

Pulitzerova
nagrada
2013.

SIN GOSPODARA SIROČADI

Roman

A D A M J O H N S O N

Adam Johnson

SIN GOSPODARA SIROČADI

Naslov izvornika
The Orphan Master's Son
Copyright © Adam Johnson, 2012.
Dizajn naslovnice Lynn Buckley

SIN GOSPODARA SIROČADI

Ovaj zadivljujući roman, dobitnik Pulitzerove nagrade za književnost 2013., snažan je portret nadrealističnog svijeta Sjeverne Koreje, ali i jedan od najupečatljivijih dokumenata o snazi ljudskog postojanja – njegovoj borbi, otporu, smrti i ljubavi.

Sin Gospodara Siročadi nije obična knjiga, ona udara i boli tamo gdje istinske priče jedino i nastaju – u dubinama nas samih.

Jun Do odbačeni je sin nestale majke, talentirane pjevačice koju je oteo P'yongyang. Njegov je otac utjecajni upravitelj radnog logora za siročad. Već kao dječak otkriva opori okus moći. Obučen je da ne osjeća bol. Treniran je za borbu u mraku.

Viši državni dužnosnici ubrzo u dječaku prepoznaju odanost i izoštrene instinkte te tako počinje njegov uspon na hijerarhijskoj ljestvici.

Jun Do postaje profesionalni otmičar koji se mora boriti s promjenjivim pravilima, nasumičnim nasiljem i zapanjujućim zahtjevima korejskih vrhovnika ne bi li ostao živ. Stjeran do krajnjih granica koje ljudsko biće može podnijeti, Jun Do odvažno se upušta u izdajničku ulogu protivnika Kim Jong Ila kako bi spasio Sun Moon, ženu koju voli, legendarnu narodnu glumicu, „tako nevinu i čistu da i ne zna kako izgledaju oni koji gladuju”. Dokle god je njezino lice tetovirano na njegovim prsima čini se da Jun Do ima snage za borbu. No što kada ti otrgnu ono najintimnije i najdublje?

I je li uopće moguće otrgnuti misao koja te čini živim, čak i u smrti?

U ovom veličanstvenom književnom pothvatu, koji kritičari jednoglasno hvale, Adam Johnson ocrtava fascinantno prikaz svijeta preplavljenog glađu, korupcijom i okrutnošću, ali i ukradenim trenucima prijateljstva, humanosti, ljepote i ljubavi.

**„Najbolje literarno djelo objavljeno ove godine.
Domišljatost, istančanost i patos ovoga romana dokaz su napoljuljane
nenadmašnosti pisane riječi.”**

The Wall Street Journal

**Za Stephanie –
moje sunce,
moj mjesec,
moju zvijezdu
i satelit.**

SADRŽAJ

Prvi dio

Biografija Jun Doa 8

Drugi dio

Ispovijesti Zapovjednika Ga 115

GRAĐANI, okupite se oko svojih zvučnika jer vam donosimo važne novosti! Gdje god vam bili zvučnici – u kuhinjama, uredima ili tvorničkim pogonima – pojačajte zvuk!

Vijesti iz zemlje. Naš Dragi Vođa Kim Jong Il viđen je kako da je upute inženjerima koji rade na produbljivanju kanala rijeke Taedong. Dok je Dragi Vođa usmjeravao bageriste, iznad njega se spontano sjatilo mnoštvo golubica kako bi našem Presvijetlom Generalu na vreo dan pružile toliko potreban hlad. Prenosimo i zahtjev ministra javne sigurnosti da se u jeku lova na golubove stupice i omče za hvatanje drže izvan domašaja najmlađih nam drugova. I, građani, ne zaboravite: zabrana promatranja zvijezda još je uvijek na snazi.

Kasnije ćemo objaviti recept koji je ovoga mjeseca pobijedio na kuharskome natjecanju. Na natjecanje su prijavljene stotine recepata, no samo jedan možemo proglasiti najboljim načinom pripreme – juhe od bundevine kore! No najprije ozbiljna vijest s Istočnog mora, gdje se američki agresor drsko poigrava s mogućnošću beskompromisnog rata nakon što je zaustavio i opljačkao sjevernokorejsko ribarsko plovilo. Jenkiji su ponovno bezočno zadržali u korejske vode kako bi otuđili dragocjen sadržaj neovisnoga broda, a cijelo vrijeme nas optužuju za koješta, od razbojstava i otmica, do okrutnosti prema morskim psima. Najprije treba reći da su istinski morski gusari zapravo Amerikanci i njihove marionete. Usto, nije li jedna Amerikanka nedavno dovela s drugog kraja svijeta kako bi prebjegla u našu uvaženju državu, ovaj radnički raj gdje građanima ničega ne manjka? Već to bi trebao biti dovoljan dokaz da su uporne optužbe o otmicama apsurdne.

No *okrutnost prema morskim psima*? Ta se optužba mora raskrinkati javno. Morski psi poznati su kao prijatelji ribara, a korejskome su narodu drugovi od davnina. Nisu li godine 1592. morski psi iz vlastitih usta otkinuli kako bi prehranili mornare admirala Yia tijekom opsade luke Okpo? Nisu li morski psi razvili moći za suzbijanje karcinoma kako bi svojim prijateljima ljudima pomogli da zdravije i dulje žive? Ne jede li naš zapovjednik Ga, osvajač Zlatnoga pojasa u tekvondou, zdjelicu krepke juhe od psećih peraja prije svake pobjedničke borbe? I, građani, niste li na svoje oči pogledali film *Prava kći domovine* upravo ovdje u kazalištu Moranbong u P'yongyangu? Onda se zasigurno sjećate scene u kojoj naša državna glumačka prvakinja Sun Moon prevrće brod u zaljevu Inchon kako bi spriječila podmukli američki napad. Svi smo pretrnuh kad su je onako bespomoćnu među valovima okružili morski psi. No nisu li morski psi prepoznali korejsku skromnost koja krase Sun Moon? Nisu li nanjušili njezinu vrelu domoljubnu krv pa je uzdignuli na peraje i sigurno je donijeli do obale, gdje se pridružila krvavoj borbi protiv imperijalističkih uljeza?

Već sudeći po ovim djelima, građani, sigurno znate da su glasine koje kruže P'yongyangom – da Zapovjednik Ga i Sun Moon možda nisu potpuno predani svojoj beskrajnoj ljubavi – neutemeljene laži! Neutemeljene poput glasina da se na naše nevine ribarske brodove ukrcavaju strane sile, neutemeljene kao i čudne tvrdnje o otmicama koje nam na dušu stavljaju Japanci. Zar Japanci misle da smo zaboravili da su upravo *oni* nekoć naše muškarce gurnuli u sužanjstvo, a naše supruge podčinili u žene za utjehu? *Neutemeljeno* je pomisliti da ijedna žena voli supruga više nego Sun Moon svojega. Nisu li građani vidjeli kako je Sun Moon svom novom suprugu

uručila Zlatni pojas, a obrazi joj se zažarili od skromnosti i ljubavi? Niste li se okupili na Trgu Kim Il Sunga kako biste tomu svjedočili iz prve ruke?

Čemu ćete vjerovati, građani? Glasinama i lažima ili vlastitim očima?

No vratimo se ostatku današnjeg programa, u kojem ćemo ponovno emitirati slavni govor Kim Il Sunga, održan 15. travnja Juche 71., te objaviti proglas ministra nabave Druga Buca o produljenju uporabe kompaktnih fluorescentnih žarulja. A za početak, građani, slijedi poslastica: zadovoljstvo nam je najaviti da Pyongyang ima novu opernu pjevačicu. Dragi Vođa prozvao ju je Ljupkom Posjetiteljicom. Na vaše će domoljubno zadovoljstvo sada zapjevati arije iz *Mora krvi*. Vratite se, građani, svojim tokarskim strojevima i stanovima za tkanje vinilona, i udvostručite proizvodne kvote dok slušate kako Ljupka Posjetiteljica pjeva priču o najboljoj državi na svijetu, o Demokratskoj Narodnoj Republici Koreji!

PRVI DIO

BIOGRAFIJA JUN DOA

JUN DOOVA majka bila je pjevačica. To je bilo sve što mu je otac, Gospodar Siročadi, ikad o njoj rekao. Gospodar Siročadi u svojoj je sobici u Dugim sutrima čuvao fotografiju jedne žene. Bila je jako ljupka – velikih očiju, pogleda uprta u stranu, usana napućenih od neizgovorene riječi. Budući da su ljepotice iz provincija slali u P'yongyang, to se zasigurno dogodilo i njegovoj majci. Pravi dokaz toga bio je i sam Gospodar Siročadi. Noću bi pio, a siročad bi ga iz baraka čula kako plače, jadikuje i polučujno pregovara sa ženom s fotografije. Samo ga je Jun Do smio utješiti i konačno mu istrgnuti bocu iz ruku.

Budući da je bio najstariji dječak u Dugim sutrima, Jun Do imao je određene odgovornosti – dijelio je hranu, raspoređivao ležaje te netom pridošlim dječacima nadijevao nova imena s popisa sto četrnaest velikih mučenika revolucije. Unatoč tomu, Gospodar Siročadi nije htio davati prednost svojem sinu, jedinom dječaku u Dugim sutrima koji nije bio siročće. Kad bi kunićnjak bio prljav, Jun Do cijelu bi noć proveo ondje zaključan. Kad bi dječaci zapišali ležajeve, Jun Do zaleđenu bi mokraću strugao s podova. Jun Do drugim se dječacima nije hvalio da je zapravo sin Gospodara Siročadi, a ne neki klinac kojega su roditelji usput ostavili u logoru za siročćice. Da je netko htio povezati konce, stvari su bile poprilično očite – Jun Do onamo je došao prije svih, a nitko ga nije posvojio jer njegov otac ne bi dopustio da mu netko uzme sina jedinca. A i imalo je smisla da se, nakon što su mu majku silom odveli u P'yongyang, njegov otac odluči za jedini posao od kojega će moći živjeti te sina usput držati na oku.

Najsigurniji dokaz da je žena na fotografiji Jun Doova majka bila je nemilosrdnost kojom ga je Gospodar Siročadi izdvajao radi kažnjavanja. Očito je u Jun Doovu licu Gospodar Siročadi vidio ženu s fotografije, svakodnevni podsjetnik na vječnu bol koju je osjećao nakon što ju je izgubio. Samo bi otac koji trpi takvu bol mogao djetetu zimi oduzeti cipele. Samo bi pravi otac od krvi i mesa mogao žigosati sina užarenim vrhom lopate za ugljen.

Povremeno bi iz jedne tvornice došli posvojiti skupinu djece, a u proljeće bi ih došli probrati muškarci s kineskim naglaskom. Osim toga, na dan ih je mogao uzeti bilo tko tko bi dječake nahranio, a Gospodaru Siročadi dao bocu. Ljeti su vreće punili pijeskom, a zimi metalnim šipkama lomili led s dokova. Za zdjelicu hladnog *chap chajja* u strojnom bi pogonu lopatama čistili strugotine zamašćenog metala, koje su frcale s tokarskih strojeva. Najbolje su ih ipak hranili na spremištu vlakova – začinjnim *yukejangom*. Kad su jednom istovarivali teretni vagon, pomeli su prah koji je nalikovao na sol. Tek kad su se počeli znojiti, prah im se na rukama, licima i zubima zacrvenio. Vlak je bio pun kemikalija iz tvornice boja. Tjednima su bili crveni.

A onda su godine Juche 85. stigle poplave. Tri tjedna lijevala je kiša, no iz zvučnika se nije čula ni riječ o urušenim terasama, preplavljenim nasipima i selima koja klize na druga sela. Vojska je pokušavala spasiti tvornicu Sungli 58 od nabujale vode pa su dječaci iz Dugih sutra dobili užad i harpune s dugim drškama kako bi ljude otjerali od rijeke Chongjin prije nego što ih odnese u luku. Rijekom su klizile grede, spremnici za gorivo i poljski zahodi koje je progutala bujica. U vodi se prevrtala traktorska guma, sovjetski hladnjak. Cerada vojnog vozila klizila je velikom brzinom, a za nju se čvrsto držala i vrištala jedna obitelj. Mlada je žena tada izvirila iz vode, usta širom otvorenih, ali bez glasa; siročić Bo Song pružio je harpun prema njezinoj ruci, a bujica ga je učas

povukla. Bo Song u sirotište je stigao kao krhko djetesce, a kad se otkrilo da je gluh, Jun Do nadjenao mu je ime Un Bo Song, po 37. mučeniku revolucije, poznatome po tome što je uši napunio blatom kako ne bi čuo pucnje dok juri u napad na Japance.

No unatoč tomu dječaci su vrištali „Bo Song, Bo Song” dok su hitali uz obalu rijeke, trčeći pokraj onoga dijela rijeke gdje je Bo Song trebao biti. Projurili su pokraj odvodnih cijevi čeličane, uz blatne nasipe lužnatih jezera, no Bo Songa više nikad nisu vidjeli. Dječaci su zastali u luci; mračnu je vodu protkalo tisuće trupala u posmrtnim valovima, nalik na zgrušane, ljepljive grumene prosa koji podrhtavaju i poskakuju u zagrijanoj tavi.

Iako to tada nisu znali, to je bio tek početak gladi – najprije je nestalo struje, a onda su stali vlakovi. Kad su udarničke zviždaljke utihnule, Jun Do znao je da je situacija loša. Jednoga dana ribarske brodice uputile su se na pučinu i nisu se vratile. Zima je umrtvila udove, starci su zauvijek usnuli. To se dogodilo tek u prvih nekoliko mjeseci, davno prije nego što smo počeli jesti koru drveta. Na zvučnicima su glad nazivali Maršem do raja, no taj je glas dopirao iz P’yongyanga. Ono što se ljudima događalo nije trebalo posebno nazivati – bilo je to sve, svaki nokat koji ste žvakali i gutali, svaki pomak kapka, svaki odlazak na zahod gdje ste pokušali isratiti nabijene smotke piljevine. Kad je ugasnula i posljednja nada, Gospodar Siročadi spalio je ležajeve, a dječaci su spavali oko ložišta koje im je osvijetlilo posljednju noć. Sljedećeg jutra zaustavio je sovjetski vojni kamion Tsir koji su nazivali „vrana” jer je straga bio prekriven crnom platnenom ceradom. Ostalo je tek desetak dječaka, upravo dovoljno da popune stražnji dio vrane. Sva siročad ionako kad-tad završi u vojsci, a Jun Do tada je u dobi od četrnaest godina postao tunelaš i svladao vještinu borbe u mraku.

Upravo ga je ondje osam godina poslije pronašao Časnik So. Starac se u podzemlje spustio upravo da vidi Jun Doa, koji je s timom prenoćio u tunelu koji se deset kilometara provlačio pod demilitariziranom zonom, gotovo do predgrađa Seula. Kad bi izlazili iz tunela, gotovo bi uvijek hodali unatraske da im se oči prilagode pa se umalo zabio u Časnika Soa, čija su široka ramena i krupna pleća upućivala na to da je odrastao u nekim boljim vremenima, prije pokreta Chollima.

„Jesi li ti Pak Jun Do?” upitao je.

Kad se Jun Do okrenuo, iza muškarčeve sijede kratko ošišane glave zasjao je krug svjetlosti. Koža na licu bila mu je svjetlija nego na tjemenu i čeljusti pa je izgledao kao da je netom obrijao bradu i gustu, podivljalu kosu. „Jesam”, rekao je Jun Do.

„To je ime mučenika”, rekao je Časnik So. „Zar si odrastao u sirotištu?”

Jun Do kimnuo je. „Jesam”, rekao je, „ali nisam siroče.”

Pogled Časnika Soa spustio se na crvenu značku za tekvondo koja se isticala na Jun Doovim prsima.

„Pošteno”, rekao je Časnik So i dobacio mu vreću.

U vreći su se nalazile traperice, žuta majica s igračem pola na konju i cipele na kojima je pisalo Nike, koje je Jun Do prepoznao iz vremena kad je sirotište dočekivalo pune trajekte Korejaca koji su se vratili iz Japana zbog obećanja o partijskim stanovima i namještenjima u P’yongyangu. Siročići bi razvili plakate dobrodošlice i pjevali partijske pjesme kako bi se japanski Korejci spustili niz lučki slaz, iako je Chongjin bio u užasnu stanju i unatoč vranama koje su čekale da ih prevezu u radne logore *kivan li so*. Kao da je jučer ugledao te savršene dječake u novim tenisicama kako se konačno vraćaju kući.

Jun Do podignuo je žutu majicu. „Što da radim s ovim?” upitao je.

„To ti je nova uniforma”, rekao je Časnik So. „Nadam se da ne patiš od morske bolesti.”

*

Nije patio. Vlakom su otputovali do luke Cholwang na istoku zemlje, gdje ih je čekao ribarski brod Časnika Soa. Posada broda toliko se uplašila vojnih posjetitelja da su tijekom cijele plovidbe do obale Japana nosili značke s likom Kim Il Sunga. Na površini vode Jun Do ugledao je ribice s krilima te kasnojutarnju maglu koja je bila toliko gusta da je uzimala riječi iz usta. Nije bilo zvučnika koji bi odjekivali po cijeli dan, a svi su ribari na prsima imali istetovirane portrete svojih supruga. Takvu spontanost kakvu je imalo more dotad nije doživio: tijelo bi vam se njihalo tako da ne znate na koju ćete se stranu nasloniti, a ipak je nekako bilo sasvim ugodno. Vjetar koji je udarao u opute bio je u dosluhu s valovima koji su oplahnjivali trup broda, a ležeći na kormilarnici pod noćnim zvjezdanim nebom, Jun Do pomislio je da bi na ovakvom mjestu čovjek mogao sklopiti oči i izdahnuti.

Časnik So na brod je poveo i Gila, muškarca koji im je bio prevoditelj. Gil je na palubi čitao japanske romane, a na ušima je imao slušalice spojene s malenim kasetofonom. Samo je jedanput Jun Do pokušao razgovarati s Gilom, prišavši mu da ga pita što sluša. No prije nego što je Jun Do uspio zaustiti, Gil je zaustavio kasetofon i rekao „opera”.

Trebali su nekoga pokupiti, nekoga na plaži, i tog nekoga brodom vratiti kući. To je jedino što im je Časnik So htio reći o ovom putovanju.

Drugoga dana, dok je mrak polako padao, u daljini su vidjeli svjetla grada, no kapetan nije htio pomaknuti brod ni pedlja.

„Ovo je Japan”, rekao je. „Nemam karte za ove vode.”

„Reći ću vam koliko da se približite”, rekao je Časnik So kapetanu, a kad je jedan od ribara izmjerio dubinu mora, krenuli su prema obali.

Jun Do se odjenuo, stegnuvši pojas da mu krute traperice ne ispadaju.

„Je li ovo odjeća od posljednjega kojega ste oteli?” upitao je Jun Do.

Časnik So na to je rekao: „Već godinama nisam oteo nikoga.”

Jun Do osjetio je kako mu se mišići napinju i kako ga prožima osjećaj jeze.

„Opusti se”, rekao je Časnik So. „Ovo sam učinio već stoput.”

„Ozbiljno?”

„Pa dobro, dvadeset sedam puta.”

Časnik So na put je ponio i maleni čamac na vesla, a kad su se približili obali, ribarima je naredio da ga spuste. Sunce je na zapadu zalazilo za Sjevernu Koreju, zrak se polako hladio, a vjetar mijenjao smjer. Čamac se Jun Dou učinio premalenim, jedva dovoljnim za jednu osobu, a kamoli za trojicu koji vode otetoga koji se opire. Uzevši dalekozor i termosicu, Časnik So spustio se u čamac. Gil je pošao za njim. Kad je Jun Do sjeo pokraj Gila, tamna voda zapljusnula je s obje strane, a cipele su mu učas bile mokre. Razmišljao je bi li im rekao da ne zna plivati.

Gil je Jun Doa tjerao da ponavlja rečenice na japanskome. Dobra večer – *Konban wa*. Oprostite, izgubio sam se – *Chotto sumimasen, michi ni mayoimashita*. Možete li mi pomoći da nađem macu? – *Watashi no neko ga maigo ni narimashita?*

Časnik So okrenuo je pramac prema obali dok je starac previše žestoko gurao vanjski motor, onemoćalu sovjetsku Vpresnu. Kad su se okrenuli prema sjeveru i krenuli voziti niz obalu, brod bi se nagnuo prema obali pod udarom vala, a potom bi se opet zaljuljuškao prema otvorenome moru pod udarom novoga.

Gil je uzeo dalekozor, no nije promatrao plažu, već visoke zgrade i buđenje neonske rasvjete u središtu grada.

„Kažem ti ja”, rekao je Gil, „ovdje nije bilo Marša do raja.”
Jun Do i Časnik So pogledali su se.
Časnik So rekao je Gilu: „Reci mu ponovno kako se kaže ,Kako ste?’.”
„*Ogenki desu ka*”, uzvratio je Gil.
„*Ogenki desu ka*”, ponovio je Jun Do. „*Ogenki desu ka*.”
„Reci to više kao ,Kako ste, sugrađanine?’, *Ogenki desu ka*’ rekao je Časnik So, „a ne kao ,Kako ste, dođite da vas iščupam s ove jebene plaže’.”
Jun Do upitao je: „Tako to zovete, čupanjem?”
„Davno smo to tako zvali.” Navukao je lažan osmijeh. „Samo to reci na lijep način.”
Jun Do rekao je: „Zašto ne pošaljete Gila? On govori japanski.”
Časnik So pogled je ponovno okrenuo prema moru. „Znaš zašto si ovdje.”
Gil je upitao: „Zašto je ovdje?”
Časnik So rekao je: „Zato što se bori u mraku.”
Gil se okrenuo prema Jun Dou. „Znači, time se baviš, to ti je posao?” upitao je.
„Vodim ekipu za provale”, rekao je Jun Do. „Uglavnom samo trčimo kroz mrak, ali ima i borbe.”
Gil je rekao: „A ja sam mislio da je moj posao bio sjeban.”
„Čime si se bavio?” upitao je Jun Do.
„Prije nego što sam se zaposlio u školi?” upitao je Gil. „Minama.”
„Što, znači, razminiranjem?”
„Da bar”, Gil je rekao.
Zastali su nekoliko stotina metara ispred obale, a potom klizili niz plaže u prefekturi Kagoshima. Što je svjetlo više bljeditelo, to je Jun Do jasnije uočavao kako se zrcali na oblinama valova koji su ih ljuljuškali.
Gil je podignuo ruku. „Ondje”, rekao je. „Netko je ondje na plaži. Žena.”
Časnik So smanjio je gas i uzeo dalekozor. Držao ga je mirno i izoštravao pogled, a čupave su mu se sijede obrve tijekom namještanja podizale i spuštale. „Ne”, rekao je i dalekozor pružio Gilu.
„Pogledaj bolje, to su dvije žene. Hodaju jedna pokraj druge.”
Jun Do rekao je: „Mislio sam da tražite muškarca.”
„Nije važno”, rekao je starac. „Važno je samo da ta osoba bude sama.”
„Znači, otet ćemo bilo koga?”
Časnik So nije mu odgovorio. Neko vrijeme čuo se tek zvuk Vpresne. Časnik So potom je rekao: „U moje vrijeme imali smo cijelu jedinicu, sredstva. Imali smo gliser, omamljivače. Nadzirali bismo, ubacili se i izabrali. Nismo čupali obiteljske tipove, a djecu nikad nismo uzimali. U mirovinu sam otišao sa savršenim rezultatima. A vidi me sad. Vjerojatno drugih i nema. Sigurno sam jedini koji se sjeća kako se radi ovaj posao.”
Gil je pomno promatrao nešto na plaži. Obrisao je leće dalekozora, no bilo je previše mračno da se išta vidi. Pružio je dalekozor Jun Dou. „Što se tebi čini?” pitao je.
Kad je Jun Do primaknuo dalekozor, jedva je uočio lik muškarca koji je hodao niz plažu, blizu vode – bio je tek nešto svjetlija mrlja na većoj mrlji. A onda mu je za oko zapelo nekakvo kretanje. Niz plažu je prema muškarcu jurila neka životinja – izgledala je poput psa no veća, veličine vuka. Muškarac je nešto učinio i pas je pobjegao.
Jun Do okrenuo se prema Časniku Sou. „Eno muškarca. Pas je s njim.”
Časnik So pridignuo se i stavio ruku na vanjski motor. „Je li sam?”
Jun Do je kimnuo.

„Je li pas akita?”

Jun Do nije se razumio u pasmine. Jedanput na tjedan siročići bi čistili mjesnu farmu pasa. Psi su bili prljave životinje koje bi prvom prilikom skočile na vas – vidjelo se gdje su probili kaveze i očnjacima izgrizli drvene rešetke. To je sve što je Jun Do trebao znati o psima.

Časnik So rekao je: „Važno je samo da maše repom. Samo na to trebaš paziti.”

Gil je rekao: „Japanci pse uče sitnim trikovima. Reci psu: ‚Sjedni, psiću.’ *Yoshi yoshi. Osuwari Kawaii desu ne.*”

Jun Do rekao je: „Hoćeš li prestati s tim japanskim?”

Jun Do htio je upitati imaju li plan, no Časnik So u tom je trenutku brodić okrenuo prema obali. Jun Do je u Panmujnomu bio vođa tunelaške jedinice pa je imao rezerve alkohola te tjednu naknadu za jednu ženu. Za tri dana trebao je sudjelovati u četvrtfinalu vojnog natjecanja u tekvondou.

Jun Doova jedinica jedanput na mjesec pročistila bi svaki tunel ispod demilitarizirane zone, a radili su bez svjetla, što znači da bi kilometrima trčali kroz potpuni mrak, a crvene svjetiljke palili bi tek kad bi došli do kraja tunela i pregledavali izolaciju i žice poteznih mina. Bili su spremni na to da svakoga trena mogu naletjeti na Južnokorejce, a svakoga su dana, osim u sezoni jakih kiša kad su tuneli bili prepuni blata, trenirali u paru u potpunoj tmini. Govorilo se da južnokorejski vojnici imaju naočale s infracrvenim filtrima i američke naočale za noćno praćenje. Jedino oružje kojim su Jun Doovi mladići rukovali bio je mrak.

Kad su udari valova ojačali a njega uhvatila panika, Jun Do okrenuo se prema Gilu.

„Pa kakav je to posao gori od razminiranja?”

„Lociranje mina”, rekao je Gil.

„Čime, minolovcem?”

„Nema koristi od detektora metala”, rekao je Gil. „Amerikanci se danas služe plastičnim bombama. Napravili smo kartu vjerojatne lokacije mina na temelju psihološke procjene i izgleda terena. Kad je negdje silom utabana staza ili na njoj trune drveće, pretpostavimo da se ondje nalazi mina i zabilježimo je na karti. Cijele noći provodili bismo u minskim poljima i svakim korakom riskirali smrt, a zbog čega? Kad bi svanulo, mine bi i dalje bile ondje, neprijatelj bi i dalje bio tamo.”

Jun Do znao je tko dobiva najgore poslove – izviđanje tunela, guranje u podmornice s dvanaest drugih ljudi, testiranje biokemijskog oružja – i odjednom je Gila počeo gledati drugim očima. „Ti si, znači, siročće”, kaže.

Gil se šokirao. „Ni slučajno. A ti?”

„Ne”, rekao je Jun Do. „Ja nisam.”

Jun Doova jedinica bila je sastavljena od siročadi, no u Jun Doovu slučaju bila je riječ o pogrešci. Na njegovoj vojnoj iskaznici pisala je adresa logora Duga sutra, a upravo ga je ona osudila. Tu komplikaciju nitko u Sjevernoj Koreji očito nije znao riješiti, a upravo mu je ona odredila sudbinu. Cijeli je život proveo sa siročadi, razumio je njihov osobit križ pa ih nije mrzio kao većina ljudi. Jednostavno nije bio jedan od njih.

„A sad si prevoditelj?” upitao ga je Jun Do.

„Kad dovoljno dugo radiš u minskom polju”, rekao je Gil, „nagrade te. Pošalju te na neko ugodnije mjesto, na primjer u školu za strane jezike.”

Časnik So tiho se i ogorčeno nasmijao.

Bijela pjena velikih valova počela se prelijevati u brodić.

„Ustrano je to što”, nastavio je Gil, „kad hodam ulicom, pomislim: *Tu bih stavio minu.* Katkad

shvatim da ne stajem na određena mjesta, na primjer na pragove ili ispred pisoara. U parkove više i ne odlazim.”

„Parkove?” pitao je Jun Do. Park u životu nije vidio.

„Dosta je bilo”, rekao je Časnik So. „Vrijeme je da u tu školu odvedemo novog učitelja japanskoga.” Smanjio je gas, a valovi su još glasnije udarali o čamac koji se okretao u stranu.

Vidjeli su siluetu muškarca koji ih je promatrao s plaže, no na udaljenosti od tek dvadesetak metara nisu mogli učiniti ništa. Kad je Jun Do osjetio da bi se brodić mogao prevrnuti, skočio je da ga smiri, a iako je voda bila duboka samo do pasa, u valove se strovalio punom težinom. Plima ga je povlačila po pješčanu dnu, a onda se grecajući uspio izvući na površinu.

Muškarac na plaži nije rekao ni riječi. Jun Do u gotovo je potpunom mraku gacao kroz plicak prema obali.

Duboko je udahnuo te potom stresao vodu iz kose.

„*Konban wa*”, rekao je neznancu. „*Odenki kesu da.*”

„*Ogenki desu ka*”, doviknuo je Gil s čamca.

„*Desu ka*”, ponovio je Jun Do.

Pas je dotrčao noseći žutu lopticu.

Muškarac je na trenutak nepomično zastao, a potom koraknuo unatrag.

„Zgrabi ga!” dreknuo je Časnik So.

Muškarac se dao u bijeg, a Jun Do krenuo je za njim u mokrim trapericama i tenisicama na koje se lijepio pijesak. Pas je bio krupan i bijel i uzbuđeno je poskakivao. Japanac je jurio niz plažu i bio bi gotovo nevidljiv da nije bilo psa koji je trčao uz njega. Jun Do trčao je koliko su ga noge nosile. Mislio je samo na to kako mu koraci u pijesku odzvanjaju poput kucaja srca. A onda je zažmirio. U tunelima je razvio osjećaj za ljude koje ne može vidjeti. Kad bi bili negdje oko njega, on bi to osjetio, a ako bi im se uspio dovoljno približiti, mogao ih je točno locirati. Njegov otac, Gospodar Siročadi, uvijek mu je davao do znanja da mu je majka umrla, no to nije bilo točno; bila je živa i zdrava, samo joj se nije mogao približiti. Iako nije čuo ni glasa o sudbini Gospodara Siročadi, Jun Do osjetio je da njegov otac više nije među živima. Upravo je u tome bila tajna borbe u mraku: morao si uočiti svojeg protivnika, osjetiti ga i ne služiti se maštom. Tamu u tvojoj glavi mašta ispunjava pričama koje nemaju nikakve veze sa stvarnom tamom koja te okružuje.

Sprijeda se začuo zvuk tijela koje pada u mraku, zvuk koji je Jun Do čuo već tisuću puta. Jun Do približio se baš kad se muškarac uspravljao. Izgledao je poput duha jer mu je lice bilo prekriveno pijeskom. Zadihali su se i stenjali, a od njihovih dahova u tami su se stvorili bjelkasti obrisi.

Jun Do zapravo nikad nije bio dobar na natjecanjima. Kad se boriš u mraku, brz udarac protivniku bi samo otkrio gdje se nalaziš. U mraku treba udarati kao da udaraš kroz njih. Važan je maksimalan domašaj – nokauti i kružni udarci koji sijeku prostor i obaraju protivnika. No protivnik takve udarce na natjecanjima vidi odmah pa se jednostavno makne u stranu. A muškarac koji na plaži usred noći stoji na prstima? Jun Do odvalio ga je stražnjim kružnim u glavu i neznanac se srušio na tlo.

Pas je bio pun energije, možda zbog uzbuđenja, ili frustracije. Kopao je pijesak kraj onesviještenog muškarca te potom ispustio lopticu. Jun Do htio je baciti lopticu, no nije se usudio približiti ruku tim zubima. Odjednom je shvatio da pas ne maše repom. U mraku je ugledao nekakav svjetlucav odraz; bile su to muškarčeve naočale. Kad ih je nataknuo, nejasni sjaj iznad pješčanih brda pretvorio se u oštar niz svjetala u prozorima. Japanci nisu živjeli u golemim zgradama, već u malenim barakama.

Jun Do spremio je naočale u džep, zgrabio muškarca za gležnjeve i počeo ga vući s leđa. Pas je režao, a lavež mu je bio agresivan i isprekidan. Kad je Jun Do pogledao preko ramena, pas je režao u muškarčevo lice i šapom mu grebao obraze i čelo. Jun Do spustio je glavu i nastavio ga vući. Prvi dan u tunelu prođe bez problema, no kad se drugog jutra iz tame snova probudiš u tamu jave, prisiljen si progledati. Ako i dalje zatvaraš oči, um će ti prikazati raznorazne lude filmove, na primjer da te pas napada s leđa. No ako su ti oči otvorene, suočen si tek s ništavnošću onoga što stvarno radiš.

Kad je Jun Do konačno uspio u mraku pronaći brodić, pustio je tijelo da punom težinom padne na njegovu aluminijsku oplatu. Muškarac je na tren otvorio oči i zakolutao, no nije dolazio svijesti.

„Što si mu to učinio s licem?” upitao je Gil.

„Gdje si bio?” upitao je Jun Do. „Tip je težak.”

„Ja sam samo prevoditelj”, rekao je Gil.

Časnik So potapšao je Jun Doa po leđima. „Nije loše za siročića”, rekao je.

Jun Do naglo se okrenuo prema njemu. „Ja nisam jebeno siročće”, rekao je. „A i kakve su to priče da ste ovo već stoput učinili? Došli smo tu bez plana i ja bih sad sam trebao nekoga uloviti? Niste ni izašli iz čamca.”

„Morao sam provjeriti kakav si”, rekao je Časnik So. „Sljedeći put bit ćemo promišljeni.”

„Sljedećeg puta neće biti”, rekao je Jun Do.

Gil i Jun Do okrenuli su čamac prema udaru valova, koji su ih šibali dok je Časnik So pokušavao pokrenuti motor. Kad su se sva četvorica našla u čamcu i krenula prema otvorenome maru, Časnik So rekao je: „Gle, s vremenom će biti lakše. Jednostavno nemoj razmišljati o tome. Ono što sam rekao da sam oteo dvadeset sedam ljudi bilo je čisto sranje. Ja to ne brojim. Kako ti prođu kroz ruke, samo ih zaboravi. Zgrabi nekoga golim rukama, a onda ga izbaci iz glave. Ne broji, upravo suprotno.”

Čak i uz buku izvanbrodskog motora čuli su lavež psa s plaže. Koliko god se udaljili, njegovo je zavijanje i dalje odjekivalo preko vode, a Jun Do znao je da će mu se taj zvuk zauvijek urezati u pamćenje.

*

Boravili su u bazi u Songunu, nedaleko od luke Kinjye. Baza je bila okružena zemljanim bunkerima za rakete zemlja-zrak, a kad bi sunce zašlo, vidjeli bi kako bijele rampe raketnih bacača svijetle na mjesecini. Budući da su bili u Japanu, morali su spavati odvojeno od redovitih vojnika sjevernokorejske vojske. Njih trojica bila su smještena u ambulanti, sobičku sa šest poljskih kreveta. Jedino što je upućivalo na činjenicu da je bila riječ o ambulanti bio je ormarić s opremom za vađenje krvi te stari kineski hladnjak s crvenim križem na vratima.

Japanca su zaključali u jednu od pregrijanih ćelija na vježbalištu, a Gil je upravo tada bio pred ćelijom i vježbao japanski kroz rupu za izmet u vratima. Jun Do i Časnik So naslonili su se na prozorsko okno ambulante i dijelili cigaretu dok su promatrali kako Gil, sjedeći na zemlji, vježba idiome s muškarcem u čijoj je otmici sudjelovao. Časnik So zatresao je glavom kao da je toga trenu baš sve u životu vidio. U ambulanti je bio i jedan pacijent, vojničić od kojih šesnaest godina, kostiju izvijenih od gladi. Ležao je na poljskom krevetu i cvokotao. Od dima njihovih cigareta spopadali su ga napadaji kašlja. Njegov su krevet premjestili što su dalje mogli, no svejedno ga

nisu mogli ušutkati.

Nije bilo liječnika. Ambulanta je služila tek za smještaj bolesnih vojnika dok ne bi postalo sasvim jasno da se neće oporaviti. Da se stanje mladog vojnika do jutra nije popravilo, vojni policajci priključili bi ga na cijev te iz njega izvukli četiri vrećice krvi. Jun Do takve je stvari već vidao, a prema njegovu iskustvu, to je bila najbolja smrt. Potrajala bi tek nekoliko minuta – najprije bi se uspavali, izgledali bi kao da sanjaju, a ako bi na kraju i bilo panike, to nije bilo važno jer ne bi mogli govoriti, a konačno bi, prije nego što bi se svjetla ugasila, djelovali ugodno zbunjeno, poput cvrčka kojemu su otrgnuta ticala.

Generator u logoru ugasio se – svjetla su polako tamnjela, a hladnjak utihnuo.

Časnik So i Jun Do krenuli su prema svojim krevetima.

Bio jednom jedan Japanac. Odveo je psa u šetnju. A onda ga odjednom više nije bilo. Onima koji su ga poznavali zauvijek ga više neće biti. Tako je Jun Do razmišljao o dječacima koje su odabirali muškarci s kineskim naglaskom. Bili su ovdje i potom ih više nije bilo; odvučeni su u nepoznato poput Bo Songa. Tako je razmišljao o većini ljudi – pojave vam se u životu poput nahočadi na pragu da bi ih kasnije progutala bujica. No Bo Song nije samo nestao – bilo da je potonuo do jegulja vukova ili napuhan otplovio s plimom prema Vladivostoku, bio je negdje. Japanac je također bio negdje – bio je u pregrijanoj ćeliji, upravo ovdje na vježbalištu. I Jun Doova majka, upravo mu je to tada sinulo, bila je negdje, upravo u ovom trenutku, možda u nekom stanu u glavnome gradu, gleda se i češlja prije odlaska u krevet.

Po prvi put nakon dugo godina Jun Do sklopio je oči i dopustio si da se prisjeti njezina lica. Bilo je opasno tako dozivati ljude u snove. Ako ih dozoveš, ubrzo će ti se pridružiti u tunelu. To se dogodilo puno puta kad bi se sjetio dječaka iz logora Duga sutra. Jednom popustiš i odjednom te dječak slijedi u mraku. Govori ti nešto, pita te zašto ti nisi podlegao hladnoći, zašto ti nisi upao u bačvu boje, i osjećaš kao da bi te svakog trena kružnim udarcem po licu mogli opaliti nožni prsti.

No eno je, njegove majke. Leži, sluša drhtavog vojnika, došao mu je njezin glas. „Arirang”, pjeva ona bolnim glasom, na rubu šapta, koji stiže od nepoznatog nečega. Čak je i ona jebena siročad poznavala svoje roditelje.

Kasno u noć Gil se dovukao do ambulate. Otvorio je hladnjak, što se nije smjelo, i stavio nešto unutra. A onda se srušio na krevet. Gil je noge i ruke spustio s ruba kreveta, a Jun Do shvatio je da je Gil u djetinjstvu očito imao svoj krevet. Zaspao je u tren oka.

Jun Do i Časnik So ustali su u mraku i prišli hladnjaku. Kad je Časnik So povukao ručku, hladnjak je ispustio blag, leden dah. Straga, iza četvrtastih vrećica krvi, Časnik So napipao je napola punu bocu *shojua*. Brzo su zatvorili hladnjak jer je krv bila namijenjena za prijevoz u P'yongyang, a ako se pokvari, bit će svega.

Bocu su prinijeli prozoru. Iz skučenih kaveza u daljini zavijali su psi. Na horizontu, iznad bunkera s protuzračnim raketama kratkog dometa, na površini mora sjajio je odraz mjesečine. Iza njihovih leđa Gil je počeo prdjeti u snu.

Časnik So potegnuo je iz boce. „Mislim da stari Gil nije naviknuo na prosene kekse i juhu od sijekera.”

„Tko je on uopće?” upitao je Jun Do.

„Ma pusti ga”, rekao je Časnik So. „Ne znam zašto je P'yongyang nakon toliko godina opet počeo s ovim, no nadam se da ćemo ga se riješiti u sljedećih tjedan dana. Samo jedna misija; ako sve prođe kako treba, nikad ga više nećemo vidjeti.”

Jun Do otpio je gutljaj; želudac mu se grčevito primao za plodove, za alkohol.

„Kakva je to misija?” upitao je.

„Najprije ćemo na još jednu probnu”, rekao je časnik So. „A onda idemo po nekoga posebnog. Tokijska opera ljeta provodi u Niigati. Tamo je i jedna sopranistica. Zove se Rumina.”

Sljedeći gutljaj *shojua* skliznuo je glatko. „Opera?” upitao je Jun Do.

Časnik So slegnuo je ramenima. „Neka se faca iz P’yongyanga vjerojatno dočepala nezakonite snimke i odlučila da je mora imati.”

„Gil kaže da je preživio hod po minskom polju”, rekao je Jun Do. „A zbog toga su ga poslali u školu za strane jezike. Je li to istina? Zar to tako ide? Dije se nagrade?”

„Zapeli smo s Gilom, dobro? Nemoj ga slušati. Slušaj mene.”

Jun Do je šutio.

„Zašto? Sviđa ti se nešto?” upitao je Časnik So. „Znaš što bi htio za nagradu?”

Jun Do odmahnuo je glavom.

„Onda nemoj time razbijati glavu.”

Časnik So otišao je do kuta sobe i čučnuo nad kantom za izmet. Naslonio se na zid i dugo se napinjao. Ništa se nije dogodilo.

„U svoje sam vrijeme izveo pokoje čudo”, rekao je. „Dobio sam nagradu. A vidi me sad.” Odmahnuo je glavom. „Ako želiš nagradu, nemoj biti poput mene. To će ti biti nagrada.”

Jun Do gledao je kroz prozor prema pregrijanoj ćeliji. „Što će se s njime dogoditi?”

„S čovjekom sa psom?” upitao je Časnik So. „Vjerojatno su neka dvojica Pubyoka već krenula ovamo vlakom iz P’yongyanga po njega.”

„Da, ali što će mu se dogoditi?”

Časnik So posljednjim je napinjanjem pokušao iscijediti urin.

„Ne postavljaš glupa pitanja”, protisnuo je kroza zube.

Jun Do zamišljao je majku kako se vozi vlakom prema P’yongyangu. „Možeš li za nagradu tražiti neku osobu?”

„Koga? Neku ženu?” Časnik So iznervirano je otresao svoj *umkyoung*. „Da, to bi mogao zatražiti.” Vratio se i popio ostatak, ostavivši tek dovoljno da pokrije dno. Taj je ostatak kaplju po kaplju izlio na usne umirućeg vojnika. Potapšao je vojnika po prsima za oproštaj, a praznu bocu potom nagurao u pregib njegove preznojene ruke.

*

Zaplijenili su drugi ribarski brod i krenuli u novi pohod. Prelazeći zaljev Tsushima, začuli su snažno pucketanje ulješura u lovu, kao da netko prima udarce u prsa, a kad su se približili otoku Dogo, iz mora su naglo izbili granitni šiljci, na vrhu bijeli od ptičjeg izmeta, a dolje narančasti od okupljenih morskih zvijezda. Jun Do pogled je usmjerio prema sjevernom rtu otoka, pocrnjelome od vulkanskog kamena i prošaranome patuljastom smrekom. Bio je to svijet stvoren samo radi sebe, bez ikakve poruke ili svrhe, krajolik koji neće svjedočiti smjeni velikih vođa.

Na ovom se otoku nalazilo poznato odmaralište, a Časnik So mislio je da bi ovdje mogli loviti turiste koji na plaži borave sami. No kad su se približili zavjetrini, ugledali su prazan čamac kako plovi; crni Avon na napuhivanje, dovoljan za šest ljudi, s vanjskim Hondinim motorom od pedeset konja. S broda su se skifom uputili prema njemu da ga istraže. Avon je bio napušten, a na moru oko njega ni duše. Popeli su se na njega, Časnik So upalio je Hondin motor, a onda ga ugasio. Izvukao je spremnik za gorivo iz skifa pa su ga zajedno gurnuli pod vodu – brzo se napunio i potonuo s krmom nadolje pod težinom Vpresne.

„E, sad smo pravi tim”, rekao je Časnik So dok su se divili novom čamcu.

Upravo je u tom trenu na površinu izvirio ronilac.

Zadignuo je masku i s nesigurnim iznenađenjem promatrao trojicu muškaraca u svojem čamcu. No pružio im je vreću puzlatki, primio Gilovu ruku i uz njegovu se pomoć uspeo na čamac. Ronilac je bio krupniji od njih, u ronilačkom odijelu isticali su mu se mišići.

Časnik So rekao je Gilu: „Reci mu da nam se brod razbio i potonuo.”

Gil se obratio roniocu koji je divljački zamahnuo rukama i nasmijao se.

„Znam da vam je brod potonuo”, preveo je Gil. „Umalo mi se sručio na glavu.”

A onda je ronilac u daljini zamijetio ribarski brod. Nagnuo je glavu u stranu.

Gil je potapšao ronioca po leđima i rekao mu nešto. Ronilac se zagledao u Gilove oči i uhvatila ga je panika. Kako se pokazalo, lovci na puzlatke za gležnjem drže poseban nož, a Jun Dou trebalo je dugo da ga svlada. Konačno ga je uhvatio s leđa i počeo ga stiskati, a voda mu se cijedila iz odijela dok su Jun Doove škarice popuštale. Kad je nož poletio, Gil je iskočio iz čamca.

„Što si mu to, dovraga, rekao?” dreknuo je Jun Do.

„Istinu”, uzvratio je Gil, kojemu je samo glava virila iz vode. Časnik So imao je poduboku rasjekotinu na podlaktici. Sklopio je oči od bola. „Više vježbe”, uspio je tek procijediti.

*

Ronioca su smjestili u kavez na ribarskom brodu i nastavili prema kopnu. Te noći, nedaleko od obale grada Fukure, ponovno su zaplovili Avonom. Pokraj dugačkoga ribarskog mola u Fukuri otvoren je ljetni zabavni park; okruženi lanternama, starci su na javnoj pozornici pjevali karaoke. Jun Do, Gil i Časnik So čekali su kraj stijena uz plažu da se ugasi neonska rasvjeta na vlaku smrti te da utihne majmunska verglaška glazba kraj glavne pozornice. Konačno je na kraju mola stajala tek jedna figura. Kad su ugledali crveni žar cigarete, znali su da je riječ o muškarcu. Časnik So upalio je motor.

Klizili su u leru, mol se nadvijao nad njima dok su mu prilazili straga. Na mjestu na kojemu su se potporni stupovi zabijali u stijene, nastao je kaos; neki su se valovi razbijali uvis, a drugi se okomito odbijali prema obali.

„Govori na japanskome”, rekao je Časnik So Gilu. „Reci mu da si izgubio psića ili što već. Približi mu se. A onda – preko ograde. Pad je dug, a voda hladna. Kad izroni, borit će se da se popne na čamac.”

Gil je iskoračio iz čamca kad su doplovili do obale. „Sve je pod kontrolom”, rekao je. „Ovaj je moj.”

„A, ne”, rekao je Časnik So. „Idite obojica.”

„Ozbiljno”, rekao je Gil. „Mislim da mogu sam.”

„Van”, rekao je Časnik So Jun Dou. „I stavi te vražje naočale.”

Njih dvojica prešla su preko plaže i došla do manjeg trga s klupama i zatvorenim štandom za čaj. Nije bilo nikakva kipa i nisu znali što taj trg slavi. Drveće je bilo prepuno šljiva, koje su bile toliko zrele da im je pod prstima pucala kožica, a niz dlanove im curio sok. Nekako se činilo nemogućim, kao da tomu ne smiju vjerovati. Neki je prljav muškarac spavao na klupi, a oni su se divili, divili se osobi koja može spavati gdje god poželi.

Gil je pomno promatrao kuće koje su ih okruživale. Djelovale su tradicionalno, s tamnim gredama i keramičkim krovovima, no vidjelo se da su nove.

„Želim otvoriti sva ova vrata”, rekao je. „Sjesti u njihove stolce i slušati njihovu glazbu.”

Jun Do zurio je u njega.

„Ma znaš”, rekao je Gil. „Samo da vidim.”

Na kraju svakog tunela nalazile su se ljestve koje su vodile do zečje rupe. Jun Doovi ljudi natjecali su se u tome da izmigolje van i nakratko lutaju Južnom Korejom. Vratili bi se s pričama o strojevima koji dijele novac i ljudima koji kupe pseća govna i stavljaju ih u vrećice. Jun Do nijednom nije pogledao van. Znao je da su televizori golemi i da riže ima u izobilju. No nije htio imati veze s time – bojao se da mu, kad bi to vidio vlastitim očima, život više ne bi značio ništa. Krađa repe starcu koji je oslijepio od gladi? To mu više ne bi značilo ništa. Slanje dječaka da umjesto njega čisti bačve u tvornici boje? Ništa mu ne bi značilo.

Jun Do bacio je napola pojedenu šljivu. „Jeo sam i bolje”, rekao je.

Hodali su po molu čije su daske bile umrljane od godina i godina pecanja. Na kraju mola ugledali su lice osvijetljeno plavom svjetlošću mobilnog telefona.

„Samo ga baci preko ograde”, rekao je Jun Do.

Gil je duboko udahnuo. „Preko ograde”, ponovio je.

Na molu je bilo praznih boca, opušaka od cigareta. Jun Do hodao je mirno naprijed i osjetio je kako ga Gil pokraj njega pokušava oponašati.

Odozdo je dopirao dubok žamor motora u leru. Lik ispred njih prestao je razgovarati na telefon.

„Dare?” do njih je dopro glas. „Dare nano?”

„Ne odgovaraj”, šapnuo je Jun Do.

„To je ženski glas”, rekao je Gil.

„Ne odgovaraj”, rekao je Jun Do.

Kapuljača je spala i otkrila lice mlade žene.

„Ne mogu ja ovo”, rekao je Gil.

„Drži se plana.”

Njihovi koraci nemoguće su glasno odjekivali. Jun Do sinulo je da su ovako jednog dana došli i po njegovu majku, da je sada i on jedan od njih.

A onda su je zgrabili. Kaput je skrio sitno tijelo. Otvorila je usta kao da će vrisnuti, a Jun Do opazio joj je na zubima fini metalni okov. Ščepali su je za ruke i prisilili da se popne na ogradu.

„Zenzen oyogenai'n desu”, rekla je, a iako Jun Do nije govorio japanski, znao je da je riječ o sirovom preklinjanju, nečemu poput „djevice sam”.

Bacili su je preko ograde. Pala je u tišini, bez riječi, čak i bez trzaja daha. Jun Do u njezinu je oku ipak vidio neki sjaj – nije to bio strah ili besmislenost straha. Znao je da misli na svoje roditelje te kako oni nikad neće saznati što se s njome dogodilo.

Odozdo se začuo pljusak i režanje izvanbrodskog motora.

Jun Do nije mogao izbaciti njezin pogled iz misli.

Na molu je ostao telefon. Podignuo ga je i približio uhu. Gil je pokušao nešto reći, no Jun Do ga je utišao. „Mayumi?” Jun Do pritisnuo je neke tipke da prestane. Kad se nagnuo preko ograde, brod se podizao i spuštao na valovima.

„Gdje je?” upitao je Jun Do.

Časnik So zagledao se u vodu. „Potonula je”, rekao je.

„Kako to misliš potonula?”

Podignuo je ruke. „Pljusnula je i nestala.”

Jun Do okrenuo se Gilu. „Što je rekla?”

Gil je odgovorio: „Rekla je: *Ne znam plivati.*”

„*Ne znam plivati?*” upitao je Jun Do. „Rekla je da ne zna plivati, a ti me nisi spriječio?”

„Plan je bio da je bacimo preko ograde. Rekao si mi da se držim plana.”

Jun Do ponovno se zagledao u mračnu, duboku vodu na kraju mola. Bila je negdje u dubini, onaj preveliki kaput bio je poput jedra na vjetru, tijelo joj se kotrljalo pješčanim dnom.

Zazvonio je telefon. Svijetlio je plavim svjetlom i vibrirao u Jun Doovoj ruci. On i Gil zagledali su se u telefon. Gil ga je uzeo i slušao raširenih očiju. Jun Do čak je iz daljine znao da je to ženski glas, majčin glas. „Baci ga”, rekao mu je Jun Do. „Samo ga odbaci.”

Gilove su oči lutale dok je slušao. Ruka mu se tresla. Nekoliko je puta kimnuo. Kad je rekao „*Hai*”, Jun Do zgrabio je telefon. Nabadao je po tipkama. Ondje, na malenome ekranu, pojavila se slika djeteta. Bacio ga je u more.

Jun Do nagnuo se preko ograde. „Zašto niste vodili računa?” zaderao se prema Časniku Sou. „Zašto niste vodili računa?”

*

To je bio kraj njihove vježbe. Došlo je vrijeme da se otme operna pjevačica. Časnik So trebao je ribarskim brodom prijeći Japansko more, a Jun Do i Gil noćnim trajektom iz Chongjina do Niigate. U ponoć, nakon što uhvate opernu pjevačicu, trebali su se sastati s Časnikom Soom na plaži. Jednostavnost, rekao je Časnik So, ključni je dio plana.

Jun Do i Gil krenuli su popodnevnom vlakom na sjever prema Chongjinu. Na kolodvoru su pod platformama za teret spavale cijele obitelji i čekale mrak kako bi mogle otputovati u Sinuiju, a iz Kine su onamo lako mogli doći, samo je trebalo preplivati rijeku Tumen.

Prema luci Chongjin krenuli su pješice, prošavši pokraj Talionice ponovnog ujedinjenja, njezinih golemih dizalica koje su hrđale u miru i bakrenih cijevi koje su vodile do već odavno okradene peći. Nije bilo rublja koje se suši, nije bilo mirisa dimljenog luka. Sve je drveće posječeno tijekom gladi, a sada, nekoliko godina kasnije, mladice su bile iste visine, debla širine gležnja, i izbijale su na najčudnijim mjestima – u bačvama za kišnicu, odvodnim jarcima, a jedno je drvo izbijalo čak iz vanjskog zahoda u kojemu je ljudski kostur israo svoje neprobavljivo sjeme.

Kad su došli do logora Duga sutra, nije izgledao nimalo veće od ambulante.

Jun Do nije to trebao isticati jer je Gil ustrajao na tome da uđu.

U Dugim sutrima ostale su samo sjene. Sve je pretvoreno u gorivo – čak su i štokove spalili. Ostao je samo popis sto četrnaest velikih mučenika revolucije, koji su iscrtali na zidu.

Gil nije vjerovao da je Jun Do dao imena svoj siročadi.

„Stvarno si upamtio sve mučenike?” upitao je. „Koji je broj jedanaest?”

„To je Ha Shin”, rekao je Jun Do. „Kad su ga ulovili, sam si je prerezao jezik kako Japanci ništa ne bi mogli izvući iz njega. Ovdje je bio dječak koji nije htio govoriti; nadjenuo sam mu to ime.”

Gil je prstom prelazio po popisu.

„Evo ga”, rekao je. „Mučenik broj šezdeset sedam, Pak Jun Do. Što se s tim tipom dogodilo?”

Jun Do dotaknuo je crni trag na podu, na mjestu gdje je nekoć stajala peć. „Iako je ubio velik broj japanskih vojnika”, rekao je, „revolucionari u njegovoj jedinici nisu imali povjerenja u njega jer je bio nečiste krvi. Objesio se da dokaže svoju odanost.”

Gil se zagledao u njega. „Sebi si dao to ime? Zašto?”

„Zato što se iskazao u krajnjem testu odanosti.”

Pokazalo se da soba Gospodara Siročadi nije bila veća od slamarice. Na mjestu portreta žene koja ga je mučila, Jun Do našao je tek – rupu za čavao.

„Jesi li ovdje spavao?” upitao je Gil. „U sobi Gospodara Siročadi?”

Jun Do pokazao mu je rupu čavla. „Ovdje je visio portret moje majke.”

Gil je pregledao rupu. „Tu je, bogme, bio čavao”, rekao je. „Ako si ovdje živio s ocem, zašto nosiš ime namijenjeno siročadi?”

„On mi nije mogao dati svoje ime”, rekao je Jun Do, „jer svi bi vidjeli njegovu sramotu zbog načina na koji je morao odgojiti vlastitog sina. No nije podnio ni to da mi dade neko drugo ime, čak ni ime mučenika. To sam si sam morao nadjenuti.”

Gil ga je tupo promatrao. „A što je bilo s majkom?” upitao je. „Kako se zvala?”

Čuli su kako u daljini trubi trajekt *Mangyongbong-92*.

Jun Do rekao je: „Kao da bi se imenovanjem mojeg problema išta riješilo.”

*

Te noći Jun Do stajao je na zamračenoj krmi broda i pratio njegov uzburkani trag. *Rumina*, ime mu se vrtjelo po glavi. Nije u mislima tražio njezin glas niti si dopustio da je zamišlja. Samo se pitao kako bi provela ovaj posljednji dan da zna da on dolazi.

Bilo je već kasno jutro kad su ušli u luku Bandai-jima, a na carinarnicama su se vijorile međunarodne zastave. Na sidrištima su stajali veliki teretni brodovi, obojeni humanitarnom plavom bojom, a u njih se ukrcavala riža. Jun Do i Gil imali su krivotvorene dokumente; odjeveni u polo-majice, traperice i tenisice, spustili su se lučkim slazom do središta Niigate. Bila je nedjelja.

Kad su došli do gledališta, Jun Do vidio je kako nebom prolazi putnički zrakoplov, za kojim je ostalo golemo pero. Blenuo je i iskrivio vrat – fascinantno. Toliko fascinantno da je odlučio glumiti da mu je sve normalno, na primjer obojena svjetla koja upravljaju prometom ili autobusi koji poput volova kleknu da bi starci mogli ući u nj. Naravno da parkirni automati govore i da se vrata trgovina otvaraju kako prolaze. Naravno da u zahodu nema bačve s vodom, da nema lopate.

Matineja je bila spoj djela koje će operna trupa izvoditi u nadolazećoj sezoni pa su se u kratkim arijama izmijenili svi pjevači. Gil je te pjesme očito već čuo i pjevušio uz njih. *Rumina*, sitna žena širokih ramena, na pozornici se pojavila u haljini boje grafita. Pod šiškama oštrog ruba nazirale su se tamne oči. Jun Do znao je da je ta žena upoznala tugu, no nije znala da je najveća muka tek čeka te da će se te noći, kad padne mrak, njezin život pretvoriti u operu, da je Jun Do mračan lik koji na kraju prvog čina heroinu odvodi u zemlju tužaljki.

Pjevala je na talijanskome, a zatim i na njemačkome i japanskome. Kad je konačno zapjevala na korejskome, bilo je jasno zašto je baš nju P'yongyang izabrao. Pjesma je bila prelijepa, a ona je laganim glasom pjevala o dvoje ljubavnika na jezeru; pjesma nije bila o Dragome Vođi, porazu imperijalista ni o ponosu sjevernokorejske tvornice. Pjevala je o momku i djevojci na brodu. Djevojka je nosila bijeli *choson-ot*, a dječak je imao pogled pun duše.

Rumina je pjevala na korejskome, haljina joj je bila boje grafita, a mogla je pjevati i o pauku koji plete bijele niti i svejedno bi očarala slušatelje. Jun Do i Gil hodali su ulicama Niigate držeći se za tu nit, praveći se kao da je neće oteti iz obližnjeg umjetničkog sela. U Jun Doovoj glavi odzvanjao je stih u kojem ljubavnici nasred jezera odluče da više neće veslati.

Hodali su gradom u transu i čekali da padne mrak. Na Jun Doa poseban su dojam ostavile reklame. U Sjevernoj Koreji nije bilo reklama, a ovdje su bile na autobusima, na plakatima, na

videoekranima.

Za značenje svake neposredne i molećive reklame – parovi se grle, tužno dijete – pitao je Gila, no odgovori su se vrtjeli oko automobilske osiguranja i telefonskih tarifa. Kroz prozor su promatrali kako Korejka Japanki reže nokte na nogama. Iz zabave su – isprobali aparat s hranom i dobili vrećicu narančaste hrane koju nijedan od njih neće ni okusiti.

Gil je zastao pred trgovinom u kojoj se prodaje oprema za podmorska istraživanja. U izlogu je stajala velika torba za ronilačku opremu. Bila je izrađena od crnog najlona, a trgovac im je pokazao kako u nju stane sva oprema za podvodne avanture udvoje. Kupili su je.

Muškarca koji je gurao kolica pitali su mogu li ih posuditi, a on im je rekao da u supermarketu mogu dobiti svoja kolica. U trgovini gotovo nikako nisu mogli odrediti što se nalazi u kutijama i pakiranjima. Važnih stvari, poput košara rotkvice i kestena, nije bilo nigdje. Gil je kupio kolut debele trake, a s dječjeg odjela uzeo je i limenku vodene boje. On je barem imao komu kupiti suvenir.

Spustila se tama, izlozi su zasjali crvenim i plavim neonskim lampicama, a vrbe jezivo svijetlile od korijena. U očima su mu odbijeskiivali farovi automobila. Jun Do osjećao se izloženo, izdvojeno. Kad nastupa policijski sat? Zašto Japanci ne poštuju mrak kao normalni ljudi?

Stajali su ispred bara, morali su ubiti vrijeme. Unutra su se ljudi smijali i razgovarali.

Gil je izvadio jene koje su ponijeli. „Nema smisla da ih vraćamo”, rekao je.

U baru je naručio viskije. Ondje su bile i dvije žene, a Gil je i njima platio piće. Nasmiješile su se i vratile svojem razgovoru.

„Jesi li im vidio zube?” upitao je Gil. „Tako su lijepi i savršeni, poput dječjih.” Kad se Jun Do nije složio, Gil je rekao: „Opusti se, može? Olabavi malo.”

„Lako je tebi reći”, rekao je Jun Do. „Ne trebaš je ti večeras svladati. I još je vući na drugi kraj grada. A ako Časnika Soa ne nađemo na onoj plaži – ”

„Kao da bi to bila najgora stvar na svijetu”, rekao je Gil. „Tu nećeš nikoga vidjeti kako kuje plan o bijegu u Sjevernu Koreju. Oni ne dolaze otimati ljude s naših plaža.”

„Ne pomaže mi ovakav razgovor.”

„Daj, popij”, rekao je Gil. „Večeras ću ja pjevačicu strpati u torbu. Ne znaš samo ti mlatiti žene. Koliko to teško može biti?”

„Ja ću riješiti pjevačicu”, rekao je Jun Do. „Ti samo ostani pribran.”

„Mogu ja ugurati pjevačicu u torbu, dobro?” rekao je Gil. „Mogu ja gurati kolica. Ti samo popij, vjerojatno više nikad nećeš vidjeti Japan.”

Gil je pokušao razgovarati s Japankama, ali nasmiješile bi mu se i ignorirale ga. A onda je šankerici platio piće. Prišla je i razgovarala s njime dok ga je točila. Imala je tanka ramena, ali košulja joj je bila uska, a kosa potpuno tamna. Pili su skupa, a on ju je nečime nasmijao. Kad je otišla primiti narudžbu, Gil se okrenuo prema Jun Dou. „Da spavaš s nekom od ovih cura”, rekao je Gil, „znao bi da se to dogodilo zato što je ona to htjela, a ne zato što je cura za utjehu vojnika koja pokušava skupiti devet pečata u knjižici ili tvorničarka koju njezino stambeno vijeće pokušava udati. Doma te lijepa cura ne bi ni pogledala. Ne možeš ni čaj popiti s njom da njezin otac odmah ne poželi dogovoriti brak.”

Lijepa cura? pomislio je Jun Do. „Cijeli svijet misli da sam siročić, to je moje prokletstvo”, rekao mu je Jun Do. „No kako je mladić iz P'yongyanga poput tebe završio na ovakvim usranim poslovima?” Gil je naručio još pića iako je Jun Do svoje jedva taknuo. „Boravak u onom sirotištu stvarno ti je pomutio um”, rekao je Gil. „Ako više ne pušem nos u dlan, ne znači da nisam momak sa sela, iz Myohsuna. Trebao bi i ti krenuti dalje. U Japanu možeš biti tko god hoćeš.”

Čuli su kako se zaustavlja motocikl, a ispred prozora ugledali su muškarca kako ga parkira pokraj drugih motocikala. Kad je izvadio ključ, sakrio ga je ispod ruba otvora za spremište goriva. Gil i Jun Do pogledali su se.

Gil je pijuckao viski, kružeći čašom, a potom i naginjući glavu radi ugodnog grgljanja.

„Ne piješ kao momak sa sela.”

„A ti ne piješ kao siroče.”

„Ja nisam siroče.”

„E, to je dobro”, rekao je Gil. „Jer sva siročad u mojoj jedinici za mine znala je samo uzimati – tuđe cigarete, tuđe čarape, tuđi *shoju*. Pa zar nije grozno kad ti netko uzme *shoju*? U mojoj jedinici proždimali su sve oko sebe, kao kad kuja jede svoje mlade, a u znak zahvale ostavili bi svoje sitne brabonjke.”

Jun Do nasmiješio se onako kao kad želiš umiriti nekoga koga ćeš sljedećeg trena odalapati.

Gil je nastavio. „No ti si pošten tip. Odan si poput onog mučenika iz priče. Ne moraš sebi govoriti da ti je otac bio ovo, a majka ono. Možeš biti što god poželiš. Izmisli novi identitet za jednu noć. Zaboravi na onog pijanca i rupu čavla u zidu.”

Jun Do je ustao. Koraknuo je unatrag kako bi bio na odgovarajućoj udaljenosti za udarac uz skok. Sklopio je oči, osjećao prostor, zamišljao okretaj kuka, podizanje noge, udar rista u zakretnom zamahu. Jun Do s ovakvim stvarima nosio se cijeli život, s tim što ljudi iz normalnih obitelji ne mogu zamisliti to da čovjek može trpjeti toliku bol da ne prizna vlastitog sina, što misle da nema ništa gore od majke koja napušta dijete, iako se to stalno događa, i što riječ „uzimati” upotrebljavaju oni koji daju toliko malo da se to ne može ni izmjeriti.

Kad je Jun Do otvorio oči, Gil je odjednom shvatio što će se dogoditi.

Šeprtljavo je ispio piće. „Hej”, rekao je. „Pogriješio sam, dobro? Ja sam iz velike obitelji, ne znam ništa o siročadi. Trebamo krenuti, imamo posla.”

„Dobro”, rekao je Jun Do. „Da vidimo kako se ponašaš prema ljepoticama iz P’yongyanga.”

*

Iza gledališta nalazilo se umjetničko selo, niz kolibica koje su okružile termalno vrelo. Vidjeli su kako mlaz vrele vode, bijele poput minerala, curi iz kupališta i niz ogoljele, izbijeljene stijene pljušti prema moru.

Sakrili su kolica i Jun Do je Gilu pomogao da prijeđe preko ograde. Kad je Gil krenuo Jun Do otvoriti metalna vrata, zastao je na trenutak i zagledao se u njega prije nego što je podignuo zasun i pustio ga da uđe.

Sitni snopovi svjetla iscrtali su popločeni put do Ruminina bungalova. Iznad njih tamnozeleni i bijeli listovi magnolija zaklonili su zvijezde. U zraku se osjetio miris četinjača i cedra, i dašak oceana. Jun Do otrgnuo je dva komada čvrste trake i objesio ih za Gilove rukave.

„Ovako će”, šapnuo je Jun Do, „biti spremni.”

Gilove oči žarile su se od uzbuđenja i nevjerice.

„Znači, samo ćemo banuti unutra?” upitao je.

„Ja ću otvoriti vrata”, rekao je Jun Do, „a ti joj oblijepi usta.”

Jun Do iščupao je kamen sa staze i ponio ga prema vratima. Položio ga je uz kvaku, a kad se na njega nabio kukom, vrata su se otvorila. Gil je potrčao prema ženi koja je sjedila na krevetu, osvjetljena tek svjetlošću televizora. Jun Do s vrata je promatrao kako joj Gil trakom oblijepljuje

usta, a onda se među plahtama i u mekoći kreveta tijekom preokrenuo. Izgubio je pramen kose. Onda ga je uhvatila za ovratnik i poremetila mu ravnotežu. Konačno je posegnuo za njezinim vratom i pali su na pod, gdje je svom silom legao na nju, a njoj su se od boli izvijala stopala. Jun Do dugo je promatrao te prste: nokti su joj bili obojeni jarkocrvenom bojom.

Isprva je Jun Do pomišljao: *Tu je zgrabi, ondje je stisni*, no neki osjećaj mučnine počeo je bujati u njemu. Dok su se njih dvoje kotrljali na podu, Jun Do vidio je da se pomokrila, a sirovost, brutalnost toga što se događalo očito mu je bila nova. Gil ju je svladavao, trakom joj vezao gležnjeve i zglobove, a ona je sad klečala dok je on vadio i otvarao torbu. Kad je pred njom raširio otvor, njezine su oči, široke i vlažne, potonule, a tijelo joj je olabavjelo. Jun Do skinuo je naočale, a s mutnom slikom sve je bilo bolje.

Vani je duboko disao. Čuo je kako se Gil muči da je savije kako bi stala u torbu. Zvijezde ponad oceana sad su bile neizostrene, no podsjetile su ga na slobodu koju je osjetio one prve noći kad su plovili Japanskim morem, kako se ugodno osjećao na tom ribarskom brodu. Unutra je Gil zatvorio torbu tako da se Rumini vidjelo samo lice, a nosnice su joj se grčevito raširile u borbi za kisikom. Gil je stajao iznad nje, iscrpljen ali nasmijan. Nategnuo je hlače preko prepona kako bi vidjela obrise njegove erekcije.

Kad je raširila oči, potegnua je patentni zatvarač prema gore.

Na brzinu su pretražili njezine stvari. Gil je izvadio svežanj jena i ogrlicu od crvenog i bijelog kamenja. Jun Do nije znao što bi uzeo. Na stolu su se nalazile bočice s lijekovima, kozmetika, obiteljske fotografije. Kad je ugledao haljinu boje grafita, skinuo ju je s vješalice.

„Koji kurac radiš?” upitao je Gil.

„Ne znam”, uzvratilo je Jun Do.

Kolica su pod prevelikim teretom na svaku pukotinu na pločniku reagirala glasnim klopotom. Nisu progovorili ni riječi. Gil je bio izgreden, košulja mu je bila poderana. Izgledao je kao da mu se razmazala šminka. Iz mjesta na kojem mu je iščupala kosu curila je prozirna žuta tekućina. Na udubljenjima uz rubnik kotači bi se nekako čudno izvili pa bi se kolica iskrenula, a teret pao na pločnik.

Ulice su bile prepune zgužvana kartona. Perači posuđa u jarku ispirali su kuhinjske tepihe. Pokraj njih projurio je prazan autobus svijetle boje. U blizini parka muškarac je šetao s velikim bijelim psom koji je stao i promatrao ih. Torba bi se povremeno migoljila te potom umirila. Na uglu je Gil rekao Jun Do da skrenu ulijevo, a ondje se, niz strmo brdo te preko parkirališta, nalazila plaža.

„Ja ću nam čuvati stražu”, rekao je Gil.

Kolica su se htjela oteti; Jun Do još je čvršće primio ručku. „Dobro”, odgovorio je.

Iza leđa Gil mu je rekao: „Pretjerao sam s onim što sam rekao o siročadi. Ne znam kako je imati mrtve roditelje ili znati da su te se roditelji odrekli. Pogriješio sam, sad mi je to jasno.”

„Nisi me povrijedio”, rekao je Jun Do. „Ja nisam siročče.”

Iza leđa, Gil je rekao: „Ispričaj mi kako je bilo kad si posljednji put vidio oca.”

Kolica su se i dalje otimala. Svaki se put Jun Do morao nagnuti unatrag i proklizati stopalima. „Pa, nije da smo baš imali oproštajnu zabavu.” Kolica su se nakosila i Jun Do vukla nekoliko metara prije nego što ih je ponovno uspio povući. „Ondje sam bio dulje od svih – nitko me nije posvojio, moj otac ne bi dopustio da mu netko uzme jedinca. Dakle, te je večeri došao k meni, spalili smo ležaje pa sam spavao na podu – Gile, daj mi pomozi.”

Odjednom su se kolica zajurila. Jun Do posrnuo je kad mu se držak kolica otrgnuo iz ruke i sam odjurio dolje. „Gile!” povikao je i promatrao kako odlazi. Kolica su se ljuljala od brzine dok su

jurila preko parkirališta, a kad su udarila u posljednji odbojnik, poskočila su visoko u zrak, izbacivši crnu torbu na zamračeni pijesak.

Okrenuo se, no Gila nije bilo nigdje.

Jun Do potrčao je na pijesak i prošao kraj torbe koja je na pijesak sletjela u čudnom obliku. S ruba plicaka među valovima tragao je za Časnikom Soom, no nije bilo nikoga. Pregledao je džepove – nije imao ni kartu ni sat ni svjetiljku. Primio se za koljena, nije mogao doći do daha. Pokraj njega, niže na plaži, nadimala se haljina boje grafita, napuhujući se i prazneći od vjetra, kotrljajući se niz pijesak sve dok je nije progutala noć.

Pronašao je torbu, prevrnuo je. Povukao je dio patentnog zatvarača, a vrelina je izbila van. Povukao je traku s njezina lica, koje je bilo izgrebeno od najlona. Obratila mu se na japanskome.

„Ne razumijem”, rekao je.

Rekla je na korejskome: „Hvala Bogu da ste me spasili.”

Proučavao je njezino lice. Sirovo, nateknuto lice.

„Neki me psihopat ugurao ovamo”, rekla je. „Hvala Bogu da ste se ovdje zatekli, mislila sam da sam umrla, a onda ste me vi oslobodili.”

Jun Do ogledao se ne bi li uhvatio bilo kakav trag Gila, no znao je da ga neće naći.

„Hvala vam što ste me izvukli”, rekla je. „Stvarno vam hvala što ste me oslobodili.”

Jun Do prstima je isprobao traku, no gotovo uopće više nije bila ljepljiva. Pramen njezine kose ostao je na traci. Pustio je da ga odnese vjetar.

„Bože dragi”, rekla je. „Vi ste jedan od njih.”

Vjetar je dopuhao pijesak u torbu, u njezine oči.

„Vjerujte mi”, rekao je. „Znam kroza što prolazite.”

„Ne morate biti loši”, rekla je. „U vama ima dobrote, vidim to. Pustite me, a ja ću vam pjevati. Ne biste vjerovali kako pjevam.”

„Vaša me pjesma muči”, rekao je. „Ona o mladiću koji nasred jezera odluči da više neće veslati.”

„To je bila samo arija”, rekla je. „Iz cijele jedne opere prepune podzapleta, obrata i izdaja.”

Jun Do nagnuo joj se bliže. „Zastaje li mladić zato što je spasio djevojku pa će je na dalekoj obali morati predati svojim nadređenima? Ili je djevojku otuđio pa zna da ga čeka kazna?”

„To je priča o ljubavi”, rekla je.

„To mi je jasno”, rekao je. „No koji je odgovor? Možda zato što zna da mu slijedi radni logor?”

Zagledala se u njegovo lice, kao da *on* zna odgovor.

„Kako završava?” upitao je. „Što se dogodi s njima?”

„Pustite me van i reći ću vam”, rekla je. „Otvorite torbu i otpjevat ću vam kraj.”

Jun Do povukao je zatvarač i zatvorio torbu. Govorio je crnome najlonu na mjestu gdje joj se nalazilo lice. „Držite oči otvorene”, rekao je. „Znam da nemate što vidjeti, ali što god se dogodilo, nemojte ih sklapati. Tama i skućeni prostor nisu vam neprijatelji.”

Vukao je torbu prema plicaku. Ocean, zapjenjen i hladan, oplahivao mu je cipele dok je među valovima tražio Časnika Soa. Kad se od pijeska odbio visok val i okrznuo torbu, ona je iznutra završtala, a takav vrisak nije čuo nikad u životu. S drugog kraja plaže prema njemu je zasjao snop svjetlosti. Časnik So čuo je vrisak. Dogurao je crni čamac na napuhivanje, a Jun Do dovukao je torbu do valova. Pomoću užadi njih su dvojica torbu prebacila u čamac.

„Gdje je Gil?” upitao je.

„Gil je nestao”, rekao je Jun Do. „Stajao je odmah iza mene, a odjednom ga više nije bilo.”

Stajali su u vodi do koljena i umirivali čamac. U očima Časnika Soa zrcalila su se svjetla grada.

„Znaš li što se dogodilo s drugim časnicima u misijama?” upitao je. „Bili smo nas četvorica. Danas sam samo ja ostao. Drugi su u Zatvoru 9. Jesi li čuo za taj zatvor, tunelašu? Cijeli je ispod zemlje. To je rudnik; kad uđeš, više nikad ne vidiš sunce.”

„Gledajte, zastrašivanjem nećete ništa promijeniti. Ne znam gdje je.”

Časnik So nastavio je: „Na ulazu u rudnik nalazi se željezna kapija, a kad ju jednom prođeš, to je to – unutra nema čuvara, nema liječnika, nema kantine, nema zahoda. Samo kopaš u mraku, a kad naiđeš na rudu, izvučeš je na površinu pa kroz rešetke trguješ tim grumenom za hranu, svijeće i krampove. Odande čak ni mrtvaci ne odlaze.”

„Mogao bi biti bilo gdje”, rekao je Jun Do. „Govori japanski.”

Iz torbe se začuo Ruminin glas. „Ja vam mogu pomoći”, rekla je. „Niigatu imam na dlanu. Pustite me van i kunem vam se da ću ga pronaći.”

Ignorirali su je.

„Tko je taj tip?” upitao je Jun Do.

„Razmaženi sinčić nekog ministra”, rekao je Časnik So. „Tako su mi rekli. Tata ga je poslao ovamo da očvrsne. Znaš kako je – sin heroja uvijek je najkrotkiji.”

Jun Do okrenuo se i promatrao svjetla Niigate.

Časnik So položio je dlan na Jun Doovo rame. „Ti si vojnički tip”, rekao je. „Kad dođe trenutak da treba dati, ti daš.” Maknuo je najlonsku naramenicu torbe i na jednom je kraju smotao u labav krug. „Gil nam je omotao jebenu omču oko vrata. Sad je njegov red.”

*

Jun Do hodao je kroz skladišnu četvrt s neobičnim osjećajem mira. Mjesec, kakav već jest, imao je jednak odraz u svakoj lokvi, a kad je autobus stao da se ukrca, vozač ga je samo pogledao i nije tražio kartu. U autobusu su bila samo dva starija Korejca koja su sjedila straga. I dalje su nosili bijele papirnate kuharske kapice. Jun Do im se obratio, ali oni su samo zatresli glavom.

Jun Dou trebao je motocikl kako bi imao ikakve šanse da pronađe Gila u ovom gradu. No ako Gil ima imalo pameti, i on i motocikl odavno su nestali. Kad je Jun Do konačno skrenuo za ugao bara u kojem su pili viski, uz rubnik se sjajio crn motocikl. Prebacio je noge oko sjedala, dodirnuo ručke. No kad je pipnuo ispod poklopca spremnika za gorivo, ondje nije bilo ključa. Okrenuo se prema prednjem prozoru bara te kroz staklo ugledao Gila kako se smije sa šankericom.

Jun Do sjeo je kraj Gila koji je bio zaokupljen slikanjem vodenim bojama. Otvorio je set za slikanje i umakao kist u čašicu za viski u kojoj se nalazila vodena tinktura ljubičasto-zelene boje. Slikao je pejzaž, s poljima bambusa i stazama koje presijecaju kamena polja. Gil je podignuo pogled prema Jun Dou, a onda umočio kist i umrljao ga žutom bojom da naglasi stabljike bambusa.

Jun Do mu je rekao: „Koji si ti jebeni kreten.”

„Ti si kreten”, rekao je Gil. „Uhvatio si pjevačicu – tko bi se po mene vratio?”

„Ja bih se vratio”, rekao je Jun Do. „Daj ključ.”

Ključ od motocikla stajao je na šanku, Gil mu ga je dogurnuo.

Prstom je zaokružio po zraku u znak nove runde. Šankerica je prišla. Nosila je Rumininu ogrlicu. Gil joj se obratio, a potom odvojio pola jena i dao ih Jun Dou.

„Rekao sam joj da je ova runda na tvoj račun”, rekao je Gil.

Šankerica je ulila tri čašice viskija, a onda rekla nešto Gilu, što ga je nasmijalo.

Jun Do je upitao: „Što je rekla?”

„Rekla je da izgledaš vrlo snažno, ali da je šteta što si pičkica.”

Jun Do pogledao je Gila.

Gil je slegnuo ramenima. „Možda sam joj rekao da smo se potukli zbog žene. Rekao sam da sam bio nadmoćniji dok mi nisi iščupao kosu.”

Jun Do mu je rekao: „Još uvijek se možeš izvuci iz ovoga. Nećemo reći nikomu, kunem ti se. Vratit ćemo se i bit će kao da nisi pobjegao.”

„Izgleda li ti ovo kao bijeg?” upitao je Gil. „Osim toga, ne mogu napustiti svoju djevojku.”

Gil joj je dao pejzaž, a ona ga je naslonila na zid da se suši pokraj svojega portreta na kojem sjaji noseći svoju novu crveno-bijelu ogrlicu. Škiljeći iz daljine, Jun Do odjednom je shvatio da Gil nije naslikao pejzaž već raskošnu, idiličnu kartu minskog polja.

„Znači, bio si među minama”, rekao je.

„Majka me poslala u Mansudae da studiram slikarstvo”, rekao je Gil. „No otac je odlučio da će me minska polja pretvoriti u muškarca pa je povukao neke veze.” Gil se nasmijao na pomisao da netko vuče veze za samoubilački posao. „Smislio sam način da izrađujem karte umjesto da određujem položaj mina.” Dok je govorio, brzo je radio na novom akvarelu, ovog puta žene širom razapljenih usta, lica osvijetljena odozdo tako da su joj očne duplje bile zatamnjene. Od prvih je poteza nalikovala na Ruminu iako nije bilo jasno pjeva li iz sve snage ili vrišti da je spase.

„Reci joj da ćeš popiti još samo jedno piće”, rekao je Jun Do i dao joj sve jene.

„Zaista mi je žao zbog ovoga”, rekao je Gil. „Zaista. Ali ne idem nikamo. Neka ti operna pjevačica bude dar i prenesi moju ispriku.”

„Je li tvoj otac htio pjevačicu? Jesmo li zato ovdje?”

Gil ga je ignorirao. Počeo je slikati portret sebe i Jun Doa na kojemu su obojica ispružila palce prema gore. Napadno su se i usiljeno smiješili, a Jun Do nije htio da dovrši sliku.

„Hajdemo”, rekao je Jun Do. „Ne želiš zakasniti na karaoke u Yanggakdu ili gdje se već vi pripadnici zlatne mladeži zabavljate.”

Gil se nije ni mrdnuo. Sjenčao je Jun Doove mišiće, prenaglašavao ih, kao da je čimpanza. „Istina”, rekao je Gil. „Jeo sam govedinu i kamenice. Pogledao sam *Titanic* i bio na internetu deset puta. Da, ima i karaoka. Svakog tjedna isprazni se stol za kojim je sjedila neka obitelj a više je nema, o njima ni riječi, a pjesme koje su pjevali nestaju iz aparata.”

„Obećavam ti”, rekao je Jun Do. „Vrati se, nitko neće saznati.”

„Nije stvar u tome hoću li poći s tobom ili ne”, rekao je Gil. „Pitanje je zašto ti ne želiš poći sa mnom.”

Da je Jun Do htio prebjeći, mogao je to učiniti već puno puta. Na kraju tunela lako bi se bilo popeti uz ljestve i otklopiti vratašca s oprugom.

„U cijeloj ovoj glupoj zemlji”, rekao je Jun Do, „smisla su imale samo Korejke koje su na koljenima prale noge Japanaca.”

„Mogu te sutra odvesti u veleposlanstvo Južne Koreje. Lako ćemo onamo vlakom. Za šest tjedana mogao bi biti u Seulu. Bio bi im vrlo koristan, prava nagrada.”

„Tvoj otac, majka”, kaže Jun Do. „Poslat će ih u logor.”

„Bio ti dobar ili loš pjevač karaoka, kad-tad izvuku tvoj broj. Samo je pitanje vremena.”

„Što je s Časnikom Soom? Hoće li ti skupi viski pomoći da zaboraviš kako kopa u mraku Zatvora 9?”

„Zbog njega i odlazim”, rekao je Gil. „Nemoj se pretvoriti u njega.”

„Eto, pozdravlja te”, rekao je Jun Do i oko Gilove glave skliznuo omču od najlona, nategnuvši

je tako da mu je nježno okovala vrat.

Gil je strusio viski. „Ja sam samo čovjek”, rekao je. „Ja sam nitko i ništa i želim van.”

Šankerica je ugledala omču. Pokrivši usta, izgovorila je: „*Homo janai*.”

„Pretpostavljam da to ne moram prevesti”, rekao je Gil.

Jun Do potegao je omču i obojica su ustala.

Gil je zatvorio bočicu s bojom, a potom se naklonio šankerici. „*Chousenjin ni turesarareru yo*”, rekao joj je. Svojim ih je telefonom uslikala te zatim sebi ulila piće. Podignula ga je u Gilovu čast prije nego što je ispila.

„Jebeni Japanci”, rekao je Gil. „Moraš ih voljeti. Rekao sam joj da me otimaš i vodiš u Sjevernu Koreju, a vidi je.”

„Pažljivo je pogledaj i upamti”, rekao je Jun Do i uzeo ključ motocikla sa šanka.

*

Kad su prošli greben, uglisirali su u nabujale valove osnažene vjetrom – crni bi se čamac na napuhivanje podignuo, a zatim bi spljoštio dolinu između dva vala. Svi su čvrsto primili užu za spašavanje da ne odlete. Rumina je sjedila na pramcu, ruku omotanih novom trakom. Časnik So ogrnuo ju je jaknom – bez nje tijelo joj je bilo nago i pomodrijelo od hladnoće.

Jun Do i Gil sjedili su na suprotnim stranama čamca, no Gil ga nije htio ni pogledati. Kad su došli do otvorenog mora, Časnik So pogurao je motor unatrag da bi mogao čuti Jun Doa.

„Dao sam Gilu riječ”, rekao je Časniku Sou. „Rekao sam mu da ćemo zaboraviti da je pokušao pobjeći.”

Rumina je sjedila dok joj je vjetar šibao leđa, a kosa joj se kovitlala na licu. „Stavite ga u torbu”, rekla je.

Časnik So njezine je riječi popratio gromoglasnim smijehom. „Dama iz opere je u pravu”, rekao je. „Uhvatio si prebjega, sinko. Uperio nam je jebeni pištolj u glavu. No nije nas uspio nadmudriti. Počni razmišljati o svojoj nagradi”, rekao je. „Počni uživati u njoj.”

Zbog pomisli na nagradu, na pronalazak i spašavanje majke od sudbine u P'yongyangu, smučilo mu se. U tunelima bi katkad naletjeli na plinske zavjese. Niste je mogli prepoznati – bol bi se pribila uz glavu, tama bi pulsirala crvenom svjetlošću. Sad je takav osjećaj imao dok ga je Rumina bijesno probijala pogledom. Odjednom mu je sinulo da je možda mislila na njega, da Jun Doa treba strpati u torbu. No nije ju on pretukao i ugurao unutra. Nije njegov otac naredio njezinu otmicu. A kakva je on ikad izbora imao? Nije on kriv što je živio u gradu bez struje, grijanja i goriva, u kojemu su tvornice bile okovane hrđom, u kojemu su fizički sposobni muškarci završavali u radnim logorima ili apatično skapavali od gladi. Nije on kriv što su svi dječaci o kojima je skrbio otupjeli zbog napuštenosti i beznađa jer bi ih kasnije regrutirali među zatvorske čuvare ili u samoubilačke jedinice.

Povodac oko Gilova vrata i dalje je bio opasan. Iz čiste zloradosti Časnik So nagnuo se naprijed i snažno ga povukao, samo da osjeti kako se napinje. „Odgurnuo bih te s ruba”, rekao je, „no onda bih propustio ono što će ti zaista učiniti.”

Gil se lecnuo od boli. „Jun Do zna kako se to sada radi”, rekao je. „Zamijenit će vas, a oni će vas poslati u logor da o ovome više ne progovorite.”

„Ne znaš ti ništa”, rekao je Časnik So. „Mek si i slab. Jebote, ja sam izmislio ovu igru. Oteo sam Kim Jong Ilova osobnog majstora sušija. Iščupao sam osobnog liječnika Dragog Vođe iz bolnice u

Osaki, usred bijela dana i to ovim rukama.”

„Ne znate kako stvari stoje u P’yongyangu”, rekao je Gil. „Kad je drugi ministri vide, i oni će htjeti imati svoje operne pjevačice.” Ošnuo ih je hladan, bijel, pršteći val. Rumina je naglo udahнула, kao da joj i ono najsitnije pokušava oduzeti život. Okrenula se prema Jun Dou i ponovno ga prostrijelila pogledom. Htjela je zaustiti, točno je to vidio – na usnama joj se oblikovala riječ.

Rasklopio je naočale, stavio ih na nos – sad je ugledao modrice na njezinu vratu, zadebljanja i ljubičaste podljeve ispod traka oko njezinih zglobova. Vidio je vjenčani prsten, ožiljak od carskog reza. Nije prestala bijesno zuriti u njega. Njezine oči – one su vidjele odluke koje je donio. One su prepoznale da je upravo Jun Do birao koji su siročići jeli prvi, a kojima su preostali razvodnjeni zalogaji. Prepoznale su da je upravo on dodjeljivao ležajeve kraj sobne peći i one u hodniku, u kojem su odumirali udovi. On je odabirao koji će dječaci oslijepjeti radeći s elektrolučnom peći. On je odabirao dječake koji su odlazili u tvornicu kemikalija kad bi se nebo zažutjelo. On je Ha Shina, dječaka koji nije govorio, koji nije mogao reći ne, poslao da čisti velike bačve u tvornici boja. Upravo je Jun Do gurnuo harpun u Bo Songove ruke.

„Kakva sam izbora imao?” upitao ju je Jun Do. Stvarno je trebao to znati, kao što je trebao saznati i što se dogodilo s mladićem i djevojkom na kraju arije.

Podignula je stopalo i Jun Dou pokazala nokte; crvena boja pulsirala je u usporedbi s platinastom tamom. Izgovorila je riječ i potom mu zabila stopalo u lice.

Krv, tamna krv. Curnula mu je niz majicu koju je prije njega nosio čovjek kojega su iščupali s plaže. Njezin je golemi nokat rasjekao njegove desni, no bilo je sve u redu, osjećao se bolje, sad je znao koja je to riječ, riječ koju je nosila na usnama. Nije morao razumjeti japanski da zna da je to bila riječ „umri”. Bila je to i riječ na kraju opere, bio je siguran u to. To se dogodilo mladiću i djevojci na brodu. Nije to zapravo bila tužna priča. Bila je to priča o ljubavi – mladić i djevojka barem su znali kakve su im sudbine te da nikad neće biti sami.

BILLO JE još mnogo otmica – trajale su, zapravo, godinama. Bila je ona starica na koju su naišli u plimnom bazenu na otoku Nishino. Podvila je rubove nogavica i buljila u fotoaparat postavljen na trima drvenim nogama. Kosa joj je bila sijeda i divlja i pošla je bez protivljenja, ali u zamjenu za portret Jun Doa. Onda je bio onaj japanski klimatolog kojega su našli na ledenjaku u tjesnacu Tsugaru. Išćupali su i njegovu znanstvenu opremu i crveni kajak. Bio je i jedan uzgajivač riže, radnik na lukobranu i žena koja je rekla da je na plažu došla utopiti se.

A onda su otmice prestale jednako naprasno kao što su i počele. Jun Do poslali su u jezičnu školu da godinu dana provede učeći engleski. Časnika za kontrolu u Kyongsongu upitao je je li novo namještenje nagrada za to što je spriječio prebjeg ministrovu sina. Časnik je uzeo Jun Doovu staru vojnu uniformu, njegovu karticu za rezerve alkohola i knjižicu bonova za prostitutke. Kad je časnik vidio da je knjižica gotovo puna, nasmiješio se. *Svakako*, rekao je.

Majon-ni u gorju Onjin bio je hladniji nego što je Chongjin ikad bio. Jun Do bio je zahvalan na plavim slušalicama koje je cijeli dan nosio jer su ugušile cjelodnevne tenkovske vježbe Devete mehanizirane jedinice, koja je ondje imala bazu. Vodstvo škole nije bilo ni najmanje zainteresirano da Jun Do nauči govoriti engleski. Trebao ga je samo pisati, učiti riječi i gramatiku pomoću slušalica te zapisivati rečenicu po rečenicu pomoću pisaćeg stroja. *Htio bih kupiti psića*, rekao bi ženski glas u slušalicama, a Jun Do to bi nakuckao. Barem je pred kraj u školu došao i pravi učitelj od krvi i mesa, poprilično tužan čovjek sklon depresiji, kojega je P'yongyang doveo iz Afrike. Čovjek nije znao ni riječi korejskoga, a tijekom nastave polaznicima bi postavljao dramatična pitanja na koje se ne može odgovoriti, čime je značajno poboljšao njihovu upitnu intonaciju.

Četiri godišnja doba Jun Do uspio je izbjeći zmije otrovnice, samokritičke seanse i tetanus, kojemu su vojnici podliježali gotovo svaki tjedan. Počelo bi sasvim nevino, porezotinom bodljivake žice ili ruba konzerve za suhi dnevni obrok, no uskoro bi uslijedila vrućica, groznica, a na kraju i grčenje mišića od kojega bi truplo bilo previše iskrivljeno i previše kruto da stane u mrtvački sanduk. Kao nagradu za ta postignuća, Jun Do dobio je mjesto radiovezista na Istočnome moru na ribarskome brodu *Junmi*. Boravio je u krmenom spremištu, u sobi obloženoj čeličnim pločama koja je bila dovoljno velika da u nju stanu stol, stolac, pisaći stroj te hrpa odašiljača ukradenih iz američkih zrakoplova srušenih tijekom rata. Prostor je bio osvijetljen tek zelenom svjetlošću telekomunikacijskog uređaja, a zrcalila se u morskoj vodi koja se cijedila iz mreža kroz procijepe i stalno vlažila pod. Čak i nakon tri mjeseca na brodu, Jun Do nije mogao prestati zamišljati ono što se nalazilo s druge strane metalnog zida: kutije zgurenih riba koje u ohlađenoj tami hvataju posljednji dah.

Već su nekoliko dana bili u međunarodnim vodama, a sjeverno-korejsku su zastavu spustili kako ne bi izazivali nevolje. Najprije su na većim dubinama lovili skuše, a potom i jata nervoznih palamida koje bi izbile na površinu kad bi se sunce nakratko promolilo kroz oblake. Sad su lovili kitove. Cijele je noći *Junma* vukla parangal uz rub brazde, a u zoru je Jun Do iznad glave začuo drobljenje vitla i lamatanje morskih pasa dok su ih izvlačili iz mora i bacali u korito broda.

Od sumraka do zore Jun Do pratio je uobičajene prijenose: uglavnom komunikaciju kapetana

ribarskih brodova, trajekta od Uichija do Vladivostoka, pa čak i noćnu prijavu lokacije dviju Amerikanki koje su veslale oko svijeta – jedna je veslala cijelu noć, druga cijeli dan, pobivši tako teoriju posade da su do Istočnog mora došle radi ženskog seksa.

U oputi i bumu na *Junmi* bila je skrivena antena dalekog dometa, a iznad kormila nalazila se višesmjerna antena koja se mogla okretati tristo šezdeset stupnjeva. SAD, Japan i Južna Koreja kodirali su vojnu komunikaciju koja je zvučala kao niz cvileža i meketanja. No količina, mjesto i vrijeme cvileža P'yongyangu su bili osobito važni. Dokle god je to bilježio, mogao je slušati što god je htio.

Bilo je očito da posadi nije drago što je ondje. Nosio je ime siročeta i cijelu bi noć dolje u mraku kuckao po pisaćem stroju. Kao da su u društvu čovjeka kojemu je posao bio zamjećivati i bilježiti prijetnje, mladi članovi posade iz luke Kinye i sami su mogli namirisati opasnost u zraku. A bio je tu i Kapetan. On je imao razloga za oprez, a svaki put kad bi ga Jun Do prisilio da promijeni smjer radi lociranja neobična signala, nije mu bilo druge nego da potisne bijes zbog nesretne okolnosti što je radiovezist poslan baš na njegov ribarski brod. Tek kad je Jun Do počeo posadi prenositi novosti o dvjema američkim veslačicama, malo im se uspio omiljeti.

Kad bi Jun Do ispunio dnevnu kvotu bilježenja vojnih zvukova, šarao bi eterom. Gubavci bi slali poruke, baš kao i slijepi i obitelji zatvorenika u Manili, koje su slale vijesti u zatvore – cijeli dan obitelji bi se redale i govorile o svjedodžbama, mliječnim zubima i novim prilikama za posao. Slušao bi i Ljubavnog Doktora, Britanca koji je svakodnevno emitirao svoje erotske „snove” te koordinate svoje sljedeće lokacije na moru. U Okinawi je bila postaja koja je emitirala portrete obitelji koje pripadnici američke vojske nisu htjeli potvrditi. Jedanput na dan slušao je emitiranje ispovijedi zatvorenika u Kini i nije bilo važno što su ta priznanja bila iznuđena, lažna i na stranom jeziku – Jun Do bez njih ne bi preživio. A onda bi se javila ona djevojka koja je veslala noću. Svake noći zastala bi da prijavi koordinate, komentira stanje svojeg tijela i atmosferske uvjete. Često bi zamijetila i druge stvari – obrise ptica pri noćnoj selidbi, kitopsinu koji bi s njezina pramca grebao račiće. Dok vesla, ima, kako je rekla, sve veću moć sanjanja.

Što je to govornicima engleskoga omogućivalo da u odašiljače govore kao da su nebesa njihov dnevnik? Da Korejci tako govore, možda bi ih Jun Do lakše razumio. Možda bi shvatio kako neki ljudi prihvate svoju sudbinu, a drugi ne. Možda bi saznao zašto ljudi katkad pretraže sva sirotišta u potrazi za određenim djetetom kad je bilo koje dijete dobro, kad posvuda ima sasvim dobre djece. Znao bi zašto svi ribari s *Junme* na prsima imaju istetovirane slike svojih supruga, a on sa slušalicama sjedi u tami krmenog spremišta broda koji na mjesec provede dvadeset sedam dana na pučini.

Nije zavidio onima koji veslaju danju. Svjetlost, nebo, more, danju se gleda *kroz* sve te stvari. Noću, pak, postoje stvari *u* koje se gleda. Gledaš *u* zvijezde, gledaš *u* tamne podivljale valove i iznenađujuće platinast odsjaj na njihovu vrhuncu. Nitko nikad nije danju gledao *u* žar cigarete, a tko bi ikad postavio stražu dok je sunca? Noću je na *Junmi* vladala prodornost, umirenost, zastoj. U očima članova posade vidjelo se nešto daleko, a opet intimno. Vjerojatno je na sličnom ribarskom brodu također bio neki stručnjak za engleski koji je uzaludno preslušavao prijenose od sumraka do zore. Sigurno je bila riječ o skromnome transkriptoru poput njega. Čuo je da se jezična škola u kojoj se uči *govoriti* engleski nalazi u P'yongyangu te da je puna *yangbana*, zlatne mladeži koja bi završila vojsku prije nego što bi ušla u Partiju, a kasnije i u diplomaciju. Jun Do zamišljao je njihova domoljubna imena i otmjenu kinesku odjeću te kako dane u glavnom gradu provode vježbajući dijaloge naručivanja kave i kupnje lijekova u prekomorskim zemljama.

Iznad njegove glave još je jedan morski pas sletio na palubu i Jun Do odlučio je završiti za tu

večer. Dok je gasio instrumente, začuo se probojni signal: barem bi se jedanput na tjedan odjednom začuo snažan i kratak prijenos, a već bi za nekoliko minuta nestao. Te su večeri govornici imali američki i ruski naglasak, a prijenos je, kao i obično, počeo usred razgovora. Njih su dvojica razgovarala o putanji, manevrima slijetanja i gorivu. Prošloga je tjedna s njima bio čovjek koji govori japanski. Jun Do počeo je okretati ručku višesmjerne antene, no kamo god bi je uperio, signal je bio jednake snage, što nije bilo moguće. Kako signal može dolaziti odasvud?

U tom je trenu prijenos naizgled nestao, no Jun Do zgrabio je svoj prijamnik ultravisoke frekvencije i ručnu paraboličnu antenu te krenuo prema palubi. Brod je bio stari sovjetski brod čeličnog trupa, kao stvoren za hladne vode, a zbog visokog i oštrog pramca duboko je sjekao valove i klizio preko udolina između njih.

Držao je ručku i tanjur usmjerio prema jutarnjoj izmaglici, prelazeći njime preko horizonta. Uhvatio je razgovor kapetana teretnog broda, a prema Japanu je naletio na križanje meteorološkog upozorenja za brodove i visokofrekventnog prijenosa emisije za kršćane. Na palubi je bilo krvi, a Jun Doove vojničke čizme ostavile su naizgled pijani trag na putu prema krmu, gdje je hvatao tek prijenos kriještanja i laveža kodiranih poruka američke mornarice. Na brzinu je tanjurom prešao po nebu, uključivši se u govor pilota Taiwan Aira, koji se žalio na pristup zračnome prostoru Demokratske Narodne Republike Koreje. No nije bilo ničega, signal je nestao.

„Trebam li što znati?” upitao je Kapetan.

„Samo naprijed istom brzinom”, odgovorio je Jun Do Kapetanu.

Kapetan je kimnuo prema višesmjernoj anteni navrh kormila, koja je izgledala poput zvučnika. „Ta je možda malo manje zamjetna”, rekao je. Dogovor je bio da Jun Do neće učiniti ništa nepromišljeno, primjerice donijeti špijunsku opremu na palubu. Kapetan je bio stariji. Nekoć je bio krupan čovjek, no neko je vrijeme proveo na ruskom kaznenom brodu i ondje omršavio pa je sada s njega visjela koža. Vidjelo se da je nekoć bio energičan kapetan, da je izdavao trijezne zapovijedi, čak i ako su ribarili u vodama oko kojih su se sporili s Rusima. Vidjelo se i da je bio energičan zatvorenik, da je pažljivo i bez pritužbi radio pod strahovitom prismotrom. A danas je, čini se, bio i jedno i drugo.

Kapetan je zapalio cigaretu, ponudio jednu Jun Dou te se vratio evidentiranju morskih pasa i ručnim brojačem zabilježio svakoga kojega je Strojari zavitalo prema palubi. Morske pse vukli su na olovnim žicama iz otvorenog mora, onako omamljene bez kisika dok su izranjali iz vode i udarali o palubu prije nego što bi ih podignuli na potpornje. Na palubi su se kretali sporo i gurali njuške okolo poput slijepih psića, a usta su im se otvarala i zatvarala kao da nešto pokušavaju reći. Kako je bio mlad i nov na brodu, posao Drugog Časnika bio je vađenje udica, a Prvi Časnik bi u sedam brzih rezova od hrpta do analnog otvora izvadio peraje i zatim bi morskog psa gurnuli natrag u vodu, gdje bi se tako osakaćen mogao kretati samo prema dnu pa bi nestao u tamu i za sobom ostavio tek tanjušan trag krvi.

Jun Do nagnuo se u stranu i promatrao kako se jedan spušta, prateći ga svojom paraboličnom antenom. Kad bi mu voda prešla preko škrga, pobudila bi mu um i percepciju. Sad su bili iznad brazde duboke gotovo četiri kilometra, možda pola sata slobodnog pada, a pozadinsko siktanje ponora kroz slušalice zvučalo mu je poput jeziva, nadirućeg pucketanja smrti pod pritiskom vode. Dolje se ništa nije moglo čuti – sve su podmornice komunicirale putem ultraniskih frekvencija. No svoju je paraboličnu antenu svejedno usmjerio prema valovima i polako je pomicao od pramca prema krmu. Probojni signal morao je doći odnekud. Kako se moglo učiniti da dolazi odasvud ako se nije probijao odozdo? Osjećao je poglede posade.

„Nešto ste pronašli dolje?” upitao je Strojari.

„Zapravo”, rekao je Jun Do, „nešto sam izgubio.”

Kad su promiljele prve zrake sunca, Jun Do već je spavao, a posada – Kormilar, Strojari, Prvi Časnik, Drugi Časnik i Kapetan – proveli su dan pakirajući peraje morskih pasa i oblažući ih solju i ledom. Kinezi su plaćali čvrstom valutom i bili su vrlo izbirljivi kad je riječ o perajama.

Jun Do probudio se prije večere, a njemu je to bilo vrijeme doručka. Prije mraka morao je natipkati izvješća. Na *Junmi* je bio izbio požar koji je zahvatio brodsku kuhinju, nužnik i polovicu ležaja, a poštudio je tek limene tanjure, pocrnjelo zrcalo te zahodsku školjku koja je od vreline pukla napola. No štednjak je i dalje radio, a bilo je ljeto pa su svi objedovali na otvoru palube, gdje bi muškarci rijetko uživali u zalasku sunca. Na horizontu se nalazila skupina američkih nosača, toliko golemih da se nije činilo kao da se uopće mogu pomicati, a kamoli ploviti. Izgledali su poput lanca otoka, toliko čvrsti i drevni, kao da imaju svoj narod i jezik i božanstva.

Na parangal su ulovili kirnju, čije su sirove obraze odmah pojeli, i kornjaču, neobičan ulov za parangal. Kornjača bi se tek sutradan skuhalo, no ribu su ispekli cijelu i meso s kostiju trgali prstima. Zakvačile su se i lignje, no Kapetan ih nije trpio na brodu. Posadi je puno puta držao prodike o lignjama. Hobotnicu je smatrao najpametnijom životinjom u oceanu, a lignju najvećim divljakom.

Skinuli su majice i pušili, čak i kad je sunce zašlo. *Junmom* nije upravljao Kormilar; lagano je kasala valovima, bove su se klatile palubom, a čak se i na bumovima i sidrenoj užadi žario narančast sjaj sunčeve vatre. Život ribara bio je dobar – nisu morali ispunjavati beskonačne tvorničke kvote, a na brodu nije bilo zvučnika iz kojega bi povozdan odjekivala vladina izvješća. Bilo je hrane. Iako su bili sumnjičavi zato što im se na brodu našao radiovezist, to je značilo da će *Junma* dobivati potrebne kupone za gorivo, a ako Jun Do bude upravljao brodom tako da smanje ulov, svi će dobiti dodatne točkice za racioniranu opskrbu.

„Je li, Treći Časniče”, rekao je Kormilar, „kako su nam djevojke?”

Tako su Jun Doa katkad zvali, Trećim Časnikom, iz šale.

„Približavaju se Hokkaidu”, rekao im je Jun Do. „Barem je tako bilo sinoć. Preveslaju trideset kilometara na dan.”

„Jesu li još uvijek gole?” upitao je Strojari.

„Samo ona koja vesla u mraku”, rekao je Jun Do.

„Veslati oko svijeta”, rekao je Drugi Časnik. „To može samo seksi žena. To je tako besmisleno i nadmeno. Samo bi seksi Amerikanke pomislile da svijet treba pokoriti.” Drugome Časniku nije moglo biti više od dvadeset godina. Tetovaža supruge na prsima bila je nova, vidjelo se da je ljepotica.

„Tko je rekao da su seksi?” upitao je Jun Do, iako ih je i on takvima zamišljao.

„Znam to”, rekao je Drugi Časnik. „Seksi djevojka misli da može što god poželi. Vjeruj mi, imam posla s takvom svaki dan.”

„Ako ti je žena takva bomba”, rekao je Strojari, „kako to da je nisu odveli u P’yongyang da bude domaćica?”

„Jednostavno”, rekao je Drugi Časnik. „Njezin otac nije htio da završi kao šankerica ili kurva u P’yongyangu pa je povukao neke veze i zaposlio je u tvornici ribe. Eto ljepotice, a eto onda i mene.”

„Vjerovat ću ti tek kad je vidim svojim očima”, rekao je Prvi Časnik. „S razlogom te ne ispraća na put.”

„Treba vremena”, rekao je Drugi Časnik. „I dalje joj je teško. Ja ću joj pokazati svjetlo.”

„Hokkaido”, rekao je Kormilar. „Ondje je led ljeti još gori. Grebeni se razlome, struje ga

izbuše. Na kraju te sredi led koji ne vidiš.”

Kapetan je progovorio. Kako je bio gol do pasa, vidjele su mu se sve tetovaže iz Rusije. Zbog bočnog osvjetljenja djelovale su teško, kao da su mu upravo one razvukle kožu. „A tek zime gore”, rekao je, „sve se smrzne. Pišalina ti se zaledi u kurcu, riblja krv u bradi. Pokušaj spustiti nož, a ne ide iz ruke. Jednom smo bili na palubi i komadali kad je brod udario o manju santu. Cijeli se brod zatresao, a nas je srušilo u iznutrice. Gledali smo kako led klizi u bok i dubi nam trup.”

Jun Do zagledao se u Kapetanova prsa. Tetovaža njegove supruge zamutila se i izbljedjela do akvarela. Kad se Kapetanov brod jednog dana ipak uspio vratiti, njegova je supruga već dobila zamjenskog supruga, a Kapetan je ostao sam. Godine koje je proveo u zatvoru pridodali su obveznoj državnoj službi pa za njega više nije bilo mirovine. „Hladnoća može stisnuti brod”, odjednom je rekao Kapetan, „usukati ga, čak i metalne štokove i brave, pa te zatoči u balastni tank, a nitko, baš nitko ne dolazi s kantom vrele vode da te spasi.”

Kapetan mu ni u jednom trenutku nije uputio pogled, no Jun Do pitao se je li priča o zatvoru namijenjena njemu, zato što je opremu za preslušavanje donio na palubu, zato što je pobudio sumnju da bi se sve to moglo dogoditi ponovno.

*

Kad je pao mrak, a ostali su otišli u potpalublje, Jun Do ponudio je Drugome Časniku tri kutije cigareta da se popne na vrh kormila i uzvere na motku na kojoj je stajao zvučnik.

„Može”, rekao je Drugi Časnik. „Ali neću cigarete, hoću da mi daš da slušam veslačice.”

Dečko je uvijek zapitkivao Jun Doa o tome kako je u Seulu i Tokiju, a nije povjerovao da Jun Do nikad nije bio u P’yongyangu. Mali se nije baš brzo penjao, alianimalo ga je kako funkcionira radio, a bilo je toga još. Jun Do natjerao ga je da vježba povlačenje rascjepke kako bi se višesmjerna antena mogla podignuti i okrenuti prema moru.

Kasnije su sjeli na motor vitla, koji je još uvijek bio topao, i pušili. Vjetar im je glasno hujao pokraj ušiju i raspirivao žar cigareta. Na vodi nije bilo nijednog drugog svjetla, a linija horizonta dijelila je potpunu tamu mora od mliječne tame neba zagušena zvijezdama. Iznad glave putovala su im dva satelita, a sjever su parali tragovi zvijezda padalica.

„One cure u čamcu”, rekao je Drugi Časnik. „Misliš li da su udane?”

„Ne znam”, rekao je Jun Do. „Je li važno?”

„Koliko im treba da oplove svijet, nekoliko godina? Ma i da nemaju muževe, što je s drugima, sa svima koje su ostavile? Zar ih boli ona stvar za sve?”

Jun Do maknuo je trunke duhana s jezika i pogledao dečka, koji je držao dlanove na potiljku i škiljio u zvijezde. Dobro pitanje – *Što je s onima koje su ostavile?* – no neobično za Drugog Časnika. „Još si maloprije navijao za seksi veslačice”, rekao je Jun Do. „Zar su te nečim raspizdile?”

„Ma ne znam što je ušlo u njih da samo tako odu i veslaju oko svijeta.”

„Zar ti ne bi otišao da možeš?”

„U tome jest stvar, ne možeš. Tko bi u tome uspio u tako malom čamcu, uza sve te valove i led? Netko ih je trebao spriječiti. Netko im je tu glupu ideju trebao izbiti iz glave.”

Mali je zvučao kao da su ga u glavi zatekle sve te ozbiljne misli. Jun Do odlučio ga je smiriti. „Već su prešle polovicu puta”, istaknuo je. „Osim toga, mora da su stvarno ozbiljne sportašice. Za ovo su trenirale, vjerojatno rade ono što vole. A kad kažeš čamac, sigurno ne misliš na nešto slično ovoj kanti. To su Amerikanke, voze neku vrhunsku tehnologiju, udobnu, opremljenu

elektronikom – sigurno ih i ne zamišljaš kao supruge partijskih dužnosnika koje veslaju u nekakvoj limenci.”

Drugi Časnik nije ga baš slušao. „Pa, i ako uspiješ obići svijet – kako opet možeš čekati na red za zahod u spavaonici znajući da si bio u Americi? Možda je proso u nekoj stranoj zemlji ukusnije, možda zvučnici nemaju ovako metalan zvuk. Odjednom voda iz *tvoje* pipe više nema dobar miris – što ćeš onda?”

Jun Do nije mu odgovorio.

Mjesec se polako uzdizao. Na nebu su vidjeli mlažnjak kako se propinje iz Japana – polako je u velikom luku počeo zaobilaziti sjevernokorejski zračni prostor.

Nakon nekog vremena Drugi Časnik rekao je: „Vjerojatno će ih morski psi dokrajčiti.” Otresao je pepeo cigarete. „Čemu sve ovo, ovo okretanje antene? Što je dolje?”

Jun Do nije znao što da mu odgovori. „Glas.”

„U oceanu? Koji? Što govori?”

„Čuju se glasovi Amerikanaca i Rusa koji govori engleski. Jednom se čuo i Japanac. Razgovaraju o putanji i manevrima slijetanja. O takvim stvarima.”

„Čuj, bez uvrede, ali meni to zvuči kao one zavjere o kojima naklapaju stare udovice u mojoj zgradi.”

I jest zvučalo pomalo paranoično kad je Drugi Časnik to izgovorio naglas. No Jun Do svidjela se ideja o uroti. Da ljudi komuniciraju, da se stvari zbivaju prema planu, da ono što ljudi rade ima namjeru, značaj i svrhu – morao je u to vjerovati. Obični ljudi, kako je shvatio, nemaju potrebu razmišljati na takav način. Djevojka koja je veslala danju pratila je na horizontu odakle je došla i kamo ide. No ona koja je veslala noću pratila je tek pljusak i zamahe vesala i misao da će je njihov zbroj dovesti kući.

Jun Do pogledao je na sat. „Sad je već negdje vrijeme da se javi noćna veslačica”, rekao je. „Ili bi ti radije onu dnevnu?”

Drugi Časnik najednom se nakostriješio. „Kakvo je to pitanje? Zar je bitno koja je? Ne želim nijednu. Moja je supruga najljepša žena u svojoj zgradi. Kad se zagledam u njezine oči, točno znam o čemu razmišlja. Znam što će reći prije nego što zausti. To je definicija ljubavi, pitaj bilo koga od starudije.”

Drugi Časnik popušio je još jednu cigaretu i zatim je bacio u more. „Recimo da su Rusi i Amerikanci stvarno na dnu oceana – zašto misliš da spremaju nekakve nevolje?”

Jun Do razmišljao je o poznatim definicijama ljubavi, o tome da je ljubav poput golih ruku koje održavaju vrelinu žeravice, da je biser koji vječno sja, čak i u trbuhu jegulje koja pojede školjku, da je ljubav medvjed koji te svojim pandžama hrani medom. Jun Do zamišljao je one djevojke kako se smjenjuju u radu i samoći, onaj trenutak kad jedna drugoj predaju vesla.

Jun Do upro je prstom prema vodi. „Amerikanci i Rusi su dolje i nešto spremaju, znam da spremaju. Jesi li ikad čuo da je netko pokrenuo podmornicu u ime mira i jebenog bratstva?”

Drugi Časnik naslonio se na motor vitla, golemo nebo nadvilo se nad njih. „Ne”, rekao je. „Valjda nisam.”

Kapetan je izašao iz kormilarske kućice i rekao Drugom Časniku da ga čeka čišćenje kanta za sranje. Jun Do Kapetanu je ponudio cigaretu, ali kad se dečko spustio u potpalublje, Kapetan je odbio. „Ne puni mu glavu idejama”, rekao je i namjerno zamračenim slazom prošao do uzdignutog pramca *Junme*. Pokraj broda polako je klizio golem teretnjak, a paluba mu je bila popločena novim automobilima. Dok je prolazio, najvjerojatnije na putu od Južne Koreje do Kalifornije, bljesak mjesečeve svjetlosti kratko je proparao tisuću novih vjetetrobranskih stakala.

*

Nekoliko noći kasnije, teretni prostor *Junme* bio je pun te je plovio na zapad prema kući. Jun Do pušio je s Kapetanom i Kormilarom kad su uočili da se u kormilarskoj kući upalila i ugasila crvena lampica. Puhao je sjevernjak i pratio ih u istom ritmu pa je na palubi bilo mirno. Lampica se ponovno upalila i ugasila. „Hoćete li se javiti?” upitao je Kormilar Kapetana.

Kapetan je izvukao cigaretu iz usta i zagledao se u nju.

„Čemu?”

„Kako to mislite čemu?” upitao je Peljar.

„Da, čemu? Za nas je sranje kako god da okreneš.”

Kapetan je na kraju ustao i poravnao jaknu. Boravak u Rusiji izliječio ga je od alkohola, no prema kormilarskoj kućici hodao je kao da se ozbiljno i neizbježno približava piću, a ne radiopozivu ministra pomorstva iz Chongjina. „Taj se tip izmorio”, rekao je Kormilar, a kad se crvena lampica ugasila, znali su da se Kapetan javio. A nije ni imao izbora. *Junma* nikad nije bila izvan dometa. Rusi, vlasnici *Junme*, opremili su brod radiostanicom koju su uzeli iz podmornice – njezina je dugačka antena bila namijenjena prijenosu ispod površine mora, a radila je na akumulator od dvadeset volti.

Jun Do pratio je kretanje Kapetanove siluete u kormilarskoj kućici i pokušao dokučiti što govori u prijamnik prema načinu na koji je kapu gurao unatrag i trljao oči. Jun Do u svojem je spremištu samo primao. Nijednom u životu nije odašiljao. Potajno je na obali gradio odašiljač, a što se više približavao kraju, više ga je hvatala nervoza zbog toga što bi u nj mogao izreći.

Kad se Kapetan vratio, sjeo je u udubine prečke na kojoj je visio vitao, noge su mu se klatile s druge strane. Skinuo je kapu, nekakvu prljavu ravnjaču koju je tek povremeno nosio, i sklonio je u stranu. Jun Do proučavao je mjedenu značku s harpunom te srpom i čekićem utisnutim na podlogu kompasa. Takve kape više nitko nije proizvodio.

„I?” upitao je Kormilar. „Što hoće?”

„Škampe”, rekao je Kapetan. „Žive škampe.”

„Iz ovih voda?” upitao je Kormilar. „U ovo doba godine?” Zatresao je glavom. „Nema šanse, to se ne može.”

Jun Do je upitao: „Zašto jednostavno ne kupe škampe?”

„To sam ih i ja pitao”, rekao je Kapetan. „Rekli su da škampi moraju biti sjevernokorejski.”

Takav je zahtjev mogao doći samo od onih visoko, možda i sa samog vrha. Čuli su da za hladnovodnim škampima u P'yongyangu vlada velika potražnja, a po novoj modi jedu se živi.

„Što ćemo?” upitao je Kormilar.

„Što ćemo”, rekao je Kapetan. „Što ćemo.”

„Pa nemamo što”, rekao je Jun Do. „Naredili su nam da donesemo škampe pa ćemo ih i donijeti, zar ne?”

Kapetan nije rekao ništa, samo se naslonio na palubu prebacivši stopala preko ruba i sklopio oči. „Ona je baš vjerovala, znate”, progovorio je Kapetan. „Moja supruga. Mislila je da nam samo socijalizam može vratiti snagu. Bit će teških razdoblja, govorila je, bit će žrtvovanja. A onda će biti bolje. Nisam znao da će mi to nedostajati, znate. Nisam shvaćao koliko mi treba netko da mi stalno govori *zašto*?”

„Zašto?” upitao je Kormilar. „Zato što drugi ljudi ovise o vama. Svi vas ovdje trebaju. Zamislite kako bi se Drugi Časnik osjećao da nema kome postavljati glupa pitanja.”

Kapetan je odmahnuo rukom. „Rusi su mi dali četiri godine”, rekao je. „Četiri godine na brodu za čupanje ribljih iznutrica, neprestano na pučini, nijednom nismo pristali u luku. Nagovorio sam Ruse da puste moju posadu. Bili su to mladi dečki, uglavnom sa sela. Ali sljedeći put? Sumnjam.”

„Idemo po te škampe”, rekao je Kormilar, „pa ako ih ne nađemo – ne nađemo.”

Kapetan nije rekao ni riječ na njegov plan. „Koće su stalno dolazile”, rekao je. „Plovile bi tjednima, a onda bi samo došle prebaciti svoj ulov na naš zatočenički brod. Nikad nisi znao što će biti. Čistiš ribu u potpalublju i odjednom čuješ zvuk motora koće kako se približava s krme, i onda se otvore hidraulična vrata, a mi katkad čak stanemo na stolove jer se niz žlijeb poput vala spusti tisuće riba – gofova, bakalara, lovrata, čak i malih srdela – i odjednom si u njima do pasa i onda pališ pneumatsku pilu jer nitko ne može nikamo dok si iznutricu po iznutricu ne raskrčiš put van. Katkad je riba bila prekrivena injem jer bi je šest tjedana držali na hladnome, a katkad je bila ulovljena tog jutra i na sebi je još uvijek imala sluzav trag života.”

„Do popodneva bismo isprali odvođe, a tisuće bi se litara iznutrica iščistile u more. Uvijek smo se penjali gore da to gledamo. Odjednom bi se pojavili oblaci morskih ptica, a onda i sitnija riba i kitovi – vjerujte mi, prava pomama. Zatim bi se iz dubine izdignule lignje, one goleme arktičke, a njihova albino put izgledala je kao da se u vodi prolilo mlijeko. Kad bi se uznemirile, meso bi im mijenjalo boju, crveno pa bijelo, crveno pa bijelo, a kad bi udarile i omamile žrtvu, upalile bi se kao lampa i svijetlile tako jarko da to gotovo ne možete ni zamisliti. Njihov napad izgledao je kao podvodna munja.”

„Jednog dana dvije su koće odučile uloviti te lignje. S jedne su spustili vršu duboko u more. Dno te vrše bilo je privezano za drugu koču, a ona je vukla. Lignje su se polako približile površini, neke od njih i od stotinu kila, a kad su počele mijenjati boju, mreža ispod njih povukla se i zatvorila.”

„Svi smo gledali s palube. Vjerujete li mi da smo čak i navijali. A onda smo se vratili poslu kao da se stotine liganja naelektriziranih gnjevom neće spustiti niz onaj žlijeb i zatrpati nas. Stotine nam kitova dajte – oni nemaju deset krakova i crni kljun. Kitovi nemaju napadaje bijesa, goleme oči i sisaljke s kukicama. Boga mi, taj zvuk lignje koja se kotrlja niz žlijeb, špricanje crnila, udaranje kljunova o nehrđajući čelik, te njihove promjene boja. Bio je na brodu jedan mali Vijetnamac, nikad ga neću zaboraviti. Drag momak, nema što, ali pomalo zelen, kao i naš Drugi Časnik, pa sam ga uzeo pod svoje. Bio je dijete, nije znao ništa ni o čemu. A zglobovi na ruci, da ste to vidjeli. Nisu bili veći od ovoga.”

Jun Do slušao je tu priču kao da se prenosi iz nekoga dalekog, nepoznatog mjesta. Zbog istinitih priča poput ove, onih ljudskih, mogao si završiti u zatvoru, a nije bilo važno ni o čemu su. Nije bilo važno je li priča o starici ili o napadu liganja – ako je odvrćala osjećaje od Dragoga Vođe, bila je opasna. Jun Dou trebao je pisać stroj, morao je ovo zapisati, upravo je zbog ovakvih stvari slušao u mraku.

„Kako se zvao?” upitao je Kapetana.

„Stvar je u tome”, rekao je Kapetan, „što mi je nisu Rusi uzeli. Rusi su htjeli samo četiri godine. Nakon četiri godine pustili su me. No ovdje nema kraja. Nema granice ni za što.”

„Što to znači?” upitao je Kormilar.

„Znači da okreneš brod”, rekao mu je Kapetan. „Vraćamo se na sjever.”

Kormilar je rekao: „Nećete valjda učiniti neku glupost?”

„Nabavit ću nam škampe. To ću učiniti.”

Jun Do ga je upitao: „Jeste li lovili škampe kad su vas Rusi uhvatili?”

No Kapetan je sklopio oči.

„Vu”, rekao je. „Dečko se zvao Vu.”

*

Sljedeće noći mjesečina je bila jarka, a oni su zadržali daleko na sjever, u pličine Juljuksana, spornog lanca vulkanskih grebena. Kapetan je cijeli dan ponavljao Jun Dou da sve preslušava – „bilo koga, bilo što, bilo gdje blizu nas” – no kako su se bližili najjužnijem atolu, Kapetan je naredio da se sve isključi kako bi se svaki akumulator iskoristio za napajanje reflektora.

Uskoro su začuli tračke otvorenih procijepa, a na prizor bijele vode koja se pjeni na nevidljivom crnom plovuću svi su izgubili hladnokrvnost. Čak ni mjesečina nije bila od pomoći kad se nisu vidjele stijene. Kapetan je bio s Kormilarom na kormilu, a Prvi Časnik bio je na pramcu s velikim reflektorom. Uz pomoć ručne rasvjete, Drugi Časnik dobio je zadatak da prati desnu stranu broda, a Jun Do lijevu, i svi su osvijetlili more kako bi pokušali procijeniti dubinu. S punim utovarom *Junma* je potonula dublje i reagirala sporo pa je Strojar bio pokraj motora za slučaj da na brzinu zatreba snage.

Bio je samo jedan kanal koji se provijao kroz polja okamenjene lave, koji je čak i struja s mukom svladavala, a uskoro ih je počela brzo i gotovo postrance vući kroz to korito, dok je zamračeni sjaj kamenog dna jurio pod snopom Jun Doove svjetiljke.

Kapetan je živnuo, a na licu mu je bljesnuo osmijeh čovjeka koji nema što izgubiti. „Rusi ovu kosinu zovu fokstrot”, rekao je.

Niže uz plimu, Jun Do ugledao je brod. Doviknuo je Prvom Časniku i zajedno su ga osvijetlili. Bio je to patrolni brod, razbijen, bokom naslonjen na stijenu kamenica. Nije imao nikakvih obilježja, a na stijenju je bio već neko vrijeme. Antena mu je bila malena i iskrivljena pa je pretpostavio da ni radio nema smisla spašavati.

„Sigurno su se razbili negdje pa je plima ovamo nanijela brodicu”, rekao je Kapetan.

Jun Do nije baš bio siguran u to. Kormilar ništa nije rekao.

„Potražite čamac za spašavanje”, rekao im je Kapetan.

Drugi se Časnik razljutio što je bio osuđen na pogrešnu stranu broda. „Da vidimo je li itko preživio?” upitao je.

„Ti samo drži tu svjetiljku”, rekao mu je Kormilar.

„Ima li čega?” upitao je Kapetan.

Prvi Časnik zatresao je glavom.

Jun Do opazio je kako se na krmi crveni privezani aparat za gašenje, a koliko god je želio da ga *Junma* ima, držao je jezik za zubima; kad su prozujali pokraj olupine, više ga nije bilo.

„A valjda nema smisla potonuti zbog čamca za spašavanje”, ojađeno je komentirao Kapetan.

Požare na *Junmi* inače su gasili kantama vode pa trenutak napuštanja broda, trenutak u kojem bi Drugi Časnik shvatio da nemaju čamac za spašavanje, nikad nije ni došao.

Drugi Časnik upitao je: „Što je to s njihovim čamcem za spašavanje?”

„Samo ti drži to svjetlo”, rekao mu je Kormilar.

Prošli su kraj lukobrana, a *Junma*, kao otpuštena s niti, zaplovila je u mirnije vode. Goletan zadak otoka nadvisivao se nad njih, a u njegovoj zavjetrini konačno su naišli na veliku lagunu koja se zbog vanjskih struja stalno pomicala. Na tom su se mjestu možda okupljali škampi. Ugasili su rasvjetu, a potom i motor, te inercijom uplovili u lagunu. Uskoro su zbog kružnog strujanja počeli polako usporavati. Struja je bila stalna i mirna i nadimala se, a kad je trup dotaknuo pijesak, nitko

se nije uplašio.

Ispod vulkanske strmine nalazila se nakošena crna plaža staklenog sjaja, koja se tako oštro caklila da je izgledala kao da se na njoj mogu raskrvariti stopala. U pijesku su se usidrila zgurena, kvrgava stabla, a na plavičastu svjetlu vidjelo se da im je vjetar čak i iglice svinuo. Na površini vode mjesec je osvijetlio ostatke nanese iz tjesnaca.

Strojar je ispružio paralelne plovke, a zatim spustio mreže, namočivši ih tako da potonu dok polako klize uz površinu. Časnici su se primili užadi i kolotura, a potom podignuli mreže da vide ima li škampa. U zelenoj najlonskoj mreži nekoliko je škampa skakalo prema grlu, ali bilo je ondje i nečega drugog.

Ispustili su ulov, a usred nekoliko desetaka uskakah, svijetlećih škampa stajale su dvije tenisice. Nisu bile iz istog para.

„To su američke cipele”, rekao je Kormilar.

Jun Do pročitao je riječ napisanu na tenisicama. „Nike”, rekao je.

Drugi Časnik zgrabio je jednu tenisicu.

Jun Do pročitao je njegov pogled. „Ne brini se”, rekao je Jun Do. „Veslačice su daleko odavde.”

„Pročitaj što piše na etiketi”, rekao je Drugi Časnik. „Je li ženska?”

Kapetan je prišao i počeo pregledavati tenisicu. Onjušio ju je, a potom savio don da vidi koliko će vode iscuriti. „Nemojte razbijati glavu”, rekao je Kapetan. „Ovu nitko nikad nije obuo.” Kormilaru je rekao da upali reflektore koji su razotkrili stotine tenisica koje su virile iz smaragdno-sivoga mora. Možda čak i tisuće.

Kormilar se zagledavao u more. „Nadam se da za nama u ovoj kadi ne kruži i kontejner”, rekao je, „jer bi nam mogao uništiti dno samo tako.”

Kapetan se okrenuo prema Jun Dou. „Jesi li zabilježio kakav poziv upomoć?”

Jun Do rekao je: „Znate koja su pravila u vezi s tim.”

Drugi Časnik upitao je: „Koja su pravila o pozivima upomoć?”

„Znam ja koja su pravila”, rekao je Kapetan. „Samo želim znati hoće li za nama sad dojuriti brodovi koji dolaze upomoć.”

„Nisam čuo ništa”, rekao je Jun Do. „No ljudi više ne vrište u radio. Sad imaju sustave za opasnost koji automatski odašilju koordinate do satelita. Te signale ne mogu uloviti. Kormilar je u pravu – vjerojatno je neki kontejner pao s palube i ovdje se nasukao.”

„Zar mi ne odgovaramo na pozive upomoć?” upitao je Drugi Časnik.

„Ne dok je on s nama”, rekao je Kapetan i pružio tenisicu Jun Dou.

„Dobro, gospodo, vratimo mreže u more. Bit će ovo duga noć.”

Jun Do pronašao je radiostanicu koja se jasno i glasno čula čak iz Vladivostoka te prijenos pustio na zvučnik na palubi. Svirao je Strauss. Počeli su prebirati mračne vode, ali nisu imali vremena diviti se američkim tenisicama koje su se polako gomilale na hrpe. Dok je posada gore vadila tenisice iz potegača, Jun Do posvetio se slušalicama. Čulo se mnogo kriještanja i prasaka, a netko je negdje zbog toga bio jako sretan. Propustio je kineske ispovijesti odmah nakon sumraka, a i bolje jer su mu ti glasovi uvijek zvučali beznadno tužni, a time i pogrešni. Uspio je uhvatiti molbe obitelji s Okinawe očevima koji ih slušaju na brodu, no teško je bilo sažalijevati klince koji su imali majke, braću i sestre. Osim toga, već je radosno klicanje s porukom „posvoji me” bilo dovoljno da ti se smuči. Kad su ruske obitelji zatočenim očevima prenosile radosne poruke, cilj je bio dati im snagu. No da netko moljakanjem privoli roditelja da se vrati? Pa tko bi na to nasjeo? Tko bi htio imati posla s tako očajnim, jadnim djetetom?

Jun Do zaspao je za stanicom, što je bila rijetkost. Probudio ga je glas djevojke koja je veslala u

mraku. Veslala je gola, kako je rekla, i pod nebom koje je bilo „crno i nakostriješeno, poput karanfila zagađena tintom”. Imala je viziju da će se ljudi jednog dana vratiti u oceane, da će im izrasti peraje i mlaznice, da će se ljudski rod ponovno ujediniti u oceanima, da neće biti netrpeljivosti i rata. Jadna djevojko, odmori se koji dan, pomislio je i odlučio da Drugom Časniku neće prenijeti ove novosti.

*

Ujutro je *Junma* ponovno krenula na jug s punom potegačom koja se divljački klatila od nagrade u obliku tenisica. Na palubi su bile stotine tenisica, a Prvi i Drugi Časnik vezali su ih u parove prema načelnoj sličnosti. Vijenci tenisica visjeli su s dvokuka i sušili se na suncu. Bilo je očito da su pronašli tek nekoliko pravih parova. Ipak, bili su dobre volje unatoč manjku sna.

Prvi časnik pronašao je par plavo-bijelih tenisica i spremio ih pod svoj ležaj. Kormilar se divio broju četrdeset osam, čovjeku koji bi nosio tu veličinu, a Strojari je složio visoku hrpu tenisica koje je namijenio dati supruzi da ih isproba. Srebrne i crvene, sa sjajnim ukrasima i reflektirajućim trakama, najbjelije od najbjelijih, te su tenisice bile čisto zlato: značile su hranu, poklone, mito i usluge. A tek osjećaj kad ih obuješ, kao da na nogama nemaš ništa. U usporedbi s tenisicama, čarape članova posade izgledale su posve bijedno, a pokraj tih jarkih boja noge su im izgledale zamrljano i spaljeno od sunca. Drugi je Časnik probrao sve do jedne tenisice dok nije pronašao par koji je nazvao svojim „američkim cipelama”. Obje su tenisice bile ženske. Jedna je bila crveno-bijela, druga plava. Svoje je cipele bacio u more, a onda se palubom prešetavao obuven u različite Nikeice.

Ispred njih, na istoku, stvorila se gomila oblaka, a vrtlog morskih ptica kružio je njezinim vanjskim rubom. Hladna voda uvirala je iz dubine brazde prema površini i kondenzirala se u zraku. To je bila dubinska voda za kojom su tragale ulješure, a psi šestoškrgaši smatrali su je domom. U tom uviranju, na površinu bi izbile crne meduze, lignje i škampi iz dubokih voda, bijeli i slijepi. Govorilo se da njihove velike, zatvorene oči Dragi Vođa vadi dok se još migolje i onda ih začini kavijarom.

Kapetan je zgrabio dalekozor i promatrao more oko broda. Zatim je zazvonio, a članovi posade skočili su na noge u svojim novim tenisicama.

„Hajd’mo, dečki”, rekao je Kapetan, „bit ćemo heroji revolucije.”

Kapetan se sam bacio na namještanje mreža, a Jun Do pomagao je Strojari da sklepuju živo vrelo od dviju bačava za kišnicu i pumpe za otpadne vode. No ulazak u uviranje nije bio lak kao što se činilo. Nešto što je u početku djelovalo kao izmaglica pretvorilo se u gomilu oblaka duboku nekoliko kilometara. Valovi su udarali pod čudnim kutovima pa je bilo teško održati ravnotežu, a brzi otočići magle jurili su uz vrhove valova, smjenjujući prolazne zaklone i prostranstva vidljivosti.

Prvi je uron bio uspješan. Škampi u moru bili su prozirni, u podignutoj mreži bijeli, te ponovno prozirni kad su se počeli praćakati u živom vrelu dok su se njihove dugačke antene izvijale i uvlačile. Kad je Kapetan naredio da se mreže ponovno izvuku, ptica više nije bilo, a Kormilar je krenuo navigirati kroz maglu da ih pronađe.

Iz mora nije bilo moguće dokučiti u koji su se položaj smjestili, no časnici su čistili mreže i njihali se s valovima. Odjednom se na površini začulo mlaćenje. „Tune su ih pronašle”, povikao je Kapetan, a Prvi Časnik ponovno je mreže porinuo u more. Kormilar je okrenuo kormilo i počeo

kružiti u mjestu dok se brod nije gotovo prevrnuo od povlačenja mreža. Dva su se vala stopila, stisnuvši *Junmu* između svojih udolina, rasparene su se tenisice sručile u more, no ulov se držao čvrsto; kad je Strojari vitlom povukao ulov u zrak, mreža je žestoko svjetlucala, kao da su došli pecati lustere. A zatim su škampi u bačvama, kao u znak neke tajne komunikacije, počeli suosjećajno svjetlucati.

Svi su morali prići živom vrelu kako bi prizemljili ulov jer se iznad palube mogao oteti u bilo kojem smjeru. Strojari je upravljao vitlom, no u posljednjem trenutku Kapetan mu je doviknuo da se drži čvrsto, a mreža se divljački zaljuljala. Kapetan je na rubu palube pozorno gledao u maglu. I ostali su zastali, zagledavajući se ni u sami nisu znali što, uznemireni takvim spokojem usred divljeg propinjanja broda i vrtnje ulova. Kapetan je Kormilaru dao znak da upali sirenu, a svi su u sumornome muku iščekivali odgovor.

„Idi dolje”, rekao je Kapetan Jun Dou, „i reci mi što čuješ.”

No bilo je prekasno. Trenutak kasnije magla se naglo raščistila i otkrila čvrstu krmu američke fregate. *Junma* je svom snagom zaljuljala krmu i pramac, dok na američkom brodu nije bilo gotovo nikakva kretanja, a uz ogradu su stajali muškarci s dalekozorima. Sljedećeg trenutka kontrolni brod krenuo je prema njima, a Amerikanci su bacali udice. Eto muškaraca koji nose broj četrdeset osam.

Prvih nekoliko minuta Amerikanci su se bavili svojim poslom, nakon što su po proceduri spremno naciljali i podignuli crne puške. Prošli su kroz kormilarsku kućicu i kuhinju i spustili se u donje prostorije. S palube se čulo kako se kreću kroz potpalublje, cijelim putem vičući „čisto-čisto-čisto”.

S njima je bio i južnokorejski pomorski časnik koji je ostao na palubi dok su Amerikanci provjeravali sigurnost broda. Dužnosnik južnokorejske vojske bio je odjeven u blistavu bijelu uniformu, a zvao se Pak. Kapa mu je bila bijela s crnim i svijetloplavim trakama te ulaštenim srebrnim obrubom. Tražio je brodske isprave za carinjenje robe i podrijetlo broda te Kapetanovu dozvolu, a oni nisu imali nijedan dokument. Gdje im je zastava, pitao je Pak, i zašto nisu reagirali na dozivanje?

Škampi su se ljuljali u mreži. Kapetan je Prvom Časniku rekao da izbaci ulov u živo vrelo.

„Ne”, rekao je Pak. Pokazao je prstom na Jun Doa. „Ovaj će.”

Jun Do pogledao je Kapetana. Kapetan je kimnuo. Jun Do prišao je mreži i pokušao je umiriti, boreći se s kretanjem broda. Iako je puno puta vidio kako se to radi, dosad nijednom nije izbacio teret. Pronašao je potezni konop vreće. Pokušao je odmjeriti kad bi se mreža mogla naći iznad živog vrela, misleći da će ulov izletjeti van, no kad je povukao konop, škampi su se u izlili u bačvu, a potom i na palubu, daske za čišćenje i na kraju u njegove čizme.

„Nisi mi ni djelovao kao ribar”, rekao je Pak. „Vidi ti tu kožu, te ruke. Skini košulju”, naredio je.

„Ovdje ja izdajem naredbe”, rekao je Kapetan.

„Skini košulju, špijunčino, da ti je ne bi Amerikanci skinuli.”

Samo nekoliko otkopčanih dugmeta Paku je bilo dovoljno da vidi da Jun Do na prsima nema tetovažu.

„Nisam oženjen”, rekao je Jun Do.

„Nisi oženjen”, ponovio je Pak.

„Rekao je da nije oženjen”, rekao je Kapetan.

„Sjevernokorejci te nikad ne bi pustili na pučinu da nisi oženjen. Koga bi bacili u zatvor da ti prebjegneš?”

„Gledajte”, rekao je Kormilar. „Mi smo ribari, vraćamo se u luku. I to je to.”

Pak se okrenuo prema Drugom Časniku. „Kako se on zove?” upitao ga je, pokazavši na Jun Doa.

Drugi Časnik nije rekao ni riječ. Pogledao je Kapetana.

„Ne gledaj njega”, rekao je Pak i približio mu se. „Koja je njegova funkcija?”

„Njegova funkcija?”

„Na brodu”, rekao je Pak. „Dobro, koja je tvoja funkcija?”

„Ja sam drugi časnik.”

„Dobro, Drugi Časnice”, rekao je Pak. Pokazao je prstom na Jun Doa. „Ovaj bezimeni ovdje. Koja je njegova funkcija?”

Drugi Časnik rekao je: „Treći časnik.”

Pak se počeo smijati. „Ma nemoj, treći časnik. Ta ti je dobra. Napisat ću špijunski roman s naslovom *Treći časnik*. Šugavi špijuni, gadite mi se. Špijunirate slobodne narode, pokušavate potkopati demokracije.”

Dio Amerikanaca vratio se na palubu. Lica su im pocrnjela od provlačenja kroz uske, poluizgorene hodnike. Kako je završila provjera sigurnosti, puške su im visjele na leđima, a oni su se opušteno šalili. Bili su iznenađujuće mladi, ovaj golemi ratni brod bio je u rukama djece. Tek su tada primijetili silne tenisice. Jedan je mornar podignuo tenisicu. „Čovječe”, rekao je. „Ovo su nove Air Jordanice, ne možeš ih nabaviti čak ni na Okinawi.”

„To je dokaz”, rekao je Pak. „Ovo su sve špijuni, gusari i banditi i sve ćemo ih uhititi.”

Mornar s cipelom u ruci zadivljeno je promatrao ribare. Rekao je: „Pljugu?” i svima im ponudio cigaretu. Samo je Jun Do prihvatio; Maribora, finjak. Na upaljaču mu je bio nacrtan navođeni projektil s osmijehom, a umjesto krila imao je napete mišiće. „Stari moj”, rekao je mornar. „Sjevernokorejci se dali u razbojnike.”

Dvojica drugih mornara u nevjerici su promatrala ruševno stanje broda, posebice hrđu na klinovima na užadi za spašavanje. „Špijuni?” upitao je jedan od njih. „Ni radar nemaju. Jebote, kompasom se služe. U sobi za karte nema karata. Upravlja ju ovim govnom na ćoravo.”

„Ne znate vi koliko su ovi Sjevernokorejci podmukli”, uzvratio je Pak. „Cijelo im je društvo zasnovano na obmani. Samo čekajte, rastavit ćemo ovaj brod i vidjet ćete da sam u pravu.” Sagnuo se i otvorio vratašca teretnog prostora pramca. Unutra su bile tisuće sitnih skuša, zaleđenih razjapljenih usta.

Jun Do odjednom je shvatio da će se smijati njegovoj opremi ako je nađu, da će je raščupati, iznijeti na danje svjetlo i smijati se njegovoj improvizaciji. Nikad više neće čuti erotske priče Ljubavnog Doktora, neće doznati jesu li ruski zatvorenici uvjetno pušteni na slobodu, ostat će mu vječna nepoznanica jesu li se veslačice uspjele vratiti kući, a već je ionako imao dovoljno vječnih nepoznanica.

Jedan je mornar izašao iz kormilarske kućice noseći zastavu Demokratske Narodne Republike Koreje kao plašt.

„Jebeš mi sve”, obratio mu se drugi mornar. „Kako si baš ti to na kraju našao, jebote? Nema goreg mornara u mornarici od tebe, uzet ću ti to.”

Odozdo se uspeo još jedan mornar. Na znački mu je pisalo „poručnik Jervis” i nosio je mapu s kvačicom. „Imate li pojaseve za spašavanje?” upitao je posadu.

Jervis je pantomimom pokušao dočarati pojas za spašavanje, ali posada *Junme* zatresla je glavom. Jervis je prekrizio kućicu na popisu. „A signalni pištolj?” upitao je i oponašao pucanje u zrak.

„Ni slučajno”, rekao je Kapetan. „Oružje neće na moj brod.”

Jervis se okrenuo Paku. „Što ste vi, prevoditelj?” upitao je.

„Ja sam časnik obavještajne službe”, odgovorio je.

„Pa je l' možeš, u vražju mater, barem jedanput prevoditi?”

„Zar me niste čuli, ovo su špijuni!”

„Špijuni?” upitao je Jervis. „Brod im je napola spaljen. Nemaju čak ni kenjaru. Pitaj ih imaju li aparat za gašenje vatre.”

Jun Dou zacaklile su se oči.

„Gledajte”, rekao je Pak, „ovaj vas je razumio. Vjerojatno svi govore engleski.”

Jervis je oponašao otvaranje aparata za gašenje sa zvučnim efektima i svime.

Iako je imao radio, Jervis je doviknuo na brod: „Treba nam aparat za gašenje.”

Ondje je došlo do kratke rasprave, a potom je stigao odgovor: „Zar gori?”

„O, Isuse”, viknuo je Jervis. „Dajte samo pošaljite jedan aparat.”

Pak je rekao: „Samo će ga prodati na crnom tržištu. Ovo su banditi, cijela nacija puna je razbojnika.”

Kad je Jun Do vidio kako se s ratnog broda na konopu spušta crveni aparat za gašenje vatre, odjednom je shvatio da će ih Amerikanci pustiti. Dotad u životu nije izgovorio gotovo ni riječ engleskoga, tomu ga nisu učili, ali iz njegovih usta tada se začulo: „Čamac za spašavanje.”

Jervis ga je pogledao. „Nemate čamac za spašavanje?”

Jun Do zatresao je glavom.

„Pošaljite i čamac na napuhivanje”, doviknuo je Jervis onima na brodu.

Pak je bio na rubu sloma živaca. Skinuo je kapu i prstima prelazio po gornjem rubu. „Nije li očito zašto ne smiju imati čamac za spašavanje?”

„Moram ti priznati”, rekao je Jervis Paku. „Mislim da si dobro procijenio da ovaj zna engleski.”

U kormilarskoj kućici neki su mornari petljali oko radija. Čulo se kako odašilju poruke. Jedan je podignuo prijamnik i rekao: „Ovo je osobna poruka Toma John Sona za Kima Jong Ila. Presreli smo vaš pomodarski brod, no ne možemo naći vaš lak za kosu, kombinezon i cipele na kat, prijam.”

Kapetan je očekivao čamac za spašavanje pa je bio zbunjen kad se konopom na njihov brod spustio žuti zamotuljak velik poput vreće riže od dvadeset kila. Jervis mu je pokazao crvenu ručku za napuhivanje te širio ruke da mu pokaže koliko će narasti.

Svi su Amerikanci imali malene fotoaparate, a kad je jedan od njih počeo fotografirati, krenuli su i drugi – hrpe Nikeica, smeđi sudoper nad kojim se posada brijala, oklope kornjača kako se suše na suncu, rupu u ogradi koju je Strojar izdubio kako bi mogao srati u more. Jedan je mornar uzeo Kapetanov kalendar s likom glumice Sun Moon i kadrovima iz njezinih najnovijih filmova. Smijali su se tome kako sjevernokorejske zavodnice iz kalendara nose haljine do poda, no Kapetan to nije htio trpjeti: odjurio je do njih i istrgnuo im kalendar iz ruku. Potom je jedan mornar izašao iz kormilarske kućice s uokvirenim portretom Kim Jong Ila. Uspio ga je odvaliti sa zida i podignuo ga u zrak.

„A pazite ovo”, rekao je. „To je on, glavom i bradom.”

Posada *Junme* ukipila se.

Pak je odmah poskočio. „Ne, ne, ne”, rekao je. „Ovo su ozbiljne stvari. Morate to vratiti.”

Mornar nije puštao portret iz ruku. „Rekli ste da su jebeni špijuni, zar ne? E, pa tko nađe, njegovo je, je li tako, poručniče?”

Poručnik Jervis pokušao je smiriti situaciju. „Neka dečki uzmu koju uspomenu”, rekao je.

„Ali ovo nije šala”, rekao je Pak. „Ljudi zbog ovakvih stvari završavaju u zatvoru. U Sjevernoj Koreji zbog ovoga se gubi glava.”

Drugi mornar izašao je iz kormilarske kućice, a ovaj je sa zida skinuo portret Kim Il Sunga. „Ja sam mu uzeo brata”, najavio je.

Pak je ispružio ruke. „Čekajte”, rekao je. „Ne razumijete. Time biste ove ljude mogli stjerati u grob. Treba ih uhititi i ispitati, a ne osuditi na smrt.”

„Vidi što sam našao”, rekao je drugi mornar. Iz kormilarske kućice izašao je noseći Kapetanovu kapu, a u dva kratka koraka Drugi Časnik izvadio je škljocu i prislonio je na mornarov vrat.

Desetak pušaka za tren je skinuto s ramena i sve su škljocnule gotovo uglas. Gore, na palubi fregate, mornari sa šalicama kave sledili su se svi do jednog. Tišinu je remetilo poznato zveckanje konopa za jarbole i pljuskanje vode u živom vrelu. Jun Do osjetio je kako valovi koji su se odbijali od pramca fregate dvostruko jače ljuljaju *Junmu*.

Vrlo mirnim glasom Kapetan se obratio Drugom Časniku. „Sine, to je samo kapa.”

Drugi Časnik odgovorio je Kapetanu iako mu je pogled i dalje bio zalijepljen za mornarov. „Ne možeš ići kamo god poželiš i raditi što god hoćeš. Postoje pravila i pravila treba poštovati. Ne možeš samo krasti drugima kape iz čista mira.”

Jun Do rekao mu je: „Daj pusti čovjeka.”

„Ja znam gdje je granica”, rekao je Drugi Časnik. „Ja je ne prelazim – oni je prelaze. Netko im mora stati na kraj, netko im mora te ideje izbiti iz glave.”

Jervis je izvukao pištolj iz opasača. „Pak”, rekao je. „Molim te, prevedi im da će ovaj čovjek dobiti metak.”

Jun Do koraknuo je prema njima. Oči Drugog Časnika bile su hladne i prepune nesigurnosti, a mornar ga je molećivo gledao. Jun Do oprezno je skinuo kapu s mornarove glave, a potom položio ruku na rame Drugog Časnika. Drugi Časnik rekao je: „Čovjeka treba zaustaviti prije nego što učini neku glupost”, a potom koraknuo unatrag i bacio nož u more.

S puškama u zraku mornari su pogledali Jervisa. Poručnik je prišao Jun Dou. „Hvala što ste pomogli da vaš čovjek odstupi”, rekao je i stisnuvši Jun Dou ruku dao mu svoju posjetnicu. „Ako se ikad zateknete u slobodnom svijetu”, rekao je, a potom se posljednji put zagledao u *Junmu*. „Ovdje nema ničega”, dodao je. „Kontrolirano povlačenje, gospodo.”

A onda je bilo kao u baletu – puška dolje, povuci, prebaci, zamijeni, puška na rame – osam Amerikanaca napustilo je *Junmu* tako da je sedam pušaka u svakom trenutku bilo upereno u posadu, no u kratkim stankama tišine paluba se raščistila, a ratni brod već je bio na odlasku.

Kormilar se odmah primio kormila da okrene *Junmu*, a magla je već zakrivala rubove siva trupa fregate. Jun Do napola je sklopio oči, pokušavajući pogledom proniknuti unutra, zamišljajući komunikacijske prostorije i opremu, kako sve može zabilježiti, kako je dovoljno snažna da razumije sve što se u svijetu izgovori. Pogledao je posjetnicu u ruci. Nije to bila čak ni fregata, već presretač *Fortitude*, a njegove su čizme, shvatio je tada, bile prepune škampa.

*

Iako su imali malo goriva, Kapetan je naredio da krenu prema zapadu, a posada se ponadala da želi doći u sigurne sjevernokorejske vode, a ne u neku plitku dragu u kojoj bi namjerno potopio osramoćenu *Junmu*. Stabilnim su ritmom pratili valove, a kad su uočili kopno, bilo im je čudno

što im se iznad glave ne vijori zastava.

Kormilar je za kormilom netremice promatrao dva bijela četverokuta na zidu na kojemu su bili visjeli portreti vođa.

Jun Do, posve izmoren usred bijela dana, pomeo je škampe koje je istresao u korita za čišćenje te potom u more, vrativši ih u koji god ih je već svijet stvorio. No bio je to lažan rad, to metenje, baš kao što je bilo lažno ono što su časnici radili sa živim vrelom, baš kao i što je ključ koji je Strojarski držao bio tek rekvizit. Kapetan je kružio palubom i bio sve bješnji, sudeći prema načinu na koji je mrmljao sebi u bradu, a iako mu nitko nije htio prići blizu dok je bio takav, nitko nije ni htio skinuti pogled s njega.

Kapetan je ponovno prošao kraj Jun Doa. Starčeva je koža pocrvenjela, a crni tragovi tetovaža gotovo su vrištali. „Tri mjeseca”, rekao je. „Tri si mjeseca na ovom brodu i ne možeš se čak ni praviti da si ribar? Što puta gledao si nas kako praznimo vreću potegače – zar ti ne jedeš iz istih tanjura kao i mi i ne sereš u iste kante?”

Pratili su Kapetana dok je hodao prema pramcu, a kad se vratio, časnici su se prestali praviti da rade, a Kormilar se odmaknuo od kormila.

„Utaborio si se dolje sa svojim slušalicama, namještajući skale i kuckajući na mašini cijele noći. Kad si došao na brod, rekli su da znaš tekvondo, da možeš i ubiti. Mislio sam da ćeš biti jak kad zagusti. No kakav si ti to obavještajac – ne možeš se čak ni praviti da si neuk seljak kao mi.”

„Ja nisam obavještajac”, rekao je Jun Do. „Ja sam samo čovjek kojega su poslali u školu za jezike.”

No Kapetan ga nije slušao. „Ono što je Drugi Časnik učinio bilo je glupo, ali barem je nešto poduzeo, branio nas je, a ne doveo u opasnost. Ali ti, ti si se smrznuo, možda smo sad gotovi.”

Prvi Časnik pokušao je nešto reći, no Kapetan ga je bijesno ošinuo pogledom. „Mogao si reći da si novinar, da si tu zbog reportaže o skromnim ribarima. Mogao si reći da si sa Sveučilišta Kim Il Sunga, da proučavaš škampe. Taj časnik ne želi ti biti prijatelj. Njega je baš briga za tebe.” Kapetan je upro prstom prema obali. „A ovi su još gori”, rekao je. „Njima ljudi ništa ne znače, baš ništa.”

Jun Do bez ikakva je učinka zurio u Kapetanove oči.

„Razumiješ li?”

Jun Do je kimnuo.

„Onda izgovori.”

„Ljudi im ništa ne znače”, rekao je Jun Do.

„Tako je”, rekao je Kapetan. „Važna im je samo priča koju ćemo im ispričati, a ona će im biti korisna ili im neće biti korisna. Kad te upitaju što se dogodilo s našom zastavom i portretima, koju ćeš im priču ispričati?”

„Ne znam”, rekao je Jun Do.

Kapetan se okrenuo prema Strojaru.

Strojar je rekao: „Izbio je novi požar, ovaj put u kormilarskoj kućici, a portreti su, nažalost, izgorjeli. Mogli bismo zapaliti vatru, a kad dovoljno spali, ugasimo požar aparatom. Bilo bi pametno da se brod još uvijek puši kad budemo prilazili luci.”

„Dobro, dobar plan”, rekao je Kapetan. Upitao je Strojara koja bi njegova uloga bila.

„Spalio sam dlanove pokušavajući spasiti portrete.”

„A kako je požar uopće izbio?” upitao je Kapetan.

„Zbog jeftinog kineskog goriva”, rekao je Drugi Časnik.

„Dobro”, rekao je Kapetan.

„Kontaminirano južnokorejsko gorivo”, rekao je Prvi Časnik.

„Još bolje”, uzvratio je Kapetan.

Kormilar je dodao: „A meni se spalila kosa dok sam pokušavao spasiti zastavu.”

„A ti, Treći Časnice”, upitao je Kapetan. „Što si ti radio tijekom požara?”

Jun Do je razmišljao. „Ovaj”, rekao je. „Polijevao sam vatru kantama vode?”

Kapetan se zagledao u njega s gađenjem. Podignuo je tenisicu i promatrao boje – zelena i žuta, s rombom u stilu brazilske zastave. „Nema šanse da objasnimo ove”, rekao je i bacio tenisicu u more. Podignuo je drugu koja je imala srebrni logo. I nju je bacio u more. „Neki su se skromni ribari našli u obilnim sjevernokorejskim vodama i svojim trudom pridonijeli bogatstvu najveće demokracije na svijetu. Iako su bili umorni i unatoč tomu što su daleko nadmašili svoje revolucijske kvote, znali su da se bliži rođendan Velikog Vođe Kim Il Sunga te da će mu u posjet pristizati dostojanstvenici iz cijelog svijeta kako bi mu odali počast.”

Prvi Časnik izvadio je par tenisica koji je skrio. S dubokim i bolnim uzdahom bacio ih je u more. Rekao je: „Kako su ti skromni ribari mogli iskazati poštovanje prema svojem velikom vođi? Odlučili su izloviti preukusne sjevernokorejske škampe, na kojima im zavidi cijeli svijet.”

Kormilar je šutnuo tenisicu u more. „U čast Velikog Vođe škampi su spremno iz oceana uskočili u mreže skromnih ribara.”

Strojar je počeo gurati hrpe tenisica preko ograde. „Amerikanci su se kukavički skrivali u magli”, rekao je, „u golemom brodu kupljenom krvavim kapitalističkim novcem.”

Drugi Časnik na tren je sklopio oči. Skinuo je tenisice i ostao bos. Pogled u njegovim očima govorio je da se u tom trenu zbivala najveća nepravda u njegovu životu. Pravio se da gleda u daljinu kako mu nitko ne bi vidio izraz lica.

Kapetan se okrenuo Jun Dou. „U ovoj priči o goloj imperijalističkoj agresiji, koja je bila tvoja uloga, građanine?”

„Ja sam svemu svjedočio”, rekao je Jun Do. „Mladi Drugi Časnik preskroman je da govori o svojoj hrabrosti, no ja sam vidio, sve sam vidio – kako su nam se Amerikanci u iznenadnom napadu ukrcali na brod, kako je časnik južnokorejske vojske vodio Amerikance kao pse na lancu. Vidio sam kako su vrijeđali našu zemlju, izrugivali se našoj zastavi, no kad su se dirnuli u portrete naših vođa, Drugi Časnik je brzinom munje i u duhu istinske žrtve izvukao nož i obrušio se na cijeli vod američkih svinja. U sljedećim trenucima Amerikanci su se povukli iz straha za vlastiti život – s takvom je hrabrošću i revolucijskim žarom nastupio naš časnik.”

Kapetan je prišao i potapšao Jun Do po leđima. Na taj znak sve su Nikeice završile u moru, raširivši se kao trag nafte. Ono što su cijelu noć skupljali u jednom je trenutku završilo preko ograde. A onda je Kapetan zatražio aparat za gašenje vatre.

Strojar ga je prinio rubu broda, a svi su gledali kako tone u more. Uronivši glavom, nakratko je zabljesnuo crvenim sjajem, a potom pojurio prema dubinama. Zatim je došao red na čamac za spašavanje, koji su dogurali do ograde. Pogledali su ga posljednji put, prenaplašeno žuta pod popodnevnim suncem, a kad ga je Prvi Časnik krenuo gurnuti preko, Kapetan ga je zaustavio.

„Čekaj”, rekao je Kapetan te na trenutak skupio hrabrost. „Dajte da barem vidimo kako funkcionira.” Povukao je crvenu ručicu, a čamac se, kako im je i obećano, razvukao uz prasak prije nego što je uopće udario o površinu mora. Bio je tako nov i čist, s dvostrukom tubom i zaštitom od kiše, a dovoljno velik da svi stanu u nj. Na vrhu je svijetlila malena crvena lampica i svi su gledali kako njihov čamac za spas otplovljuje bez njih.

*

Jun Do spavao je dok toga popodneva nisu pristigli u luku Kinjye. Svi su članovi posade nosili svoje crvene partijske značke. Na pristaništu ih je čekala oveća skupina – nekolicina vojnika, ministar pomorstva iz Chongjina, nekoliko lokalnih partijskih dužnosnika te izvijestitelj lokalnog dopisništva *Rodong Sinmuna*. Svi su već bili čuli za uvredljive američke radioprijenose, no ne bi im bilo ni na kraj pameti da i na koji način navedu američku flotu da spasi *Junmu*.

Jun Do ispričao je svoju priču, a kad ga je izvijestitelj upitao za ime, Jun Do rekao je da to nije važno jer je on samo skroman građanin najveće nacije na svijetu. Izvijestitelju se to svidjelo. Na pristaništu je bio i jedan stariji gospodin kojega Jun Do isprva nije zamijetio. Nosio je sivo odijelo, a kratka sijeda kosa bila mu je očišćana kao u vojnika. No te šake nikad ne bi mogao zaboraviti – slomljeni prsti krivo su mu zacijeljeli. Zaista, izgledali su kao da su upali u motor vitla na *Junmi*. Kad je sve završilo, taj stariji muškarac i izvijestitelj odveli su Drugog Časnika da potvrdi priču i da prikupe još koji citat.

Nakon što je pao mrak, Jun Do spustio se stazom za prijevoz ribe koja je vodila do nove tvornice konzerva. Stara tvornica proizvela je seriju pokvarenih konzerva, a mnogi građani podlegli su botulizmu. Nikako nisu mogli utvrditi uzrok problema pa su pokraj stare tvornice sagradili novu. Prošao je pokraj ribarskih brodova, pa i privezane *Junme*, iz koje su muškarci u raskopčanim košuljama već istovarivali ulov. Kad god bi se ustanovilo da birokrati iz Chongjina nisu izvanredno poslušni, morali bi se uputiti na hodočašće do Wonsana ili Kinjye radi višetjednog revolucionarnog rada, kao što je danonoćno istovarivanje ribe golim rukama.

Jun Do živio je u domu Gospodara Konzerva, u velikoj i prekrasnoj kući u kojoj nitko nije htio boraviti zbog onoga što se dogodilo Gospodaru Konzerva i njegovoj obitelji. Zauzeo je samo jednu prostoriju, kuhinju, a ondje je imao sve što mu je bilo potrebno: svjetiljku, prozor, stol, peć i viseću mrežu koju je sam namjestio. Na kopnu je ionako boravio tek nekoliko dana u mjesecu, pa ako je ondje i bilo duhova, njega nisu gnjavili.

Na stolu je raširio odašiljač koji je sastavljao. Kad bi mu prijenosi bili vrlo kratki, kao što su to Amerikanci činili s dna mora, možda ga nitko ne bi otkrio. No što se više bližio dovršenju, radio je sporije jer što bi on, pobogu, prenosio? Da govori o vojniku koji mu je rekao: „Pljugu?” Možda bi svijetu mogao opisati Kapetanov izraz lica dok su plovili prema jugu pokraj širokih, praznih plaža u Wonsanu, gdje navodno završe svi birokrati iz P'yongyanga kad dosegnu raj umirovljenja.

Jun Do skuhao je čaj u kuhinji i obrijao se prvi put nakon tri tjedna. Kroz prozor je pratio kako muškarci u mraku istovaruju *Junmu*, muškarci koji su sigurno čeznuli za trenutkom kada će se ugasiti struja i kada će se moći povući u spavaonice. Najprije je izbrijao pjenu oko usta, zatim je, umjesto da dovrši čaj, pijuckao kineski viski dok je povlačio britvu, a zvuk je nalikovao na paranje oštrice kroz kitovu kožu. Bilo je nekog uzbuđenja u prepričavanju priče izvijestitelju, a bilo je i čudesno to što je Kapetan bio u pravu: izvijestitelja uopće nije zanimalo njegovo ime.

Kasnije te noći, nakon što se ugasila struja a mjesec došao na svoj položaj, Jun Do u potpunosti se tami popeo na krov i napipao put do dimnjaka. Nadao se da će uspjeti namjestiti antenu koja bi se iz dimnjaka protezala povlačenjem užeta. Te je noći samo provlačio kabel, a čak je i to morao učiniti pod okriljem apsolutnog mraka. Čuo je ocean u daljini, osjetio njegovu priobalnost u zraku koji mu je dodirivao lice. Vidio je more danju, nebrojeno mnogo puta plovio, a što da nije? Što bi čovjek dočarao u neshvatljivo golemoj tami koja se prostirala unedogled? Kitovi bez peraja barem su vidjeli što se nalazi ispod oceana, a mogli su se utješiti time što su znali prema čemu se

spuštaju.

U zoru su se oglasile udarničke sirene, Jun Doov uobičajeni znak za počinak. Zvučnik se ponovno uključio i počeo odjekivati jutarnjim obavijestima.

„Pozdrav, građani!” otpočeo je prijenos.

Začulo se kucanje na vratima, a kad ih je Jun Do otvorio, ugledao je Drugog Časnika. Mladić je bio poprilično pijan, a očito je i upao u žestoku tučnjavu.

„Jesi li čuo novosti?” upitao je Drugi Časnik. „Postao sam heroj Vječne revolucije – dobit ću sve one medalje i herojsku penziju kad odem u mirovinu.”

Uho Drugog Časnika bilo je razderano i trebalo je otići po Kapetana da mu zašije nekoliko šavova na ustima. Lice mu je bilo gotovo potpuno natečeno, s nekoliko šarenih izoliranih kvrga. Na prsima mu je bila zataknuta medalja, Grimizna zvijezda. „Imaš li poskokuše?” upitao je.

„A da se spustimo na pivo?” odgovorio je Jun Do prije nego što je skinuo čepove s dviju boca Ryoksonga.

„To mi se sviđa kod tebe – uvijek si ujutro spreman za piće. Kako glasi ona poslovice? *Što su dulje noći, to su kraća jutra.*”

Kad je Drugi Časnik potegnuo iz boce, Jun Do uočio je da na njegovim šakama nema tragova. Rekao je: „Čini se da si noćas stekao nove prijatelje.”

„Da ti ja nešto kažem”, rekao je Drugi Časnik. „Herojska djela su pizdarija. Biti heroj – to je teško.”

„Pijemo onda za herojska djela.”

„I njihovu korist”, dodao je Drugi Časnik. „Kad smo kod toga, moraš vidjeti moju ženu – čekaj samo da vidiš kako je lijepa.”

„Veselim se”, rekao mu je Jun Do.

„Ne, ne, ne”, rekao je Drugi Časnik. Prišao je prozoru i pokazao prstom prema ženi koja je stajala sama kraj kola za prijevoz ribe. „Pogledaj je”, rekao je. „Zar nije divna? Reci mi da nije divna.”

Jun Do zagledao se kroz prozor. Djevojka je imala vlažne, razmaknute oči. Njezin izraz lica bio mu je poznat: kao da očajnički želi da je netko posvoji, ali ne roditelji koji su je taj dan posjetili.

„Reci mi da nije ludilo”, rekao je Drugi Časnik. „Pokaži mi ljepšu.

„Nema se tu što reći”, rekao je Jun Do. „Znaš da slobodno može doći ovamo.”

„Oprosti”, rekao je Drugi Časnik i ponovno se strovalio na stolac. „Ne želi ni prići ovamo. Boji se duhova. Sljedeće ću joj godine vjerojatno sprášiti bebu u trbuh – onda će joj grudi nabubriti od mlijeka. Mogu joj reći da se približi ako je želiš bolje vidjeti. Možda je nagovorim da pjeva. Ispast ćeš kroz prozor kad to čuješ.”

Jun Do potegnuo je gutljaj piva. „Neka pjeva onu o pravim herojima koji odbijaju sve nagrade.”

„Imaš baš zajeban smisao za humor”, rekao je Drugi Časnik, naslanjajući bocu hladnog piva na rebra. „Znaš li da djeca heroja idu u partijske škole? Možda napravim cijeli čopor i uselim se u ovakvu kuću. Možda baš u ovu.”

„Zašto ne”, rekao mu je Jun Do. „No ne čini se da bi tvoja supruga pristala na to.”

„Ma ona je dijete”, rekao je. „Učinit će što god joj kažem. Ozbiljno, pozvat ću je da uđe. Vidjet ćeš, mogu je natjerati na bilo što.

„A što je s tobom? Ti se ne bojiš duhova?” upitao je Jun Do.

Drugi Časnik osvrnuo se oko sebe promotrivši kuću novim očima. „Ne želim previše razmišljati o tome kako su skončala djeca Gospodara Konzerva”, rekao je. „Gdje se to dogodilo?”

„Gore.”

„U kupaonici?”

„Gore je i dječja soba.”

Drugi Časnik zabacio je glavu i zagledao se u strop. A zatim je sklopio oči. Na trenutak je Jun Do pomislio da spava. A onda je Drugi Časnik progovorio. „Djeca”, rekao je. „U tome je stvar, zar ne? Tako kažu.”

„Tako kažu”, rekao je Jun Do. „No ljudi rade svašta da prežive, a kad prežive, ne mogu živjeti s onim što su učinili.”

Drugi Časnik je tijekom devedesetih bio beba pa su njemu godine nakon gladi vjerojatno izgledale kao razdoblje slavnog obilja. Potegnuo je dug gutljaj piva. „Da se svatko kome je u životu bilo usrano i tko je otegnuo papke pretvori u prdac”, rekao je, „svijet bi smrdio do vrhova borova, shvaćaš me?”

„A valjda.”

„Zato ja ne vjerujem u duhove, razumiješ? Nekome umre kanarinac pa čuje cvrkut u mraku i pomisli: *To je sigurno duh moje ptičice*. A ako mene pitaš, duh je nešto sasvim drukčije. To je nešto što možeš osjetiti, nešto što znaš da je blizu, ali ne možeš baš odrediti što je. To je kao ona priča s kapetanom *Kivan Lija*. Liječnici su mu je na kraju amputirali. Ne znam jesi li čuo za to.”

„Nisam”, odgovorio je Jun Do.

„Kad se probudio u bolnici, upitao je: *Gdje mi je ruka*, a kad mu je liječnik rekao: *Žao mi je, ali morali smo je amputirati*, kapetan je rekao: *Znam da mi ruke nema, ali gdje je*, no nisu mu htjeli reći. Rekao je da je može osjetiti i da zna da negdje stiće prste bez njega. Dok je u kadi, osjeća vrelinu vode na ruci koje nema. Ali gdje je – je li u smeću, jesu li je spalili? Zna da je negdje, doslovno je osjeća, ali nema snage.”

„Što se mene tiče”, rekao je Jun Do, „svi griješe kad misle da su duhovi mrtvi. Iz iskustva znam da se duhovi sastoje od živih, od ljudi za koje znaš da postoje, ali vječno ti izmiču.”

„Poput Kapetanove žene?”

„Poput Kapetanove žene.”

„Nisam je nikad upoznao”, rekao je Drugi Časnik. „No vidim njezino lice na Kapetanovu i teško je ne zapitati se gdje je, s kim je i misli li još na Kapetana.”

Jun Do podignuo je pivo i popio ga u čast ovoj spoznaji.

„Ili tvoji Amerikanci s dna oceana”, rekao je Drugi Časnik. „Čuješ ih kako dolje petljaju, znaš da su važni, ali izvan domašaja su ti. I to ima smisla, znaš, jer je baš u skladu s tvojim profilom.”

„Mojim profilom? Kakvim profilom?”

„Ma ništa”, rekao je Drugi Časnik. „To je nešto što je Kapetan jednom spomenuo.”

„Da?”

„Rekao je samo da si siročče, i da siročad uvijek traga za onim što ne može imati.”

„Stvarno? Jesi li siguran da to nije rekao zato što siročad pokušava drugima otuđiti život?”

„Nemoj se ljutiti. Kapetan je samo rekao da ti se ne približavam previše.”

„Ili zato što povlače druge sa sobom kad umru? Ili zato što uvijek postoji razlog zašto je netko završio kao siročče? Znaš, svašta se priča o siročadi.”

Drugi Časnik podignuo je ruku. „Gle”, rekao je. „Kapetan mi je samo rekao da te nitko nikad nije naučio odanosti.”

„Kao da ti znaš išta o tome. A kad te već zanimaju činjenice, ja i nisam siročče.”

„Rekao je da ćeš to reći. Nije htio biti grub”, rekao je Drugi Časnik. „Rekao je samo da vojska probire siročad i šalje ih na posebnu obuku zbog koje ne osjećaju ništa kad se nekome drugome dogodi nešto ružno.”

S druge strane prozora, kroz opute ribarskih brodova počelo se žariti sunce. Mlada žena koja je stajala vani pomaknula bi se svaki put kad bi se približila kola s ribom.

Jun Do rekao je: „A da mi kažeš što radiš ovdje?”

„Rekao sam ti”, rekao je. „Htio sam ti pokazati svoju suprugu – prelijepa je, zar ne?”

Jun Do samo ga je gledao.

Drugi Časnik je nastavio: „Naravno da jest. Ona je poput magneta, znaš, ne možeš odoljeti toj ljepoti. Moja tetovaža nije joj ni do koljena. A ionako smo već obitelj. Ja sam sad heroj, naravno, a i poprilično je sigurno da ću jednog dana biti kapetan. Samo kažem, puno je toga što mogu izgubiti.” Drugi Časnik zastao je i birao riječi. „Ali ti, ti nemaš nikoga. Spavaš u vreći u kuhinji u kući čudovišta.” Žena mu je vani domahnula da izađe, ali on je odmahnuo rukom. „Da si barem opalio onog Amerikanca”, rekao je, „sad bi već bio u Seulu, bio bi slobodan. To mi nije jasno. Ako čovjeka ništa ne veže, što ga sprečava?”

Nije znao kako da Drugom Časniku dokaže da se duhova možeš riješiti samo ako ih pronadeš, a to je Jun Do mogao samo ovdje. Kako da objasni onaj san što se ponavlja, u kojem sluša radio, prima ostatke važnih poruka svoje majke i drugih dječaka iz sirotišta. Poruke je teško povezati, a već se ranije budio s rukom na nozi kreveta, kao da podešava ultravisoku frekvenciju. Katkad je riječ o porukama kojima se prenose poruke drugih ljudi, koji su razgovarali s ljudima koji su vidjeli njegovu majku. Majka mu hitno želi prenijeti poruke. Želi mu reći gdje je, želi mu reći zašto, ponavlja svoje ime, ponavlja i ponavlja, iako ga baš ne uspijeva razaznati. Kako da objasni da će u Seulu, a on to zna, poruke prestati.

„Dodi”, rekao je Jun Do. „Odvest ćemo te Kapetanu na šivanje,”

„Šališ se? Ja sam heroj. Sad mogu u bolnicu.”

*

Kad je *Junma* ponovno napustila luku, imali su nove portrete Velikog i Dragog Vođe, Kim Il Sunga i Kim Jong Ila. Imali su nov stol za blagovanje, ali i nov nužnik jer ne bi bilo u redu da heroj sere u kantu iako su heroji Sjeverne Koreje pretrpjeli puno gore stvari i nisu se žalili. Imali su i novu zastavu Demokratske Narodne Republike Koreje, koju su spustili na jedanaestom kilometru od obale.

Kapetan je bio dobro raspoložen. Na palubi se nalazio novi ormarić, a posadu je okupio naslonivši se na njega nogom. Iz ormarića je najprije izvukao ručnu granatu. „Ovo su mi dali”, rekao je, „u slučaju da se Amerikanci vrate. Rečeno mi je da je bacim u krmeno spremište i potopim našu dragu *Junmu*.”

Jun Do izbečio je oči. „Zašto je ne bacite u strojarnicu?”

Strojar mu je dobacio pogled koji je govorio *jebi se*.

Kapetan je potom bacio granatu u more, a kad je potonula, jedva je i zazviždala. Jun Dou rekao je: „Ne brini se, pokucao bih prije.” Kapetan je nogom odškrinuo vratašca ormarića i pokazao im čamac na napuhivanje koji su očito uzeli iz staroga sovjetskog putničkog zrakoplova. Nekoć je bio narančast, ali izbljedio je do posivjele boje breskve, a pokraj crvene ručice stajalo je zlokobno upozorenje o zabrani pušenja tijekom napuhivanja. „Nakon što granata eksplodira, a naš voljeni brod potone među valove, rečeno mi je da napušem ovo kako ne bismo izgubili život našega heroja. Ne moram vam reći s kakvim nam je povjerenjem pružen ovaj dar.” Drugi Časnik koraknuo je prema čamcu, gotovo kao da ga se boji, kako bi pročitao natpis na ćirilici. „Veći je od

onoga drugog", rekao je.

„Cijeli avion stane u taj čamac", rekao je Strojari. „Ili veličina jednoga heroja."

„Da", rekao je Prvi Časnik. „Meni bi bila čast plivati uz čamac u kojem plovi istinski heroj Vječne revolucije."

No Kapetan još nije završio. „I mislim da je vrijeme da Treći Časnik postane službeni član naše posade." Iz džepa je izvadio svijeni komad voštanog papira. U smotuljku se nalazilo devet ispaljenih tankih šivaćih igala. Vrhovi su im pocrnjeli od silnih tetovaža. „Nisam Rus", rekao je Jun Dou, „ali vidjet ćeš da sam se poprilično izvještio. A ovdje se ne moramo brinuti hoće li nam se tinta zalediti."

Jun Doa plegli su na stol u brodskoj kuhinji i rekli mu da skine košulju. Kad je Kormilar ugledao Jun Doova gola prsa, rekao je: „Ah, djevica", i svi su se nasmijali.

„Čujte", rekao je Jun Do, „nisam baš siguran da želim ovo. Nisam ni oženjen."

„Opusti se", rekao je Kapetan. „Napravit ću ti najljepšu suprugu na svijetu."

Dok su Kormilar i Prvi Časnik prelistavali stranice kalendara sa slikama glumice Sun Moon, Kapetan je tintu u prahu usuo u žlicu i miješao je s nekoliko kapi vode dok nije bila nešto rjeđa od paste. Kalendar je dugo visio u kormilarskoj kućici, no Jun Do nije na njega obraćao pozornost jer je smrdio po domoljublju koje je dopiralo iz zvučnika. U životu je pogledao tek isječke nekolicine filmova, a to su bili kineski ratni filmovi koje je njegova jedinica u vojsci gledala za ružnog vremena. Sigurno je uokolo bilo plakata za filmove Sun Moon, no on ih očito nije vidio. Dok je sad promatrao kako Prvi Časnik i Kormilar listaju filmske plakate, raspravljajući o tome na kojemu bi bila najljepša slika i izraz lica za tetovažu, osjetio je ljubomoru zbog njihova prisjećanja poznatih scena i rečenica sjevernokorejske filmske prvakinja. Zamijetio je dubinu i tugu Sun Mooninih očiju, blagih linija oko njih koje su odavale odlučnost pred gubitkom, a morao je skupiti svu snagu u sebi da potisne sjećanje na Ruminu. U tom mu se trenutku ideja o portretu, o bilo kojem biću zauvijek ucrtanome preko srca, učinila neodoljivom. Kako to da nismo hodali okolo s tetoviranim likom svakoga tko nam je važan? A onda se Jun Do sjetio da nema nikoga tko mu je važan i zato će on na prsima nositi tetovažu glumice koju nikad nije vidio, načinjenu prema slici iz kalendara koji je visio kraj kormila ribarskog broda.

„Ako je ona tako poznata glumica", rekao je Jun Do, „onda će je svatko u Sjevernoj Koreji prepoznati i znati da mi to nije supruga."

„Ova tetovaža", rekao je Kapetan, „služi za Amerikance i Južnokorejce. Njima će to biti samo lice žene."

„Iskreno", rekao je Jun Do. „Ne znam zašto to uopće radite, koja je svrha tetoviranja ženina lica na prsa?"

Drugi Časnik rekao je: „Zašto što si ribar, eto zašto."

„Da bi ti mogli identificirati tijelo", rekao je Kormilar.

Tihi Strojari rekao je: „Zato da bude ovdje kad god pomisliš na nju."

„O, to baš plemenito zvuči", rekao je Prvi Časnik. „Ali tetovaža služi da umiriš ženu. One misle da nijedna druga neće spavati s muškarcem koji ima takvu tetovažu, ali, naravno, ima načina, ima djevojaka."

„Samo je jedan razlog", rekao je Kapetan. „Zato što je na ovaj način usađuješ u svoje srce za sva vremena."

Jun Do razmišljao je o njegovim riječima. Na pamet mu je palo djetinjasto pitanje, pitanje koje ga je obilježilo kao čovjeka koji nikad nije upoznao nijedan oblik ljubavi. „Zar ćete zauvijek u moje srce usaditi Sun Moon?" upitao je.

„O, mladi naš Treći Časniče”, rekao je Kapetan osmjehnuvši se ostalima. „Ona je glumica. Kad gledaš njezine filmove, to zapravo nije ona. To su samo likovi koje ona glumi.”

Jun Do rekao je: „Nisam pogledao nijedan njezin film.”

„Eto vidiš”, rekao je Kapetan. „Onda nemaš brige.”

„Kakvo je to ime Sun Moon?” upitao je Jun Do. „Pretpostavljam da je jako poznata”, rekao je Kapetan. „Možda svi *yangbani* u P’yongyangu imaju neobična imena.”

Uzeli su sliku iz *Raščetvorenih tirana*. Bila je to fotografija glave, a umjesto da se po moralnoj dužnosti zagledava u udaljenu imperijalističku vojsku ili pogledom u planinu Paektu traži utjehu, Sun Moon na ovoj je slici gledatelja promatrala s dubokim poštovanjem prema svemu što će do odjavne špice zajedno izgubiti.

Kormilar je mirno držao sliku, a Kapetan je počeo s očima. Imao je dobru tehniku – igle bi povlačio unatrag, bockajući kožu tresuckanjem zgloba kako inače poteže nostromovu zviždaljku.

Na taj je način manje boljelo, a vrhovi igala ubadali su pod kutom i kapali tintu. Kapetan je mokrom krpom brisao krv i tintu koja bi iscurila sa strane.

Dok je radio, Kapetan je razmišljao naglas. „Što bi Treći Časnik trebao znati o svojoj novoj supruzi?” mozgao je. „Očito je lijepa. Iz P’yongyanga je, grada koji nitko od nas nikad neće vidjeti. Otkrio ju je sami Dragi Vođa i dao joj ulogu u *Istinskoj kćeri domovine*, prvom sjevernokorejskom filmu. Koliko joj je tada bilo godina?”

„Šesnaest”, rekao je Prvi Časnik.

„To mi dobro zvuči”, rekao je Kormilar. „Koliko ti imaš godina?” upitao je Drugog Časnika.

„Dvadeset.”

„Dvadeset”, rekao je Kormilar. „Taj film snimljen je prije nego što si se rodio.”

Ljuljanje broda Kapetanu očito nije smetalo. „Bila je ljubimica Dragog Vođe i jedina glumica. Nitko drugi nije smio glumiti u filmovima, a to je trajalo godinama. Osim toga, unatoč njezinoj ljepoti, ili baš zbog nje, Dragi Vođa nije joj dopustio da se uda pa su sve njezine uloge bile samo uloge jer sama nije upoznala ljubav.”

„A onda je došao Zapovjednik Ga”, rekao je Strojari.

„A onda je došao Zapovjednik Ga”, ponovio je Kapetan odsutno, poput nekoga tko se izgubi u suptilnim detaljima. „Da, on je razlog zbog kojeg se ne moraš bojati da će ti se Sun Moon previše urezati u srce.”

Jun Do već je čuo za Zapovjednika Ga – o njemu se u vojsci gotovo propovijedalo kao o čovjeku koji je vodio šest atentatskih misija u Južnoj Koreji, koji je osvojio zlatni pojas u tekvondou i iskorijenio homoseksualce iz vojske.

Drugi Časnik rekao je: „Zapovjednik Ga borio se čak i s medvjedom.”

„U to baš ne vjerujem”, rekao je Kapetan iscrtavajući nježne linije Sun Moonina vrata. „Kad je Zapovjednik Ga otišao u Japan i pobijedio Kimuru, svi su znali da će po povratku u P’yongyang tražiti nagradu. Dragi Vođa imenovao ga je ministrom zatvorskih rudnika, što je vrlo poželjan položaj jer nema posla. No Zapovjednik Ga tražio je da mu daju glumicu Sun Moon. Vrijeme je prolazilo, u glavnom gradu kuhali su se problemi. Konačno je Dragi Vođa vrlo nevoljko popustio. Par se vjenčao, dobio dvoje djece, a Sun Moon danas je povučena, sjetna i sama.”

Svi su zašutjeli kad je Kapetan to rekao, a Jun Do odjednom je osjetio sažaljenje prema njoj.

Drugi Časnik uputio mu je bolan pogled. „Je li to istina?” upitao je. „Znate da je tako završila?”

„Tako sve supruge završe”, rekao je Kapetan.

*

Kasnije te večeri Jun Doa boljela su prsa i čeznuo je za glasom veslačice u mraku. Kapetan mu je rekao da se tetovaža neće zagnojiti od morske vode, no Jun Do nije htio otići gore po kantu vode da je slučajno ne propusti. Sve se više osjećao kao da je jedini na svijetu koji je razumije. Jun Doovo prokletstvo bilo je to što je noćno biće u zemlji koja noću nema struje, ali to mu je i bila dužnost, baš kao i preuzimanje vesala u sumrak ili puštanje zvučnika da ti pune glavu dok spavaš. Čak je i posada smatrala da vesla prema zori, kao da je zora metafora za nešto nedokučivo i utopijsko. Jun Do shvatio je da vesla *do* zore, kad bi se od iscrpljenosti i ispunjenosti spremila za san. Tek je duboko u noći uspio pronaći njezin signal, slab zbog velike udaljenosti od sjevera.

„Sustav za navođenje je pokvaren”, rekla je. „Govori mi pogrešne stvari. Ne nalazimo se ondje gdje kaže, to nije moguće. Nešto je na vodi, ali ne vidimo što.”

Prijenos se ugasio, a Jun Do krenuo je izoštriti kanal.

A onda se vratila. „Radi li ovo?” upitala je. „Ovdje je brod, brod bez svjetala. Pogodile smo ga signalnim pištoljem. Crvena munja udarila je o njegov trup. Ima li koga, može li nas tko spasiti?”

Tko je napada? zapitao se. Koji bi gusar napao ženu koja se samo želi probiti kroz tamu? Jun Do začuo je prasak u prijenosu – je li to bio prasak, pucnja? – a kroz glavu su mu projurili svi razlozi zašto je nije bilo moguće spasiti: otišla je predaleko na sjever, Amerikanci bi je pronašli, više nemaju ni karte tih voda. Sve je to bilo točno, no pravi razlog bio je on. Jun Do bio je odgovoran za to što ne mogu pronaći put da je spase. Nagnuo se naprijed i isključio prijamnik, a trag zelenog sjaja brojčanika zadržao mu se u očima. Naglo je osjetio statičnost hladnog zraka kad je skinuo slušalice. S palube je promatrao horizont, tražeći usamljeni crveni luk njezina signala za pomoć.

„Jesi li nešto izgubio?” upitao je Kapetan. Začuo se samo njegov glas s kormila.

Jun Do okrenuo se i ugledao žar njegove cigarete.

„Da”, rekao je Jun Do. „Mislim da jesam.”

Kapetan nije izlazio ih kormilarske kućice. „Taj mali sad je baš zbrkan u glavi”, rekao je. „Stvarno mu ne trebaju tvoje ludosti.”

Podvezicom za jedra izvukao je vjedro morske vode i njome polio prsa. Bol je osjetio kao sjećanje, kao nešto iz davnina. Opet se zagledao prema pučini. Crni valovi izdizali su se i pljuskali, a u udolinama između njih mogao si zamisliti svašta. *Netko će te spasiti*, pomislio je. *Ako izdržiš dovoljno dugo, netko te mora spasiti.*

*

Posada je cijeli dan spuštala parangale, a kad se Jun Do u sumrak probudio, na palubu su spuštali prve morske pse. Sad kad su ga preživjeli, Kapetan se više nije bojao američkog prepada. Od Jun Doa tražio je da prijenos spoji sa zvučnicima na palubi. Bit će kasno, upozorio ih je Jun Do, prije nego što se gola veslačica prijavi, ako su se tomu nadali.

Noć je bila vedra, uobičajeno veliki valovi pristizali su sa sjeveroistoka, a svjetla s palube probijala su se duboko u more, otkrivajući crven sjaj u očima stvorenja koja su ipak bila na prevelikoj dubini da bi ih mogli razaznati. Jun Do poslužio se višesmjernom antenom i posadu proveo kroz cijeli spektar, od ultraniske tutnjave glasanja podmornica do kreštanja transpondera koji su autopilote zrakoplova vodili kroz noć. Dao im je da čuju smetnje koje su nastale kad je

radar nekog udaljenog plovila prešao preko njih. Pri vrhu skale nalazilo se kreštavo verglanje prijenosa knjige na brajici, a na samome vrhu opojno šištanje sunčeva zračenja u Van Allenovim pojasevima. Kapetana su više zanimali pijani Rusi koji su pjevali tijekom rada na naftnoj bušotini na otvorenome moru. Promrmljao bi svaki četvrti ili peti stih, a kad bi mu samo dali minutu, rekao je, sjetio bi se imena pjesme.

Prva tri morska psa koja su izvukli pojeo je veći pas pa ispod škrga nije ostalo ničega. Jun Do otkrio je ženu iz Jakarte koja je na kratkovalnom radiju čitala engleske sonete, a približio im se kad su Kapetan i časnici proučavali promjer ugriza i zagledavali se u šuplje glave morskih pasa. Pustio im je dvojicu muškaraca iz nepoznatih zemalja koji su pokušali riješiti matematički problem putem amaterske radiopostaje, ali nikako to nije mogao prevesti. Neko se vrijeme zagledavao prema sjeveru, a onda bi se prisiljavao da ne gleda. Slušali su zrakoplove i brodove i čudnu jeku koja nastaje zbog zakrivljenosti Zemlje. Jun Do pokušao im je objasniti pojmove kao što je FedEx, a muškarci su raspravljali o tome može li paket stvarno od jednog do drugog čovjeka na Zemlji stići u dvadeset četiri sata.

Drugi Časnik stalno je zapitkivao o goloj veslačici.

„Kladim se da su joj bradavice kao sige”, rekao je. „A bedra su joj sigurno pobijeljela koliko se ježi.”

„Nećemo je čuti do zore”, rekao je Jun Do. „Nema smisla da dotad o tome pričamo.”

Strojar je rekao: „Moraš se čuvati tih jakih američkih nogu.”

„Veslači imaju jaka leđa”, rekao je Prvi Časnik. „Dam se kladiti da bi skušu razderala napola.”

„Razderi mene napola, molim te”, rekao je Drugi Časnik. „Čekajte dok sazna da sam heroj. Mogao bih biti ambasador, mogli bismo sklopiti mirovni sporazum.”

Kapetan je rekao: „A čekaj samo da sazna da voliš ženske cipele.”

„Ta sigurno nosi muške cipele”, rekao je Kormilar.

„Hladna izvana, topla iznutra”, rekao je Drugi Časnik. „Samo tako može.”

Jun Do okrenuo se prema njemu. „A je l' bi sad malo začepio?” Novootkriveni čar radijskog nadzora ubrzo je izbljedio. Radio se i dalje čuo, ali posada je radila u tišini, praćena tek zvukom vitla, lamatanjem trbušnih peraja i sječom noževa. Prvi Časnik okrenuo je morskog psa da mu prereže podrepnu peraju kad se pomaknuo neki preklop a iz njega ispala ljepljiva, žumanjčasta vreća mladunaca, a većina je i dalje disala iz vreća. Kapetan ih je bacio u more, a potom najavio stanku. Mladunci nisu potonuli, već su se ispružili po površini, plutajući kraj broda, a njihove poluoblikovane oči bubrile su čas u ovom, čas u onom smjeru.

Muškarci su pušili cigarete Kosnol i naslanjajući se na pokrov grotla osjetili kako im vjetar šiba lice. U takvim trenucima nisu se zagledavali u smjeru Sjeverne Koreje, već uvijek prema istoku, prema Japanu ili čak dalje prema bezgraničnom Tihom oceanu.

Unatoč napetosti, Jun Doa preplavio je osjećaj koji je neki put bio osjetio kao dijete nakon rada u polju sirotišta ili tvornice u koju bi ih toga dana poslali. Taj bi mu se osjećaj javio nakon što bi sa svojom skupinom dječaka naporno radio, a kraj se bližio iako su morali prenijeti još dio teškog tereta pa bi ubrzo uslijedila zajednička večera, na kojoj se jelo proso s kupusom, a možda i juha od dinjine kore. A zatim spavanje, svi zajedno, stotine dječaka zguranih u četiri reda, dok su svoju zajedničku iscrpljenost izražavali kao jedno. Nije to bilo ništa manje od pripadanja, osjećaj koji nije bio osobito dubok ili snažan, ali bilo je to nešto najbolje čemu je težio. Većinu života trudio se biti sam, ali bilo je trenutaka na *Junmi* kad se osjećao kao *dio*, a njih bi pratilo zadovoljstvo koje nije nastajalo iznutra nego između.

Prijamnik je kružio frekvencijama, puštajući nakratko zvuk pojedinih kanala, sve dok Drugi

Časnik nije nagnuo glavu prepoznavši nešto što je već ranije čuo. „To su oni”, rekao je. „To su oni američki duhovi.” Zbacio je čizme i bos se krenuo penjati na kormilarsku kućicu. „Opet su dolje”, rekao je. „Ali ovaj put ćemo ih uloviti.”

Kapetan je ugasio motor vitla kako bi bolje čuli. „Što govore?” upitao je.

Jun Do potrčao je prema prijamniku i izolirao prijenos, ugađajući ga iako je prijam bio jak. „Dama na b4”, rekao je Jun Do. „Amerikanci su. Jedan je s ruskim naglaskom, a drugi zvuči kao Japanac.” Kroz zvučnik je kao zvono odjeknuo smijeh svih Amerikanaca. Jun Do je prevodio. „Gledajte, zapovjedniče”, rekao je. „Dmitrij uvijek ide na topa.”

Kapetan je prišao ogradi i zagledao se u more. Škiljio je i tresao glavom. „Ali dolje je brazda”, rekao je. „Ništa ne može ploviti tako duboko.”

Pridružio mu se Prvi Časnik. „Čuli ste ih. Dolje igraju šah.”

Jun Do izvio je vrat prema Drugom Časniku koji se popeo uz jarbol i pokušavao otkvačiti višesmjernu antenu. „Pažljivo s kabelom”, doviknuo mu je, a potom provjerio sat; prošle su gotovo dvije minute. Onda mu se učinilo da je začuo smetnje nekog korejskog kanala, neki glas koji govori o pokusima ili takvu čemu. Jun Do pohitao je da izoštri kanal i uguši drugi prijenos, no nije ga se mogao riješiti... Pokušavao je ne pomišljati na to da je dolje možda i neki Korejac.

„Što govore Amerikanci?” upitao je Kapetan.

Jun Do je prestao prevoditi: „Bježe im glupi pijuni.”

Kapetan se ponovno zagledao u more. „Što rade dolje?”

Drugi Časnik skinuo je višesmjernu antenu sa stupa, a posada je zašutjela kad ju je usmjerio prema dubinama. Tiho su čekali dok je polako antenom prelazio preko vode, nadajući se da će locirati izvor prijenosa, no nisu čuli ništa.

„Nešto ne valja”, rekao je Jun Do. „Vjerojatno se iskopčala.”

Jun Do ugledao je ruku kako pokazuje u zrak. Bila je to Kapetanova ruka, a pokazivala je prema svijetloj točki koja je jurila kroz zvijezde. „Gore, sine”, rekao je Kapetan, a kad je Drugi Časnik podignuo višesmjernu antenu i pratio kretanje svjetlosnog luka, začuo se cvilež povratne veze, i zatim se odjednom učinilo kao da su američki, ruski i japanski glasovi upravo ondje s njima na brodu.

Jun Do rekao je: „Rus je upravo rekao, *To je šah-mat*, a Amerikanac kaže, *Ma sereš, figurice su odlebdjele, odigrat ćemo ponovno*, a Rus sad govori Amerikancu, *Daj mi ploču. Imat ćemo vremena za revanš Moskve i Seula prije sljedeće orbite.*”

Pratili su kako Drugi Časnik slijedi trag svjetlosti na horizontu, a kad je svjetlo zašlo za zakrivljenje Zemlje, prijenos je nestao. Posada je i dalje zurila u Drugog Časnika, a Drugi Časnik i dalje je zurio u nebo. Spustio je pogled i rekao: „Zajedno su u svemiru”, rekao je. „Oni su nam navodno neprijatelji, a gore se smiju i zajebavaju.” Spustio je antenu i pogledao Jun Doa. „Bio si u krivu”, rekao je. „Bio si u krivu – oni to stvarno rade zbog mira i jebenog bratstva.”

*

Jun Do probudio se u mraku. Pridignuo se na dlanove i sjeo na ležaj, u tišini slušajući – što? Osjetio je kako mu zaleđeni dah ispunjava prostor. Svjetla je bilo dovoljno tek da ugleda kako voda na podu svjetluca dok prati ljuljanje broda. Riblje ulje koje je u tankim slapovima izbijalo kroz procijepe u pregradama, inače sjajno i crno, bilo je kruto i mliječno zbog hladnoće. Od svih sjena u svojem sobičku jedna mu se učinila kao osoba, savršeno mirna, kao da jedva diše. Neko je

vrijeme i on zadržavao dah.

Ponovno se probudio prije zore. Začuo je blago šištanje. U snu se okrenuo prema trupu broda pa je kroz čelik zamišljao otvoreno more u najtamnijem trenutku prije svitanja. Čelo je naslonio na metal i slušao, a kroz kožu je osjetio udar nečega što je guralo bok broda.

Gore na palubi šibao je hladan vjetar od kojega se Jun Do mrštio. Kormilarska kućica bila je prazna. A onda je Jun Do uz krmu ugledao neku masu, nešto sivo-žuto što se raširilo na valovima. Na čas se zagledao u to prije nego što je dobilo smisao, prije nego što je shvatio da je to čamac za spašavanje iz ruskog mlažnjaka. Na mjestu na kojem je bio privezan uz brod stajalo je nekoliko limenki s hranom. Jun Do kleknuo je i u nevjerici primio uže.

Drugi Časnik provirio je glavom iz čamca da zgrabi posljednje limenke.

„Uf”, ciknuo je kad je ugledao Jun Doa. Duboko je udahnuo i pribrao se. „Dodaj mi te limenke”, rekao je.

Jun Do spustio ih je do njegovih ruku. „Već sam vidio kako čovjek bježi”, rekao je Drugom Časniku. „I vidio sam što mu se dogodilo kad su ga doveli natrag.”

„Ako hoćeš sa mnom, samo dođi”, rekao je Drugi Časnik. „Nitko nas neće pronaći. Ovdje je južna struja. Nitko nas neće dovesti natrag.”

„A što je s tvojom suprugom?”

„Ona je svoje odlučila i to se neće promijeniti”, rekao je. „Pruži mi to uže.”

„A što je s Kapetanom, s nama ostalima?”

Drugi Časnik ispružio se i sam odvezao uže. Odgurnuo je čamac. Kad je otplovio, rekao je: „Mi smo oni na dnu oceana. Ti si mi pomogao da to shvatim.”

*

Svjetlo je ujutro bilo bezbojno i jarko, a kad se posada popela na palubu da opere rublje, shvatili su da nema Drugog Časnika. Stajali su kraj praznog ormarića, pokušavajući ugledati nešto na horizontu, no svjetlo koje se odbijalo od vrhova valova doimalo se poput tisuća zrcala. Kapetan je Strojaru naložio da izvrši inventuru kabine, no na kraju nije nedostajalo gotovo ništa osim čamca. Što se tiče potencijalnog smjera kretanja Drugog Časnika, Kormilar je slegnuo ramenima i pokazao prstom prema istoku, prema suncu. Stajali su tako i gledali, ne gledajući ono što im se dogodilo.

„Jadna njegova žena”, rekao je Strojari.

„Sigurno će je poslati u logor”, rekao je Prvi Časnik.

„Sve bi nas mogli poslati”, rekao je Strojari. „Naše žene, našu djecu.”

„Gledajte”, rekao je Jun Do. „Reći ćemo da je pao preko ograde. Naletio je gadan val i izbio ga s palube.”

Kapetan dotad nije rekao ni riječ. „Na našem prvom putovanju s čamcem za spašavanje?”

„Reći ćemo da je val povukao i čamac.” Jun Do upro je prstom u mreže i bove. „Bacit ćemo i njih.”

Kapetan je strgnuo kapu i košulju, bacio ih u stranu i nije ni pogledao gdje su pale. Sjeo je nasred palube i spustio glavu na dlanove. Tek je u tom trenutku u njihove kosti ušao stvaran strah. „Ne mogu više živjeti onako”, rekao je. „Ne mogu dati još četiri godine.”

Kormilar je rekao: „Nije to bio gadan val, nego brazda južnokorejskog teretnjaka. Umalo su nas potopili.”

Prvi Časnik rekao je: „Nasukat ćemo se kraj Wonsana i plivati do obale. Drugi Časnik, eto, nije se uspio spasiti. Krenut ćemo prema plaži punoj penzionera pa će biti dovoljno svjedoka.”

„Nema tamo umirovljenika”, rekao je Kapetan. „To ti samo kažu da izdržiš.”

Jun Do rekao je: „Mogli bismo ga potražiti.”

„Kako hoćete”, rekao je Kapetan.

Jun Do zaklonio je oči i zagledao se u valove. „Mislite li da će preživjeti? Mislite li da će uspjeti?”

Prvi Časnik pridružio mu se. „Jadna mu žena, jebote.”

„Najebali smo bez čovjeka ili čamca”, rekao je Kapetan. „Nema ni njega ni čamca, nema šanse da nam povjeruju.” Paluba je bila prekrivena ribljim ljuskama koje su se sušile i svjetlucale na suncu. Kapetan je dvije ljuske vrtio među prstima. „Ako *Junma* potone, tonemo i mi”, rekao je, „supruge časnika dobit će mirovine, Strojarova supruga dobit će mirovinu, Kormilarova supruga dobit će mirovinu. Sve će preživjeti.”

„Da žive sa zamjenskim muževima”, rekao je Prvi Časnik. „Što će biti s mojom djecom kad ih neki stranac bude odgajao?”

„Ostat će živa”, rekao je Kapetan. „Neće završiti u logorima.”

„Amerikanci su poludjeli”, rekao je Jun Do. „Vratili su se i oteli ga.”

„Molim?” upitao je Kapetan. Zaklonio je oči od sunca i pogledao Jun Doa.

„Htjeli su se osvetiti”, rekao je. „I onda su se vratili i šćepali tipa koji ih je nadjačao. Ponovno su izvršili prepad našeg broda i oteli Drugog Časnika.”

Kapetan je zalegnuo uz palubu u nekom čudnom položaju. Izgledao je kao da je pao s jarbola, a to je upravo onaj trenutak kad se ne pomičeš i pokušavaš utvrditi je li se što slomilo. Rekao je: „Ako P'yongyang stvarno povjeruje da su Amerikanci oteli jednog našeg građanina, neće odustati. Kopat će po tome dovijeka, a istina će jednom izaći na vidjelo. Osim toga, nema dokaza da su se Amerikanci vratili – prošli put spasilo nas je samo to što su oni idioti petljali po radiju.”

Jun Do iz džepa je izvadio posjetnicu koju mu je Jervis ostavio; na sebi je imala otisnut grb američke mornarice. Dao ju je Kapetanu. „Možda su Amerikanci htjeli da P'yongyang zna točno tko je došao i razbio nas. Štoviše, bili su to oni isti tipovi, dobro smo ih vidjeli. Mogli bismo im ispričati gotovo istu priču.”

Strojar je rekao: „Lovili smo na parangal kad su Amerikanci na prepad došli na naš brod. Zgrabili su Drugog Časnika, neko ga vrijeme ismijavali, a onda ga bacili među morske pse.”

„Da”, rekao je Prvi Časnik. „Bacili smo mu čamac, ali morski psi su ga razderali.”

„Tako je”, rekao je Kormilar. „Amerikanci su samo stajali s oružjem i smijali se dok je naš drug umirao.”

Kapetan je proučavao posjetnicu. Podignuo je ruku i pomogli su mu da ustane. Ponovno mu se javila ona divlja iskra u oku. „A onda je jedan od nas”, rekao je, „ne mareći za vlastitu sigurnost skočio u more prepuno morskih pasa kako bi spasio Drugog Časnika. Taj je član posade pretrpio strahovite ugrize, no nije ga bilo briga jer je samo razmišljao o tome kako će spasiti Drugog Časnika, heroja Demokratske Narodne Republike Koreje. No bilo je prekasno – poluizjedeni Drugi Časnik nestao je među valovima. Posljednjim je riječima odao počast Dragome Vođi, a u zadnji čas uspjeli smo drugog člana posade, krvava i polumrtva, izvući na palubu *Junme*.”

Odjednom je sve utihnulo.

Kapetan je Strojaru rekao da pokrene vitao. „Treat će nam svjež pas”, rekao je.

Kapetan je prišao Jun Dou i obgrlio mu vrat, povukavši ga nježno dok se gotovo nisu dotaknuli čelima. Jun Dou nitko to dotad nije učinio, a osjećao se kao da na ovom svijetu nema

nikoga drugoga. Kapetan je rekao: „Nije to samo zato što si Drugom Časniku napunio glavu svim onim glupostima. I nije zato što jedini na prsima imaš tetovažu glumice umjesto stvarne žene koja kod kuće ovisi o tebi. Nije ni zato što te vojska obučila da podneseš bol, već zato što te nitko nikad nije naučio tomu što je obitelj i žrtva i kako učiniti sve što možeš da zašitiš svoje.”

Kapetanove oči bile su široke i mirne i tako blizu Jun Doovima da se činilo kao da komuniciraju čisto, bez riječi. Stisak ruke na njegovu vratu bio je čvrst, a Jun Do shvatio je da kima.

Kapetan je rekao: „Nisi imao nikoga da te vodi, ali ja sam sada ovdje i kažem ti da je ovo prava stvar. Ovi su ljudi tvoja obitelj i znam da bi za njih učinio sve. To sad samo treba dokazati.”

Morski pas cijelu je noć visio na užetu, otupio je od umiranja. Kad su ga izvukli iz vode, oči su mu bile bijele, a na palubi je usta otvarao i zatvarao ne kao da pokušava udahnuti već kao da pokušava izbaciti ono što ga je polako ubijalo.

Kapetan je rekao Kormilaru da čvrsto primi Jun Doovu ruku, ali ne, rekao je Jun Do, on će je sam ispružiti. Prvi Časnik i Strojari podignuli su morskog psa, dugog nešto manje od dva metra, i ispružili ga od glave do repa.

Jun Do duboko je uzdahnio i okrenuo se Kapetanu. „Morski psi, oružje i osveta”, rekao je. „Znam da sam se ja toga dosjetio, ali u tu priču nitko zapravo neće povjerovati.”

„U pravu si”, rekao je Kapetan. „Ali tu priču mogu iskoristiti.”

*

Nakon što su radijem pozvali pomoć, obalni patrolni brod otpratio ih je do luke Kinjye, gdje se na rampi za izvlačenje ribe okupilo mnoštvo. Bila su ondje dva predstavnika Ministarstva informiranja, dva izvijestitelja *Rondong Sinmuna* te neki lokalni zaštitari koje bi sreo tek u pijanu stanju. Iz nove tvornice konzerva sukljala je para, što je značilo da su u postupku sterilizacije, pa su radnici sjeli na preokrenute kante, tražeći pogledom muškarca koji se borio s morskim psima. Čak su i derani i sakata djeca došli baciti oko, zagledavajući se oprezno kroz stakla akvarija, a lica su im se kroz stakla povećala i iskrivila dok su kraj njih plivala jata šaruna.

Liječnik je prišao Jun Do noseći vrećicu krvi. Krenuo je na ozlijeđenoj ruci tražiti venu, no Jun Do ga je zaustavio. „Ako mi stavite krv u ruku, zar neće iscuriti?”

„Čujte, ja liječim samo heroje”, rekao je liječnik. „Znam s krvi. A i treba ići onamo gdje procuri.” Utjerao mu je iglu u venu iza zgloba prsta, oblijepio je i gurnuo vrećicu u Jun Doovu zdravu ruku. Liječnik je odmotao krvavu majicu i rana je bila jasno vidljiva. Zubi morskog psa, nalik ljuskicama mliječnog stakla, probili su do kraja, a kad su vodom isprali brazde u mesu, na dnu svake od njih vidio se bjeličast trag kosti ruke.

Jun Do je izvijestitelju i ministru dao kratak sažetak svojeg susreta s američkim agresorom. Nisu postavljali previše pitanja. Više su ih zanimali dokazi. Odjednom se pred njim našao onaj stariji muškarac s vojničkom frizurom i deformiranim šakama koji je odveo i Drugog Časnika. Nosio je isto sivo odijelo, a izbliza je Jun Do primijetio da su mu kapci vrlo teški pa je izgledao kao da odmara oči dok govori.

„Moram provjeriti detalje u vašoj priči”, rekao je i pokazao srebrnu značku na kojoj nije pisalo ime nijedne agencije, a vidjela se samo slika debeloga betonskog zida kako pluta iznad tla.

Jun Do odveli su niz cestu dok je zdravom rukom držao vrećicu krvi, a druga mu je bila u povezu. Ispred je bio Kapetan koji je razgovarao sa suprugom Drugog Časnika. Stajali su pokraj

hrpe cigala, a ona nije plakala. Pogledala je starca pa Jun Doa, a zatim se ponovno okrenula prema Kapetanu koji ju je zagrlio da je utješi. Jun Do se okrenuo prema zbrci na pristaništu, gdje su članovi njegove posade mahali rukama prepričavajući događaj na brodu, no odjednom su bili jako daleko.

Starac ga je odveo u napuštenu tvornicu konzerva. Od pogona s visokim stropom preostale su tek goleme parne komore, usamljene cijevi za plin i zahrđale tračnice zacementirane u pod. Zrake svjetlosti dopirale su kroz rupe u krovu, a ovdje se nalazio sklopivi stol s dva stolca.

Na stolu je bila termosica. Starac je sjeo i sporo odvinuo škripavi poklopac, a šake su mu se ponašale kao da ih je ugrao u debele rukavice. Ponovno se učinilo kao da žmiri i odmara oči, ali samo je bio star.

„Jeste li vi inspektor ili što?” upitao je Jun Do.

„Kako se na to pitanje odgovara?” upitao se starac. „U ratu sam bio jako lakouman, a nakon što smo pobijedili, i dalje sam bio spreman na sve.” Nagnuo se naprijed prema svjetlu, a Jun Do primijetio je da njegova kratka sijeda kosa krije mnoštvo ožiljaka. „Tada bih se sigurno nazvao inspektorom.”

Jun Do odlučio je igrati na sigurno. „Upravo smo zahvaljujući velikim ljudima poput vas pobijedili u ratu i istjerali imperijalističke agresore.”

Starac je ulio čaj u poklopac termosice, no nije ga pio – užarenu je šalicu samo držao objema šakama i polako je okretao.

„Tužna je to priča o vašem mladom prijatelju ribaru. Smiješno je to što je stvarno bio heroj. Sâm sam potvrdio njegovu priču. Stvarno vas je obranio od naoružanih Amerikanaca koristeći se tek ribarskim nožićem. Takve vam ludosti nose čast, ali zbog njih izgubite prijatelje. Ja to najbolje znam. Možda se to dogodilo između posade i mladog časnika.”

Jun Do rekao je: „Drugi Časnik nije htio da se Amerikanci vrate. Nije htio izazvati nevolje, a kamoli smrt. Čuli ste da su ga morski psi živoga izjeli, zar ne?”

Starac nije rekao ništa.

„Zar ne biste trebali imati papir i olovku?”

„Vašeg smo prijatelja jutros pokupili u čamcu. To je bilo prije nego što ste prijaviti taj takozvani napad. Imao je dovoljno cigareta, ali šibice su mu ispale i smočile se. Rekli su da je vaš prijatelj plakao zbog toga što je učinio, da nije mogao suspregnuti suze.”

Jun Doove su misli jurnule prema njegovim riječima. Taj jadni, glupi dječak, pomislio je. Jun Do već je pomišljao na to da su se njih dvojica udružila, ali sad mu je bilo jasno da je u tome bio sam, a preostala mu je samo ta priča.

„Volio bih da je laž koju ste mi upravo rekli istina”, rekao je Jun Do, „jer to bi značilo da je Drugi Časnik živ i da nije poginuo pred našim očima. Kapetan ne bi njegovoj supruzi morao reći da ga više nikad neće vidjeti.”

„Nitko ga više nikad neće vidjeti, u to možete biti sigurni”, rekao je starac. Ponovno je izgledao kao da je zaspao. „Zar ne želite znati zašto je prebjegao? Mislim da je spomenuo vaše ime.”

„Drugi Časnik bio je prijatelj i heroj”, rekao je Jun Do. „Trebali biste malo više poštovanja pokazati mrtvima.”

Starac je ustao. „Mislim da bih trebao potvrditi vašu priču”, rekao je, a prvi napad koji je uslijedio bio je kratak, sprijeda – nekoliko kratkih udaraca u lice, a s jednom rukom u povezu i drugom držeći vrećicu krvi, Jun Do nije preostalo ništa drugo nego da pretrpi udarce.

„Recite mi čija je to ideja bila”, rekao je starac. Udario je Jun Doa po objema ključnim kostima.

„Zašto ga niste poslali južnije, prema demilitariziranoj zoni?” Jun Do nekako je zapeo u stolcu, a dva oštra udarca u neprava rebra trajno su ga zacementirala. „Zašto vas više nije prebjeglo? Ili ste se njega odrekli?” U hitrom je slijedu osjetio bol u vratu, nosu i uhu, a odjednom mu ni oči više nisu radile kako treba.

„Amerikanci su se vratili”, rekao je Jun Do. „Glasno su puštali muziku. Nosili su uličnu odjeću i cipele sa srebrnim zakrivljenim logom. Jedan od njih prijetio je da će spaliti brod. Imao je upaljač sa slikom projektila. Prvi put smijali su nam se što nemamo zahod, a sad su nam se smijali jer ga imamo.”

Starac je Jun Doa opalio ravno u prsni oklop, a u žarenju svoje nove tetovaže lice Sun Moon osjećao je kao zapaljen obris oko srca. Starac je stao da ulije još čaja, ali nije ga pio. Samo je uz šalicu grijao dlanove. Jun Do sad je bilo jasno kako to ide. U vojsci mu je mentor za bol bio Kimsan. Cijeli prvi tjedan obuke sjedili su za stolom, ne toliko različitim od ovoga, i promatrali svijeću koja je gorjela između njih. Gledali su plamen, malen i vreo na vrhu. Osjetili su topao sjaj na licu. Osjetili su i tamu izvan sjaja. *Nikad nemoj dopustiti da te bol gurne u tamu*, rekao je Kimsan. *Ondje si nitko i ništa i sam si. Kad se jednom okreneš od plamena, gotovo je.*

Starac je ponovno krenuo, a ovoga puta nije ga pitao o Drugome Časniku u čamcu, već o Drugome Časniku na *Junmi*, o tome koliko je bilo morskih pasa, koliko je more bilo otvoreno, jesu li američke puške bile zakočene. Starac je odmjeravao tempo, zadavao duge, polagane nizove odmjerenih udaraca u obraze i usta i uši, pomičući se prema mekom tkivu kad god bi ga šake naizgled zaboljele. *U plamenu svijeće jagodicu peče iako je ostatak tijela u toplome sjaju njezina svjetla. Bol drži u jagodici, a tijelo u sjaju.* Jun Do podignuo je ograde – udarac u rame smije boljeti samo rame, a umom ga je ogradio od ostatka tijela. Kad su udarci stigli do lica, Jun Do odlučio je prilagoditi glavu udarcima da ne zahvate isto mjesto dvaput. *Drži plamen na prstima, drži prste u pokretu, a ostatak neka ti se opušta u sjaju svijeće.*

Starčevo se lice lecnulo od boli i zastao je da istegne leđa. Svijajući se u različitim smjerovima rekao je: „Mnogo se i važno govori o ratu. Gotovo je svatko imenovan za heroja. Čak je i drveće dobilo status heroja. To je istina. Svi u mojoj jedinici proglašeni su ratnim herojima, osim novih, naravno. Možda se tebi nije svidjelo što ti je prijatelj postao heroj. Možda si i ti htio biti heroj.”

Jun Do pokušao je ostati u sjaju svijeće, no teško se koncentrirao. Stalno se pitao kad će uslijediti sljedeći udarac.

„Ako mene pitaš”, rekao je, „heroji su nestabilni i nepredvidljivi. Oni obave posao, ali vraški je teško raditi s njima. Vjeruj mi, znam”, rekao je i pokazao dugačak ožiljak koji mu se spuštao niz ruku. „U mojoj jedinici svi su novi momci kao fakultetlije.”

Kad se u starčeve oči vratio sjaj, zgrabio je Jun Doa za potiljak i pripremio se. Zatim je uslijedio niz tupih udaraca u trbuh. „Tko ga je bacio u vodu?” upitao je i udario ga u prsnu kost. „Koje su mu bile posljednje riječi?” Jedan, drugi, treći, samo su stizali. „Zašto radijem niste pozvali pomoć?” A onda je starac sam odgovorio na svoja pitanja. „Zato što Amerikanci nisu ni došli. Zato što vam je ta luda propalica dozlogrdila pa ste ga ubili i bacili preko palube. Svi ćete završiti u logoru, jasno ti je to, već je odlučeno. Možeš mi onda i priznati.”

Starac se odvojio. Na trenutak se nervozno uzšetao, stišćući šake i sklopivši oči od očitog olakšanja. A onda je Jun Do čuo Kimsanov glas, kao da su blizu, kao da je s njime u sobi. *Ti si plamen*, rekao je Kimsan. *Starac dira taj užareni plamen samo svojim dlanovima.* Kimsan bi mu rekao i da udara laktovima i podlakticama te stopalima i koljenima, *no tvoj plamen dotiče samo dlanovima i vidi kako ga peče.*

„Ne mogu reći da sam razmišljao”, rekao je Jun Do. „No kad sam skočio uhvatila me panika

kad sam osjetio slanu vodu na novoj tetovaži. Morski psi grickali bi vas i navlačili prije nego što bi zagrizli meso, a Amerikanci su se smijali onim svojim bijelim zubima i onda su se te dvije stvari stopile u mojoj glavi.”

Starac je frustrirano dojurio natrag. „Ne”, rekao je. „To su laži.” A onda je ponovno prionuo na posao. Kako su udarci pristizali, govorio je Jun Do što sve nije valjalo u njegovoj priči, da su bili ljubomorni na novostečeni status heroja Drugog Časnika, kako se Jun Do nije mogao sjećati odjeće Amerikanaca, kako... *plamen je sitan. Trebao bi mu cijeli dan da ti spali cijelu površinu tijela. Moraš se zadržati u sjaju. Ne smiješ utonuti u tamu jer ondje si sam, otamo se ljudi ne vraćaju.* Kimsan je rekao da je ovo Jun Do najteža lekcija jer je upravo to učinio dok je bio dječak, otišao je u tamu. Toj su ga lekciji poučili roditelji, tko god oni bili. Ako uđeš u tamu, ako se tako isključiš, možeš bilo što – možeš čistiti bačve u tvornici boje Pangu dok ti u glavi ne počne odzvanjati i dok ne počneš iskašljavati ružičastu izmaglicu i dok nebo iznad tebe ne požuti. Možeš se dobronamjerno smiješiti kad drugu djecu usvoje talionice i tvornice mesa pa dok čučiš u tami možeš reći „Blago tebi” i „Zbogom” kad dođu muškarci s kineskim naglaskom.

Teško je bilo procijeniti koliko ga je dugo starac obrađivao. Sve njegove rečenice spojile su se u jednu koja nije imala smisla. Jun Do bio je ondje, u vodi, vidio je Drugog Časnika. „Pokušavao sam zgrabiti Drugog Časnika”, rekao je Jun Do, „ali tijelo bi mu iskočilo na površinu, komadalo se, kružilo, i znao sam što mu rade, znao sam što se događa ispod površine. U mojim rukama gotovo nije imao težine, bilo je to kao da pokušavam spasiti jastučić za stolac, toliko je malo od njega ostalo, ali svejedno nisam uspio.”

Kad je Jun Do ogradio bubnjanje u očima i vrelu krv u nosu, kad je zaustavio liptanje krvi iz posjekline na usni i spriječio da mu bol uđe u uši, kad je odsjekao osjećaje iz ruku, torza i ramena, kad je sve to blokirao, ostala je samo nutrina, a ondje je zatekao dječaka koji se glupavo smiješio, koji nije imao pojma što se događa muškarcu izvana. I odjednom je priča bila istinita, šakama usađena u njega i počeo je plakati jer je Drugi Časnik umro i nije mogao učiniti ništa. Odjednom ga je ugledao u zamračenu moru, a cijelu je scenu osvijetlio crven sjaj signalne baklje.

„Svojeg prijatelja”, rekao je Jun Do dok su mu suze klizile niz lice, „nisam mogao spasiti. Bio je sam, more je bilo mračno. Nisam uspio spasiti čak ni djelić njega. Pogledao sam mu u oči, nije znao gdje je. Zazivao je pomoć, govorio *Mislim da me treba spasiti*, glas mu je bio miran i jeziv, i odjednom sam vidio kako mi se noga prebacuje preko ograde i završio sam u moru.”

Starac je zastao. Stajao je visoko podignutih šaka, poput kirurga. Šake su mu bile oblivena pljuvačkom i sluzi i krvlju.

Jun Do je nastavio. „*Mračno je, ne znam gdje sam*, rekao je. *Tu sam*, rekao sam mu, *slušaj moj glas*. Pitao je: *Jesi li tu?* Položio sam mu dlan na lice, bilo je hladno i bijelo. *Ne mogu biti ondje gdje mislim da jesam*, rekao je. *Ondje je brod, ne vidim mu svjetla*. To je bilo posljednje što je rekao.”

„*Ne vidim mu svjetla?* Zašto bi to rekao?” Kad Jun Do nije odgovorio, starac je upitao: „No pokušao si ga spasiti, zar ne? Zar te nisu tako ugrizli? A Amerikanci, kažeš da su uprli puške u tebe, je li tako?”

Vrećica krvi u Jun Doovoj ruci imala je tisuću kila i jedva ju je držao u zraku. Kad je uspio izoštriti pogled, vidio je da je vrećica prazna. Pogledao je starca. „Što?” upitao je.

„Ranije si rekao da su mu posljednje riječi bile *Slava Kim Jong Ilu, Dragome Vođi Demokratske Narodne Republike Koreje*. Priznaješ da je to laž.”

Swijeća se ugasila. Plamen, sjaj, tama – odjednom je sve nestalo i nije bilo ničega. Kimsan nikad nije govorio o tome što nastaje nakon boli.

„Zar ne vidite? Pa sve je laž”, rekao je Jun Do. „Zašto nisam radijem pozvao pomoć? Zašto

nisam posadu natjerao da krenu u pravu akciju spašavanja? Da smo se svi udružili, mogli smo ga spasiti. Trebao sam ih preklinjati, trebao sam pasti na koljena. No nisam učinio ništa. Samo sam se smočio. Osjetio sam samo kako me tetovaža žari.”

Starac je sjeo na drugi stolac. Ulio je svjež čaj i ovoga ga puta ispio. „Nitko se drugi nije smočio”, rekao je. „Nitko drugi nema ugriz morskog psa.” Ogledao se oko sebe kao da se po prvi put pita čemu ta zgrada služi. „Uskoro ću u mirovinu”, rekao je. „Uskoro će sva starudija nestati. Ne znam što će se dogoditi s ovom zemljom.”

„A što će biti s njome?” upitao je Jun Do.

„Sa suprugom Drugog Časnika? Ne brini se, naći ćemo joj nekoga dobrog. Naći ćemo nekoga vrijednog uspomene na njega.”

Iz kutije je istresao cigaretu i uz nešto je muke zapalio. Cigarete su bile marke Chollima, kakve puše u P’yongyangu. „Čini se da je vaš brod prava tvornica heroja”, rekao je.

Jun Do pokušavao je baciti vrećicu s krvi, ali ruka je jednostavno nije ispuštala. Možeš naučiti kako isključiti ruku pa da ne osjetiš ništa što joj se događa, ali kako se ponovno uključuje?

„Potvrđujem te”, rekao je starac. „Tvoja priča odgovara istini.”

Jun Do okrenuo se prema njemu. „O kakvoj priči govorite?”

„O kakvoj priči?” upitao je starac. „Sad si heroj.”

Starac je Jun Dou ponudio cigaretu, ali Jun Do nije je mogao uzeti.

„No činjenice”, rekao je Jun Do, „nisu baš logične. Gdje su odgovori?”

„Činjenice ne postoje. U mojem svijetu sve odgovore koji ti trebaju naći ćeš ovdje.” Pokazao je na sebe, a Jun Do nije shvatio pokazuje li na srce, želudac ili jaja.

„Ali gdje su?” upitao je Jun Do. Vidio je kako veslačica ispucava signalnu baklju u njegovu smjeru, osjetio je časnikov hladan obraz dok su ga morski psi povlačili pod valove. „Hoćemo li ih ikad naći?”

JUN DO sanjao je kako ga morski psi grizu, sanjao je kako glumica Sun Moon trepće i škilji, kao Rumina kad joj je pijesak ušao u oči. Sanjao je kako Drugi Časnik klizi sve dublje i dublje u zasljepljujuću svjetlost. Osjetio bi udar boli, je li to bio san ili java? Oči su mu kružile uz unutrašnjost nateknutih kapaka. Neiskorjenjiv smrad ribe. Udarničke zviždaljke najavile su zoru i znao je da je noć stigla kad je gašenjem struje utihnulo zujanje malenog frižidera.

Svi zglobovi kao da su mu se zakočili, a dubok udah činio mu se kao da loži peć boli. Kad je zdravom rukom konačno uspio dotaknuti bolesnu, napipao je debele obadove dlake, te oštre niti kirurških šavova. Napola se sjećao kako mu je Kapetan pomogao da se uspe stubama komunalnoga stambenog bloka u kojemu je Drugi Časnik živio sa suprugom.

Zvučnik – *Građani!* – brinuo se o njemu tijekom dana. Popodne bi došla iz tvornice, a na rukama bi joj se još uvijek osjetio blag miris ulja za podmazivanje. Mali bi čajnik rondao i zviždao dok bi ona pjevušila uz *Marš Kim Jong Ila*, koji bi označio kraj novosti. A onda bi njezine ruke, ledene od alkohola, dezinficirale njegove rane. Te su ga ruke preokretale nalijevo i nadesno kako bi zamijenile plahte i ispraznile mu mjehur, a bio je siguran da je na njezinim prstima osjetio trag vjenčanog prstena.

Uskoro su se otekline smanjile, a oči mu više nije zatvarala upala, već gnojna sluz. Ona je bila ondje da ih otvori parom vrućega ručnika. „Evo ga”, rekla je kad mu se vid konačno vratio. „Evo muškarca koji voli Sun Moon.”

Jun Do podignuo je glavu. Ležao je na slamarici na podu, nag ispod blijedožute plahte. Prepoznao je otvore s ventilacijskim rebrima u stambenome bloku. Na žicama duž sobe visjeli su grgeči, sušeći se poput rublja.

Rekla je: „Moj je otac smatrao da mu kći nikad neće biti gladna ako se uda za ribara.”

U vidno polje uto mu je ušla supruga Drugog Časnika.

„Na kojem smo katu?” upitao je.

„Desetom.”

„Kako si me uspjela dovesti ovamo?”

„Nije bilo tako strašno. Kako te moj suprug opisao, mislila sam da si puno krupniji.” Prešla je toplom krpom preko njegovih prsa, a on se trudio ne lecnuti se. „Jadna tvoja glumica, lice joj je puno masnica. Djeluje ostarjelo, kao da je njezino vrijeme prošlo. Jesi li gledao njezine filmove?”

Zatresao je glavom, od čega ga je zabolio vrat.

„Ni ja”, rekla je. „U ovom šugavom gradu nisam. Jedini film koji sam dosad pogledala bio je neki strani, neka ljubavna priča.” Krpu je ponovno uronila u vruću vodu, a potom navlažila izbočine svih njegovih ožiljaka. „O nekom brodu koji udari u ledenjak i svi pomru.”

Popela se na slamaricu kraj njega. Objema ga je rukama primila i silom ga pridignula te okrenula na bok. Privukla je teglu i namjestila je da mu *umkyoung* uđe u nju. „Hajde”, rekla je i nekoliko ga puta lagano udarila po leđima da mu krene. Tijelo mu je pulsiralo od boli, a onda je krenuo mlaz. Kad je završio, podignula je teglu prema svjetlu. Tekućina je bila mutna i boje hrđe. „Ide nabolje”, objavila je. „Uskoro ćeš kao pravi momak moći sam niz hodnik do zahoda na našem katu.”

Jun Do pokušao se sam okrenuti na leđa, ali nije mogao pa je samo tako ležao, sklupčan na boku. Na zidu, ispod portreta Dragoga i Velikoga Vođe, nalazila se poličica na kojoj su stajale „američke” cipele Drugog Časnika. Jun Do pokušavao je shvatiti kako ih je Drugi Časnik uspio donijeti kući kad je cijela posada vidjela da su završile u moru.

Veći dio zida prekrila je čavlicima pričvršćena glavna karta s *Junme*. Prikazivala je cijelo Korejsko more, i na tu su se kartu odnosile sve druge karte na brodu. Mislili su da je s ostalima izgorjela u požaru. Na karti su pribadačama bila označena sva ribolovna područja koja su posjetili, a olovkom su bile iscrtane koordinate nekolicine lokacija na sjeveru.

„Je li to putanja veslačica?” upitao ju je Jun Do.

„Veslačica?” upitala je. „To je karta svih mjesta koje je posjetio. Crvene pribadače označuju gradove za koje je čuo. Stalno je pričao o mjestima na koja će me odvesti.”

Zagledala se u Jun Doove oči.

„Što je?” upitao je.

„Je li to uistinu učinio? Zar je stvarno nožem krenuo na američke komandose ili je to nekakva glupava priča koju ste zajedno smislili?”

„Zašto bi meni povjerovala?”

„Zato što si ti obavještajni časnik”, rekla je. „Zato što te zaboli za sve u ovoj selendri. Kad ti misija završi, vratit ćeš se u P’yongyang i ribara se više nećeš ni sjetiti.”

„A koja je moja misija?”

„Na dnu oceana doći će do rata”, rekla je. „Možda mi to suprug nije smio reći, ali rekao mi je.”

„Ne zavaravaj se”, rekao je. „Ja sam samo radiovezist. I da, tvoj se suprug stvarno nožem obrušio na američku mornaricu.”

Zatresla je glavom u tihi divljenju.

„Imao je toliko ludih planova”, rekla je. „Kad to čujem, mislim da bi u jednome stvarno i uspio da je ostao živ.”

U usta mu je nagnula posudu zaslađene rižine vodice i ponovno ga polegnula i pokrila plahtom. U sobi se smračivalo, a ubrzo se trebala ugasiti i struja.

„Čuj, moram izaći”, rekla je. „Ako je nešto hitno, vikni i doći će redarka s kata. Ta skače na vrata čak i kad netko prdne.”

Oprala se spužvom pokraj vrata, gdje je nije mogao vidjeti. Čuo je tek blag zvuk krpe na njezinoj koži te kapanje vode s njezina tijela u metalnu posudu u kojoj je čučala. Pitao se je li to ona ista krpa kojom je prala njega.

Prije nego što je otišla, stala je kraj njega u haljini koja se namreškala od ručnog cijedenja i sušenja na konopu. Iako ju je promatrao vlažnim, netom otvorenim očima, vidjelo se da je prava ljepotica – visoka i širokih ramena, obavijena mekim slojem dječjeg sala. Oči su joj bile velike i nepredvidljive, a crna kosa sa šiškama uokvirila je njezino okruglo lice. U ruci je držala rječnik engleskog jezika. „Vidjela sam već neke koji su stradali u tvornici”, rekla je. „Bit ćeš ti dobro.” A onda je na engleskome dodala: „*Siveet dreams.*”

*

Ujutro se prenuo iz sna, sna koji je završio oštrim udarom boli. Plahta je zaudarala na dim cigareta i znoj i znao je da je spavala kraj njega. Pokraj slamarice stajala je tegla s urinom koji je izgledao kao da ga je netko obojio jodom. Barem je bio bistar. Posegnuo je i dodirnuo teglu – bila

je hladna. Kad se uspio pridignuti, od nje nije bilo ni traga ni glasa.

Svjetlost je bila jača zbog zrcaljenja od površine mora i potpuno je ispunila sobu. Povukao je plahu. Prsa su mu bila prekrivena blagim modricama, a na rebrima mu je koža popucala od udaraca. Šavovi su mu se skorili, a kad ih je pomirisao, znao je da će mu ih morati izvaditi. Zvučnik ga je pozdravio – „Građani, danas je najavljen posjet delegacije Americi radi suočavanja s dijelom problema s kojima se naše strašne nacije suočavaju.” Prijenos se zatim nastavio prema uobičajenoj formuli: s dokazima o divljenju koje svijet osjeća prema Sjevernoj Koreji, s primjerom božanske mudrosti Kim Jong Ila, s novom metodom za pomoć građanima u borbi protiv gladi te na kraju s upozorenjima različitih ministarstava.

Od propuha se sasušena riba zanjihala na žicama, a hrskavice na perajama bojom su nalikovale na papir za lanterne. S krova je dopirao val cvileža i zavijanja, praćen stalnim kuckanjem čavala o cement. Po prvi put nakon nekoliko dana osjetio je bol od gladi.

Vrata su se otvorila i zadihana supruga Drugog Časnika ušla je unutra.

Nosila je kovčeg i dva kanistra od pet litara puna vode. Oznojila se, ali na licu joj je ipak titrao neki čudan osmijeh.

„Kako ti se sviđa moj novi kovčeg?” upitala je. „Morala sam se mijenjati za njega.”

„Što si dala?”

„Ne budi kreten”, rekla je. „Vjeruješ li da dosad nisam imala kovčeg?”

„Očito nikad nikamo nisi putovala.”

„Očito nikad nikamo nisam putovala”, rekla je sama sebi.

Ulila mu je rižine vodice u plastičnu čašu.

Ispio je gutljaj i upitao je: „Ima li pasa na krovu?”

„Takav ti je život na zadnjem katu”, rekla je. „Pokvareno dizalo, krov koji prokišnjava, zahodska ventilacija. Pse više i ne primjećujem. Uzgajaju ih ovi iz stambenog vijeća. Da ih samo čuješ nedjeljom.”

„Za što ih uzgajaju? Čekaj – što se zbiva nedjeljom?”

„Dečki iz karaoke-bara kažu da su psi u P’yongyangu zabranjeni.”

„Tako se priča.”

„Civilizacija”, rekla je.

„Zar im nećeš nedostajati u tvornici?”

Nije odgovorila, već je kleknula i krenula preturati pretince kovčega ne bi li otkrila kakav trag prethodnoga vlasnika.

Jun Do rekao je: „Poslat će te na seansu kritiziranja.”

„U tvornicu se ne vraćam”, rekla je.

„Nikad više?”

„Nikad više”, rekla je. „Idem u P’yongyang.”

„Ideš u P’yongyang.”

„Tako je”, rekla je. U naboru podstave kovčega pronašla je dozvole za putovanje kojima je istekao rok, a nosile su pečat svih kontrolnih točaka od Kaesonga do Chongjina. „Obično to potraje koji tjedan, ali ne znam, imam osjećaj da će to biti za koji dan.”

„Što to?”

„Da mi nađu zamjenskog supruga.”

„I misliš da je on u P’yongyangu?”

„Ja sam supruga heroja”, rekla je.

„Udovica heroja, valjda.”

„Ne spominji tu riječ”, rekla je. „Mrzim njezin zvuk.”

Jun Do ispio je rižinu vodicu i polako, polako ponovno zalegnuo na slamaricu.

„Čuj”, rekla je, „strašno je to što se dogodilo mojem suprugu. O tome ne mogu ni razmišljati. Ozbiljno ti kažem, kad god mi misli krenu u tom smjeru, nešto se u meni samo okrene. No bili smo u braku samo nekoliko mjeseci, a on je gotovo cijelo to vrijeme proveo s tobom na brodu.” Pridizanje ga je mnogo stajalo, a kad mu je glava dotaknula slamaricu, ugodnost prepuštanja iscrpljenosti nadjačala je neugodnost oporavka. Boljelo ga je gotovo sve, no nekakav osjećaj zadovoljstva preplavio je njegovo tijelo, kao da je cijeli dan naporno radio sa svojom posadom. Sklopio je oči i čutio njegovo blago šuštanje. Kad je ponovno otvorio oči, bilo je poslijepodne. Jun Do imao je osjećaj da ga je probudio zvuk vrata koja je zatvorila za sobom. Okrenuo se na bok da vidi kut sobe. Ondje je stajala posuda kojom se služila dok se prala. Poželio je da je može dosegnuti i provjeriti je li voda još uvijek topla.

Kad se smračilo, navratio je Kapetan. Zapalio je nekoliko svijeća i sjeo na stolac. Podignuvši pogled prema njemu, Jun Do vidio je da je donio torbu. „Vidi, sine”, rekao je Kapetan, izvadivši masniji komad tune i dva piva Ryonksong. „Vrijeme je da poradiš na zdravlju.”

Kapetan je otvorio boce i izrezao sirov komad tune na komadiće. „Za heroje”, rekao je Kapetan i obojica su malodušno potegnula gutljaj. No tuna je bila upravo ono što je Jun Do trebalo, masnoća iz mora. Nepce mu je uživalo u okusima.

„Je li ulov bio dobar?” upitao je Jun Do.

„Bilo je napeto”, rekao je Kapetan. „Nije to bilo to bez tebe i Drugog Časnika, naravno. Pomogla su nam dvojica s *Kwan Lija*. Čuo si da im je kapetan ostao bez ruke, zar ne?”

Jun Do je kimnuo.

Kapetan je zatresao glavom. „Znaš, stvarno mi je žao što su te tako obradili. Htio sam te upozoriti, ali isto bi ti bilo.”

„Eto, gotovo je”, rekao je Jun Do.

„Teži je dio gotov i dobro si to podnio, nitko drugi u tome ne bi uspio. Sad stiže nagrada”, rekao je Kapetan. „Dat će ti vremena da se oporaviš, a onda će te početi pokazivati. Heroja koji je pod prijetnjom oružjem ugrozio život da spasi drugog heroja kojega su Amerikanci bacili među morske pse? Hej, bit ćeš glavni. Iskoristit će te. Nakon onoga što se dogodilo s Gospodarom Konzerva i kapetanom *Kivan Lija*, trebaju im dobre vijesti. Moći ćeš tražiti što god poželiš.”

„Već sam bio u školi za jezike”, rekao je Jun Do te potom dodao, „Mislite li da je moguće, mislim, s obzirom na struje i sve, da bi se mogao vratiti?”

„Svi volimo tog malog”, rekao je Kapetan. „Bilo je pogrešaka, ali ne može se vratiti. On više nije dio priče. Priča tako ne ide. Moraš si to utviti u glavu. A cura, dobro se snalazi, zar ne?”

Prije nego što je Jun Do uspio zaustiti, Kapetan je primijetio kartu na zidu. Soba je bilo slabo osvijetljena pa je ustao sa svijećom. „Koji kurac”, rekao je. Počeo je čupati pribadače i bacati ih na pod. „Prošlo je tjedan dana, a taj me mali još uvijek gnjavi.” Skinuo je kartu sa zida. „Čuj”, rekao je Kapetan, „moram ti nešto reći. Ranije, kad smo mislili da Drugi Časnik nije uzeo ništa sa sobom, nismo zapravo sve dobro pregledali. Nije nam palo na pamet da pregledavamo spremište s tvojom opremom.”

„Što želite reći?”

„Nema jednog tvojeg radija. Ponio je radio sa sobom.”

„Onaj crni?” upitao je Jun Do. „Ili onaj sa srebrnim drščima?”

„Onaj sa zelenom skalom”, rekao je Kapetan. „Je li to problem? Hoće li nam to naškoditi?”

Jun Do odjednom je sve jasno vidio, Drugog Časnika u čamcu, u tami, s akumulatorom,

zelenim sjajem radija, cigaretama bez šibica i ničim više.

„Taj radio imao je samo osnovne funkcije”, rekao je Jun Do. „Nažicat ćemo novi.”

„To se traži”, rekao je Kapetan i osmjehnuo se. „Daj, baš sam budala, pojedi još tune. A cura, što misliš o njoj? Razgovarao sam s njom, znaš. Ima jako dobro mišljenje o tebi. Što ti mogu donijeti, treba li ti što?”

Pivo je curilo kroz Jun Doa. „Treba mi ona tegla” rekao je. „Možete li mi je dodati?”

„Da, da, kako ne”, rekao je Kapetan, ali kad ju je podignuo, jako se sumnjičavo u nju zagledao. Učinilo se kao da će je pomirisati, ali samo ju je pružio Jun Dou.

Jun Do okrenuo se na bok i povukao teglu pod plahtu. Jedinu zvuk koji se u sobi čuo bio je zvuk urina dok je u naletima i štrcajima punio teglu.

Kapetan je nadglasao mlaz. „E, morat ćeš razmisliti. Sad si heroj i pitat će te što želiš. I? Postoji li nešto što bi odabrao?”

Kad je završio, Jun Do otvorio je oči te Kapetanu pažljivo pružio teglu. „Jedino što bih volio”, rekao je Jun Do, „jest ostati na *Junmi*. Ondje se osjećam ugodno.”

„Naravno da ti je ondje ugodno”, rekao je Kapetan. „Ondje ti je oprema.”

„I noću ima struje.”

„I noću ima struje”, rekao je Kapetan. „Smatraj to riješenim. Odsad živiš na *Junmi*. To je najmanje što mogu učiniti. No što bi stvarno želio, nešto što ti samo vlast može dati?”

Jun Do je oklijevao. Potegnuo je gutljaj piva i pokušavao se dosjetiti nečega što bi mu Sjeverna Koreja mogla dati, a što bi mu uljepšalo život.

Kapetan je osjetio njegovo oklijevanje i počeo opisivati druge koji su učinili velika djela i nagrade koje su za njih tražili, „na primjer, oni dečki iz Yongbyona koji su ugasili požar u elektrani – jedan je dobio auto, pisalo je u novinama. Jedan je tražio vlastiti telefon – može, bez pitanja su mu proveli telefon do kuće. Kad si heroj, tako to ide.”

„Moram razmisliti”, rekao je Jun Do. „Malo ste me iznenadili. Ne snalazim se baš s improvizacijom.”

„Eto vidiš, znao sam”, rekao je Kapetan. „Znao sam da si takav jer smo iz iste obitelji. Ti si onaj tip čovjeka koji za sebe ne traži ništa. Ti si tip kojemu ne treba mnogo, ali kad je riječ o drugima, samo je nebo granica. To si neki dan pokazao, stvarno si to dokazao, i sad se ponašaš kao član obitelji. Ja sam išao u zatvor za svoju posadu, znaš. Nisam heroj, ali četiri sam godine odgوليو da moji dečki mogu ići kući. Pokazao sam to na taj način.”

Kapetan je djelovao napeto, čak i zabrinuto. I dalje je držao teglu s urinom, a Jun Do htio mu je reći da je spusti. Kapetan se pomaknuo na rub stolca, kao da će se spustiti na slamaricu.

„Možda je to zato što sam star”, rekao je Kapetan. „Mislim, i drugi ljudi imaju problema. Mnogima je puno gore nego meni, ali jednostavno ne mogu živjeti bez nje, ne mogu i gotovo. Onamo mi misli lete, uvijek se na to vraćaju, i nisam ni ljut ni ogorčen zbog toga što se dogodilo, samo mi treba moja žena, moram je vratiti. I vidiš, ti to možeš, imaš preduvjete da se to ostvari. Vrlo brzo moći ćeš reći samo riječ i sve se može ostvariti.”

Jun Do pokušao je zaustiti, ali Kapetan se ubacio. „Stara je – znam što misliš. I ja sam star, ali dob nema veze s tim. Dapače, svake je godine sve gore. Tko bi mislio da će biti gore? Nitko ti to ne kaže, nitko o tome ne govori.” Kapetan je čuo kako psi trče po krovu i zagledao se prema stropu. Spustio je teglu i ustao. „Neko bismo vrijeme bili stranci”, rekao je. „Kad bih je vratio, o nekim mi stvarima ne bi mogla govoriti, to mi je jasno. No počeli bismo se ponovno otkrivati, siguran sam. I onda bi se vratilo ono što smo nekoć imali.”

Kapetan je uzeo kartu. „Nemoj ništa reći”, rekao je. „Ništa, baš ništa nemoj reći. Razmisli,

samo to te molim.” A onda je u svjetlosti svijeća Kapetan objema rukama čvrsto smotao kartu. Taj je pokret Jun Do vidio već tisuću puta. To je značilo da je odabran smjer, da je posada dobila zadatke, a makar ga čekale pune ili prazne mreže, odluka je donesena, a stvari pokrenute.

*

Dolje s dvorišta začula se vriska, a nakon nje zvuk koji je nalikovao na smijeh ili plač, i Jun Do nekako je znao da se između tih pijanaca nalazi supruga Drugog Časnika. Odozgo se začulo grebenje psećih noktiju dok su se zainteresirano propinjali, a nakon toga i njihovo kretanje uz rub krova. Zvukovi su dopirali čak i kroz prozore na desetom katu, a sa svih strana stambenog bloka dopirao je cvilež otvaranja ventilacijskih rešetaka jer su stanari htjeli vidjeti koji se to građanin ponaša nevaljalo.

Jun Do se uspravio i, oslanjajući se o stolac kao o štaku, dovukao se do prozora. Mjesec je bio tanak poput konca, a u udaljenom dvorištu po smijehu je prepoznao nekolicinu ljudi, iako je u mraku vidio tek njihovu tamnu siluetu. No zamišljao je kako joj kosa bliješti, sjaj njezina vrata i ramena.

Grad Kinjye bio je u mraku – pekarska zadruga, sud, škola, postaja za racioniranu opskrbu. Utihnuo je čak i generator karaoke-bara, a njegova se neonsko plava rasvjeta ugasila. Vjetar je hujao kroz staru tvornicu konzerva, a toplinski valovi širili su se iz parnih komora nove tvornice. Vidio se obris kuće Gospodara Konzerva, a u luci tek jedno svjetlo – Kapetan je na *Junmi* čitao dokasna. Dalje od toga vidjelo se tamno more. Jun Do začuo je njuškanje i nagnuo se da pogleda prema krovu te spazio dvije šape i nagnutu glavu psića kako ga promatra.

Upalio je svijeću i sjedio na stolcu prekriven plahtom kad je doteturala kroz vrata. Plakala je.

„Supci”, rekla je i zapalila cigaretu.

„Vrati se”, urlao je glas iz dvorišta. „Samo smo se šalili.”

Prišla je prozoru i bacila ribu na njih.

Okrenula se Jun Dou. „Što ti gledaš?” Iz ladičara je izvukla suprugovu odjeću. „Daj, obuci košulju”, rekla je i bacila mu i bijelu potkošulju.

Košulja je bila malena i imala je probojan miris, baš kao i Drugi Časnik. Na jedvite jade provukao je ruke kroz rukave. „Možda karaoke-bar nije mjesto za tebe”, rekao je.

„Šupci”, rekla je i pušila na drugom stolcu, podižući pogled kao da nešto pokušava dokučiti. „Cijelu noć nazdravljali su mojem suprugu heroju.” Provukla je prste kroz kosu. „Popila sam valjda deset čaša vina od šljiva. Na aparatu za karaoke počeli su birati tužne pjesme. Kad sam krenula pjevati *Pochonbo*, već sam bila uništena. Svi su se trgali da mi *pomognu da zaboravim*.”

„Zašto se uopće družiš s tim tipovima?”

„Trebam ih”, rekla je. „Uskoro će mi odabrati novog supruga. Moram ostaviti dobar dojam. Moraju znati da dobro pjevam. To je moja prilika.”

„Ma oni su lokalni birokrati. Nitko i ništa.”

Primila se za trbuh od boli. „Već mi je dosta tih parazita iz ribe i toga što moram piti tablete klora. Kako da dođem u P’yongyang kad smrdim po ribi i kloru?”

„Čuj”, rekao je, „znam da ti se to čini nepoštenim, ali tvoj je otac sigurno bio svjestan mogućnosti. Sigurno je za tebe odabrao najboljega.” Činilo mu se jadnim i ružnim što ponovno prodaje priču koju je već toliko puta ispričao drugim dječacima – *Ne znaš što im se dogodilo, roditelji te ne bi doveli u sirotište da to nije bilo najbolje, a možda i jedino rješenje.*

„Nekoliko puta na godinu ti bi tipovi došli u grad. Poredali bi djevojke, a one lijepe samo bi” – nagnula je glavu unatrag i otpuhnula dim – „nestale. Moj je otac imao vezu, uvijek bi mu to dojavili i taj bih dan ostala kod kuće na bolovanju. I onda me pošalje ovamo. Čemu sve to, razumiješ? Zašto da budem na sigurnom, zašto da preživim ako mi je pedeset godina suđeno čistiti ribu?”

„Gdje su sad te djevojke?” upitao je Jun Do. „Negdje su šankerice, sobarice, nešto *gore*? Misliš da je bolje pedeset godina raditi to što one rade?”

„Ako je tako, reci mi. Ako im se to dogodilo, reci mi.”

„Ne mogu to znati. Nikad nisam bio u glavnom gradu.”

„Onda ih nemoj nazivati kurvama”, rekla je. „To su mi bile prijateljice.” Ljutito ga je pogledala. „Kakav si ti špijun uopće?”

„Ja sam samo radiovezist.”

„Zašto ti ne vjerujem? Zašto nemaš pravo ime? O tebi znam samo da te moj suprug, koji je bio zreo poput trinaestogodišnjaka, obožavao. Zato je petljao oko tvojih radija. Zato je zamalo spalio brod jer je na zahodu uz svijeću čitao tvoje rječnike.”

„Čekaj”, rekao je. „Strojar je rekao da su žice skrivile požar.”

„Kako god.”

„On je izazvao požar?”

„Želiš li znati što ti je još prešutio?”

„Naučio bih ga nešto engleskoga. Samo me trebao pitati. Za što mu je to trebalo?”

„Ma, imao je puno smiješnih planova.”

„Za bijeg?”

„Rekao je da je ključno odvratiti pozornost. Govorio je da je Gospodar Konzerva imao pravu ideju – stvoriš tako jezivu scenu da joj nitko neće htjeti prići. I onda samo neopazice nestaneš.”

„Ali obitelj Gospodara Konzerva nije neopazice nestala.”

„Ne”, rekla je. „Obitelj nije.”

„Koji mu je bio plan nakon što odvрати pozornost?”

Slegnula je ramenima. „Ja zapravo nisam htjela van”, rekla je. „On je čeznuo za vanjskim svijetom. Za mene je P’yongyang. Upravo sam ga u to uvjerila.”

Sav taj napor izmorio je Jun Doa. Stegnuo je žutu platu oko struka, ali zapravo je samo htio leći.

„Izgledaš umorno”, rekla je. „Jesi li spreman za teglu?”

„Mislim da jesam”, rekao je.

Uzela je teglu, ali kad je on posegnuo za njom, nije ju ispustila iz ruke. Oboje su je držali, a pod svjetlom svijeća oči su joj bile nedokučive.

„Ljepota ovdje ne znači ništa”, rekla je. „Važno je samo koliko ribe možeš obraditi. Nikoga nije briga što znam pjevati osim momaka koji mi žele pomoći da zaboravim. No u P’yongyangu su kazališta, opera, televizija, filmovi. Samo ću u P’yongyangu biti važna. Unatoč svim njegovim manama, to mi je suprug ipak nastojao pružiti.”

Jun Do je duboko uzdahnuo. Kad upotrijebi teglu, večer će završiti, a to nije htio jer će, kad ugasi svijeću, soba biti mračna kao more i Drugi Časnik u njemu.

„Da barem imam svoj radio”, rekao je.

„Imaš radio?” upitala je. „Gdje je?”

Kimnuo je prema prozoru i kući Gospodara Konzerva izvan njega. „U kuhinji mi je”, rekao je.

*

Jun Do spavao je cijelu noć, a onda se ujutro probudio – ritam mu se posve izokrenuo. Ribe koja je visjela na žicama više nije bilo, a na stolcu mu je stajao radio; nespojeni dijelovi nalazili su se u plastičnoj posudi. Kad su počele novosti, osjetio je kako cijeli stambeni blok bruji od dvije stotine zvučnika. Zurio je u mjesto na zidu na kojemu je stajala karta dok su ga informirali o predstojećim pregovorima u SAD-u, o tome kako je Dragi Vođa pregledao tvornicu cementa u Sinpu, o tome kako je Sjeverna Koreja pobijedila libijsku badmintonsku reprezentaciju bez ijednog izgubljenog seta te ga na kraju podsjetili na to da je protuzakonito jesti lastavice jer kontroliraju populacije insekata koji se hrane presadnicama riže.

Jun Do teturavo se uspravio i negdje iskopao komad smeđeg papira. Zatim je navukao hlače natopljene krvlju, koje je nosio četiri dana ranije, kada se sve dogodilo. Kako su svi odrasli bili u tvornici, u redu su stajale starice i djeca, a svi su čekali s komadićem papira u ruci. Doduše, kad je došao njegov red, Jun Do vidio je da je košara za otpatke prepuna zgužvanih stranica *Rodong Sinmuna* koji se nije smio kidati, a kamoli njime brisati guzica.

Dugo je bio unutra. Na kraju je u zahod ulio dva lončića vode, a kad je odlazio, jedna ga je starica iz reda zaustavila. „Vi ste onaj koji živi u kući Gospodara Konzerva”, rekla je.

„Tako je”, uzvratio je Jun Do.

„Tu bi kuću trebalo spaliti”, rekla je.

Vrata stana bila su otvorena kad se vratio. Unutra je zatekao starca koji ga je ispitivao. U ruci je držao par Nikeica. „Koji je to vrug na krovu?” upitao je.

„Psi”, rekao mu je Jun Do.

„Prljave živine. Znaš da su u P’yongyangu zabranjene. Tako bi i trebalo biti. Osim toga, draža mi je svinjetina.” Podignuo je Nikeice. „Što je ovo?”

„Nekakve američke cipele”, rekao mu je Jun Do. „Našli smo ih u mrežama jedne noći.”

„Ma nemoj. Čemu služe?”

Bilo je teško povjerovati da istražitelj iz P’yongyanga nikad nije vidio lijepe tenisice. Jun Do ipak je odgovorio: „Za vježbu, čini mi se.

„Tako sam čuo”, rekao je starac. „Amerikanci se upuštaju u uzaludan rad iz zabave.” Pokazao je prstom na radio. „A što je s ovim?” rekao je.

„To je nešto s posla”, rekao je Jun Do. „Popravljam ga.”

„Upali ga.”

„Nije sastavljen do kraja.” Jun Do pokazao je na posudu s dijelovima. „A i da jest, nema antene.”

Starac je vratio tenisice na mjesto i prišao prozoru. Sunce je bilo visoko, ali još se uvijek podizalo, a zbog kuta more se unatoč dubini zrcalilo svijetloplavim sjajem.

„Vidi ti ovo”, rekao je. „Mogao bih ga zauvijek promatrati.”

„More je stvarno krasno, gospodine”, rekao je Jun Do.

„Da netko dođe u pristanište i baci udicu”, rekao je starac, „bi li ulovio ribu?”

Riba se pecala nešto južnije, na mjestu gdje su tvorničke otpadne cijevi izbacivale samljevene riblje iznutrice, no Jun Do rekao je: „Da, mislim da bi.”

„A sjevernije, u Wonsanu”, rekao je starac. „Ondje su plaže, zar ne?”

„Nisam nikad bio ondje”, rekao mu je Jun Do. „No s našeg se broda vidio pijesak.”

„Evo”, rekao je starac. „Ovo sam ti donio.” Pružio je Jun Dou kutiju obloženu grimiznim

baršunom. „To je tvoja medalja za herojstvo. Stavio bih ti je, ali vidim da nisi tip za medalje. To mi se sviđa.”

Jun Do nije otvorio kutiju.

Stari istražitelj ponovno se zagledao kroz prozor. „Da bi u ovom svijetu preživio, puno puta moraš biti kukavica, ali barem jedanput heroj.” Na to se nasmijao. „Tako sam barem čuo od jednog tipa dok sam ubijao boga u njemu.”

„Samo se želim vratiti na brod”, rekao je Jun Do.

Stari je istražitelj skrenuo pogled prema Jun Dou. „Mislim da ti se košulja stisnula od morske vode”, rekao je. Podignuo mu je rukav da vidi ožiljke koji su izgledali poput crvenih usana iz kojih u kutovima curi slina.

Jun Do povukao je ruku.

„Lakše malo, momak. Bit će vremena za ribu. Najprije moramo pokazati onim Amerikancima. Moraju dobiti što su zaslužili. Čujem da se sprema neki plan. Moraš biti spreman za pokazivanje, a zasad izgledaš kao da su morski psi pobijedili.”

„Ovo je sve nekakav test, zar ne?”

Stari istražitelj se nasmiješio. „Kako to misliš?”

„Pitate za Wonsan kad svaka budala zna da nitko onamo ne odlazi u mirovinu. Svi znaju da je to mjesto za odmor vojnih čelnika. Zašto mi jednostavno ne kažete što želite od mene?”

Na licu starog istražitelja na tren se ocrtala nesigurnost. Polako se pretvorila u procjenu, a na kraju poprimila oblik smješka. „Hej”, rekao je. „Ja bih tebe trebao pretresati.” Nasmijao se. „Nego, ozbiljno da ti kažem, obojica smo pravi heroji. U istoj smo ekipi. Naša je misija pobrinuti se da Amerikanci koji su ti to učinili nagrabbuse. Doduše, najprije moram znati jesi li u kakvu sukobu s Kapetanom. Iznenađenja ne smije biti.”

„O čemu vi?” upitao je Jun Do. „Nikad, ni u kakvu sukobu.”

Pogledao je kroz prozor. Polovica brodova isplovila je, no *Junma* je rasprostrla mreže preko pristaništa i sušila ih radi popravka.

„Onda dobro, zaboravi da sam išta spomenuo. Ako kažeš da ga nisi ničime raspizdio, vjerujem ti.”

„Kapetan je član moje obitelji”, rekao je Jun Do. „Ako imate što reći o njemu, onda bolje recite.”

„Ništa. Kapetan je samo došao k meni i pitao me mogu li te smjestiti na drugi brod.”

Jun Do se zagledao u njega u nevjerici.

„Kapetan je rekao da mu je dosta heroja, da mu je ostalo malo, vremena i da želi raditi svoj posao i loviti ribu. Ne bih se uzrujavao na tvojem mjestu – Kapetan je sposoban čovjek, uistinu solidan radnik, no svi starimo, nismo više fleksibilni. Vidio sam to već puno puta.”

Jun Do sjeo je na stolac. „To je zbog njegove supruge”, rekao je. „Sigurno je to. To ste mu vi učinili kad ste mu ženu dali drugome.”

„Sumnjam da se tako zbilo. Nisam baš upućen u taj slučaj, ali ona je bila stara žena, zar ne? Ne grabi se previše zamjenskih muževa za stare žene. Kapetan je otišao u zatvor, a ona ga je ostavila. Tako se najvjerojatnije dogodilo. Kao što bi Dragi Vođa rekao, *najjednostavniji odgovor obično je točan?*”

„A supruga Drugog Časnika? Bavite li se tim slučajem?”

„Ona je lijepa cura, dobro će proći. Nema brige za nju. U svakom slučaju, neće više živjeti ispod pasa.”

„Što će biti s njom?”

„Mislim da je jedan upravitelj zatvora iz Sinpa visoko na listi, a u Chongwangu neki umirovljeni partijski dužnosnik diže frku jer hoće baš nju.”

„Mislio sam da djevojke poput nje završe u P'yongyangu.”

Starac je nagnuo glavu u stranu. „Nije ona djeвица”, rekao je nakon stanke. „Osim toga, sad joj je dvadeset godina i tvrdoglava je. Većini djevojaka koje odlaze u P'yongyang sedamnaest je godina i sve su poslušne. No što to tebe briga? Ne želiš je za sebe, zar ne?”

„Ne”, rekao je Jun Do. „Nikako.”

„Jer to odjednom i ne bi baš bilo herojski. Ako želiš djevojku, nabavit ćemo ti djevojku. No supruga palog druga nije ti pametan potez.”

„Nisam rekao da to želim”, rekao je Jun Do. „No ja sam heroj. Imam prava.”

„Privilegije”, rekao je starac. „Imaš neke privilegije.”

*

Cijeli dan bavio se radijem. Na prozorskoj dasci bilo je dovoljno svjetla. Izravan rub žice poslužio mu je kao zlatarski odvijač, a tanke niti lema otopio je na plamenu svijeće. S tog je mjesta i luku držao na oku te pratio Kapetana kako nervozno hoda pristaništem.

Vratila se pred sumrak. Bila je dobro raspoložena, blistala je od veselja.

„Vidim da neki dijelovi tebe još uvijek funkcioniraju”, rekla je.

„Nisam više mogao ležati u krevetu bez riba iznad glave. One su bile moje pokretne igračke.”

„Kakav bi dojam time ostavila”, rekla je. „Da se pojavim u P'yongyangu s kovčegom prepunim ribe.” A onda je potegnula kosu unatrag i pokazala nove naušnice načinjene od tankih zlatnih niti. „Nisam loše prošla, je l' da? Morat ću nositi rep da ih drugi vide.”

Prišla je radiju. „Radi li?”

„Da”, rekao je. „Radi, sklepa sam neakvu antenu. Trebali bismo je, doduše, namjestiti na krovu prije nego što nestane struje.”

Uzela je Nikeice.

„Dobro”, rekla je, „ali najprije nešto moram obaviti.”

Polako su stubama krenuli dolje na šesti kat. Prošli su kraj stanova u kojima su odzvanjale obiteljske svađe, no većina je bila jezivo tiha. Zidovi su bili iscrtani sloganima u čast Dragoga i Velikoga Vođe te crtežima djece kako pjevaju iz revolucionarnih pjesmarica i seljaka kako se kraj bogatog uroda i s visoko podignutim srpovima zagledavaju u čistu svjetlost vječne mudrosti.

Supruga Drugog Časnika pokucala je na vrata, pričekala trenutak te potom ušla. Prozori su bili prekriveni racioniranim papirom, a prostorija je smrdjela na preponski favus, koji se širio tunelima demilitarizirane zone. Ovdje su zatekli muškarca kako sjedi na plastičnome blagovaoničkom stolcu, a zamotano stopalo držao je na stolu. Prema obliku zavoja vidjelo se da unutra nema mjesta za prste. Nosio je kombinezon tvornice konzerva, a na pločici s imenom pisalo je „Voditelj smjene Gun”. Gunove oči zasjale su kad je ugledao tenisice. Pružio je ruke prema njima, a potom ih okretao i mirisao.

„Možeš li nabaviti još koje?” upitao ju je.

„Možda”, rekla je. Na stolu je ugledala kutiju veličine pogrebnog kolača. „Je li to to?”

„Je”, rekao je diveći se Nikeicama, a potom prstom pokazao na kutiju. „Jedva sam to nabavio, znaš. Došla je ravno s Juga.”

Ne pogledavši unutra, stavila je kutiju pod ruku.

„Što želi tvoj prijatelj?” upitao ju je Gun.

Jun Do ogledao se po sobi promatrajući sanduke nekoga čudnog kineskog alkoholnog pića, kante sa starom odjećom i žice koje vire s mjesta na kojemu se trebao nalaziti zvučnik. Ondje je bila i krletka za ptice u koju je do vrha nagurao zečeve. Sam je odgovorio na pitanje. „Ne želim ništa.”

„Ali ja sam pitao što želiš”, rekao je Gun nasmiješivši se po prvi put. „Daj, primi dar. Mislim da imam pojas koji bi ti dobro stajao.” S naporom je dosegnuo plastičnu vrećicu s poda koja je bila puna rabljenih remena.

„Nemoj se mučiti”, rekao mu je Jun Do.

Supruga Drugog Časnika ugledala je cipele koje su joj se svidjele. Bile su crne i gotovo nove. Dok ih je isprobavala, Jun Do promatrao je košare prepune robe. Bilo je ondje ruskih cigareta, vrećica s lijekovima i rukom napisanih naziva te lonaca punih sunčanih naočala. Bila je ondje i hrpa velikih tava čije su ručke pokazivale u različitim smjerovima, a činile su mu se gotovo tragične.

Na jednoj je polici pronašao svoje rječnike engleskog jezika i pregledao svoje stare zabilješke na marginama, zamjećujući sve fraze koje nekoć nije shvaćao, kao što su „bez pobjedničkog postolja” i „strateška obmana”. Kopajući dalje, pronašao je Kapetanovu četku za brijanje od jazavčeve dlake. Jun Do nije krivio Drugog Časnika što ih je malo-pomalo okrao, otudivši im čak i osobne stvari, no kad se Jun Do okrenuo i zamijetio kako supruga Drugog Časnika promatra crne cipele u zrcalu, odjednom je bilo važno je li ovome čovjeku stvari prodala ona ili njezin suprug.

„Dobro”, rekla je. „Uzet ću ih.”

„Lijepo izgledaju”, rekao je Gun. „Koža je japanska, znaš, najbolja. Donesi mi još jedan par Nikeica i trampit ćemo se.”

„Ne”, rekla je. „Nikeice previše vrijeđe. Kad ti donesem još jedan par, vidjet ćemo što je od tvoje robe njima ravno.”

„Kad nabaviš još jedan par, donesi mi ih. Dogovoreno.”

„Dogovoreno”, rekla je.

„Dobro”, rekao je. „Uzmi te cipele i onda si mi dužna.”

„Dužna sam ti”, rekla je.

„Nemoj”, rekao joj je Jun Do.

„Ne bojim se”, rekla je.

„Dobro”, rekao joj je Gun. „Kad dođe trenutak da mi budeš od koristi, doći ću po tebe i onda ćemo izravnati račune.”

S kutijom pod rukom krenuli su van, no nešto na stoliću zapelo je Jun Dou za oko. Bio je to sat šefa kolodvora na kratkom lančiću. Gospodar Siročadi imao je takav sat i njime je upravljao njihovim životima od zore do gašenja svjetala dok je dječake iznajmljivao za čišćenje septičkih jama ili spuštanje u odvodne kanale da čiste nakupljenu mast. Svaki je trenutak prolazio u skladu s tim satom i nikad dječacima nije htio reći koliko je sati, no naučili su prema njegovim izrazima lica prepoznati kako će se stvari zbivati do njegova sljedećeg pogleda na sat.

„Uzmi sat”, rekao je Gun. „Dobio sam ga od starca koji mi je rekao da mu je cijeloga života bio besprijekorno točan.”

Jun Do spustio je sat na stol. Kad su otišli i za sobom zatvorili vrata, upitao ju je: „Što mu se dogodilo?”

„Lani je ozlijedio stopalo na parnoj cijevi pod tlakom, tako nešto.”

„Lani?”

„Rana se ne želi zatvoriti, tako kaže predradnik.”

„Nisi se trebala onako pogoditi s njim”, rekao je Jun Do.

„Kad on dođe naplatiti dug”, rekla mu je, „mene već odavno neće biti.”

Jun Do ju je pogledao. U tom mu je trenutku zbilja bilo žao te djevojke. Sjetio se muškaraca koji se za nju natječu, upravitelja zatvora iz Sinpa i stare partijske kuke iz Chongwanga, muškaraca koji su upravo u tom trenutku pripremali svoje domove za njezin dolazak. Jesu li im pokazali njezinu fotografiju, ispričali kakvu priču ili su samo kraj zvučnika čuli tragičnu vijest da je heroj stradao od morskih pasa, ostavivši za sobom prelijepu mladu suprugu?

Uspevši se zavojitim stubištem do krova, prošli su kroz metalna vrata i ušli u tamu i zvijezde. Odrasli su psi bili slobodni i plahi i oči su im jurcale prema njima. Nasred krova nalazilo se spremište ograđeno mrežom kako se na psećim polovicama ne bi skupljali nametnici; u meso su utrljali krupnu sol i smrvljena zrna zelenog papra i sad se sušilo na oceanskom zraku.

„Predivno je ovdje”, rekao je.

„Katkad ovamo dođem razmišljati”, rekla je. Zagledali su se daleko na pučinu. „Kako je ondje?” upitala je.

„Kad ti se obala izgubi iz vida”, rekao je, „možeš biti bilo tko, od bilo kud. Kao da nemaš prošlost. Ondje je sve spontano, svaki udar vala, svaka ptica koja svrati bog zna odakle. U eter ljudi izgovore stvari koje ne možeš ni zamisliti. Ovdje ništa nije spontano.”

„Jedva čekam da poslušam taj radio”, rekla je. „Hvataš li pop-stanice iz Seula?”

„Nije to takav radio”, rekao je i antenom probio mrežu tora za štence, a maleni su se psi preplašeno uskomešali.

„Ne shvaćam.”

Jun Do prebacio je kabel preko ruba krova da ga mogu dohvatiti s prozora na katu ispod. „Ovaj radio ne prima prijenos”, rekao je, „već ga odašilje.”

„Koja je svrha toga?”

„Moramo poslati poruku.”

U stanu je brzo spojio kabel antene i maleni mikrofoni. „Sanjao sam nešto”, rekao joj je. „Znam da to uopće nema smisla, ali sanjao sam da tvoj suprug ima radio, da je u čamcu i da plovi prema svjetlucavoj vodi, koja blješti poput tisuća zrcala.”

„Dobro”, rekla je.

Jun Do upalio je radio pa su oboje zurili u mjerač snage žut poput natrijeva plamena. Odredio je frekvenciju od 63 MHz te potom pritisnuo tipku za prijenos: „Treći Časnik Drugom Časniku, Treći Časnik Drugom Časniku, prijem.” Jun Do je ponavljao, no znao je da, kako on ne može čuti, tako ni Drugi Časnik ne može odgovoriti. Konačno je rekao: „Prijatelju, znam da si negdje na moru i ne smiješ očajavati.” Jun Do mogao je objasniti kako će odvojiti jednu jedinu bakrenu nit s elektrode akumulatora, a potom je spojiti na oba pola da se dovoljno zagrije i upali cigaretu. Jun Do mogao je reći Drugom Časniku kako da načini kompas od magneta na namotajima radija ili kako se oko kondenzatora nalazi folija koja mu može poslužiti kao signalno zrcalo.

No da bi preživio, Drugi Časnik morao je vladati ustrajnom samoćom i spremnošću na nepoznato, a o tim je stvarima Jun Do ponešto znao. „Spavaj tijekom dana”, rekao mu je Jun Do. „Noću ti se misli razbistre. Zajedno smo promatrali zvijezde – bilježi ih svake noći. Ako su na pravome mjestu, na dobrom si putu. Maštu usmjeri samo prema budućnosti, nikako prema sadašnjosti i prošlosti. Ne pokušavaj u misli prizvati tuđa lica – očajavat ćeš ako slika ne bude jasna. Ako te posjete ljudi izdaleka, ne smatraj ih duhovima. Smatraj ih obitelji, postavljaš im pitanja, budi dobar domaćin.”

„Treat će ti nekakav viši cilj”, rekao je Drugom Časniku. „Kapetanov viši cilj bio je da nas sigurno dovede kući. Tvoj je cilj ostati snažan da možeš spasiti onu djevojku koja vesla noću. U nevolji je i treba pomoć. Samo joj ti možeš pomoći. Noću prati obzor, traži svjetla i signalne baklje. Moraš mi je spasiti.”

„Oprosti što sam te iznevjerio. Moj je posao bio brinuti se o tebi. Moj je zadatak bio da te spasim i nisam uspio. Ti si pravi heroj. Kad su Amerikanci došli, sve si nas spasio, a kad si ti nas zatrebao, nismo se iskazali. Jednog ću dana sve nekako ispraviti.”

Jun Do prekinuo je prijenos, a igla se na mjerачu snage spustila.

Supruga Drugog Časnika samo ga je promatrala. „To je sigurno bio neki tužan san. Zato što je ovo bila najtužnija poruka koju je itko ikome poslao.” Kad je Jun Do kimnuo, rekla je: „Tko je djevojka koja vesla noću?”

„Ne znam”, rekao je. „Pojavila se samo u snu.”

Pružio joj je mikrofon.

„Mislim da bi mu nešto trebala reći”, rekao je.

Nije ga primila. „Ovo je tvoj san, nije moj. Što bih uopće rekla?” upitala je. „Što bih mu rekla?”

„Što bi mu bila rekla da si znala da ga nikad više nećeš vidjeti?” upitao je. „A i ne moraš ništa reći. Ispričao mi je koliko te voli slušati dok pjevaš.”

Jun Do je kleknuo, okrenuo se i izvalio na slamaricu. Ležeći na leđima, nekoliko je puta duboko uzdahnulo. Kad je pokušao svući košulju, shvatio je da ne može.

„Sklopi uši”, rekla mu je.

Gurnuo je prste u uši, a u glavi mu se zagušilo kao da je namjestio slušalice. Pratio je njezine usne kako se pomiču. Samo je nakratko govorila, očiju uprtih prema prozoru, a kad je shvatio da pjeva, otvorio je uši i prepustio se zvuku dječje uspavanke:

*Maca je u zipci, beba je u krošnji.
Ptice su gore i kljun se o kljun troši.
Tata je u tunelu, za oluju se sprema,
Stiže i mama, rukama odmora nema.
Pregaču za svoju bebu prostre.
Beba s puno vjere pusti se s krošnje.*

Glas joj je bio jednostavan i čist. Svi su se sjećali svojih uspavanki, ali kako se on sjećao svoje? Zar mu ih je netko nekoć pjevao, u vremenu kojega se više ne sjeća?

Kad je završila, ugasio je radio. Uskoro će svjetla zamrijeti pa je upalila svijeću. Sjela je kraj njega, a u njezinim očima bilo je nečega novog. „Trebalo mi je to”, rekla je. „Nisam ni znala da mi je to trebalo.” Duboko je udahnula. „Osjećam se kao da mi je nestao neki teret s duše.”

„Pjesma je bila divna”, rekao je. „Prepoznao sam tu uspavanku.”

„Naravno da si je prepoznao”, rekla je. „Svi je znaju.” Položila je dlan na kutiju. „Nosam ovo naokolo, a nisi me nijednom pitao što je to.”

„Pokaži mi”, rekao je.

„Zatvori oči”, rekla mu je.

Zažmirio je. Najprije se čulo spuštanje zatvarača na njezinu radnom kombinezonu, a onda je čuo cijeli postupak, otvaranje kutije, šum krutog satena, podizanje jedne pa druge noge i šuštanje materijala uz njih, potom šapat dok ga je navlačila na tijelo, namještanje u posljednjem položaju,

a na kraju i njezine ruke kako se gotovo nečujno uvlače u rukave.

„Sad možeš otvoriti oči”, rekla mu je, ali nije htio. Zatvorenih je očiju gledao duge kadrove njezine kože i pratio ih s ugodom koju pruža nezamijećenost. Vjerovala mu je potpuno, a on je najviše na svijetu želio da to ne prestane.

Kleknula je pokraj njega, a kad je otvorio oči, vidio ju je u svjetlucavoj žutoj haljini.

„Ovakve nose na Zapadu”, rekla je.

„Prelijepa si”, rekao joj je.

„Daj da ti skinem košulju.”

Prebacila je nogu preko njegova struka, a rub njezine haljine opasao mu je prsa. Sjela mu je u krilo i povlačila mu ruke dok se nije uspravio, a potom mu primila rub košulje i pustila da se skine inercijom njegova lijezanja.

„Naušnice se vide odavde”, rekao je.

„Možda se onda ne moram šišati.”

Podignuo je pogled prema njoj. Žuta boja haljine sjala je u usporedbi s njezinom crnom kosom.

Upitala ga je: „Kako to da se nisi oženio?”

„Zbog lošeg *songbuna*.”

„A tako”, rekla je. „Zar su ti roditelji bili javno osuđeni?”

„Ne”, odgovorio je. „Ljudi misle da sam siročić.”

„Da, hoće to tako”, rekla je i potom zastala. „Oprosti, to je baš nekako ružno zazvučalo.”

A što je mogla reći? Jun Do samo je slegnuo ramenima.

Rekla je: „Rekao si da je viši cilj mogeg supruga bio spasiti djevojku koja vesla u tvojim snovima.”

„Rekao sam mu to da mu dam snage i da ga podsjetim da bude smiren”, rekao je Jun Do. „Moja je vječna misija preživjeti.”

„Moj suprug nije živ, zar ne? Rekao bi mi da jest?”

„Da, rekao bih ti”, odgovorio je Jun Do. „Ali ne, nije živ.”

Pogledala ga je u oči.

„Jesu li svi mogli čuti moju uspavanku?”

„Svi na Istočnome moru.”

„A u P’yongyangu, jesu li je ondje mogli čuti?”

„Ne”, rekao je. „To je predaleko, ima planina. Signal se više širi preko vode.”

„No svi koji su slušali”, rekla je.

„Brodovi, navigacijske stanice, mornarica, oni su je svi čuli. A siguran sam da te i on čuo.”

„U tim tvojim snovima?”

„Da, u mojem snu”, rekao je Jun Do. „San u kojem plovi, jarka svjetla, njegov radio. Stvaran je kao i morski psi koji izviru iz mračnog mora, kao i zubi koji su završili u mojoj ruci. Znam da je san jedno a java drugo, ali zaboravljam koje je koje jer je i jedno i drugo toliko istinito. Više ne znam. Ne znam koje je koje.”

„Izaberi prekrasnu priču s jarkim svjetlima, onu u kojoj nas može čuti”, rekla mu je. „Ta je istinita, a ne ona strašna priča, ona s morskim psima.”

„No nije li strašnije biti sasvim sam na moru, potpuno odsječen od svih, bez prijatelja, obitelji, bez pravog smjera, s radijem kao jedinom utjehom?”

Dodirnula mu je obraz. „To je tvoja priča”, rekla je. „Pokušavaš mi ispričati svoju priču, zar ne?”

Jun Do netremice ju je promatrao.

„O, jadniče”, rekla je. „Jadniče mali. To ne mora biti tako. Vрати se s mora, stvari mogu biti drukčije. Ne treba ti radio, ja sam tu. Ne moraš odabrati samoću.”

Nagnula mu se blizu i nježno ga ljubila po čelu i jedanput u svaki obraz. Uspravila se i promatrala ga. Mazila ga je po dlanu. Kad se ponovno nagnula kao da će ga poljubiti, zastala je i zagledala se u njegova prsa.

„Što je?” rekao je.

„Ma glupo je”, rekla je i pokrila usta.

„Nije. Reci mi što je.”

„Naviknula sam gledati supruga i na njegovu srcu vidjeti svoje lice. Ništa drugo osim toga ne poznajem.”

Kad su ujutro odjeknule udarničke zviždaljke, a stambeni se blok pretvorio u košnicu zvučnika, popeli su se na krov kako bi maknuli antenu. Jutarnje se sunce protegnulo morem punom dužinom i sjajem, ali nije se još užarilo dovoljno da bi živnule muhe i smrad psećeg izmeta. Psi, koji su se po cijeli dan očito grizli i šurovali, na svježem su jutarnjem zraku zgureno spavali, a dlaka im je pobijeljela od rose.

Supruga Drugog Časnika prišla je rubu krova i sjela prebacivši noge preko ruba. Jun Do joj se pridružio, no zbog pogleda na dvorište udaljeno deset katova niže, na trenutak je sklopio oči.

„Žalovanje mi više neće moći biti izlika”, rekla je. „Na poslu će mi održati seansu kritiziranja i vratiti me na punu kvotu.”

Dolje je stabilna bujica radnika u kombinezonima prelazila preko dvorišta, provlačeći se pokraj kola za ribu i prolazeći kraj kuće Gospodara Konzerva na putu prema tvornici za obradu ribe.

„Nikad ne podižu pogled”, rekla je. „Sjedim ovdje cijelo vrijeme i promatram ih. Nitko još nije podignuo pogled i ulovio me.”

Jun Do skupio je hrabrost da pogleda prema njima, a nije to bilo nimalo slično gledanju u dubine oceana. Tristo metara zračne ili morske dubine na jednak bi te način dokrajčilo, ali voda bi te polako prenijela u novu sferu.

Sad je već bilo teško gledati u strahovit sunčev odsjaj u moru. Ako ju je podsjećao na Jun Doov san o njezinu suprugu, nije to pokazala. *Junmu* je sad bilo lako razaznati među drugim krmama u luci jer bi se od jednog do drugog kraja uzljuljala već i na najmanju brazdu brodova koji su prolazili. Mreže su ponovno bile na palubi i uskoro će *Junma* ponovno isploviti. Štiteći oči i škiljeći, Jun Do je na ogradi palube uočio lik koji se zagledao dolje u more. Samo bi Kapetan tako buljio.

Dolje na dvorištu zaustavio se crni Mercedes. Vrlo polako prošao je uskom stazicom sa zahrđalim kolima za prijevoz ribe i zaustavio se na travnjaku u dvorištu. Iz auta su izašla dva muškarca u plavim odijelima.

„Ne mogu vjerovati”, rekla je. „Počelo je.”

Muškarci su dlanom zaklonili oči i odmjerili zgradu. Na zvuk zatvaranja vrata, psi su ustali i otoresli vlagu s krzna. Okrenula se prema Jun Dou. „Stvarno je počelo.” A zatim je krenula prema metalnim vratima stubišta.

Najprije je navukla žutu haljinu, ovoga puta nije Jun Dou rekla da zažmiri. Grozničavo je jurcala jednosobnim stanom i nabacivala stvari u kovčeg.

„Ne mogu vjerovati da su već ovdje”, rekla je. Ogledala se po sobi, a na licu joj se vidjelo da ne može naći ništa što joj je potrebno. „Nisam spremna. Nisam se stigla ošišati. Nisam ni izbliza

spremna.”

„Stalo mi je do toga što će se s tobom dogoditi”, rekao je Jun Do. „I ne mogu dopustiti da ti to učine.”

Izvlačila je stvari iz ladičara. „Baš lijepo od tebe”, rekla je. „Jako si drag, ali ovo je moja sudbina, moram ići.”

„Moramo te izvući odavde”, rekao joj je Jun Do. „Možda te mogu odvesti ocu. On će znati što učiniti.”

„Jesi ti lud?” upitala ga je. „Zbog njega sam i zapela ovdje.”

Iz nekog mu je razloga uvalila hrpu odjeće.

„Nešto sam ti trebao reći”, rekao je.

„O čemu?”

„Stari istražitelj opisao mi je tipove koje su birali za tebe.”

„Koje tipove?”

„Tvoje zamjenske supruge.”

Prestala se pakirati. „Nije samo jedan?”

„Jedan je upravitelj zatvora u Sinpu. Drugi je star, neki partijski dužnosnik iz Chongwanga. Istražitelj nije znao koji će te od njih dvojice dobiti.”

Nakrivila je glavu od zbunjenosti. „Ma to je sigurno nekakva pogreška.”

„Moramo te maknuti odavde”, rekao je. „Dobit ćemo na vremenu prije nego što se ponovno vrate.”

„Ne”, rekla je ne mičući pogled s njega. „Ti možeš nešto učiniti, ti si heroj, imaš moć. Ne smiju ti reći ne.”

„Sumnjam”, rekao je Jun Do. „Mislim da to zapravo ne ide tako.”

„Reci im da odu, reci im da ćeš me ti oženiti.”

Čulo se kucanje na vratima.

Zgrabila ga je za ruku. „Reci im da ćeš me ti oženiti”, rekla je.

Promatrao je njezino lice, njezino ranjivo lice – takvu je dosad nije vidio.

„Ne želiš se udati za mene”, rekao joj je.

„Ti si heroj”, rekla je. „Ja sam supruga heroja. Samo mi trebaš doći.” Primila je rub haljine i ispružila je kao pregaču. „Ti si beba u krošnji i samo mi moraš vjerovati.”

Prišao je vratima, ali zastao je prije nego što ih je otvorio.

„Govorio si o višem cilju mogega supruga”, rekla je. „A ti? Što ako sam ja tvoj viši cilj?”

„Ne znam imam li viši cilj”, rekao joj je. „Ali ti znaš koji je tvoj – tvoj je viši cilj P’yongyang, a ne radiovezist u Kinjyei. Ne podcjenjuj se – preživjet ćeš.”

„Preživjeti poput tebe?” upitala je.

Ništa nije rekao.

„Znaš li što si ti?” rekla je. „Ti si čovjek koji je preživio, a nema za što živjeti.”

„Zar bi radije da umrem za nešto do čega mi je stalo?”

„To je moj muž učinio”, rekla je.

Vrata su se silom otvorila. Pred njima su stajala ona dvojica odozdo. Nisu ih baš razveselile sve one silne stube. „Pak Jun Do?” upitao je jedan, a kad je Jun Do kimnuo, rekao je: „Morate poći s nama.”

Drugi je upitao: „Imate li odijelo?”

MUŠKARCI

u odijelima provezli su Jun Doa pokraj tvorničkih tračnica, a potom i vojnom cestom koja se uvijala u brda iznad gradića Kinje i još dalje. Jun Do okrenuo se i kroz stražnji prozor na mahove promatrao kako se sve smanjuje. Kroz čistine ugledao bi plavičast sjaj brodova u luci i odbлесак keramičkih pločica s krova kuće Gospodara Konzerva. Na trenutak je ugledao crven gradski toranj koji je obilježavao Petnaesti travnja. Grad je odjednom djelovao poput onih sretnih sela koje slikaju na zidovima postaja za racioniranu opskrbu. Prešavši preko brda vidio se tek čuperak pare koja se visoko izdizala nad tvornicom, posljednji tračak oceana, a potom se više nije vidjelo ništa. Vratio se stvarni život – dodijelili su mu nove radne dužnosti, a Jun Do nije se zanosio oko vrste posla o kojoj je bila riječ. Okrenuo se prema muškarcima u odijelima. Razgovarali su o kolegi koji je bio bolestan. Nagađali su ima li bolesnik zalihe hrane i tko će dobiti njegov stan ako umre.

Mercedes je imao oštrice za brisanje vjetrobranskog stakla, nešto što se nikad ne viđa, a radio je bio tvorničke izrade i hvatao je južnokorejske stanice i Glas Amerike. Samo biste zbog kršenja tog zakona mogli završiti u rudarskom logoru, osim ako niste iznad zakona. Dok su muškarci razgovarali, Jun Do primijetio je da su im zubi optočeni zlatom, a to je bilo moguće samo u P'yongyangu. Da, pomislio je heroj, ovo bi mi mogao biti najprljaviji zadatak dosad.

Dva su muškarca dovezla Jun Doa do napuštene zračne baze u unutrašnjosti. Neki su hangari pretvoreni u staklenike za tropske biljke, a na livadama oko piste Jun Do opazio je pokvarene teretne zrakoplove zgurane s asfaltne ceste. Nepravilno su se raštrkali po travi, a njihovi trupovi sada su služili kao kavezi za nojeve – njihove su ga sićušne glave pratile pogledom kroz zamagljene prozorčice u pilotskoj kabini. Došli su do manjeg zrakoplova kojemu je motor bio upaljen. Niza stube su se iz zrakoplova spustila dva muškarca u plavim odijelima. Jedan je bio stariji i poprilično sitan – kao da djed nosi unukovu svečanu odjeću. Starac je pogledao Jun Doa, a potom se okrenuo muškarcu pokraj sebe.

„Gdje mu je odijelo?” upitao je starac. „Druže Buc, rekao sam vam da mora imati odijelo.”

Drug Buc bio je mlad i vitak i nosio je okrugle naočale. Značku s likom Kim Il Sunga savršeno je pričvrstio za rever. Iznad desnog oka imao je dubok, okomit ožiljak koji nije pravilno zacijelio pa mu je obrva pukla na dva, ne baš povezana dijela.

„Čuli ste Doktora Songa”, rekao je vozačima. „Čovjeku treba odijelo.”

Drug Buc povukao je sitnijeg vozača prema Jun Dou i usporedio im ramena. Zatim je višem vozaču rekao da se leđima nasloni na Jun Doova leđa. Kad je Jun Do osjetio vozačeve lopatice, polako je počeo shvaćati da se vjerojatno više nikad neće vratiti na more, da nikad neće saznati što se dogodilo sa suprugom Drugog Časnika nakon kadra u kojem stari upravitelj zatvora iz Sinpa prstom podiže rub njezine žute haljine. Pomislio je na sve prijenose koje će propustiti, na živote koji će se nastaviti daleko od njega. Cijeli su mu život dodjeljivali zadatke bez ikakva upozorenja i objašnjenja. Nikad nije bilo svrhe postavljati pitanja ili zapitati se zašto – to ne bi promijenilo posao koji je trebalo obaviti. No opet, dosad još nije imao što izgubiti.

Doktor Song rekao je višem vozaču: „Hajde, hajde, skini to.”

Vozač je počeo svlačiti sako. „Ovo je odijelo iz Shenyanga”, požalio se.

Drug Buc nije htio trpjeti gluposti. „Nabavio si ga u Hamhungu, što se praviš.”

Vozač je otkopčao dugmad na košulji, a onda i manšete, a kad ju je skinuo, Jun Do pružio mu je radnu košulju Drugog Časnika.

„Ne želim tvoju šugavu košulju”, rekao je vozač.

Prije nego što je Jun Do uspio odjenuti novu košulju, Doktor Song rekao je: „Stani malo. Daj da mi vidimo te ugrize morskog psa.” Doktor Song spustio je naočale i nagnuo se da pogleda izbliza. Vrlo pažljivo dodirnuo je ranu i okretao Jun Doovu ruku da pregleda šavove.

Na suncu je Jun Do vidio da mu se koža oko kirurškog konca crveni, vidio je kako šavovi suze.

„Vrlo uvjerljivo”, rekao je doktor Song.

„Uvjerljivo?” upitao je Jun Do. „Umalo sam umro zbog ovoga.”

„Trenutak je savršen”, rekao je Drug Buc. „Šavovi brzo moraju van. Hoćete li da ih izvadi jedan od njihovih doktora ili bi bolje zvučalo da ih sami izvadimo?”

„Kakav ste vi doktor?” upitao je Jun Do.

Doktor Song nije odgovorio. Vodnjikav je pogled upro u tetovažu na Jun Doovim prsima.

„Vidim da je naš heroj zaštitnik kinematografije”, rekao je doktor Song. Prstom je ubo Jun Doa u ruku kao znak da se odjene, a onda ga upitao: „Jesi li znao da je Sun Moon djevojka Druga Buca?”

Drug Buc nasmiješio se da udovolji starcu. „Ona mi je susjeda”, ispravio ga je.

„U P’yongyangu?” upitao je Jun Do. Odmah je znao da se tim pitanjem otkrio kao provincijalac. Da prikrije neznanje, rekao je: „Znači, poznajete njezina supruga, Zapovjednika Ga?”

Doktor Song i Drug Buc utihnuli su.

Jun Do nastavio je: „Osvojio je zlatni pojas u tekvondou. Kažu da je istrijebio homoseksualce iz vojske.”

Nestala je zaigrana iskra u očima Doktora Songa, a Drug Buc pogled je skrenuo u stranu.

Vozač je iz svojih džepova izvadio češalj i kutiju cigareta, pružio sako Jun Do te krenuo otkopčavati hlače.

„Dosta priče o podvizima Zapovjednika Ga”, rekao je Doktor Song.

„Da”, rekao je Drug Buc. „Da vidimo kako ti stoji sako.”

Jun Do navukao je sako. Nije znao stoji li mu ili ne, nije to ni mogao znati. Vozač, sad u gaćicama, pružio mu je hlače, a zatim i posljednji komad odore, svilenu kravatu. Jun Do ju je proučavao prelazeći prstima po rubu debljeg i tanjeg kraja.

„Gledajte”, rekao je vozač paleći cigaretu i ispuhujući dim. „Ne zna ni kravatu zavezati.”

Doktor Song uzeo je kravatu. „Dodi, pokazat ću ti male tajne zapadnjačke mode ukrašavanja vrata”, rekao je i upitao Druga Buca: „Hoćemo li windsorski ili poluwindsorski čvor?”

„Četvrtasti čvor”, rekao je Buc. „To mladi danas nose.”

Zajedno su ispratili Jun Doa uza stube. S vrha stuba Drug Buc vratio se vozaču. „Ispuni formular za povrat i predaj ga regionalnom dužnosniku za dodjelu resursa”, rekao je. „Stavit će te na popis za novo odijelo.”

Jun Do bacio je pogled prema svojoj staroj odjeći na podu, koju će uskoro po kavezima za nojeve razderati turbulencija motora mlažnjaka.

*

U kabini zrakoplova, sa svake strane pregrade ispred sjedala, visjeli su portreti Dragog i

Velikog Vođe sa zlatnim okvirima. Zrakoplov je zaudarao po cigaretama i prljavom suđu. Jun Do shvatio je da je unutra bilo i pasa. Pregledao je redove praznih sjedala, no životinjama nije bilo ni traga. Naprijed je sjedio tek jedan čovjek u crnom odijelu i s vojnim šeširom s visokim klobukom. Usluživala ga je stjuardesa savršena tena. Pri kraju zrakoplova sjedilo je šest-sedam mladića zadubljenih u papirologiju. Jedan je rukovao računalom koje se zatvaralo i otvaralo poput knjige. Preko nekoliko sjedala razvukao se žut čamac za spašavanje s crvenom ručkom za napuhivanje i uputama na ruskom. Jun Do ga je dodirnuo – more, sunce, konzerva mesa. Toliko dana na vodi.

Prišao mu je Drug Buc. „Bojiš li se letenja?” upitao je.

„Ne znam”, rekao je Jun Do.

Motori su počeli režati, a zrakoplov je polako teturao prema drugom kraju piste.

„Ja sam zadužen za nabavu”, rekao je Drug Buc. „Ovaj me zrakoplov vodio na svaki kraj svijeta – u Minsk po kavijar, u Francusku po konjak iz podruma. Nema straha da ćemo se srušiti.”

„Što radim ovdje?” upitao je Jun Do.

„Dođi”, rekao je Drug Buc. „Doktor Song želi te upoznati s Ministrom.”

Jun Do kimnuo je i krenuli su prema prednjem dijelu zrakoplova, u kojem je Doktor Song razgovarao s Ministrom. „Obraćaj mu se samo s Ministre”, došapnuo je Drug Buc. „I nemoj mu se obraćati izravno, samo preko Doktora Songa.”

„Ministre”, rekao je Doktor Song. „Ovo je Pak Jun Do, istinski heroj Demokratske Narodne Republike, nije li?”

Ministar je prezirno odmahnuo glavom. Lice mu je bilo iscrtkano sijedim brčićima, a oči su mu zaklanjale gusti buseni obrva.

„Dakako, Ministre”, nastavio je Doktor Song. „Vidi se da je dečko visok i pristao, je li?”

Ministar je to potvrdio kimanjem.

Doktor Song rekao je: „Uskoro ćemo se svi skupa više družiti možda?”

Ministar je slegnuo ramenima, a pogled mu je govorio „možda da, a možda i ne”.

Na to se sveo njihov razgovor.

Kad su se udaljili, Jun Do upitao je: „A čega je on Ministar?”

„Goriva i tlaka u gumama”, rekao je Doktor Song i nasmijao se. „To je moj vozač, no ne brini se, taj je čovjek doživio sve što se na ovom svijetu može doživjeti. Jak je. Jedini mu je zadatak na ovom putu ne reći ni riječi i odglumiti *nije li, je li i možda* na kraju mojih pitanja. To si primijetio, zar ne? Primijetio si kako sam upravljao njegovim odgovorima? Time ćemo Amerikance zaokupiti dok odradimo svoju predstavu.”

„Amerikance?” upitao je Jun Do.

„Zar ti vozači ništa nisu rekli?” upitao je Doktor Song.

Zrakoplov se okrenuo na kraju piste i počeo ubrzavati. Jun Do primio se za sjedala stojeći na prolazu.

Drug Buc rekao je: „Mislim da naš heroj dosad nije letio.”

„Je li to točno? Nisi još letio?” upitao je Doktor Song. „Daj da ti nađemo sjedalo, sad ćemo poletjeti.” Doktor Song ih je mandarinskom formalnošću otpratio do sjedala. „Ovo je sigurnosni pojas”, rekao je Jun Do. „Heroj ga može pritegnuti, a i ne mora, kako god želi. Ja sam star i nema potrebe za sigurnošću, ali vi, Druže Buc, morate zakopčati pojas. Mladi ste, imate suprugu i djecu.”

„Samo zbog vaše velike brige”, rekao je Drug Buc i zakopčao pojas.

Iljušin se uzdignuo u zapadni vjetar, a potom zakrenuo prema sjeveru pa je obala bila s desne strane. Jun Do vidio je kako sjena zrakoplova drhti na površini vode, a u daljini široko plavetnilo

mora. Nije vidio vode na kojima je u vrijeme sezone lovio ribu s kapetanom *Junme*, već struje koje su ga vodile na misije u Japan, a svaka je bila prava borba. Najgori je uvijek bio dug put natrag, slušanje dernjave otetih u spremištu broda i udaranja o zidove dok su se pokušavali osloboditi užadi. Osvrnuo se po kabini i zamišljao žrtvu otmice svezanu za jedno od sjedala. Zamišljao je kako otima Amerikanca, a potom s njime šesnaest sati sjedi u avionu.

„Mislim da ste za taj posao odabrali pogrešnog čovjeka”, bez ičijeg pitanja izjavio je Jun Do. „U mom dosjeu možda stoji da sam stručnjak za otmice, što je istina, vodio sam puno misija, i samo su dvije mete poginule u mojim akcijama. No ja više nisam taj čovjek. Ove ruke danas traže radiostanice. One više ne znaju ono za što ih vi trebate.”

„Kako izravno i iskreno”, rekao je Doktor Song. „Zar ne, Druže Buc?”

Drug Buc rekao je: „Dobro ste odabrali, Doktore Song. Amerikance će ovakva iskrenost oboriti s nogu.”

Doktor Song okrenuo se prema Jun Dou. „Mladiću”, rekao je. „Na ovoj ćeš se misiji služiti riječima, a ne šakama.”

Drug Buc rekao je: „Doktor Song putuje u Teksas kako bi udario temelje budućim pregovorima.”

„To su pregovori prije pregovora”, rekao je Doktor Song. „Ništa formalno, bez službene delegacije, bez fotografiranja i osiguranja – mi samo otvaramo kanal.”

„Pregovore o čemu?” upitao je Jun Do.

„Tema nije važna”, rekao je Doktor Song. „Važno je samo držanje. Ameri žele neke stvari od nas. I mi želimo neke stvari, a među prioritetima je da prestanu s prepadima na naše ribarske brodove. Ti znaš da se ribarskim brodovima služimo pri važnim zadacima. Kad dođe pravi trenutak, ispričat ćeš priču o tome kako su pripadnici američke mornarice tvojeg prijatelja bacili morskim psima. Amerikanci su vrlo uljudni. Takva će priča na njih ostaviti dojam, osobito na supruge.”

Stjuardesa je Doktoru Songu donijela čašu soka te ignorirala Jun Doa i Druga Buca. „Prava ljepotica, zar ne?” upitao je Doktor Song. „Cijelu državu pročešljaju da nađu takve. Mladići, vama je samo užitak važan, znam, jasno mi je to. Meni ne možete lagati. Siguran sam da bi vam sline procurile da upoznate agenticu CIA-e. E, pa, vjerujte mi, uopće ne sliče onim prekrasnim zavodnicama iz filmova.”

„Nikad u životu nisam pogledao film”, rekao je Jun Do.

„Nikad nisi gledao film?” upitao je Doktor Song.

„Nisam cijeli”, rekao je Jun Do.

„O, pa tebi će američke dame jesti iz ruku. Čekaj samo da ti vide ranu, Jun Do. Čekaj samo da čuju tvoju priču!”

„No moja je priča”, rekao je Jun Do, „jako neuvjerljiva. Jedva da i sam u nju vjerujem.”

Drug Buca rekao je Doktor Song: „Molim te, prijatelju, hoćeš li nam donijeti tigra?”

Kad je Buc otišao, Doktor Song okrenuo se Jun Dou. „Ondje gdje smo mi rođeni”, rekao je, „priče su istinite. Ako poljoprivrednika država proglasi glazbenim genijem, bolje bi nam bilo da ga oslovljavamo s ‚maestro’. A njemu bi bilo pametno da potajice krene vježbati klavir. Nama je priča važnija od čovjeka. Ako je čovjek u sukobu sa svojom pričom, čovjek je taj koji se mora promijeniti.” Uto je Doktor Song potegnulo gutljaj soka, a prst koji je podignuo blago je zadrhtao. „Međutim, u Americi se priče stalno mijenjaju. U Americi je važan čovjek. Možda će povjerovati u tvoju priču, možda neće, ali u tebe, Jun Do, povjerovat će u tebe.”

Doktor Song pozvao je stjuardesu. „Ovaj je čovjek heroj Demokratske Narodne Republike

Koreje i treba soka." Nakon što je odjurila po sok, rekao je: „Vidiš li?” Rekao je odmahnuvši glavom: „A probaj ti sve ovo objasniti središnjem bunkeru.” Doktor Song prstom je pokazao prema dolje, a Jun Do znao je da pokazuje na samog Dragog Vođu Kim Jong Ila.

Drug Buc vratio se s plastičnim frižiderom i dao ga Jun Dou. „Tigar”, rekao je.

Unutra se nalazio komad mesa zamotan u prljavu plastičnu vrećicu. Na meso, koje je bilo toplo na dodir, zalijepile su se vlati trave.

Jun Do rekao je: „Možda bi mi trebalo malo leda.”

Doktor Song se nasmiješio. „O”, rekao je, „već vidim lica onih Amerikanaca.”

„Tigar! Zamislite samo kako će reagirati.” Drug Buc se smijao. „Stvarno bih rado”, rekao je na engleskome, „ali ručao sam tigra.”

„Izgleda jako ukusno”, rekao je Doktor Song. „Šteta što sam na leopardovoj dijeti.”

Drug Buc rekao je: „Čekajte samo dok se Ministar uključi u priču.”

„Ministar bi vam ga osobno volio skuhati, je li?” rekao je Doktor Song. „Ministar inzistira da se svi Amerikanci posluže, je li?”

Jun Do pogledao je plastični frižider koji je na sebi imao crveni križ. Takav je frižider već vidio – u takvima su prevozili krv u P'yongyang.

„Dvije stvari treba znati o Amerikancima”, rekao je Doktor Song. „Prva stvar: mozak im radi brzo, oko svega razbijaju glavu. Moraš im dati zagonetku da im preusmjeriš takve misli. Zato ćemo im mi dati Ministra. Druga stvar: moraju biti moralno nadmoćni. Oni bez toga ne znaju pregovarati. Njihovi pregovori uvijek počinju ljudskim pravima, osobnim slobodama i tim stvarima. No tigar sve mijenja. Zbog zgroženosti da bismo tek tako pojeli ugroženu vrstu, odmah će biti u povlaštenu položaju. E, tek se tad možemo baciti na posao.”

Drug Buc na engleskome je rekao: „Senatore, dajte da vam dodam pladanj.”

„Da, senatore”, rekao je Doktor Song. „Morate uzeti repete.”

Smijali su se dok nisu ugledali Jun Doovo lice. „Jasno ti je valjda”, rekao je Doktor Song, „da je to u frižideru zapravo goveđa potrbušina. Izmislili smo priču o tigrovu mesu. To ćemo im i servirati – priču.”

„A što ako ga pojedu?” upitao je Jun Do. „Ako povjeruju da je tigar, ali pojedu jer nas ne žele uvrijediti i onda osjete sramotu i poniznost, neće li se tijekom pregovora iskaliti na vama?”

Drug Buc okrenuo se u iščekivanju odgovora Doktora Songa.

„Ako Amerikanci budu razumni i ostanu hladne glave”, rekao je Doktor Song, „neće ih zavarati priča o tigru. Osjetit će da je to okus govedine. No ako se Amerikanci budu samo poigravali nama, ako ne žele istražiti činjenice i ozbiljno pregovarati, onda će okusiti tigrovinu.”

„Znači, ako povjeruju u priču o tigru”, rekao je Jun Do, „mislite da će povjerovati i u moju priču.”

Doktor Song slegnuo je ramenima. „Tvoju će svakako teže prožvakati”, rekao je.

Jedan od mladića iz tima za nabavu Druga Buca prišao je noseći tri jednaka sata. Drug Buc ih je preuzeo. „Jedan za Ministra”, rekao je, a druga dva dao je Doktoru Songu i Jun Dou. „Namješteni su na teksaško vrijeme. Svi smo dobili jednake satove. Amerikancima time šaljemo poruku o korejskoj jednakosti i solidarnosti.”

„A ti?” upitao je Jun Do. „Gdje je tvoj sat?”

Drug Buc rekao je: „O, nemam ja što raditi u Teksasu.”

„Drug Buc nam se nažalost neće pridružiti”, rekao je Doktor Song. „Ima on drugu misiju.”

Drug Buc je ustao. „Da, trebao bih ići pripremiti svoje ljude.”

Stjuardesa je prošla noseći vruće ručnike i jedan dala Doktoru Songu.

„Ne znam više što da napravim”, rekao je Drug Buc nakon što je otišla.

„Ne može si pomoći”, rekao je Doktor Song. „Žene prirodno reagiraju na draži starijeg muškarca. Činjenica je da samo stariji muškarac može istinski zadovoljiti ženu.”

Drug Buc se nasmijao. „A uvijek ste govorili da samo sitan muškarac može zadovoljiti ženu.”

Doktor Song se obranio. „Teško bih sebe opisao kao sitna. Jednakih sam mjera kao Dragi Vođa, čak i po broju cipela.”

„To je točno”, rekao je Drug Buc. „Ja nabavljam robu Dragome Vođi. Njih dvojica sličje kao jaje jajetu.”

*

Jun Do sjeo je do prozora dok su letjeli prema sjeveru preko Sahalina, Kamčatke i Ohotskog mora, a negdje dolje, u plavetnilu, Kapetan je nekoć služio zatvorsku kaznu. Prestigli su sumrak leteći na sjever, u vječno ljetno sunce. Stali su dotočiti gorivo u ruskoj zračnoj vojnoj bazi u Anadiru, a svi piloti izašli su diviti se Iljušinu Il-62, koji je, kako su zaključili, bio star četrdeset sedam godina. Prešli su rukom po trupu aviona i razgovarali o tehničkim problemima koji su u kasnijim modelima otklonjeni, a svatko je imao i neku jezivu priču o letenju u jednom takvom prije nego što je ostatak flote krajem osamdesetih prevezen u Afriku. Prišao je i kontrolor leta, jedan krupniji čovjek, a Jun Do na koži mu je primijetio ožiljke od ozeblina. Kontrolor je rekao da su ovih dana rijetki čak i modeli koji su zamijenili Iljušin, rani Antonovi i Tupoljevi. „Čuo sam da se posljednji Ujušin Il-62 srušio u Angoli 1999. godine”, dodao je.

Doktor Song odjednom je progovorio na ruskom. „Tužno je da”, rekao je, „nekoć velika nacija koja je stvorila ovaj krasni zrakoplov više nema tu mogućnost.”

Drug Buc dodao je: „Vijest o potpunom raspadu vaše države u našem je narodu naišla na veliku tugu.”

„Da”, rekao je Doktor Song. „Vaša i naša nacija nekoć su bile glavne uzdanice komunizma. Nažalost, danas taj teret nosimo sami.”

Drug Buc otvorio je kovčeg s novim novčanicama od stotinu američkih dolara kako bi platio gorivo, no kontrolor leta odmahnuo je glavom.

„Euri”, rekao je.

Doktor Song ogorčeno je rekao: „Ja sam blizak prijatelj gradonačelnika Vladivostoka.”

„Euri”, rekao je kontrolor leta.

Pokazalo se da je Drug Buc imao još jedan kovčeg, a taj je bio pun europskog novca.

Dok su odlazili, Doktor Song rekao je pilotima da ostave trag. Tijekom polijetanja opako su nabrijali motore i u strahovitu usponu zatresli parkirane zrakoplove.

Pogled na Aleute, međunarodnu datumsku granicu, a devet tisuća metara iznad zemlje i na načičkana teretna vozila na prošaranu, zeleno-bijelu moru. Kapetan je rekao Jun Dou da je uz desnu obalu Japana more duboko devet tisuća metara, a sad mu je konačno bilo jasno što je time mislio.

Kad je vidio koliko je Tihi ocean širok – koliko je nemoguće golem, a ipak se može preveslati! – shvatio je koliko su zapravo rijetki bili njegovi radijski kontakti.

Gdje se nalazila ruka kapetana broda *Kwan Li*? Jun Do odjednom se zapitao. U čijim su se rukama upravo nalazili njegovi stari rječnici, i koja se osoba jutros brijala Kapetanovom četkom? Kojim je tunelom njegov tim sad trčao, i što se dogodilo sa staricom koju su oteli, onom koja je

rekla da će rado poći ako joj dopusti da ga fotografira? Kakav je izraz lica imao, i kako je šankERICA iz Niigate prepričala onu noć kad je pila s otmičarima? Supruga Drugog Časnika odjednom mu se pojavila u mislima odjevena u kombinezon s tvorničke trake, koža joj se sjajila od ribljeg ulja, kosa joj je podivljala od pare, a ona šušteća žuta haljina obavila ga je i odvukla duboko u san.

Negdje iznad Kanade Doktor Song okupio je sve radi protokolarnog informiranja na temu Amerikanaca. Obratio se Ministru i Jun Dou i šesteročlanom timu Druga Buca. Kopilot i stjuardesa prisluškivali su što govori. Doktor Song održao je i predgovor o štetnosti i zlu kapitalizma te okupljene podsjetio na ratne zločine Amerikanaca protiv potlačenih naroda. Zatim se dotaknuo ideje o Isusu Kristu, pozabavivši se osobito slučajem američkog crnca te navodeći razloge zašto su Meksikanci pobjegli u SAD. Nadalje je objasnio zašto imućni Amerikanci voze vlastite automobile i sa svojom poslugom razgovaraju kao da su jednaki.

Jedan je mladić upitao kako da se ponaša ako susretne homoseksualca.

„Istakni da je za tebe ovo novo iskustvo”, rekao je Doktor Song, „jer takvih nema ondje odakle ti potječeš. Zatim se prema njemu ponašaj kao što bi se ponašao prema bilo kojem učenjaku Juchea koji nas posjete iz stranih zemalja kao što su Burma, Ukrajina ili Kuba.”

Doktor Song potom je krenuo na praktične detalje. Rekao je da je u redu nositi cipele u zatvorenu prostor. Žene u Americi slobodno smiju pušiti i ne treba se s njima oko toga sukobiti. Kažnjavanje neposluha tuđe djece u Americi ne smatra se doličnim. Na komadu papira nacrtao im je loptu za američki nogomet. S velikom se neugodnošću Doktor Song dotaknuo i američkih mjerila osobne higijene, a potom je održao i mini predavanje na temu smješkanja. Izlaganje je zaključio sa psima, ističući kako su Amerikanci vrlo sentimentalni, a osobito su slabi na pse. U Americi psa nikako ne smiješ ozlijediti, rekao je. Smatraju ih dijelom obitelji, a imaju i imena, baš kao i ljudi. Psi također imaju vlastite krevete, igračke, liječnike i kućice, koje nikako ne treba nazivati kavezima.

Kad su se konačno počeli spuštati, Drug Buc prišao je Jun Dou.

„Da ti kažem nešto o Doktoru Songu”, rekao je. „On je ostvario dugu, sjajnu karijeru, ali u P’yongyangu si siguran ovisno o uspjehu svojega posljednjeg pothvata.”

„Siguran?” upitao je Jun Do. „Siguran od čega?”

Drug Buc dotaknuo je sat koji je Jun Do sada nosio. „Samo mu pomogni da uspije.”

„A što je s tobom, zašto ne ideš s nama?”

„Ja?” upitao je Drug Buc. „Ja imam dvadeset četiri sata da odem u Los Angeles, kupim DVD-ove u vrijednosti od tristo tisuća dolara i da se vratim. Zar stvarno nikad nisi pogledao film?”

„Nisam priprost, samo dosad nisam imao prilike.”

„Eto ti prilike”, rekao je Drug Buc. „Doktor Song zatražio je film o sopranima.”

„Ma gdje bih ja mogao pustiti DVD?” rekao mu je Jun Do.

„Naći ćeš način”, rekao je Jun Do.

„A Sun Moon? Rado bih pogledao film u kojem ona glumi.”

„Naši se filmovi ne prodaju u Americi.”

„Je li istina da je tužna?”

„Sun Moon?” Drug Buc je kimnuo. „Njezin suprug Zapovjednik Ga i Dragi Vođa su protivnici. Zapovjednik Ga previše je slavan da bi ga mogao kazniti pa zato njegova supruga više ne dobiva uloge. Čujemo je iz susjednog stana. Po cijele dane svira *gayageum* i svoju djecu uči tom tužnom, izgubljenom zvuku.”

Jun Do zamišljao je kako njezini prsti predu po žicama, a svaka nota odjekne, zaječi i izgubi ton poput šibice koja dogori do dima.

„Posljednja prilika da vidiš američki film”, rekao je Drug Buc. „To je jedini pravi razlog za učenje engleskoga.”

Jun Do pokušao je procijeniti narav ove ponude. U očima Druga Buca Jun Do vidio je dobro poznat pogled iz djetinjstva, pogled dječaka koji i dalje misli da će sljedeći dan biti bolji. Ti se dječaci nikad nisu održali, no Jun Dou bili su najdraži.

„Dobro”, rekao je. „Koji je najbolji?”

„Casablanca”, rekao je Drug Buc. „Kažu da je taj najbolji od najboljih.”

„Casablanca”, rekao je Jun Do. „Može, uzet ću taj.”

*

Bilo je jutro kad su sletjeli u zračnu bazu Dyess južno od Abilenea u Teksasu.

Noćni radni ritam poslužio je Jun Dou sad na drugoj strani svijeta. Bio je razbuđen i napet – kroz požutjeli prozorčić Iljušina vidio je da su se dva starija automobila zaustavila na cementiranoj stazi da se sastanu s njima. Vani je bilo troje Amerikanaca sa šeširima, dva muškarca i jedna žena. Kad je Iljušin ugasio motore, izvukli su metalno stubište.

„Za dvadeset četiri sata”, rekao je Doktor Song opraštajući se s Drugom Bucom.

Drug Buc žurno se naklonio, a potom otvorio vrata.

Zrak je bio suh i zaudarao je na užareni metal i sasušene stabljike kukuruza. Parkirani borbeni zrakoplovi, cijeli red njih, svjetlucali su u daljini – takve je stvari Jun Do vidio samo na nadahnjujućim muralima.

Na dnu stuba čekalo ih je troje domaćina. U sredini je stajao Senator, koji je možda bio stariji od Doktora Songa, no visok, preplanule puti i odjeven u plave hlače i izvezenu košulju. Jun Do ugledao je u Senatorovu uhu modelirani medicinski uređaj. Ako je Doktoru Songu bilo šezdeset, Senator je sigurno bio deset godina stariji.

Tommy je bio Senatorov prijatelj, crnac, otprilike jednake dobi, no vitkiji, pobijeljele kose i dubokih nabora na licu. A bila je ondje i Wanda. Bila je mlada, nabijena, a iz kape sa šiltom i natpisom „Blackwater” virio joj je žut rep. Nosila je crvenu kaubojsku košulju sa srebrnim zakovicama.

„Ministre”, rekao je Senator.

„Senatore”, rekao je Ministar i svi su se redom ispozdravljali.

„Dodite”, rekao je Senator. „Isplanirali smo mali izlet.”

Senator je Ministra usmjerio prema starome američkom automobilu. Kad je Ministar krenuo otvoriti vozačeva vrata, Senator ga je blago uputio na drugu stranu.

Tommy je pokazao na bijeli kabriolet na kojemu je kromiranim slovima pisalo „Mustang”.

„Ja moram s njima putovati”, rekao je Doktor Song.

„Ali oni su u Thunderbirdu”, rekla je Wanda. „On ima samo dva sjedala.”

„Ali ne govore istim jezikom”, rekao je Doktor Song.

Tommy je rekao: „Pola Teksasa ne govori istim jezikom.”

Mustang je spuštена krova slijedio Thunderbird neasfaltiranom cestom. Jun Do vozio se na stražnjem sjedalu s Doktorom Songom. Tommy je vozio.

Wanda je podignula glavu prema vjetru, pomičući lice naprijed i nazad i uživajući. Daleko naprijed i daleko straga Jun Do prepoznao je crnu boju sigurnosnih vozila. Pokraj ceste svjetlucalo je razbijeno staklo. Zašto bi po nekoj državi bilo razasuto oštro staklo? Jun Dou činilo se kao da je

svaki pedalj puta doživio neku tragediju. I gdje su ljudi? Putem ih je pratila ograda od bodljikave žice pa su se osjećali kao da su u uobičajenoj zoni za kretanje s dozvolom. No ovdje nije bilo betonskih stupova s izolacijom za struju, već su bili načinjeni od kvrgavih, izbijeljenih grana koje su nalikovale na slomljene udove ili stare kosti, kao da je nešto moralo umrijeti za svakih pet metara ograde.

„Ovo je baš poseban automobil”, rekao je Doktor Song.

„Senatorov je”, rekao je Tommy. „Priatelji smo još od vojske.” Tommyjeva ruka klatila se na vjetru viseći s prozora. „S Isusom sam već odavno blizak, no tek sam posudivši ovaj Mustang i spustivši stražnje sjedalo kako bih se zbližio s Mary McParsons prvi put udahnuo kao muškarac.”

Wanda se nasmijala.

Doktor Song neugodno se namještao na kožnatom sjedalu.

Jun Do je na licu doktora Songa vidio da ga je spoznaja o tome da sjedi na mjestu na kojem je Tommy nekoć imao snošaj strahovito uvrijedila.

„Eh”, nastavio je Tommy, „stresem se svaki put kad se sjetim kakav sam čovjek bio. Bogu hvala da više nisam takav. Tom sam se ženom i oženio, samo da vam kažem. Barem sam jednu stvar dobro napravio, pokoj joj duši.”

Doktor Song zamijetio je plakat s likom Senatora i američkom zastavom. „Bliže se izbori, zar ne?” upitao je.

„Tako je”, rekao je Tommy. „Senatora čekaju predizbori u kolovozu.”

„Kakva sreća, Jun Do”, rekao je Doktor Song, „što ćemo svjedočiti američkoj demokraciji na djelu.”

Jun Do pokušao se domisliti kako bi Drug Buc odgovorio. „Velika sreća”, rekao je.

Doktor Song upitao je: „Hoće li Senator zadržati svoje zastupničko mjesto?”

„To je više-manje sigurna stvar”, rekao je Tommy.

„Sigurna stvar?” upitao je Doktor Song. „To mi baš ne zvuči demokratski.”

Jun Do rekao je: „Mi smo učili da demokracija funkcionira drukčije.”

„Recite mi”, rekao je Doktor Song Tommyju, „koliki će biti odaziv birača?”

Tommy ga je pogledao u retrovizor. „Registriranih birača? Na predizborima otprilike četrdeset posto.”

„Četrdeset posto?” uzviknuo je Doktor Song. „U Demokratskoj Narodnoj Republici Koreji na glasovanje se odazove devedeset devet posto građana, mi smo najdemokratskija država na svijetu! No SAD se ipak ne treba posramiti. Vaša država i dalje može biti uzor zemljama s manjim odazivom, kao što su Burundi, Paragvaj, Čečenija.”

„Devedeset devet posto?” divio se Tommy. „S takvom ćete demokracijom sigurno ubrzo premašiti sto posto.”

Wanda se nasmijala, a zatim pogledala prema stražnjem sjedalu te uhvativši Jun Doov pogled uputila mu vragolanski osmijeh, kao da ga želi uključiti u šalu.

Tommy ih je promatrao u retrovizoru. „A ne vjerujete valjda u tu priču o ,najdemokratskijoj državi’? Znaite istinu o svojoj domovini, zar ne?”

Wanda je rekla: „Ne postavljaj takva pitanja. Pogrešan odgovor i bit će u gabuli kad se vrate kući.”

Tommy je rekao: „Recite mi barem da znate da je u ratu pobijedio Jug. Nadam se da barem to znate.”

„Ali vi ste u krivu, dragi Thomase”, rekao je Doktor Song. „Mislim da je Konfederacija izgubila taj rat i da je Sjever odnio pobjedu.”

Wanda se nasmiješila Tommyju. „Fino ti je vratio”, rekla je.

Tommy se nasmijao. „Stvarno jest.”

Skrenuli su s ceste i stali pred kaubojskom robnom kućom. Parkiralište je bilo gotovo prazno; osim Thunderbirda i crna automobila parkirana uz rub nije bilo nikoga. Unutra je nekoliko prodavača čekalo da posjetitelje odjenu u zapadnjačko ruho. Doktor Song preveo je Ministru da mu Senator poklanja kaubojske čizme te da može odabrati koje god poželi. Ministar je bio zadivljen egzotičnim čizmama i isprobao je modele od gušterove, nojeve i kože morskog psa. Na kraju se odlučio za zmijsku kožu, a prodavači su krenuli tražiti njegovu veličinu.

Doktor Song kratko se posavjetovao s Ministrom te potom najavio: „Ministar mora izbaciti fekalije.”

Amerikanci su se očito htjeli nasmijati, ali nisu se usudili.

Ministra nije bilo dugo. Jun Do pronašao je par crnih čizama koje su mu progovorile, no na kraju ih je odložio sa strane. Pregledao je puno ženskih čizama prije nego što je pronašao jedne koje bi supruzi Drugog Časnika lijepo pristajale. Bile su žute i krute, a na palcu su imale otmjen vez.

Doktoru Songu nudili su sve manje i manje brojeve dok mu na kraju nisu našli par dječje veličine. Da mu pomogne spasiti obraz, Jun Do obratio se Doktoru Songu. „Je li istina”, rekao je glasno, „da vi i Dragi Vođa Kim Jong Il nosite isti broj cipela?”

Svi su gledali Doktora Songa kako se s užitkom prešetava u svojim novim čizmama držeći svoje svečane cipele u rukama. Stao je pred muške lutke s kaubojskom odjećom. „Pogledaj, Jun Do”, rekao je. „Umjesto da za to uposle svoje najljepše žene, Amerikanci odjeću izlažu na umjetnim ljudima.”

„Genijalno”, rekao je Jun Do.

„Možda”, rekla je Wanda, „naše najljepše žene imaju drugog posla.”

Doktor Song naklonio se istinitosti njezinih riječi. „Naravno”, rekao je. „Baš sam kratkovidan.”

Na zidnom postolju zaštićena staklom stajala je sjekira. „Vidi”, rekao je Doktor Song. „Amerikanci su u svakom trenutku spremni za iznenadan ispad nasilja.”

Senator je bacio pogled na sat, a Jun Dou bilo je jasno da mu je dosta ove igre.

Ministar se vratio i dobio par čizama za probu. Činilo se kao da se svjetlost odbija od svake ljuskice zmijske kože. Ministar je, očito zadovoljan, napravio nekoliko koraka u njima njišući se poput revolveraša.

„Jeste li gledali *Točno u podne*?” upitao ih je Doktor Song. „To je Ministrov najdraži film.”

Uto se Senator ponovno osmjehnuo.

Doktor Song obratio se Ministru. „Savršeno vam pristaju, nije li?” upitao je.

Ministar se tužno zagledao u svoje nove čizme i zatresao glavom.

Senator je pucnuo prstima. „Donesite nam još modela”, rekao je prodavačima.

„Žao mi je”, rekao je Doktor Song. Sjeo je i počeo se izuvati. „No Ministar smatra da bismo uvrijedili Dragoga Vođu kad bismo mi primili dar, a Dragi Vođa ne.”

Jun Do vratio je čizme koje je odabrao za suprugu Drugog Časnika. Bila je to ionako maštarija, to je bilo jasno. I Ministar je sjeo i krenuo se izuvati.

„To se lako može riješiti”, rekao je Senator. „Naravno da i gospodinu Kimu možemo poslati par. Znamo da nosi isti broj kao naš Doktor Song. Samo ćemo spakirati još jedan.”

Doktor Song vezao je svoje svečane cipele za odijelo.

„Jedina bi uvreda”, kaže Doktor Song, „bila da skroman diplomat poput mene nosi cipele namijenjene najštovanijem vođi najbolje države na svijetu.”

Wandine su oči ovu scenu pratile poput teniske loptice. Pogled joj se zaustavio na Jun Dou, a on je znao da joj je upravo on nepoznanica.

Otišli su bez čizama.

*

Ranč su pripremili tako da Korejci okuse život u Teksasu. Na ulazu u imanje provezli su se preko prijelaza za stoku, a potom se prebacili u kamionete. Senator se ponovno vozio u društvu Ministra, a ostatak družine vozio se iza njih u radničkome kamionu s četvorima vratima. Krenuli su cestom od pijeska i škrljevca te prošli pokraj grmova polegnutih od vjetra i iskrivljenih stabala, naizgled spaljenih, prepolovljenih debala, kojima su čak i visoke grane dosežale tlo. Kraj ceste je bilo i polje ušiljenih biljaka s užarenim kitovskim raljama. Nasumce i usamljenički izvijale su se iz kamena tla, a Jun Dou bile su nalik na izvijene ruke zakopanih pod zemljom.

Tijekom vožnje do ranča Amerikanci su ignorirali Korejce, komentirajući stoku od koje Jun Do nije vidio ni traga ni glasa, a potom se prebacili na interni razgovor koji Jun Do uopće nije razumio.

„Blackwater”, rekao je Tommy Wandi. „To ti je nova ekipa?”

Kretali su se prema gustoj neposječevoj šumi, a sa stabala su opadala bijela vlakna nalik na vinilon.

„Blackwater?”

„To ti piše na kapi.”

„To sam samo dobila”, rekla je. „Trenutačno radim za civilnu podružnicu jedne državne firme koja radi s vojskom. Živi kaos. Dobila sam tri propusnice za Domovinsko, a nijednom nisam tamo dospjela.”

„Vraćaš se u Bagdad?” upitao je.

Zagledala se u tvrdu teksašku zemlju. „U petak”, odgovorila je.

Sunce je bilo točno iznad njih kad su sišli s golemog kamiona. Jun Doove cipele bile su prepune pijeska. Čekao ih je stol s frižiderčićem za limunadu i tri poklon paketa zamotana u celofan. U paketu se nalazio kaubojski šešir, bočica viskija, šteka American Spirita, sušena govedina, boca vode, krema za zaštitu od sunca, crvena maramica i par rukavica od teleće kože.

„To je moja supruga složila”, rekao je Senator.

Senator ih je pozvao da izvade šešire i rukavice iz paketa. Sa strane je stajao motorni rezač korova, a Korejci su dobili zaštitne naočale da mogu raščistiti šikaru. Oči Doktora Songa kipjele su od poniženja čak i kroz plastičnu zaštitu.

Tommy je pokrenuo motor rezača i pružio ga Ministru koji je neobično uživao u pomicanju oštrice naprijed-natrag kroza sasušeno grmlje.

Kad je došao red na doktora Songa, rekao je: „Čini se da ću i ja imati čast.” Namjestio je naočale, a potom motorom krenuo kroz šikaru i grmlje prije nego što mu je oštrica zapela u pijesku.

„Bojim se da nisam baš nadaren za održavanje zemlje”, rekao je Doktor Song Senatoru. „No kao što savjetuje Veliki Vođa Kim Il Sung, *ne pitaj što Demokratska Narodna Republika Koreja može učiniti za tebe, već što ti možeš učiniti za Demokratsku Narodnu Republiku Koreju.*”

Senator je usisao zrak kroza zube.

Tommy je rekao: „Zar to nije onaj isti veliki vođa koji je zažalio što mu građani za svoju zemlju

mogu dati samo jedan život?”

„Dobro”, rekao je Senator. „Okušajmo se u pecanju.”

Kraj bare koja se crpkama punila iz bunara stajali su štapovi za pecanje. Sunce je neumoljivo pržilo, a Doktor Song u svojem se tamnom odijelu doimao pomalo nestabilnim. Senator je iz prtljažnika kamioneta izvadio dva stolca na rasklapanje te s Doktorom Songom sjeo u hlad. Iako se hladio šeširom kao i Senator, Doktor Song nije olabavio svoju kravatu.

Tommy se Ministru obraćao mirnim glasom punim poštovanja. Jun Do je prevodio. „Zamahnite udicu iza onog srušenog stabla”, predložio je Tommy. „Tresite vrh štapa da namamite ulov dok budete privlačili udicu.”

Wanda je prišla Jun Dou noseći dvije čaše limunade.

„Jednom sam pecao na kabel za struju”, rekao je Ministar. „Jako učinkovito.”

To je bio prvi put toga dana da je Ministar progovorio. Jun Do nikako nije se mogao domisliti kako da ublaži tu njegovu izjavu. Konačno je Tommyju preveo: „Ministar smatra da je pobjeda nadomak ruke.”

Jun Do uzeo je limunadu od Wande koja je sumnjičavo podignula obrvu. Time je Jun Dou dala do znanja da nije stjuardesa besprijekorna tena koja moćnicima nudi limunadu.

Ministar se uhodao nakon nekoliko zamaha, a Tommy mu je savjete davao pantomimom.

„Izvoli”, rekla je Jun Dou. „Ovo je moj doprinos tvom poklon-paketu.” Dala mu je malenu LED-lampu. „Dijele ih na sajmovima”, rekla je. „Stalno se služim njima.”

„Zar radiš u mraku?” upitao je.

„U bunkerima”, rekla je. „To mi je specijalnost. Analiziram utvrđene bunkere. Ja sam Wanda inače. Nije bilo prilike da se predstavim.”

„Pak Jun Do”, rekao je i primio joj ruku. „Odakle poznaješ Senatora?”

„Došao je u posjet Bagdadu pa sam ga provela kroz Sadamov kompleks Saladin. Fascinantna građevina. Tuneli s brzom željeznicom, trostruko filtriranje zraka, otporan na nuklearni napad. Kad vidiš nečiji bunker, o njemu znaš sve. Stižu li do vas vijesti o ratu?”

„Stalno”, rekao joj je Jun Do. Palio je i gasio lampicu i zaklanjao je dlanom da izmjeri jačinu zrake. „Amerikanci se u tunelskim borbama koriste svjetilkama?”

„Kako bi se borio bez svjetla?” upitala ga je.

„Ima li vaša vojska naočale za gledanje u mraku?”

„Iskreno”, rekla je, „mislim da Amerikanci ne ratuju tako još od Vijetnama. Moj je ujak bio tunelaš. Da danas imamo situaciju pod zemljom, poslali bi bota.”

„Bota?”

„Znaš, robota, na daljinsko upravljanje”, rekla je. „Ima ih baš divnih.”

Ministrov se štap savio kad je riba pokušala pobjeći s mamcem. Ministar je zbacio cipele i zakoračio u vodu do gležnjeva. Riba je pružila strahovit otpor, štap se klatio na sve strane, a Jun Do pomislio je da se stočne bare zasigurno mogu napuniti i nekim mirnijim vrstama ribe. Ministrova je košulja bila natopljena znojem kad je konačno uspio izvući ribu. Tommy ju je spustio na tlo, debelu bijelu mrcinu. Maknuo je udicu, a potom je podignuo da je svi vide, gurnuvši joj prst u usta da pokaže zube. A onda ju je bacio natrag u baru.

„Moja riba!” dreknuo je Ministar i koraknuo unatrag od bijesa.

„Ministre”, dozvao ga je Doktor Song i požurio prema njemu. Primio je Ministra za ramena koja su se podizala i spuštala. „Ministre”, rekao je Doktor Song nježnije.

„Najbolje bi bilo da krenemo na pucanje”, predložio je Senator.

Kratko su hodali kroz pustinju. Doktor Song teško se kretao neravnom terenom u svojim

svečanim cipelama, no nije htio da mu itko pomogne.

Ministar je govorio, a Jun Do prevodio: „Ministar je čuo da u Teksasu živi najopasnija zmija otrovnica. Želi je ubiti da vidi je li snažnija od naše strašne sjevernokorejske mokasine.”

„U podne”, rekao je Senator, „čegrtuše su u rupama, na hladnome. Izlaze rano ujutro.”

Jun Do prenio je to Ministru koji je rekao: „Reci američkom Senatoru da mu crni sluga ulije vode u zmijsku rupu, a ja ću je upucati kad izviri.”

Kad je čuo odgovor, Senator se nasmijao i zatresao glavom. „Problem je u tome što je čegrtuša zaštićena.”

Jun Do je preveo, ali Ministar je bio zbunjen. „Zaštićena od čega?” zanimalo ga je.

Jun Do upitao je Senatora: „Od čega se zmije štite?”

„Od ljudi”, rekao je Senator. „Štiti ih zakon.”

Ministru je to bilo jako smiješno, da opaku, ubojitu zmiју štite od žrtava.

Došli su do stola na kojemu je bilo poredano nekoliko revolvera s Divljeg zapada. Na stalku u daljini poredane su stajale različite limenke. Revolveri kalibra .45 bili su teški i izlizani i svi su, kako im je tvrdio Senator, ugasili ljudske živote. Njegov je pradjed bio šerif ovog okruga, a pištolji su uzeti kao dokazni materijal u nekim slučajevima umorstava.

Doktor Song nije htio pucati. „Ne vjerujem svojim rukama”, rekao je i sjeo u hladovinu.

Senator je rekao da su i njegovi dani pucanja davno prošli. Tommy je počeo puniti oružje. „Imamo puno pištolja”, rekao je Wandi. „Hoćeš li nam pokazati?”

Popravljala je rep. „Tko, ja?” upitala je. „Mislim da neću. Senator bi se naljutio da posramim naše goste.”

No Ministar je bio u svom elementu. Krenuo je mahati pištoljima kao da je dosad pušio, razgovarao i pucao u rekvizite koje bi mu postavili sluge, a ne kao da je dane provodio parkiran uz nogostup, čitajući dnevni *Rodong Sinmun* i čekajući da mu šef, Doktor Song, završi sa sastancima.

„Koreja”, rekao je Doktor Song, „jest zemlja planina. Kad opalite metak, stijenje kanjona brzo vam odgovori. Ovdje pucanj ode u daljinu i nikad se ne vrati.”

Jun Do se složio. Uistinu je bilo tužno da takvu buku proguta krajolik, da zvuk pucnja ne proizvede jeku.

Ministar je bio iznenađujuće precizan, a uskoro je imitirao brzo potezanje i isprobavao trik pucnja dok mu je Tommy punio pištolje. Svi su gledali kako Ministar troši kutije metaka, pucajući objema rukama, s cigaretom koja visi s usta dok su limenke pucale i poskakivale. Danas je *on* bio ministar, drugi su *njega* vozali okolo, *on* je potezao obarač.

Ministar se okrenuo prema njima. Obratio im se na engleskome. „Dobar”, rekao je otpuhujući dim iz cijevi, „loš, zao.”

*

Kuća na ranču bila je jednokatnica, a drveće koje se širilo oko nje gotovo ju je skrilo. Kraj obližnjeg tora nalazili su se stolovi za piknik te kola s poljskom kuhinjom ispred kojih je nekolicina ljudi stajala u redu za ručak. Cvrčci su bili živahni, a Jun Do osjetio je miris ugljena. Podnevni je povjetarac pirio u smjeru kumulonim-busa koji su bili predaleko da bi najavili kišu. Psi pušteni s lanca preskakivali su ogradu tora. Stali su u stav mirno i nakostriješili se. Kad je prošao pokraj njih, Senator je rekao „lovi”, a na njegovu naredbu psi su otrčali istjerati ptice koje su brzo projurile kroz šikaru.

Kad su se psi vratili, Senator ih je nagradio kolačićima iz džepa, a Jun Do shvatio je da se u komunizmu polušnost psa postiže prijetnjom, dok se u kapitalizmu postiže mitom.

U redu za hranu nisu se poštovali rang i privilegiranost – zajedno su ondje stajali Senator, radnici na ranču, poslugi, zaštitari u crnim odijelima, supruge teksaških dužnosnika. I dok je Ministar sjeo za stol za piknik a hranu mu je posluživala Senatorova supruga, Doktor Song i Jun Do stali su u red s tanjurima od papira. Mladić koji je stajao pokraj Jun Doa i Doktora Songa predstavio se kao doktorski student sa sveučilišta i rekao da piše dizertaciju o nuklearnom programu u Sjevernoj Koreji. Nagnuo se bliže i tiho rekao: „Znate da je Jug pobijedio u ratu, zar ne?”

Poslužili su im goveđa rebrica, kukuruz pečen u komušini, marinirane rajčice i makarone. Doktor Song i Jun Do krenuli su prema stolu za kojim je Ministar objedovao sa Senatorom i njegovom suprugom. Za njima su krenuli psi.

Doktor Song sjeo je kraj njih. „Molim te, pridruži nam se”, rekao je Jun Do. „Ima dovoljno mjesta, zar ne?”

„Ispričavam se”, rekao im je Jun Do. „Siguran sam da morate razgovarati o važnim stvarima.”

Sjeo je sam za drveni stol za piknik koji su mnogi oskvrnuli svojim inicijalima. Meso je bilo slatkasto i začinjeno, rajčice pikantne, no kukuruz i tjesteninu nagrdili su maslacem i sirom, namirnicama koje je poznao samo iz dijaloga koje je recitirao uz snimke na satovima u školi za strane jezike. *Htio bih kupiti sir. Molim vas, dodajte mi maslac.*

Nad njim je kružila velika ptica. Nije znao koja je to vrsta.

Wanda mu se pridružila. Oblizivala je bijelu plastičnu žlicu.

„Isuse Bože”, rekla je. „Moraš probati pitu od oraha.”

Upravo je dovršio rebarca i ruke su mu bile uprljane umakom.

Kimnula je prema kraju stola, gdje je strpljivo stajao pas i zurio. Oči su mu bile zamućeno plave, a dlaka mramorno siva i prugasta. Kako je pas, koji je očito bio uhranjen, mogao imati pogled siročeta kojeg su poslali na kraj reda?

„Hajde”, rekla je Wanda. „Zašto ne?”

Bacio je kost, a pas ju je ulovio u zraku.

„To je Catahoula”, rekla je. „Dar guvernera Louisiane zbog pomoći nakon uragana.”

Jun Do podignuo je još jedno rebarce. Nije ih mogao prestati jesti iako se osjećao kao da mu se meso diže u grlu.

„Tko su svi ovi ljudi?” upitao je.

Wanda je pogledala uokolo. „Nekoliko pametnih glava, ekipa iz nevladinih organizacija, razna zabadala. Ne dolaze Sjevernokorejci svaki dan u posjet, znaš.”

„A ti?” upitao je. „Jesi li ti pametna glava ili zabadalo?”

„Ja sam tajanstvena obavještajka”, rekla je.

Jun Do zagledao se u nju.

Nasmiješila se. „Ma daj, zar ti djelujem tajanstveno?” upitala je. „Ja sam otvorena cura. Volim pričati o sebi. Pitaj me što god želiš.”

Tommy je prilazio s druge strane tora držeći čašu ledenog čaja, vraćajući se s mjesta na koje je spremio štapove i pištolje. Jun Do promatrao je kako Tommy stoji u redu i kako mu poslužuju hranu, a on se naklonio kad su mu dali tanjur.

Jun Do rekao je Wandi: „Gledaš me kao da nikad u životu nisam vidio crnca.”

Wanda je slegnula ramenima. „Pa moguće je.”

„Već sam imao kontakta s američkom mornaricom”, rekao je Jun Do. „Tamo su mnogi crnci.

Moj profesor engleskoga bio je iz Angole. Jedini crnac u Demokratskoj Narodnoj Republici Koreji. Rekao je da neće biti usamljen ako nas nauči engleski s afričkim naglaskom.”

Wanda je rekla: „Čula sam priču da je u sedamdesetima jedan američki vojnik prošao kroz demilitariziranu zonu, neki dečko iz Sjeverne Karoline, bio je pijan ili tko zna u kakvu stanju. Sjevernokorejci su ga zaposlili kao učitelja engleskoga, no prestao je predavati kad je sve agente naučio južnjačkoj spiki.”

Jun Dou nije bilo jasno što misli pod „spikom”. „Tu priču nisam čuo”, rekao je. „A i nisam agent ako si na to ciljala.”

Wanda ga je promatrala kako se baca na sljedeće rebarce. „Čudi me što nisi prihvatio moju ponudu da me pitaš što god poželiš”, rekla je. „Kladila bih se da bi me pitao govorim li korejski.”

„I govoriš li?” upitao je.

„Ne”, rekla je. „Ali znam prepoznati kad netko petlja s prijevodom. Zato mislim da si ovdje u nekoj drugoj funkciji, da nisi skromni prevoditelj.”

Doktor Song i Ministar ustali su od stola. Doktor Song najavio je: „Ministar želi darovati Senatora i njegovu suprugu. Za Senatora tu su *Izabrana djela Kim Jong Ila*.” Uto je doktor Song izvadio umotani set od jedanaest svezaka.

Jedna je Meksikanka upravo prolazila pokraj njih s pladnjem punim hrane. „Ebay”, rekla je Wandi.

„Ajme, Pilar”, Wanda je doviknula za njom. „Baš si zločesta.”

Senator je dar primio sa smješkom. „Jesu li potpisana?” upitao je. Lice Doktora Songa nakratko je zatitralo od nesigurnosti. Potiho je stvar prokomentirao s Ministrom. Jun Do nije ih mogao čuti, no riječi su im hitro letjele od usta do usta. A onda se Doktor Song nasmiješio. „Dragi Vođa Kim Jong Il rado će osobno napisati posvetu ako nas Senator počasti svojim gostovanjem u P’yongyangu.” Senator je zauzvrat Ministru poklonio iPod napunjen *country* glazbom.

Doktor Song počeo je naglas komentirati ljepotu i ljupkost Senatorove supruge dok se Ministar spremao ponuditi joj sadržaj plastičnog frižidera.

Miris tog mesa Jun Do je ponovno osjetio u nosu. Odložio je rebarce i okrenuo se na drugu stranu.

„Što je?” upitala ga je Wanda. „Što je u frižideru?”

Nekako se ovaj trenutak učinio ključnim, kao da su sve dosadašnje varke Doktora Songa bile zabavne, no varka s tigrom bila je nešto sasvim drugo – čim ga omirišu, Amerikanci će znati da s tim mesom nešto smrdi, da se igra neka prljava igra, i sve će se promijeniti.

„Reci mi”, obratio joj se Jun Do, „jesi li ono ozbiljno mislila?”

„Naravno”, rekla je. „Što je tako ozbiljno?”

Primio je njezinu ruku i na dlan joj olovkom napisao ime Drugog Časnika.

„Moram saznati je li se uspio izvući”, rekao je Jun Do. „Je li se uspio spasiti?”

Wanda je telefonom fotografirala dlan. Obama palcima natipkala je poruku i pritisnula *Šalji*. „Sad ćemo saznati”, rekla je.

Doktor Song završio je s hvalospjevom ljupkosti Senatorove supruge, a Ministar joj je uručio hladnjak. „Ovo je dar građana Demokratske Narodne Republike Koreje”, rekao je. „Svježa tigrovina, nedavno odrezana s veličanstvene zvijeri probrane s vrhova planine Paektu. Ne možete ni zamisliti koliko mu je krzno bilo bijelo. Ministar želi da ga večeras blagujemo, je li?”

Ministar je ponosno kimnuo.

Doktor Song navukao je prepreden osmijeh. „I, zapamtite”, rekao je Senatorovoj supruzi, „kad jedete tigrovo meso, sve ste sličniji tigru.”

Ljudi su prestali jesti da vide kako će Senatorova supruga reagirati na to, no nije rekla ni riječ. Oblaci su sad već bili gušći, a zrak je mirisao na kišu koja vjerojatno neće stići. Senator je maknuo frižider sa stola. „Moram ja tu svoje prste umiješati”, rekao je uz poslovni osmijeh. „Tigrovi su muška posla.”

Senatorova žena pozornost je preusmjerila na psa koji je stao kraj nje; dlanovima mu je obujmila uši i nježno mu šaputala.

Činilo se kao da ceremonija darivanja klizi iz ruku Doktora Songa. Nije mu išlo u glavu što je pošlo po zlu. Prišao je Jun Dou. „Kako se držiš, sine?” upitao je. „Ruka, a? Jako boli, vidim, zar ne?” Jun Do razgibao je rame u nekoliko poteza. „Boli, ali bit ću ja dobro, Doktore Song. Izgurat ću.”

Doktor Song bio je izvan sebe. „Ne, ma nema potrebe, sine. Znao sam da će doći ovaj čas. Nisi ništa manje hrabar ako potražiš liječničku pomoć.” Pogledao je Wandu. „Da nemate možda kakav nož ili škare koje bi nam mogle poslužiti?”

Wanda je pogledala Jun Doa. „Ruka ti je ozlijeđena?” upitala je. Kad je kimnuo, Wanda je dozvala Senatorovu suprugu, a tek ju je tad Jun Do dobro pogledao – tu vitku ženu bijele kose do ramena i blijedih, bisernih očiju. „Mislim da nam je prijatelj ozlijeđen”, rekla joj je Wanda.

Doktor Song upitao je senatorovu suprugu: „Je li moguće da „ nam nabavite alkohola i nož? Nije žurba. Samo bismo trebali izvaditi koji šav.”

„Kakav ste vi doktor? Liječnik?” upitala je Senatorova supruga.

„Nisam”, odgovorio je Doktor Song.

Okrenula se Jun Dou. „Gdje vas boli?” upitala ga je. „Nekoć sam se bavila medicinom.”

„Ma, nije to ništa”, rekao je Doktor Song. „Bilo bi dobro da smo mu te šavove izvadili prije puta.”

Okrenula se prema Doktoru Songu ošinuivši ga pogledom koji je plamtio od nestrpljenja sve dok njegov pogled nije uzmaknuo. Izvadila je naočale i nataknila ih na rub nosa. „Pokažite mi”, rekla je Jun Dou. Skinuo je sako, a onda i košulju. Ispružio je ruku da je Senatorova supruga pregleda. Podignula je glavu da namjesti pogled kroz stakla. Ubodi šava bili su crveni i upaljeni. Kad ih je pritisnula palcem, iz njih je curilo.

„Da”, rekla je. „Moraju van. Dodite, kuhinja mi je dobro osvjetljena.”

Ubrzo su mu Senatorova supruga i Wanda svukle košulju i posjele ga na radnu površinu. Kuhinja je bila jarko žute boje, a zidovi oblijepljeni plavim kockastim uzorkom i suncokretima. Na hladnjak je magnetima bilo pričvršćeno mnoštvo fotografija djece, ali i grupica mladih kako se grle. Na jednoj fotografiji Senator je nosio narančasto odijelo astronauta, a pod rukom je držao kacigu.

Senatorova supruga u sudoperu je izribala ruke pod vrelom vodom. Wanda također, ako slučajno zatreba. Žena koju je Wanda oslovila imenom Pilar ušla je u kuhinju noseći plastični frižider s tigrovim mesom. Rekla je nešto na španjolskome kad je ugledala Jun Doa naga do pasa, a još je nešto dodala kad mu je vidjela ranu.

Senatorova žena ruke je ribala dobrano iznad laktova. Ne podižući pogled od svojeg posla, rekla je: „Jun Do, ovo je Pilar, posebna pomoćnica naše obitelji.”

„Ja sam sluškinja”, rekla je Pilar. „John Doe?” Nije li to ime koje se daje nestalima?”

„Ja sam Pak Jun Do”, rekao je Jun Do i polako ponovio. „Džun Do.”

Pilar se zagledala u plastični frižider i oznake Crvenog križa koje je netko pokušao zguliti. „Moj nećak Mani vozi kamion koji od bolnice do bolnice prevozi organe, oči i te stvari”, rekla je. „Ima ovakav frižiderčić.”

Senatorova supruga navukla je gumene rukavice. „Zapravo”, rekla je, „mislim da se John Doe

ne odnosi na nestaloga. Mislim da se to ime da je onome koga imaš, ali ne znaš mu identitet.”

Wanda je puhнула u svoje rukavice. „John Doe ima pravi identitet”, rekla je i zagledala se u pacijenta. „Samo ga treba otkriti.”

Senatorova supruga polila mu je ruku vodikovim peroksidom i umasirala mu ga u rane. „Ovo će olabaviti šavove”, rekla je.

Na trenutak se čulo tek siktanje bijele pjene na njegovoj ruci. Nije ga baš boljelo – više je imao osjećaj kao da se mravi roje iznutra i izvana.

Wanda je rekla: „Ne smeta ti što te žena liječi?”

Jun Do odmahnuo je glavom. „U Koreji uglavnom imamo ženske doktore”, rekao je. „No ja nisam vidio nijednog.”

„Ženskog doktora nisi vidio?” upitala je Wanda.

„Ili nijednog doktora?” upitala je Senatorova supruga. „Nijednog doktora”, rekao je.

„Čak ni na sistematskom u vojsci?” upitala je Senatorova supruga.

„A nisam nikad bio bolestan”, rekao je.

„Tko te skrpao?”

„Prijatelj”, rekao je Jun Do.

„Prijatelj?”

„Jedan čovjek s kojim radim.”

Dok se rana pjenila, Senatorova supruga podignula mu je ruke, raširila ih i zatim ispružila naprijed te pogledom pratila nevidljive linije na njegovu tijelu. Promatrao je kako zamjećuje opekline ispod pazuha – ožiljke od svijeća koje je zaradio na obuci za podnošenje boli. Jagodicama je dodirnula vrške ožiljaka. „Bolno mjesto za opekline”, rekla je. „Koža je ovdje jako osjetljiva.” Dlanovima mu je prešla preko prsa do ključne kosti. „Ova zaraslica”, rekla je. „Ključna kost nedavno je slomljena.” Pridignula mu je dlanove kao da će mu poljubiti prsten, no gledala je kako su mu poravnati članci prstiju. „Želite li da vas pregledam? Imate li kakvih tegoba?”

Nije više bio mišićav kao u vojsci, no tijelo mu je bilo snažno i osjetio je kako ga žene gledaju.

„Nemam”, rekao je. „Muče me samo šavovi. Svrbe za poludjeti.”

„Izvadit ćemo ih za tren”, rekla je. „Smijem li znati što se dogodilo?”

„Tu vam priču radije ne bih ispričao”, rekao je. „No kriv je morski pas.”

„*Madre de Dios*”, rekla je Pilar.

Wanda je stajala pokraj Senatorove supruge. Držala je bijelu kutiju za prvu pomoć veličine aktovke. „Morski pas? Onaj s perajama, koji živi u oceanu?” upitala je Wanda.

„Izgubio sam dosta krvi”, rekao je.

Samo su ga gledale.

„Moj prijatelj nije bio te sreće”, dodao je.

„A tako”, rekla je Senatorova supruga. „Udahnite duboko.”

Jun Do uvukao je zrak.

„Jako duboko”, rekla je. „Podignite ramena.”

Udahnuo je najdublje što je mogao. Na udah se lecnuo.

Senatorova je supruga kimnula. „Jedanaesto rebro”, rekla je. „Još nije zaraslo. Ozbiljno vam kažem, ako želite temeljit pregled, sad je prava prilika za to.”

Je li mu onjušila dah? Jun Do stekao je osjećaj da je neke stvari zamijetila, ali više ih nije isticala. „Ne, gospođo”, rekao joj je.

Wanda je pronašla pincetu i kirurške škare kratkih, šiljastih oštrica. Imao je ukupno devet razderotina, svaka je od njih bila zatvorena koncem, a Senatorova supruga krenula je s najduljom,

onom uz sredinu bicepsa.

Pilar je prstom pokazala na njegova prsa. „Tko je ona?”

Jun Do spustio je pogled. Nije znao što da kaže. „To mi je supruga”, rekao je.

„Prelijepa”, rekla je Pilar.

„Stvarno je lijepa”, rekla je Wanda. „I tetovaža je lijepa. Smijem li je fotografirati?”

Jun Doa fotografirali su samo jedanput; slikala ga je ona starica iz Japana svojim drvenim fotoaparatom, a fotografiju koja je iz njega izašla nije ni vidio. Stalno je razmišljao o tome što je tada vidjela. No sada nije znao reći ne.

„Odlično”, rekla je Wanda i malim mu aparatom uslikala prsa, zatim ozlijeđenu ruku, a onda ga je podignula prema njegovu licu i u oku mu je bljesnulo.

Pilar je upitala: „Je li i ona prevoditeljica?”

„Moja supruga je glumica”, rekao je.

„Kako se zove?” pitala je Wanda.

„Zove?” upitao je Jun Do. „Zove se Sun Moon.”

Ime joj je bilo prelijepo, shvatio je, i bilo mu je ugodno na jeziku, bilo je lijepo izgovoriti ga, izgovoriti ime svoje supruge pred ovim trima ženama. *Sun Moon*.

„Što je ovo?” upitala je Senatorova supruga. Podignula je komad konca koji je izvukla. Na mjestima je bio bijel, ponegdje žut i boje hrđe.

„To je flaks”, rekao je.

„A da ste se zarazili tetanusom, valjda bismo to dosad već znali”, rekla je. „Na medicini su nam rekli da nikad ne šivamo najlonskom strunom, ali nikako se ne mogu sjetiti zašto.”

„Što ćeš joj donijeti?” upitala je Wanda. „Kao suvenir s putovanja u Teksas?”

Jun Do zatresao je glavom. „Što predlažete?”

Senatorova supruga smeteno je upitala: „Reci nam malo o njoj.”

„Voli tradicionalne haljine. Najdraža mi je njezina žuta haljina. Kosu začešlja straga da pokaže zlatne naušnice. Voli karaoke. Voli filmove.”

„Nismo na to mislile”, rekla je Wanda. „Kakva je osoba?”

Jun Do je zastao. „Treba joj puno pažnje”, rekao je, a onda utihnuo jer nije znao kako nastaviti. „Nije slobodna u ljubavi. Otac joj se bojao da će je muškarci zbog ljepote iskoristiti, da će ih privući iz krivih razloga pa joj je, kad je napunila šesnaest godina, pronašao posao u tvornici ribe gdje je oni iz P'yongyanga ne bi mogli pronaći. To ju je iskustvo oblikovalo, dalo joj snagu da se bori za ono što želi. No našla je dominantnog muža. Kažu da je katkad pravi šupak. I država je stišće u šaci. Ne može sama birati uloge. Pjeva samo pjesme koje joj narede, osim na karaokama. Važno je istaknuti da je, unatoč uspjehu, slavi, ljepoti i djeci, Sun Moon tužna žena. Neobjašnjivo je sama. Po cijele dane svira *gayageum* i prebire note koje su usamljene i izgubljene.”

Nastupila je stanka, a Jun Do shvatio je da su se sve tri žene zaboljile u njega.

„Nisi ti šupak od muža”, rekla je Wanda. „Prepoznajem pogled takvih.”

Senatorova supruga prestala je potezati šavove i posve mu se otvoreno zagledala u oči. Spustila je pogled na tetovažu na njegovim prsima. Upitala je: „Mogu li ikako razgovarati s njom? Kad bismo samo porazgovarale, mislim da bih joj mogla pomoći.” Na radnoj površini stajao je telefon, jedan od onih sa zavojitom žicom koja slušalicu spaja s aparatom. „Možeš li je dobiti na telefon?” upitala je.

„Jako je malo telefona”, rekao je Jun Do.

Pilar je otvorila svoj mobitel. „Ja imam međunarodnu tarifu”, rekla je. Wanda je dodala: „Mislim da to tako ne funkcionira u Sjevernoj Koreji.”

Senatorova supruga kimnula je i nastavila vaditi šavove u tišini. Kad je završila, ponovno je isprala rane, a zatim svukla rukavice.

Jun Do navukao je vozačevu košulju koju je nosio već dva dana. Ruka mu je bila natečena i bolna kao i nakon ugriza. Što se kravate tiče, držao ju je u ruci dok mu je Senatorova supruga zakopčavala dugmad – prsti su joj bili snažni i odmjereni dok je dugme po dugme provlačila kroz rupice.

„Je li Senator bio astronaut?” upitao ju je.

„Prošao je obuku”, rekla je Senatorova supruga. „No nisu ga pozvali.”

„Znate li za onaj satelit?” upitao je. „Onaj s ljudima iz raznih zemalja koji kruži okolo?”

„Misliš na Svemirsku postaju?” upitala je Wanda.

„Da”, rekao je Jun Do. „To je sigurno to. Recite mi, je li izgrađen u svrhu mira i bratstva?”

Dame su se pogledale. „Da”, rekla je Senatorova supruga. „Pretpostavljam da jest.”

Senatorova supruga prekapala je kuhinjske ladice dok nije pronašla nekoliko uzoraka antibiotika koje liječnici obično dijele. U džep košulje gurnula mu je dva listića s folijom. „Ovo je za kasnije, ako vam bude loše”, rekla je. „Popijte ih ako dobijete visoku temperaturu. Znate li razliku između bakterijske i virusne infekcije?”

Kimnuo je.

„Ne”, rekla je Wanda Senatorovoj supruzi. „Mislim da ne zna.”

Senatorova supruga rekla je: „Ako dobijete vrućicu i ako iskašljate zelenu ili smeđu sluz, pijte tri tablete na dan dok ne prođe.” Istisnula je prvu kapsulu iz folije i pružila mu je. „Za svaki slučaj odmah ćemo početi s terapijom.”

Wanda mu je ulila čašu vode, no nakon što je ubacio tabletu u usta i prožvakao je, rekao je: „Ne, hvala, nisam žedan.”

„A srce malo”, rekla je Senatorova supruga.

Pilar je otvorila plastični frižider. „Ajme”, rekla je i brzo ga zatvorila. „Što da radim s ovim? Večeras jedemo meksičku.”

„Svašta”, rekla je Senatorova supruga odmahujući glavom. „Tigrovina.”

„A ne znam”, rekla je Wanda. „Ja bih to čak i probala.”

„Wanda”, rekla je Senatorova supruga. „Svi bismo zbog toga što je u frižideru mogli završiti u paklu.”

Jun Do skočio je s radne površine. Jednom je rukom počeo uvlačiti košulju u hlače.

„Da je moja supruga ovdje”, rekao je, „rekla bi mi da to meso bacim i zamijenim ga potrbušinom. Rekla bi mi da u okusu ionako nema razlike, a ovako će svi jesti i nitko neće ukaljati obraz. Za večerom bih komentirao kako je sjajno, da je to najbolje meso koje sam u životu probao, i izmamio bih njezin osmijeh.”

Pilar je pogledala Senatorovu suprugu. „Tigrovi *tacos*?”

Senatorova supruga isprobala je te riječi u ustima. „Tigrovi *tacos*.”

*

„Pak Jun Do, sad vam je nužan odmor”, rekla je Senatorova supruga. „Odvest ću vas do vaše sobe”, dodala je s potihom strepnjom, kao da krši kakvo pravilo time što je sama s njime. Kuća je imala puno hodnika, a na njihovim zidovima poredali su se nizovi obiteljskih fotografija obrubljenih drvenim i metalnim okvirima. Vrata sobe koju su mu namijenili bila su blago

odškrinuta, a kad su ih širom otvorili, s kreveta je skočio pas. Senatorova supruga nije se iznenadila. Krevet je bio pokriven poplunom, a kad ga je zategnula, otisak psa nestao je.

„Moja baka bila je prava majstorica u pletenju popluna”, rekla je i pogledala Jun Doa u oči. „Poplun se plete i šije kao kolaž raznih krpica koje skupiš u životu. Ne stoji ništa, a poplun priča jednu priču.” A onda je Jun Do pokazala kako se čita pleteni poplun. „U Odesi je bio mlin koji je na svoje vreće brašna u slikama tiskao priče iz Biblije. Te su slike bile poput prozora crkve – ljudi bi kroz njih doživjeli priče. Ovaj je komad čipke baka uzela s prozora rodne kuće iz koje je otišla kad se udala s petnaest godina. Ovo je slika Izlaska, ovdje Krist luta, a oba su komada s vreća za brašno. Crni baršun s ruba od pogrebne je haljine njezine majke. Umrla je ubrzo nakon što se baka doselila u Teksas, a obitelj joj je poslala ovu crnu traku. Time počinje tužna faza njezina života – komadić dekice za dijete koje je izgubila, komad halje za promociju koju je kupila ali nije imala priliku odjenuti je, izbljednuli pamuk suprugove uniforme. No vidite li ovo, vidite li boje i tkanine novog vjenčanja, djece i napretka? Posljednja je slika, naravno, Vrt. Mnogo je gubitaka i nesigurnosti morala pretrpjeti prije nego što je svojoj priči prišla taj završetak. Da sam mogla doprijeti do vaše supruge Sun Moon, o tome bih joj bila govorila.”

Na stoliću kraj kreveta stajala je Biblija. Donijela mu ju je. „Wanda je u pravu – niste vi nevaljao suprug”, rekla je. „Vidim da vam je stalo do supruge. Ja sam neka žena s drugog kraja svijeta koju ona nikad nije upoznala, no biste li joj dali moj dar? Ove mi riječi uvijek pruže utjehu. Pismo je uvijek tu, koliko joj se god vrata zatvorilo.”

Jun Do primio je knjigu, dodirivao meke korice.

„Mogla bih vam nešto pročitati”, rekla je. „Znate li za Krista?”

Jun Do je kimnuo. „Obaviješten sam o njemu.”

U kutovima očiju pojavila joj se bol, a onda je s razumijevanjem kimnula.

Vratio joj je knjigu. „Oprostite”, rekao joj je. „Ova je knjiga u mojoj zemlji zabranjena. Onaj kod koga je nađu snosi ozbiljnu kaznu.”

„Ne znate koliko me rastužuje što to čujem”, rekla je i krenula prema vratima, gdje je visjela bijela *guayabera*. „Tu ruku ispirite toplom vodom, jeste li me čuli? I večeras odjenite ovu košulju.” Kad je otišla, pas je ponovno skočio na krevet.

Skinuo je košulju od odijela i ogledao se po gostinskoj sobi. Bila je puna senatorovih uspomena – fotografija u društvu ponosnih ljudi, plaketa od zlata i bronce. Nalazio se ondje i malen pisaći stol, a telefon je stajao na bijeloj knjizi. Jun Do podignuo je slušalicu i slušao zvonki signal. Izvukao je knjigu ispod telefona, prelistao stranice. Unutra su bile tisuće imena. Trebalo mu je neko vrijeme dok nije shvatio da su unutra svi stanovnici središnjeg Teksasa, da im piše puno ime i adresa. Nije mogao vjerovati da možeš naći koga god želiš i potražiti ga kod kuće, da otvaranjem knjige i pokazivanjem na ime roditelja možeš jednostavno dokazati da nisi siroče. Nije mogao pojmiti da postoji trajna veza prema majkama, očevima i izgubljenim drugovima, da su zauvijek otisnuti na papiru. Prelistavao je stranice. Donaldson, Jimenez, Smith – treba ti samo knjiga, knjižica, da te spasi od cjeloživotne neizvjesnosti i nagađanja. Odjednom je mrzio svoju malenu, nazadnu domovinu, zemlju tajni, duhova i zamjene identiteta. Istrgnuo je stranicu s kraja knjige i na vrhu napisao: *Živi i zdravi u Sjevernoj Koreji*. Ispod toga zapisao je imena svih ljudi u čijim je otmicama sudjelovao. Pokraj Mayumi Note, djevojke s doka, ucrtao je zvjezdicu za iznimku.

U kupaonici je zatekao košaru punu novih britvi, sićušnih tubica paste za zube i pojedinačno omotanih sapuna. Nije ih dirao. Zagledao se u zrcalo i gledao se onako kako ga je gledala Senatorova supruga. Dodirivao je rane, slomljenu ključnu kost, opekline, jedanaesto rebro.

Dodirnuo je zatim lice Sun Moon, prelijepe žene s aureolom od ozljeda.

Stao je pred zahod i zagledao mu se niz grlo. Podignulo mu se u trenu, ono meso, u tri navrata poletjelo je sve iz usta, a onda se potpuno ispraznio. Koža mu se napela, oslabio je.

Pod tušem je pustio vrelu vodu. Stao je unutra, uronivši ruku u mlaz, kao da mu vatra liže ruku. Kad je zažmirio, ponovno ju je njegovala žena Drugog Časnika, onih dana kad su mu oči bile natečene i kad je imao groznicu, kad nije znao gdje je i kad je morao zamišljati lice žene koja će ga spasiti.

*

Prije sumraka, Jun Do odjenuo je bijelu *guayabera* kruta ovratnika i raskošnih šavova. Kroz prozor je vidio kako Doktor Song i Ministar izlaze iz sjajne crne pokretne kuće u kojoj su cijelo popodne pregovarali sa Senatorom. Pas je ustao i prišao rubu kreveta. Oko vrata je imao ormu. Baš tužno, pas bez svojeg legla. Negdje se začuo bend, možda španjolski glasovi. Kad je Jun Do pošao u noć, pas je krenuo za njim.

Niz hodnik su se nanizale fotografije Senatorove obitelji, uvijek nasmiješene. Put prema kuhinji bio je poput putovanja kroz vrijeme, slike diplome smijenile su fotografije sportova, a zatim izviđači, pletenice, rođendanske proslave, a na kraju slike dojenčadi. Je li to obitelj, zar ovako raste – pravilno poput dječjih zuba? Dakako, bila je tu i ruka u povezu, djedovi i bake polako su nestali sa slika. Prilike su bile različite, psi su bili različiti. No ovo je bila obitelj, od početka do kraja, bez ratova, gladovanja, političkih zatvora, bez neznanca koji dođe u grad da ti utopi kćer.

Zrak je vani bio suh i hladan i mirisao je na kaktusove grane i aluminijske stočne bare. Zvijezde su podrhtavale uz posljednje trzaje teksaške žege. Jun Do slijedio je zvuk meksičkih pjevača i zujanje blendera sve do tora, gdje su stajali muškarci u bijelim košuljama i žene ogrnute šarenim maramama. Gorio je tronožac drva i obasjavao im lica. Kako uzbudljiva ideja – zapališ vatru da ljudi mogu uživati družeći se u mraku. Pokraj svjetlucave vatre Senator je svirao violinu i pjevao pjesmu pod nazivom *Žuta ruža Teksasa*.

Wanda je prošla pokraj njega noseći toliko limeta da ih je morala stisnuti uz prsa. Kad je Jun Do stao, i pas je stao, a dlaka mu se kraj vatre prelijevala narančastim i crnim sjajem. „Dobro, psu”, rekao je Jun Do i ukočeno ga potapšao po glavi poput pravog Amerikanca.

Wanda je drvenim batićem cijedila limete dok je Pilar izlijevala pune boce pića u blender. Wanda je palila blender u ritmu glazbe, a Pilar je potom s dojmljivom vještinom punila niz žutih plastičnih čaša. Wanda mu je donijela piće čim ga je ugledala.

Zagledao se u sol na rubu. „Što je ovo?” upitao je.

„Hajde”, rekla je. „Daj si oduška. Znaš li što je Sadam imao u najskrivenijoj sobi u svojem bunkeru? Mislim na onu ispod čeličnih ratnih odaja i komandnih centara. Imao je videoigru Xbox sa samo jednim upravljačem.”

Pogledao ju je zbunjeno.

„Svima treba zabava”, rekla je.

Jun Do ispio je iz čaše – trpkio i suho, s okusom same žeđi. „Provjerila sam ti prijatelja”, rekla je Wanda. „Japanci i Južnokorejci nemaju nikoga tko odgovara tom opisu. Ako je prešao Yalu i ušao u Kinu, tko zna što je s njim. Možda se i ne služi pravim imenom. Strpi se, možda se pojavi. Katkad se probiju do Tajlanda.” Jun Do odmotao je svoj komad papira i pružio ga Wandi. „Mogu li

te zamoliti da preneseš ovu poruku?"

„Živi i zdravi u Sjevernoj Koreji”, pročitala je. „Što je ovo?"

„To je popis otetih Japanaca.”

„Ove otmice bile su u svim vijestima”, rekla je Wanda. „Bilo tko mogao je ovo napisati. Ne dokazuje ništa.”

„Dokazuje?” upitao je Jun Do. „Ne želim ja ništa dokazati. Želim ti reći ono što ti nitko drugi ne može reći – da ti ljudi nisu izgubljeni, da su svi preživjeli otmice i da su živi i zdravi. Najgore je kad ne znaš. Ovaj popis nije za tebe – to je moja poruka njihovim obiteljima, za njihov duševni mir. To je sve što im mogu dati.”

„Svi su živi i zdravi”, rekla je. „Osim ove sa zvjezdicom?"

Jun Do prisilio se da joj izgovori ime. „Mayumi”, rekao je.

Pijuckala je piće i pogledala ga iskosa. „Govoriš li japanski?"

„Znam dovoljno”, rekao je. „*Watanashi no neko ga maigo ni narimashita?*”

„Šta to znači?"

„Možete li mi pomoći da pronađem macu?"

Wanda ga je pogledala, a zatim gurnula papir u stražnji džep.

*

Jun Do tek se za večerom uspio pošteno zagledati u Doktora Songa. Pokušao je procijeniti kako su pregovori prošli po načinu na koji je Doktor Song damama ulijevao margarite i s odobravanjem kimao na pitanja o ljutini šalše. Stol je bio okrugao i za njim je sjedilo osam ljudi, a Pilar bi se nadvila nad njih da prinese ili odnese tanjure. Sve je uputila prema rotirajućoj podlozi nasred stola, pa tako i *flautas*, *mole*, *rellenos* i *tacos* da si svatko sam složi: bio je ondje i grijač tortilja te pladnji s korijandrom, lukom, sjeckanim rajčicama, ribanim kupusom, vrhnjem, crnim grahom i tigrovinom.

Kad je Doktor Song okusio svojeg tigra, na licu mu se vidio pogled istinske radosti.

„Recite mi jeste li ikad probali bolju tigrovinu”, rekao je. „Da čujem je li američki tigar ravan ovome. Nije li korejski tigar svježiji, vitalniji?"

Pilar je donijela još jedan pladanj mesa. „*Bueno*”, rekla je. „Šteta što meksički tigar ne postoji.”

„Nadmašila si samu sebe, Pilar”, rekla je Senatorova supruga. „Najbolja meksička koju si nam ikad pripremila.”

Doktor Song obje ih je sumnjičavo pogledavao.

Ministar je podignuo svoj *taco* i rekao: „*Yes*.”

Tommy je jeo *taco* i zadovoljno kimao. „Najbolje meso koje sam u životu jeo”, rekao je, „probao sam s frendovima na dopustu. Na sva smo usta veličali tu večeru i trpali se do iznemoglosti. Toliko smo je nahvalili da su nam doveli kuhara koji nam je rekao da će nam pripremiti još da ponesemo i da mu to uopće nije problem jer iza ima još jednog psa.”

„Ajme, Tommy”, rekla je Senatorova supruga.

„Jednom sam bila s jednom plemenskom paravojnom jedinicom”, rekla je Wanda. „Pripremili su gozbu skuhavši fetuse prasadi u kozjem mlijeku. Nema mekšeg mesa od toga.”

„Dosta”, rekla je Senatorova supruga. „Promijenite temu, molim vas.”

Senator je rekao: „Bilo koja osim politike.”

„Nešto me strašno zanima”, rekao je Jun Do. „Kad sam plovio, bio sam na Japanskome moru,

pratili smo prijenose dviju Amerikanki. Nisam doznao što se dogodilo s njima.”

„Veslačice”, rekla je Wanda.

„Grozna priča”, rekla je Senatorova supruga. „Kakva šteta.”

Senator se okrenuo prema Tommyju. „Pronašli su čamac, zar ne?”

„Pronašli su čamac, ali cura nije bilo”, rekao je Tommy. „Wanda, jesi saznala iz tajnih kanala što se stvarno dogodilo?”

Wanda se nagnula nad tanjur i jela, a niz ruku joj je curio umak iz *taca*.

„Čula sam da je dio broda izgorio”, rekla je punih ustiju. „Pronašli su krv jedne djevojke, no drugoj ni traga. Možda ubojstvo i samoubojstvo.”

„Kriva je ona koja je veslala noću”, rekao je Jun Do. „Pucala je iz signalnog pištolja.”

Stol je utihnuo.

„Veslala je žmireći”, rekao je Jun Do. „Tu je pogriješila. Tako je skrenula s kursa.”

Tommy je upitao: „Zašto si pitao što im se dogodilo ako već znaš?”

„Nisam znao što se dogodilo”, rekao je Jun Do. „Znao sam samo kako se dogodilo.”

„Recite nam što se vama dogodilo”, obratila se Senatorova supruga Jun Dou. „Rekli ste da ste neko vrijeme plovili. Kako ste zaradili takvu ozljedu?”

„Prerano je za to”, upozorio je Doktor Song. „Rana je još svježja. Tu je priču podjednako teško slušati kao što je mojem prijatelju teško ispričati je.” Okrenuo se Jun Dou. „Drugi put, je li.”

„U redu je”, rekao je Jun Do, „mogu je ispričati”, i krenuo detaljno prepričavati susret s Amerikancima, prepad na *Junmi*, pričao je kako su vojnici mahali oružjem i kako su pocrnjeli od čađe. Opisao im je cipele koje je pronašao, kako su prekrile palubu, opisao im je Jun Do kako su vojnici pušili i prebirali cipele nakon što su utvrdili da je brod čist, kako su krenuli krasti suvenire, pa tako i najsvetije portrete Dragog i Velikog Vođe, i kako je onda došlo do potezanja noža te su se Amerikanci morali povući. Spomenuo je protupožarni aparat. Ispričao im je kako su časnici na američkom brodu pili kavu i promatrali što se događa. Opisao je projektil s napetim mišićima na mornarovu upaljaču.

Senator je rekao: „Ali kako si stradao, sine?”

„Vratili su se”, rekao je Jun Do.

„Zašto bi se vratili?” upitao je Tommy. „Već su vam pregledali brod.”

„Zašto si uopće bio na ribarskom brodu?” upitao je Senator.

„Očito je”, rekao je Doktor Song pomalo naprasito, „da je Amerikance bilo sram što je jedan jedini Sjevernokorejac, naoružan tek nožem, posramio cijelu naoružanu američku jedinicu.”

Jun Do popio je vode. „Ja samo znam”, rekao je, „da se to dogodilo u zoru, dok je sunce udaralo s desne strane. Američki brod izronio je iz tog jarkog svjetla i u čas su se našli na našem brodu. Drugi Časnik bio je na palubi s Kormilarom i Kapetanom. Taj smo dan prali rublje pa su iskuhivali morsku vodu. Začula se dernjava. Popeo sam se gore sa Strojarom i Prvim Časnikom. Onaj čovjek od ranije, poručnik Jervis, pritisnuo je Drugog Časnika uz ogradu. Urlali su na njega zbog noža.”

„Čekaj malo”, rekao je Senator. „Kako znaš kako se taj mornar zove:

„Zato što mi je dao posjetnicu”, rekao je Jun Do. „Htio je da znamo tko je poravnio račune.”

Jun Do je pružio posjetnicu Wandi, a ona je pročitala ime „poručnik Harlan Jervis”.

Tommy je prišao i uzeo posjetnicu. „*Fortitude*, Peta flota”, rekao je Senatoru. „To je sigurno brod Woodyja McParklanda.”

Senator je rekao: „Woody ne bi trpio kukolj u svojoj postrojbi.”

Senatorova supruga podignula je ruku. „Što se dalje dogodilo?” upitala je.

Jun Do rekao je: „A onda su ga bacili morskim psima, a ja sam skočio u more da ga spasim.”

Tommy je rekao: „A odakle uopće svi ti morski psi?”

„Junma je ribarski brod”, objasnio je Jun Do. „Morski psi stalno su nas pratili.”

„Znači morski psi samo su kružili uokolo?” upitao je Tommy.

„Je li momak znao što mu se događa?” upitao je Senator.

Tommy je pitao: „Je li poručnik Jervis išta rekao?”

„Pa, isprva nije bilo puno morskih pasa”, rekao je Jun Do.

Senator je pitao: „Je li taj Jervis sam, golim rukama bacio momka preko ograde?”

„Ili je naredio nekome od mornara da to učine?” upitao je Tommy.

Ministar je položio dlanove na stol. „*Story*”, rekao je na engleskome, „*true*.”

„Ne”, rekla je Senatorova supruga.

Jun Do okrenuo se prema njoj, njezinim staračkim, blijedim, mutnim očima.

„Ne”, rekla je. „Jasno mi je da u ratu nijedna strana nema monopol nad neizrecivim. I nisam toliko naivna da mislim da se motori pravednih ne pogone gorivom nepravde. No ovo su naši najbolji momci, pod vrhunskim zapovjedništvom, perjanice ove nacije. Stoga, ne, gospodine, u krivu ste. Nijedan naš mornar nikad takvo što nije učinio. Znam to. Pouzdano to znam.”

Ustala je od stola.

I Jun Do je ustao.

„Ispričavam se što sam vas uznemirio”, rekao je. „Nisam trebao ispričati tu priču. No morate vjerovati da sam gledao morskim psima u oči, da sam vidio koliko su zalučeni smrću. Kad ste im udaljeni tek koji pedalj, oči im svjetlucaju bijelim sjajem. Okrenu se u stranu i pridignu glavu kad vas žele bolje pogledati prije nego što vas zagrizu. Nisam im osjetio zube u mesu, no kad su mi udarili o kost, bilo je kao da me tresu led i struja. Krv, osjetio sam krv u vodi. Poznat mi je osjećaj kad vidiš momka ravno ispred sebe, a znaš da mu uskoro neće biti traga. Odjednom shvatiš da ga više nikad nećeš vidjeti. Čuo sam one posljednje besmislice koje čovjek izgovori. Kad netko upravo pred tobom upadne u vodu, poznajem onu nevjericu koje se nikad ne riješiš. I ti predmeti koje ljudi ostave za sobom, četku za brijanje, par cipela, kako je to glupo – možeš ih primiti u ruke, buljiti u njih koliko god hoćeš, ali ništa ti ne znače kad tog nekog više nema.” Jun Do sada se tresao. „Grlio sam udovicu, *njegovu udovicu*, ovim rukama dok mu je pjevala uspavanke, gdje god bio.”

*

Kasnije je Jun Do bio u gostinskoj sobi. Pregledavao je sva korejska imena u Teksasu, stotine Kimova i Leejeva, a zamalo je došao do Pakova i Parkova kad se pas odjednom ustao s njegova kreveta.

Wanda je bila pred vratima – lagano je dvaput zakucala, a onda ih otvorila.

„Vozim Volvo”, rekla je s praga. „Tata mi je dao svoj stari auto. Kad sam bila mala, radio je u sigurnosnoj službi u luci. Radio mu je uvijek bio upaljen tako da odmah zna kad neki kapetan upadne u nevolje. I ja ga imam, palim ga kad ne mogu spavati.”

Jun Do samo je zurio u nju. Pas je ponovno legao.

„Doznala sam ponešto o tebi”, rekla je Wanda. „Tko si zapravo.” Slegnula je ramenima. „Mislila sam da je onda pošteno da i ti o meni nešto doznaš.”

„Što god u tvom dosjeu o meni pisalo”, rekao joj je Jun Do, „nije točno. Nikome više ne bih

naudio. To mi nije ni na kraj pameti.” Kako je uopće imala dosje o njemu, pitao se, kad čak ni P’yongyang nije znao točne podatke o njemu.

„Upisala sam tvoju suprugu Sun Moon u računalo i odmah te izbacilo, Zapovjedniče Ga.” Proučavala ga je i čekala nekakvu reakciju, a kad nije reagirao, rekla je: „Ministre zatvorskih rudnika, osvajaču Zlatnog pojasa u tekvondou, zapovjedniče koji je pobijedio Kimuru u Japanu, oče dvoje djece, dobitniče Grimizne zvijezde za nebrojena herojstva, i tako dalje. Nije bilo novijih fotografija, nadam se da se nećeš ljutiti što sam stavila one koje sam uslikala.”

Jun Do zatvorio je telefonski imenik.

„U krivu si”, rekao je. „I ne smiješ mi se tako obraćati pred drugima.”

„Zapovjedniče Ga”, rekla je kao da uživa u okusu tog imena. Podignula je telefon. „Postoji aplikacija koja predviđa orbitu Svemirske postaje”, rekla je. „Za osam minuta proći će iznad Teksasa.”

Izašao je za njom van i slijedio je do kraja pustinje. Nad njima se razmotao Mliječni put, a s planina je dopirao miris kreozota i suhoga granita. Kad se začulo zavijanje kojota, pas se provukao između njih, rep mu se trzao od uzbuđenja, a njih su troje čekali da se oglasi drugi kojot.

„Tommy”, rekao je Jun Do, „govori korejski, zar ne?”

„Tako je”, rekla je Wanda. „Bio je u Koreji tri godine na razmještaju u mornarici.”

Savili su dlanove i podignuli ih prema nebu, tragajući za lukom satelita.

„Ništa mi nije jasno”, rekla je Wanda. „Što ministar zatvorskih rudnika radi u Teksasu? A tko je onaj čovjek koji tvrdi da je ministar?”

„Nije on ni za što kriv. On samo radi što mu se kaže. Moraš shvatiti kako to ide ondje odakle je on došao – ako ti kažu da si siročče, onda si siročče. Ako ti kažu da se spustiš u rupu, a eto, onda si tip koji se spušta niz rupe. Ako ti kažu da naudiš drugima, onda sve počinje.”

„Da naudiš drugima?”

„Mislim, ako mu kažu da ode u Teksas i ispriča priču, od tog trenu on nije ništa drugo osim toga.”

„Vjerujem ti”, rekla je. „Pokušavam shvatiti.”

Wanda je prva uočila Međunarodnu svemirsku postaju kako dijamantnim sjajem juri nebom. Jun Do pratio ju je pogledom, jednako zadivljen kao i kad mu je Kapetan prvi put pokazao satelit iznad mora.

„Ne misliš valjda prebjeći?” upitala je. „Ako misliš prebjeći, to bi stvorilo kojekakve probleme, vjeruj mi. Doduše, dalo bi se izvesti. Ne kažem da nije moguće.”

„Doktor Song, Ministar”, rekao je Jun Do. „Znaš kako bi završili. Ne bih im to mogao učiniti.”

„Naravno”, rekla je.

U nedokučivoj daljini, toliko kilometara daleko da se ne mogu ni izbrojiti, uz horizont se privila oluja praćena munjama. Sijevanje je ipak bilo dovoljno jako da ocrta bliže planinske lance i nasluti druge, još udaljenije. Bljesak jedne munje u kratkom je kadru osvijetlio tamnu sovu, uhvaćenu u letu dok je tiho lovila među visokim, igličastim drvećem.

Wanda se okrenula prema njemu. „Osjećaš li se slobodno?” upitala je. Naherila je glavu. „Je li ti poznat osjećaj slobode?”

Kako da joj objasni svoju zemlju, pitao se. Kako da joj objasni da je napuštanje granica svoje zemlje i plovidba Japanskim morem – da je to bila sloboda. Ili kako se kao dječak na sat iskradao iz talionice kako bi s drugim dečkima skakao po hrpama šljake, iako su čuvari bili posvuda, baš zato što su čuvari bili posvuda – to je bila čista sloboda. Kako da netko shvati da je zagorjeli čaj koji se pravi od riže skorene na dnu lonca ukusniji od najfinije teksaške limunade?

„Ima li ovdje radnih logora?” upitao je.

„Nema”, rekla je.

„Prisilnih brakova, samokritičkih sesija, zvučnika?”

Zatresla je glavom.

„Ne znam onda bih li tu ikad osjetio slobodu”, rekao je.

„A što mi to sad koristi?” upitala je Wanda. Bila je gotovo ljuta na njega. „Ništa time nisam shvatila.”

„Kad si u mojoj zemlji”, rekao je, „sve je jednostavnije, jasnije, smislenije. Nema poštenije zemlje na svijetu.”

Zagledala se u pustinju.

Jun Do rekao je: „Otac ti je bio tunelaš, zar ne?”

„Ujak”, rekla je.

„Dobro, ujak. Većina ljudi koja oko nas hoda – ne razmišlja o tome da su živi. No kad se tvoj ujak spremao ući u neprijateljski tunel, siguran sam da ni o čemu drugome nije razmišljao. A kad je izvukao živu glavu, vjerojatno je bio svjesniji života više nego što ćemo mi to ikad biti, kao nitko živ na ovome svijetu, osjećao se da mu do sljedećeg tunela nitko ništa ne može, da je nepobjediv. Njega pitaj je li više živ bio ondje ili ovdje.”

„Sve je meni jasno što ti govoriš”, rekla je Wanda. „Kad sam bila mala, uvijek bismo se ježili od njegovih priča o tunelima, a on ih je prepričavao kao da to nije ništa. No kad sad dođe tati u posjet i kad se ustaneš usred noći po čašu vode, eto njega budnog kao dan, stoji nasred kuhinje i bulji u sudoper. Nije to nepobjedivost. Nije to čežnja za danima u Vijetnamu kad si se osjećao živim, već želja da tamo nikad nisi ni otišao. Razmisli malo što to znači za tvoju metaforu slobode.”

Jun Doov pogled odavao je tužno razumijevanje. „Znam taj san koji tvoj ujak sanja”, rekao je. „Taj koji ga je probudio i otjerao u kuhinju.”

„Vjeruj mi”, rekla je. „Ne poznaješ ti mojeg ujaka.”

Jun Do je kimnuo. „Pošteno”, rekao je.

Zurila je u njega, opet gotovo bijesna.

„Dobro”, rekla je. „Hajde, ispričaj mi ga.”

„Samo ti želim pomoći da ga shvatiš.”

„Ispričaj mi”, rekla je.

„Kad bi se tunel urušio”, rekao je Jun Do.

„U zatvorskim rudnicima?”

„Tako je”, rekao je. „Kad bi se tunel u rudniku urušio, morali bismo iskopati rudare. Očne jabučice bile su im spljoštene i slijepljene. A usta – uvijek razjapljena i puna zemlje. Ne možeš to podnijeti, taj prizor natrpanog grla, iščupanog, smeđeg jezika. Toga smo se najviše bojali, da ćemo sa svima na kraju stati u krug i suočiti se s panikom posljednjih trenutaka. Kad tako zatekneš ujaka kako kasno u noć stoji pred sudoperom, znači da je sanjao kako udiše zemlju. U snu je sve mračno. Držiš dah, držiš i držiš i kad ga više ne možeš držati, netom prije nego što udahneš zemlju – tad se probudiš jedva dišući. Nakon tog sna uvijek se moram umiti. Neko vrijeme samo dišem, ali čini mi se kao do zraka više nikad neću doći.”

Wanda se na trenutak zagledala u njega.

Rekla je: „Dat ću ti nešto, može?”

Pružila mu je malen fotoaparat koji mu je stao u dlan. Takav je vidio u Japanu.

„Ulikaj me”, rekla je. „Uhvati me u okvir i pritisni dugme.”

Podignuo je fotoaparat u mraku. Kroz prozorčić na aparatu jedva je vidio njezinu siluetu. I

onda bljesak.

Wanda je gurnula ruku u džep i izvadila jarkocrveni mobitel. Kad ga je podignula, na njegovu ekranu bila je fotografija koju je upravo uslikao. „Ovo je proizvedeno za Irak”, rekla je. „Dajem ih lokalcima, onima s kojima surađujemo. Kad pomisle da bih nešto trebala vidjeti, fotografiraju to. Slika se šalje na satelit, a onda samo meni. Fotoaparat nema memorije pa se slike ne pohranjuju. Nitko nikad ne bi saznao što si uslikao i kamo je slika otišla.”

„Što želiš da slikam?”

„Ništa”, rekla je. „Bilo što. O tebi ovisi. Ako mi ikad nešto budeš htio pokazati, nešto što bi mi pomoglo da shvatim tvoju zemlju, samo pritisni ovo dugme.”

Ogledao se oko sebe kao da pokušava odlučiti što bi u tom mraku uslikao.

„Nemoj se bojati”, rekla je i nagnula mu se bliže. „Ispruži ruke i slikaj”, rekla mu je.

Osjetio je kako mu se zavlači pod rame, kako mu leđa obgrljuje rukom.

Uslikao ih je, a onda pogledao ekran.

„Zar sam se trebao nasmiješiti?” upitao je i pružio joj aparat.

Pogledala je fotografiju. „Kakva intimnost”, rekla je i nasmijala se. „A mogao bi se malo opustiti. Ne bi ti škodilo da se nasmiješ.”

„Intimnost”, rekao je. „Ne znam tu riječ.”

„Ma znaš, bliskost”, rekla je. „Kad dvoje ljudi sve dijele, kad među njima nema tajni.”

Pogledao je fotografiju. „Intimnost”, rekao je.

*

Te je noći u snu Jun Do čuo siročića Bo Songa. Kako nije bio obdaren sluhom, Bo Song bio bi među najglasnijima kad bi pokušao govoriti, a u snu je bio još gori, pa bi njegovo kaotično gluho glasanje bučilo po cijelu noć. Jun Do dao mu je ležaj u hodniku, gdje bi hladnoća većinu dječaka ošamutila; neko bi se vrijeme čulo cvokotanje, a zatim muk. No ne i Bo Songa – on bi od hladnoće još glasnije govorio u snu. Noćas ga je Jun Do čuo kako cvili, cmizdri, a u tom je snu Jun Do konačno počeo razaznavati govor gluhoga dječaka. Njegovi su se zalutali zvukovi počeli oblikovati u riječi, a iako Jun Do te riječi nije znao spojiti u rečenice, znao je da mu Bo Song pokušava reći istinu o nečemu. Veliku, stravičnu istinu, a upravo u trenutku kad su siročićeve riječi počele dobivati smisao, upravo u trenutku kad je gluhi dječak postigao da se njegov glas konačno čuje, Jun Do se probudio.

Otvorio je oči i ugledao brnjicu psa koji mu se uvukao pod pokrivač i preuzeo pola jastuka. Jun Do vidio je kako mu se iza kapka oko okreće i titra na svaki cvilež zbog pseće noćne more. Ispruživši ruku, Jun Do gladio mu je dlaku i smirivao ga, a cvilež i cmizdrenje polako su utihnuli.

Jun Do navukao je hlače i svoju novu bijelu košulju. Bos je došao do sobe Doktora Songa, u kojoj mu nije bilo ni traga, osim spakirana kovčega koji je čekao kod podnožja kreveta.

Kuhinja je bila prazna, a i blagovaonica.

U toru ga je Jun Do pronašao kako sjedi za drvenim stolom za piknik. Puhao je ponoćni vjetar. Oblaci su jurili preko tek uzdignuta mjeseca. Doktor Song ponovno se presvukao u odijelo i kravatu.

„Ona žena iz CIA-e došla mi je u sobu”, rekao je Jun Do.

Doktor Song nije odgovorio. Zurio je u ognjište – ugljen je i dalje širio toplinu, a kad je vjetar u vrtlogu otpirio svježi pepeo, ognjište je vibriralo ružičastim sjajem.

„Znate li što me pitala?” rekao je Jun Do. „Pitala me osjećam li se slobodno.”

Na stolu je stajao kaubojski šešir Doktora Songa, rukom ga je pridržavao da ga vjetar ne odnese.

„I što si rekao našoj vatrenoj američkoj curi?” upitao je.

„Istinu”, rekao je Jun Do.

Doktor Song je kimnuo.

Lice mu je bilo nekako nateklo, a oči su se jedva borile s kopcima otežalima od starosti.

„Je li bilo uspješno?” upitao je Jun Do. „Jeste li dobili ono po što ste došli, što god to bilo?”

„Jesam li dobio ono što sam htio?” zapitao se Doktor Song. „Imam auto, vozača i stan na brdu Moranbong. Moj supruga, kad sam je imao, bila je utjelovljenje ljubavi. Vidio sam bijele moskovske noći i obišao Zabranjeni grad. Predavao sam na Sveučilištu Kim Il Sunga. Na skuteru sam se s Dragim Vođom utrkiavao po hladnom planinskom jezeru, vidio sam kako se deset tisuća žena složno izvija na festivalu Arirang. A sad sam isprobao teksasški roštilj.”

Od takvih govora Jun Do hvatala je jeza.

„Želite li mi što reći, Doktore Song?” upitao je.

Doktor Song uvlačio je prste u utor na vrhu šešira. „Sve sam nadživio”, rekao je. „Kolege, prijatelje, gledao sam kako ih šalju u poljoprivredne komune i rudarske logore, a neki su samo otišli. S toliko smo se teškoća suočili. Svakim škripcem, svakom neprilikom. I eto me sad, starog Doktora Songa.” Očinski je potapšao Jun Do po nozi. „Nije loše za ratno siročće.”

Jun Do se i dalje pomalo osjećao kao u snu, kao da sluša nešto važno na jeziku koji zamalo razumije. Okrenuo se i vidio da ga je pas pratio te da ga sad promatra iz daljine, a dlaka mu je naizgled mijenjala uzorak sa svakom promjenom smjera vjetra.

„Upravo je”, rekao je Doktor Song, „sunce visoko iznad P'yongyanga – no, trebamo se naspavati.” Ustao je i namjestio šešir na glavu. „U filmovima o Teksasu za to kažu spavati kao zaklan.”

*

Ujutro nije bilo velikog oproštaja. Pilar im je napunila košaru kolača i voća za let, a svi su se okupili ispred kuće, gdje su Senator i Tommy dovezli Thunderbird i Mustang. Doktor Song preveo im je Ministrove oproštajne želje, koje su zapravo bile poziv da ga svi što prije posjete u P'yongyangu, osobito Pilar, koja bi se teška srca vratila kući iz tog radničkog raja.

Doktor Song svima je priuštio tek naklon.

Jun Do prišao je Wandu. Nosila je majicu za trčanje pa je jasno vidio snagu njezinih prsa i ramena. Kosa joj je po prvi put bila raspuštena i uokvirivala lice.

„Sretno ti bez mene bilo”, rekao joj je. „Tako se pozdravljaju u Teksasu, zar ne?”

„Tako je”, rekla je i nasmiješila se. „Znaš li kako se na to odgovori? „Dok se ponovno ne susretnemo.””

Senatorova supruga grlila je štene i jagodice provlačila kroz meke nabore njegove kože.

Dugo je promatrala Jun Doa.

On je rekao: „Hvala vam što ste mi njegovali ranu.”

„Tako sam prisegnula”, rekla je. „Pomoći svakome kome treba liječnička pomoć.”

„Znam da niste povjerovali u moju priču”, rekao je.

„Vjerujem da živiš u zemlji patnje”, rekla je. Glas joj je bio odmjeren i zvonak, kao i onda kad

je govorila o Bibliji. „Vjerujem i da je tvoja supruga dobra žena, i da joj samo treba prijateljica. Svi mi govore da joj ja ne smijem biti ta prijateljica.” Poljubila je štene i pružila ga Jun Dou. „Ovo je sve što mogu učiniti.”

„Srdačna gesta”, rekao je uz smiješak Doktor Song. „Nažalost, pseće su vrste zabranjene u P’yongyangu.”

Gurnula je štencu Jun Dou u ruke. „Ne slušajte ni njega ni njegova pravila”, rekla je. „Mislite na suprugu. Smislite način.”

Jun Do je prihvatio psa.

„Catahoule su ovčari”, rekla je. „Kad se taj mali naljuti na vas, grist će vam pete. Kad vam poželi iskazati ljubav, opet će vam gristi pete.

„Moramo na avion”, rekao je Doktor Song.

„Zovemo ga Žigo”, rekla je Senatorova supruga. „No vi ga nazovite kako god želite.”

„Žigo?”

„Da”, rekla je. „Vidite li mu ovaj znamen na nozi? Ovdje bi dobio žig.”

„Žig?”

„Žig je trajni znak da je nešto tvoje.”

„Poput tetovaže?”

Kimnula je. „Poput tvoje tetovaže.”

„Onda neka bude Žigo.”

Ministar je krenuo prema Thunderbirdu, no Senator ga je zaustavio.

„Ne”, rekao je Senator i pokazao na Jun Doa. „Njega.”

Jun Do skrenuo je pogled prema Wandu koja je potvrdno slegnula ramenima. Tommy je stajao prekrštenih ruku i nabacio zadovoljan osmijeh.

Jun Do sjeo je u dvosjed. Pridružio mu se i Senator, naslonivši mu se gotovo ramenom uz rame, i polako su krenuli niz šljunčani put.

„Mislili smo da onaj brbljavi manipulira šutljivim”, rekao je Senator. „A sad ispada da ste cijelo vrijeme vi bili taj. Pa ima li vam kraja? I to što ste upravljali njime dodajući ‚je li’ i ‚nije li’ na kraj rečenice. Zar stvarno mislite da smo toliko glupi? Jasni su mi vaši aduti i izlike – ‚mi smo iz nazadne zemlje’, ‚strpat će me u gulag’. No prijeći ovoliki put i praviti se da si nitko i ništa? Zašto ste nam ispričali onu bedastu priču o morskom psu? I što, zaboga, radi ministar zatvorskih rudnika?”

Senatorov je naglasak bio sve jači, a iako nije pohvatao sve riječi, Jun Do znao je točno što Senator govori.

„Mogu vam objasniti”, rekao je Jun Do.

„Ma hajde, slušam”, rekao mu je Senator.

„Istina je”, rekao je Jun Do. „Ministar nije pravi ministar.”

„Nego tko je taj čovjek?”

„Vozač Doktora Songa.”

Senator se u nevjerici nasmijao. „Kriste Bože”, rekao je. „Je li vam uopće palo na pamet da s nama igrate fer? Ne želite da vam se ukrcavamo na ribarske brodove – to je nešto o čemu možemo razgovarati. Fino sjednemo za stol. Mi vam, recimo, predložimo da na ribarskim brodovima ne krijumčari te dijelove za projektil Taepodong, krivotvoreni novac, heroin i tako dalje. I onda se dogovorimo. No ja sam izgubio vrijeme pregovarajući s budalama dok ste vi, šta, snimali situaciju?”

„Da ste, recimo, sa mnom razgovarali”, rekao je Jun Do iako nije imao pojma o čemu govori.

„Što biste tražili?”

„Što bih tražio?” upitao je Senator. „Nisam nijednom čuo što vi točno nudite. Htjeli bismo nešto konkretno, nešto što se može objesiti na zid. Nešto dragocjeno. Svima bi moralo biti jasno da je vašeg vođu to skupo stajalo.”

„Dali biste nam što želimo u zamjenu za takvo što?”

„Mislite na brodove? Ma, pustili bismo ih na miru, ali zašto? Kad svaki od njih prevozi strahote i kreće se u pravcu nevolja. No igračka Dragog Vođe?” Kroz Senatorove zube protisnuo se zvižduk. „To je već druga priča. Ako to vratimo, možemo se slobodno popišati na stablo breskve japanskog ministra.”

„Ali priznajte”, rekao je Jun Do, „da to pripada Dragome Vođi, da imate nešto što njemu pripada?”

„Pregovori su završili”, rekao je Senator. „To je bilo jučer i ništa nismo riješili.”

Senator je tada maknuo stopalo s papučice gasa.

„No ostao nam je još jedan problem, Zapovjedniče”, rekao je Senator dok su skretali s ceste. „I on nema nikakve veze s pregovorima i spačkama koje vi tu kuhate.”

Mustang se zaustavio pokraj njih. Sa suvozačkog sjedala, dok joj je ruka visjela kroz prozor, Wanda se obratila Senatoru. „Dečki, sve u redu?” upitala je.

„Samo raščišćujemo neke stvari”, rekao je Senator. „Ne trebate nas čekati – eto nas odmah za vama.”

Wanda je opalila dlanom po vratima Mustanga i Tommy ih je odvezao dalje. Jun Do krajičkom je oka na stražnjem sjedalu zapazio Doktora Songa, no nije uspio prepoznati stišću li se starcu oči od straha ili zriču od izdaje.

„Ovako stvari stoje”, rekao je Senator i prikovao pogled uz Jun Doov. „Wanda mi kaže da ste učinili neke stvari, da vam je dosje krvav. Pozvao sam vas u svoj dom. Spavali ste u mojem krevetu, ubojica je hodao među mojim ljudima. Kažu da život ne vrijedi mnogo ondje odakle ste došli, no ljudi koje ste ovdje upoznali meni strašno puno znače. Već sam ja rješavao stvari s ubojicama. Štoviše, vas ću tek sljedeći put riješiti. No takve se stvari ne rješavaju iznebuha, takvi ti ljudi ne večeraju sa ženom bez tvog znanja. I zato, Zapovjedniče Ga, slobodno prenesite poruku samom Dragom Vođi, i nju spremno potpisujem. Recite mu da ovakav način ne cijenimo. Recite mu da nijedan brod odsad nije siguran. Recite mu da svoju dragocjenu igračku više nikad neće vidjeti – može se pozdravit' s njom.”

*

Ambalaža brze hrane i prazne limenke piva Tecane bile su porazbacane po Iljušinu. Dva crna motocikla priprečila su prolaz do prve klase, a većinu sjedala zauzelo je devet tisuća DVD-a koje je ekipa Druga Buca kupila u Los Angelesu. Drug Buc izgledao je kao uopće nije spavao. Utaborio se u stražnjem dijelu aviona, gdje su njegovi dečki gledali filmove na rasklopnim računalima.

Doktor Song neko je vrijeme u avionu meditirao i nije se ni pomaknuo sve dok nisu odmaknuli daleko od Teksasa. Prišao je Jun Dou. „Imaš ženu?” upitao je Doktor Song.

„Ženu?”

„Senatorova supruga rekla je da je pas za tvoju ženu. Je li to istina, imaš li ženu?”

„Nemam”, rekao je Jun Do. „Lagao sam da objasnim tetovažu na prsima.”

Doktor Song je kimnuo. „A Senator je proključio našu varku s Ministrom i pomislio da samo u

tebe može imati povjerenja. Zato si se vozio s njime?”

„Da”, rekao je Jun Do. „Iako je Senator rekao da je Wanda sve shvatila.”

„Naravno”, rekao je. „A što se Senatora tiče, kakve je prirode bio vaš razgovor?”

„Rekao je da nije zadovoljan našom taktikom, da će se nastaviti prepadi ribarskih brodova i da svoju dragocjenu igračku više nikad nećemo vidjeti. Želi da tu poruku prenesem.”

„Komu?”

„Dragome Vođi.”

„Dragome Vođi? Ti?” upitao je Doktor Song. „Zašto misli da baš ti imaš njegovu naklonost?”

„Otkud da ja znam?” upitao je Jun Do. „Očito misli da sam nešto što nisam.”

„Da, da, mudra taktika”, rekao je Doktor Song. „Mi smo je izmislili.”

„Nisam ništa loše učinio”, rekao je Jun Do. „Ne znam ni kakvu to igračku spominje.”

„Pošteno”, rekao je Doktor Song. Primio je Jun Doa za rame i dobronamjerno ga stisnuo. „Valjda više nije ni važno. Znaš li što je radijacija?”

Jun Do je kimnuo.

„Japanci su izumili stroj koji su nazvali detektorom prirodne radijacije. Uperili su ga u nebo i proučavali nešto u svemiru. Kad je Dragi Vođa čuo za taj aparat, svoje je znanstvenike pitao bi li se takvo što moglo spojiti na zrakoplov. Htio je preletjeti preko naših planina i pomoću njega naći uran u dubokim slojevima zemlje. Njegovi su se znanstvenici složili pa je Dragi Vođa poslao tim u promatračnicu Kitami na Hokkaidu.”

„Ukrali su ga?”

Doktor Song izbezumljeno ga je pogledao. „Velik je kao Mercedes”, rekao je. „Poslali smo ribarski brod da ga preuzme, ali onda su pristigli Ameri.” Na to se Doktor Song nasmijao. „Možda su to bili isti oni koji su te bacili među morske pse.”

Doktor Song probudio je Ministra i njih su trojica izmislila priču da ublaže svoj neuspjeh. Doktor Song smatrao je da bi pregovore trebali opisati kao posve uspješne sve dok se u trenutku dogovora telefonskim pozivom nije umiješala viša sila. „Pretpostavit će se da je to bio američki predsjednik, a gnjev P’yongyanga preusmjerit će se od nas prema toj nametljivoj, iritantnoj osobi.”

Usklađivali su tijekom događaja, uvježbavali ključne trenutke i ponavljali značajne američke fraze. Telefon je bio smeđe boje. Stajao je na visokom stolu. Triput je zazvonio. Senator je u slušalicu izgovorio tek tri riječi: „Da... svakako... naravno.”

Činilo se kao da put natrag traje dvostruko duže. Jun Do hranio je štene polupojedenim *buritom*, a onda mu se izgubio ispod sjedala i nikako ga nije mogao naći. Kad se spustila tama, vidio je crvena i zelena svjetla drugih, dalekih mlažnjaka. Kad su napokon svi zaspali i kad u avionu više nije bilo života osim pilota koji su pušili sjedeći pred svijetlećim instrumentima, potražio ga je Drug Buc.

„Evo ti DVD”, rekao je. „Najbolji film koji je ikad snimljen.”

Jun Do okretao je kutiju na neznatnom svjetlu. „Hvala”, rekao je, no potom upitao: „Je li ovo priča o uspjehu ili neuspjehu?”

Drug Buc slegnuo je ramenima. „Kažu da je o ljubavi”, rekao je. „Ali ja ne gledam crno-bijele filmove.” A onda se Drug Buc zagledao u Jun Doa. „Čuj, put ti nije bio neuspješan kao što misliš.”

Upro je prstom prema zamašenoj kabini u kojoj je sa štencem u krilu spavao Doktor Song.

„Ne brini se ti za Doktora Songa”, rekao je Drug Buc. „Taj tip zna preživjeti. Tijekom rata uspio je nagovoriti američke tenkiste da ga prime. Vojnicima je pomagao čitajući znakove kraj puta i pregovarajući s civilima. Davali su mu konzerve hrane i cijeli je rat proveo u sigurnom okrilju topovske kupole. Uspio je to izvesti, a bilo mu je tek sedam godina.”

„Govoriš mi to da umiriš mene ili sebe?” upitao je Jun Do. Drug Buc kao da to nije čuo. Tresao je glavom i smiješio se. „Kako da izvučem ove jebene motore s aviona?”

U tami su sletjeli na nenaseljeni otok Kraznjatov da dopune gorivo. Nije bilo signalne rasvjete za slijetanje pa su piloti procijenili spust na temelju prethodne putanje, a onda slijedili ljubičasti sjaj mjesečeva sjaja na pisti. Ova crpka, udaljena dvije tisuće kilometara od najbližeg kopna, sagrađena je za snabdijevanje sovjetskih lovaca na podmornice. U kolibi u kojoj su stajali akumulatori za gorivo nalazila se posuda za kavu. U nju je Drug Buc gurnuo snop novčanica, a zatim pilotima pomogao s teškim cijevima za gorivo Jet A-1.

Dok je Doktor Song spavao u avionu, Jun Do i Drug Buc pušili su na hućućem vjetru. Otok se sastojao tek od tri spremnika s gorivom i piste okružene stijenama s bijelom glazurom od ptičjeg izmeta, posutom komadićima šarene plastike i nasukanim potegečama. Ožiljak Druga Buca sjajio se na mjesečini.

„Nitko nikad nije siguran”, rekao je Drug Buc i iščeznuo je njegov veseljački ton. Iza njihovih leđa krila starog Iljušina povila su se i stenjala od priljeva goriva. „No da pomislim da će netko iz ovog aviona završiti u logoru”, dodao je okrenuvši se Jun Dou da bude siguran da ga je čuo, „sam bi mu glavu o ove stijene razbio.”

Piloti su izvukli cijevi i okrenuli avion nosom prema vjetru. Zavrtjeti su motore, no prije nego što su ga podignuli iznad mračnoga, podivljalog mora, otvorili su odljevni otvor i svu nečist iz aviona u jednom mlazu izlili dolje na pistu.

Kinu su preletjeli u mraku, a u zoru su letjeli preko pruge koja od Shenyanga vodi prema jugu, prateći je skroz do P'yongyanga. Zračna luka bila je sjeverno od grada pa Jun Do nije uspio dobro vidjeti znamenitu metropolu, njezin Prvomajski stadion, mauzolej Mansudae i plameni toranj Juche. Kravate su poravnali, smeće pokupili i na kraju je Drug Buc Jun Dou donio štene nakon što su njegovi ljudi cijelu kabinu prepuzali da ga ulove.

No Jun Do psa nije htio uzeti. „To je dar za Sun Moon”, rekao je. „Hoćeš li joj ga isporučiti umjesto mene?”

Jun Do vidio je kako u očima Druga Buca naviru pitanja, no nijedno nije izrekao, već je samo kimnuo.

Spušten je stajni trap, a dok se avion približavao, koze na pisti nekako su znale u kojem trenutku treba odlutati odande. No čim su dodirnuli tlo, Doktor Song ugledao je vozila koja su čekala njihov avion, i okrenuo se s uspaničenim izrazom lica.

„Sve zaboravite”, doviknuo je Ministru i Jun Dou. „Mijenjamo plan iz temelja.”

„Što je?” upitao je Jun Do. Pogledao je Ministra kojemu su oči bile pune straha.

„Nema vremena”, rekao je Doktor Song. „Amerikanci nam nisu ni mislili vratiti ono što su nam ukrali. Je li jasno? To je nova priča.”

Nagurali su se u prolazu, čvrsto se primivši kad su piloti žestoko nagazili na kočnice.

„Ovo je nova priča”, rekao je Doktor Song. „Amerikanci su smislili detaljan plan kako da nas ponize. Tjerali su nas da im obrađujemo zemlju i da Senatoru plijevamo korov, zar ne?”

„Tako je”, rekao je Jun Do. „Morali smo jesti vani, i to golim rukama, okruženi džukelama.”

Ministar je dodao: „Nisu nas dočekali ni pjesmom ni crvenim tepihom. I vozili su nas okolo u zastarjelim automobilima.”

„U trgovini su nam pokazali lijepu obuću, ali odmah su je sklonili”, rekao je Jun Do. „Natjerali su nas da za večerom nosimo seljačke košulje.”

„Bravo, bravo”, rekao je Doktor Song. Smiješio se smiješkom očajnika, no oči su mu sjale zbog novog izazova. „Ovo će progovoriti Dragome Vodi. Ovo nam možda spasi glavu.”

*

Vozila na cesti bili su sovjetski vojni kamioni, tri Tsira. Sve su tri vrane proizvedene u Chongjinu u tvornici Sungli 58 pa je Jun Do vidio već na tisuće takvih. Upotrebljavali su se pri prijevozu vojnika i robe, a preteglili su i nemalo siročadi. U kišnoj sezoni samo se Tsir i mogao kretati.

Doktor Song nije htio pogledati ni vrane ni njihove vozače koji su pušili na stubama kod vozačkih vrata. Nasmiješio se od uha do uha i pozdravio dva muškarca koji su ih došli ispitati. No namrgođeni Ministar nije mogao prestati buljiti u visoke gume, u valjkaste spremnike za gorivo. Jun Do odjednom je sinulo da bi se samo vranom mogli prevesti groznim planinskim cestama kad bi nekoga iz P'yongyanga trebalo odvesti u zatvorski logor.

Jun Do ugledao je golem portret Velikog Vođe Kim Il Sunga navrh zračnog terminala. No ona dva ispitivača odvela su ih u drugom smjeru – pokraj skupine žena u kombinezonima koje su pred hrpom lopata izvodile jutarnju gimnastiku i pokraj trupa aviona na tlu, let-lampama rastavljena na četiri dijela. Na kantama pokraj trupa sjedili su starci i iz njega čupali bakrene žice.

Došli su do praznog hangara koji je iznutra bio prostran. Jame u betonskom podu bile su ispunjene blatnom vodom. Bilo je ondje nekoliko mehaničarskih prostorija punih alata, viličara i radnih stolova, a Doktora Songa, Ministra i Jun Doa posjeli su za svaki od njih, udaljene tek toliko da jedan drugome izmaknu iz vidnog polja.

Jun Do sjeo je za stol s ispitivačima koji su mu počeli pretraživati stvari.

„Recite nam kako vam je bilo na putu”, rekao je jedan. „I nemojte ništa preskakati.”

Na stolu je stajao pisaci stroj, no nijedan nije posegnuo za njim.

Ispričao je Jun Do spominjao samo ono što su se dogovorili – ponižavanje psima, papirnatim tanjurima, večeranjem pod užarenim suncem. Dok je govorio, dvojica su ispitivača otvorila njegov viski i ispijajući ga složili se da je dobar. Podijelili su Jun Doove cigarete pred njegovim očima. Osobito im se svidjela malena baterijska lampa i prekinuli su ga da provjere ne skriva li možda još jednu. Jeli su njegovu sušenu govedinu, navlačili njegove rukavice od teleće kože.

„Ispočetka”, rekao mu je drugi. „I sve nam recite.”

Nastavio je nabrajati sramoćenja – kako ih u zračnoj luci nisu dočekali glazbom, kako nije bilo crvenog tepiha, kako je Tommy ostavio svoje izlučevine na stražnjem sjedalu. Tjerali su ih da jedu golim rukama, kao da su životinje. Pokušao se prisjetiti koliko je metaka ispaljeno iz starih pištolja. Opisao je starinske automobile. Je li spomenuo da mu se pas i u krevet uvukao? Može li dobiti čašu vode? Nema vremena za to, rekli su, uskoro će sve završiti.

Jedan je ispitivač vrtio DVD u rukama. „Je li ovo visoka rezolucija?” upitao je.

Drugi ispitivač na to je odmahnuo rukom. „Zaboravi”, rekao je. „To ti je crno-bijeli film.”

Opalili su koju sliku fotoaparatom, no nikako nisu mogli shvatiti kako ih mogu pregledati.

„Pokvaren je”, rekao je Jun Do.

„A ovo?” upitali su podignuvši antibiotike.

„Ženske tablete”, rekao im je Jun Do.

„Morat ćete nam ispričati svoju priču”, rekao je jedan od njih. „Moramo sve zapisati. Vraćamo se odmah, a dok nas nema, uvježbavajte je. Slušat ćemo vas, čut ćemo sve što kažete.”

„Od početka do kraja”, rekao je drugi.

„Odakle da počnem?” upitao ih je Jun Do. Počinje li priča o njegovu putovanju u Teksas onoga trena kad su po njega poslali auto ili kad je proglašen herojem ili kad se Drugi Časnik izgubio u

valovima? I gdje završava? Imao je strašan osjećaj da ova priča nije ni blizu kraja.

„Vježbajte”, rekao je ispitivač.

Zajedno su napustili mehaničarsku prostoriju i čuo je Ministrov prigušen glas kako prepričava priču. „Po mene je došao auto”, rekao je Jun Do naglas. „Ujutro. Brodovi u luci sušili su mreže. Automobil je bio Mercedes, četiri vrata, dva vozača. Imao je brisače i tvornički radio...”

Obraćao se krovnim gredama. Vidio je kako ptičice gore trzaju glavicama dok ga promatraju. U što je veće detalje priče ulazio, zvučala mu je sve čudnija i nevjerovatnija. Je li mu Wanda zaista poslužila hladnu limunadu? Je li mu pas stvarno donio kost nakon što se istuširao?

Kad su se ispitivači vratili, Jun Do izrecitirao je svoju priču do dijela kad su u avionu prvi put otvorili frižiderčić s tigrovinom. Jedan od njih preslušavao je Ministrov iPod, a drugi je djelovao uzrujano. Iz nekog su se razloga Jun Doova usta vratila scenariju. „Na krevetu je ležao pas”, rekao je. „Prisiljavali su nas da režemo živicu, stražnje sjedalo bilo je okaljano.”

„Jeste li sigurni da i vi nemate jedan ovakav?” upitao je jedan i podignuo iPod.

„Možda ga skriva.”

„Je li to istina? Skrivate li ga?”

„Automobili su bili prastari”, rekao je Jun Do. „A pištolji opasno zastarjeli.”

Prva mu se priča stalno vraćala u misli i uhvatila ga je paranoja da bi nehotice mogao ispričati da je telefon zvonio četiri puta i da je Senator u slušalicu izrekao četiri riječi. A onda se sjetio da je u krivu, da je telefon zvonio triput i da je Senator izrekao tri riječi, a onda je Jun Do pokušao razbistriti glavu jer je i to bilo krivo, jer telefon nije zvonio, američki predsjednik uopće nije zvao.

„Hej, trgni se”, rekao je jedan od ispitivača. „Upitali smo starca gdje mu je fotoaparat pa je rekao da ne zna o čemu pričamo. Svi imate iste rukavice, cigarete, sve.”

„Nemam ništa drugo”, rekao je Jun Do. „Imate sve što je moje.”

„Vidjet ćemo što će reći treći tip.”

Dali su mu komad papira i olovku.

„Vrijeme je da je zapišeš”, rekli su i ponovno izašli iz prostorije.

Jun Do podignuo je olovku. „Po mene je došao auto”, pisao je, ali u olovci je jedva bilo tinte. Odlučio je preskočiti do dijela kad su već u Teksasu. Protresao je olovku i dodao: „I onda su me odvezli u trgovinu čizama.” Znao je da će olovka izdržati još samo jednu rečenicu. Čvrsto ju je pritisnuo i naškrabao: „Ondje je počelo moje poniženje.”

Jun Do je podignuo papir i pročitao svoju priču od dvije rečenice. Doktor Song rekao je da u Sjevernoj Koreji nije važan čovjek nego njegova priča – što to onda znači kad mu je priča prazna, da je to samo prijedlog života?

U hangar je ušao jedan od vozača vrane. Prišao je Jun Do i upitao ga: „Ti si tip kojeg vozim?”

„Kamo?” upitao je Jun Do.

Prišao je ispitivač. „U čemu je problem?” pitao je.

„Propucali su mi farove”, rekao je vozač. „Moram krenuti sad inače neću stići.”

Ispitivač se okrenuo prema Jun Do. „Čuj, provjerili smo tvoju priču”, rekao je. „Možeš ići.”

Jun Do je podignuo papir. „Imam samo ovo”, rekao je. „Potrošila se tinta.”

Ispitivač je uzvratilo: „Važno je da barem nešto imaš. Već smo ti poslali pravu papirologiju, ovo je samo osobni iskaz. Ne znam zašto nas uopće šalju po to.”

„Trebam li potpisati?”

„Neće škoditi”, rekao je ispitivač. „Može, neka bude službeno. Evo ti moja olovka.”

Pružio je Jun Do olovku koju je Doktor Song bio dobio od gradonačelnika Vladivostoka.

Preljepo je pisala – potpisao se nije još od škole stranih jezika. „Bolje odmah kreni s njime”,

rekao je ispitivač vozaču. „Inače će cijeli dan biti ovdje. Stari traži još papira.” Vozaču je dao kutiju cigareta American Spirit, a zatim ga upitao jesu li liječnici s njime.

„Jesu, u kamionu su”, rekao je vozač.

Ispitivač je Jun Dou pružio njegov DVD *Casablance*, fotoaparati i tablete. Poveo je Jun Do prema vratima hangara. „Ovi idu na istok”, rekao je Jun Dou. „Povest ćeš se s njima. Liječnici su na milosrdnoj misiji, ti su ljudi istinski heroji nacije, ne možeš vjerovati koliko bolnice u glavnom gradu vape za njima. Pa ako im zatreba pomoć, pomози im, nemoj da kasnije čujem da si bio lijen ili sebičan – je li jasno?”

Jun Do je kimnuo. Na vratima se, doduše, osvrnuo. Nije vidio ni Doktora Songa ni Ministra onako uvučene u mehaničarske prostorije, no čuo je glas Doktora Songa, jasan i glasan. „Bilo je to iznimno zanimljivo putovanje”, govorio je Doktor Song. „Ne ponovilo se nikad više.”

*

Devet sati u stražnjem dijelu vrane. Žljebasta cesta uzburkala mu je utrobu, motor se toliko tresao da više nije znao gdje završava njegovo tkivo a gdje počinje drvena klupa. Kad se pokušao pomaknuti, popišati se kroz daske na zemljanu cestu, mišići mu nisu reagirali. Trtica mu je najprije obamrla pa se užarila pa opet obamrla. Prašina se uvlačila pod ceradu, šljunak je frcao kroz osovine, a život mu se ponovno vratio muci.

U stražnjem dijelu bila su još dva muškarca. Sjedili su svaki na jednoj strani velike bijele ledenice i nisu imali nikakve oznake ni uniforme. Oči su im bile osobito prazne, a od svih usranih poslova na ovom svijetu, pomislio je Jun Do, njihov je najgori. No ipak je pokušao zapodjenuti razgovor.

„Vi ste dečki doktori?” upitao ih je.

Kamion je udario u kamen. Poklopac škrinje podignuo se, a iz nje je pljusnuo val ružičaste zaleđene vode.

Ponovno je pokušao: „Onaj tip u zračnoj luci rekao mi je da ste pravi narodni heroji.”

Nisu ga ni pogledali. Jadnici jadni, pomislio je Jun Do. Radije bi izabrao jedinicu za razminiravanje nego da ga pošalju u vod za skupljanje krvi. Samo se nadao da će ga odvesti na istok do luke Kinje prije nego što se zaustave radi svoje krvne žetve, a misli je zabavio zamišljajući blago ljuljuškanje *Junme*, cigarete, čavrljanje s Kapetanom i trenutak kad upali sklopke i svi mu radiji ožive.

Projurili su kroza sve kontrolne točke. Nije imao pojma kako su vojnici koji su ih čuvali znali da se unutra nalazi ekipa za krv, no ni on ne bi zaustavio njihov kamion. Jun Do po prvi je put zamijetio da se u vrtlozima vjetra kroz podne daske uvijaju ljuške tvrdo kuhanih jaja, možda čak i nekoliko desetaka. Previše je to jaja za jednog čovjeka, a nitko svoja jaja ne bi podijelio s neznancom pa je to sigurno bila jedna obitelj. Kroz stražnja vrata kamiona Jun Do pratio je kako jure tornjevi za zaštitu usjeva, a u svakom je lokalni namještenik sa starom puškom čuvao zaravni kukuruza od seljaka koji su ih uzgajali. Vidio je teretne kamione pune seljaka na putu za građevinske radove. Uz ceste su se poredali novaci i na ramenima teglili kamene gromade da podupru naplavljene dijelove. No u usporedbi s logorima, ovo je bio sretan posao. Razmišljao je o cijelim obiteljima koje bi zajedno odveli na takva odredišta. Ako su djeca sjedila ondje gdje je on sjedio, ako su se starci našli na ovoj klupi, onda uistinu nitko nije bio siguran – jednog dana takav bi kamion mogao doći i po njega. Odbačene ljuške jaja na vjetru vrtjele su se poput zvrkova. U

njihovu je kretanju bilo nečega bezbrižnog, hirovitog. Kad su mu ljske dolutale do stopala, Jun Do ih je zgazio.

U kasno se poslijepodne kamion spustio u dolinu rijeke. Na bližoj obali nalazio se velik tabor – tisuće ljudi koji su živjeli u blatu i prljavštini ne bi li bili blizu svojih voljenih s druge strane rijeke. Prešavši most, sve se promijenilo. Kroz procijep u crnoj ceradi Jun Do vidio je barake duge i rascijepane poput usne harmonike, stotine takvih u kojima su živjele tisuće ljudi, a uskoro se u zraku osjetio smrad destilirane soje. Kamion je prošao pokraj grupice dječaka koji su gulili koru s grana tise na hrpi. Jedino oruđe bili su im zubići kojima su načeli rez, noktići kojima su gulili lub i mišići ručica kojima su potom ogolili granu. Obično bi ga takav prizor umirio, stvorio mu osjećaj ugođe. No Jun Do takvu žilavost nije vidio ni u jednog živog dječaka, bili su brži od svih siročića iz Dugih sutra.

Kapijom se jednostavno upravljalo: jedan bi upalio veliki strujni prekidač, a drugi bi okrećući kotač razmaknuo električni dio ograde. Liječnici su iz džepova izvadili stare kirurške rukavice, koje su očito već previše puta upotrijebili, i navukli ih. Parkirali su pokraj potamnjele drvene zgrade. Liječnici su iskočili iz kamiona i rekli Jun Dou da ponese frižider. No on se nije pomaknuo. Noge su mu bile prepune smetnji, i sjedio je tako i promatrao ženu koja je uz stražnji dio kamiona kotrljala gumu. Ispod koljena nije imala nogu. Radničke čizme odlučila je nositi naopako pa su joj se kratki batrljci uvukli u prostor za prste, a koljena je zabila u pete. Čizme su bile čvrsto svezane i u njima je bila iznenađujuće hitra, mlateći kratkim nožicama dok je jurila za gumom.

Jedan od liječnika zgrabio je šaku zemlje i bacio je Jun Dou u lice. Prašina mu se prelijevala iz očiju. Htio je tom dripcu odvaliti glavu. No nije smio na ovom mjestu napraviti bilo kakvu pogrešku ili glupost. Osim toga, smogao je snage tek da prebaci noge s ruba kamiona na tlo i održi ravnotežu dok je teglio frižider. Ne, najbolje je to što prije obaviti i otići odande.

Slijedio je liječnike u centar za obradu, a ondje su na desecima ambulantanah kreveta ležali ljudi s obiju strana granice smrti. Onako bezvoljni, potihom mrmljajući, nalikovali su na ribe na dnu broskog spremišta, koje bi tek još jedanput zadrhtale škrgama prije nego što bi na njih navalili nožem. Prepoznao je tup pogled teške groznice, žuto-zelenu kožu nategnutu preko zatajenih organa i rane kojima je samo krv nedostajala da i dalje krvare. Što je bilo najstrašnije, nije uspio razaznati muškarce od žena.

Jun Do spustio je frižider na stol. Oči su mu gorjele, a kad ih je pokušao obrisati o košulju, samo su ga još žešće zapekle. Nije imao izbora. Otvorio je frižider i zakrvavljenom, ledenom vodom isprao prljavštinu iz očiju. U sobi je bio stražar, sjedio je na sanduku naslonivši se na zid. Bacio je svoju cigaretu i uzeo jedan American Spirit koji su mu dali liječnici. I Jun Do prišao je po cigaretu.

Liječnik se okrenuo prema čuvaru. „Tko je ovaj?” upitao je, pokazavši prstom na Jun Doa.

Čuvar je duboko uvukao dim otmjene cigarete. „Netko dovoljno važan da stigne u nedjelju”, rekao je.

„To su moje cigarete”, rekao je Jun Do, a liječnik mu je na to nevoljko dao jednu.

Dim je bio bogat i svilenkast i vrijedan da ga oko malo zapeče. U prostoriju je ušla starica. Bila je mršava, povijena, a ruke su joj bile omotane krpama. Nosila je veliki fotoaparat na drvenom tronošcu koji je izgledao jednako kao aparat kojim ga je ona japanska fotografinja slikala kad su je oteli.

„Evo je”, rekao je čuvar. „Idemo na posao.”

Liječnici su se krenuli pripremati trgajući komade trake.

Spremao se svjedočiti najstravičnijoj trampi, no cigareta ga je umirila.

Upravo mu je u tom trenutku nešto zapelo za oko. Podignuo je pogled prema bijelom zidu iznad vrata. Bio je posve prazan – ondje nije bilo baš ničega. Izvukao je fotoaparat iz džepa. Dok je čuvar s liječnicima raspravljao o prednostima različitih proizvođača cigareta, Jun Do uslikao je prazni bijeli zid. *Shvati ti ovo, Wanda*, pomislio je. Nikad se u životu nije zatekao u prostoriji a da iznad vrata nisu stajali portreti Kim Il Sunga i Kim Jong Ila. Čak ni u najjadnijem sirotištu, u najstarijem željezničkom vagonu, čak ni u spaljenoj kenjari na *Junmi*. Nikad se još nije našao na mjestu koje nije zavrijedilo vječno brižni pogled Dragoga i Velikoga vođe. Mjesto na kojemu se upravo nalazio, shvatio je, bilo je ispod razine važnosti – nije čak ni postojalo.

Dok je gurao fotoaparat u džep, uhvatio je staricu kako zuri u njega. Oči su joj bile poput očiju Senatorove supruge – osjetio je da u njemu vidi nešto čega ni sam nije bio svjestan.

Jedan je liječnik doviknuo Jun Dou da dovuče sanduk iz kuta, u kojem je stajala cijela hrpa. Jun Do uzeo je sanduk i sastao se s liječnikom kraj kreveta na kojem je ležala žena kojoj je čeljust držao povez oko glave. Jedan liječnik krenuo joj je odvezivati cipele, koje su zapravo bile strunuti komadi gume s omotanom žicom. Drugi je počeo odmotavati cjevčice i komore za infuziju, dragocjenu medicinsku opremu.

Jun Do dodirnuo joj je kožu koja je bila hladna.

„Mislim da smo zakasnili”, rekao im je.

Liječnici su ga ignorirali. Obojica su uvukla cijevi u vene povrh njezinih stopala, a zatim na njih spojili dvije prazne vrećice za krv. Stara se fotografinja pojavila s kamerom. Stražaru je doviknula da joj kaže ženino ime, a kad joj ga je rekao, zapisala ga je na sivu pločicu i stavila je ženi na prsa. Kad je fotografinja ženi skinula kapu, s njome joj je povukla i većinu kose, koja se uz rub navukla poput olinjale crne podstave.

„Evo”, rekla je fotografinja i pružila kapu Jun Dou. „Uzmi je.”

Kapa je djelovala teško zbog nataložene masti. Jun Do se nećkao.

„Znaš li tko sam ja?” upitala je stara fotografinja. „Ja sam Mongnan. Slikam sve koji ovamo dođu i odu.” Ustrajno je zatresla kapom. „Vunena je. Trebat će ti.”

Jun Do gurnuo je kapu u džep da je ušutka, da zaustavi i nju i njezine besmislice.

Kad je Mongnan uslikala ženu, bljeskalica ju je na trenutak razbudila. Posegnula je s kreveta i stisnula Jun Dou za zglob. U očima joj je vrlo jasno vidio želju da ga povede sa sobom. Liječnici su dreknuli Jun Dou da podigne gornji dio kreveta. Kad ih je poslušao, pod zaglavlje su gurnuli sanduk i uskoro su se četiri vrećice lijepo punile krvlju.

Jun Do liječnicima je rekao: „Moramo požuriti. Brzo će noć, a vozač kaže da nema farove.”

Liječnici su ga ignorirali.

Sljedeći je na redu bio jedan pubertetlija hladnih, blijedoplavih prsa. Oči su mu upale i pomicala se teškim naporom, jedva zamjetno. Jedna mu je ruka visjela s kreveta, ispružena do grubo istesanih podnih dasaka.

„Kako se zoveš?” upitala ga je Mongnan.

Usta su mu se pomicala kao da želi ovlažiti usne prije nego što zausti, no riječi su izostale.

Nježno i tiho, glasom majke, šaputala je umirućem dječaku.

„Zažmiri”, rekla je, a kad ju je poslušao, uslikala ga je.

Liječnici su medicinskom trakom pričvrstili cijevi za krv i sve se ponovilo. Jun Do podignuo je krevet i poda nj uvukao nov sanduk, dječakova se glava blago objesila, a Jun Do je potom tople vrećice odnio u frižider. Život tog dječaka, njegova životnost, doslovno je u vrelom nizu iscurila u te vrećice koje je Jun Do držao u ruci, a dječak kao da je u njima još uvijek bio živ sve dok ga Jun

Do osobno nije ugasio spustivši ih u ledenu vodu. Iz nekog je razloga očekivao da će vrećice tople krvi plutati, no potonule su na dno.

Mongnan je došapnula Jun Dou: „Pronađi čizme.”

Jun Do sumnjičavo ju je pogledao, no ipak je učinio kako mu je rekla.

Samo je jedan čovjek imao čizme koje su mu mogle pristajati. Bile su zakrpavane mnogo puta, no donji su dijelovi bili od vojnih čizama. Muškarac je u snu graktao, kao da mu se uz grlo penju mjehurići pa mu onda prsnu u ustima.

„Skinu ih”, rekla je Mongnan.

Jun Do počeo je odvezivati čizme. Ne bi ga tjerovali da obuje radničke čizme da za njega nemaju novi grozni zadatak – samo se nadao da neće morati pokopati sve te jebene ljude.

Dok je Jun Do natezao čizme s njegovih nogu, muškarac se probudio. „Vode”, rekao je prije nego što je uopće uspio otvoriti oči. Jun Do se sledio, nadajući se da se neće razbuditi. No čovjek je jasno progledao. „Jeste li vi liječnik?” upitao je muškarac. „Kola s rudom su se prevrnula. Ne osjećam noge.”

„Ja sam tu kao ispomoć”, rekao je Jun Do, i to je tako i bilo, kad su čizme skliznule, čovjek kao da nije ni primijetio. Čarape nije nosio. Neki su mu prsti pocrnjeli, slomili se, nekih nije bilo, a iz batrljića je curio sok boje čaja.

„Jesu li mi noge dobro?” upitao je muškarac. „Ne osjećam ih.”

Jun Do uzeo je čizme i krenuo se udaljavati prema mjestu na kojem je Mongnan postavila fotoaparatus.

Jun Do preokrenuo je i otresao čizme, no prsti nisu ispali. Jun Do podignuo je jednu po jednu i odlijepio jezik kako bi se što dublje zagledao – no ništa nije vidio. Nadao se da su nestali prsti otpali negdje drugdje.

Mongnan je podignula tronožac do Jun Doove visine. Pružila mu je sivu pločicu i kredu. „Napiši svoje ime i datum rođenja.”

Pak Jun Do, napisao je, drugi put u jednom danu.

„Ne zna se kad sam rođen”, rekao joj je.

Osjećao se kao dijete kad je podignuo pločicu do brade, poput dječčića. Pomislio je: *Zašto me slika?* no nije se usudio pitati.

Mongnan je pritisnula dugme, a kad se upalila bljeskalica, sve je odjednom bilo drukčije. Sad je bio s druge strane jarkog svjetla, a upravo su ondje bili svi ti beskrvni ljudi na krevetima – s druge strane njezine bljeskalice.

Liječnici su mu doviknuli da podigne krevet.

„Ne slušaj ih”, rekla je. „Kad završe, prespavat će u kamionu, a ujutro idu kući. A ti, za tebe se trebamo pobrinuti prije nego što se smrači.”

Mongnan je upitala čuvara za broj barake Pak Jun Doa. Kad joj je odgovorio, zapisala mu je broj na nadlanicu. „Obično nam ne dolaze nedjeljom”, rekla je. „Pa si sad prepušten sam sebi. Najprije trebaš pronaći baraku. Naspavaj se. Sutra je ponedjeljak – čuvari su ponedjeljkom pakleni.”

„Moram ići”, rekao je. „Nemam ja vremena nikoga pokapati.”

Podignula mu je dlan i pokazala mu broj barake zapisan na člancima. „Ej”, rekla je. „Ti si sad ovo tu. Imam te u fotoaparatu. To su sada tvoje čizme.”

Uputila ga je prema vratima. Preko ramena je pogledom tragao za slikama Kim Jong Ila i Kim Il Sunga. Zatekao ga je napadaj panike. Gdje su kad mu trebaju?

„Ej”, rekao je jedan od liječnika. „Nismo gotovi s njime.”

„Idi”, rekla je Mongnan. „Ja ću ovo riješiti.”

„Nađi svoju baraku”, rekla je, „prije nego što se smrači.”

„A onda? Što ću onda?”

„Radi što i svi drugi”, rekla je i iz džepa izvadila mliječno bijeli smotak kukuruznih koštica. Smotak je dala njemu. „Ako drugi brzo jedu, i ti brzo jedi. Ako spuste pogled kad netko uđe, i ti tako. Ako optuže nekog zatvorenika, i ti se priključi.”

Kad je Jun Do s čizmama u rukama otvorio vrata, dočeka ga je pogled na zamračen logor; u svim se smjerovima izdizao u ledene kanjone golema planinskog lanca, kojemu su se na posljednjim trzajima zalazećeg sunca i dalje nazirali vrhovi. Vidio je sjajna okna rudnika i svjetlucanje baklji radnika koji su se unutra kretali. Kola s rudom ljudskom su se snagom gurala od njih, isprekidano svjetlucajući pod sigurnosnim lampama koje su se zrcalile na bazenima troske. Na sve su strane kuharske vatrice narančastim sjajem ozarile rascjepe harmonikastih baraka, a jednak dim zelena ogrjevnog triješća tjerao ga je na kašalj. Nije imao pojma gdje se ovaj zatvor nalazi. Nije znao ni kako se zove.

„Nemoj da netko vidi da slikaš tim fotoaparatom”, rekla mu je Mongnan. „Potražit ću te za koji dan.”

Zažmirio je. Učinilo mu se da razaznaje tugaljivo jecanje pokrovnih metalnih ploča na večernjem vjetru, čavala kako cvile pod stiskom usukanog drva, ljudskih kostiju kako se kočice i stvrđuju na trideset tisuća ležaja. Čuo je sporo ljuljanje nosača reflektora, razaznao je šuštanje struje koja napaja žice u ogradi i ledeno pucketanje keramičkih izolatora na polovima. Uskoro će se naći usred svega toga, ponovno u utrobi broda, no ovoga puta neće biti površine, neće biti vratašaca, samo spor, beskrajan zvuk svega što mu slijedi.

Mongnan je uprla prstom u čizme u njegovoj ruci. „Pokušat će ti ih uzeti. Znaš li se boriti?”

„Znam”, rekao je.

„Onda ih obuj”, rekla mu je.

Onako kako zaranjaš u čizmu tražeći stare ljepljive prste, otvaraš i vratašca tunela u demilitariziranoj zoni ili odvlačiš neznanca s plaže u Japanu: samo udahneš i kreneš. Sklopivši oči, Jun Do duboko je udahnuo i utjerao prste u vlažne, hladne čizme, pretražujući naprijed i nazad, napipavajući do kraja. Konačno je zakrenuo zglobove da ostruže s dna i uklonio ono što je morao ukloniti. To mu je na lice navuklo gađenje.

Okrenuo se prema liječnicima, prema čuvaru, prema osuđenim polumrtvacima.

„Bio sam uzoran građanin”, rekao im je. „Bio sam heroj nacije”, dodao je, a zatim zakoračio kroz vrata u svojim novim čizmama, u mjesto bez važnosti, i odonda se više ništa nije čulo o građaninu zvanome Pak Jun Do.

DRUGI DIO

ISPOVIJESTI ZAPOVJEDNIKA GA

GODINU DANA KASNIJE

PRIBLIŽAVALI SMO SE kraju tridesetodnevnog ispitivanja jednog profesora iz Kaesonga kad se zgradom proširila glasina da je Zapovjednik Ga uhićen i da je u pritvor doveden upravo ovamo, u naš Odjel 42. Odmah smo pripravnike, Q-Kee i Jujacka, poslali gore na obradu da provjere je li to istina. Dakako, umirali smo od želje da vidimo Zapovjednika Ga, osobito nakon svih priča koje su u posljednje vrijeme kružile P'yongyangom. Je li to onaj Zapovjednik Ga koji je osvojio Zlatni pojas, koji je svladao Kimuru u Japanu, koji je iz vojske iskorijenio homoseksualce i koji je potom oženio našu glumačku prvakinja?

No s profesorom smo tada bili u ključnoj fazi i nismo od njega mogli odustati zbog slinjenja nad slavnima. Profesor je, zapravo, bio pravi školski primjer: optužen je za kontrarevolucionarno učenje, točnije za korištenje zabranjenog radija radi puštanja južnokorejskih pop pjesama svojim studentima. Glupasta optužba, vjerojatno djelo suparnika sa sveučilišta. Takve je stvari ionako teško dokazati. Većina ljudi u Sjevernoj Koreji djeluje u paru pa je nekakav suradnik uvijek spreman priložiti dokaze i prokazati svojeg partnera. To za profesora ne vrijedi, njegova predavaonica njegov je teren. Bilo bi ga lako navesti da prizna, ali to nije naš stil, mi tako ne radimo. Vidite, Odjel 42 sastoji se zapravo od dva odjela.

Naš je suparnički ispitivački tim Pub yok, nazvan prema braniteljima „plutajućeg zida”, koji su 1136. godine spasili P'yongyang od invazije. Pub yoka je ostalo tek desetak, a oni su starci sijedih vojničkih frizura koji hodaju u redu poput zida i iskreno vjeruju da pritajeno poput duhova mogu lebdjeti od građanina do građanina i ispitivati ih onako kako vjetar ispituje lišće. Stalno lome prste jer smatraju da kosti srastu još snažnije, omatajući se dodatnim slojevima. Strašno je vidjeti kako si starci ničim izazvani lome dlanove o dovratke ili o rub limenih bačva. Pub yoci se svi okupe kad jedan od njih treba potrgati ruku, a svi mi ostali, promišljeni, moralni ostatak Odjela 42, moramo skrenuti pogled. *Junbi*, kažu gotovo nježno, a zatim broje *hana, dul, set* i viknu *Sijak!* A onda se začuje mukao zvuk ruke dok udara o rub vrata automobila. Pub yoci smatraju da sve ispitanike koji stignu u Odjel 42 treba odmah izložiti brutalnosti – besmislenoj, produljenoj, dobroj staroj boli.

A tu je i moj tim – točnije: *naš* tim, jer ovo je uistinu timski rad. Nama ne treba nadimak, i naš je jedini ispitivački alat naša oštroumnost. Pub yoci su u mladosti doživjeli rat ili poraće i njihove su metode razumljive. Mi ih poštujemo, no ispitivanje je danas znanost, a važni su dugoročni, dosljedni rezultati. Nasilje, moramo priznati, ima svoje mjesto, no njime se treba služiti taktički, u točno određenim trenucima, u dugoročnom odnosu. A bol – taj visoko uzdignuti bijeli cvijet – može se, onako kako je mi primjenjujemo, nanijeti samo jedanput, ta potpuna, trajna, transformirajuća bol, bez krinke i varke. Kako su svi pripadnici našeg tima diplomirali na Sveučilištu Kim Il Sunga, slabi smo na stare profesore, čak i na našeg tužnog kandidata s područnog fakulteta u Kaesongu.

U komori za ispitivanje svojeg smo profesora polegnuli u naslonjač za pitanja i odgovore, koji je strašno udoban. Imamo dobavljača iz Sirije koji nam ih proizvodi – slični su zubarskim stolcima, od nježno plave kože i imaju naslone za glavu i ruke. Pokraj naslonjača, doduše, stoji jedan stroj zbog kojega se ljudi uznemire. Zovemo ga autopilot. A to nam je, reklo bi se, jedini

drugi alat.

„Mislio sam da ste već prikupili sve što vam treba”, rekao je profesor. „Odgovorio sam na pitanja.”

„Bili ste divni”, rekli smo mu. „Stvarno.”

Zatim smo mu pokazali biografiju koju smo sazdali od njegova života. Tih dvjesto dvanaest stranica rezultat je desetaka i desetaka sati razgovora. Biografija je sadržavala sve o njemu, od najranijih sjećanja – partijsko obrazovanje, ključne osobne trenutke, postignuća i neuspjehe, vezice sa studenticama i tako dalje, potpunu dokumentaciju njegova postojanja sve do dolaska u Odjel 42. Zadivljeno je listao tu knjigu. Poslužili smo se strojem za uvezivanje, onime kakvim se ukoričuju doktorske disertacije, što biografijama da je baš pravi profesionalni dojam. Pubyci te jednostavno mlate dok ne priznaš da si se služio radijem, postojao taj radio ili ne. Naš tim otkriva cijeli životni put, sa svim nijansama i motivacijama, i onda ga oblikuje u jedinstven, originalan svezak koji sadrži bit tog ispitanika. Kad imate ispitanikovu biografiju, između građanina i države ne stoji više ništa. To je sklad, to je ideja na kojoj je utemeljena naša nacija. Naravno, priče nekih naših ispitanika opsežne su i treba ih bilježiti mjesecima, no ako nekog resursa u Sjevernoj Koreji ne manjka, to je zasigurno vječnost.

Profesora smo priključili na autopilot i baš se nekako iznenadio kad je počela primjena boli. Na njegovu licu vidjeli smo očajnički pokušaj da odredi što od njega želimo i kako nam to može pružiti, no biografija je bila dovršena, pitanja više nije bilo. Profesor je užasnuto promatrao kako posežem prema njegovu tijelu i kako mu iz džepa košulje vadim zlatnu olovku – takvi predmeti mogu sabiti struju u jednu točku i zapaliti odjeću. Profesorove oči – one su shvatile da više nije profesor, da mu olovka više nikad neće zatrebati. Ne tako davno, kad smo bili mladi, ljude poput tog profesora, a vjerojatno i šačicu njegovih studenata, strijeljali bi u ponedjeljak ujutro prije posla nasred nogometnog stadiona. Kad smo mi bili na fakultetu, glavna je moda bila strpati ih u zatvorske rudnike, u kojima je očekivani životni vijek šest mjeseci. Danas je to, dakako, vađenje organa i tako skončaju mnogi naši ispitanici.

Kad rudnici otvore usta i zažele se novih radnika, situacija je takva da svi moraju ići, mi o tome ne odlučujemo. No ljudi poput profesora, kako mi smatramo, našoj naciji mogu pružiti cijeli život rada i sreće. Stoga pojačamo bol do nezamislivih razina, do uvijajuće, mišićave rijeke boli. Bol ove prirode dovodi do raskola identiteta – osoba koja prijeđe na drugu obalu neće gotovo nimalo nalikovati na profesora koji sada kreće na taj put. Za nekoliko tjedana bit će vrijedan član seoske poljoprivredne zadruge, a možda mu čak pronađemo i kakvu udovicu da ga utješi. Nema drugog rješenja: ako želiš novi život, u zamjenu moraš dati stari.

Sad je došlo vrijeme da naš dragi profesor malo ostane sam. Postavili smo autopilot koji prati ispitanikove vitalne funkcije i nanosi bol u podešenim valovima, te zatim zatvorili zvučno izolirana vrata i krenuli prema knjižnici.

Naša je knjižnica, dakako, samo spremište, no kad god naš tim proizvede novu biografiju, ja u to volim udahnuti malo ceremonijalnosti. Opet se ispričavam što se služim tom žalosnom zamjenicom „ja”. Pokušavam je ostaviti pred vratima Odjela. Police su prekrile zidove od stropa do poda, a sobu su popunile i u samostojećim redovima. U društvu u kojemu je važan kolektiv mi smo jedini koji pojedincima dajemo pozornost. Bez obzira na to što im se dogodi nakon našeg ispitivanja, ovdje i dalje postoje. Sve smo ih sačuvali. Ironično je, doduše, to što prosječni građanin, prosječni ispitivač koji, recimo, hoda ulicom, nikad ne ispriča svoju priču. Nitko ga ne pita koji mu je najdraži film Sun Moon, nikoga ne zanima jesu li mu draži proseni kolači ili prosena kaša. Ne, okrutna je sudbina htjela da samo državni neprijatelji uživaju ovakav zvjezdani

tretman.

Uz kratku fanfaru, profesorovu smo biografiju stavili na policu pokraj knjige o plesačici od prošlog tjedna. Svi smo zasuzili kad je opisivala kako joj je maleni brat ostao bez očiju, a kad je došao trenutak da na njoj primijenimo autopilot, udovi su joj se od boli podizali i mlatili zrakom u ritmičnim, gracioznim pokretima, kao da nam tako posljednji put priča svoju priču. Vidite da „ispitivanje” nije prava riječ za ono što mi radimo – to je nespretni ostatak iz vremena Pubyoka. Kad posljednji Pubyok konačno ode u mirovinu, lobirat ćemo da nam se ime promijeni u Odjel za biografije građana.

Naši pripravnici Q-Kee i Jujack vratili su se bez daha.

„Ondje su Pubyoci”, rekla je Q-Kee.

„Prvi su se dočepali Zapovjednika Ga”, dodao je Jujack.

Pojurili smo gore. Kad smo došli u čekaonicu, Narednik i neki njegovi upravo su bili na odlasku. Pubyoke je predvodio Narednik, a voljeli smo se kao pas i mačka. Čelo mu je bilo istureno i čak je sa sedamdeset i nešto godina imao tijelo majmuna. Zvali smo ga Narednik. Nikad nisam doznao kako se zapravo zove.

Stajao je na vratima i trljao ruke.

„Oponaša heroja nacije”, rekao je Narednik tresući glavom. „Na što je naša zemlja spala? Zar više nema časti?”

Na Narednikovu licu bilo je tragova, a dok je govorio, krv mu je curila iz nosa.

Q-Kee se primila za nos. „Izgleda da vas je Zapovjednik Ga dobro sredio, dečki.”

Ta mala Q-Kee – kakva je to drskost!

„Nije to Zapovjednik Ga”, rekao je Narednik. „Ali, da, na finu nas je foru dobio. Večeras ga šaljemo u jamu. Pokazat ćemo mi njemu i neke naše fore.”

„A što ćemo s njegovom biografijom?” upitali smo.

„Zar ste gluhi?” rekao je Narednik. „To nije Zapovjednik Ga. Ovaj tip je varalica.”

„A onda vam neće smetati ako naš tim pokuša štogod iskopati. Mi samo želimo doći do istine.”

„Istina ne piše u vašim glupastim knjigama”, rekao je Narednik. „To se čovjeku vidi u očima. Osjetiš to u srcu.”

Meni je Narednika bilo žao. Bio je star, krupan čovjek. Kad ste takve građe, znači da ste u djetinjstvu jeli meso, a meso se najvjerojatnije dobivalo zbog suradnje s Japancima. Bilo da se bio slizao s njima ili ne, u to je vjerojatno sumnjao svatko, i tako će biti dok je živ.

„No dobro, evo vam ga”, rekao je Narednik. „Na kraju krajeva, tko smo mi ako časti nemamo?” dodao je, no riječ „mi” upotrijebio je tako da njome ne obuhvati nas. Krenuo je dalje, no onda se okrenuo. „Ne puštajte ga blizu prekidača za svjetla”, upozorio je.

U čekaonici smo zatekli Zapovjednika Ga na stolcu. Pubyoci su ga fino sredili, a stvarno nije izgledao kao čovjek koji je predvodio atentatske misije na Jugu kako bi utišao lajave prebjega. Odmjerio nas je, pokušavajući odrediti jesmo li ga i mi došli premlatiti, no nije se činilo kao da će se krenuti braniti ako ga stvarno napadnemo.

Rasječene usne izgledale su mu jedno, a pocrvenjele uši počele su se puniti tekućinom zbog udaraca potplatima krutih cipela. Na prstima smo mu zamijetili stare tragove ozeblina, a košulja mu je bila razderana i na prsima mu otkrila tetovažu glumice Sun Moon. Zatresli smo glavom. Jadna Sun Moon. Na ruci je imao velik ožiljak iako su glasine da se Zapovjednik Ga hrvao s medvjedom bile samo glasine. U ruksaku smo mu pronašli samo par crnih kaubojskih čizama, jednu jedinu konzervu bresaka i jarkocrveni mobitel s praznom baterijom.

„Došli smo po vašu priču”, rekli smo mu.

Lice mu je još uvijek bridjelo od šaka Pubyoka.

„Nadam se da volite sretne završetke”, rekao je.

Pomogli smo mu da se dovuče do komore za ispitivanje i zalegne u vlastiti naslonjač za pitanja i odgovore.

Dali smo mu aspirin i čašu vode i ubrzo je zaspao.

Na ceduljicu smo nažvrljali: „Nije Zapovjednik Ga.” Nju smo gurnuli u vakuumsku cijev, a ona je prošištala duboko do kompleksa bunkera ispod nas, gdje se donose sve odluke. Koliko su bunker bili duboko i tko je točno bio dolje, nismo znali. Što dublje, to bolje, tako se meni čini. To jest, tako se nama čini.

Prije nego što smo se uopće okrenuli da pođemo, kroz vakuumsku cijev pojurio je odgovor i upao u naš sandučić. Kad smo ga otvorili, na ceduljici je jednostavno pisalo: „Je Zapovjednik Ga.”

Tek smo se na samome kraju dana, kad smo se već spremali objesiti kute, vratili k njemu. Na licu Zapovjednika Ga, ili tko god to već bio, bubrile su otekline, no u njegovu snu bilo je nekog spokoja. Zamijetili smo kako mu ruke počivaju na trbuhu, činilo se kao da tipkaju, kao da transkribira san koji upravo sanja. Neko smo vrijeme netremice promatrali njegove prste, no nismo uspjeli razaznati što je pisao.

„Nismo vas mi ozlijedili”, rekli smo kad smo ga probudili. Drugi su vam to učinili. Odgovorite nam na jednostavno pitanje i dat ćemo vam sobu, udoban krevet.”

Zapovjednik Ga kimnuo je. Toliko smo toga žarko željeli doznati.

No u tom je trenutku odjednom progovorila naša pripravnica Q-Kee. „Što ste učinili s glumičnim tijelom?” ispalila je. „Gdje ste ga sakrili?”

Zgrabili smo Q-Kee za rame i izveli je iz komore za ispitivanje. Ona je bila prva pripravnica u povijesti Odjela 42, a bila je, bogme, prava huškačica. Pubyoci su bili izvan sebe što im je žena ušla u zgradu, no ako želimo moderan, napredan ispitivački odjel, ispitivačka nam je bila nužna.

„Kreni polako”, rekli smo Q-Kee. „Ovdje sad gradimo odnos. Ne želimo ga gurati u defenzivu. Ako pridobijemo njegovo povjerenje, sam će nam napisati svoju priču.”

„Koga briga za biografiju?” upitala je. „Čim doznamo gdje se nalaze mrtva glumica i njezina djeca, smaknut će ga na ulici. Kraj priče.”

„Karakter je sudbina”, rekli smo joj, podsjećajući je na slavni citat Kim Il Sunga. „To znači da otkrivanjem unutrašnjosti ispitanika, otkrivanjem onoga što ga pokreće, znamo ne samo što je sve učinio već i što će tek učiniti.”

Vrativši se u komoru za ispitivanje, Q-Kee nevoljko je postavila prikladnije pitanje.

„Kako ste upoznali glumicu Sun Moon?” upitala je.

Zapovjednik Ga sklopio je oči. „Bilo je tako hladno”, rekao je. „Stajala je uza zid ambulante. Ambulanta je bila bijela. Napadalo je snijega, zaklonio mi je pogled na nju. Ratni brod je izgorio. Ambulanta im je poslužila zato što je bila bijela. Ljudi su unutra ječali. Voda je gorjela.”

„Nikakve koristi od njega”, promrmljala je Q-Kee.

Bila je u pravu. Dan je bio dug.

Gore pri razini zemlje, hrđavi popodnevni sjaj sad se raširio preko središta P'yongyanga. Došlo je vrijeme da kažemo zbogom i krenemo kući prije nego što nestane struje.

„Čekajte”, rekao je Jujack. „Dajte nam barem nešto, Zapovjedniče Ga.”

Ispitaniku se očito sviđalo što mu se obraćamo kao Zapovjedniku Ga.

Jujack je nastavio: „Ispričajte nam samo što ste sanjali. A onda ćemo vas odvesti u sobu.”

„Vozio sam auto”, rekao je Zapovjednik Ga. „Američki auto.”

„Dobro”, rekao je Jujack. „Nastavite. Jeste li zaista vozili američki auto?”

Jujack je bio baš pravi pripravnik – prvi ministrov momak koji je išta vrijedio.

„Jesam”, rekao je Zapovjednik Ga.

„Eto, počnite s time, recite nam kako ste vozili američki auto.”

Polako je počeo govoriti. „Noć je”, rekao je. „Ruka mi mijenja brzine. Ulična rasvjeta ugašena je, u trolejbusima se guraju tvornički radnici iz treće smjene, potihlo jureći niz Ulicu Chollima i Bulevar ujedinjenja. Sun Moon sa mnom je u autu. Ne poznajem P’yongyang. *Lijevo*, kaže mi. *Desno*. Vozimo se prema njezinoj kući s druge strane rijeke, na uzvisinama planine Taesong. U snu vjerujem da će ova noć biti drukčija, da će mi kad stignemo kući konačno dopustiti da je dodirnem. Odjenula je platinasti *choson-ot*, sjajan poput dijamantne prašine. Na ulici ljudi u crnim pidžamama izlijeću pred nas, ljudi koji kući nose zavežljaje, namirnice i posao, no ja ne usporavam. U snu ja sam Zapovjednik Ga. Cijeli su život mnome upravljali drugi, ja sam bio taj koji se drugima izmiče s puta. No Zapovjednik Ga čovjek je koji nagazi gas.”

„Jeste li u snu upravo postali Zapovjednik Ga?” upitali smo ga.

No on je nastavio kao da nas nije čuo. „Sijećemo kroz park Mansu, izmaglica se diže s rijeke. U šumi obitelji sa stabala kradu kestene – djeca se probijaju kroz grane, plodove roditeljima bacaju na tlo, a oni ih razbijaju kamenjem. Kad jedanput uočiš žutu ili plavu kantu, odjednom ih vidiš sve – kad ti se oči jedanput priviknu, posvuda vidiš obitelji koje bi mogle završiti u zatvoru zbog krađe plodova iz javnih parkova. *Je li to nekakva igra?* pita me Sun Moon. *Baš su zabavni s tom bijelom posteljinom u krošnjama. Možda se bave atletikom. Znaš, gimnastikom. Ovakvo iznenađenje baš je prava poslastica. Bio bi to sjajan film – obitelj cirkusanata koja noću vježba na stablima u javnom parku. Moraju vježbati u potaji jer im konkurentska cirkusantska obitelj krade sve trikove. Lako je zamisliti ovaj film*, kaže mi, *na velikom ekranu, zar ne?* Taj trenutak bio je potpuno savršen. Skrenuo bih s mosta i oboje nas ubio samo da taj trenutak potraje vječno, toliko sam volio Sun Moon, ženu tako nevinu i čistu da nije imala pojma kako izgledaju oni koji gladuju.”

Nas petero sa strahopoštovanjem se ukopalo slušajući tu priču. Zapovjednik Ga zaista je zaslužio sedativ. Q-Kee pogledao sam kao da joj želim reći: *Razumiješ li sad suptilnost umjetnosti ispitivanja?*

Ne bi se trebao baviti ovim poslom ako ti ispitanici nisu beskrajno zanimljivi. Ako ih samo želiš propustiti kroz šake. Procijenili smo da je Ga tip koji sam može vidati svoje rane pa smo ga zatvorili u sobu sa zavojem i sredstvom za dezinficiranje. Zatim smo kute zamijenili kaputima od vinilona i raspravljali o njegovu slučaju naslonjeni na strme pokretne stubе koje vode do podzemne željeznice. Primijetite kako je zamjena identiteta našega ispitanika gotovo potpuna – varalica čak i sanja da je Zapovjednik Ga. Zamijetite i kako je svoju priču počeo onako kako obično počinju ljubavne priče, ljepotom i pronicavim spojem žaljenja i poriva za zaštitom. Svoju priču ne počinje priznanjem odakle mu uopće taj američki auto. Ne spominje da se kući voze sa zabave koju je priredio Kim Jong Il, na kojoj su Zapovjednika napali radi zabavljanja uzvanika. Smetnuo je s uma da se nekako riješio supruga žene koju „voli”.

Da, znamo mi ponešto o priči Zapovjednika Ga, poznajemo joj vanjštinu, ako tako možemo reći. Glasine kruže metropolom već tjednima. No moramo istražiti njezinu nutrinu. Već mi je bilo jasno da će ovo biti najveća i najvažnija biografija koju ćemo ikada zapisati. Već sam zamišljao naslovnici biografije Zapovjednika Ga. Zamišljao sam ispitanikovo pravo ime, kako god već glasilo, utisnuto na hrptu knjige. U glavi sam tu knjigu već dovršio. Već sam je stavljao na policu i gasio svjetla i onda zatvarao vrata sobe u kojoj se prašina u tami taložila brzinom od tri milimetra

po desetljeću.

Knjižnica je za nas sveto mjesto. Posjetitelji ne smiju ući, a kad knjigu jednom sklopimo, više je ne otvaramo. Naravno, katkad ondje njuškaju dečki iz Propagande dok traže ugodnu priču koju će građanima pročitati putem zvučnika, no mi smo zapisivači, a ne pripovjedači. Nismo ni blizu starim veteranima koji rastežu tugaljive priče ispred Umirovljeničkog doma za štovanje starijih na Ulici Moranbong.

Silazim na stanici Kwangbok, na kojoj je naslikan prelijep mural jezera Samji. Grad prožima miris izgorjena drva dok izlazim iz podzemne u svoju četvrt Pottongang. Na pločniku starica prži zelene repke mladog luka, a krajičkom oka uočavam mladu prometnicu kako plave sunčane naočale zamjenjuje noćnim naočalama jantarnih stakala. Na ulici profesorovu zlatnu olovku mijenjam za krastavce, kilogram UN-ove riže i pastu od sezama. Dok se pogađamo, iznad nas se u stanovima pale svjetla i točno vidiš da u njihovim stambenim zgradama iznad devetoga kata nitko ne živi. Dizala nikad ne rade, a da i rade, struje bi zasigurno nestalo dok bi bio između katova pa bi zapeo u oknu. Moju zgradu zovu Slava planine Paektu, i jedini sam stanar dvadeset drugog kata, koji je toliko visok da sam siguran da moji stari roditelji bez pratnje ne mogu mrdnuti nikamo. Uspon stubama ne traje toliko dugo koliko se čini – na sve se čovjek navikne.

U stanu se na mene obruši večernji propagandni prijenos iz čvrsto spojena zvučnika. U svakom stanu i tvorničkom pogonu u P'yongyangu nalazi se po jedan zvučnik, svugdje osim ondje gdje ja radim jer se smatra da bi zvučnici našim ispitanicima omogućili prevelik pristup orijentacijskim podacima, kao što su datum i sat, previše normalnosti. Kad ispitanici pristignu k nama, mora im biti jasno da svijet prije dolaska više ne postoji.

Roditeljima kuham večeru. Kad probaju hranu, hvale Kim Jong Ila zbog njezina okusa, a kad ih pitam kako im je prošao dan, kažu da im sigurno nije bilo naporno kao Dragome Vođi Kim Jong Ilu, koji na plećima nosi sudbinu cijelog naroda. U isto su vrijeme izgubili vid i uhvatila ih je paranoja da im je u blizini netko koga ne vide, netko tko bi ih učas prijavio da išta kažu. Po cijeli dan slušaju zvučnik, a kad dođem kući, pozdravljaju me s *građanine!*, i jako paze da ne izraze kakvo osobno mišljenje da ih ne bi pokazao neznanac kojega ne vide pokraj otvorenih očiju. Zato su naše biografije važne – umjesto da od vlade tajimo tako što živimo kriomice, one su primjer kako sve treba dijeliti. Smatram da sam u tom smislu dio drukčije budućnosti.

Svoju zdjelicu dovršujem na balkonu. Gledam dolje na krovove manjih zgrada, svi su prekriveni travom u sklopu kampanje Trava za meso. Sve koze na krovu s druge strane ceste bleje jer se ušare u sumrak spuštaju s planina u lov. Da, pomislio sam, Gaova će priča stvarno biti prava: nepoznat čovjek igra ulogu poznatoga. Sad je Sun Moon njegova. Sad je blizak Dragome Vođi. A kad američka delegacija dođe u P'yongyang, ovaj će neznanac ugroziti sebe i iskoristiti zabunu da ubije tu prelijepu ženu. Čak se i ne pokušava izvući. E to je biografija.

Pokušao sam napisati i svoju kako bih detaljnije shvatio ispitanike od kojih to tražim. Rezultat mog pokušaja jest katalog banalniji od bilo čega što proizvedu gosti Odjela 42. Moja biografija bila je ispunjena tisućama beznačajnosti – kako se gradske fontane pale samo nekoliko puta na godinu kad u metropolu pristigne kakav strani posjetitelj, ili kako se, unatoč tome što su mobiteli zabranjeni i što nikad nikoga nisam vidio da se njime služi, u mojoj četvrti nalazi glavni toranj za mobilne mreže, točno preko puta mosta Pottong, veličanstven toranj obojen u zeleno i ukrašen umjetnim granama. Ili kad sam došao kući i na pločniku pred Slavom planine Paektu zatekao cijeli vod sjevernokorejske vojske kako brusi bajunete o cementirani rubnik. Je li to bila poruka meni, nekome? Slučajnost?

Pokus s biografijom nije uspio – gdje sam ja u svemu tome? – i naravno, nisam se uspio oteti

dojmu da će mi se nešto loše dogoditi čim je dovršim. No prava je istina da nisam mogao podnijeti zamjenicu „ja”. Čak sam i kod kuće, u privatnosti svoje bilježnice, teško ispisivao tu riječ.

Dok sam srkao sok od krastavaca s dna zdjele, promatrao sam kako posljednje zrake svjetlosti poput vatre ližu zidove stambenoga bloka s druge strane rijeke. Biografije svojih ispitanika pišemo u trećem licu kako bismo zadržali objektivnost. Možda bi mi bilo lakše da i svoju biografiju tako pišem, kao da ta priča nije o meni, već o nekome neustrašivom ispitivaču. No u tom bi slučaju morao napisati svoje ime, a to se protivi pravilima. A koja je svrha ispričati osobnu priču ako se u njoj spominješ samo kao „Ispitivač?” Tko bi čitao knjigu koja se zove *Životopisac*? Nitko, želiš čitati knjigu na kojoj piše nečije ime. Želiš čitati knjigu naslova *Čovjek koji je ubio Sun Moon*.

Svjetlost koja se u daljini zrcalila od površine vode bljeskala je i plesala na zidu stambenoga bloka i odjednom mi je sinula ideja.

„Nešto sam ostavio na poslu”, rekao sam roditeljima i zaključao ih u stanu.

Krenuo sam podzemnom na drugi kraj grada, nazad u Odjel 42, no bilo je prekasno – struje je nestalo kad smo bili duboko u tunelu. Uz svjetlost šibica svi smo nahrupili iz električnih vagona i u redu uz zamračene tračnice hodali do postaje Rakwan, gdje su pokretne stube sad bile tek strm uspon, a osjećaj ulaska iz jedne tame u drugu nije mi bio drag – bilo je kao u snu Zapovjednika Ga, s valovima crnila i autobusima koji u tami kruže poput morskih pasa. Umalo sam si dopustio da zamislim kako se ondje negdje, netom izvan moje percepcije, kreće američki auto i prati me.

Kad sam probudio Zapovjednika Ga, njegovi su prsti ponovno transkribirali san, no ovoga puta polako, gutajući slova. Mi Sjevernokorejci stvarno znamo smiješati prvoklasan sedativ.

„Kad ste rekli da ste se susreli sa Sun Moon”, rekao sam, „spomenuli ste da je stajala uza zid zgrade, zar ne?”

Zapovjednik Ga samo je kimnuo.

„Prikazivali su film na zidu zgrade, zar ne? Prvi ste je put vidjeli na filmu.”

„Film”, rekao je Zapovjednik Ga.

„A ambulantu su odabrali jer su zidovi bili bijeli, što znači da ste bili vani kad ste gledali film. A snijega je bilo puno jer ste bili visoko u planinama.”

Zapovjednik Ga sklopio je oči.

„A oni zapaljeni brodovi iz njezina su filma *Raščetvoreni tirani*?” Zapovjednik Ga gubio se, ali nisam htio stati.

„A ljudi koji su ječali u ambulanti ječali su zato što je to bio zatvor, zar ne?” upitao sam ga. „Vi ste bili zatvorenik, je li tako?”

Nije mi trebao odgovor. I, naravno, postoji li bolje mjesto da upoznaš Zapovjednika Ga, ministra zatvorskih rudnika, nego u zatvorskom rudniku? I tako ih je oboje ondje upoznao, supruga i suprugu.

Povukao sam plahte Zapovjednika Ga dovoljno da mu prekrijem tetovažu. Već sam ga počeo smatrati Zapovjednikom Ga. Kad smo mu konačno otkrili stvarni identitet, bila je to prava šteta jer je Q-Kee bila u pravu – uslijedit će smaknuće na ulici. Ne možeš ubiti ministra i zatim pobjeći iz zatvora i onda ubiti ministrovu obitelj i na kraju ipak završiti kao seljak u poljoprivrednoj zadruzi. Proučavao sam čovjeka ispred sebe. „Što vam je pravi Zapovjednik Ga učinio?” upitao sam ga. Ruke je izvukao iz plahte i počeo tipkati na trbuhu. „Što vam je ministar tako strašno skrivio da ste ga ubili, a onda mu se obrušili na ženu i djecu?”

Dok je tipkao, netremice sam mu promatrao oči; zjenice iza kapaka nisu mu se pomicale. Nije transkribirao ono što je vidio u snu. Možda su ga obučili da zapiše ono što čuje. „Laku noć, Zapovjedniče Ga”, rekao sam i gledao kako mu ruke zapisuju četiri riječi, a potom se zaustavljaju

čekajući nove.

I sâm sam uzeo sedativ te ostavio Zapovjednika Ga da prospava noć. U idealnom slučaju sedativ bih osjetio tek kad bih stigao na drugi kraj grada. Ako bi sve bilo baš kako treba biti, djelovao bi nakon što bih stubama prevalio dvadeset dva kata.

ZAPOVJEDNIK GA pokušao je zaboraviti ispitivača iako mu je miris krastavaca u dahu osjetio još dugo nakon što je progutao tabletu i otišao. Razgovor o Sun Moon oživio je njezin lik u Zapovjednikovu sjećanju i to je bilo jedino što je Zapovjedniku bilo na pameti. Kao da je upravo gledao film koji su spomenuli. *Prava kći domovine*. Tako se film zvao, a ne *Raščetvoreni tirani*. Sun Moon glumila je ženu s južnog otoka Cheju koja napušta obitelj i putuje na sjever kako bi se borila protiv imperijalista kod Ichona. Otok Cheju, kako je kasnije doznao, poznat je po ženama lovcima na puzlatke, a uvodna scena filma prikazuje tri sestre na splavi. Zamućeni valovi oplahnuti pjenom boje pijeska podižu ih i spuštaju. Val boje ugljena podiže se u kadar i zaklanja žene od pogleda sve dok se ne prevale, a brutalni oblaci stružu po vulkanskoj obali. Sun Moon najstarija je sestra. Pljuska se vodom po nogama i rukama pripremajući se za hladnoću i namješta masku dok njezine sestre komentiraju seoske glasine. A onda Sun Moon podiže kamen, duboko udahne i na leđa se baci sa splavi u vodu toliko tamnu kao da je noć. Sestre se u razgovoru prebacuju na rat i bolesnu majku i strah da će ih Sun Moon napustiti. Trenutak kad zalegnu na splav snima se s odozgo s jarbola, a sestre opet pričaju o seoskome životu, o novim ljubavima i razmiricama među susjedima, no uhvatila ih je neka tama i jasno je da zapravo ne razgovaraju o ratu i kako će on doći k njima ako one ne odu k njemu.

Gledao je s drugima projekciju ovog filma na zidu zatvorske ambulante, jedine zgrade obojene u bijelo. Bilo je to 16. veljače, na rođendan Kim Jong Ila, jedinog im slobodnog dana u godini. Zatvorenici su sjedili na preokrenutim cjepanicama s kojih su otoresli led, i tada ju je prvi put ugledao, tu ženu koja blista od ljepote, koja zaranja u tamu i čini se kao da se neće vratiti. Sestre i dalje govore, valovi rastu i pršte, pacijenti u ambulanti slabašno ječe dok im se vrećice pune krvlju, a Sun Moon i dalje ne izranja. On lomi prste jer je izgubljena, svi ih zatvorenici lome, a iako na kraju ipak izroni, svi znaju da će do kraja filma nad njima i dalje imati tu moć. Te mu je noći, sjetio se sada, Mongnan drugi put spasila život. Bilo mu je strašno hladno, najhladnije u životu, jer danju ih je grijao rad, a gledanje filma u snijegu već mu je opasno srozalo temperaturu tijela.

Mongnan se pojavila pokraj njegova ležaja i dodirnula mu prsa i stopala da procijeni koliko je živ.

„Dodji”, rekla je. „Moramo biti brzi.”

Udovi su mu jedva funkcionirali dok je slijedio staricu. Drugi su se uskomešali na ležajevima, ali nitko nije ustao, vremena za san bilo je premalo. Zajedno su otrčali prema rubu zatvorskoga dvorišta, koje je inače bilo jarko osvijetljeno i koji su s kontrolnog tornja nadzirala dva čuvara. „Pregorjela je žarulja u glavnom reflektoru”, šapnula mu je Mongnan dok su trčali. „Treat će im neko vrijeme dok je zamijene, ali moramo požuriti.” U tami su čučali i kupili sve noćne leptire koji su se sručili u smrt prije nego što je reflektor crknuo. „Trpaj u usta”, rekla je. „Želudac ne pita.” Učinio je kako mu je rekla i za tren oka sažvakao smotak leptirića – od njihovih dlakavih utroba sušila su mu se usta unatoč sluzi koja je iz njih prsnula i gorkom aspirinskom okusu nekog kemijskog spoja iz krilaca. Želudac mu od Teksasa nije bio pun. On i Mongnan bježali su kroz mrak šaka punih noćnih leptira – krila su im bila malčice osmuđena, no održat će ih na životu

tjedan dana.

DOBRO JUTRO, GRAĐANI! Okupite se oko zvučnika u svojim stambenim zgradama i tvorničkim pogonima radi današnjih novosti: sjevernokorejska stolnoteniska reprezentacija upravo je pobijedila Somalce osvojivši sve bodove! Predsjednik Robert Mugabe upućuje dobre želje i pozdrave za godišnjicu osnivanja Radničke partije Koreje. Ne zaboravite: nije primjereno sjediti na pokretnim stubama do podzemne željeznice. Ministar obrane podsjeća nas da je najdublja podzemna željeznica na svijetu izgrađena radi sigurnosti vas građana u slučaju da se Amerikanci odvaže na novi podmukao napad. Nema sjedenja! Ubrzo nam stiže sezona žetve algi! Vrijeme je da sterilizirate tegle i konzerve. I, na kraju, ponovno nam je velika čast proglasiti ovogodišnju najbolju sjevernokorejsku priču. Prošlogodišnja pripovijest o jadu koji su nam nanijeli južnokorejski misionari ostvarila je stopostotni uspjeh. Ovogodišnja dobitnica bit će još veličanstvenija – istinita je to priča o ljubavi i tuzi, o vjeri i izdržljivosti, i o beskrajnoj predanosti Dragoga Vođe čak i najpriprostijem građaninu ove velike nacije. Nažalost, u njoj ima tragedije, ali ima i iskupljenja! I tekvondoa! Ostanite pri svojim zvučnicima, građani, radi svakodnevnih nastavaka.

SLJEDEĆEG JUTRA

u glavi mi je bilo mutno od sedativa. No svejedno sam požurio u Odjel 42 u kojem smo provjerili stanje Zapovjednika Ga. Kako to već s premlaćivanjem ide, prava je bol nastupila tek sljedeći dan. Vrlo je dovrtljivo zašio posjekotinu iznad oka, no nikako nismo uspjeli dokučiti što mu je poslužilo umjesto igle i konca. Morat ćemo otkriti njegovu metodu da ga o tome možemo ispitati.

Poveli smo Zapovjednika Ga u kantinu jer smo smatrali da će mu se to mjesto činiti manje opasnim. Većina ljudi smatra da im se na javnome mjestu ništa loše neće dogoditi. Poslali smo pripravnike da Zapovjedniku donesu doručak. Jujack je pripremio zdjelu *bi bim bopa*, a Q-Kee je u lončiću ugrijala vodu za *cha*. Nikome od nas nije se sviđalo ime „Q-Kee”. Protivilo se profesionalnosti s kojom smo nastupali u Odjelu 42, nečemu što je Pubyocima, koji su se ovuda motali u četrdesetogodišnjim odijelima iz Hamhunga i kravatama umrljanima *bulgogijem*, bolno nedostajalo. No otkako se nova operna diva počela predstavljati inicijalima, sve mlade žene krenule su slijediti njezin primjer. P’yongyang baš diktira nove trendove. Q-Kee je proturječila našim primjedbama činjenicom da ne želimo otkriti svoja imena, a nije ju ni najmanje dirnulo kad smo joj objasnili da se ta politika vuče od ratnih dana kada su ispitanike smatrali potencijalnim špijunima, a ne zastranilim građanima kod kojih je zgasnuo revolucijski žar. Nije povjerovala u tu priču, a nismo ni mi. Kako da izgradiš ugled u okolini u kojoj ime imaju tek pripravnici i otužni umirovljenici koji se grebu da ovdje ponovno prožive dane slave?

Dok je Zapovjednik Ga doručkovao, Q-Kee je s njime pokušala zapodjenuti ležeran razgovor.

„Što mislite, koji *kwanovi* imaju šanse da ove godine osvoje Zlatni pojas?” upitala je.

Zapovjednik Ga proždrljivo je gutao doručak. Nikad nismo upoznali nekoga tko se izvukao iz rudarskog zatvora, no već po pogledu na to kako jede doznali smo sve o uvjetima u Zatvoru 33. Zamislite da s takva mjesta dođete u prelijepu kuću Zapovjednika Ga na planini Taesong. Njegov pogled na P’yongyang odjednom je vaš pogled, njegova zbirka rižina vina odjednom je vaša, a ondje mu je i supruga.

Q-Kee je pokušala ponovno. „Jedna djevojka iz kategorije od pedeset pet kila upravo se kvalificirala s *dwi chagi ga*”, rekla je. Taj je potez proslavio Zapovjednik Ga. Upravo je on prilagodio *divi chagi* pa se sad izvodi tako što protivniku okreneš leđa da ga primamiš. Ili Ga o tekvondou nije imao pojma ili nije progutao mamac. To, dakako, nije bio pravi Zapovjednik Ga pa ni nije trebao znati išta o boričkim vještinama Zlatnoga pojasa. Ispitivanje je bilo nužan korak da ustvrdimo do kojeg stupnja on sebe smatra Zapovjednikom Ga.

Ga je posrkao zadnji zalogaj, obrisao usta i odgurnuo zdjelu.

„Nikad ih nećete pronaći”, rekao nam je. „Nije mi važno što će se sa mnom dogoditi. Nemojte se ni truditi prisiljavati me na to da vam kažem.”

Glas mu je bio strog, a ispitivači nisu naviknuli da im se netko tako obraća. Pubyoci za susjednim stolom nanjušili su njegov ton i prišli nam.

Zapovjednik Ga privukao je čajnik sebi. Umjesto da čaj naliže u šalicu, otvorio je lončić, izvadio vruću vrećicu i stavio je na posjeklinu iznad oka. Zažmirio je pod naletom boli, a suze vrelog čaja pojurile su mu niz obraz. „Htjeli ste moju priču”, rekao nam je. „Ispričat ću vam sve

osim sudbine žene i njezine djece. No najprije da ja od vas nešto zatražim.”

Jedan od Pubyoka skinuo je cipelu i nasrnuo na Zapovjednika.

„Stani”, viknuo sam. „Pusti ga da dovrši.”

Pubyok se nećkao, zaustavivši se držeći cipelu visoko podignutu.

Ga se na tu prijetnju nije ni obazirao. Je li to rezultat obuke za podnošenje boli? Zar je naviknuo na premlaćivanje? Nekim je ljudima nakon batina jednostavno bolje – batine su često pravi lijek za krivnju i samoprezir. Zar on od toga boluje?

Mirnijim glasom Pubyoku smo rekli: „On je naš. Narednik nam je dao riječ.”

Pubyok se povukao, no njih četvorica pridružila su nam se za stolom prinijevši svoj čajnik. Oni, naravno, piju *pu-erh* i po cijeli dan zaudaraju.

„Što trebate?” upitali smo ga.

Zapovjednik Ga rekao je: „Trebam odgovor na jedno pitanje.”

Pubyoci su bili izvan sebe. Nikad im se u životu ispitanik nije tako obratio. Moj tim zagledao se u mene. „Gospodine”, rekla je Q-Kee. „Nije ovo dobar put.”

Juack je rekao: „Gospodine, uz dužno poštovanje, ovome bi tipu trebalo dati da pomiriše visoki bijeli cvijet.”

Podignuo sam ruku. „Dosta”, rekao sam. „Naš ispitanik ispričat će nam kako se upoznao sa Zapovjednikom Ga, a kad završi, odgovorit ćemo mu na jedno pitanje, koje god želi.”

Starkelje su izbečile oči u bijesnoj nevjerici. Naslonili su se na otvrdnule, žilave podlaktice, a kvrgave šake, povijene prste i urasle nokte stiskali su jedva se suzdržavajući.

Zapovjednik Ga rekao je: „Dvaput sam se susreo sa Zapovjednikom Ga. Prvi put u proljeće – večer prije njegova dolaska čuo sam da će posjetiti zatvor.”

„Počnite s time”, rekli smo mu.

„Ubrzo nakon što sam došao u Zatvor 33”, rekao je, „Mongnan je pokrenula glasinu da je jedan od novih zatvorenika tajni agent Ministarstva zatvorskih rudnika, koji je onamo poslan da uhvati čuvare koji su iz hobija ubijali zatvorenike i tako naštetili proizvodnim kvotama. Glasina je, čini mi se, upalila – rekli su da je znatno manje zatvorenika kasnije osakaćeno iz zabave. A šaketanje stražara – kad bi zima stigla, šaketanje više nikome ne bi bilo ni na kraj pameti.”

„Kako su vas čuvari zvali?” upitali smo ga.

„Nemam imena”, rekao je. „Preživio sam zimu, no nakon nje bio sam drukčiji. Ne mogu vam objasniti kakva je to zima bila, što mi je napravila. Kad je stigla južina, ni za što nisam mario. Posprdno bih se zagledavao u čuvare kao da su siročići. Na samokritičkim seansama priredio bih ispade. Umjesto da priznam da sam stvarno mogao pogurati još jedna kola rude i iskopati još jednu tonu, ispsovao bih ruke što nisu slušale usta i okrivio desno stopalo što nije pratilo lijevo. Zima me promijenila – sad sam bio netko drugi. Ta hladnoća, za nju nema riječi.”

„Za milu Juche”, rekao je stari Pubyok. I dalje je držao cipelu na stolu. „Da mi ispitujemo ovog idiota, već bismo uputili pogrebnu ekipu da pronađe onu divnu, divnu glumicu i njezinu jadnu dječicu.”

„Ovo ni nije Zapovjednik Ga”, podsjetili smo ga.

„Zašto onda slušamo kako cvili o zatvoru?” Okrenuo se prema Zapovjedniku Ga. „Misliš da je u tim planinama hladno? Zamisli ih s američkim snajperima i napadima bombardera B-29. Zamisli te obronke bez kuhara koji ti svaki dan posluži toplu juhu od kupusa. Zamisli da nema udobnog kreveta u ambulanti, na kojem te bezbolno riješe muke.”

Na nas nitko nikad nije bacao bombe, ali znali smo o čemu Zapovjednik Ga govori. Jednom smo morali otputovati na sjever da zapišemo biografiju čuvara u Zatvoru 14-18. Cijeli smo se dan

vozili na sjever u stražnjem dijelu vrane, bljuzga je špricala kroz podne daske, čizme su nam se ledile, cijelo smo se vrijeme pitali hoćemo li stvarno nekoga ispitati ili su nam to rekli samo da nas bez galame namame u zatvor. Dok su nam se govna u crijevima stiskala od hladnoće, razmišljali smo jesu li nam Pubyoci konačno izmaknuli stolice.

Zapovjednik Ga nastavio je: „Kako sam bio nov, smjestili su me pokraj ambulante, u kojoj su ljudi cijelu noć gundali. Jedan stari bio je gnjavator posebne vrste. Nije bio produktivan jer ga ruke više nisu slušale. Mogli su ga drugi pokriti da nije bio omražen – jedno mu je oko bilo mutno i samo je znao optuživati i zahtijevati. Po cijelu noć neprestano bi zavijao s pitanjima. *Tko si?* vikao bi u noć. *Zašto si ovdje? Zašto ne odgovoriš?* Tjedan za tjednom pitao sam se kad će konačno stići kamion za krv i ušutkati ga. A onda sam počeo razmišljati o njegovim pitanjima. *Zašto sam ja ondje? Što sam zgriješio?* Polako sam mu počeo odgovarati. *Zašto ne priznaš?* doviknuo bi, a kroz barake u nizu odjeknuo bi moj glas, *Spreman sam priznati. Sve ću reći.* Zbog tih su razgovora ljudi postali nervozni, a jedne me večeri posjetila Mongnan. Ona je bila najstarija žena u logoru, a zbog gladi davno je izgubila bokove i grudi. Kosa joj je bila ošišana kao u muškarca, a dlanove je omatala krpama.”

Zapovjednik Ga nastavio je s pričom kako se s Mongnan iskrao iz barake, prošao pokraj blatne komore i bačava s vodom, a iako to možda nismo rekli, svi smo zasigurno pomislili kako ime Mongnan znači „magnolija”, najveći od najvećih bijelih cvjetova. To naši ispitanici navodno vide kad ih autopilot dovede do vrhunca boli – ledeni planinski vrh, na kojemu samo za njih cvate osamljeni bijeli cvijet. Koliko god im se tijela izobličila, mirnoće tog prizora uvijek se sjete. Ma nije to tako strašno, zar ne? Jedno poslijepodne boli... a onda je prošlost iza tebe, izjedeš svaki nedostatak i neuspjeh, sve do posljednjega gorkog zalogaja.

„Vani sam sleđenim dahom”, nastavio je Zapovjednik Ga, „upitao Mongnan kamo su nestali svi čuvari. Pokazala je prema jarkim svjetlima u administracijskoj zgradi. *Sutra zasigurno dolazi ministar zatvorskih rudnika*, rekla je. *Već sam viđala ovo. Cijelu će noć frizirati knjige.*

I? Upitao sam je.

Ministar dolazi, rekla je. *Zato su nas tako upregnuli, zato. su sve slabe strpali u ambulantu.* Uprla je prstom prema kompleksu za čuvare, svako je svjetlo gorjelo punim sjajem. *Vidi ti koliko oni struje troše*, rekla je. *Slušaj ti taj jadni generator. Ovo sve mogu osvijetliti samo ako isključe električnu ogradu.*

I što, da bježimo? Upitao sam. *Nemamo kamo.*

O, svi ćemo mi ovdje umrijeti, rekla je. *To je sigurna stvar. Ali ne večeras.*

I odjednom je krenula preko dvorišta, onako ukočenih leđa, no u mraku hitra. Dostignuo sam je kod ograde, gdje smo čučnuli. Ograda se zapravo sastojala od dvije ograde, od paralelne linije betonskih stupova s kabelima zategnutim preko smeđih keramičkih izolatora. Unutar stupova prostirao se potez ničije zemlje, prepun divljeg đumbira i rotkvica, a nitko nije poživio dovoljno dugo da ih pokrade.

Posegnula je među žice. *Čekaj*, rekao sam. *Da ih isprobamo?* No Mongnan je gurnula ruku ispod ograde i iščupala dvije rotkvice, hrskave i hladne, koje smo učas pojeli. A onda smo krenuli iskapati divlji đumbir koji je rastao ondje. Sve su starice u logoru bile zadužene za ukope – zakapale bi tijela ondje gdje bi pala, i to tek dovoljno duboko da ih kiša ne ispere na površinu. Uvijek znaš prepoznati đumbir kojemu je gomolj probio truplo: cvjetovi su veći, jarko žuti i jako je teško iščupati stabljiku kojoj je korijen zapeo za nečije rebro.

Kad više nismo mogli trpati u džepove, pojeli smo još jednu rotkvicu i osjetio sam kako mi čisti zube. *Ah, kakva radost raspodjele u nestašici*, rekla je Mongnan i dokrajčila rotkvicu – i

korijen i stabljiku i cvijet. *Eto ti lekcije o ponudi i potražnji. Ovo je moja ploča, rekla je zagledavši se u noćno nebo te zatim stavila ruku na električnu ogradu, a ovo moj ispit?*

U kantini je Q-Kee skočila na noge. „Čekajte”, rekla je. „Je li to Li Mongnan, profesorica koja je prokazana zajedno sa svojim studentima?”

Zapovjednik Ga zastao je s pričom. „Profesorica?” upitao nas je. „Što je predavala?”

Kakav vrhunaravni gaf. Pubyoci su samo odmahivali glavom. Upravo smo ispitaniku dali više informacija nego što je on nama dao. Otpravili smo pripravnike i zamolili Zapovjednika Ga da ljubazno nastavi.

„Zar su odveli njezine studente?” upitao je Ga. „Zar ih je Mongnan nadživjela u Zatvoru 33?”

„Nastavite, molim vas”, rekli smo. „Kad završite, odgovorit ćemo vam na jedno pitanje.”

Zapovjednik Ga zastao je na trenutak da ovo probavi. Zatim je kimnuo i krenuo dalje. „Bilo je ondje jezerce u kojem su čuvari uzgajali pastrve za svoje obitelji. Brojili su ribu svakoga jutra i ako jedne ne bi bilo, cijeli bi logor gladovao. Pratio sam Mongnan do niska zidića kruznoga bazena, gdje se sagnula i posegnula preko ruba da u crnoj vodi ulovi ribu. Ja sam nekoliko puta probao, no ona je imala mrežicu opasanu oko žicanog obruča, a trake omotane oko dlanova omogućile su joj dobar hvat. Primila je pastrvu iza prsnih peraja – zdravu, savršeno živu. *Stisni je ovdje, malo iznad repa*, rekla je. *Masiraj je ovdje, iza trbušića. Kad napipaš vreću s jajašcima, stisni.* Mongnan je visoko podignula ribu i u usta izmuzla roskasto-narančast mlaz jajašaca. Ribu je bacila nazad.

A onda je došao moj red. Mongnan je ulovila još jednu i pokazala mi prorez koji označuje ženke. *Stisni jako*, upozorila me, *inače će ti izletjeti riblja govna.* Stisnuo sam ribu, a po licu su mi se raspršila jajašca, iznenađujuće topla. Zelatinasta, slana, nesumnjivo živa; osjetio sam im miris na obrazima, a onda obrisavši ih polizao dlanove. Praksom sam se uvježbao. Izmuzli smo jajašca desetak riba, a zvijezde su putovale nebom dok smo sjedili, zapanjeni.

Zašto mi pomazeš? upitao sam je.

Stara sam, rekla je. *To stare žene rade.*

Da, ali zašto meni?

Mongnan je protrljala dlanove o zemlju da ukloni miris. *Treba ti*, rekla je. *Zima ti je uzela deset kila. Ne možeš više toliko dati.*

Pitam te zašto ti je stalo?

Jesi li čuo za Zatvor broj 9?

Čuo sam za njega.

To im je najunosniji zatvorski rudnik – pet čuvara vodi petnaest tisuća zatvorenika. Samo stoje na kapiji i nikad ne idu unutra. Cijeli je zatvor u rudniku, nema baraka, nema kuhinje, nema ambulate -

Kažem ti da sam čuo, rekao sam joj. *Što želiš reći, da nam treba biti drago što smo u lijepom zatvoru?*

Mongnan je ustala. *Čula sam da je u Zatvoru 9 izbio požar*, rekla je. *Čuvari nisu htjeli otvoriti kapiju da zatvorenici izađu pa ih je dim sve unutra ubio.*

Kimnuo sam zbog ozbiljnosti njezine priče, ali rekao sam: *Nisi mi odgovorila na pitanje.*

Taj ministar sutra dolazi pregledati naš rudnik. Zamisli kako on sad živi. Zamisli koliko govana guta. Zgrabila me za rame. *Ne smiješ na samokritici razgovarati sa stopalima i šakama. Ne smiješ čuvarima bacati glupaste poglede. Moraš prestati raspravljati s onim starcem iz ambulate.*

Dobro, rekao sam.

A da ti odgovorim na pitanje: ne tiče te se zašto ti pomažem.

Prošli smo pokraj nužničkih klupa i preskočili kanalizacijske mostiće. Ondje je bila slamarica

na koju su slagali ljude koji bi umrli noću, no sad je bila prazna. Dok smo je obilazili, Mongnan je rekla: *Moj tronožac sutra će spavati dulje.* Mirna i jasna noć mirisala je na breze koje je jedna četa staraca cijepala u trske. Konačno smo došli do nakapnice i vola koji je okretao njezin veliki kotač za vodu. Klečao je na postelji od brezine kore, vrlo prodorna vonja. Kad je govedo začulo Mongnanin glas, ustalo je. *Okrenula se prema meni i šapnula: Riblja jaja imaš jedanput na godinu. Pokazat ću ti gdje punoglavci stižu u potocima i gdje stabla kraj zapadnog tornja puštaju svoj sok. Ima još takvih trikova, no na njih ne možeš računati. U logoru postoje samo dva stalna izvora prehrane. Jednog ću ti pokazati kasnije, kad zagusti, jer stvarno je neukusan. Ovo je drugi.*

Primila je govedo za njušku i potapšala mu dvije crne ploče između rogova. Nahranila ga je komadićem divljeg đumbira – duboko je udahnilo kroz nosnice, a onda počelo žvakati s jedne strane čeljusti. Iz dubine džepa Mongnan je izvukla teglicu srednje veličine. *Ovo mi je pokazao jedan stari, rekla je. Tada je bio najstariji u logoru. Bilo mu je šezdesetak, možda i više, ali bio je u dobroj snazi. Dokrajčilo ga je urušivanje, a ne glad i slabost. Bio je jak kad je otišao.*

Kleknula je pod vola, bio mu je već spušten i crven. Čvrsto ga je stisnula i počela natezati. Vol mi je mirisao dlanove, tražio još đumbira, a ja sam se zagledao u te vlažne, crne oči. *Bio je jedan čovjek prije nekoliko godina, rekla je Mongnan ispod vola. Imao je britvicu kojom bi zarezao kožu vola i pio mu krv kad bi počela kapati. To je bila druga životinja. Govedo se nije žalilo, ali krv bi polako curila i sledila se, što su čuvari zamijetili, i tom je čovječuljku došao kraj. Fotografirala sam mu tijelo nakon kazne. Pretražila sam mu svu odjeću da nađem britvu, ali nisam je uspjela pronaći.*

Vol je zabrektao – oči su mu bile široke i neizvjesne, a glavom je mahao s jedne na drugu stranu kao da nešto traži. Potom je sklopio oči i uskoro se Mongnan pojavila s teglicom, gotovo punom i vrelom. Mongnan je polovicu ispila naiskap i pružila je meni. Pokušao sam progutati tek gutljaj, no kad mi se tanka niska spustila niz grlo, ostatak je zapeo, a zatim mi je sve odjednom skliznulo. Vol je ponovno kleknuo. *Imat ćeš snage tri dana, rekla je.*

Pogledali smo u sjaj svjetala u zgradi za čuvare. Pogledali smo prema Kini. *Ovaj će režim doći svojem kraju, rekla je. Proučila sam ga iz svakog kuta i ne može potrajati. Svi će čuvari jednoga dana pobjeći – krenut će tim putem, prema granici. Nastat će nevjerica, zatim zbunjenost, zatim kaos, a na kraju vakuum. Moraš imati gotov plan. Djelovati prije nego što se vakuum ispuni.*

Krenuli smo natrag prema barakama, punih želudaca, punih džepova. Kad smo ponovno začuli umirućeg muškarca, zatresli smo glavom.

Zašto im ne kažem ono što žele znati? ječao je umirući, a glas mu je odjekivao barakama. *Što radim ovdje? Za što sam kriv?*

Ja ću, rekla je Mongnan. Dlanovima je okružila usta i zaorila mu odgovor: Kriv si za remećenje mira.

Posve nesvjestan, muškarac je ponovno zaječao. *Tko sam ja?*

Mongnan je spustila glas i jauknula: *Ti si Duc Dan, gnjavator logora. Molim te, umri u tišini. Umri u miru i obećavam da ćeš dobro ispasti na posljednjoj fotografiji.*

Jedan od Pubyoka u kantini mlatnuo je šakom o stol. „Dosta”, dreknuo je. „Sad bi bilo dosta.”

Zapovjednik Ga zastao je s pričom.

Stari ispitivač mrsio je kvrgave prste. „Zar ne znate prepoznati laž?” upitao nas je. „Zar ne vidite kako vam ovaj ispitanik maže oči? Govori o Kim Duc Danu i želi vas navesti na to da pomislite da je u zatvoru. Ispitivači ne idu u zatvor, to nije moguće.”

Ustao je još jedan starkelja. „Duc Dan je u mirovini”, rekao je. „Svi ste bili na njegovoj oproštajnoj zabavi. Preselio se na plažu u Wonsanu. Nije u zatvoru, laž je da je u zatvoru. Sad se bavi bojenjem školjaka. Svi ste vidjeli onu brošuru što je donio.”

Zapovjednik Ga rekao je: „Nisam još ni došao do dijela o Zapovjedniku Ga. Zar ne želite čuti priču o našem prvom susretu?”

Prvi ispitivač ignorirao ga je. „Ispitivači ne idu u zatvor”, rekao je. „Pa, Duc Dan jest, boga mu, vjerojatno sam ispitao pola Zatvora 33, ondje je ovaj parazit čuo njegovo ime. Reci nam gdje si čuo to ime. Reci nam što znaš o njegovu mliječnom oku. Priznaj laž. Zašto nam ne želiš reći istinu?”

Ustao je Pubyok s cipelom. U uredno začesljanoj sijedoj kosi nazirali su mu se nepravilni ožiljci. „Dosta je bilo priče”, rekao je i pogledao naš tim s gađenjem koje je s njegova mišljenja o našim metodama uklonilo svaku sumnju. A onda se okrenuo prema Zapovjedniku. „Dosta je bilo bajki”, rekao je. „Reci nam što si učinio s truplom glumice ili ćeš, tako mi krvi u Inchonu, progovoriti na nokte.”

Pogled na licu Zapovjednika Ga natjerao je starce da ga zgrabe. Rane na licu polili su mu vrelinim *pu-erhom* i odvukli ga, a nas ostavili da pojurimo u ured i krenemo ispunjavati obrasce nadajući se da ćemo ga tako vratiti.

TEK JE U PONOĆ

odjel 42 odobrio naše žurne memorandume. S odobrenjem za poništenje nadležnosti ispitivanja krenuli smo dolje u krilo za mučenje, kamo je naš tim rijetko zalazio, spasiti Zapovjednika Ga. Pripravnike smo poslali da pretraže znojane iako su crvene lampice bile ugašene. Provjerili smo ćelije za senzornu deprivaciju i komore za odmor, u kojima ispitanici prime prvu pomoć i dođu do zraka. Podignuli smo vratašca u podu i ljestvama se spustili u odvodnu jamu. Dolje je bilo mnogo izgubljenih duša, predavno otišlih da bi među njima bio Ga, no svejedno smo im na ceduljicama oko gležnja provjerili imena i podignuli im glave samo da im osvijetlimo gotovo nepomične zjenice. Konačno smo sa strepnjom provjerili prostoriju koju su starkerje zvali radionica. Bilo je mračno kad smo otvorili vrata – tek bi povremeno zatitrao odblesak polaganih okreta električnog stroja obješenoga na stropu na žutoj pneumatskoj cijevi. Kad smo uključili struju, pokrenuo se sustav cirkulacije zraka, a u redove fluorescentnih lampa udahnuo se život. Ta prostorija, neokaljana, sterilna, sadržavala je samo krom, mramor i bijele oblačice našeg daha.

Zapovjednika Ga pronašli smo u njegovoj sobi. Dok smo ga tražili, njega su premjestili u krevet, glavu mu namjestili na jastuke. Netko mu je navukao noćnu košulju. Podrugljivim pogledom fiksirao je suprotni zid. Provjerili smo mu vitalne znakove i pregledali ima li ozljeda iako je bilo jasno što se dogodilo. Na čelu i pod kosom imao je pritisne ozljede od pribijanja aureole, naprave koja sprečava ozljede vrata tijekom izlaganja lubanje struji.

U papirnatu čašu ulili smo vode i pokušali mu je dati da je popije – samo mu je iscurila niz bradu.

„Zapovjedniče Ga”, rekli smo, „jeste li dobro?”

Podignuo je pogled prema nama kao da nas je tek zamijetio iako smo mu već provjerili puls, temperaturu i tlak. „Ovo je moj krevet?” upitao nas je. Oči su mu plovile po sobi i zaustavile se na stolicu kraj kreveta. „Ovo su moje breskve?”

„Jeste li im rekli”, upitali smo, „što se dogodilo s glumicom?”

Uz tajnovit osmijeh gledao nas je jednog po jednog, kao da traži osobu koja bi mu to pitanje prevela na jezik koji razumije.

Svi smo zatresli glavom od gađenja, a zatim sjeli na rub kreveta Zapovjednika Ga da zapalimo, prebacujući pepeljaru preko njegova obrisa na plahti. Pubyoci su iz njega izvukli što im je trebalo, a za razumnoga čovjeka neće biti ni biografije ni odnosa ni pobjede. Naš zamjenik zapovjednika bio je čovjek kojega sam zvao Leonardo jer je imao lice djeteta kao onaj glumac iz *Titanica*. Jednom sam vidio Leonardovo pravo ime u njegovu dosjeu, no nikad mu se nisam obratio nijednim imenom. Leonardo je spustio pepeljaru na Zapovjednikov trbuh i rekao: „Sto posto će ga strijeljati ispred Velike narodne učionice.”

„Neće”, rekao sam. „To je previše službeno. Vjerojatno će ga smaknuti na tržnici ispod mosta Yanggakdo – tako će se priča širiti u kuloarima.”

Leonardo je rekao: „Ako se pokaže da joj je učinio nešto nezamislivo, samo će nestati. Neće mu naći ni mali prst.”

„Da je pravi Zapovjednik Ga”, rekao je Jujack, „slavna osoba, *yangban*, zbog njega bi napunili

stadion.”

Zapovjednik Ga ležao je između nas, pospan poput dojenčeta s rubeolom.

Q-Kee je pušila poput pjevačice, držeći cigaretu samim vrhom jagodica. Sudeći prema njezinu odsutnom pogledu, pretpostavio sam da je oprezno razmišljala o nezamislivome. No rekla je: „Baš me zanima što nas je htio pitati.”

Juack je skrenuo pogled na Zapovjednikovu tetovažu, koja mu se poput utvare pomaljala kroz noćnu košulju. „Sigurno ju je volio”, rekao je. „Ovako se tetoviraš samo iz ljubavi.”

Nismo mi bili detektivi ni odred za zločine, no već smo se dovoljno dugo ovime bavili pa smo znali kakva sve pustoš može nastati na izvoru ljubavi.

Rekao sam: „Priča se da je skinuo Sun Moon do gola prije nego što ju je ubio. Je li to ljubav?”

Kad je Leonardo spustio pogled na našeg ispitanika, vidjele su mu se duge trepavice. „Samo sam htio doznati kako se zaista zove”, rekao je.

Ugasio sam cigaretu i ustao. „A vrijeme je da čestitamo boljima i pronađemo posljednje počivalište naše glumačke prvakinje.”

Salon Pubyoka nalazio se dva kata ispod nas. Kad sam zakucao na vrata, nastupila je rijetka tišina. Osim igranja stolnog tenisa, karaoka i nabacivanja noževima, kao da ništa drugo nisu radili. Konačno je Narednik otvorio vrata.

„Očito ste sredili krivca”, rekao sam mu. „Aureola nikad ne laže.”

Iza Narednika, dva su Pubyoka sjedila za stolom i netremice promatrala svoje šake.

„Hajde, likujte”, rekao sam. „Samo me zanima njegova priča. Recite mi samo kako se zove.”

„Nije nam rekao”, uzvratio je Narednik.

Narednik nije baš dobro izgledao. Znam da je bio pod velikim pritiskom zbog tako istaknutog ispitanika, a rijetko bi se tko sjetio da je Narednik već prevalio sedamdesetu. No imao je neku čudnu boju. Kao da nije spavao. „Nema brige”, rekao sam mu. „Spojit ćemo sve detalje na mjestu zločina. Kad se dočepamo glumice, doznat ćemo sve o ovom tipu.”

„Nije htio ni zucnuti”, rekao je Narednik. „Ništa nam nije rekao.”

U nevjerici sam se zagledao u Narednika.

„Stavili smo mu aureolu”, rekao je Narednik. „Ali odlutao je na neko mjesto, neko daleko mjesto do kojega nismo mogli doprijeti.”

Kimao sam dok mi se u glavi sve polako slagalo. Duboko sam udahnuo.

„Jasno vam je da je Zapovjednik sada naš”, rekao sam mu. „Vi ste svoju priliku iskoristili.”

„Mislim da on nije ničiji”, rekao je Narednik.

„Ono sve što je nasrao o Duc Danu”, rekao sam, „lagao je da preživi. Duc Dan upravo ovog trena u Wonsanu gradi kule u pijesku.”

„Nije to htio povući”, rekao je Narednik. „Koliko god tom šupku tresli mozak, nije to htio povući.” Narednik je tada prvi put podignuo pogled prema meni. „Zašto Duc Dan nikad ne piše? Svih ovih godina nijedan od njih ni slova nije napisao svojim starim Pubyocima.”

Zapalio sam cigaretu i pružio je Naredniku. „Obećajte mi da na plaži više nikad nećete razmišljati o ovome mjestu”, rekao sam mu. „I ne dajte da vam se ispitanik uvuče u glavu. To ste me vi naučili. Sjećate li se kako sam bio zelen?”

Narednik se napola nasmiješio. „I sad si”, rekao je.

Potapšao sam ga po leđima i oponašao udarac šakom u metalni dovratnik.

Narednik je zatresao glavom i nasmijao se.

„Sredit ćemo mi njega”, rekao sam i otišao.

Ne možete vjerovati koliko brzo mogu pretrčati dva kata stuba.

„Ga je i dalje u igri”, rekao sam kad sam banuo kroz vrata.

Tim je bio tek na drugoj cigareti. Svi su podignuli pogled.

„Ništa nisu izvukli”, rekao sam im. „Sad je naš.”

Pogledali smo Zapovjednika Ga, razjapljenih usta, korisnog koliko i žir.

Ma kvragu i racionirana potrošnja, Leonardo je zapalio slavljeničku treću cigaretu. „Imamo nekoliko dana prije nego što mu se mozak ponovno stisne”, rekao je. „I to u slučaju da ne bude problema s pamćenjem. U međuvremenu bismo trebali izaći na teren, pretražiti glumičinu kuću, vidjeti što se da iskopati.”

Q-Kee je progovorila. „Ispitanik je u zatvorskoj okolini reagirao na majčinski lik. Možemo li ikako naći kakvu stariju ispitivačicu, nekoga Mongnanine dobi, nekoga tko bi mogao doprijeti do njega?”

„Mongnan”, ponovio je Ga blenuvši ravno pred sebe.

Zatresao sam glavom. Nigdje nema takve životinje.

Bilo je točno da smo bili u nepovoljnu položaju zbog toga što nismo imali ispitivačice. Vijetnam je u tom pogledu bio pionir, a vidi kakav su napredak ostvarile Čečenija i Jemen. Tamilski tigrovi u Šri Lanki za ove su svrhe upošljavali isključivo žene.

Juack se ubacio. „Zašto ne dovedemo Mongnan ovamo, stavimo još jedan krevet u ovu sobu i samo ih snimamo nekih tjedan dana? Sigurno bi sve isplivalo na površinu.”

Zapovjednik Ga tek nas je tad zamijetio. „Mongnan je mrtva”, rekao je.

„Ma glupost”, rekli smo mu. „Nemojte se brinuti. Sigurno je dobro.”

„Nije”, rekao je. „Vidio sam joj ime.”

„Gdje?” upitali smo.

„Na glavnom računalu.”

Svi smo sjedili oko Zapovjednika Ga, kao da smo obitelj. Nismo mu smjeli to reći, ali ipak jesmo. „Glavno računalo ne postoji”, rekli smo mu. „To je uređaj koji smo izmislili kako bi nam ljudi otkrili ključne informacije. Kažemo im da računalo zna gdje se svi u Koreji točno nalaze, i u Sjevernoj i u Južnoj, a kao nagradu za priče damo im da upišu popis ljudi koje žele pronaći. Razumijete li, Zapovjedniče Ga? U računalu nema adresa. Samo se pohrane imena koja upišete tako da doznamo do kojih je ljudi ispitaniku stalo da ih možemo uhititi.”

Učinilo se kao da polako shvaća, kao da Ga polako dolazi k sebi.

„Moje pitanje”, rekao je.

A stvarno smo mu dugovali odgovor.

Na Akademiji sam naučio staru poslovicu o elektroterapiji: „Voltaža zatvara potkrovlje, ali otvara podrum”, što znači da remeti radnu memoriju ispitanika, ali duboki su dojmovi očuvani i iznenađujuće lako dostupni. Možda, ako Ga bude dovoljno lucidan, možda imamo priliku. Neka da što da.

„Ispričajte nam o svojem najdavnijem sjećanju”, rekli smo mu, „a onda ćemo prijeći na vaše pitanje.”

Ga je počeo onako kako već počnu žrtve lobotomije, bez kalkulacija i razmišljanja, glasom beživotnim i mehaničkim:

„Kad sam bio dječak”, rekao je, „krenuo sam u dugu šetnju i izgubio se. Moji roditelji bili su sanjari i nisu zamijetili da me nema. Potražili su me, ali bilo je prekasno – odlutao sam predaleko. Zapuhao je hladan vjetar i rekao: „Dodi, maleni, spavaj u mojim lelujavim bijelim plahtama”, a ja sam pomislio: *Sad ću se nasmrt smrznuti*. Potrčao sam da pobjegnem od vjetra, a rudnik je rekao: „Dodi, sakrij se u mojoj dubini”, a ja sam pomislio: *Sad ću u smrt pasti*. Utrčao sam u polja u koja

bacaju blato i napuštaju mrtve. Ondje mi je duh rekao: „Pusti me da ti uđem, ugrijat ću te iznutra, a ja sam pomislio: *Sad ću od groznice umrijeti*. Prišao mi je medvjed i obratio mi se, ali nisam razumio njegov jezik. Otrčao sam u šumu i medvjed me slijedio, a ja sam pomislio: *Sad će me nasmrtno proždrijeti*. Medvjed me zgrabio čvrsto i privukao svojem licu. Kandžama mi je češljao kosu. Umočio je šapu u med i prinio mi kandže usnama. A onda je medvjed rekao: „Sad ćeš naučiti medvjedi jezik i bit ćeš kao medvjed i bit ćeš na sigurnome.”

Svi smo prepoznali tu priču, priču koju nauče svi siročići, u kojoj medvjed simbolizira vječnu ljubav Kim Jong Ila. Znači, Zapovjednik Ga je siročić. Zatresli smo glavom od tog otkrića. Probili su nas ledeni trnci od načina na koji je ispričao priču, kao da je uistinu riječ o njemu, a ne o liku o kojemu je načuo, kao da je sam zamalo umro od hladnoće, gladi, vrućice i nezgoda u rudniku, kao da je sam lizao med sa šapa Dragoga Vođe. Eto, takva je univerzalna moć pripovijedanja.

„Moje pitanje?” upitao je Ga.

„Naravno”, rekli smo mu. „Samo pitajte.”

Zapovjednik Ga pokazao je na konzervu bresaka na stolicu pokraj kreveta.

„Jesu li ovo moje breskve?” upitao je. „Ili vaše breskve ili breskve Druga Buca?”

Odjednom smo svi utihnuli. Nagnuli smo mu se bliže.

„Tko je Drug Buc?” upitali smo.

„Druže Buc”, rekao je Ga zagledavajući se svakome od nas u oči kao da smo Drug Buc.

„Oprosti mi što sam ti to učinio, žao mi je zbog ožiljka.”

Zapovjednikov se pogled zamutio, a glava mu je ponovno potonula u jastuk. Bio je hladan na dodir, no kad smo mu ponovno izmjerili temperaturu, bila je normalna – struja baš fino poremeti regulaciju temperature u tijelu. Kad smo bili sigurni da je samo riječ o iscrpljenosti, Jujack nam je domahnuo da mu pridemo u kut, gdje nam se obratio utišanim glasom.

„Poznato mi je ime Drug Buc”, rekao je Jujack. „Upravo sam ga vidio na jednoj ceduljici dolje u jami.”

Tada smo zapalili cigaretu, gurnuli je Zapovjedniku Ga među usne i počeli se pripremati za još jedno putovanje u dubine ispod kompleksa za mučenje.

KAD SU ispitivači otišli, Zapovjednik Ga ležao je u mraku i pušio. U školi za podnošenje boli učili su ga da pronađe svoj rezervat, neko intimno mjesto na koje bi mogao otići u neizdrživim trenucima. Rezervat boli sličan je pravom rezervatu – oko njega staviš ogradu, skrbiš o njemu, paziš da ostane netaknut i obračunavaš se s uljezima. Nitko nikad ne smije znati za tvoj rezervat boli, čak i ako si odabrao najočitiji, najprimitivniji element svojega života, jer ako izgubiš rezervat boli, izgubio si sve.

Kad bi mu kamenje u zatvoru drobilo ruke ili kad bi osjetio udar palice na vratu, pokušao bi se prevesti na palubu *Junme* i u njezino nježno ljuljuškanje. Kad bi mu prsti bolno vibrirali od hladnoće, pokušao se uvući u pjesmu operne dive, ući u njezin glas. Pokušao se zakriliti žutom bojom haljine koju je nosila supruga Drugog Časnika ili navući američki pleteni poplun preko glave kao plašt, no ništa od toga ne bi upalilo. Tek kad je pogledao film *Sun Moon* konačno je pronašao rezervat – ona ga je spasila od svega. Kad bi pijuk zabio u zaleđenu stijenu, u toj bi iskri osjetio njezinu životnost. Kad bi prolazom prohujao debeo plašt rudničke prašine, a on se svinuo od kašlja, ona bi mu dala dah. Kad je jednom ugazio u lokvu pod naponom, *Sun Moon* pojavila se i ponovno mu pokrenula srce.

Tako je bilo i danas: kad mu je stari Pubyok iz Odjela 42 namjestio aureolu, on se obratio njoj. Čak i prije nego što su mu na tjeme pritegnuli škrip, on ih je napustio i vratio se onome danu kad je prvi put stao pokraj *Sun Moon* od krvi i mesa. Nije vjerovao da će je stvarno upoznati dok nije prošao kroz kapiju Zatvora 33, dok Upravitelj nije doviknuo čuvarima da otvore kapiju, a on je prekoračio prag od bodljikave žice i začuo kako se kapija iza njegovih leđa zatvara. Nosio je uniformu Zapovjednika Ga i držao kutiju fotografija koju mu je dala Mongnan. U džepu je nosio fotoaparat nad kojim je bdio i pomno čuvani DVD *Casablanca*. Naoružan tom opremom hodao je kroz blato do automobila koji će ga odvesti k njoj.

Kad je ušao u Mercedes, vozač se okrenuo prema njemu šokirana i zbunjena lica.

Zapovjednik Ga ugledao je termosicu pokraj volana. Godinu dana bez čaja.

„Dobro bi mi legla šalica čaja”, rekao je.

Vozač se nije ni mrdnuo. „Tko si ti, jebote?” upitao je.

„Jesi li ti homoseksualac?” uzvratio je Zapovjednik Ga.

Vozač se zagledao u njega u nevjerici, a zatim zatresao glavom.

„Jesi li siguran? Jesu li te testirali?”

„Jesu”, rekao je zbunjeni vozač. A onda dodao: „Nisu.”

„Van”, rekao je Zapovjednik Ga. „Ja sam sada Zapovjednik Ga. Onog drugog čovjeka više nema. Ako misliš da ti je mjesto s njime, odvest ću te k njemu, onome što je od njega u rudniku ostalo. Ili si moj vozač ili si njegov vozač. Ako si moj vozač, ulit ćeš mi šalicu čaja, odvesti me na neko civilizirano mjesto na kojem se mogu oprati. A onda ćeš me odvesti kući.”

„Kući?”

„Kući, mojoj supruzi, glumici *Sun Moon*.”

A onda su Zapovjednika Ga odvezli *Sun Moon*, jedinoj osobi koja je mogla odagnati bol koju je pretrpio da do nje dođe. Vrana je vukla njihov Mercedes preko planinskih cesta, a na stražnjem je

sjedalu Zapovjednik pregledavao kutiju koju mu je dala Mongnan. U njoj su bile tisuće fotografija. Mongnan je spojila ulazne i izlazne fotografije zatvorenika. Leđa o leđa, žive i mrtve tisuće ljudi; Listao je slike tako da su ga gledale izlazne fotografije – tijela zdrobljena, razderana, izvijena u neprirodnim kutovima. Prepoznao je žrtve urušivanja i premlaćivanja. Na nekim slikama nije znao što točno gleda. Mrtvi su uglavnom izgledali kao da su usnuli, a djeca su se, kako bi ih dokrajčila hladnoća, smotala u tvrde pločice nalik na pastile za grlo. Mongnan je bila pedantna, a katalog je bio potpun. Ova kutija, odjednom je shvatio, najbliže je što njegova domovina ima onome telefonskom imeniku koji je vidio u Teksasu.

Okrenuo je kutiju i sad su ga gledale sve ulazne fotografije na kojima su ljudi ustrašeni, nesigurni i još neprepušteni mislima o noćnoj mori koja ih čeka, a te je fotografije bilo još teže gledati. Kad je na kraju pronašao svoju ulaznu fotografiju, polako ju je okrenuo, ozbiljno iščekujući da će sebe ugledati mrtvoga. No nije bilo tako. Zastao je na trenutak da se tome nadivi. Proučavao je zrake svjetlosti u krošnjama koje su jurile kraj njih. Promatrao je kretanje vrane ispred njih, njezina lanca za vuču kako opušteno zveči prije nego što se nategne. Prisjetio se razigranog vrtloga ljusaka jaja u vrani koja ga je dovezla. Na fotografiji se ne vide ljudi kako umiru na bolničkim krevetima oko njega. Ne vidi se kako mu s ruku curi krvava ledena voda. No te oči – bez sumnje razrogačene, ali i dalje ne žele vidjeti ono što je pred njima. Izgleda kao dječaćić, kao da je i dalje u sirotištu, kao da i dalje vjeruje da je sve u redu i da ga neće snaći sudbina koja snađe sve siročiće. Ime ispisano kredom na pločici koju drži tako je strano. Jedina je to fotografija te osobe, osobe koja je nekoć bio. Polako ju je iskidao na komadiće i onda ih pustio da odlepršaju kroz prozor.

Vrana ih je otkvačila u predgrađu P'yongyanga, a u Hotelu Koryo djevojke su Zapovjedniku Ga priuštile uobičajen tretman – dubinsko namakanje i čišćenje koje je tražio nakon svakog posjeta zatvorskom rudniku. Uniformu su mu očistile i izglaçale, a njega okupale u veličanstvenoj kadi, u kojoj su mu s dlanova ribale krvave mrlje i pokušale mu popraviti nokte, a nije ih bilo briga čija je to krv obojila sapunicu, Zapovjednikova ili tuđa. U toploj, nabujaloj vodi spoznao je da mu se lani u nekom trenutku um odvojio od tijela, da mu se mozak šćućurio visoko iznad zaprežnog tijela, iznad opterećenoga goveda koje se nadalo da će se jednom samo samcato probiti varljivim planinskim prolazom Zatvora 33. No sad kad mu je neka žena toplom krpom prelazila preko tabana, osjetio su mu se smjeli ponovno probuditi, podignuti mu se do mozga, i smio je ponovno osjetiti, prepoznati zaboravljene dijelove svojeg tijela dok su ga ugošćivale. Pluća mu nisu bila samo zračne mješine. Srce mu, sad je shvatio, nije služilo samo da pokreće krv.

Pokušao je zamisliti ženu koju se spremao vidjeti. Bilo mu je jasno da prava Sun Moon ne može biti lijepa poput one na ekranu, sjajne kože, blistava osmijeha, s čežnjama koje su se na osobit način nastanile oko očiju – to je sigurno proizvod projekcije, nekog filmskog efekta. Htio je s njome biti intiman, bez tajni, da između njih ne stoji ništa. Kad je vidio njezinu projekciju na zidu ambulante, imao je takav osjećaj, kao da između njih nema ni snijega ni hladnoće, da je upravo ondje s njim, ta žena koja je sve dala, koja se odrekla slobode i ušla u Zatvor 33 da ga spasi. Pogriješio je što je do posljednjeg trenutka čekao da ženi Drugog Časnika kaže za zamjenske supruge koji su je iščekivali, Zapovjedniku je to sad bilo jasno. Nije, stoga, nikako htio dopustiti da ikakva tajna pokvari njegov odnos sa Sun Moon. To je najveća prednost njihove veze: nov početak, prilika da se sve rastereti. Ono što je Kapetan rekao o povratku svoje supruge vrijedit će i za njega i Sun Moon: bit će neko vrijeme stranci, bit će i razdoblja otkrivanja, no ljubav, ljubav će se kad-tad vratiti.

Žene iz hotela Koryo obrisale su ga ručnicima, odjenule ga. Na kraju se odlučio za frizuru broj

sedam, onu koju zovu Brzi prepad, po kojoj je Zapovjednik poznat.

Kasno popodne Mercedes se uspeo posljednjom zavojitom cestom do vrha planine Taesong. Prošli su pokraj botaničkih vrtova, državne banke sjemena i staklenika sa sadnicama kimilsungije i kimjongilije. Prošli su pokraj Glavnog zoološkog vrta u P'yongyangu, koji je u ova doba bio zatvoren. Pokraj njega na sjedalu stajale su neke stvari Zapovjednika Ga. Bočica kolonjske vode, koju je nanio brzo. *Ovo je miris mene*, pomislio je. Podignuo je Zapovjednikov pištolj. *Ovo je moj pištolj*, pomislio je. Povukao je navlaku pištolja tek toliko da ugleda metak koji je virio iza zadnjaka. *Ja sam tip čovjeka koji metak drži u ležištu.*

Konačno su prošli pokraj groblja, a nadgrobni spomenici s brončanim bistama žarili su se pod svjetlom narančastim sjajem. Ovo je bilo Groblje mučenika revolucije, a po njegovih je sto četrnaest stanara, koji su skončali prije nego što su rodili sinove, ime dobilo svako siroče u državi. Dovezli su se do vrha, a ondje su se nalazile tri kuće izgrađene za ministre masovne mobilizacije, zatvorskih rudnika i opskrbe.

Vozač se zaustavio pred kućom u sredini, a Zapovjednik Ga sam je prošao kroz kapiju, kroz čije su se niske pregradne daske migoljile povijuše krastavaca i cvjetovi veličanstvene dinje. Dok se približavao vratima Sun Moon, osjetio je kako ga u prsima steže od boli, boli Kapetanovih uboda igle s tintom, slane vode kojom je zapljuskivao tetovažom ožuljanu kožu, vrelog ručnika kojim je supruga Drugog Časnika tjerala gnoj infekcije.

Na vratima je duboko udahnuo i zakucao.

Sun Moon otvorila je gotovo istog trenutka. Nosila je lepršav kućni ogrtač, ispod kojeg su joj grudi slobodno visjele. Takav je kućni ogrtač ranije vidio samo jedanput, u Teksasu na vratima kupaonice gostinske sobe. Taj je ogrtač bio bijel i mucast, a Sun Moonin čupav i s neopranim mrljama od umaka. Nije bila našminkana, kosa joj je bila raspuštena i padala je preko ramena. Lice su joj preplavile mogućnosti i uzbuđenje, a on je odjednom osjetio kako ga jezivo nasilje toga dana napušta. Nestala je borba koju mu je priuštio njezin suprug. Nestao je pogled propasti na Upraviteljevu licu. Kao rukom odnesene su one mase koje je Mongnan zabilježila na filmu. Bila je ovo dobra kuća, bijele boje, crvenih detalja. Potpuno je bila drukčija od kuće Gospodara Konzerva – ovdje se, znao je, ništa ružno nije dogodilo.

„Došao sam kući”, rekao joj je.

Pogledala mu je preko ramena, zagledavajući se u dvorište, prema cesti.

„Imaš paket za mene?” upitala je. „Poslali su te iz studija?”

Na to je zastala, zbrojivši sve nelogičnosti – vitka neznanka u uniformi njezina supruga, koji nosi njegov parfem i vozi se u njegovu automobilu.

„Tko si pak ti?” upitala je.

„Ja sam Zapovjednik Ga”, rekao je. „I konačno sam stigao kući.”

„Znači, nisi donio scenarij, ništa?” upitala je. „Želiš mi reći da su te u studiju ovako ulickali i poslali te da prevališ ovoliki put, a ti i nemaš scenarij? Poruči Dak-Hou da je ovo baš okrutno, čak i za njegove pojmove. Sad je prevršio svaku mjeru.”

„Ne znam tko je Dak-Ho”, rekao je i divio se ujednačenosti njezine puti, njezinim tamnim očima koje je prikovala za njega. „Još si ljepša nego što sam zamišljao.”

Odvezala je pojas kućne haljine i čvršće ga stegnula.

Podignula je tada ruke prema nebesima. „Zašto živimo u ovoj planini Bogu iza nogu?” upitala je nebo. „Zašto sam ovdje gore kad je dolje sve što je važno?” Pokazala je prstom prema P'yongyangu koji je u to doba dana bio tek izmaglica zgrada uz srebrni ipsilon rijeke Taedong. Približila mu se i podignula pogled prema njegovim očima. „Zašto ne živimo kraj parka Mansu?”

Odande bih brzim autobusom mogla putovati do studija. Kako se možeš praviti da ne znaš tko je Dak-Ho? Njega svi znaju. Zar te poslao ovamo da mi se rugate? Zar mi se svi dolje smiju?”

„Vidim da već dugo patiš”, rekao je. „Ali tomu je došao kraj. Muž ti je došao kući.”

„Ti si najgori glumac na svijetu”, rekla je. „Svi su dolje na zabavi za odabir glumaca, zar ne? Piju, smiju se, biraju novu glavnu žensku ulogu i odlučili su na brdo poslati najgoreg glumca na svijetu da mi se ruga.”

Srušila se na travu i nadlanicu naslonila na čelo. „Hajde, bježi. Dobio si što si htio. Reci Dak-Hou da je stara glumica plakala.” Pokušala je obrisati oči. Iz kućnog ogrtača izvukla je kutiju cigareta. Bez srama zapalila je jednu – s njome je izgledala muškarački, zavodljivo. „Ni jednog jedinog scenarija, cijelu godinu bez scenarija.”

Trebala ga je. Bilo je posve jasno koliko ga je trebala.

Zamijetila je da su ulazna vrata odškrinuta i da joj djeca vire kroz njih. S noge je skliznula šlapu i zbacila je prema vratima koja su se brzo zatvorila.

„Ne znam ništa o filmskom svijetu”, rekao je. „Ali donio sam ti film na dar. *Casablancu*, navodno je najbolji.”

Ispružila je ruku i iz njegove uzela kutiju s DVD-om, prljavu i izudaranu. Bacila je pogled na nju. „Taj je crno-bijeli”, rekla je i bacila je na drugi kraj dvorišta. „Osim toga, ne gledam filmove – kvare čistoću moje glume.” Ležeći na travi, zamišljeno je pušila. „Stvarno nemaš veze sa studijem?” upitala je.

Zatresao je glavom. Bila je tako ranjiva pred njim, tako čista – kako je uspjela ostati takva u ovom okrutnom svijetu?

„I što si ti, novi ulizica mojeg muža? Poslao te da me provjeriš dok je on na tajnoj misiji? Znam ja dobro za te tajne misije – toliko je hrabar da se sam infiltrira u bordel u Minpu, samo veliki Zapovjednik Ga može preživjeti tjedan u kartaonici u Vladivostoku.”

Kleknuo je pokraj nje. „A, ne. Prestroga si prema njemu. Promijenio se. Znaš da je griješio i žao mu je, ali sad si mu samo ti važna. Obožava te, znam to sigurno. Potpuno ti je predan.”

„Reci mu da više ne mogu trpjeti ovo. Molim te, prenesi mu to.”

„Ja sam sada on”, rekao je. „Možeš mu i sama reći.”

Duboko je udahnula i zatresla glavom. „Znači, ti bi sad bio Zapovjednik Ga, je li?” upitala je. „Znaš li što bi ti napravio da čuje da si uzeo njegovo ime? Oni njegovi tekvondo ‘testovi’ su pravi, znaš? Zbog njih su mu svi u ovom gradu neprijatelji. Zato više ne mogu dobiti nijednu ulogu. Daj se samo pomiri s Dragim Vođom, može? Zar je tako teško nakloniti mu se u operi? Hoćeš li prenijeti taj zahtjev mojem mužu? Samo je to potrebno, ta jedna gesta pred svima, i Dragi Vođa sve bi oprostio.”

Posegnuo je da joj obriše obraz, ali ona se izmaknula.

„Ove suze u mojim očima”, rekla je. „Vidiš li ih? Možeš li mojem suprugu spomenuti ove suze?” upitala je. „Nemoj više ići na misije, molim te. Reci mu da mi više ne šalje ulizice da me čuvaju.”

„On to već zna”, rekao je. „I žao mu je. Bi li ti njemu učinila uslugu? Baš bi mu to mnogo značilo.”

Ležeći na travi, okrenula se na bok, grudi su joj se objesile ispod ogrtača, bale su joj curile iz nosa. „Odlazi”, rekla je.

„Bojim se da ne mogu”, rekao je. „Rekao sam ti, put je bio dug, tek sam stigao. Ma to je samo mala usluga, ništa za tako veliku glumicu poput tebe. Znaš onaj dio iz *Istinske kćeri domovine* kad u potrazi za sestrom moraš prijeći tjesnac Inchon koji i dalje gori zbog potonuća bojnog broda

Koryo, i kad se kreneš probijati, samo si ribarica seljančica iz Chejua, no kad preplivaš pokraj trupala domoljuba u zakrvavljenome moru, drukčija si osoba, sad si ratnica s napola spaljenom zastavom u ruci, i onda kažeš onu rečenicu, znaš, hoćeš li mi je sad izgovoriti?”

Nije izrekla te riječi, no kao da je vidio kako joj još prolaze kroz oči – *Postoji viša ljubav koja nas dozove iz najvećih dubina*. Da, bile su joj u očima, to je znak prave glumice – kad zna govoriti tek izrazom lica.

„Zar ne osjетиš kako je sve na svojem mjestu?” upitao ju je. „Kako će sve biti drukčije? Kad sam bio u zatvoru – ”

„U zatvoru?” upitala je i uspravila se. „Odakle poznaješ mojeg supruga?”

„Tvoj me suprug jutros napao”, rekao je. „Bili smo u tunelu u Zatvoru 33 i ja sam ga ubio.”

Naherila je glavu. „Molim?”

„Zapravo, mislim da sam ga ubio. Bio je mrak pa nisam siguran, ali moje ruke znaju što treba učiniti.”

„Je li ovo jedan od njegovih testova?” upitala je. „Ako jest, onda mu je najbolesniji. Zar su te poslali da izvijestiš kako sam reagirala na tu vijest, jesam li plesala od sreće ili se objesila od žalosti? Ne mogu vjerovati da je tako nisko pao. Baš je dijete, stvarno, uplašen dječčić. Samo bi takav testirao odanost starice u parku. Samo bi Zapovjednik Ga vlastitog sina podvrgnuo testu muškosti. Samo da ti kažem, kad-tad i njegovi pobočnici završe na testu, a kad padnu, više im nema ni traga.”

„Tvoj suprug više nikoga nikad neće testirati”, rekao je. „U njegovu životu sad si samo ti važna. S vremenom ćeš to shvatiti.”

„Prestani”, rekla je. „Više nije smiješno. Vrijeme je da odeš.”

Podignuo je pogled prema ulaznim vratima, a na njima su potihom stajala djeca – djevojčica od kojih jedanaest, dječak malo mlađi. Za ogrlicu su držali psa nabijenih ramena i sjajne dlake. „Žigo”, pozvao ga je Zapovjednik Ga i pas se otrgnuo. Catahoula je doskakutala do njega uzmahana repa. Skakao je da mu polži lice, a onda zalegnuo na zemlju da mu gricka pete.

„Dobila si ga”, rekao joj je. „Ne mogu vjerovati da si ga dobila.”

„Dobila?” upitala je. Glas joj se odjednom uozbiljio. „Kako mu znaš ime?” upitala je. „Tajili smo ga da nam ga vlasti ne uzmu.”

„Kako mu znam ime? Ja sam mu ga dao”, rekao sam. „Upravo onda kad sam ti ga lani poslao. Riječi ‘žigo’ Teksašani se koriste kad je nešto zauvijek tvoje.”

„Čekaj malo”, rekla je i glumatanje je nestalo. „Tko si ti točno?”

„Ja sam dobri suprug. Ja sam onaj koji će ti sve nadoknaditi.”

Ga je prepoznao pogled na njezinu licu, i nije to bila sreća. Bio je to pogled svijesti da će odsad sve biti drukčije, da osobe koja si bio i života koji si živio više nema. Teško je tu spoznaju tako naglo progutati, ali svakim novim danom bude bolje. I bit će lakše jer je taj pogled imala već jedanput, kad ju je Dragi Vođa uručio kao nagradu osvajaču Zlatnog pojasa, čovjeku koji je pobijedio Kimuru.

U njegovoj mračnoj sobi u Odjelu 42, cigareta na usni Zapovjednika Ga gotovo je dotinjala. Dan je bio dug, a sjećanje na Sun Moon ponovno ga je spasilo. No došlo je vrijeme da je pospremi u svoj um – uvijek će biti ondje kad mu zatreba. Posljednji put nasmiješio se pomislivši na nju, a cigareta mu je uto iz usta ispala u jamicu gdje mu vrat zavija prema ključnoj kosti. Ondje mu je polako gorjela na koži uz sićušan crven sjaj u inače crnoj sobi.

Bol, što je bol?

GRAĐANI, donosimo dobre vijesti! Gdje god vam zvučnici bili, u kuhinjama, uredima, tvorničkim pogonima – pojačajte zvuk! Prvi uspjeh o kojem izvješćujemo jest apsolutni trijumf naše kampanje Trava za meso. No na krovove treba dovući još puno zemlje pa sve upravitelje zgrada upućujemo na organizaciju dodatnih motivacijskih sastanaka.

Isto tako, građani, pred nama je nov mjesečni natječaj za najbolji recept. Pobjednički recept oslikat ćemo na prednjem pročelju glavnog autobusnog kolodvora kako bi ga svi mogli prepisati. Pobjedit će građanin koji priloži najbolji recept za rezance od korijena celera!

Slijede vijesti iz svijeta. Amerika nastavlja s otvorenom agresijom – Istočno more trenutačno blokiraju dvije jedinice za nuklearni napad dok na američkom kopnu beskućnici na ulicama leže u urinu. A u jednoj Južnoj Koreji, našoj okaljanoj sestrici, sve je više poplava i gladi. Ne brinite se, pomoć stiže – Dragi Vođa Kim Jong Il naredio je da se na Jug smjesta pošalju vreće s pijeskom i pošiljke hrane.

Na kraju, danas počinje prvi dio najbolje korejske priče za ovu godinu. Zažmirite i na trenutak zamislite našu državnu glumačku prvakinja Sun Moon. Odagnajte iz misli budalaste priče i glasine o njoj koje u posljednje vrijeme kruže našim gradom. Zamislite je onako kako će vječno živjeti u našoj nacionalnoj svijesti. Prisjetite se njezine slavne scene „S groznicom” iz *Žene nacije*, gdje, nakon što je siluju Japanci, znoj iz njezina čela uz mjesečinu pojuri prema suzama na njezinu obrazu, a onda joj se sjuri niz domoljubne grudi. Kako jedna suza slijedeći svoj kratki put počne kao kapljica razaranja, zatim utre put slapu odlučnosti i na kraju zapljusne domoljubnim žarom? Građani, vama je, dakako, u mislima svjež posljednji kadar *Očevine bez majke*, u kojemu Sun Moon, omotana tek okrvavljenom gazom, izranja s bojnog polja nakon što je spasila državni stijeg, a za sobom ostavlja razorenu američku vojsku, uništenu i u buktinji.

Zamislite sad njezinu kuću, smještenu na slikovitim obroncima planine Taesong. Odozdo se uzdižu ljekoviti mirisi kimjongilija i kimilsungija koje se uzgajaju u staklenicima botaničkog vrta. Iza njega Glavni zoološki vrt, najunosniji zoološki vrt na svijetu s više od četiristo dostupnih, živih i zaštićenih životinja. Zamislite djecu Sun Moon, koja svojom anđeoskom prirodom ispunjavaju dom uz vrlu glazbu *sanjo*, dječak na *taegumu*, djevojčica na *gayageumu*. Čak i naša nacionalna prvakinja mora se boriti za narodne ideale pa je konzervirala alge kako bi pripremila obitelj za slučaj da opet nastupi Marš do raja. More u tolikim količinama alge izbaci na obale da bi se mogli prehraniti milijuni, a kad se osuši, može se iskoristiti za posteljinu, izolaciju, muževnost i napajanje trafostanica. Pogledajte kako se Sun Moonin *choson-ot* sjaji dok čisti tegle, primijetite kako se silueta njezine ženskosti sjaji pod parom!

Netko je zakucao na vrata. Njihova je kuća toliko izolirana da na ova vrata nitko nikad nije zakucao. Živimo u najsigurnijoj državi na svijetu, u kojoj je zločin nečuven, pa nije strahovala za se. No nećkala se. Njezin je suprug Zapovjednik Ga, heroj koji često odlazi na opasne misije, zbog čega ga i sad nije bilo. Što ako ga je nešto snašlo pa državni glasnik dolazi prenijeti joj loše vijesti? Znala je da on uistinu pripada svojoj domovini, svojem narodu, i da ga ne smije smatrati svojim, ali takvim ga je smatrala – tolika je bila njezina ljubav. Kako bi se tome mogla othrvati?

Kad su se vrata otvorila, ondje je stajao Zapovjednik Ga – uniforma mu je bila sjajna, a na

prsimu su mu bile prikvačene i Rubinova zvijezda i Vječni plamen Juche. Upao je unutra i, ugledavši veličanstvenu ljepotu Sun Moon, drsko ju je počeo svlačiti očima. Pogledajte kako milo gleda obline koje joj se naziru ispod kućne haljine, kako prati kako joj se prsa izdižu i na najmanji pokret tijela. Pogledajte kako se ova kukavica prema znamenitoj korejskoj skromnosti Sun Moon odnosi kao prema smeću!

Dobri građanin sad pomišlja: Kako heroja Zapovjednika Ga možete nazivati kukavicom? Nije li slavni Zapovjednik Ga izvršio šest atentatskih misija kroz tunel pod demilitariziranom zonom? Nije li on nositelj Zlatnog pojasa u tekvondou, najsmrtonosnije borilačke vještine na svijetu? Nije li Ga svojom mladenkom učinio Sun Moon, glumicu s velikog platna, zvijezdu filmova kao što su *Besmrtno predana* i *Porobljivači padaju*?

Odgovor je, građani, taj što to nije bio stvarni Zapovjednik Ga! Pogledajte fotografiju pravoga Zapovjednika Ga na zidu iza ovoga varalice. Muškarac na slici ima široka ramena, čelo poput utvrde i zube dotrajale od agresivna drobljenja. A pogledajte sad ovog tanjušnog muškarca koji nosi Zapovjednikovu uniformu – upala prsa, djevojačke uši, u hlačama mu tek naznaka rezanca. Prava je uvreda ovoga varalicu oslovljavati časnim imenom Zapovjednika Ga, ali za početak ove priče neka bude tako.

Zapovjedio je: „Ja sam Zapovjednik Ga i tako ćeš se prema meni odnositi.” Iako su joj svi instinkti govorili da to nije istina, bila je dovoljno mudra da svoje osjećaje gurne u drugi plan i da se osloni na upute vladina dužnosnika jer taj je čovjek nosio čin ministra. Kad ste u dvojbi, uvijek se za dolično ponašanje ugledajte na svoje vođe.

No puna je dva tjedna bila oprezna pred njim. Prisilila ga je da spava sa psom u tunelu, a smio jeokusiti samo varivo koje bi mu pripremila jedanput na dan. Tijelo mu je bilo mršavo, no nije se žalio na tanku juhu. Svaki bi mu dan pripremila vruću kupku i dopustila bi mu da iz tunela uđe u kuću da opere tijelo. A onda bi se, poput prave poslušne žene, Sun Moon okupala u vodi u kojoj se on prao. Na kraju bi se vratio u tunel u društvu psa, životinje koja se ne pripitomljuje. Cijelu je godinu ta živina grizla pokućstvo i urinirala gdje god je htjela. Koliko god ga Sun Moonin suprug tukao, pas ga nije htio slušati. Sad je Zapovjednik Ga vrijeme u tunelu provodio učeći psa „sjedni” i „leži” i druge nehajne izraze kapitalizma. Najgora je naredba bila „lovi”, na koju bi živina krenula krasti divljač s javnih narodnih zemljišta.

Dva su se tjedna držali te rutine, kao da će tako pravi suprug samo jednog dana banuti i sve će biti kao da nije ni nestao. Kao da je muškarac koji joj je trenutačno u kući tek stanka za cigaretu tijekom jedne od njezinih slavnih filmskih izvedbi. Ovo je glumici zasigurno teško – pogledajte kako se drži, primijetite kako stoji kao ukopana, prekrivenih ruku. No zar je mislila da je bol u njezinim filmovima samo privid, da je prikaz narodne patnje samo mašta? Zar je mislila da može biti lice Koreje koju već tisuću godina šibaju udarcima a da ne izgubi kojeg supruga?

Zapovjednik Ga, ili tko god on zaista bio, mislio je da mu je život u tunelima svršio. Ovaj je tunel bio malen – doduše, dovoljno velik da stane unutra, no dugačak jedva petnaest metara, tek toliko da prođe ispod dvorišta i možda ispod ceste. Unutra su se nalazile bačve s namirnicama za sljedeći Marš do raja. Imao je jednu žarulju i jedan stolac. I veliku zbirku DVD-a, no nije bilo nikakva platna na kojima bi ih mogao gledati. No rado je slušao dječaka kako gore nespretno prebire po *taegumu*. Božanstveno je bilo slušati majku kako kćer uči tugaljivu zvuku *gayageuma* – zamišljao je kako su im se *choso*n-oti raširili po podu dok su uranjale u tužne zvuke. Kasno noću glumica je nervozno koračala iza zatvorenih vrata svoje spavaće sobe, a u svojem je tunelu Zapovjednik Ga gotovo vidio kako joj se stopala spuštaju, toliko je pomno pratio njezino kretanje. U glavi je iscrtao plan njezine sobe na temelju broja koraka od prozora do vrata, a prema načinu

na koji se kretala oko nekih predmeta, znao je gdje joj se nalaze krevet i ormar i toaletni stolić. Kao da je ondje s njom.

Četrnaestoga dana ujutro već je prihvatio da će mu se život nastaviti tako još dugo i pomirio se s time, no nije ni slutio da je prema njemu hitala golubica, a u kljunu nosila najveličanstvenije novosti. Golubica puštena u metropoli preletjela je rijeku Taedong, zavijajući njezinim meandrom dražesnim i zelenim, dok su nasipima ruku pod ruku šetali domoljubi i djevice. Golubica je projurila kroz redove Omladinske čete Juche, koja je poskakivala u ljupkim uniformama držeći sjekire na ramenima, krenuvši sjeći drva u parku Mansu. Bijela je ptica bačvastim valjkom s užitkom proletjela kroz Prvomajski stadion, najveći stadion na svijetu, a zatim ponosno pljesnula krilima iznad dičnoga crvenog plamena tornja Juche! A onda je pojurila gore, gore uz planinu Taesong, svijajući krilo u znak pozdrava plamencima i paunima u Glavnome zoološkom vrtu, a nakon toga u širokom luku zaobišla električne ograde oko botaničkog vrta koje su spremne braniti nas od novoga podmuklog američkog napada. Iznad Groblja mučenika revolucije kanula je jedna domoljubna suza, a uto je golubica već sletjela na prozor Sun Moon, spustivši joj poruku na dlan.

Zapovjednik Ga podignuo je pogled kad su se otvorila vratašca tunela i kad se kroz njih nagnula Sun Moon; kućna haljina blago joj se raskrilila, a u njezinoj darežljivoj ženstvenosti kao da se unjedrila slava cijele nacije. Pročitala je poruku: „Vrijeme je, Zapovjedniče Ga, da se vratite na posao.”

Vozač je čekao da Zapovjednika Ga odveze u najljepši grad na svijetu – promotrite njegove široke ulice i visoke zgrade i pokušajte naći makar komadić smeća ili pokoji trag grafita! Grafiti su, građani, naziv za kapitalističko kaljanje javnih građevina. Ovdje nema iritantnih oglasa, mobilnih telefona ili zrakoplova na nebu. I pokušajte samo skinuti pogled s naših mladih prometnica!

Uskoro se Zapovjednik Ga našao na trećem katu Zgrade 13, najmodernijeg uredskog kompleksa na svijetu. Vuš, vuš, šištale su vakuumske cijevi oko njega. *Trep, trep*, treptali su zeleni računalni ekrani. Pronašao je svoj stol na trećem katu, a onda pločicu s imenom okrenuo prema stolici, kao da sam sebe želi podsjetiti na to da je Zapovjednik Ga i da je ministar zatvorskih rudnika, da upravo on rukovodi najuspješnijim zatvorskim sustavom na svijetu. Eh, nema zatvora do sjevernokorejskog zatvora – tako produktivnog, tako pogodnog za ispitivanje osobnosti. Zatvori na Jugu prepuni su džuboksa i ruževa za usne, gdje muškarci udišu ljepilo i jedni drugima čiste cijevi!

Vakuumska cijev spustila se uz šištanje u košaru na Zapovjednikovu stolu. Otvorio je cijev i izvadio poruku napisanu na poledini zahtjeva za rekviziciju. Pisalo je: „Pripremite se za Dragoga Vođu.” Ogledao se po katu ne bi li ugledao autora poruke, no svi snimači razgovora marljivo su zapisivali što su čuli kroz prave slušalice, a timovi za nabavu glave su sakrili pod crne računalne kukuljice.

S druge strane prozora počela je kišica, a Zapovjednik Ga ugledao je staricu u vrećastoj haljini, koja je sad već bila gotovo prozirna, kako se probija kroz gornje grane na hrastu tragajući za žirovima, a svi građani znaju da je to zabranjeno dok ne počne službena sezona berbe žirova. Možda je zbog višegodišnjeg inspekcijskog rada po zatvorima Zapovjednik Ga postao slab na naše starije građane.

Upravo je tada cijeli vakuumski sustav stao, a u jezivoj tišini koja je nastupila svi su podignuli pogled prema labirintu prozirnih cijevi iznad njihovih glava, znajući što slijedi: sustav se pripremao za dostavu osobne poruke Dragoga Vođe. Odjednom je ponovno odjeknula usisna zviždaljka, a sve su oči pratile kako se zlatna cijev migolji kroz sustav i pada u košaru na rubu

Zapovjednikova stola.

Zapovjednik Ga izvadio je zlatnu cijev. U poruci je pisalo tek: „Biste li nas počastili svojom prisutnošću?”

Napetost u sobi mogla se rezati nožem. Je li moguće da Zapovjednik Ga nije poskočio od sreće u pomoć veličanstvenome vođi? Ne, već je petljao sa stvarima na stolu, odlučivši se radije istražiti uređaj zvan Geigerov brojač, koji služi za prepoznavanje prisutnosti nuklearnih materijala jer naša je zemlja u svojim duboko zakopanim slojevima bogata nuklearnim materijalima. Zar je smislio plan da iskoristi tu vrijednu aparaturu? Je li imenovao čuvara koji će je štititi? Ne, građani, Zapovjednik Ga uzeo je detektor i uspeo se kroz prozor, zakoračivši na mokru hrastovu granu. Popeo se visoko gore i aparat dao starici, rekavši: „Prodajte ovo na noćnoj tržnici. I onda kupite poštenu hranu.”

On je, građani, naravno slagao: ta noćna tržnica ne postoji!

Važno je to što nitko nije ni podignuo pogled kad se Ga vratio kroz prozor. Sve se nastavilo s radom dok je otresao mokro lišće s uniforme. Na Jugu bi radnici plačipizdili da je netko prekršio „pravila” jer dijeli vladinu imovinu. No ovdje vlada disciplina i ljudi znaju da se ništa ne događa bez razloga, da nijedan čin ne prođe nezamijećeno, da muškarac starici na hrastu da je nuklearni detektor zato što to tako Dragi Vođa želi. Ako postoje dva Zapovjednika Ga ili jedan ili nijedan, tako je po želji Dragoga Vođe.

Hodajući prema svojoj sudbini, Zapovjedniku Ga zapeo je za pogled Drug Buc koji mu je pokazao palac gore. Neki ljudi smatraju da je Drug Buc duhovit ili čak živahan. Dakako, obrvu mu, zbog toga što mu žena ne zna šiti, nepopravljivo dijeli onaj neodoljivi ožiljak. No sjetite se da su palcem gore Amerikanci pokrenuli bacanje bojnih glava na nevine duše Sjeverne Koreje. Gledajte samo filmove i vidjet ćete osmijehe, palac gore i onda bombe kako padaju na Majku Koreju. Pogledajte *Podmukli napad*, u kojemu glumi Zapovjednikova ljupka supruga. Pogledajte *Posljednji dan ožujka*, koji dramatizira onaj dan 1951. godine kad su Amerikanci na nas ispustili stotinu dvadeset tisuća tona napalma, nakon čega su od P’yongyanga ostale tek tri zgrade. Dajte vi, stoga, Drugu Bucu palac dolje i ne obazirite se više na njega! Njegovo će se ime, nažalost, čuti s vremena na vrijeme, no on više nije lik u ovoj priči i ubuduće ga ignorirajte.

A Zapovjednika Ga? Koliko god manjkavim, koliko god vam se slabim njegov lik i djelo učinili, znajte da je ovo priča o rastu i iskupljenju, u kojoj prosvjetljenje doživi najniža figura. Neka vam njegova priča bude inspiracija u odnosu prema slaboumnima s kojima dijelite stambene zgrade i sebičnima koji potroše sav sapun u zajedničkim kupalištima. Znajte da su promjene dostižne i da su sretni svršeci ostvarivi jer ova priča jamči najsretniji završetak koji ćete u životu čuti.

Zapovjednika Ga čekalo je dizalo. Unutra je stajala prelijepa žena u bijeloj i mornarski plavoj uniformi i sa sunčanim naočalama s plavim staklima. Šutjela je. Dizalo nije imalo komande, ona se nije ni pomaknula. Kako se dizalo spuštalo i je li ona njime upravljala Ga nije uspio dokučiti, no ubrzo su zadrli duboko ispod P’yongyanga. Kad su se otvorila vrata, zatekao se u veličanstvenoj sobi čije su zidove krasili darovi svjetskih vođa. Podupirači za knjige od nosorogovine, dar Roberta Mugabea, vrhovnog predsjednika Zimbabvea, crna lakirana maska za dugovječnost Guyja de Grevesa, haičanskog ministra vanjskih poslova, i srebrni pladanj s natpisom „Sretan rođendan”, koji su Dragome vođi potpisali svi članovi mjanmarske središnje hunte.

Odjednom se pojavila jarka svjetlost. Iz nje je izronio Dragi Vođa, tako samouvjeren, tako visok, koračajući prema Zapovjedniku Ga, a Zapovjednik Ga osjetio je kako mu se sve zemaljske brige rasplinjuju jer ga je preplavio osjećaj blagostanja. Kao da su srž njegova bića obujmile zaštitničke ruke Dragoga Vođe, a osjetio je samo nagon da služi slavnoj naciji koja je u njega

ucijepila toliko povjerenja.

Zapovjednik Ga naklonio se duboko i krajnje pokorno.

Dragi Vođa čvrsto ga je potapšao i rekao: „Molim te, dosta je naklanjanja, dobri moj građanine. Predugo je prošlo, Ga, predugo. Tvoja te domovina treba. Našim prijateljima iz Amerike isplanirao sam sjajnu psinu. Želiš li mi pomoći?”

Zašto, građani, Dragog Vođu nije nimalo uznemirila pojava ovoga varalice? Što to Dragi Vođa smjera? Hoće li predugoj tuzi glumice Sun Moon doći kraj? Doznajte sutra, građani, u novom nastavku najbolje ovogodišnje priče iz Sjeverne Koreje!

DIZALO je tonulo duboko prema Bunkeru 13, gdje se Zapovjednik Ga trebao sastati s Dragim Vođom. Ga je osjetio oštru bol u bubnjićima i tijelo mu je bilo mlitavo, kao da ponovno upada u zatvorski rudnik. Pogled na Druga Buca – njegov osmijeh, njegov palac gore – otvorio je u Zapovjedniku Ga jaz između osobe koja je nekoć bio i osobe koja je postao. Drug Buc bio je jedina osoba koja je postojala s obiju strana jaza u Zapovjedniku Ga, koji je poznavao i mladog heroja koji je putovao u Teksas i novog supruga Sun Moon, najopasnijeg čovjeka u P'yongyangu. Sad se Ga osjećao uznemireno. Nanovo je bio svjestan da nije nepobjediv, da njime ne upravlja sudbina već opasnost.

Kad su se duboko u Bunkeru 13 otvorila vrata dizala, tim elitnih tjelohranitelja podvrgnuo je Zapovjednika Ga pretraživanju tijela u jedanaest točaka, no nije to bilo ništa gore od pretraga koje je iskusio svaki put kad bi se vratio iz Japana. Soba je bila bijela i hladna. Uzeli su mu uzorak urina i pramen kose. Nije se stigao ni obući kad je začuo sve jače odjekivanje potpetica u hodniku ispred vrata dok su čuvari salutirali prilasku Dragoga Vođe. Vrata su se zatim samo otvorila, a u sobu je ušao Kim Jong Il. Nosio je siv kombinezon i dizajnerske naočale koje su naglasile šaljivost u njegovim očima.

„Stigao si, Ga”, rekao je. „Nedostajao si nam.”

Zapovjednik Ga dugo se i duboko naklonio, ispunivši prvo obećanje Sun Moon.

Dragi Vođa nasmiješio se. „Eto, nije bilo strašno”, rekao je. „Nije te to ništa koštalo, zar ne?” Primio je Zapovjednika za rame i zagledao mu se u oči. „No nakloniti mi se moraš u javnosti. Nisam li ti tako rekao?”

Zapovjednik Ga rekao je: „Zar čovjek nema pravo vježbati?”

„Ma to je Ga kakva volim”, rekao je Dragi Vođa. Na stolu se preko bijele voluharice u poluskoku propela sibirski lisica, dar Konstantina Dorosova, gradonačelnika Vladivostoka. Dragi Vođa djelovao je kao da se divi lisičinu krznu, no pomilovao je voluharicu koja je zubima krenula na prijetnju iz visine. „Još se uvijek imam pravo ljutiti na tebe, Ga”, rekao je. „Teško mi je i prebrojiti tvoja nedjela. Pustio si da ti najproduktivniji zatvor izgori, a s njime i petnaest tisuća naših najdičnijih zatvorenika. Kineskome premijeru još uvijek pokušavam opravdati onu tvoju epizodu u kupalištu u Shenyangu. Vozač koji me dvadeset godina služio još je u komi. Novi dobro vozi, ali nedostaje mi stari – njegova je odanost mnogo puta bila na kušnji.” Na to se Dragi Vođa vratio k njemu. Primivši ga rukom za rame, Dragi Vođa prignuo je Zapovjednika prema koljenima pa se nadvio na njega „Ono što si mi rekao u operi ne može se poništiti. Štetu može namiriti samo tvoja glava. A koji vođa ne bi htio da te nema, da zauvijek nestaneš zbog svih nevolja koje si uzrokovao? Zar si zaboravio da sam ti dao Sun Moon? I dalje sam slab na tvoje ispade. Da, dat ću ti još jednu priliku. Prihvaćaš li novu misiju koju ti dajem?”

Zapovjednik Ga spustio je pogled i kimnuo.

„Hajde, diži se”, rekao je Dragi Vođa. „Stresi prašinu sa sebe, uzmi dostojanstvo ponovno u svoje ruke.” Pokazao mu je na tanjur na stolu. „Sušena tigrovina?” upitao je. „Hajde, jedi, i spremi mesa za onu svoju sinčinu – tom bi malom dobro došlo tigrovine. Kad jedeš tigrovo meso, sve si sličniji tigru. Tako kažu.”

Zapovjednik Ga uzeo je komadić – bio je tvrd i slatka okusa.

„Ne mogu ja to jesti”, rekao je Dragi Vođa. „Valjda zbog *teriya-kija*. To su mi Burmanci darovali. Znaš da će u Rangunju objaviti moja sabrana djela? Moraš i ti svoja djela napisati, Zapovjedniče. Bit će koji svezak o tekvondou, nadam se.” Potapšao je Zapovjednika po leđima. „Baš nam je falio tvoj tekvondo.”

Dragi Vođa izveo je Zapovjednika Ga iz sobe i niz dugačak bijeli hodnik koji je polako zavijao naprijed i natrag – u slučaju da Ameri napadnu, nijedna im vatrena linija ne bi bila dulja od dvadeset metara. Tuneli ispod demilitarizirane zone jednako su blago zavijali – inače bi se jedan jedini južnokorejski vojnik pucajući kroz kilometar i pol tame mogao boriti protiv cijele najezde.

Prošli su kroz mnoga vrata, a nisu između njih bili ni uredi ni stanovi, već prostorije za razvoj mnogih aktualnih projekata Dragoga Vođe. „Imam dobar osjećaj u vezi s ovom misijom”, rekao je Dragi Vođa. „Kad smo posljednji put zajedno bili na misiji?”

„Toliko davno da se ne mogu ni sjetiti”, rekao je Zapovjednik Ga.

„Jedi, jedi”, rekao je Dragi Vođa dok su šetali. „Bili su u pravu – rad u zatvorima dobro te koštao. Moramo ti vratiti snagu. No ta poznata Gaova muževnost nije nestala, zar ne? Imaš i onu prelijepu ženu, siguran sam da ti je drago što ste ponovno zajedno. Kako je to dobra glumica – morat ću joj osmisliti neku novu filmsku ulogu.”

Po muklom odjeku koraka Ga je znao da mu se iznad glave prostiru stotine metara stjenovitih slojeva. Naučiš procijeniti takvu dubinu. U zatvorskim rudnicima osjetiš sablasne vibracije rudarskih kola koja se kreću kroz druge tunele. Ne možeš baš čuti kako udarne bušilice nagrizaju druga okna, ali osjetiš ih na zubima. Kad dođe do eksplozije, znaš gdje se točno dogodila na planini po načinu na koji se zemlja otresa sa zidova.

„Pozvao sam te ovamo”, rekao je Dragi Vođa dok su hodali, „jer će nam Amerikanci uskoro doći u posjet i treba im zadati udarac, i to onakav koji pogađa ispod rebara i tjera zrak iz pluća, ali ne ostavlja masnice. Jesi li spreman za takav zadatak?”

„Ne čezne li vol za jarmom kad narod gladije?”

Dragi se Vođa nasmijao. „Rad u zatvorima sjajno je utjecao na tvoj smisao za humor”, rekao je. „Bio si jako napet, jako ozbiljan. Kad se sjetim svih tvojih spontanijih lekcija tekvondoa!”

„Ja sam nov čovjek”, rekao je Ga.

„Eh”, rekao je Dragi Vođa. „Kad bi barem više ljudi posjetilo zatvore.”

Dragi Vođa zaustavio se ispred jednih vrata, promotrio ih, a zatim krenuo prema sljedećima. Na ta je zakucio, a na zvuk zujanja električnog zasuna, vrata su se otvorila. Soba je bila malena i bijela. U njoj su bile tek naslagane kutije.

„Znam da zatvore pomno držiš na oku, Ga”, rekao je Dragi Vođa pokazavši mu da uđe. „Evo u čemu je problem. U Zatvoru 33 bio je neki zatvorenik, vojnik iz jedinice siročadi. Po zakonu je postao heroj. Nestao je i treba nam njegovo iskustvo. Možda si se susreo s njime, možda je s tobom podijelio neke svoje ideje.”

„Nestao?”

„Da, znam – sramota, zar ne? Upravitelj je već platio za to. U buduću nećemo imati takvih problema jer imamo novi stroj koji može pronaći bilo koga bilo gdje. Poput glavnog računala, recimo to tako. Podsjeti me da ti ga pokažem.”

„I tko je taj vojnik?”

Dragi Vođa počeo je preslagivati kutije, neke je otvarao, neke bacao u stranu, nešto tražio. Jedna je kutija, kako je Zapovjednik zamijetio, bila puna pomagala za roštilj. Druga je bila puna južnokorejskih Biblija. „Vojnik iz siroćišta? Prosječan građanin, čini mi se”, rekao je Dragi Vođa.

„Nikogović iz Chongjina. Jesi li kad bio tamo?”

„Nisam imao tu čast, Dragi Vođo.”

„Ni ja. Uglavnom, taj je vojnik išao na put u Teksas – imao je neke sigurnosne vještine, znao jezike i tako. Misija je bila vratiti nešto što su mi Amerikanci uzeli. No kako se čini, Amerikanci nisu imali ni najmanju namjeru vratiti mi to, već su moje diplomatsko izaslanstvo podvrgnuli nebrojenim poniženjima. Kad Amerikanci nama dođu u posjet, moram znati sve detalje tog posjeta Teksasu. Vojnik iz sirotišta jedini je koji to zna.”

„Sigurno je bilo i drugih diplomata na tom putovanju. Zašto ne pitate njih?”

„Nažalost, nisu više dostupni”, rekao je Dragi Vođa. „Čovjek o kojem govorim trenutačno je jedini iz naše države koji je posjetio Ameriku.”

A onda je Dragi Vođa pronašao ono što je tražio – velik revolver. Zamahivao je njime u smjeru Zapovjednika Ga.

„A, evo, upravo sam se sjetio”, rekao je Ga promatrajući pištolj. „Vojnik iz sirotišta. Vitak, zgodan muškarac, vrlo pametan i duhovit. Da, sigurno je bio u Zatvoru 33.”

„Znači, poznaješ ga?”

„Da, često smo razgovarali do kasnih noćnih sati. Bili smo kao prst i nokat, sve mi je rekao.”

Dragi Vođa pružio je Zapovjedniku revolver. „Prepoznaješ li ga?”

„Nalikuje na revolver koji je vojnik iz sirotišta opisao, kojim su u Teksasu propucavali limenke na ogradi. Smith & Wesson, kalibar četrdeset pet, čini mi se.”

„Stvarno ga poznaješ – sad je to već nešto. No zagledaj se, ovo je sjevernokorejski revolver. Sastavili su ga naši inženjeri i zapravo je kalibar četrdeset šest, nešto veći, nešto snažniji od američkog modela – misliš li da će ih posramiti?”

Pregledavši ga, Zapovjednik Ga uočio je da su neki dijelovi ručno sastrugani tokarilicom – cijev i bubanj imali su recke prema kojima je tokar namještao hod. „Svakako hoće, Dragi Vođo. Dodao bih samo da je američki revolver, kao što ga je moj dragi prijatelj vojnik iz sirotišta opisao, imao utorice na kućištu, a rukohvat nije bio od bisera, već od izrezbarena jelenjeg roga.”

„A”, rekao je Dragi Vođa. „Upravo smo takvo što tražili, baš to.” A onda je iz druge kutije izvukao opasač u stilu Divljeg zapada, ručno izrađen, labav, i svezao ga Zapovjedniku Ga oko pasa. „Još uvijek nema metaka”, rekao je Dragi Vođa. „Inženjeri muku muče da ih pro izvedu, čahuru po čahuru. Zasad nosi pištolj, da se navikneš. Da, Amerikanci će se uvjeriti da znamo proizvesti njihovo oružje, samo veće i snažnije. Poslužit ćemo im američke kekse, ali spoznat će da je korejski kukuruz krepkiji, da je med korejskih pčela slađi. Da, kosit će mi travu i progutati kakav god im opak koktel smiješam, a ti ćeš nam, Zapovjedniče Ga, pomoći da upravo ovdje u P’yongyangu izgradimo cijeli jedan Potemkinov Teksas.”

„Ali Dragi Vo– ”

„Amerikanci će”, rekao je s tračkom gnjeva, „spavati sa psima iz Glavnog zoološkog vrta!”

Zapovjednik Ga na trenutak je zastao. Kad se uvjerio da je Dragi Vođa siguran da ga je čuo i shvatio, rekao je: „Da, Dragi Vođo. Samo mi recite kad Amerikanci stižu u posjet.”

„Kad god poželimo”, rekao je Dragi Vođa. „Nismo im se još javili.”

„Moj dragi prijatelj vojnik iz sirotišta rekao mi je, kad sam jednom posjetio njegov zatvor, da Amerikanci nisu voljni stupiti u kontakt s nama.”

„E, Amerikanci će doći”, rekao je Dragi Vođa. „Donijet će ono što su mi uzeli. Ponizit ćemo ih. I vratiti ih kući praznih ruku.”

„Kako?” upitao je Ga. „Kako ćete ih dovesti ovamo?”

Uto se Dragi vođa nasmiješio. „To je najbolji dio svega”, rekao je.

Poveo je Zapovjednika do kraja zavojitog hodnika, na kojemu se nalazilo stubište. Metalnim stubama spuštali su se nekoliko katova dok je Dragi Vođa pokušavao prikriti šepanje. Uskoro se niz zidove počela slijevati voda, a metalna je ograda zahrđala i olabavjela. Kad se Zapovjednik Ga nagnuo preko ograde da vidi koliko se daleko stube spuštaju, dolje nije bilo ničega osim tame i jeke. Dragi se Vođa konačno zaustavio na jednom odmorištu i otvorio vrata u novi hodnik, znatno drukčiji. Ovdje su sva vrata pokraj kojih su prošli imala armirani prozorčić i preklonni zasun. Zapovjednik Ga dobro je znao kako zatvori izgledaju.

„Ovdje dolje je baš nekako usamljeno”, rekao je.

„Nemoj se osjećati usamljeno”, rekao je Dragi Vođa ne osvrnuvši se. „Imaš mene.”

„A vi?” upitao je Ga. „Ovamo dolazite sami?”

Dragi se Vođa zaustavio pred jednim vratima i izvukao ključ. Pogledao je Zapovjednika Ga i nasmiješio se. „Nikad nisam sam”, rekao je i otvorio vrata.

U sobi se nalazila visoka, mršava žena, lica zakrivena raščupanom tamnom kosom. Pred njom su razasute stajale brojne knjige, a ona je pisala uz svjetlost lampice čija se žica izgubila u rupi betonskog zida. Tiho je podignula pogled prema njima.

„Tko je ona?” upitao je Zapovjednik Ga.

„Upitaj je sam. Govori engleski”, rekao je Dragi Vođa i zatim se okrenuo prema ženi. „*Zločesta djevojko*”, rekao joj je. Smijao se od uha do uha. „*Zločesta, zločesta, zločesta djevojko.*”

Ga joj je prišao i čučnuo kraj nje, bili su rame do ramena. „*Tko si ti?*” upitao ju je na engleskome.

Zagledala mu se u pištolj za opasačom i zatresla glavom, kao da bi mogla nastradati da oda što.

Ga je vidio da su knjige koje su stajale pred njom bile engleske verzije *Izabranih djela Kim Jong Ila* u jedanaest svezaka, koje je riječ po riječ prepisivala u bilježnice, hrpe i hrpe bilježnica. Nagnuo je glavu i vidio da prepisuje načelo iz petog sveska pod nazivom *O filmskoj umjetnosti*.

„*Glumica ne smije igrati ulogu*”, pročitao je Ga, „*već u duhu mučeništva žrtvovati sebe da postane lik.*”

Dragi Vođa s odobravajućim je osmijehom popratio zvuk vlastitih riječi. „Prava je učenica”, rekao je.

Dragi Vođa dao joj je znak da odmori. Spustila je olovku i počela trljati šake, što je Zapovjedniku Ga zapelo za oko. Nagnuo se bliže.

„*Hoćeš li mi pokazati šake?*” upitao je.

Ispružio je svoje, dlanom okrenutim prema gore, da joj pokaže.

Polako ih je otkrila. Dlanovi su joj ogrubjeli od sivih, jamastih žuljeva, cijelih redaka žuljeva skroz do jagodica. Zapovjednik Ga zažmirio je i kimnuo prepoznavši tisuće sati za veslima koji su joj ruke ovako osakatili.

Okrenuo se Dragome Vođi. „Kako?” upitao je. „Gdje ste je pronašli?”

„Pokupio ju je ribarski brod”, rekao je Dragi Vođa. „Bila je sama u čamcu, prijateljici ni traga. Učinila joj je nešto jako ružno, nešto strašno. Kapetan ju je spasio i zapalio čamac.” Dragi je Vođa s trankom užitka u djevojku upro prst nevaljalosti. „*Zločesta djevojko, zločestoćice*”, rekao je. „Ali opraštamo joj. Tako je, prošlost je prošlost. Takve se stvari događaju, nema tu pomoći. Misliš li sad da će nas Amerikanci posjetiti? Misliš li da će Senator ubrzo požaliti što je moje veleposlanike tjerao da jedu bez pribora, i to na cesti među psima?”

„Morat ćemo nabaviti mnogo posebne opreme”, rekao je Zapovjednik Ga. „Ako želimo da naša zabava dobrodošlice Amerikancima uspije, trebat će mi pomoć Druga Buca.”

Dragi je Vođa kimnuo.

Zapovjednik Ga vratio se do žene. „Čujem da si razgovarala s kitopsinama” , rekao joj je. „I noću navigirala pomoću sjaja meduza.”

„Nije se dogodilo onako kako kažu”, rekla je. „Bila mi je poput sestre i sada sam sama, ostala sam sama. ”

„Što kaže?” upitao je Dragi Vođa.

„Kaže da je sama.”

„Glupost”, rekao je Dragi Vođa. „Ja stalno dolazim ovamo. Pružam joj utjehu.”

„Htjeli su nam se ukrcati na brod” rekla je. „Linda, moja prijateljica, zapucala je na njih signalnim pištoljem; nismo se imale čime drugime braniti. No navalili su, ubili je preda mnom, točno pred mojim očima. Recite mi, koliko sam već dugo ovdje dolje?”

Zapovjednik Ga izvukao je fotoaparat iz džepa. „Smijem li?” upitao je Dragog Vođu.

„Ajme, Zapovjedniče Ga”, rekao je Dragi Vođa odmahujući glavom. „Ti i tvoji fotoaparati. No ovaj put barem slikaš ženu.”

„Bi li htjela upoznati senatora?” upitao ju je Ga.

Kimnula je oprezno.

„Ovdje oči drži otvorene”, rekao je. „Nema više veslanja žmireći. Ako me poslušаш, dovest ću ti senatora. ”

Djevojka se trznula kad je Zapovjednik Ga posegnuo da joj makne kosu s lica, a oči su joj podivljale od straha dok je maleni motor fotoaparata fokusirao njezino lice. A onda je uslijedio bljesak.

KAD SU naši pripravnici tek stigli u Odjel 42, dana im je standardna oprema – terenske kute, koje se kopčaju sprijeda, kute za ispitivanje, koje se kopčaju na leđima, mape s kvačicom i, na kraju, obvezne naočale, koje nam daju dozu autoriteta i intelektualne zastrašivosti pa je naše ispitanike još lakše privoljeti na poslušnost. Svi pripadnici tima Pubyoka dobili su vreće s opremom u kojima se nalaze predmeti za kažnjavanje i izivljavanje – abrazivne rukavice, gumene čekiće, želučane sonde i tako dalje – i istina je da su naši pripravnici bili razočarani kad smo im priopćili da naš tim nema potrebe za takvim stvarima. No večeras smo Jujacku dali kliješta i točno se vidjelo kako mu se lice ozarilo zbog nove misije. Odmjeravao je kliješta da im procijeni točku ravnoteže, a Q-Kee je prisvojila ostan za stoku tako što je toliko brzo potezala okidač da nam je soba titrala kao pod plavom strobo-rasvjetom. Nisam baš putovao u elitnim krugovima *yangbana* pa nisam mogao znati kakav će taj Drug Buc biti, no bio sam siguran da će biti važno poglavlje u našoj biografiji Zapovjednika Ga.

Svi smo potom na glavu navukli lampe i kirurške maske i naizmjenice jedni drugima kopčali kute na leđima prije nego što smo se spustili ljestvama koje vode u srce krila za mučenje. Dok smo odvijali vijke s vratašca koja vode u jamu, Jujack nas je upitao: „Je li istina da stari ispitivači završe u zatvoru?”

Ruke su nam prestale odvijati. „Pubyoci su barem u nečemu u pravu”, rekli smo mu. „Nikad nemoj dopustiti da ti se ispitanik uvuče u glavu.”

Kad smo se spustili kroz vratašca, zapečatili smo ih za sobom. Spustili smo se zatim niz brojne metalne prečke koje su virile iz betonskog zida. Ovdje dolje bile su četiri velike pumpe koje su vodu iz bunkera povlačile još dublje. Pokretale su se nekoliko puta na sat i crpile tek nekoliko minuta, no buka i vrućina koju su stvarale bila je strahovita. Ovdje su Pubyoci držali neposlušne ispitanike, one koje bi omekšali vrijeme i vlaga koja nam je maglila naočale. Šipka koja se protezala duž cijele sobe bila je prikovana za pod, a za nju je bilo privezano trideset i nešto ispitanika. Pod je bio nakošen zbog otjecanja pa su jadničci u nižem dijelu sobe spavali u kotlu stajačice.

Malo se tko prenuo dok smo koračali kroz sobu, kroz rosulju tople vode koja je curkala s betonskog stropa sjajna od zelenila. Čvrsto smo stezali maske. Lani se u jamu ušuljala difterija, pokosivši sve ispitanike i progutavši i pokojeg ispitivača.

Q-Kee je naslonila ostan na željeznu šipku i malo zapucketala strujom – to je svima privuklo pozornost. Većina ispitanika nagoni je prekrila lice ili se sklupčala u fetusni položaj. On je nosio razderanu, smočenu košulju za odijelo, donje rublje i podvezice za čarape stegnute na listovima. Bio je to Drug Buc.

Prišli smo mu i uočili okomit ožiljak iznad lijevog oka. Rana mu je obrvu podijelila napola i toliko je loše zacijelila da su se rubovi njezinih polovica promašili. Tko bi oženio ženu koja ne zna šivati?

„Jeste li vi Drug Buc?” upitali smo ga.

Buc je podignuo pogled, zaslijepljen našim lampama. „Tko ste vi, noćna smjena?” upitao je i nasmijao se slabašnim, neuvjerljivim smijehom. Podignuo je ruke hineći obranu. „Priznajem,

priznajem”, rekao je, no smijeh se probio u dug kašalj – siguran znak polomljenih rebara.

Q-Kee je kraj ostana gurnula u vodu i potegnula okidač.

Drug Buc se zgrčio, a nagi muškarac pokraj njega svalio se na bok i ispraznio crijeva u crnu vodu.

„Gledajte, ne sviđa nam se ovo”, rekli smo Bucu. „Kad mi budemo glavni, zatvorit ćemo ovu rupu.”

„E, svašta.” Drug Buc nasmijao se. „Niste čak ni glavni.”

„Odakle vam taj ožiljak?” upitali smo.

„Koji, ovaj?” upitao je pokazavši na pogrešnu obrvu.

Q-Kee je ponovno spustila ostan, no zgrabili smo joj ruku. Bila je nova, bila je žena i jasan nam je bio pritisak da se dokaže, ali mi to tako ne radimo.

Pojasnili smo: „Kako ste zaradili taj ožiljak od Zapovjednika Ga?” upitali smo i Jujacku dali znak da prereže lanac. „Odgovorite nam na to pitanje i mi ćemo vam odgovoriti na koje god pitanje želite.”

„Pitanje s odgovorom da ili ne”, dodala je Q-Kee.

„Da ili ne?” pitao je u znak potvrde Drug Buc.

Drzak potez Q-Kee, nepromišljen, ali morali smo djelovati kao jedno pa smo svi kimnuli, a nakon što je Jujack zastenjao, okovi dobrog druga pali su na tlo.

Dlanovi Druga Buca poletjeli su prema licu kako bi mu izmasirali oči. Maramicu smo polili čistom vodom i dali mu je.

„Radio sam u istoj zgradi kao i Zapovjednik Ga”, rekao je Buc. „Bavio sam se nabavom pa mi je glava po cijele dane bila pod crnom kukuljicom jer sam na računalu naručivao potrepštine. Uglavnom iz Kine, Vijetnama. Ga je imao lijep stol i prozor, ali ništa nije radio. To je bilo prije njegova sukoba s Dragim Vođom, prije nego što je izgorio Zatvor 9. Tada ništa nije znao o zatvorima i rudnicima. To radno mjesto bilo mu je nagrada za osvajanje Zlatnog pojasa i odlazak u Japan u borbu protiv Kimure. Bila je to velika stvar nakon što je Ryoktosan otišao u Japan boriti se protiv Sakurabe i onda prebjegao. Ga bi mi donio popis robe koja mu je trebala, stvari kao što su DVD-ovi, boce rijetkog rižina vina.”

„Je li ikad od vas tražio da naručite voće?”

„Voće?”

„Na primjer breskve? Je li tražio konzerve bresaka?”

Buc nas je pomno promatrao. „Nije, zašto?”

„Ništa, nastavite.”

„Jednu sam večer radio dokasna, na trećem katu ostali smo samo ja i Zapovjednik Ga. Cesto je nosio bijeli borbeni *dobok* s crnim pojasom, kao da je u dvorani i sprema se za sparing. Te je večeri listao južnokorejske časopise o tekvondou. Rado je pred nama čitao zabranjene časopise, govoreći da proučava neprijatelje. Već bi zbog saznanja o takvu časopisu mogao završiti u Zatvoru 15, zatvoru za obitelji, onome koji nazivaju Yodok. Cesto sam obavljao nabavu za taj zatvor. Uglavnom, ti časopisi imaju preklopljene postere boraca iz Seula. Ga je rasklopio jedan poster i procjenjivao borca kad me ulovio da ga promatram. Bili su me već upozorili na njega pa me ulovila nervoza.”

Q-Kee se ubacila. „Je li vas upozorio muškarac ili žena?”

„Muškarci”, rekao je Drug Buc. „Zapovjednik Ga tada je ustao. Držao je poster u ruci. Zgrabio je nešto iz ladice i krenuo prema meni i pomislio sam, dobro, već su me tukli, mogu ja to izdržati. Čuo sam da te više ne dira kad te jedanput premlati. Krenuo je prema meni. Bio je poznat po

hladnokrvnosti – kad se borio, nikad ne bi pokazao osjećaje. Nasmiješio bi se samo prilikom izvođenja *divi chagija*, kad bi se leđima okrenuo protivniku i izazivao napad.

„Druže, obratio mi se Ga vrlo podrugljivim tonom. Stane tako, mjerka me. Ljudi misle da sam ulizica jer se služim imenom ‚Drug‘, ali ja sam blizanac i, kako običaj nalaže, moj brat i ja nosimo isto ime. Naša majka zvala nas je Drug Buc i Građanin Buc kako bi nas znala prepoznati. Ljudi su govorili da je to baš slatko – moj je brat i dan-danas Građanin Buc.”

Eh, trebali smo imati taj podatak u našem dosjeu. Taj je propust naša pogreška. Većina ljudi mrzi blizance zbog bonusa za rađanje koje obitelji prime od države. To objašnjava dobar dio Bucove vanjštine i prednost je koju smo trebali iskoristiti.

„Zapovjednik Ga”, nastavio je Buc, „ispružio je poster da ga vidim. Na slici je bio mlad osvajač crnog pojasa s tetovažom zmaja na prsima. *Sviđa ti se?* upitao je Zapovjednik Ga. *Zanima te?* Pitanja je postavljao tako da sugeriraju pogrešan odgovor, no nisam znao koji je to odgovor. *Tekvondo je drevan i plemenit sport*, rekao sam mu. *Moram krenuti kući, obitelj me čeka.*

Sve pouke koje ti u životu trebaju, rekao je, *naučit ćeš od neprijatelja*. Tada sam po prvi put zamijetio da je sa sobom ponio *dobok*. Dobacio mi ga je. Bio je vlažan i zaudarao je po preponama. Čuo sam da te pretuče ako se ne boriš s njim. No ako mu uzvратиш, može ti učiniti nešto puno gore, nešto nezamislivo.

Vrlo odrješito rekao sam: *Ne želim nositi dobok.*

U redu, rekao je. *Nije obavezan.*

Samo sam ga promatrao, nastojeći u njegovim očima vidjeti što će se dalje dogoditi.

Ranjivi smo, rekao mi je. *Uvijek moramo biti spremni. Najprije ćemo ti provjeriti snagu trupa*. Raskopčao mi je košulju i razgrnuo je. Prislonio mi je uho na prsa i lupkao me po boku i leđima. Istu je stvar ponovio s trbuhom. Jako bi me lupnuo i rekao nešto kao: *Pluća čista, bubrezi jaki, izbjegavaj alkohol*. Zatim mi je morao provjeriti simetriju, rekao je. Imao je malen fotoaparat, sićušan, i fotografirao mi simetriju.”

Buca smo upitali: „Je li Zapovjednik Ga namotao film ili se čuo zvuk motora dok je aparat namotavao film?”

„Nije”, rekao je.

„Nije se čulo nikakvo zujanje?”

„Čuo se nekakav zvučni signal”, rekao je Buc. „A onda je Zapovjednik Ga rekao: *Strancu je prvotni nagon na tragu agresije*. Rekao mi je da moram naučiti kako se boriti protiv te sile. *Odbijanje stranih impulsa izvana put je pripreme za odbijanje stranih impulsa iznutra*, rekao je. Zapovjednik je potom iznio nekoliko scenarija, primjerice, *što bih napravio da Amerikanci slete na krov i spuste se na užadi niz cijevi za dovod zraka? I što bi napravio da me snađe japanski muški napad?*

Muški napad? upitao sam ga.

Primio me za rame, izravnao mi ruku i zgrabio me za kuk. *Homoseksualni napad*, rekao je Ga kao da sam glup. *Japanci su poznati po tome. U Mandžuriji su Japanci silovali sve, muškarce, žene, pande u zoološkom*. Podmetnuo mi je nogu, pao sam i posjekao oko na rubu stola. Tako je to bilo, to je priča o ožiljku. A sad mi odgovorite na pitanje.”

Uto je Drug Buc zastao, kao da je znao da nas izluđuje to što ne znamo kraj. „Molimo vas, nastavite”, predložili smo.

„Najprije želim odgovor”, rekao je. „Drugi ispitivači, oni stariji, uvijek mi lažu. Kažu mi: *Reci nam kojim se sredstvima tajne komunikacije služiš. Djeca bi te htjela vidjeti, gore su. Reci nam i smiješ posjetiti ženu. Čeka te. Reci nam koja je tvoja uloga u uroti i možeš se vratiti kući sa svojom*

obitelji.”

„Naš se tim ne služi obmanama”, rekli smo mu. „Odgovorit ćemo vam na pitanje, a, ako želite, možete ga sami provjeriti.” Donijeli smo dosje Druga Buca. Jujack ga je podignuo u zrak, a Buc je prepoznao službene plave korice i crvenu oznaku.

Drug Buc na tren se zagledao u nas, a onda je rekao: „Kad sam pao, najprije sam udario licem, a Zapovjednik Ga sletio mi je na leđa. Samo je sjedio i držao mi prodike. Oko mi se punilo krvlju. Iskoristivši svoj položaj, Zapovjednik Ga istrgnuo mi je desnu ruku i zakrenuo mi zglobov.”

Q-Kee je razrogačila oči na priču i rekla: „Taj se potez zove obrnuti Kimura.”

„Ne možete vjerovati koliko me boljelo – rame mi više nikad nije bilo isto. *Molim vas, viknuo sam. Samo sam radio dokasna, molim vas, Zapovjedniče Ga, pustite me.* Pustio mi je ruku, ali i dalje mi je sjedio na leđima. *Kako se ne uspiješ othrvati muškom napadu?* upitao je. *Tako mi svega, nema ničega goreg, ničega podlijeg što se muškarcu može dogoditi – nakon toga više i nije muškarac. Kako da ne pogineš pokušavajući to spriječiti, bez obzira na sve... osim ako to ne želiš, osim ako potajno ne čezneš za muškim napadom i zato se nisi othrvao. E, pa imaš sreće da sam to bio ja, a ne neki Japanac. Imaš sreće što sam dovoljno jak da te zaštitim, zvijezdama zahvali što sam bio tu da ga spriječim.*”

„I to je to?” upitali smo. „Tako je stalo?”

Drug Buc kimnuo je.

„Je li Zapovjednik Ga pokazao kajanje?”

„Posljednje čega se sjećam jest ponovno škljocanje bljeskalice fotoaparata. Licem sam bio okrenut prema podu, krvi je bilo posvuda.” Na trenutak je Drug Buc utihnuo – cijela je soba bila tiha, čuo se samo zvuk urina kako curi prema dolje. A onda je Buc upitao: „Je li mi obitelj živa?”

Pubyoci se u ovakvim situacijama bolje nose s nekim stvarima.

„Pripremio sam se”, rekao je Drug Buc.

„Odgovor je ne”, rekli smo. Izvukli smo Buca iz vode i ponovno ga prikovali na uzvišenju. Zatim smo počeli skupljati opremu i polako krenuli prema ljestvama. Oči su mu gledale prema unutra, a naučili su nas da je taj pogled pokazatelj iskrenosti jer ga je gotovo nemoguće odglumiti. Istinsko samoispitivanje ne može se patvoriti.

Buc je uto podignuo pogled. „Pogledat ću dosje”, rekao je.

Pružili smo mu ga. „Pazite”, upozorili smo ga. „Unutra je fotografija.”

Zastao je na rubu da primi dosje.

Rekli smo: „Istražitelj je rekao da je vjerojatno bila riječ o trovanju ugljičnim monoksidom. Pronašli su ih u blagovaonici, blizu grijalice, gdje ih je sve svladalo prije nego što su zajedno podlegli tomu.”

„Moje kćeri”, rekao je Drug Buc. „Jesu li nosile bijele haljinice?”

„Jedno pitanje”, rekli smo. „Takav je bio dogovor. Osim ako nam ne želite pomoći da shvatimo zašto je Zapovjednik Ga izveo onu foru s glumicom?”

Drug Buc rekao je: „Zapovjednik Ga nema veze s nestankom glumice – ušao je u Zatvor 33 i više nije izašao. Umro je dolje u rudniku.” Buc je tada naherio glavu. „Čekajte, na kojeg Zapovjednika Ga mislite? Dva su, znate. Zapovjednik Ga koji mi je rascijepio oko mrtav je.”

„Govorili ste o pravome Zapovjedniku Ga?” upitali smo. „Zašto bi se lažni Zapovjednik Ga ispričao zbog onoga što vam je učinio pravi Zapovjednik Ga?”

„Ispričao se?”

„Prevarant nam je rekao da mu je žao zbog vašeg ožiljka, zbog toga što vam je učinio.”

„To su budalaštine”, rekao je Buc. „Nema se Zapovjednik Ga što ispričavati. Dao mi je ono što

sam najviše želio, ono jedino što sam sebi nisam mogao priskrbiti.”

„A što je to?” upitali smo.

„Pa ubio je pravog Zapovjednika Ga, naravno.”

Svi smo se pogledali. „Znači, osim toga što je ubio glumicu i njezinu djecu, kažete da je ubio i zapovjednika Demokratske Narodne Republike Koreje?”

„Nije ubio Sun Moon i njezinu djecu. Zapovjednik Ga pretvorio ih je u ptičice i naučio ih tužnu pjesmu. A onda su odletjeli u sumrak, u mjesto u kojem ih nikada nećete pronaći.”

Odjednom smo se zapitali je li to možda istina, skriva li se negdje glumica s djecom. Ga je živ, nije li? No tko ih čuva, gdje ih drži? Lako je u Sjevernoj Koreji srediti da netko nestane. No da se ponovno pojavi – tko vlada takvom čarolijom?

„Ako nam pomognete, naći ćemo način da i mi vama pomognemo”, rekli smo Bucu.

„Da vam pomognem? Obitelji mi nema, prijatelja mi nema, mene nema. Nikad vam neću pomoći.”

„Dobro”, rekli smo i počeli skupljati opremu. Bilo je kasno i bili smo crknuti.

Primijetio sam da Drug Buc nosi vjenčani prsten, zlatnu burmu. Rekao sam Jujacku da ga uzme.

Jujack se okrenuo sa strepnjom, a zatim primio Buca za dlan i prsten pokušao povući okrećući ga.

„Pretijesan je”, rekao je Jujack.

„Hej”, rekao je Drug Buc. „Hej, to je sve što mi je od njih ostalo, od žene i kćeri.”

„Hajde”, rekao sam Jujacku. „Ispitaniku više ne treba.”

Q-Kee je zabacila kliješta. „Skinut ću ja taj prsten”, rekla je.

„Mrzim vas”, rekao je Drug Buc. Naglo ga je zavrteo, zarezao kožu i prsten se našao u mojem džepu. Okrenuli smo se da odemo.

„Nikad vam ništa neću reći”, urlao je Drug Buc na nas. „Nemate moći nada mnom, nikakve. Čujete li me? Sad sam slobodan. Nemate moći nada mnom. Slušate li me?”

Jedan po jedan počeli smo se uspinjati šipkama koje su vodile iz jame. Bile su skliske i zahtijevale su oprez.

„Jedanaest godina”, vikao je Drug Buc, a njegov glas odjekivao je od mokrog betona. „Jedanaest godina vodio sam nabavu za te zatvore. Uniforme se šiju u dječjim veličinama, znate. Naručio sam ih tisuće. Proizvode čak i upola manje pijuke. Imate li vi djece? Jedanaest godina zatvorski liječnici nisu naručivali zavoje, kuhari nisu tražili nikakve namirnice. Dostavljamo im samo proso i sol, tone i tone prosa i soli. Nijedan zatvor nijednom nije zatražio ni par cipela ni komad sapuna. No vrećice za transfuziju trebaju im istog trena. Metke i bodljikavu žicu moraju dobiti sutra! Obitelj sam pripremio. Znali su što treba učiniti. Jeste li vi spremni? Znate li vi što biste učinili?”

Penjući se ruku po ruku po naelektriziranim prečkama, oni među nama koji su imali djecu nastojali su se pribitati, a pripravnici, pripravnici uvijek misle da su nepobjedivi, zar ne? Q-Kee je predvodila put sa svjetiljkom na čelu. Kad je zastala i okrenula se prema nama ostalima, i mi smo zastali. Podignuli smo pogled prema njoj, prema aureoli svjetlosti iznad nas.

Upitala je: „Ryoktosan je pobjegao?”

Svi smo šutjeli. U tišini se čulo kako Drug Buc pripovijeda o kamenovanju i vješanju djece, trabunjao je bez prestanka.

Q-Kee oteo se uzdah boli i razočaranja. „I Ryoktosan”, rekla je i odmahнула glavom. „Je li ostao još itko a da nije kukavica?”

Tada su se pokrenule pumpe i srećom više ništa nismo čuli.

KAD SE Zapovjednik Ga vratio u kuću Sun Moon, za pasom je nosio zapadnjački pištolj. Prije nego što je uspio zakucati na vrata, Žigo je uzbunio kuću zbog njegove prisutnosti. Sun Moon otvorila je vrata u jednostavnom *choson-otu* – *jeogori* mu je bio bijel, a *chima* s uzorkom blijedih latica. Bila je to haljina seljančice koju je nosila u filmu *Prava kći domovine*.

Danas ga nije protjerala u tunel. Bio je na poslu, a sad je došao kući, i dočekala ga je kao normalnog supruga koji se vraća iz ureda. Sin i kći stajali su u stavu mirno u školskim uniformama, iako nisu bili u školi. Nije ih ispustila iz vida otkako je stigao ovamo. Djevojčicu je zvao *djevojčice*, a dječaka *dječake* jer mu Sun Moon nije htjela otkriti kako se zovu.

Kći je držala drveni poslužavnik. Na njemu je bio vreo ručnik kojim je obrisao prašinu s lica i vrata, s nadlanica. Na dječakovu poslužavniku stajale su različite medalje i značke koje je onamo poslagao njegov otac. Zapovjednik Ga ispraznio je džepove na poslužavnik – nešto vojnih wona, karte za podzemnu, svoju ministarsku iskaznicu – a u spletu tih svakodnevnih predmeta, dva Zapovjednika Ga bila su jedno. No kad je kovanica pala na pod, dječak se lecnuo od straha. Ako je duh Zapovjednika Ga bio igdje, bio je ovdje, u ustrašenu držanju djece, u kazni koja je, kako su naučili, stalno bila pri ruci.

Zatim je njegova supruga raširila *dobok* poput zavjese da se pred njima u privatnosti može razodjenuti. Kad je *dobok* bio čvrsto svezan, Sun Moon okrenula se prema djeci.

„Idite”, rekla im je. „Idite vježbati sviranje.”

Kad su otišli, pričekala je zvuk ljestvica za zagrijavanje prije nego što je progovorila, a onda je, kad su njihove note zvučale previše nježno, krenula prema kuhinji u kojoj se glasao zvučnik i pobrinula se da je ne čuju. On je pošao za njom, promatrajući je kako se stišće od straha kad je prepoznala da nova operna diva na zvučniku pjeva *More krvi*.

Sun Moon riješila ga je pištolja. Otvorila je cilindar i uvjerila se da su komore prazne. Zatim je u Zapovjednika uprla držak pištolja. „Moram znati odakle ti pištolj”, rekla je.

„Rađen je po mjeri”, rekao je. „Jedinstven je.”

„Eh, prepoznam ja taj pištolj”, rekla je. „Reci mi tko ti ga je dao.”

Privukla je stolac šanku i uspela se na nj. Posegnula je visoko i pospremila pištolj u najviši ormarić.

Promatrao je kako joj se tijelo isteže, kako pod *choson-otom* poprima drukčiji oblik. Rub se podignuo i otkrio joj gležnjeve, cijelu težinu te žene držali su uzdignuti prsti. Promatrao je ormarić, pitao se što bi još moglo biti unutra. Pištolj Zapovjednika Ga bio je na stražnjem sjedalu Mercedesa, no upitao je: „Je li tvoj suprug nosio pištolj?”

„Nosi li”, rekla je.

„Nosi li tvoj suprug pištolj?”

„Nisi mi odgovorio na pitanje”, rekla je. „Poznat mi je pištolj koji si donio kući, koristili smo se njime u pet-šest filmova. To je pištolj s bisernim drškom kojim hladnokrvni, kaubojski američki časnik uvijek ubija civile.”

Sišla je sa stolca i ponovno ga odvela do stola. Tragovi na podu upućivali su na to da se to dogodilo već puno puta.

„Dak-Ho dao ti je ovo u skladištu za rekvizite”, rekla je. „Ili mi pokušava poslati nekakvu poruku ili nemam pojma što se događa.”

„Dao mi ga je Dragi Vođa”, rekao je.

Trag boli prešao je preko lica Sun Moon. „Ne podnosim taj glas”, rekla je. Nova diva upravo je došla do arije koja slavi mučenički tim snajperista s Myohyanga. „Moram izaći odavde”, rekla je i izašla na balkon.

Pridružio joj se na toplom poslijepodnevnom suncu; pogled s vrha planine Taesong obuhvatio je cijeli P’yongyang. Ispod njih, lastavice su se okretale u zraku iznad botaničkog vrta. Na groblju su se starci pripremali za smrt otvarajući suncobrane od tankog papira i posjećujući tuđe grobove.

Pušila je cigaretu dok su joj oči bile sve vlažnije, a šminka se ubrzo razmrljala. Stajao je pokraj nje na ogradi. Nije znao može li se prepoznati kada glumica zaista plače. Znao je samo da ove suze, prave ili lažne, nisu bile namijenjene njezinu suprugu. Možda je plakala zato što joj je već bilo trideset sedam godina i zato što je prijatelji više ne posjećuju ili zbog načina na koji njezina djeca dok se igraju kazališta kažnjavaju lutke koje odgovaraju.

„Dragi Vođa rekao mi je da ti piše novu filmsku ulogu.”

Sun Moon okrenula je glavu da otpuhne dim. „Dragi Vođa u svojem srcu sada ima mjesta samo za operu”, rekla je i ponudila mu posljednji dim.

Ga je uzeo cigaretu i povukao dim.

„Zнала sam da si sa sela”, rekla je. „Vidi kako držiš tu cigaretu. Što znaš o Dragome Vođi i o tome hoće li se snimati novi film?”

Ga je posegnuo za njezinim cigaretama i zapalio novu, za sebe.

„Nekoć sam pušio”, rekao je. „Ali odviknuo sam se u zatvoru.”

„To bi meni nešto trebalo značiti? Zatvor?”

„Ondje su nam prikazali film. *Pravu kći domovine*.”

Nasadila je laktove na balkonsku ogradu i naslonila se. Ramena su joj se podignula visoko, a bridovi zdjelice naglasili kroz bjelinu *choson-ota*. Rekla je: „Bila sam klinka kad sam snimila taj film, ništa nisam znala o glumi.”

Pogledala ga je kao da želi pitati kakve su bile reakcije na film.

„Nekoć sam živio kraj mora”, rekao je. „Kratko sam vrijeme zamalo imao suprugu. Mislim, možda. Moglo je tako biti. Ona je bila supruga mornara s mojeg broda, prelijepa.”

„No ako je bila supruga, već je bila u braku”, rekla je Sun Moon i zbunjeno ga pogledala. „Zašto mi to govoriš?”

„E, ali muž joj je nestao”, rekao je Zapovjednik Ga. „Muž joj je samo otišao u svjetlost. U zatvoru, kad bi krenulo loše, pokušavao sam misliti na nju, moju zamalo ženu, moju moguću ženu, da mi da snage.” Pojavila mu se slika Kapetana, Kapetanove supruge tetovirane na Kapetanovim pradavnim prsima – kako je nekoć crna tinta poplavljala i zamaglila se migrirajući pod starčevom kožom, akvarel na kojem je nekoć bila neizbrisivost, srozavši se tek na mrlju žene koju je volio. To se dogodilo sa suprugom Drugog Časnika u zatvoru – nije više bila izoštrena, iscurila mu je iz pamćenja. „A onda sam vidio tebe na filmskom platnu i shvatio koliko je bila obična. Zнала je pjevati imala je ambicija, no ti si mi pokazala da je tek zamalo lijepa, možda lijepa. Istina je ta da sam, razmišljajući o ženi koja mi je u životu nedostajala, vidio tvoje lice.”

„A ta tvoja zamalo-možda supruga”, rekla je. „Što se dogodilo s njom?”

Slegnuo je ramenima.

„Ništa?” upitala je. „Nikad je više nisi vidio?”

„Gdje bih je vidio?” upitao je.

Iako on to nije zamijetio, Sun Moon primijetila je da su joj djeca prestala svirati. Prišla je vratima i urlala dok nisu nastavila.

Okrenula se prema njemu. „Trebao bi mi reći zašto si bio u zatvoru.”

„Bio sam u Americi gdje su mi um zagadili kapitalistički običaji.”

„U Kaliforniji?”

„U Teksasu”, rekao je. „Gdje sam dobio psa.”

Prekrižila je ruke. „Ništa mi se ovo ne sviđa”, rekla je. „Ti si sigurno dio plana mojeg muža, sigurno te poslao kao zamjenu – inače bi te njegovi prijatelji ubili. Ne znam zašto si ovdje i zašto mi govoriš takve stvari, a nitko te još nije ubio.”

Zagledala se prema P'yongyangu, kao da se odgovor krije ondje. Pratio je kako joj se osjećaji na licu smjenjuju poput vremena – nesigurnost, poput oblaka koji zaklanjaju sunce, ustupila je mjesto lecanju od žalosti, trzanju očiju, kao pod prvim kapima kiše. Bila je izvanserijska ljepotica, u to nije bilo sumnje, no sad je vidio da se u nju u zatvoru zaljubio zbog ovoga, zbog načina na koji ono što osjeća u srcu trenutačno izbija na njezinu licu. To je bilo vrelo njezine sjajne glume, ono nešto što se ne može hiniti. Morao bi imati dvadeset tetovaža, shvatio je, da zabilježi sva njezina raspoloženja. Doktor Song uspio je doći do Teksasa, gdje je jeo roštilj. Gil je uspio pijuckati viski i nasmijati japansku šankericu. A evo sad njega, na balkonu Zapovjednika Ga sa Sun Moon, sa suzama koje joj cure niz lice i s P'yongyangom u pozadini. Nije mu više bilo važno što će se s njime dalje dogoditi.

Nagnuo se prema njoj. Da je dodirne, trenutak bi bio savršen. Sve bi vrijedilo samo da joj može obrisati suzu s obraza.

Oprezno se zagledala u njega. „Spomenuo si supruga svoje zamalo žene. Rekao si da je nestao, da je otišao u svjetlost. Jesi li ga ti ubio?”

„Nisam”, rekao joj je. „Taj je čovjek prebjegao. Pobjegao je u čamcu za spašavanje. Kad smo ga krenuli tražiti, jutarnje sunce tako se jarko zrcalilo od oceana da je izgledalo kao da ga je progutala svjetlost. Na prsa je istetovirao supruginu sliku tako da ona uvijek bude njegova, čak i ako on više ne bude njezin. No ne brini se, neću dopustiti da se pretvoriš u maglovitu uspomenu.”

Vidio je da joj se nije svidio odgovor ni način na koji ga je izgovorio. No njegova je priča sad bila dio njezine priče. Tomu nema pomoći. Ispružio je ruku da joj dodirne obraz.

„Makni se od mene”, rekla je.

„A tvoj muž, ako baš želiš znati, kod njega je to bila tama”, rekao je. „Tvoj muž otišao je u tamu.”

Odnekud ispod začuo se zvuk motora kamiona. Vozila su rijetko pristizala na planinu pa se Ga navirivao kroz šumu u nadi ga će ga ugledati u procijepu između stabala.

„Nemoj se brinuti”, rekao joj je Ga. „Dragi Vođa ima zadatak za mene, a kad on završi, pretpostavljam da me više nećeš vidjeti.”

Pogledao ju je da provjeri je li primila na znanje to što je rekao.

„Mnogo sam godina radila s Dragim Vođom”, rekla mu je. „Dvanaest dugometražnih filmova. Ne znam baš što on ima ili nema na pameti.”

Zvuk se pojačavao dok nije nestala svaka sumnja da je riječ o motoru, teškom dizelskom s muklim drobljenjem zupčanika. Iz susjedne kuće na balkon je izašao Drug Buc i zagledao se dolje u šumu, no nije morao ugledati kamion da mu se lice smrkne. Njegove i Zapovjednikove oči spojile su se u dugačku, opreznju pogledu.

Drug Buc doviknuo im je: „Dodite k nama, nemamo baš vremena.”

A onda je ušao.

„Što je to?” upitala je Sun Moon.

Ga je rekao: „Vrana.”

„Što je vrana?”

Na ogradi su čekali da kamion dođe do vidljivog poteza ceste. „Eno”, rekao je kad je kroz krošnje provirila crna cerada. „Ono je vrana.” Trenutak-dva njih su dvoje promatrali kako kamion sporo zavija serpentinama prema njihovoj kući.

„Ne razumijem”, rekla je.

„Nema se tu što razumjeti”, rekao je. „To je kamion koji odvozi.”

U Zatvoru 33 često je maštao o tome što bi bio zgrabio u zrakoplovnom hangaru da su mu barem minutu ranije dojavili da je na putu prema zatvorskom rudniku. Iglu, čavao, britvu – što bi u zatvoru bio dao za te stvari. Komadić žice i imao bi stupicu za ptice. Gumena traka pokrenula bi zamku za štakore. Koliko je puta čeznuo za žlicom. No sad je imao drugih briga.

„Odvedi djecu u tunel”, rekao je Ga. „Ja ću dočekati kamion.”

Sun Moon okrenula se prema Zapovjedniku užasnuta izraza lica.

„Što se događa?” upitala je. „Kamo odvozi taj kamion?”

„Što misliš kamo odvozi?” upitao je. „Nemamo vremena. Samo povedi djecu dolje. Došli su po mene.”

„Ne idem onamo sama”, rekla je. „Nijednom nisam bila ondje. Ne možeš nas samo ostaviti u nekoj rupetini.”

Drug Buc ponovno je izašao na balkon. Zakopčavao je ovratnik. „Dođite ovamo”, rekao je i oko vrata opasao crnu kravatu. „Mi smo ovdje spremni. Vremena je malo, morate nam se pridružiti.”

No Ga je otišao u kuhinju i stao pred korito za pranje rublja na podu. Korito je bilo pričvršćeno za vratašca koja su skrivala ljestve do tunela. Ga je duboko udahnuo i krenuo se spuštati. Pokušao je ne misliti na rudarsko grotlo Zatvora 33, na ulazak u rudnik u mraku svakoga jutra i izlazak iz rudnika u mraku svake noći.

Sun Moon povelala je dječaka i djevojčicu. Zapovjednik im je pomogao da se spuste i povukao uzicu kojom se pali žarulja. Kad je došao red da Sun Moon siđe niz ljestve, rekao joj je: „Uzmi pištolje.”

„Ne”, rekla je. „Neću pištolje.”

Ga joj je pomogao da se spusti, a zatim zatvorio vratašca. Njezin suprug bio je namjestio žicu koja povlači ručku pumpe i na taj je način Ga uspio napuniti korito s nekoliko litara vode da prikrije ulaz.

Njih je četvero na trenutak zastalo pokraj ljestava, oči im se nisu mogle priviknuti na tamu dok se žarulja klatila na žici. A onda je Sun Moon rekla: „Dođite, djeco”, i primila ih za ruku. Počeli su koračati kroz tamu, no nakon samo petnaest metara, tek jedva malo dalje od kuće i ceste ispred nje, shvatili su da je tunel došao kraju.

„Gdje je ostatak?” upitala je Sun Moon. „Gdje je izlaz?”

Koraknuo je kroz tamu prema njoj, ali onda se zaustavio.

„Nema plana za bijeg?” upitala je. „Nema izlaza?” Prišla mu je, oči su joj jurcale od nevjerice. „Što si radio ovdje sve te godine?”

Ga nije znao što da kaže.

„Godine”, rekla je. „Mislila sam da je ovdje cijeli bunker. Mislila sam da postoji sustav. Ali ovo je samo rupetina. Na što si to trošio vrijeme?” Uza zidove tunela poredale su se vreće riže i nešto bačava žita, a UN-ovi pečati na njima još su bili netaknuti. „Ovdje ni lopate nema”, rekla je. Na pola tunela stajalo je samo pokućstvo, presvučen stolac i polica puna rižina vina i DVD-ova.

Zgrabila je jedan i okrenula se prema njemu. „Filmovi?” upitala je. Ga je znao da će uslijediti dernjava.

No uto su svi pogledali gore – osjetila se vibracija, mukao zvuk motora, i odjednom je zemlja sa stropa popustila i zasula im lice. U djecu se uvukla jeza dok su kašljala i stiskala oči pune zemlje. Zapovjednik ih je odvuкао natrag prema ljestvama i svjetlu. Obrisao im je lica rukavom svojeg *doboka*. Iznad u kući čuli su otvaranje vrata, a zatim korake kako prelaze drvene podove i odjednom su se podignula vratašca tunela. Sun Moon raširila je oči od šoka i stisnula se uz njega. Kad je Ga podignuo pogled, ugledao je kvadrat jarke svjetlosti. U njemu se ukazalo lice Druga Buca.

„Molim vas, susjedi”, rekao je Drug Buc. „Ovdje će najprije pogledati.”

Spustio je ruku Zapovjedniku Ga.

„Ne brinite se”, rekao je Drug Buc. „Povest ćemo vas sa sobom.”

Zapovjednik Ga primio mu je ruku. „Idemo”, rekao je Sun Moon, a kad se nije pomaknula, dreknuo je: „Odmah.” Malena se obitelj trgnula i izvukla iz tunela. Zajedno su projurili kroz bočno dvorište i u kuhinju Druga Buca.

Unutra su Bucove kćeri sjedile za stolom prekrivenim bijelim vezenim stolnjakom. Bucova supruga prevlačila je bijelu haljinicu preko glave posljednje kćeri dok je Drug Buc dovlačio dodatne stolce za goste. Zapovjednik je primijetio da je Sun Moon na rubu raspada, no zbog mirnoće Bucove obitelji nije si to mogla dopustiti.

Ga i Sun Moon sjeli su nasuprot Bucovoj obitelji, dječak i djevojčica između njih, sve četvero zaprašeni od zemlje. Nasred stola stajala je konzerva bresaka i nožić kojim se otvara. Svi su ignorirali vranu koja je stajala ispred u leri. Drug Buc podijelio je staklene zdjelice za desert, a zatim je podijelio žličice. Vrlo je oprezno otvorio breskve, tako tiho da se čulo kako nožić probija i reže, probija i reže, kako lim gundā dok nožić kruži rubom u nazubljenoj putanji. Vrlo oprezno Buc je žlicom odmaknuo poklopac kako ne bi došao u kontakt sa sirupom. Njih devetero sjedilo je u tišini i promatralo breskve. A onda je u kuću ušao vojnik. Dječak je pod stolom primio Zapovjednika za ruku, a Ga mu je utješno stisnuo ručicu. Kad je vojnik prišao stolu, nitko se nije ni pomaknuo. Nije imao kromirani Kalašnjikov, nikakvo oružje, koliko je Ga uspio primijetiti.

Drug Buc pravio se da ga ne vidi. „Važno je samo da smo zajedno”, rekao je i žlicom u staklenu zdjelicu izvadio jednu jedinu krišku breskve. Nju je proslijedio dalje i uskoro je krug staklenih zdjelica s jednom jedinom kriškom breskve u svakoj od njih zatvorio stol.

Vojnik je na trenutak zastao, gledao.

„Tražim Zapovjednika Ga”, rekao je. Djelovao je kao da nije htio vjerovati da je ijedan od ove dvojice slavni Zapovjednik Ga.

„Ja sam Zapovjednik Ga.”

Vani se čulo škljocanje vitla.

„Ovo je za vas”, rekao je vojnik i Zapovjedniku pružio omotnicu. Unutra je bio ključ automobila i pozivnica za državničku večeru toga dana na koju je netko rukom napisao: *Biste li nas počastili svojom prisutnošću?*

Vani su iz stražnjeg dijela vrane spuštali vrhunski Mustang svijetloplave boje. Automobil se uz pomoć vitla spuštao unatrag po dvjema metalnim rampama. Mustang je bio sasvim nalik na one vrhunske automobile kakve je vidio u Teksasu. Prišao je automobilu, rukom mu prešao po odbojniku – iako nisu bile oku vidljive, napipao je jamice i udubine koje su svjedočile tome kako se karoserija oblikovala od sirova metala. Branik nije bio kromiran, već posrebren, a stražnja svjetla bila su načinjena od napuhana crvena stakla. Zapovjednik je gurnuo glavu pod karoseriju –

mreža improviziranih potporanja i svarenih okvira spajala je ručno rađenu karoseriju na Mercedesov motor i šasiju sovjetske Lade.

Drug Buc pridružio mu se pokraj auta. Bio je vidljivo raspoložen, rasterećen, vedar. „Super je prošlo unutra”, rekao je. „Znao sam da nam breskve neće trebati, baš sam imao takav osjećaj. Dobro je to za djecu, doduše, takav dril. Vježba je ključ svega.”

„Što smo to upravo uvježbali?” upitao ga je Ga.

Buc se samo začuđeno nasmiješio i Zapovjedniku pružio neotvorenu konzervu bresaka.

„Za tvoje crne dane”, rekao je Buc. „Sudjelovao sam u zatvaranju Tvornice voća 49 prije nego što su je spalili. Dočepao sam se posljednje kutije s trake za konzerviranje.” Buc je bio toliko zadivljen da je zatresao glavom. „Tebi kao da nitko ništa ne može, prijatelju”, rekao je. „Uspio si ostvariti nešto što nikad dosad nisam doživio, i znao sam da ćemo biti dobro. Znao sam.”

Zapovjednikove oči bile su crvene, kosa zaprašena zemljom.

„Što sam to ostvario?” upitao je.

Drug Buc pokazao je na auto, na kuću. „Ovo”, rekao je. „To što radiš.”

„Što to radim?”

„Za to ne postoji ime”, rekao je Buc. „Ne postoji jer to nitko dosad nije napravio.”

*

Ostatak dana Sun Moon provela je zaključana u spavaćoj sobi s djecom, a nastupila je tišina koja nastaje samo snom. Nisu ih probudile čak ni poslijepodnevne novosti sa zvučnika. Dolje u tunelu bili su samo Zapovjednik Ga i njegov pas, kojemu je sirov luk zagadio dah te su izvodili trik za trikom.

Konačno, kad je zalazeće sunce poprimilo boju hrđe, a na površini rijeke voštan, jantarni sjaj, izašli su iz sobe. Sun Moon nosila je formalni *choson-ot* boje platine, toliko profinjen da je svila u jednom odbljesku zasjala poput dijamantnog praha, a u drugom je već bila tamna poput mrlje od žarulje. Sićušni biseri obrublivali su *gorem*. Dok je pripremala čaj, djeca su zauzela položaj na povišenim postoljima kako bi zasvirala. Djevojčica je počela svirati *gayageum*, očito antikvitet iz kraljevskog razdoblja. Uzdignutih zglobova prebiralala je u starinskom stilu *sanja*. Dječak se trudio pratiti je na *taegumu*. Pluća mu nisu bila dovoljno snažna da svira na zahtjevnoj flauti, a kako su mu prsti bili premaleni da odsvira visoke tonove, on ih je otpjevao.

Sun Moon kleknula je pred Zapovjednika Ga i počela s japanskim ritualom čaja. Govorila je dok je vadila čaj iz kutije od johe i zalijevala ga vreloom vodom u brončanoj zdjeli. „Ovi predmeti”, rekla je, pokazujući na poslužavnik, šalice, miješalicu i zaimaču. „Nemoj da te zavaraju. Oni nisu stvarni, već su rekviziti iz mojeg posljednjeg filma *Žena za utjehu*. Nažalost, nije doživio premijeru.” Namakala je čaj, pazeći da se u šalici od bambusa okreće u smjeru kazaljke na satu. „U filmu moram poslužiti poslijepodnevni čaj japanskim časnicima koji će kasnije do kraja večeri nada mnom sukati rukave.”

Upitao je: „Ja sam okupatorska sila u ovoj priči?”

Njegovu šalicu polako je okretala u dlanovima, čekala da se čaj prožme do savršenstva. Prije nego što mu ga je pružila, dahnula je nad čajem i uzburkala mu površinu. Plašt njezina *choson-ota* ljeskajući se širio oko nje. Pružila mu je čaj i potom se naklonila, sve do drvenog poda, izloživši puni oblik svojeg tijela.

Obraza naslonjena na drvo, rekla je: „To je bio samo film.”

Dok mu je Sun Moon tražila najotmjenu uniformu, Ga je pio i slušao. Uz bočno svjetlo prozori su sa zapadne strane stvorili iluziju da pogled seže sve do Nampa i Korejskog zaljeva. Pjesma je bila elegantna i čista, a čak je i uz pogrešne dječje note glazba zvučala ugodno spontano. Sun Moon odjenula ga je, a zatim mu, stojeći pred njim, na prsa zakopčala prikladne medalje. „Ovu je”, rekla je, „dodijelio sam Dragi Vođa.”

„Za što?”

Slegnula je ramenima.

„Zakopčaj je na vrh”, rekao je.

Podignula je obrve na njegovu mudrost i poslušala. „A ovu je dodijelio General Guk za neimenovana djela hrabrosti.”

Omela ga je njezina pažnja i ljepota. Zaboravio je tko je i u kakvoj je situaciji. „Misliš li”, upitao je, „da sam neimenovan i hrabar?”

Zakopčala je dugme na džepu na prsima uniforme i još mu jedanput povukla kravatu.

„Ne znam”, rekla je, „jesi li prijatelj mog muža ili neprijatelj. No muškarac si i moraš obećati da ćeš mi zaštititi djecu. Ono što se danas zamalo dogodilo više se ne smije ponoviti.”

Prstom je upro u veliku medalju koju mu nije zakvačila na prsa, rubinsku zvijezdu sa zlatnim plamenom Juche u pozadini. „Koja je ta?” upitao je.

„Molim te”, rekla je. „Samo mi obećaj.”

Kimnuo je i nije uzmicao pred tim očima.

„Ta je medalja za pobjedu nad Kimurom u Japanu”, rekla je. „No zapravo je nagrada za ostanak ovdje. Medalja je bila samo dio paketa.”

„Kakva paketa?”

„Ove kuće”, rekla je. „Tvojeg položaja, drugih stvari.”

„Ostanak? Zar bi tebe itko ostavio?”

„To je dobro pitanje”, rekla je. „No u to vrijeme Zapovjednik Ga još nije imao moju ruku.”

„I, znači, pobijedio sam Kimuru, kažeš? Hajde, zakvači mi je.”

„Neću”, rekla je.

Ga je kimnuo, vjerujući njezinoj prosudbi.

„Da ponesem pištolj?” upitao je.

Odmahnula je glavom.

Prije odlaska stali su i u staklenoj se vitrini osvijetljenoj reflektorom zagledali u Zlatni pojas. Taj je izložak postavljen tako da bude prva stvar koju posjetitelj ugleda pri dolasku u kuću. „Moj suprug”, rekla je Sun Moon... no nije dovršila misao.

*

U autu joj se popravilo raspoloženje. Sunce je zalazilo, no nebo je i dalje bilo blijedoplavo. Zapovjednik je u vojsci vozio samo kamione, no brzo se uhodao iako je Mercedesov motor blokirao malen Ladin mjenjač. Unutrašnjost je, međutim, bila prelijepa – ploča s instrumentima od mahagonija, pokazivači od sedefa. Isprva je Sun Moon htjela sjediti sama na stražnjem sjedalu, no nagovorio ju je da sjedne naprijed rekavši joj da se u Americi dame voze sa svojim muškarcima. „Sviđa li ti se Mustang?” upitao ju je. „Amerikanci proizvode najbolje automobile. Ovaj je ondje jako cijenjen.”

„Poznat mi je ovaj automobil”, rekla je. „Već sam se vozila u njemu.”

„Sumnjam”, rekao je Ga. Zavijali su niz planinu, vozeći se dovoljno brzo da umaknu oblaku prašine iza sebe. „Ovo je sigurno jedini Mustang u P’yongyangu. Dragi Vođa dao ga je izraditi po mjeri da posrami Amerikance, da im pokaže da i mi znamo proizvesti njihov automobil, samo bolji i snažniji.”

Sun Moon dlanovima je prešla po presvlakama. Spustila je suvozački štitnik od sunca, pogledala se u ogledalo. „Ne”, rekla je. „Bila sam u ovom automobilu. Bio je rekvizit u jednom od mojih filmova, u onome kad otjeramo Amerikance i kad MacArthura ulovimo u bijegu. U ovom je automobilu kukavica pokušala pobjeći. Imala sam scenu upravo ovdje, u ovom sjedalu. Morala sam poljubiti izdajnika da izvučem informacije. Bilo je to davno, taj film.”

Primijetio je da joj je razgovor o filmovima pokvario raspoloženje. Vozili su se uz Groblje mučenika revolucije. Garda Songuna završila je smjenu i sa svojim zlatnim puškama otišla kući, a u dugim sjenama brončanih nadgrobnih spomenika kretali su se pokoji muškarac i žena. U sve većoj tami te su sablasne figure, pognute i hitre, skupljale sve cvijeće s grobova.

„Stalno krađu cvijeće”, komentirala je Sun Moon dok su prolazili. „Gade mi se. Moj je praujak ondje pokopan, znaš. Znaš li kakvu to poruku šalje našim precima? Znaš li kako ih to vrijeđa?”

Ga ju je upitao: „Što misliš zašto krađu cvijeće?”

„Pa da, to je pravo pitanje, zar ne? Tko bi učinio takvo što? Što se to događa s našom zemljom?”

Krišom ju je pogledao krajičkom oka da potvrdi njezinu nevjericu. Zar nikad nije bila toliko gladna da pojede cvijet? Zar ne zna da su tratinčice, ljiljani, maćuhice i neveni jestivi? Da kad je dovoljno gladan, čovjek može progutati vedra lica ljubičica, pa čak i stabljike maslačaka i gorak šipak divlje ruže?

Prešli su most Chongnyu, prošli kroz južni dio grada i rijeku ponovno prešli pokraj Yanggakda. Bilo je vrijeme večere, u zraku se osjetio dim drva. U sumrak ga je rijeka Taedong podsjetila na vodu u oknu, tamnu poput rude i hladnu. Uputila ga je da Ulicom Sosong krene prema Putongu, no između nabijenih stambenih zgrada uz Chollimu nešto im je tresnulo o haubu. Pištolj je opalio, to mu je prvo palo na pamet, ili se dogodio kakav sudar. Zapovjednik Ga zaustavio se na cesti, a on i Sun Moon izašli su iz auta ostavivši otvorena vrata.

Cesta je bila široka i neosvijetljena, nije bilo nijednog drugog automobila. Bilo je to ono doba večeri kad se plavetnilo stapalo sa sivilom. Ljudi su na pločniku roštiljali repu – sloj gorka dima zastao je u zraku u visini struka. Sjatali su se oko automobila da vide što se dogodilo. Ondje na haubi ležalo je jare škrbavih rošćića, očiju mlohavih i vlažnih. Neki su podignuli pogled prema krovovima, gdje su ostale životinje i dalje pasle dok su se na nebu pomaljale prve zvijezde. Krv se nije prolila, ali jaričeve su sićušne oči bile mliječne, zakrvavljene. Sun Moon pokrila je lice, a Zapovjednik ju je primio za rame.

Odjednom se iz gomile probila mlada žena. Zgrabila je jare i pojurila niz cestu. Promatrali su kako bježi, kako jaretu poskakuje glavica, kako mu okrvavljena pljuvačka curi niz njezina leđa. Odjednom je shvatio da okupljeni sad bulje u njega. U njihovim je očima on bio *yangban*, odjeven u otmjenu uniformu, u društvu prelijepe supruge.

*

Stigli su kasno u Veliku narodnu opernu kuću, koja je bila gotovo prazna osim nekoliko desetaka parova u manjim grupicama, a njihove su razgovore golemi stropovi, slapovi zavjesa od

crne svile i sagovi boje duda sveli tek na mrmljanje. Na jednome od gornjih balkona stajao je tenor. Sklopljenih dlanova pjevao je *Arirang* dok su ispod, unatoč pićima i delicijama, gosti nastojali uživati u praznome hodu prije nego što ih Dragi Vođa nagradi svojom karizmatičnom prisutnošću.

„*Arirang, Arirang* , pjevao je tenor, „*a-ra-ri-joo*.”

„To je”, rekla je Sun Moon, „Dak-Ho. On vodi Glavni filmski studio. Tom glasu nijedan drugi muškarac nije ravan.”

Zapovjednik Ga i Sun Moon oprezno su se približavali parovima. Kako je bila lijepa dok je tako prolazila prostorijom, hodajući kratkim, sitnim koracima, obličja tako savršeno naslućenog korejskom svilom.

Muškarci su je prvi prepoznali. U svečanim uniformama i skupštinskim odijelima razvukli su zlatne osmijehe kao da Sun Moon nije toliko dugo izbivala s *yangban* scene. Kao da nisu marili što je otkazana premijera njezina filma ili što je stigla s neznancem odjevenim u suprugovu uniformu, kao da sve to ne upućuje na to da su izgubili jednoga od svojih. No žene nisu skrivale prijezir – možda su mislile da im Sun Moon neće prenijeti bolest od koje su najviše strahovale ako zbiju redove protiv nje.

Sun Moon odjednom je stala i okrenula se prema Zapovjedniku kao da ju je svladao nagon da ga poljubi. Okrenuvši leđa ženama, uprla je pogled u Zapovjednikove oči kao da traga za svojim odrazom. „Ja sam talentirana glumica, a ti si moj suprug”, rekla je. „Ja sam talentirana glumica, a ti si moj suprug.”

Ga se zagledao u njezine nesigurne, obnevidjele oči.

„Ti si talentirana glumica”, rekao je. „A ja sam tvoj suprug.”

Uto se okrenula, nasmiješila i koraknuli su dalje.

Jedan se muškarac odvojio od okupljenih i ispriječio im se.

Kad im je prišao, Sun Moon se ukipila. „Zapovjedniče Park”, rekla je. „Kako ste?”

„Dobro, hvala”, rekao je Sun Moon i, naklonivši se pod pravim kutom, poljubio joj ruku. Uspravljajući se, dodao je: „Zapovjedniče Ga, koliko je već prošlo?”

Parkovo lice nosilo je biljeg pomorskog vatrenog sukoba s patrolnim brodom južnokorejske vojske.

„Predugo, Zapovjedniče Park, predugo.”

„Istina”, rekao je Park. „No, recite mi, primjećujete li na meni kakvu promjenu?”

Ga je promotrio Parkovu uniformu, njegovo debelo prstenje i kravatu, no nije mogao odvojiti pogled od prugastih ožiljaka na jednoj strani njegova lica.

„Svakako”, rekao je Ga. „Promjenu nabolje.”

„Stvarno”, rekao je Zapovjednik Park. „Mislio sam da ćete se razljutiti – takav natjecateljski duh kao što je vaš nema nitko.”

Ga je bacio pogled prema Sun Moon.

Mislio je da će uživati u ovom trenutku, no lice joj je bilo nepomično, oprezno.

Zapovjednik Park taknuo je prstom medalju na svojim prsima. „Jednog ćete dana i vi osvojiti Songunov križ”, rekao je. „Doduše, dodjeljuje se tek jedanput na godinu, no ne dajte da vas to obeshrabri.” Ga je rekao: „Možda ću ja biti prvi koji će osvojiti dva zaredom.” Zapovjednik Park se nasmijao. „Dobra fora, Ga. Baš u vašem stilu.” Primio je Zapovjednika za rame, kao da mu na uho želi došapnuti nešto smiješno, međutim zgrabio ga je za ovratnik i povukao ga dolje radi silovitog aperkata posred trupa, udarca u jetra koji mu je pokorio rebra. Park se potom udaljio.

Sun Moon zgrabila je Zapovjednika i pokušala ga odvući da sjedne, ali ne, on je htio stajati.

„S muškarcima uvijek mora doći do toga”, rekla je.

Između kratkih udaha Zapovjednik Ga upitao je: „Tko je to?”

Sun Moon rekla je: „Tvoj najbolji prijatelj.”

Ljudi su nastavili s razgovorom, stojeći u grupicama blizu hrane.

Ga se primio za bok i zatim kimnuo. „Mislim da ću sjesti”, rekao je i zauzeli su stolce za praznim stolom. Sun Moon pratila je svaki pokret uzvanika, pokušavajući, kako se činilo, tumačiti njihove razgovore na temelju kretnji.

Jedna žena prilazila im je sama. Na licu je imala oprezan pogled, no Zapovjedniku je donijela čašu vode. Nije bila puno starija od Sun Moon, no ruke su joj drhtale pa se voda neprestano prelijevala preko ruba. U drugoj ruci nosila je pladanj škampa.

Ga je primio čašu i ispio je, iako ga je boljelo dok mu se voda slijevala niz grlo.

Žena je iz džepa izvadila komadić voštanog papira i počela na nj stavljati škampe. „Moj suprug”, rekla je, „mojih je godina. Taj čovjek ima baš dobro srce. Kad kažem srce, mislim na to da bi se umiješao u ovaj spektakl koji smo upravo doživjeli. Ne, ne bi dopustio da netko trpi bol i da se ne uključi.”

Ga je promatrao kako jednog po jednog škampa spušta na papir. Netremice je promatrao njihove bijele neprozirne ljuske i crne mjehuričaste oči – to su bili oni slijepi škampi iz dubokog mora zbog kojih su na *Junmi* ugrozili živote.

„Ne mogu reći da moj suprug ima kakvo posebno obilježje”, nastavila je. „Poput ožiljka ili madeža. On je normalan čovjek, blizu četrdeset pete, kosa mu sijedi.”

Ga se od boli primio za bok. Sun Moon nestrpljivo je rekla: „Molim vas da nas ostavite.”

„Da, da”, rekla je žena. Pogledala je Zapovjednika. „Mislite li da ste ga možda vidjeti ondje gdje ste bili?”

Ga je spustio čašu. „Ondje gdje sam bio?” upitao je.

„Kruže glasine”, rekla je žena. „Ljudi znaju odakle ste stigli.”

„Zamijenili ste me s nekim”, rekao joj je. „Ja nisam zatvorenik. Ja sam Zapovjednik Ga. Ministar zatvorskih rudnika.”

„Molim vas”, rekla je žena. „Moram ga vratiti, ne mogu... bez njega nema smisla. Zove se – ”

„Nemojte”, rekla je Sun Moon. „Nemojte nam reći kako se zove.”

Skrenula je pogled sa Sun Moon na Zapovjednika Ga. „Istina je, mislim, zar niste čuli za lobotomijski zatvor?” upitala je. Drhtavom rukom primila je škampa koji se bezglavo migoljio.

„Molim?”

„Ne”, rekla je Sun Moon. „Dosta.”

„Morate mi pomoći da ga pronađem. Čula sam da sve muškarce podvrgnu lobotomiji nakon što uđu – da bez prestanka rade poput zombija.”

„Ne treba nikakva operacija da čovjeka natjeraš da tako radi”, rekao joj je.

Sun Moon je ustala. Primila je Zapovjednika Ga za ruku i odvukla ga.

Stopili su se s okupljenima koji su se motali blizu hrane. A onda su se svjetla prigušila, a sastav je počeo uštimavati instrumente. „Što se događa?” upitao ju je.

Prstom je pokazala na žut zastor koji je zakrio balkon na drugome katu.

„Dragi Vođa pojavit će se ondje”, rekla je i koraknula unatrag. „Moram s nekim razgovarati o svojem filmu. Moram doznati što se dogodilo sa *Ženom za utjehu*.”

Reflektor je osvijetlio žuti zastor, a umjesto *Zauvijek ćemo te slijediti*, sastav je počeo s dinamičnom verzijom *Balade o Ryoktosanu*. Tenor je zapjevao o Ryoktosanu, divu dječjeg lica iz južnog Hamgyonga! Sinu seljaka koji je postao ratnički kralj Japana! Divu dječjeg lica koji je

svladao Sakurabu! S pojasom oko struka čeznuo je samo za domom. Jedina mu je želja bila herojski doček u najmilijem mu rodnom mjestu, Koreji! No našeg su šampiona poniženi Japanci oteli, usmrtili, izboli. Japanski nož, namočen u urin, bacio je našega velikog Ryoktosana na koljena.

Ubrzo su se pridružili i okupljeni. Znali su kad treba zatoptati stopalima i dvaput zapljeskati. Val radosnih uslika zagromio je kad su okupljeni čuli kako se iza zastora otvaraju klizna neprobojna vrata. Kad se žuti zaslon razdvojio, ondje je stajao lik niska rasta, okrugla trbuha, odjeven u bijeli *dobok* i masku oblikovanu tako da nalikuje na veliko Ryoktosanovo dječje lice. Okupljeni su podivljali. Uto se sitni borac tekvondoa gipkim koracima spustio niza stube i otrčao pobjednički krug. Zgrabio je nečiji konjak i strusio ga kroz rupu u maski. A onda je krenuo prema Zapovjedniku Ga, naklonivši se krajnje formalno prije nego što je zauzeo borbeni stav.

Zapovjednik Ga nije znao što bi. Uzvanici su se počeli skupljati u širok, labav krug oko njega i ovoga niskog muškarca uzdignutih šaka. Odjednom ih je osvijetlio reflektor. Maleni je poskočio i potom brzo prišao Zapovjedniku na daljinu udarca, a onda se odmaknuo. Ga se ogledao tražeći Sun Moon, no vidio je samo jarka svjetla. Sitni je borac doplesao do Zapovjednika i izveo niz zračnih udaraca i probnih formi. A onda ga je, ničim izazvan, mali vrag opalio – kratkim, brzopoteznim udarcem u vrat.

Začulo se klicanje, gosti su pjesmom popratili baladu.

Ga se primio za dušnik i pognuo. „Molim vas, gospodine“, rekao je, no čovječuljak se odmaknuo do ruba kruga, gdje se naslonio na nečiju suprugu da dođe do daha i još štogod popije.

Odjednom se čovječuljak saltom vratio po još jedan udarac – da mu Ga blokira napad, da ga pokuša urazumiti, da pobjegne? – no bilo je prekasno. Zapovjednik je osjetio kako ga člancima grabi po oku, a onda su ga usta zapekla i otekla i nos mu se naelektrizirao. Osjetio je proboj vreline u glavi, a krv mu je potekla iz nosa i natrag u grlo. Maleni je Ryoktosan tada izveo ples na radost svih okupljenih, onako kako plešu ruski mornari kad dobiju slobodnu večer s podmornica.

Iz Zapovjednikovih je očiju curilo, vid mu se zamaglio. No muškarčić je nanovo nahrupio i lijevom se krošom spojio sa Zapovjednikovim tijelom. Zapovjednikova je bol uzvratila i lansirala šaku u muškarčev nos.

Čulo se kako plastična maska puca. Zateturao je nekoliko koraka unatrag dok mu je krv curila iz nosnica, a među okupljenim uzvanicima začuo se kolektivni uzdah. Smjestili su ga na stolac, donijeli mu čašu vode i zatim podignuvši masku nisu otkrili Dragoga Vođu, već sitnog, dezorijentiranog čovjeka nejake građe.

Reflektor se pomaknuo prema balkonu. Ondje je stajao i pljeskao pravi Dragi Vođa.

„Zar ste mislili da sam to ja?“ viknuo je. „Zar ste mislili da sam to ja?“

Dragi Vođa Kim Jong Il spustio se stubama, smijući se, rukujući i primajući pohvale za sjajan trik. Zastao je da provjeri stanje čovječuljka u *doboku*, sagnuvši se da mu pregleda rane izbliza. „Ovo je moj vozač“, rekao je Dragi Vođa i zatresao glavom kad mu je vidio nos. No red je bio da ga potapše po leđima, a pozvali su i osobnog liječnika Dragoga Vođe.

Ljudi su utihnuli kad je Dragi Vođa prišao Zapovjedniku Ga.

Ga je vidio da je Sun Moon stala postrance kako bi se približila i čula.

„Ne, ne“, rekao je Dragi Vođa. „Moraš se uspraviti da zaustaviš krvarenje“, i unatoč boli u trbuhu, Ga se uspravio. Dragi Vođa potom je primio Zapovjednika za nos, stisnuo mu nosnice iznad hrpta i povukavši prstima iscijedio svu krv i bale.

„Zar si mislio da sam to ja?“ upitao je Zapovjednika.

Ga je kimnuo. „Mislio sam da ste to vi.“

Dragi Vođa se nasmijao i zbacio nečistoću s dlanova. „Ne brini se”, rekao je. „Nos ti nije slomljen.”

Dragome Vođi pružili su maramicu. Obrisao je ruke dok se obraćao uzvanicima – „Mislio je da sam to ja”, objavio je na oduševljenje okupljenih. „Ali ja sam pravi Kim Jong Il, ja sam pravi ja.” Prstom je upro u vozača, koji je učas razrogačio oči. „On je varalica, on je taj koji se pretvara. Ja sam pravi Kim Jong Il.”

Dragi Vođa presavinuo je rupčić i dao ga Zapovjedniku za nos. A onda je podignuo Zapovjednikovu ruku. „A ovdje je pravi Zapovjednik Ga. Pobijedio je Kimuru i sad će pobijediti Amerikance.”

Glas Dragoga Vođe podizao se kao da se obraća cijelom P’yongyangu, cijeloj Sjevernoj Koreji. „Kad vam treba pravi heroj, tu je Zapovjednik Ga”, rekao je. „Kad vam treba branitelj domovine, tu je Zapovjednik Ga. Da vaš čujem u čast nositelju Zlatnog pojasa!” Pljesak je bio veličanstven i ustrajan. Usred pljeska Dragi Vođa obratio mu se tihim glasom. „Naklonite se, Zapovjedniče”, rekao je.

Držeći ruke uz bokove, pognuo se u struku i zadržao se na trenutak, promatrajući kapljice krvi koje su iz njegova nosa curile na sag operne kuće. Kad se uspravio, kao na znak promolila se mala vojska prelijepih služavki noseći šampanjac. Iznad njih Dak-Ho počeo je pjevati *Neopjevane heroje*, naslovnu pjesmu prve glavne uloge Sun Moon.

Zapovjednik Ga spustio je pogled prema Sun Moon, a njezino lice potvrdilo je da je shvatila da više nije važno je li njezin suprug živ ili mrtav – netko ga je zamijenio i više ga nikad neće vidjeti. Okrenula se, a on je krenuo za njom.

Sustignuo ju je pokraj praznog stola, gdje je sjela među tuđe kapute i torbe. „Što je s tvojim filmom?” upitao je. „Što si doznala?” Ruke su joj se tresle u krilu. „Filma neće biti”, rekla je. Tuga na njezinu licu bila je neokaljana, posve suprotna od glume.

Samo što nije zaplakala. Pokušao ju je utješiti, no nije mu dopustila. „Nikad mi se ovakvo što nije dogodilo”, rekla je Sun Moon. „I sad je sve pošlo po zlu.”

„Nije sve”, rekao je.

„Jest, sve”, rekla je. „Ne znaš ti kako je to. Ne znaš kako je izgubiti film na kojemu si cijelu godinu radio. Nikad nisi izgubio sve prijatelje, nitko ti supruga nije uzeo.”

„Ne govori tako”, rekao joj je. „Nema potrebe da tako govoriš.”

„Ovakav je valjda osjećaj gladi”, rekla je, „ova praznina iznutra. Ovako se sigurno osjećaju ljudi u Africi, koji nemaju što jesti.”

Odjednom mu se zgadila.

„Želiš li znati kakva je okusa glad?” protisnuo je.

S cvjetnog aranžmana na stolu otkinuo je laticu ruže. Otkinuo je bijeli korijen i laticu joj naslonio na usne. „Otvori”, rekao je, a kad nije htjela, riječ mu je bila oštija. „Otvori”, naredio je. Razdvojila je usne i pustila laticu da uđe. Pogledala ga je očiju punih suza. I uto su suze potekle dok je polako, polako počela žvakati.

GRAĐANI, dođite, okupite se oko zvučnika u svojim kuhinjama i uredima radi novog nastavka najbolje ovogodišnje sjevernokorejske priče! Jeste li propustili koju epizodu? Reprize su dostupne na odjelu za jezike u Velikoj narodnoj učionici. Kad smo posljednji put vidjeli kukavičkoga Zapovjednika Ga, vlastitim ga je majstorijama tekvondoa počastio sam Dragi Vođa! Nemojte da vas zavara Zapovjednikova otmjena uniforma i pomno začušljan razdjeljak – on je tragičan lik koji još puno toga mora proći prije nego što načnemo temu iskupljenja.

Zasad je naš sjajni par prolazio kroz P'yongyang kasno u noć nakon raskošne zabave dok su se četvrt po četvrt gasile trafostanice kako bi naš dražesni grad ušuškale u san. Zapovjednik Ga vozio je, a Sun Moon naginjala se u zavojima.

„Žao mi je zbog tvog filma”, rekao je.

Nije odgovorila. Glava joj je bila okrenuta prema zatamnjenim zgradama.

Rekao je: „Možeš snimiti drugi.”

Kopala je po torbici i onda je frustrirano zatvorila.

„Moj suprug nikad nije dopuštao da ostanem bez cigareta, ni jedan jedini put”, rekla je. „Šteke je skrivao na nekom posebnom mjestu i svakog bih jutra pod jastukom našla novu kutiju.”

Prehrambena četvrt P'yongyanga ugasila se dok su prolazili kroz nju, a onda su jedan, dva, tri, stambene zgrade uz Ulicu Haebangsang zapale u mrak. Lijepo spavaj, P'yongyangu. Zaslužio si. Nijedna nacija ne spava onako kako spava Sjeverna Koreja. Nakon što se svjetla ugase, začuje se kolektivni uzdah kad se glave u milijunima kućanstava spuste na jastuk. Kad se neumorni generatori ugase preko noći i kad se njihove usijane turbine počnu hladiti, nikome svjetla ne udaraju u oči, hladnjaci ne zuje tupo u tami. Postoji samo zadovoljstvo sklapanja očiju, a zatim duboki, snažni snovi o ispunjenju radnih kvota i priželjkivanju ponovnog ujedinjenja. Međutim, američki je građanin potpuno razbuđen. Da samo vidite satelitsku snimku kako ta zbunjena nacija noću izgleda – poput strahovita vihora svjetlosti koji blijedi na sve njihove lijevne, besposličarske večeri. Nemarni i nemotivirani Amerikanci budni su dokasna baveći se televizijom, homoseksualnošću, pa čak i vjerom, bilo čime što bi utažilo njihov sebični apetit.

Grad je bio u potpunoj tami dok su se u Rakwanu vozili pokraj stanice željezničke linije do Hyoksina. Farovi su im na tren osvijetlili ušaru koja je sjedila na ventilacijskom otvoru podzemne, a kljunom je marljivo kopala po svježem janjetu. Lako bi bilo, dragi građani, žaliti jedno janje koje je skončalo tako mlado. Ili majku ovcu, svu tu ljubav i trud uzalud. A čak i ušaru, kojoj je dužnost živjeti proždirući druge. No ovo je sretna priča, građani: gubitkom nepažljivog i neposlušnog janjeta, ona janjad koja ostaje na krovu postaje snažnija.

Počeli su se uspinjati uz planinu, prošavši pokraj Središnjeg zoološkog vrta, gdje su osobni sibirski tigrovi Dragoga Vođe bili izloženi pokraj kaveza sa šest pasa, koje je darovao bivši kralj Svazija. Pse su strogo hranili mekim rajčicama i *kimchijem* kako bi se umanjilo njihovo urođeno zlo, iako će ponovno postati mesojedi kad Amerikanci dođu u posjet!

Farovima su osvijetlili muškarca koji je bježao iz zoološkog vrta noseći nojevo jaje. Uzbrdo su s baterijskim svjetilkama za njim jurila dva čuvara.

„Suosjećaš li s čovjekom koji je toliko gladan da mora krasti?” upitao je Zapovjednik Ga dok su

prolazili. „Ili s muškarcima koji ga moraju uloviti?”

„Zar nije ptica ta koja pati?” upitala je Sun Moon.

Provezli su se pokraj groblja, koje je bilo mračno, kao i Zabavni park, u kojemu su se gondole od čiste tame nazirale na plavo-crnom nebu. Samo je botanički vrt bio osvijetljen. Ovdje se čak i noću radilo na razvoju hibridnog usjeva, a dragocjeni je trezor sa sjemenom od američke invazije štitila strahovita električna ograda. Zapovjednik Ga bacio je pogled na tuljac noćnih leptira, vrlo bogatih bjelančevinama, koji su kružili pod sigurnosnom rasvjetom, i osjetio je sjetu dok se polako vozio posljednjom dionicom zemljane ceste.

„Ovo je sjajan automobil”, rekao je. „Nedostajat će mi.”

Ovime je Zapovjednik mislio reći da je, iako naša nacija proizvodi najbolje automobile na svijetu, život prolazan i prepun tegoba, i upravo nam je zato Dragi Vođa udijelio filozofiju Juche.

„Prenijet ću tvoje dojmove”, rekla je Sun Moon, „sljedećem muškarcu koji ga bude vozio.”

Ovdje se draga glumica slaže da automobil nije njihov, već imovina građana Demokratske Narodne Republike Koreje i Najdražeg Generala koji nas vodi. Međutim, nije u pravu kad kaže da ona ne pripada svojem suprugu jer jedna supruga svakako ima obveze i dužna ih je ispuniti.

Zapovjednik Ga zaustavio se pred kućom. Oblak prašine koji ih je pratio sad ih je sustignuo, a ispred farova i ulaznih vrata koje su osvijetlili poprimio je oblik dima. Sun Moon zagledala se u ta vrata s osjećajem nesigurnosti, strepnje.

„Je li ovo san?” upitala je Sun Moon. „Reci mi da je ovo samo film u kojem glumim.”

No dosta je bilo vaše zlovolje! Vrijeme je za spavanje. Idemo, u krevet...

O, Sun Moon, naša te srca uvijek prate!

Ponovimo svi zajedno: Nedostaješ nam, Sun Moon!

I na kraju, građani, upozorenje da sutrašnja epizoda donosi sadržaje za odrasle pa zaštitite uši naših najmlađih građana dok glumica Sun Moon bude birala hoće li se u potpunosti otkriti novome suprugu Zapovjedniku Ga, kao što su supruge zakonom obvezne, ili će nepromišljeno braniti svoju vjernost.

Zapamtite, građanke, koliko god je pohvalno ostati vjerna nestalom suprugu, takav je osjećaj dužnosti neumjestan. Kad voljena osoba nestane, dugotrajna je bol neizbježna. Amerikanci kažu: „Vrijeme liječi sve rane.” No to nije istina. Ispitivanja su pokazala da proces liječenja ubrzavaju samo samokritičke seanse, nadahnjujući traktati Kim Jong Ila i zamjenske osobe. Stoga, kad vam Dragi Vođa dade novog supruga, podajte mu se. No: Mi te volimo, Sun Moon!

Ponovimo: Volimo te, Sun Moon!

Pokažite žar, građani.

Ponovimo: Divimo ti se, Sun Moon!

Da, građani, sad je bolje.

Glasnije: Povodimo se za tvojom žrtvom, Sun Moon!

Neka vas Veliki Vođa Kim Il Sung na nebesima čuje!

Svi zajedno: Kupat ćemo se u krvi Amerikanaca koji su ti došli nauditi u našoj veličanstvenoj domovini!

No brzamo. Ovo je tema jedne buduće epizode.

KAD SU stigli kući sa zabave Dragoga Vođe, Zapovjednik Ga promatrao je Sun Mooninu večernju rutinu. Najprije je upalila uljne svjetiljke, onakve kakve stavljaju na plaže na otoku Cheju da bi noćni ribari mogli upravljati brodicama. Pustila je psa u kuću, zatim provjerila spavaću sobu da vidi jesu li djeca zaspala. Kad je to učinila, po prvi put ostavila je otvorena vrata. Unutra, uz sjaj njezine svjetiljke, vidio je nizak ležaj i prostirke od motane volovske dlake.

U zamračenoj kuhinji izvukao je bocu Ryonksonga iz hladnog skrovišta ispod sudopera. Pivo je bilo dobro, a boca je godila njegovoj ukočenoj šaci. Nije htio ni pogledati kako mu izgleda lice. Pregledao je članke, na kojima se polako pomaljalo žutilo.

„Njegovala sam mnogo slomljenih ruku”, rekla je. „Ovo je samo iščašeno.”

„Misliš li da je vozač dobro? Izgledalo mi je kao da sam mu slomio nos.”

Slegnula je ramenima. „Odabrao si imitirati čovjeka predanoga nasilju”, rekla je. „Takve se stvari događaju.”

„Pobrkala si stvari”, odgovorio joj je. „Tvoj je suprug odabrao mene.

„Je li važno? Ti si sada on, zar ne? Zapovjednik Ga Chol Chun – da te tako zovem?”

„Vidi kako ti djeca skrivaju oči, kako se boje pomaknuti. Ne želim biti čovjek koji ih je tome naučio.”

„Reci mi onda. Kako da te zovem?”

Zatresao je glavom.

Njezino se lice složilo kao da je riječ o nepremostivu problemu.

Sjene koje je širila svjetiljka oblikovale su joj tijelo. Naslonila se na kuhinjski šank i zurila u ormariće kao da vidi što se unutra nalazi. No zapravo je gledala u drugom smjeru, u sebe.

„Znam o čemu razmišljaš”, rekao je.

„O onoj ženi”, rekla je. „Ne mogu je izbaciti iz glave.”

Po izrazu njezina lica pomislio je da krivi sebe, a Kapetan je bio rekao da je njegova supruga to stalno radila. Međutim, kad je spomenula onu ženu, točno je znao o čemu Sun Moon govori.

„Baš je bilo glupo što je onako govorila o lobotomijama”, rekao je. „Nema takva zatvora. Ljudi takve glasine pokreću zbog straha, zbog neznanja.”

Popio je gutljaj piva. Otvorio je i zatvorio čeljust, pomicao je u stranu da procijeni štetu na licu. Naravno da postoji zatvor za zombije – čim je to čuo, znao je da je sigurno istina. Da je barem mogao pitati Mongnan – ona bi znala, ona bi mu ispričala o tvornici lobotomije, i to bi ispričala tako da uopće ne sumnjaš da si najsretnije biće na svijetu, da je tvoja sudbinska lutrija pravo zlato u usporedbi s drugima.

„Ako si zabrinuta za supruga, ako te muči što mu se dogodilo, ispričat ću ti priču.”

„Ne želim razgovarati o njemu”, rekla je. Grizla je nokat. „Ne smiješ dopustiti da mi ponestane cigareta, obećaj mi to.” Izvukla je čašu iz ormarića i stavila je na šank. „Došlo je ono doba večeri kad mi uliješ rižina vina”, rekla mu je. „To ti je jedna od dužnosti.”

Sa svjetiljkom se spustio u tunel kako bi uzeo bocu rižina vina, no zatekao se kako pregledava DVD-ove. Prstima je prelazio po filmovima, tražio neki njezin, no ondje nije bilo korejskih filmova, a uskoro su naslovi poput *Ramba*, *Opčinjene mjesecom* i *Indiane Jonesa i otimača*

izgubljenog kovčega upalili prekidač u njegovu mozgu da čita na engleskome, i više nije mogao prestati pregledavati redove filmova. Odjednom je Sun Moon stajala pokraj njega.

„Ostavio si me u mraku”, rekla je. „Moraš još puno učiti o tome kako se prema meni trebaš ponašati.”

„Tražio sam neki tvoj film.”

„A da?”

„Ali nema ih.”

„Nijednog?” Proučavala je redove naslova. „Imao je sve ove filmove, i nijedan koji mu je supruga snimila?” upitala je zbunjeno. Izvadila je jedan s police. „Koji je ovo film?”

Ga je pogledao kutiju. „Zove se *Schindlerova lista*? Nije mu bilo lako izgovoriti riječ „Schindler”.

Otvorila je kutiju i zagledala se u DVD, u svjetlucanje njegove površine na svjetlu.

„Ovo je bezveze”, rekla je. „Filmovi pripadaju narodu, a ne da ih jedan čovjek gomila za sebe. Ako želiš pogledati neki moj film, idi u kazalište Moranbong, tamo ih neprestano puštaju. Ondje možeš pogledati film Sun Moon sa seljacima, a i s politbiroom.”

„Jesi li gledala ijedan od ovih filmova?”

„Rekla sam ti”, rekla je. „Ja sam netaknuta glumica. To bi me samo pokvarilo. Ja sam valjda jedina netaknuta glumica na svijetu.” Zgrabila je drugi film i kutijom mahala pred njime. „Kako ljudi mogu biti umjetnici kad glume za novac? Poput pavijana u zoološkom koji za glavicu kupusa plešu na konopima. Ja glumim za naciju, za cijeli narod.” Odjednom je djelovala pokunjeno. „Dragi Vođa rekao je da ću glumiti za cijeli svijet. Znaš da mi je on dao ovo ime? Na engleskome Sun znači *hae*, a Moon *dal*, pa sam noć i dan, svjetlo i tama, nebesko tijelo i njegov vječni satelit. Dragi Vođa rekao je da će američka publika misliti da sam tajnovita, da će im ta jaka simbolika progovoriti.”

Netremice ga je gledala.

„Ali u Americi se moji filmovi ne gledaju, zar ne?”

Zatresao je glavom. „Ne”, rekao je. „Mislim da ne.”

Vratila je *Schindlerovu listu* na policu. „Makni ih”, rekla je. „Ne želim ih više vidjeti.”

„Kako ih je tvoj suprug gledao?” upitao je. „Nemate nikakav uređaj.”

Slegnula je ramenima.

„Imate li *laptop*?”

„Što?”

„Računalo koje se razvlači.”

„Imamo”, rekla je, „ali nisam ga već neko vrijeme vidjela.”

„Gdje god da se *laptop* skriva”, rekao joj je, „kladim se da su ondje i tvoje cigarete.”

„Prekasno je za vino”, rekla je. „Dođi, krevet je spreman.”

*

Krevet je bio okrenut prema velikome prozoru koji je prikazivao tamu P’yongyanga. Svjetiljku na stoliću ostavila je upaljenu. Djeca su spavala na slamarici u podnožju kreveta, pas između njih. Na komodi, daleko od dosega djece, stajala je konzerva bresaka koju im je dao Drug Buc. Uz prigušeno svjetlo razodjenuli su se, svukavši se do donjeg rublja. Kad su se uvukli pod plahte, Sun Moon je progovorila.

„Ovo su pravila”, rekla je. „Prvo je pravilo da ćeš početi raditi na tunelu i nećeš stati dok ne napraviš izlaz. Ne mislim više zapeti dolje.”

Zažmirio je i slušao njezine zahtjeve. Bilo je u tome nečega neditnutog i prelijepog. Da barem više ljudi u životu kaže: *Ovo moram imati*.

Zagledala se u njega da se uvjeri da je sluša. „Dalje, djeca će ti otkriti kako se zovu kad to sama budu htjela.”

„Dogovoreno”, rekao je.

Daleko ispod njih psi u Središnjem zoološkom vrtu počeli su zavijati. Žigo je zacvilio u snu.

„I ne smiješ na njih tekvondoom”, rekla je. „Nećeš ih nikad tjerati da ti dokazuju odanost, nikad ih više nećeš ni na koji način testirati.” Uperila je oči u njega. „Večeras si otkrio da prijatelji mojeg supruga jedva čekaju da ti naude u javnosti. Još uvijek imam moć da osakatim jednu osobu na ovom svijetu.”

Iz botaničkog vrta u podnožju dopro je jarki plavi bljesak koji je ispunio sobu. Ništa ne svijetli kao ljudsko biće u dodiru s električnom ogradom. U Zatvoru 33 katkad bi ptice aktivirale ogradu. No čovjek – duboko brujanje plavog praska – to bi ti svjetlo probilo kapke, a zujanje se uvuklo u kosti. Taj zvuk, to svjetlo probudilo bi ga u baraci svaki put, iako je Mongnan rekla da ih nakon nekog vremena prestaneš primjećivati.

„Ima li još kakvih pravila?” upitao je.

„Samo još jedno”, rekla je. „Nikad me ne smiješ dodirnuti.”

U mraku je nastupila duga šutnja.

Duboko je udahnuo.

„Jednog su jutro poredali sve rudare”, rekao je. „Bilo nas je šestotinjak. Prišao nam je Upravitelj. Imao je šljivu na oku, svježju. S njim je bio jedan vojni dužnosnik – šešir uzdignuta oboda, puno medalja. To je bio tvoj suprug. Upravitelju je rekao da nam svima naredi da skinemo košulje.”

Zastao je, pričekavši da vidi hoće li Sun Moon potaknuti nastavak priče.

Kad je odšutjela, nastavio je. „Tvoj je suprug imao nekakvu elektroničku napravu. Hodao je uz poredane muškarce, upirao im je u prsa. Kad bi kutiju prislonio uz prsa, uglavnom je bila tiha. No kod nekih bi proizvela isprekidani zvuk. To se dogodilo meni: kad mi je taj uređaj uperio u prsa, zapucketao je. Upitao me: *U kojem dijelu rudnika radiš?* Rekao sam mu da sam u novom sloju, u podetaži. Upitao me: *Je li dolje vruće ili hladno?* Rekao sam mu: *Vruće*.

Ga se okrenuo prema Upravitelju. *To je dovoljan dokaz, nije li? Odsad će se sav rad preusmjeriti na taj dio rudnika. Nema više iskapanja nikla i kositra.*

Da, Ministre Ga, rekao je Upravitelj.

Tek je tada Zapovjednik Ga zamijetio tetovažu na svojim prsima. Osmijeh nevjerice razvukao mu se na ustima. *Gdje si to napravio?* upitao me.

Na moru, rekao sam.

Ispružio je ruku i primio me za rame da pomnije promotri tetovažu na mojem srcu. Nisam se kupao gotovo godinu dana i nikad neću zaboraviti kako mu se ispoliran nokat bjelasao na mojoj koži. *Znaš li tko sam ja?* upitao je. Kimnuo sam. *Bi li mi objasnio tu tetovažu?*

Sve što mi je palo na pamet činilo mi se kao loš izbor. *To je izraz čistog domoljublja*, rekao sam na kraju, *prema našem najvećem državnom blagu*.

Ga je uživao u tom odgovoru. *Da samo znaš*, rekao mi je. A onda se okrenuo prema Upravitelju. *Jeste li čuli ovo?* upitao ga je Ga. *Mislim da sam upravo otkrio jedinog jebenog homoseksualca u ovom zatvoru*.

Ga se pobliže zagledao u mene. Podignuo mi je ruku i primijetio opekline s obuke za podnošenje boli. *Da*, rekao je tonom prepoznavanja. A onda me primio za drugu ruku. Okrenuo ju da prouči krug ožiljaka. Radoznalo je rekao: *Nešto se ovdje dogodilo.*

Zapovjednik Ga potom je koraknuo unatrag i vidio sam kako mu se peta lagano uzdiže. Podignuo sam ruku na vrijeme da blokiram munjevit udarac u glavu. *To sam tražio*, rekao je.

Namjestivši zube, Zapovjednik Ga zvonko je zazviždao i vidjeli smo kako s druge strane zatvorske kapije Zapovjednikov vozač otvara prtljažnik njegova Mercedesa. Vozač je nešto izvukao otamo i čuvari su mu otvorili kapiju. Hodao je prema nama, a što god da je nosio, nije mu bilo ugodno.

Kako se zoveš? upitao me Ga. *Stani, ne treba mi tvoje ime. Poznat ću te po ovome.* Jednim me prstom dodirnuo po prsima. Rekao mi je: *Jesi li kad vidio da je Upravitelj uopće kročio u rudnik?*

Pogledao sam Upravitelja, koji me ošinio pogledom. *Nisam*, rekao sam Zapovjedniku Ga.

Vozač nam je prišao noseći golem bijel kamen. Težio je sigurno dvadeset pet kila. *Uzmite ga*, rekao je Zapovjednik Ga Upravitelju. *Podignite ga da ga svi vide*, i teškom je mukom Upravitelj potegnuo kamen, veći od glave, i namjestio ga na rame. Zapovjednik Ga uperio je detektor u kamen i svi smo ga čuli kako divlja i zuji od energije.

Zapovjednik Ga rekao mi je: *Vidi kako je bijel i kredast. Sad nam je samo ovaj kamen bitan. Jesi li vidio išta slično u rudniku?* Kimnuo sam. Na to se nasmijeshio. *Znanstvenici su rekli da je ovo odgovarajuća vrsta planina, da bi ovoga dolje moglo biti. I sad to znam.*

Što je to? upitao sam ga.

To je budućnost Sjeverne Koreje, rekao je. *Time ćemo našopati Amere.*

Ga se okrenuo prema Upravitelju. *Ovaj zatvorenik ovdje bit će moje oči i uši*, rekao je. *Vratit ću se za mjesec dana i njemu se u međuvremenu ništa neće dogoditi. Ponašat ćete se prema njemu kao što biste se ponašali prema meni. Je li jasno? Zna li što se dogodilo prethodnom upravitelju ovoga zatvora? Zna li što sam mu učinio?* Upravitelj nije rekao ni riječ.

Zapovjednik Ga dao mi je onu elektroničku napravu. *Kad se vratim, očekujem brdo ovakva bijela kamenja*, rekao je. *A ako Upravitelj spusti ovaj kamen prije nego što se vratim, dužan si mi to reći. Ni iz kojeg razloga ne smije ga ispustiti, čuješ li me? Za večerom neka ga drži u krilu. Dok spava, neka mu se podiže i spušta na prsima. Kad on sere, i kamen sere.* Ga je gurnuo Upravitelja, koji je posrnuo nastojeći održati ravnotežu pod opterećenjem. A onda je Zapovjednik Ga šakom – „Stani”, rekla je. „To je on. Prepoznajem svojeg supruga.”

Na trenutak je utihnula, kao da nešto pokušava probaviti. A onda se u krevetu okrenula prema njemu, premostivši razmak između njih. Podignula mu je rukav noćne košulje, prstima prešla preko nazubljenih ožiljaka na nadlaktici. Dlan mu je ispružila na prsima, raširivši prste preko pamuka.

„Je li ovdje?” upitala je. „Tetovaža je ovdje?”

„Nisam siguran da je baš želiš vidjeti.”

„Zašto?”

„Bojim se da će te uplašiti.”

„U redu je”, rekla je. „Možeš mi je pokazati.”

Svukao je košulju, a ona se nagnula bliže da na prigušenu svjetlu promotri svoj portret uvijekovječen tintom, ženu čije su oči i dalje gorjele od žrtve i domoljubnog žara. Promatrala je kako se diže i spušta na njegovim prsima.

„Moj suprug. Nakon mjesec dana vratio se u zatvor, nije li?”

„Vratio se.”

„I pokušao ti je nešto učiniti, nešto ružno, zar ne?”

Kimnuo je.

Rekla je: „Ali ti si bio jači.”

U grlu mu je zapelo.

„Ali ja sam bio jači.”

Pružila je ruku prema njemu i dlan blago prislonila na njegovu tetovažu. Zar su joj prsti zadrhtali od pogleda na ženu koja je nekoć bila? Ili ju je dirnuo ovaj muškarac u njezinu krevetu, koji je tiho zajecao zbog razloga koje ona nije shvaćala?

VEČERAS SAM

stigao kući iz Odjela 42 i shvatio da se mojim roditeljima vid pogoršao do te mjere da sam im morao priopćiti da je pao mrak. Pomogao sam im da legnu u poljske krevete smještene jedan do drugoga pokraj peći, a kad su se ušuškali, praznim su očima zurili u strop. Očeve su oči pobijeljale, no majčine su jasne i izražajne, i katkad mislim da njezin vid nije stradao kao njegov. Ocu sam zapalio cigaretu prije spavanja. Puši Konsole – takav je on muškarac.

„Majko, Oče”, rekao sam. „Moram nakratko izaći.”

Otac je rekao: „Neka te vodi vječna mudrost Kim Jong Ila.”

„Pazi na policijski sat”, rekla je majka.

U džepu sam imao vjenčani prsten Druga Buca.

„Majko”, rekao sam. „Mogu li te nešto pitati?”

„Možeš, sine.”

„Kako to da mi nikad niste odabrali nevjestu?”

„Naša je glavna dužnost prema domovini”, rekla je. „A onda prema vođama, zatim prema – ”

„Znam, znam”, rekao sam. „Prema Partiji, pa prema Povelji Radničke skupštine i tako dalje. No ja sam bio u Omladinskoj brigadi, studirao sam Juche na Sveučilištu Kim Il Sunga. Obavio sam svoju dužnost. Ali suprugu nemam.”

„Zvučiš uznemireno”, rekao je otac. „Jesi li razgovarao sa savjetnikom Songuna u našoj zgradi?” Opazio sam kako mu se prsti desne ruke trzaju. Kad sam bio dijete, tom bi mi rukom raskuštrao kosu. Time bi me umirio kad bi nas susjedi napuštali ili kad bismo vidjeli kako agenti Ministarstva za zaštitu državne sigurnosti odvlače građane iz vlakova. Tako sam znao da je i dalje tu, da je unatoč poremećaju domoljublja moj otac i dalje moj otac, iako je osjećao potrebu da pravoga sebe skriva od svih, čak i od mene. Ugasio sam svijeću.

Međutim, kad sam ih ostavio, kad sam izašao na hodnik, zatvorio vrata i okrenuo ključ, nisam otišao. Potiho sam uho naslonio na vrata i osluškivao. Htio sam doznati mogu li biti svoji, mogu li smanjiti budnost kad napokon ostanu sami u mračnoj i tihoj sobi i razgovarati kao muž i žena. Dugo sam tako stajao, ali nisam čuo ništa. /

Vani na Ulici Sinuiju čak sam i u mraku čuo kako djevojke iz jedinica Juche na pločnicima i zidovima kredom ispisuju revolucionarne slogane. Negdje sam čuo da je jedne noći cijela jedinica upala u neoznačenu građevinsku jamu na Ulici Tongol, no tko zna je li to istina. Krenuo sam prema četvrti Ragwon-dong, gdje su u davna vremena Japanci sklepali kolibe za najtvrdokornije Korejce. Ondje se u prizemlju napuštenog hotela Ryugyong održava nezakonita noćna tržnica. Čak su se i u mraku obrisi hotelskog tornja nalik na raketu crnili u usporedbi sa zvijezdama. Dok sam prelazio most Palgol, cijevi su izbacivale kanalizacijski otpad iz stražnjih dijelova pastelnih stambenih zgrada. Poput sivih listova lopoča zasrane stranice *Rodong Sinmuna* polako su plutale na površini vode.

Transakcije se obavljaju pokraj zahrđalih okana dizala. Dečki u prizemlju ugovaraju uvjete i onda kroz okno doviknu pomoćnicima koji robu – lijekove, knjižice za racioniranu opskrbu, elektroničku opremu, putne propusnice – pomoću užadi spuštaju u kantama. Nekim se tipovima nisam svidio, no jedan je htio razgovarati sa mnom. Bio je mlad, a uho su mu iskasapili agenti

Ministarstva za zaštitu državne sigurnosti jer su ga već bih pokupili zbog piratstva. Pružio sam mu telefon Zapovjednika Ga.

Brzopotezno je otvorio poledinu, izvadio bateriju, liznuo spojnike i provjerio broj na unutrašnjoj kartici. „Ovo je dobro”, rekao je. „Što želiš za to?”

„Mi to ne prodajemo. Treba nam punjač.”

„Mi?”

„Ja”, rekao sam. Pokazao sam mu prsten Druga Buca.

Na prsten se nasmijao. „Ako ne misliš prodati telefon, gubi se odavde.”

Prije nekoliko godina, nakon proslave 15. travnja, cijeli se tim Pubyoka napio i tada sam iskoristio priliku da ukradem jednu njihovu značku. Poslužila bi mi tu i tamo. Sad sam je izvukao i pustio je da se sjaji u mraku. „Treba nam punjač”, rekao sam. „Hoćeš da ti i drugo uho strada?”

„Malo si premlad za Pubyoka, nisi li?”

Bio sam dvostruko stariji od maloga.

Autoritarnim glasom rekao sam: „Vremena se mijenjaju.”

„Da si Pubyok”, rekao je, „već bi mi ruku slomio.”

„Izaberi koju ćeš, rado ću ti udovoljiti”, rekao sam, no čak ni ja u to nisam povjerovao.

„Daj da vidim to”, rekao je i uzeo značku. Proučavao je sliku lebdećeg zida, procjenjivao težinu srebra, palcem prešao preko kožnate pozadine. „Dobro, Pubyoče”, rekao je. „Nabavit ću ti punjač, ali prsten zadrži.” Mahnuo mi je značkom. „Za ovo ćemo se trampiti.”

*

Sljedećeg su se jutra dva teretna kamiona zaustavila i istresla hrpe zemlje na pločnike ispred stambenog bloka Slava planine Paektu, u Ulici Sinuiju broj 29. Zbog posla u Odjelu 42 uglavnom bih se izvukao iz ovakvih zadataka, no ovog puta ne, rekao mi je upravitelj stambenog vijeća. Kampanja Trava za meso provodi se na razini grada i on tu ne može ništa. Upravitelj je uglavnom bio sumnjičav prema meni jer sam sredio da nekoliko stanara odvedu, i mislio je da na posljednjem katu živim zbog paranoje, a ne zato da roditelje zaštitim od loših utjecaja u zgradi.

I tako sam se našao u dvodnevnom ljudskom lancu koji je stubama prenosio kante i kanistre i vrećice pune zemlje sve do krova. Katkad bi se u mojoj glavi javio glas koji je prepričavao događaje koji su se zbivali, kao da piše moju biografiju dok je ja proživljavam, kao da sam ja jedina publika te životne priče. No rijetko sam kad imao priliku taj glas prenijeti na papir – do kraja drugog dana, kad sam se spustio na prvi kat, zadnji u redu za kupanje u vodi koja je tad već bila hladna i siva, glas je nestao.

Roditeljima sam pripremio začinjenu repu s gljivama koje je stara udovica na drugom katu uzgajala u teglicama za *kimchi*. Struja je bila isprekidana pa se činilo kao da žućkasto svjetlo na punjaču nikad neće pozelenjeti. Majka me obavijestila da je na terenu za golf u društvu ministra vanjskih poslova Burundija Kim Jong Il odigrao jedanaest polja jednim udarcem. Vijest o siromaštvu u Južnoj Koreji rastužila je mojeg oca. Zvučnik je prenosio veliku reportažu o gladi na Jugu. *Dragi Vođa šalje im pomoć*, rekao mi je. *Samo da izdrže do ujedinjenja*. Od gljiva, urin mi je bio zahrđalo ružičaste boje.

Sad kad smo krov prekrili s dvadeset centimetara zemlje, razmišljao sam samo o povratku u Odjel 42 da vidim oporavlja li se Zapovjednik Ga.

„Stani malo”, rekao mi je sljedećeg jutra upravitelj stambenog vijeća. S ruba krova prstom je

pokazao na cestu, na kamion pun koza. Budući da su mi roditelji nemoćni, moram odraditi njihov dio. Naravno, uže i koloturnik najbolje bi poslužili, ali mi smo ih nosili preko ramena, zgrabivši ih sprijeda za noge kao da su ručke. Koprcale bi se kao lude prvih desetak katova, a onda bi pokleknule pred tamom betonskog stubišta te pognule glavice i zažmirile zbog pomirenja sa sudbinom. Znao sam da su prisebne i žive zbog onoga što se nije vidjelo, zbog onoga što se samo na vratu osjetilo: njihova brza srdašća koja su luđački ustreptala.

Travi treba nekoliko tjedana da naraste pa je formiran tim koji će svaki dan odlaziti na misiju prikupljanja zelenila u parku Mansu kako bismo nahranili koze. Upravitelj je znao da mu nije pametno izazivati sreću sa mnom. Promatrali smo koze kako oprezno kruže po krovu. Jednog su jarića pritisnuli uz rub i istisnuli ga preko. Glasno se čuo cijelim putem do tla, no ostale su se koze ponašale kao da se ništa nije dogodilo.

Preskočio sam kupanje da požurim na tržnicu u Yanggakdu. Dobio sam sramotno malo za prsten Druga Buca. Kao da svatko prodaje vjenčano prstenje. Zaudarajući na koze, kući sam se vozio podzemnom noseći tikvicu, sušene lignje, papirnatu vrećicu kineskog kikirikija i vreću s pet kila riže. Teško je ne primijetiti kako te putnici u podzemnoj odmjere s gađenjem a da te i ne pogledaju.

Roditeljima sam priredio gozbu i svi smo bili dobro raspoloženi. Za tu sam priliku upalio i drugu svijeću. Usred večere žućkasta je lampica na punjaču postala zelena. Zamišljao sam valjda da ću stajati na krovu pod zvijezdama kad uputim prvi poziv s telefona Zapovjednika Ga, kao da će mi pred očima biti cijeli svemir dok prvi put upotrijebim uređaj kojim mogu doprijeti do bilo koga na svijetu. Međutim, igrao sam se njime dok smo jeli, pretraživao izbornike. Telefon je imao latinična slova, ali ja sam ionako samo tražio brojeve, no nijedan dolazni ni odlazni poziv nije bio zabilježen.

Otac je čuo zvuk koji su tipke proizvodile. „Zar si nešto donio?” upitao je.

„Nisam”, rekao sam mu.

Na trenutak mi se učinilo kao da je majka pogledom okrnula telefon, no kad sam je pogledao, nepomično je buljila ispred sebe uživajući u rahloj bijeloj riži – točkice za rižu prestale su stizati prije nekoliko mjeseci i dugo smo živjeli na prosu. Nekoć su pitali odakle mi novac za nabavu hrane na crnom tržištu, ali više ne pitaju. Nagnuo sam se prema majci. Podignuo sam telefon i polako joj njime zamahnuo ispred očiju. Ako ga je i zamijetila, nije to pokazala.

Vratio sam se tipkovnici. Nije bila stvar u tome što ničiji broj nisam znao – a nisam – već u tome što sam tek u tom trenutku shvatio da nemam koga nazvati. Nije bilo žene, kolege pa čak ni rođaka kojemu bih se javio. Zar nijednog prijatelja nemam?

„Oče”, rekao sam. Jeo je omiljeni slani kikiriki prepržen s ljutom papričicom. „Oče, da se nekome možeš javiti, bilo kome, kome bi se javio?”

„Zašto bih se ikome javljao?” upitao je. „Nemam potrebe za tim.

„Nije to potreba”, rekao je. „To je želja, recimo da želiš nazvati prijatelja ili rođaka.”

„Naša Partija ispunjuje nam sve potrebe”, rekla je majka.

„A što je s tvojoj tetom?” upitao sam oca. „Zar nemaš tetu na Jugu?”

Očevo je lice bilo prazno, bezizražajno. „Nemamo nikakve veze s tom korumpiranom i kapitalističkom nacijom”, rekao je.

„Osuđujemo je”, rekla je majka.

„Hej, pa ne pitam vas kao državni ispitivač”, rekao sam im. „Ja sam vam sin. Ovo je obiteljski razgovor.”

Jeli su u tišini. Vratio sam se telefonu, prebirući mu po funkcijama koje su očito sve bile

zaključane. Otipkao sam nekoliko nasumičnih brojeva, no telefon se nije htio spojiti na mrežu iako sam toranj za mobilne mreže vidio s prozora. Povećavao sam i smanjivao jačinu zvuka, no zvonjava se uporno nije htjela oglasiti. Pokušao sam pokrenuti fotoaparat, no nije htio slikati. Izgleda da ću ga ipak prodati. I dalje mi je smetalo što se nisam mogao dosjetiti nikoga koga bih nazvao. U glavi sam preletio po popisu svojih profesora, no dvoje najdražih završilo je u radnim logorima – stvarno me boljelo kad sam se potpisivao na njihove naloge za obustavu pobunjeničkog djelovanja, no bila je to moja dužnost, tada sam već bio pripravnik Odjela 42.

„Čekajte malo, sjetio sam se”, rekao sam. „Kad sam bio mah, k nama je dolazio jedan par. Vas četvero kartalo bi dokasna. Zar vas ne zanima što se dogodilo s njima? Zar im se ne biste rado javili da možete?”

„Mislim da za te ljude nikad nisam čuo”, rekao je otac.

„Siguran sam”, rekao sam mu. „Jasno ih se sjećam.”

„Ne”, rekao je. „Zabunio si se.”

„Oče, to sam ja. Ovdje nema nikoga drugog. Nitko nas ne sluša.”

„Prestani s tim opasnim pričama”, rekla je majka. „Ni s kim se nismo sastajali.”

„Ne kažem da ste se i s kim sastajali. Vas četvero kartalo je nakon što bi se tvornica zatvorila. Smijali ste se, pili *shoju*.” Posegnuo sam da oca primim za ruku, ali dodir ga je iznenadio, trznuo se. „Oče, to sam ja, tvoj sin. Primi mi ruku.”

„Ne dovodi u pitanje našu odanost”, rekao je otac. „Je li ovo test?” upitao me. Bijelim je očima zvjerao po sobi. „Testiraju nas?” upitao je zrak.

Postoji razgovor koji svaki otac vodi sa svojim sinom, u kojemu djetetu objasni da postoje određeni načini ponašanja, da postoje stvari koje moramo izreći, no iznutra smo mi i dalje mi, mi smo obitelj. Bilo mi je osam godina kad je otac sa mnom vodio takav razgovor. Sjedili smo pod drvetom na brdu Moranbong. Rekao mi je da je naš put predodređen. Na tom putu treba postupati točno onako kako nas upućuju znakovi i poslušati sve objave. Čak i tim putem kročimo rame uz rame, rekao je, izvana moramo djelovati sami, a iznutra ćemo se držati za ruke. Nedjeljom su tvornice bile zatvorene pa je zrak bio čist, i zamišljao sam kako se taj put ispred mene širi kroz dolinu rijeke Taedong, put uz koji rastu vrbe, nadsvođen neobičnim bijelim oblacima koji se kreću u jednini. Jeli smo led s okusom bobica i slušali starce za pločama *chang-gija* i treskanje karta u žustroj igri *go-stop*a. Ubrzo su ml misli obuzele drvene jedrilice poput onih kakvim se na jezeru igraju djeca *yang-bana*. No moj me je otac na tom putu i dalje pratio.

Rekao mi je: „Osuđujem ovog dječaka jer ima plavi jezik.”

Nasmijali smo se.

Prstom sam pokazao na oca. „Ovaj građanin jede gorušicu.”

Netom prije po prvi put kušao sam korijen gorušice, a pogled na mojem licu nasmijao je roditelje. Sve gorušično sad mi je bilo smiješno.

Moj otac obratio se nevidljivom autoritetu u zraku. „Ovaj dječak gaji kontrarevolucijske misli prema gorušici. Treba ga poslati na farmu sjemenki gorušice da ispravi svoje gorušičave stavove.”

„Ovaj tata jede ledenice s govancima od gorušice”, rekao sam.

„Ta je dobra. Primi me za ruku”, rekao mi je. Svoju sam ručicu ugnijezdio u njegovu, a uto su mu se usta ražestila od mržnje. Dreknuo je: „Osuđujem ovog građanina kao imperijalističku marionetu koju treba pritvoriti i suditi joj zbog zločina protiv države.” Lice mu je bilo crveno, otrovno. „Svjedočio sam njegovim žučljivim kapitalističkim bljuvotinama i izdajničkoj prljavštini kojom je htio zatrovati naše umove.”

Starci su se okrenuli od igre i promatrali nas.

Bio sam prestrašen, na rubu suza. Moj je otac rekao: „Vidiš, moja su usta to izgovorila, ali moja ruka, moja je ruka čuvala tvoju. Ako tvoja majka ikad takvo što meni bude morala reći da vas zaštititi, znaj da se iznutra ona i ja držimo za ruke. I ako ti jednog dana takvo što budeš meni morao reći, ja ću znati da to nisi stvarno ti. To je iznutra. Iznutra će se otac i sin uvijek držati za ruke.”

Ispružio je ruku i raskuštrao mi kosu.

*

Bilo je gluho doba noći. Nisam mogao spavati. Pokušavao sam zaspati, ali samo sam ležao na svojem poljskom krevetu i razbijao glavu time kako je Zapovjednik Ga uspio promijeniti svoj život i postati netko drugi. Bez ikakva traga tko je bio prije. Kako umakneš rezultatima Testa partijske podobnosti i izbjegneš dvanaest godina nastavničkih procjena ispravnosti razmišljanja? Imao sam osjećaj da je Zapovjednikova skrivena priča puna poglavlja s prijateljima i pustolovinama i na tome sam mu zavidio. Nije mi bilo važno što je najvjerojatnije smaknuo voljenu ženu. Kako je uopće pronašao ljubav? Kako je to izveo? I je li ga ljubav pretvorila u nekoga drugog ili se, kako sam posumnjao, ljubav odjednom pojavila kad je preuzeo novi identitet? Pretpostavio sam da je Ga iznutra ostao ista osoba, no vanjština mu je bila posve nova. To poštujem. No ne bi li stvarna promjena, ako želiš ići do kraja, za sobom povukla i novi život iznutra?

Za ovog Zapovjednika Ga dosje nije ni postojao – imao sam samo dosje Druga Buca. Neko bih se vrijeme vrtio u krevetu, pitajući se kako je Ga tako smiren, a onda bih ponovno upalio svijeću i proučavao Bucov dosje. Znao sam da su mi roditelji budni, da leže sasvim mirno, pravilno dišući i slušajući kako trijem dosje Druga Buca u potrazi za bilo kakvom naznakom o identitetu Zapovjednika Ga. Po prvi put zavidio sam Pubyocima na njihovoj sposobnosti da izvuku odgovore.

A onda se začuo kratak, jasan zvuk telefona. *Bing*, zazvonio je.

Telefon na stolu počeo je treperiti jarkim zelenim svjetlom.

Uzeo sam telefon i otvorio ga. Na malenom ekranu stajala je slika, fotografija pločnika, na tom pločniku zvijezda i u zvijezdi dvije riječi na engleskome: „Ingrid” i „Bergman”. Fotografija je uslikana na danjem svjetlu.

Vratio sam se dosjeu Druga Buca, tražeći bilo kakvu sliku s takvom zvijezdom. To su bile same standardne fotografije – primanje u Partiju, dodjela značke Kim Il Sunga u dobi od šesnaest godina, zakletva vječne odanosti. Prelistao sam do fotografije njegove mrtve obitelji, zabačenih glava, iskrivljenih na podu. A opet tako netaknuti. Djevojčice u bijelim haljinicama. Majka u zagrljaj stišće starije djevojčice, a za ruku drži najmlađu. Probolo me kad sam ugledao njezin vjenčani prsten. Sigurno im je bilo teško, otac nedavno uhićen, a ovdje su na nekom formalnom obiteljskom okupljanju bez njega podlegnuli „vjerojatno ugljičnom monoksidu”. Teško je zamisliti što znači izgubiti obitelj, da netko koga voliš samo tako nestane. Sad mi je bilo jasnije zašto nas je Buc u jami upozorio da budemo spremni, da pripremimo plan. Osluškiavao sam nečujnost svojih roditelja u toj zamračenoj sobi i pitao se trebam li imati spreman plan kad izgubim jednoga od njih, ako je Buc na to mislio.

Kako je obitelj Druga Buca bila zgurena na podu, oko je nagoniski odlutalo tamo. Tek sam tada primijetio da je na stolu iznad njih stajala konzerva bresaka, neznatan detalj u odnosu na cijelu sliku. Nareckani rub konzerve bio je pogurnut unatrag i tada sam shvatio da metoda kojom će

Zapovjednik Ga opravdati izostanak iz ostatka svoje biografije, kad god to bude htio, stoji upravo na stoliću pokraj njegova kreveta.

*

U Odjelu 42 pod vratima prostorije Pubyoka provlačio se trak svjetlosti. Potiho sam se provukao pokraj njih – s tim tipovima nikad ne znaš ostaju li dokasna ili stižu rano.

Zapovjednika Ga zatekao sam kako mirno spava, no njegove konzerve bresaka više nije bilo.

Prodrmao sam ga da se probudi. „Gdje su breskve?” upitao sam ga.

Protrljao je lice, prsima začesljao kosu. „Je li dan ili noć?” upitao je.

„Noć.”

Kimnuo je. „I osjećam se kao da je noć.”

„Breskve”, rekao sam. „Jesi li breskvama nahranio glumicu i njezinu djecu? Jesi li ih tako ubio?”

Ga se okrenuo prema stoliću. Ondje nije bilo ničega. „Gdje su mi breskve?” upitao me. „To su posebne breskve. Moraš ih naći prije nego što se dogodi nešto strašno.”

Upravo sam tada vidio Q-Kee kako prolazi hodnikom. U tri i trideset ujutro! Udarničke zviždaljke neće se oglasiti još dva sata. Dozivao sam je, ali ona je samo prošla.

Okrenuo sam se prema Zapovjedniku. „Želite li mi kojim slučajem reći što je Bergman?”

„Bergman?” upitao je. „Nemam pojma o čemu – ”

„A Ingrid?”

„Ma ta riječ ne postoji”, rekao je.

Na trenutak sam se zagledao u njega. „Jeste li je voljeli?”

„I dalje je volim.”

„Ali kako?” upitao sam. „Kako ste postigli da vam uzvрати ljubav?”

„Zbog intimnosti.”

„Intimnosti? Što je to?”

„Intimnost je kad dvoje ljudi dijeli sve, kad među njima nema tajni.”

Morao sam se nasmijati. „Nema tajni?” upitao sam ga. „To nije moguće. Tjedne i tjedne utrošimo izvlačeći biografije iz ispitanika, a kad god ih spojimo na autopilot, izleti im neki ključan detalj koji smo propustili. Da svaku tajnu izvučeš iz nekoga, oprostite, ali to jednostavno nije moguće.”

„Ne”, rekao je Ga. „Ona tebi otkrije svoje tajne. Ti njoj otkriješ svoje.”

Ugledao sam Q-Kee kako ponovno prolazi, a ovoga puta na glavi je nosila svjetiljku. Ostavio sam Zapovjednika da je sustignem – bila je u prednosti za cijelu duljinu hodnika. „Što radiš ovdje usred noći?” doviknuo sam joj.

Kroz hodnik je odjeknuo njezin odgovor: „Ja sam predana.”

Sustignuo sam je na stubištu, no nije usporila. Nosila je neki uređaj iz radionice, ručnu pumpu spojenu na komad gumene sonde, kojom se koristi za ispumpavanje želuca ispitanika – nateknuće organa zbog prisilnog ulijevanja tekućina treće je na ljestvici najbolnijih taktika prisile.

„Kamo ćeš s time?” upitao sam.

Kat po kat uvijali smo se sve dublje kroz zgradu.

„Nemam vremena”, rekla je.

Čvrsto sam je zgrabio za lakat i naglo je povukao. Očito nije naviknula na takvo ponašanje.

„Pogriješila sam”, rekla je, „ali stvarno moramo požuriti.”

Dva kata niže stigli smo do jame i zatekli otvorena vratašca.

„Ne”, rekao sam. „Nemoj mi reći.”

Izgubila se niz ljestve, a kad sam krenuo na pod, vidio sam Druga Buca kako se koprca na podu, kraj njega izlivenu limenku bresaka. Q-Kee borila se s njegovim grčevima da mu sondu ugura niz grlo. Iz usta mu je potekla crna slina, oči su mu se iskrenule, jasni simptomi botulizma.

„Pusti”, rekao sam. „Otrov mu je već došao do živčanog sustava.

Frustrirano je zarežala. „Znam, zajebala sam”, rekla je.

„Nastavi.”

„Nisam smjela, znam”, rekla je. „Ali on sve zna.”

„Znao je.”

„Da, znao je.” Izgledala je kao da želi opaliti Bucovo uzdrhtalo tijelo. „Mislila sam da ću, ako sama zagrizem u to, doznati o čemu je tu riječ. Došla sam ovamo i pitala ga što želi, i on je rekao breskve. Rekao je da je to jedino što na ovom svijetu želi.” A onda ga je zaista i udarila, no očito joj to nije pružilo zadovoljstvo. „Rekao je da će mi ujutro sve ispričati ako mu večeras donesem breskve.”

„Kako je znao je li dan ili noć?”

Odmahnula je glavom. „Još jedan zajeb. Rekla sam mu.”

„U redu je”, rekao sam joj. „Svaki pripravnik u tome pogriješi.”

„No usred noći”, rekla je, „odjednom sam osjetila da nešto ne valja pa sam sišla i zatekla ga u ovakvu stanju.”

„Mi ne reagiramo na temelju osjećaja”, rekao sam joj. „To rade Pubyoci.”

„E, pa što smo izvukli iz Buca? Ništa zapravo. Što smo izvukli iz Zapovjednika Ga? Jebenu bajku i upute za izdrkavanje vola.”

„Q-Kee”, rekao sam. Primio sam se za kukove i duboko udahnuo.

„Nemojte se ljutiti na mene”, rekla je. „Vi ste Druga Buca pitali o konzerviranim breskvama. Vi ste mu rekli da je Zapovjednik Ga ovdje u zgradi. Buc je samo zbrojio dva i dva.”

Bila je spremna odjuriti. „I još nešto”, rekla je. „Sjećate li se kako je Zapovjednik Ga pitao jesu li to njegove ili Bucove breskve? Kad sam Drugu Bucu dala konzervu, pitao me istu stvar.”

„Što si mu rekla?”

„Što sam ja njemu rekla?. Ništa”, rekla je. „Ja sam ispitivačica, jeste li zaboravili?”

„Krivo”, rekao sam joj. „Ti si pripravnica.”

„To je istina”, rekla je. „Ispitivači su oni koji dobiju što traže.”

*

Iza ćelija u kojima se provodi početna obrada novih ispitanika nalazi se središnji ormar za imovinu. Na glavnom je katu, a prije odlaska otišao sam onamo pronjuškati. Sve što ima ikakvu vrijednost agenti Ministarstva za zaštitu državne sigurnosti zaplijene davno prije nego što ispitanici dođu ovamo. Od početka do kraja redova proučavao sam oskudnu imovinu koju su ljudi uza se imali prije posljednjeg dolaska ovamo. Puno sandala. Državni neprijatelji uglavnom nose broj četrdeset, to sam prvo zamijetio. Bilo je tu žirova iz njihovih džepova, grančica kojima su čistili zube, ranaca punih krpa i pribora za jelo. Pokraj naljepnice s imenom Druga Buca pronašao sam konzervu bresaka s crveno-zelenom etiketom, uzgojenih u Manpu, konzerviranih u Tvornici

voća 49.

Uzeo sam konzervu bresaka i krenuo kući.

Podzemna je počela voziti, a gužvajući se u jednom od vagona, nisam se isticao među četama tvorničkih radnika u sivome dok smo se nenamjerno u smjenama naslanjali jedni na druge. Pred očima mi se javljala Bucova obitelj, prelijepe djevojčice u bijelim haljinicama. Nadao sam se da moja slijepa majka nije spalila stan kuhajući doručak. Nekako bi to svaki put izbjegla. Čak i sto metara ispod zemlje svi smo začuli pet eksplozija jutarnjih udarničkih zviždaljki.

OČI ZAPOVJEDNIKA GA

otvorile su se i ugledale dječaka i djevojčicu kako stoje u podnožju kreveta i netremice ga promatraju. Bili su tek odsjaj prvih zraka sunca u svojoj kosi, tanko plavetnilo na jagodicama. Zažmirio je i iako mu se učinilo da je prošla tek sekunda, očito je zaspao jer kad je ponovno otvorio oči, dječaka i djevojčice više nije bilo.

U kuhinji je zatekao stolac naslonjen na šank, i tu su bili, gore visoko, zagledavajući se u otvorena vratašca ormarića.

Upalio je vatru pod tavom od ugljičnog čelika, nasjeckao luk i žličicom dolio ulja.

„Koliko je pištolja unutra?” upitao ih je.

Dječak i djevojčica pogledali su se. Djevojčica je podignula tri prstića.

„Je li vam itko pokazao kako se drži pištolj?”

Zatresli su glavom.

„Onda znate da ih ne smijete dirati, je li tako?”

Kimnuli su.

Miris kuhanja izmamio je lavež psa s balkona.

„Dodite”, rekao je. „Moramo pronaći gdje vam je otac od majke sakrio cigarete prije nego što se probudi bijesna poput psa u zoološkom vrtu.”

U pratnji Žige Zapovjednik Ga temeljito je pretražio kuću, lupkajući stopalom po obrubnim daskama, pogledavajući ispod pokućstva. Žigo je njušio i lajao na sve što je Ga dodirnuo, a djeca su ostala iza njih, oprezna ali znatiželjna. Ga nije znao što traži. Polako se kretao od sobe do sobe, primijetivši zagletanu cijev dimnjaka na mjestu gdje je nekoć stajala peć. Zamijetio je mrlju nabreklih žbuke, vjerojatno od curenja s krova. Blizu ulaznih vrata opazio je tragove na podnim daskama. Nožnim je prstima prešao preko ogrebotina, a zatim podignuo pogled.

Dovukao je stolac, stao na nj i otkrio da jedan dio štukature viri. Posegnuo je iza njega, u zid, i izvadio štek cigareta.

„A”, rekao je dječak. „Sad mi je jasno. Tražili ste skrovišta.”

Dijete mu se tada obratilo prvi put.

„Tako je”, rekao je dječaku.

„Eno još jednoga”, rekao je dječak. Prstom je pokazao na portret Kim Jong Ila.

„Šaljem vas na tajnu misiju”, rekao im je i dao im kutiju cigareta. „Ove cigarete morate uvući majci pod jastuk i ne smijete je probuditi.”

Za razliku od majčinih, djevojčičini su izrazi lica bili suptilni i gotovo neprimjetni. Brzinskim izbacivanjem usne dala je do znanja da je ovo znatno ispod njezinih špijunskih sposobnosti, no misiju je svejedno prihvatila.

Kad je maknuo pregolem portret Dragoga Vođe, Zapovjednik Ga pronašao je stare police uvučene u zid. Većinu je zauzeo *laptop*, no na gornjim policama otkrio je kvadar američkih novčanica od sto dolara, vitamine, proteinski prah i bočicu testosterona s dvije šprice.

Luk se zacaklio i poprimio sladak okus, pocrnjevši na rubovima. Dodao je jaje, prstohvat bijelog papra, listove celera i jučerašnju rižu. Djevojčica je izvadila tanjure i pastu od papričica. Dječak ih je poslužio. Majka je izašla, napola uspavana, s upaljenom cigaretom u ustima. Prišla je

stolu, za kojim su djeca susprezala znakovite osmijehe.

Povukla je dim i izdahnula. „Što je?” upitala je.

Za doručkom, djevojčica je upitala: „Je li istina da ste bili u Americi?”

Ga je kimnuo. Jeli su s kineskih tanjura srebrnim štapićima.

Dječak je rekao: „Čuo sam da se ondje hrana plaća.”

„To je točno”, rekao je Ga.

„A stan?” upitala je djevojčica. „Daje li se novac za to?”

„Ili za autobus”, upitao je dječak. „Ili za zoološki vrt – da je li se novac da vidiš zoološki?”

Ga ih je zaustavio. „Ondje ništa nije besplatno.”

„Čak ni filmovi?” upitala je Sun Moon pomalo uvrijeđeno.

„Jeste li bili u Disneylandu?” upitala je djevojčica. „Čula sam da je to najbolje mjesto u Americi.”

Dječak je rekao: „Čuo sam da je američka hrana odvratna.”

Zapovjedniku su ostala tri zalogaja, no tu je stao i sačuvao ih za psa.

„Hrana je dobra”, odgovorio je. „Ali Amerikanci sve upropaste sirom. Prave ga od životinjskog mlijeka. Amerikanci ga stavljaju na sve – na jaja za doručak, na rezance, tope ga na mljevenom mesu. Kažu da Amerikanci mirišu na maslac, ali ne, mirišu na sir. Na toplini se pretvara u narančastu tekućinu. U sklopu zadatka koji mi je dao Dragi Vođa korejskim kuharima moram pomoći da stvore sir. Cijeli se tjedan naš tim morao mučiti s time.”

Sun Moon ostalo je još malo hrane na tanjuru, ali na spomen Dragoga Vođe, ugasila je cigaretu u riži.

To je bio znak da je doručak završio, no dječak je imao još jedno pitanje. „Je li istina da psi u Americi imaju vlastitu hranu i da je u konzervama?”

Ta je pomisao šokirala Zapovjednika, tvornica konzerva posvećena psima. „Koliko znam, ne”, rekao je.

*

Sljedećih tjedan dana Zapovjednik Ga nadgledao je tim kuhara koji su osmišljavali jelovnik za američku delegaciju. Dak-Hoa zadužili su da pomoću rekvizita iz Glavnog filmskog studija izgradi ranč u teksaškom stilu, na temelju Zapovjednikovih crteža torova od borovine, ograda od šikara, ognjišta za žigosanje i staje. Odabrana je lokacija istočno od P'yongyanga, s više čistina i manje građana. Drug Buc nabavio je sve od uzoraka za *guayabere* do postolarskih kalupa za kaubojske čizme. Kola s poljskom kuhinjom bila su najveći izazov Drugu Bucu, no pronašli su ih u jednom japanskom zabavnom parku i poslali tim da ih dopremi.

Odlučeno je da se sjevernokorejski motorni rezač korova neće proizvoditi jer su ispitivanja pokazala da je komunistička kosa s oštricom od metra i pol učinkovitiji alat za raskrčivanje šikare. Izgrađena je bara i napunjena jeguljama iz rijeke Taedong, najpohlepnijim i najboljim protivnikom u sportu pecanja. Ekipe građana dobrovoljaca poslali su u gorje Sobaek da ulove nekoliko mokasina, najotrovnijih domaćih zmija, radi vježbe pucanja.

Skupinu majki djece glumaca iz Dječje kazališne palače angažirali su za aranžiranje košara s darovima. Iako nisu mogli pronaći teleću kožu za šivanje rukavica, odabran je najmekši zamjenski materijal – šteneca koža. Umjesto američkog viskija izabrali su jaku zmijsku rakiju s obronaka Hamhunga. Burmanska hunta darovala je pet kilograma sušene tigrovine. Puno se raspravljalo o

tome koje cigarete najzornije utjelovljuju sjevernokorejski narod. Na kraju su izabrali Prolot.

No nije se samo radilo. Svakog se dana Zapovjednik Ga počastio dugim ručkom u kazalištu Moranbong, u kojem bi posve sam gledao neki drugi film Sun Moon. Svjedočio je njezinoj žestokoj žilavosti u filmu *Porobljivači padaju*, osjetio njezinu neograničenu moć patnje u *Očevini bez majke*, prepoznao njezinu zavodljivu lukavost u *Slavi svake slave* i kući pošao pjevajući domoljubne pjesme nakon *Uzdignimo stijeg visoko!*

Svakoga jutra prije posla, dok su krošnje bile žive od zeba i palčica, Zapovjednik Ga poučavao je djecu izradi zamki za ptice od tankih končanih niti. S kamenom za klopku i grančicom za otonac oboje su postavili zamke na balkonsku ogradu i mamili ptice sjemenkama celera.

Nakon što bi popodne stigao kući, Zapovjednik Ga učio je djecu radu. Kako se nikad dotad nisu okušah u radu, dječaku i djevojčici bilo je to novo i zanimljivo, iako im je Ga morao pokazati baš sve, na primjer kako se stopalom zabija lopata u zemlju i kako da klekneš kad krampom zamahneš u tunelu. Djevojčica je rado bježala od školske uniforme i nije se bojala zemlje u tunelu. Dječak je uživao vukući kante zemlje uz ljestve i tegleći ih na balkon, s kojeg ih je polako istresao na obronke.

Dok je Sun Moon svake večeri djecu uspavljivala pjesmom, on je istraživao *laptop*, koji se uglavnom sastojao od karata koje nije razumio. Doduše, sadržavao je i dosje s fotografijama, stotinama fotografija, koje je bilo teško gledati. Slike nisu bile znatno drukčije od Mongnaninih: slike muškaraca koji u fotoaparata gledaju s mješavinom strepnje i poricanja onoga što ih čeka. A bilo je tu i slika „poslije”, na kojima su se muškarci – okrvavljeni, zdrobljeni, polugoli – zalijepili za pod. Slike Druga Buca bile su osobito teške.

Svake je noći ona spavala na svojoj strani kreveta, a on na svojoj.

Vrijeme je za spavanje, rekao bi joj, a ona bi rekla, *Lijepo sanjaj*.

Potkraj tjedna od Dragoga je Vođe stigao scenarij. Naslov je bio *Krajnje žrtve*. Sun Moon ostavila ga je na stolu na kojem ga je dostavljač odložio i cijeli mu je dan prilazila i odmicala se, kružeći noktom po razmaku između zuba.

Konačno je potražila utjehu u udobnosti svojega kućnog ogrtača i rukopis ponijela u spavaću sobu, gdje ga je uz pomoć dviju kutija cigareta iznova i iznova iščitavala cijeli dan.

U krevetu te noći, on je rekao: *Vrijeme je za spavanje*. Ona nije rekla ništa.

Rame uz rame zurili su u strop.

„Muči te scenarij?” upitao je. „Kakav ti je lik namijenio Dragi Vođa?”

Sun Moon razmišljala je o tome neko vrijeme. „Ona je jednostavna žena”, rekla je Sun Moon. „Živi u jednostavnijim vremenima. Suprug joj je otišao ratovati protiv imperijalista. Bio je dobar čovjek, svima drag, ali kao upravitelj poljoprivredne zadruge bio je blag i proizvodnja je patila. Tijekom rata seljaci su zamalo umrli od gladi. Prođu četiri godine, pretpostave da je poginuo. I upravo se tada vraća. Suprug jedva prepoznaje suprugu, a on sam posve drukčije izgleda – u borbi je zadobio opekline. U ratu je ogrubio, hladan je nadzornik. No urod se poveća, a žetva je obilna. U seljacima raste nada.”

„Da pogodim”, rekao je Zapovjednik Ga. „U tom trenutku njegova supruga počne sumnjati da to nije njezin pravi suprug, a kad pronađe dokaz, mora odlučiti hoće li žrtvovati osobnu sreću za dobrobit drugih.”

„Zar je scenarij tako očit?” upitala je. „Tako očit da sadržaj prozre čovjek koji je pogledao tek jedan film?”

„O kraju sam samo nagađao. Možda ima kakav obrat u kojem poljoprivredna zadruga ispuni kvote, a žena bude ispunjena.”

Izdahnula je. „Nema obrata. Zaplet je isti kao svi drugi. Trpim i trpim i onda dođe kraj.”

Glas Sun Moon u mraku bio je opterećen tugom, kao u posljednjem monologu *Očevine bez majki* tijekom kojega Japanci stežu okove glavnom ženskom liku kako ne bi nautila sama sebi tijekom svih budućih pokušaja bijega.

„Tvoji filmovi nadahnjuju gledatelje”, rekao je.

„Stvarno?”

„Mene nadahnjuju. A tvoja gluma ljudima pokazuje da iz patnje može nastati nešto dobro, da može biti plemenita. To je bolje od istine.”

„A koja je istina?”

„Da u njoj nema smisla. To je nešto što se katkad dogodi, a čak i ako trideset tisuća drugih pati uz tebe, i dalje patiš sam.”

Nije rekla ništa. Pokušao je ponovno.

„To bi ti trebao biti kompliment”, rekao joj je. „Uza sve čemu se Dragi Vođa mora posvetiti, cijeli je tjedan proveo osmišljavajući novi film za tebe.”

„Zar si zaboravio da si zbog njegove psine pokupio batine pred svim *yangbanima* u P’yongyangu? O, pa uživati će do besvijesti kad me vidi kako glumim u još jednom filmu koji nikad neće doći u kina. Bit će mu beskrajno zabavno gledati me kako glumim ženu koja se mora podati novom suprugu.”

„Ne želi te poniziti. Amerikanci stižu za dva tjedna. Posvetio se ponižavanju najveće nacije na svijetu. Muža ti je zamijenio u javnosti. Oduzeo ti je *Ženu za utjehu*. Dokazao je što je htio. Da ti u ovoj fazi stvarno želi nautiti, to bi i učinio.”

„Da ti ja nešto kažem o Dragome Vođi”, rekla je. „Kad želi da više izgubiš, onda ti više i daje.”

„Meni je zamjerao, a ne tebi. Zašto bi – ”

„Eto”, rekla je. „Eto dokaza da ništa nisi shvatio. Odgovor je taj da Dragom Vođi ne treba razlog.”

Okrenuo se na bok i pogledali su se oči u oči.

„Promijenit ćemo rukopis”, rekao je.

Na trenutak je utihnula.

„Uzet ćemo *laptop* tvojeg muža i u novu verziju ubaciti obrat. Seljaci će ispuniti kvote, a žena pronaći svoju sreću. Možda se prvi suprug iznenada vrati u trećem činu.”

„Znaš li što ti sad govoriš?” rekla je. „Ovo je rukopis Dragoga Vođe.”

„Ja znam da je Dragome Vođi važno zadovoljstvo. I da cijeni lukava rješenja.”

„A što je tebe uopće briga?” upitala je. „Rekao si da će te se riješiti kad dođu Amerikanci.”

Okrenuo se na leđa. „Da”, rekao je. „To isto.”

Sad je on utihnuo.

„Mislim da ne bih prvog muža vratila iz rata”, rekla je. „Onda bi došlo do okršaja, a to bi kod gledatelja utjecalo na osjećaj časti, a ne dužnosti. Recimo da je upravitelj druge poljoprivredne zadruge ljubomoran na uspjeh opečenog čovjeka. Taj je drugi upravitelj korumpiran i uz pomoć korumpiranoga partijskog dužnosnika nabavi potpisani nalog da njezina supruga pošalju u logor za ponovno obrazovanje kao kaznu za prethodne niske kvote.”

„Shvaćam”, rekao je Zapovjednik Ga. „Umjesto da se žena nađe u zamci, opečen je taj koji ima izbor. Ako prizna da je varalica, može slobodno posramljen otići. No ako ustraje u tome da je njezin suprug, časno odlazi u logor.”

Sun Moon rekla je: „Supruga je gotovo sigurna da se ispod opeklina ne krije njezin suprug. No što ako je pogriješila, što ako je otvrdnuo zbog divljaštva rata, što ako dopusti da odvedu oca

njezine djece?”

„E to je priča o dužnosti”, rekao je. „Što se onda dogodi s tom ženom? Kakav god ishod bio, ona ostaje sama.”

„Što se dogodi sa ženom?” Sun Moon upitala je sobu.

Žigo je ustao i zagledao se u zamračenu kuću.

Zapovjednik Ga i Sun Moon pogledali su se.

Kad je pas počeo režati, dječak i djevojčica probudili su se. Sun Moon navukla je ogrtač dok je Zapovjednik Ga zaštitivši dlanom plamen svijeće pošao za psom do vrata balkona. Zamka za ptice vani pala je, a u omći od konca krilima je divljački mlatila malena zeba, iskreći smeđim i sivim perjem i natruhama blijedožute. Svijeću je pružio dječaku, čije su se oči raširile od zadivljenosti. Ga je primio ptičicu i maknuo joj omću s noge. Prstima joj je raširio krila i pokazao ih djeci.

„Uspjeli smo”, rekla je djevojčica. „Stvarno smo uspjeli.”

U Zatvoru 33 bilo je jako opasno da te uhvate s pticom pa je silom prilika naučiš očistiti u nekoliko sekunda. „Dobro, gledajte pažljivo”, rekao je Ga djeci. „Uhvatite je za stražnji dio vrata, potegnute gore i okrenete.” Ptičja se glavica odlomila, a on ju je bacio preko ograde. „Noge se skidaju zakretanjem, kao i krila na prvom zglobu. Onda palcima pritisnete prsa i razmaknete ih.” Koža se razderala od trenja i ogolila prsa. „Ovo je meso glavna nagrada, ali ako imate vremena, sačuvajte ostatak. Kostí se mogu prokuhati, a juha će vam krijepiti zdravlje. Za to samo trebate prste uvući u utrobu, a okretanjem ptice odmah ispadaju sve iznutrice.” Ga je stresao prst, a kad je prevukao kožu, skinula se u jednom potezu.

„Eto”, rekao je. Ga im je ponovno pokazao ptičicu. Bila je prelijepa, mesa sedefastog i ružičastog, presvučenog preko najtanjih bijelih kostiju, s čijih su sićušnih rubova curile crvene kaplje.

Noktom palca strugnuo je duž prsne kosti i izvadio savršen grumen prozirnog prsnog mesa. Njega je stavio u usta i uživao, prisjećajući se.

Ponudio im je ostatak prsa, no preneražena djeca zatresla su glavom. I to je Ga pojeo i strvinu potom bacio psu, koju je on u tren proždrio.

ČESTITAJTE jedni drugima, građani, jer najnoviji umjetnički traktat Dragoga Vođe, *O opernoj umjetnosti*, zaslužuje visoke pohvale. Riječ je o nastavku ranijeg djela Kim Jong Ila *O filmskoj umjetnosti*, obvezne literature ozbiljnih glumaca diljem svijeta. Kako bi obilježilo tu prigodu, Ministarstvo kolektivnog odgoja djece najavilo je skladanje dviju novih dječjih pjesama – *Skrijte se duboko i Sagnite se ispod užeta*. Cijeli se tjedan potrošene kartice za racioniranu opskrbu mogu iskoristiti kao ulaznice za operne matinee!

A sada, važna obavijest našeg ministra obrane: kao što svi znamo, zvučnici prenose vijesti, najave i kulturne programe u svaki stan u Sjevernoj Koreji, no važno je podsjetiti se da je dekretom Velikog Vođe Kim Il Sunga 1973. godine diljem države postavljen sustav uzbuna za zračnu opasnost, a funkcionalna mreža pravovremenih upozorenja od iznimne je važnosti. Inuiti su izolirano pleme divljaka koji žive u blizini Sjevernog pola. Njihove čizme zovu se mukluk. Pitajte kasnije susjeda što je mukluk. Ako ne zna, možda je njegov zvučnik u kvaru, možda je iz nekog razloga slučajno isključen. Ako to prijavite, možda čovjeku spasite život kad Amerikanci sljedeći put iz potaje napadnu našu divnu domovinu.

Građani, kad smo posljednji put vidjeli prelijepu Sun Moon, ona se osamila. Loše je podnosila gubitak. Zašto utjehu ne pronade u nadahnjujućim traktatima Dragoga Vođe? Kim Jong Il razumije što ti se događa. Ostao je bez brata kad mu je bilo sedam godina, nakon toga i bez majke, a godinu dana kasnije i bez sestrice, da ne spominjemo i nekoliko maćeha – da, Dragi Vođa govori jezikom gubitka.

No Sun Moon znala je koliko je duboko poštovanje važno u životu dobrog građanina, pa je pripremila hranu za piknik na Groblju mučenika revolucije, koje je udaljeno tek nekoliko minuta hoda od njezine kuće na planini Taesong. Kad je njezina obitelj stigla onamo, raširili su krpu na tlu i opušteno se prepustili objedu znajući da su projektili Taepodong-II u stanju pripravnosti te da ih visoko gore u svemiru čuva sjevernokorejski satelit BrightStar.

Naravno, objedovali su *bulgogi*, a Sun Moon pripremila je i različite *banchane* da upotpuni ovu gozbu, pa tako i *gui*, *jjim*, *jeon* i *namul*. Zahvalili su Dragome Vođi na obilju i krenuli se gostiti!

Dok je jeo, Zapovjednik Ga raspitivao se o njezinim roditeljima. „Žive li ovdje, u glavnom gradu?”

„Imam samo majku”, rekla je Sun Moon. „U mirovini se odselila u Wonsan, ali nikad mi se ne javlja.”

Zapovjednik Ga kimnuo je. „Da”, rekao je. „Wonsan.”

Zagledao se u groblje, zasigurno razmišljajući o silnim karaokama i golfu u kojima stanovnici toga slavnog umirovljeničkog naselja uživaju.

„Bio si ondje?” upitala je.

„Nisam, ali vidio sam ga s mora.”

„Je li lijep taj Wonsan?”

Djeca su brzo baratala štapićima. Ptice su ih pogledom pratile sa stabala.

„Pa”, rekao je. „Znam da je pijesak osobito bijel. A valovi jako plavi.”

Kimnula je. „Sigurno je lijepo”, rekla je. „Ali zašto mi ne piše?”

„Pišeš li ti njoj?”

„Nije mi poslala adresu.”

Zapovjedniku Ga zasigurno je bilo jasno da se Sun Moonina majka previše zabavlja da bi joj pisala. Nijedna druga država na svijetu nema cijeli jedan grad, i to na plaži, posvećen uživanju umirovljenih građana. Ondje se peća, slikaju se akvareli, izrađuju rukotvorine, održavaju Juche književne večeri. Previše je aktivnosti da se uopće nabroje! Usto, Zapovjednik Ga znao je da bi se manje pošte gubilo u prijevozu našom divnom domovinom da više građana navečer i vikendom volontira u Središnjem poštanskom uredu.

„Ne brini se za majku”, rekao joj je. „O mladima trebaš misliti.”

Nakon ručka ostatke su hrane bacili na travu da ih slatke ptičice pozobaju. A onda je Ga odlučio da djecu treba nečemu poučiti. Poveo ih je na vrh brdašca i, dok ih je Sun Moon s ponosom promatrala, dobri im je Zapovjednik pokazao najvažniju mučenicu na groblju, Kim Jong Suk, suprugu Kim Il Sunga i majku Kim Jong Ila. Biste svih mučenika bile su veličanstvene bronce koje su svojim ulaštenim siluetama mučenicima udahnule život. Ga je dugo govorio o nabijenim istupima Kim Jong Suk protiv Japana i kako je s nježnošću pamte po nošenju teška tereta u davnijim revolucijskim gerilskim ratovima. Djeca su oplakala njezinu preranu smrt.

A onda su odšetali nekoliko metara dalje do drugih mučenika, Kima Chaeka, Ana Kila, Kanga Kona, Ryu Kong Sua, Jo Jong Chola i Choe Chun Guka, domoljuba najviše klase koji su se borili uz bok Dragome Vođi. Zatim im je Zapovjednik Ga pokazao grobnicu usijanog O Jung Hupa, zapovjednika proslavljene Sedme pukovnije. Dalje je na red došao vječni čuvar Cha Kwang Su, koji je skončao smrznuvši se tijekom noćne straže na jezeru Chon. Djeca su se radovala novim spoznajama. A evo i Pak Jun Doa, koji je sam sebi oduzeo život kako bi dokazao odanost našem vodstvu. Ne zaboravimo Bak Hak Lima, koji je nadimak Ušara zaradio na svakom pojedinom imperijalistu. Tko nije čuo za Un Bo Songa, koji je uši napunio zemljom prije juriša na japanski topnički postav? Još, vikala su djeca, još! I hodali su tako kroz redove, zamjećujući Kong Younga, Kim Chul Joa, Choe Kwanga i O Paek Ryonga, prevelike heroje da bi ih samo medaljom nagradili. A ovdje je i Choe Tong Oov svak, Ryu Tong Yol! Pokraj njih bila je bista vladara tunela Kang Yong Changa i „Sportaša” Pak Yong Suna. Mnoga japanska siročad još i danas osjeća ožeg duge domoljubne sjene Kim Jong Thaea.

Od ovakva obrazovanja ženama mlijeko potekne!

Lice Sun Moon užarilo se, tako je iskreno Zapovjednik Ga pobudio njezino domoljublje.

„Djeco”, obratila im se. „Pođite se igrati u šumu.”

Primila je Zapovjednika Ga za ruku i povela ga niz brdo prema botaničkom vrtu. Prošli su pokraj pokusnog imanja s visokim kukuruzima i raskošnom sojom te stražara s kromiranim kalašnjikovima koji su u svakom trenutku spremni obraniti državnu banku sjemena od imperijalističke agresije.

Zastala je pred vjerojatno najvećim državnim blagom, dvama staklenicima, jedinima u kojima se uzgajaju kimjongilija i kimilsungija.

„Izaberi staklenik”, rekla mu je.

Zdanja su bila prozirno bijele boje. Jedno se žarilo jarkoružičastim sjajem kimjongilije, a rasadište kimilsungije isijavalo je teatralnim nabojem orhideja boje lavande.

Bilo je jasno da više ne može čekati. „Biram Kim Il Sunga”, rekla je Sun Moon, „jer on je praotac cijele nacije.”

Zrak je unutra bio topao, vlažan. Lebdjela je izmaglica. Dok su ovaj muž i žena ruku pod ruku

šetali između redova, biljke kao da su ih zamijetile – njihovi su cvjetovi okretali glavu za njima kao da žele do srži upiti čast i skromnost Sun Moon. Par se zaustavio dalje u stakleniku da se u udobnom okruženju nauživa u veličanstvu sjevernokorejskog državnog vodstva. Iznad njih sjatila se vojska kolibrića, stručnih državnih oprašivača, čiji je ritmični šum lamatanja krila prodro do duše naših ljubavnika, zadivljujući ih svojim jarkim pernatim ogrlicama i dražesnim pucketanjem dugih jezika kojima ljube cvjetove. Oko Sun Moon rascvjetali su se pupoljci, latice se raširile i otkrile skrivene tučke. Sa Zapovjednika Ga curio je znoj, a u njegovu su čast čedni prašci raspršili svoj miris u slatkim oblacima koji su tijela naših ljubavnika omotali ljepljivim sjemenom socijalizma. Sun Moon podala mu je svoju Juche, a on je u nju prodro svim načelima politike Songun. Njihova je dugačka i duboka vatrena razmjena kulminirala zajedničkim usklikom partijskoga razumijevanja. Odjednom su sve biljke u stakleniku zadrhtale i ispustile latice, stvorivši deku na koju se Sun Moon ispružila dok je četa leptira zaigrano lebdjela nad njezinom nevinom kožom.

Konačno je, građani, Sun Moon podijelila sa suprugom svoja uvjerenja!

Uživajte u sjaju, građani, jer u sljedećem ćemo nastavku pobliže proučiti tog „Zapovjednika Ga”. Iako izuzetno dobro zna zadovoljiti političke potrebe žene, detaljno ćemo promotriti na koje je sve načine oskrvnuo svih sedam načela Dobroga građanstva Sjeverne Koreje.

SUN MOON

najavila je da je došao dan kada treba odati počast njezinu praujaku. Iako je bila subota, radni dan, krenuli su u šetnju do Groblja mučenika revolucije kako bi položili vijenac. „Napraviti ćemo piknik”, rekao joj je Zapovjednik Ga. „Skuhat ću svoje omiljeno jelo.”

Zapovjednik im je svima zabranio doručak. „Prazan želudac”, rekao im je, „moj je tajni sastojak.” Na piknik je Zapovjednik ponio tek lonac, malo soli i Žigu na povodcu.

Sun Moon zatresla je glavom kad je ugledala psa. „To je zabranjeno”, rekla je.

„Ja sam Zapovjednik Ga”, rekao joj je. „Ako želim prošetati psa, prošetati ću psa. Osim toga, dani su mi odbrojeni, zar ne?”

„Što to znači?” upitao je dječak. „Dani su mu odbrojeni.”

„Ništa”, rekla je Sun Moon.

Hodali su nizbrdo ispod nepomičnih gondola u Zabavnome parku. Kako su djeca iz P'yongyanga bila zauzeta napornim radom, nepokretne sjedalice škripile su im iznad glave. No zoološki vrt bio je pun seljaka koji su autobusima pristignuli na ovogodišnje putovanje u glavni grad. Njih četvero krenulo je prečacem kroz šumu, koja je u ovo doba godine bila gusta, i Žigu zavezalo za drvo kako ne bi uvrijedili veterane koji su došli odati počast.

Tada je prvi put kročio na groblje. Sun Moon ignorirala je sva druga obilježja i vodila ih ravno prema bisti svojeg praujaka. Bista je predstavljala čovjeka južnjačke čeljusti i nakošena čela. Oči su mu bile gotovo sklopljene od sigurnosti i mirnoće.

„A”, rekao je Ga. „To je Kang Kung Li. Jurišao je planinskim lancem pod neprijateljskom paljbom. Skinuo je vrata s Kim Il Sungova auta i nosio ih kao štit.”

„Čuo si za njega?” upitala je.

„Naravno”, rekao je Ga. „Spasio je mnoge živote. Ljudi koji krše pravila radi dobrih djela katkad nose njegovo ime.”

„Ne bih baš rekla”, uzvratila je Sun Moon. „Bojim se da njegovo ime danas nosi tek šačica jadne siročadi.”

Zapovjednik Ga lutao je među redovima zapanjen od prepoznavanja. Ovdje su bila imena svih dječaka koje je poznao i gledajući te biste, činilo mu se kao da su doživjeli odraslu dob – sad su imali brkove, snažne čeljusti, široka ramena. Dodirivao im je lica i prstima prelazio preko imena ispisanih hangulom na mramornim postoljima. Kao da su, umjesto umiranja od gladi u devetoj i podlijevanja tvorničkim nesrećama u jedanaestoj, doživjeli dvadesete i tridesete kao normalni ljudi. Na grobnici Un Bo Songa Zapovjednik Ga dlanom je opipavao crte lica brončane biste. Metal je bio hladan. Bo Song bio je nasmijan, bez naočala, a dodirnuvši mučenikov obraz, Ga je rekao: „Bo Song”.

Morao je vidjeti još jednu bistu, a Sun Moon i djeca slijedila su ga pokraj grobnica dok je nije pronašao. Čovjek i bista gledali su se licem u lice, no nije bilo nikakve sličnosti. Nije znao kako će se osjećati kad se konačno suoči s ovim mučenikom, no Zapovjedniku Ga u mislima je bilo samo: *Ja nisam ti. Ja sam svoj čovjek.*

Sun Moon mu je prišla. „Ovaj ti je mučenik posebno važan?” upitala je.

„Poznao sam jednom nekoga tog imena”, rekao joj je.

„Znaš li njegovu priču?”

„Znam”, rekao je. „Vrlo je jednostavna. Iako je bio potomak nečiste krvi, pridružio se gerilskim jedinicama u borbi protiv Japanaca. Drugovi su sumnjali u njegovu odanost. Kako bi im dokazao da mogu svoj život staviti u njegove ruke, oduzeo je svoj.”

„Ta te je priča osobno dirnula?”

„Ovaj tip kojega sam poznavao”, rekao je. „Njega je dirnula.”

„Idemo odavde”, rekla je Sun Moon. „Ovo mjesto podnosim samo jedanput godišnje.”

*

Dječak i djevojčica zajedno su držali Žigin povodac dok ih je odvlačio duboko u šumu. Zapovjednik Ga upalio je vatru i djeci pokazao kako da slože tronožac koji lonac drži iznad vatre. Lonac su napunili vodom s potoka, a kad su pronašli mlaku, kamenjem su suzili tok vode, a Ga je na suženje namjestio košulju poput lijevka dok su djeca hodala po mlaci nastojeći otjerati ribu nizvodno. Na košulju su uhvatili mladu ribu od deset centimetara. Možda je to bila i odrasla riba, možda su ribe ovdje zaostale u razvoju. Žlicom je sastrugao ljuske, izvadio iznutrice i nabio je na štap da je Sun Moon ispeče. Kad pougljeni, stavit će je u juhu sa soli.

Okolo je raslo mnogo divljeg cvijeća, vjerojatno zbog blizine aranžmana s groblja. Pokazao je djeci kako da prepoznaju i uberu *ssukgat*; zajedno su im s dva kamena omekšavali stabljike. Iza stijene rasla je prugasta paprat, čiji su sočni pupoljci žudjeli da ih se otkine s lepezastih listova. Na dnu stijene, srećom, otkrili su i kameno uho, lišajeve oštre od slanosti algi, i oslobodili ih oštrim štapom. Djevojčici i dječaku pokazao je kako će prepoznati stolisnik, a u zajedničkoj potrazi uspjeli su pronaći i gomolj divljeg đumbira, malen i prodorna mirisa. Posljednji detalj bili su listovi *shisa*, biljke koju su za sobom ostavili Japanci.

Ubrzo je lonac uskuhao, a tri kapi ribljeg ulja kružile su površinom dok je Ga miješao divlje zelenje. „Ovo mi je”, rekao je Ga, „najdraže jelo. U zatvoru su nas držali na rubu skapavanja. Mogao si raditi, ali nisi mogao misliti. Um bi pokušao dokučiti neku riječ ili misao, no nigdje je nije bilo. Kad si gladan, izgubiš osjećaj za vrijeme. Radiš i radiš i onda padne mrak, nema sjećanja. No kad bi nas slali na sječu, ovo smo mogli skuhati. Ako bi noću postavio zamku za ribu, cijeli dan tijekom rada mogao bi skupljati bjelice. Zelenja je na planini bilo na svakom koraku, a svaka zdjela juhe produljila bi ti život za tjedan dana.”

Probao je varivo, još uvijek gorko. „Još mu treba”, rekao je. Mokra mu je košulja visjela na grani.

„Što je s tvojim roditeljima?” upitala je Sun Moon. „Mislila sam da u radne logore sa zatvorenicima šalju i njihove roditelje.”

„To je točno”, rekao joj je. „Ali ja nisam imao takvih briga.”

„Baš mi je žao”, rekla je.

„Recimo da su moji roditelji imali sreće”, rekao je. „A tvoji? Žive ovdje u P’yongyangu?”

Sun Moonin glas se uozbiljio. „Imam samo majku”, rekla je. „Ona je na istoku. U mirovini je, otišla je u Wonsan.”

„A, da”, rekao je. „Wonsan.”

Zašutjela je. On je miješao juhu, zelenje se izdizalo.

„Kad je to bilo?” upitao je.

„Prije nekoliko godina”, rekla je.

„I ima jako puno obveza”, rekao je. „Previše obveza pa ti ne stigne pisati.”

Teško mu je bilo pročitati izraz njezina lica. Gledala ga je s iščekivanjem, kao da se nada da će joj prenijeti utješne vijesti. No dublje u očima nazirao joj je mračnu spoznaju.

„Ne bih se na tvom mjestu brinuo”, rekao je. „Siguran sam da je dobro.”

Sun Moon nije izgledala kao da ju je uspio utješiti.

Djeca su se smjenjivala u kušanju juhe i kreveljenju.

Okušao se ponovno. „Wonsan ima jako puno sadržaja”, dodao je. „Sam sam se u to uvjerio. Pijesak je osobito bijel. A valovi su jako plavi.”

Sun Moon odsutno se zagledala u lonac.

„Nemoj vjerovati glasinama, dobro?” rekao joj je.

„Kakvim glasinama?” upitala je.

„To se traži”, rekao je.

U Zatvoru 33 polako bi ti rušili svaki bedem samoobrane sve dok se ne bi urušile čak i one temeljne laži koje oblikuju čovjekov identitet. Zapovjednik Ga to je doživio na kamenovanju. Kamenovanje se održavalo u blizini rijeke, gdje su sprudovi bili puni okrugla, vodom ulaštena kamenja. Kad bi koga ulovili u pokušaju bijega, do pasa bi ga ukopali u rijeku, a u zoru bi pokraj njega propješačila polagana, gotovo beskonačna povorka zatvorenika. Nije bilo iznimaka – svi su morali bacati. Ako ti je bacanje bilo slabašno, čuvari bi dreknuli da se jače potegne, ali nisi morao ponovno bacati. Prošao je to tri puta, ali debelo na začelju reda, pa to što je kamenovao nije bila osoba, već nekakva masa, neprirodno pogrbljena do tla, koja više nije ni isparavala.

Međutim, jednog se jutra slučajno našao na početku reda. Zabacivanje okruglog kamenja za Mongnan je bilo opasno. Trebala joj je nečija ruka da održi ravnotežu i rano ga je povukla, gotovo do prvog reda, a ništa mu to nije smetalo sve dok nije shvatio da će čovjek kojega će kamenovati biti budan i imati mišljenje. Kamen u njegovoj ruci bio je hladan. Čuo je kako kamenje ispred njega stiže na odredište. Čvrsto je primio Mongnan dok su se bližili napola ukopanu muškarcu, koji je podignuo ruke i oponašao samoobranu. Pokušavao je govoriti, no umjesto riječi izviralo je nešto drugo, a krv koja mu je tekla iz rana još je bila vrela.

Približivši se, ugledao je tetovaže raskrvavljenog muškarca, i trebao mu je koji trenutak da shvati da su na ćirilici, a onda je vidio lice žene ucrtane u njegova prsa.

„Kapetane”, viknuo je ispustivši kamen, „Kapetane, ja sam.”

Kapetanove oči zakolutale su se od prepoznavanja, no nije uspijevaio proizvesti riječi. Ruke su mu se i dalje mlatile, kao da pokušava raščistiti nevidljivu paučinu. Nokti su mu se nekako iščupali prilikom pokušaja bijega.

„Nemoj”, rekla je Mongnan kad joj je pustio ruku i kleknuo pokraj Kapetana, primivši ga za ruku. „Ja sam, Kapetane, s *Junme*”, rekao je.

Bila su ondje samo dva čuvara, mladići krutih lica i prastarih pušaka. Počeli su vikati, riječi su im odjekivale u ostrim udarcima, no starčevu ruku nije htio pustiti.

„Treći Časnice”, rekao je Kapetan. „Mali moj, rekao sam ti da ću vas sve zaštititi. Ponovno sam spasio svoju posadu.” Uznemirujuće je bilo to što je Kapetan gledao ravno u njega, na njegove ga oči nisu uspjele pronaći.

„Moraš pobjeći odavde, sine”, rekao je Kapetan. „Bježi odavde kako god možeš.”

Začuo se pucanj upozorenja, a Mongnan se probila do njega, preklinjući ga da se vrati u red. „Nemoj da ti prijatelj vidi da su te ubili”, rekla mu je. „Nemoj da mu to bude posljednji prizor.”

S tim ga je riječima odvukla natrag u red. Čuvari su bili poprilično srditi, bijesno su izvikivali naredbe, a Mongnanina dernjava bila je gotovo glasnija od njihove. „Baci kamen”, naredila je.

„Moraš ga baciti”, a onda je, kao da ga je sama htjela potaknuti, Kapetanu zadala opak, munjevit udarac, koji mu je u vjetar izbio pramen kose. „Odmah!” zapovjedila je, a on je čvrsto primio kamen i žestoko opalio Kapetana u sljepoočnicu, i to je bio njegov posljednji prizor.

Kasnije se slomio pokraj bačava za kišnicu.

Mongnan ga je spustila na pod, zagrlila ga.

„Zašto to nije bio Gil?” upitao ju je. Nekontrolirano je ridao. „Za Drugog Časnika bilo mi je jasno. Čak i za Časnika Soa. Ali za Kapetana ne. Poštovao je sva pravila, zašto njega? Zašto ne mene? Ja nemam ništa, baš ništa. Zašto je morao dvaput u zatvor?”

Mongnan ga je privukla k sebi. „Tvoj je Kapetan pružio otpor”, rekla mu je. „Opirao se, nije dopustio da mu uzmu identitet. Umro je slobodan.”

Nije mogao doći do zraka, a ona ga je privijala uza se kao da je dijete. „Dobro je”, rekla je zibajući ga. „Dobro je, siročiću moj, jadni moj siročiću.”

Krotko je kroza suze rekao: „Nisam siročče.”

„Naravno da jesi”, rekla je. „Ja sam Mongnan, znam ja prepoznati siročče, naravno da jesi. Hajde, izbaci to sve, samo se isplači.”

„Moja je majka bila pjevačica”, rekao joj je. „Bila je prelijepa.”

„Kako se zove tvoje siročište?”

„Duga sutra.”

„Duga sutra”, rekla je. „Je li ti Kapetan bio poput oca? Bio je otac, zar ne?”

Samo je ridao.

„Siročić moj jadni”, rekla je. „Otac siročeta dvostruko je važniji. Samo siročad može birati oca i onda ga dvostruko više voli.”

Primio se za prsa, prisjećajući se kako mu je Kapetan ondje ucrtao lik Sun Moon.

„Mogao sam mu vratiti ženu”, rekao je plačući.

„Ali on ti nije bio otac”, rekla je. Primila ga je za bradu i pokušala mu podignuti glavu da dopre do njega, no on ju je povukao na njezinu dojku. „On ti nije bio otac”, rekla je gladeći ga po kosi. „Sad je važno da se riješiš svih iluzija. Vrijeme je da vidiš kako stvari stvarno stoje. Da vidiš da je bio u pravu, da moraš pobjeći odavde.”

Sitne ljuskice u loncu odvajale su se od hrpta ribe, a Sun Moon, izgubljena u svojim mislima, polako je mijevala. Ga je razmišljao koliko je teško prozreti laži koje si izrekao sam sebi, laži koje su ti dale snage da živiš i kreneš dalje. Da bi uspio u tome, treba ti nečija pomoć. Ga se nagnuo da pomiriše varivo – ovaj savršen obrok pročistio mu je um. Takav obrok u sumrak, nakon cjelodnevnog sječe u gudurama ponad Zatvora 33, bio je definicija življenja. Izvadio je Wandin fotoaparat i uslikao djevojčicu i dječaka i psa i Sun Moon zagledane u vatru, kao što to ljudi obično rade.

„Kruli mi u želucu”, rekao je dječak.

„U pravi trenutak”, odgovorio je Zapovjednik Ga. „Juha je gotova.”

„Ali nemamo zdjelice”, rekla je djevojčica.

„Ne trebaju nam”, rekao joj je.

„A Žigo?” upitao je dječak.

„On će si sam morati priskrbiti ručak”, rekao je Ga i odvezao mu špagu s vrata. No pas nije ni mrdnuo – sjedio je i zurio u lonac.

U krug su dijelili jednu žlicu, a okus pougljenjene ribe sjajno se slagao sa stolisnikom i trunkom *shisa*.

„Zatvorska hrana uopće nije loša”, rekla je djevojčica.

„Sigurno vas zanima što vam je s ocem”, rekao je Zapovjednik Ga.

Dječak i djevojčica nisu ni podignuli pogled, već su nastavili grabiti žlicom.

Sun Moon ošinula ga je pogledom, upozoravajući ga da je na skliskom terenu.

„Rana neznanja”, rekao joj je Ga. „Ta nikad ne zacijeli.”

Djevojčica ga je pogledala ovlaš i odmjereno.

„Obećavam da ću vam reći što se dogodilo s vašim ocem”, nastavio je Ga. „Nakon što se još malo priviknete.”

„Na što da se priviknemo?” upitao je dječak.

„Na *njega*”, rekla je djevojčica bratu.

„Djeco”, rekla je Sun Moon. „Rekla sam vam da vam je otac na dugoj misiji.”

„To nije istina”, rekao je Zapovjednik Ga. „No uskoro ću vam ispričati cijelu priču.”

Potiho je kroz zube Sun Moon procijedila: „Da ti nije palo na pamet oduzeti im nevinost.”

Iz šume se začulo šuškanje. Žigo se ukipio, dlaka mu se nakostriješila.

Na dječakovu licu pojavio se osmijeh. Vidio je već sve pseće trikove i sad je bio trenutak da i iskuša jedan od njih. „Lovi”, rekao je dječak.

„Ne”, viknuo je Ga, ali bilo je prekasno – pas je već grabio prema stablima dok mu je lavež pratio histeričan put kroz šikaru. Lajao je bez prestanka. A onda su začuli ženski vrisak. Ga je zgrabio uže i potrčao. Dječak i djevojčica slijedili su ga u stopu. Ga je neko vrijeme jurio uz potočić, i vidio je da je pas zablatio vodu. Ubrzo je naletio na obitelj koja se stisnula uz stijenu zbog Žigina lajanja. Obitelj je jezivo nalikovala na njihovu – muškarac i žena, dječak i djevojčica, starija teta. Pas je bio vrlo razdražen, bijesno se kesio lažno napadajući, prebacujući pogled s gležnja na gležanj, kao da će im se naizmjenice na sve noge obrušiti. Ga se polako približio i nataknuo mu omču oko vrata.

Povlačio je psa unatrag i zagledao se u obitelj. Nokti su im pobijeljeli od neuhranjenosti, a čak su i malenoj zubi posivjeli. Košulja je plesala oko dječaka, kao da visi na žicanoj vješalici. Obje su žene izgubile dosta kose, a otac je bio samo koža napeta preko rebara. Ga je trzao konop oko njegova vrata da ga natjera na skok.

„Što skrivate?” upitao je Ga. „Pokažite mi. Pokažite prije nego što pustim psa na vas.”

Zadihana Sun Moon dojurila je upravo kad je muškarac izvukao mrtvu vjevericu otrgnuta repa.

Ga nije znao jesu li je oni oteli psu ili je pas njima pokušavao ukrasti vjevericu.

Sun Moon dobro ih je promotrila. „Ajme meni”, rekla je. „Umiru od gladi. Sama kost i koža.”

Djevojčica se okrenula prema ocu. „Ne umiremo od gladi, zar ne, tata?”

„Naravno da ne”, rekao je otac.

„I to pred našim očima”, rekla je Sun Moon. „Umiru od gladi!” Sun Moon okrenula im je nadlanicu i pokazala im prsten. „Dijamant”, rekla je i, nakon što ga je strgnula, stavila ga na dlan uplašene majke.

Ga je prišao i uzeo prsten. „Ne budi luda”, rekao je Sun Moon. „Ovaj prsten dar je Dragoga Vođe. Znaš li što bi se dogodilo da ih uhvate s takvim prstenom?” Ga je u džepu imao nešto vojnih wona, i gotovo ništa drugo. Skinuo je čizme. „Ako im želiš pomoći”, rekao je Ga Sun Moon, „trebaju im jednostavne stvari koje mogu trampiti na tržnici.”

Dječak i djevojčica skinuli su cipele, a Ga im je ponudio i remen. Sun Moon pridonijela je naušnicama. „Imamo lonac juhe”, rekla je Sun Moon. „Dobra je. Samo pratite potok. I zadržite lonac.”

„Taj pas”, rekao je otac. „Mislili smo da je pobjegao iz zoološkoga.”

„Nije”, rekao mu je Ga. „On je naš.”

„Da nemate možda još jednog?” upitao je.

*

Te je noći Zapovjednik Ga pjevušeći pratio Sun Moon koja je djecu uspavljivala pjesmom. „*Maca je u zipci*”, pjevala je, „*beba je u krošnji*.” Kad su se kasnije uvukli u krevet, Sun Moon mu je rekla: „Misliš li da bi onu rečenicu Dragoga Vođe trebalo pročitati ‚Ljubav se ne može zamijeniti’, kao da je nezamislivo tražiti zamjenu za ljubav, ili ‚Ljubav se *ne može* zamijeniti’, u smislu da je ljubav osjetilna i da sama ne zna prepoznati svoju odsutnost?”

„Moram ti reći istinu”, rekao joj je.

„Ja sam glumica”, rekla je. „Samo mi je istina važna.”

Nije čuo da se okrenula na bok i znao je da oboje motre tamu iznad sebe. Odjednom je osjetio strah. Ruke su mu stiskale pokrivač.

„Nikad nisam bio u Wonsanu”, rekao je. „Ali puno sam puta plovio pokraj njega. Nema suncobrana u pijesku. Nema ležaljki, nema štapova za pecanje. Nema staraca. Gdje god naši djedovi i bake odlaze, u Wonsan sigurno ne idu.”

Pokušao je osluhnuti njezino disanje, no čak ni to nije uspio čuti.

Konačno mu se obratila.

„Ti si kradljivac”, rekla je. „Ti si kradljivac koji mi je ušao u život i ukrao sve do čega mi je bilo stalo.”

*

Sljedećeg je dana zanijemjela. Za doručak je iskasapila luk i poslužila ga sirova. Djeca su se vješto selila u sobe u kojima ona nije bila. U jednom je trenutku vrišteći istrčala van, a onda legla u vrt i plakala. Vratila se i posvađala sa zvučnikom. Onda ih je izbacila iz kuće da se okupa, a stojeći tako u travi zajedno, Zapovjednik Ga i djeca i pas nisu skidali pogled s ulaznih vrata, iza kojih se čulo kako bijesno riba svaki milimetar kože. Djeca su ubrzo odlutala niz brdo i sa Žigom vježbala „lovi” i „nosi” bacajući kore dinje u stabla.

Zapovjednik Ga stao je uz rub kuće, gdje ga je zatekao Drug Buc. Buc je svoje zalihe piva Ryoksong držao u sjenovitu kutku visoke, hladne trave. I Zapovjedniku je ponudio jedno. Zajedno su pili i gledali prema Sun Mooninu balkonu. Stajala je ondje u kućnom ogrtaču, pušila i iščitavala tekst *Krajnjih žrtava*, no svaku je riječ pročitala s gnjevom.

„Što se dogodilo?” upitao ga je Buc.

„Rekao sam joj istinu u vezi s nečim”, odgovorio je Ga.

„Moraš prestati s time”, rekao je Buc. „Loše je za zdravlje.”

Sun Moon jednom je rukom podignula rukopis, a drugu je podignula visoko u zrak. Držeći cigaretu u ustima, pokušala je pronaći motivaciju u rečenici:

„*Istinski prvi suprug svih žena je Veliki Vođa Kim Il Sung!*”

„*Istinski prvi suprug svih žena je Veliki Vođa Kim Il Sung!*”

„*Istinski prvi suprug svih žena je Veliki Vođa Kim Il Sung!*”

„Jesi li čuo što Dragi Vođa sad sprema?” upitao ga je Buc. „Želi Amerikancima prirediti prikaz žigosanja.”

„Ha”, rekao je Zapovjednik Ga. „Stoka već sigurno dobrovoljno stoji u redu.”

Na zvuk njegova smijeha Sun Moon prestala je čitati i okrenula se. Kad je vidjela da stoji ondje, bacila je scenarij s balkona i ušla unutra.

Ga i Buc promatrali su kako oblak papira leprša kroz krošnje.

Drug Buc odmahnuo je glavom u nevjerici. „Stvarno si je uzrujao”, rekao je. „Znaš li koliko je dugo čekala ovaj film?”

„Uskoro će me se riješiti i život će joj se vratiti u normalu”, rekao je Ga i nehotice mu se u glasu potkrala tuga.

„Šališ se?” upitao je Buc. „Dragi Vođa proglasio te pravim Zapovjednikom Ga. Nema šanse da će te se sad riješiti. I zašto bi to htio? Nema mu više suparnika.”

Ga je potegnuo gutljaj iz svoje boce.

„Pronašao sam mu računalo”, rekao je.

„Ozbiljno?” upitao je Buc.

„Jesam. Sakrio ga je iza slike Kim Il Sunga.”

„Ima li čega što bi mogao iskoristiti?”

„Uglavnom sadrži karte”, rekao je Ga. „Ima puno tehničkih podataka, dijagrama, nacрта, stvari koje ne razumijem.”

„To su karte rudnika urana”, rekao je Buc. „Tvoj prethodnik rukovodio je svim iskopinama. Osim toga, nadzirao je cijelu mrežu obrade – od rude do čistog oblika. Sve sam mu nabavljao. Jesi li pokušao kad na internetu kupiti aluminijske sonde za centrifugiranje?”

„Mislio sam da je titula ministra zatvorskih rudnika simbolična, svedena na potpisivanje papirologije za dovođenje nove osuđeničke radne snage.”

„Tako je bilo prije otkrića urana”, rekao je Buc. „Misliš da bi Dragi Vođa Zapovjedniku dao ključeve nuklearnog programa? Ako hoćeš, sve ću ti objasniti. Možemo zajedno pretražiti računalo.”

„Bolje da to ne gledaš”, rekao je Ga. „Ima i slika.”

„Mojih slika?”

Ga je kimnuo. „I tisuća drugih.”

„Nije me obradio onako kako se čini na slikama.”

„Ne moraš pričati o tome.”

„Ne, nešto bi trebao čuti”, rekao je Buc. „Htio je krenuti na mene muškim napadom, rekao je. No kad me srušio, kad mi je mogao učiniti što god je htio, izgubio je interes. Tada je samo htio nešto po čemu bi me pamtio. Ne mogu ni zamisliti kako je to negdje bilo dobro, kako je bilo oduzeti život tom čovjeku. Pokušao je tebe tako, je li?”

Ga nije rekao ništa.

Buc je rekao: „Pa možeš mi reći, zar ne? Kako si ga dokrajčio? Kad već vidim da si raspoložen za istinu.”

„Nema tu neke priče”, rekao je Ga. „Bio sam na najnižoj etaži rudnika. Stropovi su bili niski, a u svakoj komori samo jedna stropna lampa. Voda je prodirala kroz pukotine na -stropu, bilo je vruće, sama para. Dolje je bilo nekoliko muškaraca i gledali smo žilu bijelog kamena. To nam je bio cilj, izvaditi bijeli kamen. A onda se dolje pojavio Zapovjednik Ga. Iznenada je banuo, sasvim moker od znoja.

Moraš znati kakvi su ljudi ispod tebe, rekao mi je Ga. Moraš ih poznavati u dušu. Pobjeda izvana nastaje pobjedom iznutra.

Pravio sam se da ga nisam čuo.

Zgrabi jednoga, rekao mi je Zapovjednik Ga. Onog tamo, daj da vidimo kakva mu je duša.

Dozvao sam jednoga da priđe.

Zgrabi ga! dreknuo je Zapovjednik Ga. Zgrabi ga tako da ti povjeruje. Zgrabi tako da mu svaka sumnja iščezne.

Prišao sam tom čovjeku. On je vidio moj pogled, ja sam vidio njegov. Okrenuo se od mene i ja sam ga primio za leđa, objumivši ga rukama. Kad sam bacio pogled preko ramena da vidim je li to Zapovjedniku dovoljno, vidio sam da je gol i da je uniformu bacio na pod.

Zapovjednik Ga obraćao mi se kao da se ništa nije promijenilo. Moraš to napraviti kao da si ozbiljan, moraš ga uvjeriti da ne može pobjeći. To je jedini način da provjeriš sviđa li mu se ta ideja. Zapovjednik Ga objumio je struk drugog zatvorenika. Moraš ga ščepati. Mora znati da si jači, da nema izlaza. Možda će tek kad ga primiš za stražnjicu popustiti pred onim što stvarno želi i onda će ga uzbuđenost izdati.

Zapovjednik Ga zgrabio je čovjeka tako da se trzao od straha.

Dosta, rekao sam mu.

Zapovjednik Ga okrenuo se prema meni, vidjelo se da je zapanjen. Tako je. To mu reci. Dosta. Znao sam da si ti ovdje jedini pravi muškarac.

Zapovjednik Ga koraknuo je prema meni, a ja sam koraknuo unatrag.

Nemojte, rekao sam.

Tako je, upravo mu to reci. U očima Zapovjednika Ga vidio se neki čudan sjaj. Ali on ne sluša, u tome je stvar. Jači je od tebe i stalno nadire.

Tko stalno nadire?

Tko? Upitao je Ga, a onda razvukao osmijeh. On.

Počeo sam se pomicati unatrag. Molim vas, rekao sam. Molim vas, nema potrebe za ovim.

Da, rekao je Zapovjednik Ga. Da, opireš se, činiš sve da to spriječiš, jasno je da to ne želiš, zato mi se i sviđaš, zato te poučavam ovom testu. No što ako se svejedno dogodi? Što ako mu tvoje riječi ne znače ništa? Što ako ti na napad uzvrati još jače?

Zapovjednik Ga stjerao me u kut i opalio sam ga. Slab je to udarac bio. Bilo me strah ozbiljno ga odalapati. Ga mi je šaku odgurnuo u stranu, a onda me čvrstim udarcem prikovao za tlo. Što ako se boriš do kraja, upitao je, a to se svejedno dogodi? Što si ti onda?

Žustro sam ga opalio nogom i Zapovjednik Ga izgubio je ravnotežu, na licu mu se vidjelo uzbuđenje. Tako me brzo ošinio visokim udarcem nogom da mi se glava okrenula – nikad u životu tako hitar udarac nisam vidio.

Ovo se neće dogoditi, rekao sam. Neću to dopustiti.

Zato sam te odabrao. Ga mi je udijelio gadan udarac lijevom nogom u trup i osjetio sam kako mi se jetra pretvara u oteklinu. Naravno da ćeš dati sve od sebe, naravno da ćeš se svim silama boriti. Ne znaš koliko te poštujem. Ti si jedini koji se sve ovo vrijeme ozbiljno obranio, ti me jedini poznaješ, ti me jedini razumiješ. Spustio sam pogled i vidio da se Zapovjednik uzbudio, da mu se kurac žestoko izvinuo. No na licu mu je i dalje bio drag, dječji osmijeh. Ogolit ću svoju dušu, velik ožiljak koji nosim na duši, rekao je Ga primičući mi se, kukova spremnih na udar. Boljet će – neću ti lagati, nikad te zapravo neće prestati boljeti. Ali razmisli – ubrzo ćemo obojica imati isti ožiljak. Uskoro ćemo se tako pobratimiti.

Uzmicao sam mu uza zid zdesna, sve dok se nisam našao pod stropnom lampom koja je osvijetljivala komoru. Letećim udarcem stopalo mi je proletjelo kroz žarulju i u tren oka staklena se izmaglica sledila u zraku. A onda je nastupila tama. Čuo sam kako se Zapovjednik Ga uzvrpoljio. Tako se ljudi kreću kad nisu naviknuti na tamu.”

„I što se onda dogodilo?” upitao je Buc.

„Onda sam se bacio na posao”, odgovorio je Ga.

*

Sun Moon tu je večer provela u krevetu. Zapovjednik Ga djeci je za večeru pripremio hladne rezance, kojima su dječak i djevojčica mahali iznad Žigina nosa i promatrali kako ih pas poput stroja melje svojim snažnim zubima. Tek kad su pospremili suđe, Sun Moon izašla je u ogrtaču, natečena lica, s cigaretom u ustima. Djeci je rekla da je vrijeme za spavanje, a onda se obratila Zapovjedniku.

„Moram pogledati onaj američki film”, rekla je. „Onaj koji je navodno najbolji.”

Te su noći djeca spavala sa psom na slamarici u podnožju kreveta, a kad se P'yongyang smračio, legli su jedno pokraj drugoga u krevet i u *laptop* ubacili *Casablancu*. Ikona stanja baterije pokazala je da na raspolaganju imaju devedeset minuta pa su ga mogli gledati bez zaustavljanja.

Istog trena odmahнула je glavom na primitivnu narav crno- -bije fotografije.

Prevodio joj je u hodu, pretvarajući engleski u korejski što je brže mogao, a kad mu riječi nisu navirale, samo bi se poslužio prstima i oni bi transkribirali dijaloge.

Lice joj je neko vrijeme bilo kiselo. Kritizirala je film zbog prebrze radnje. Sve je u filmu etiketirala kao elitu koja po cijeli dan pije i nosi otmjenu odjeću. „Gdje su obični ljudi?” upitala je. „Sa stvarnim problemima?” Nasmijala se na ideju o „tranzitnom pismu” koje svakome tko ga nabavi da je prilika za bijeg. „Nema tog čarobnog pisma koje te može izvući.”

Rekla mu je da zaustavi film. Nije htio. *Ali boli je glava od njega*.

„Ne shvaćam što ovaj film veliča”, rekla je. „I kad će se junak pojaviti? Ako uskoro nitko ne zapjeva, idem spavati.”

„Ššššš”, rekao joj je.

Bilo joj je bolno gledati, to mu je bilo jasno. Svaki je kadar bio izazov njezinu životu. Slamali su je duboki pogledi i promjenjive žudnje likova, no nije imala moć da ih zaustavi. Kako je prelijepa glumica Ingrid Bergman sve više vremena provodila na ekranu, Sun Moon počela ju je propitkivati, savjetovati. „Zašto se ne skrasi s tim dragim mužem?”

„Bliži se rat”, rekao joj je Ga.

„Zašto se tako zagledava u nemoralnog Ricka?” upitala je iako se i ona zagledavala u njega. Ubrzo više nije zamjećivala njegovo profiterstvo, sefove pune novca i širenje mita i laži. Vidjela je samo kako uzima cigaretu kad Ilsa ulazi u prostoriju, kako pije kad je napusti. Primijetila je kako nitko nije sretan i to je se dojmilo. Kimala je kad je shvatila da svi njihovi problemi potječu iz mračnog Berlina. Kad se film vraća u prošlost, u Pariz, gdje su se likovi smijali i željeli samo vina i kruha i jedno drugo, Sun Moon smijala se kroza suze, a Zapovjednik Ga prestao je prevoditi cijele odlomke jer su joj bili potrebni samo osjećaji na licu tog Ricka i te Ilse koja ga voli.

Na kraju filma bila je neutješna.

Primio ju je za rame, ali nije reagirala.

„Moj cijeli život je laž”, rekla je kroza suze. „Svaki pokret. Kad se samo sjetim da sam glumila u boji, svakog onog neukusnog detalja zabilježenog u boji.” Okrenula se na bok prema njemu tako da ga je gledala u oči. Zgrabila ga je za košulju i objema šakama stiskala tkaninu. „Moram otići onamo gdje je taj film snimljen”, rekla je. „Moram se maknuti iz ove zemlje i otići nekamo gdje postoji prava gluma. Treba mi tranzitno pismo i ti mi moraš pomoći. Ne zato što si mi ubio muža

ili zato što ćemo platiti ceh kad te Dragi Vođa odbaci kao krpu, već zato što si poput Ricka. Ti si častan čovjek kao i Rick u filmu.”

„Ali to je samo film.”

„Nije to samo film”, rekla je prkosna pogleda.

„Ali kako da te izvučem?”

„Ti si poseban čovjek”, rekla je. „Možeš nas izvući. Kažem ti da moraš.”

„Ali Rick je sam tako htio, sam je donio tu odluku.”

„Tako je, rekla sam ti što od tebe trebam i ti moraš donijeti odluku.”

„A što je s nama?” upitao je.

Pogledala ga je kao da je upravo shvatila kako će to izvesti. Kao da je sad prepoznala motivaciju kolege glumca i zaplet koji će se iz toga izroditi.

„Kako to misliš?” upitala je.

„Kad kažeš: moraš nas izvući, koga to *nas*, jesam li i ja uključen u to?”

Privukla ga je k sebi. „Ti si moj suprug”, rekla je. „A ja sam tvoja supruga. To znači nas.”

Zagledao joj se u oči nakon što je čuo riječi za koje nije ni slutio da ih cijeli život čeka.

„Moj suprug često je govorio da će jednog dana svemu doći kraj”, rekla je. „Ne mislim dočekati taj dan.”

Dodirnuo ju je. „Je li imao plan?”

„Jest”, rekla je. „Otkrila sam njegov plan – putovnicu, gotovinu, putne isprave. U plan je bio uključen samo on. Čak ni svoju djecu nije mislio povesti.”

„Ne brini se”, rekao je. „Moj plan neće biti takav.”

BIO SAM budan usred noći. Osjetio sam i da su roditelji budni. Neko sam vrijeme osluškivao kako čizme Omladinske jedinice Juche toptaju prema jednom od onih mračnih cjelonoćnih udarničkih okupljanja na Trgu Kumsusan. Kad sam ujutro išao na posao, znao sam da ću na putu kući proći pokraj tih djevojaka, lica pocrnjelih od dima i tankih ručica ispisanih sloganima. A ponajviše pokraj tih divljih očiju. Zurio sam u strop, zamišljajući nervozne papke jarića na krovu, koji su se stalno vrpeljili u mjestu jer im je bilo premračno da vide rub stropa.

Stalno sam razmišljao o tome koliko je biografija Zapovjednika Ga slična mojoj. Ni moje ni njegovo ime zapravo nitko nije znao – nije bilo ničega na što bismo se odazivali prijateljima i obitelji, nikakve riječi na koju bi reagiralo naše najdublje ja. Usto, sve sam više vjerovao da mu sudbina glumice i njezine djece nije bila poznata. Doduše, činilo se da živi u uvjerenju da je s njima sve u redu, no mislim da zapravo nije imao pojma. A tako je bilo i sa mnom – stvarao sam biografije svojih ispitanika, koje su zapravo bilježile njihov život sve do susreta sa mnom. No moram priznati da nijednom nisam provjerio što se s njima dogodilo nakon što bi napustili Odjel 42. Nijedna biografija nije dobila epilog. No najjača poveznica bila nam je ta što je, da bi dobio novi život, Ga jedan život morao oduzeti. Ja sam svakog dana dokazivao taj teorem. Nakon godina i godina neuspjeha, sad sam shvatio da pišući biografiju Zapovjednika Ga možda pišem i svoju.

Stao sam kraj prozora. Uz oskudnu svjetlost zvijezda urinirao sam u teglu široka grla. Dolje na ulici nešto se začulo. A zbog onoga što se potom dogodilo doznao sam, unatoč tami, unatoč kilometrima koji su me dijelili do najbližeg polja, da su vrhovi stabljika riže pozlatili i da je ponovno došlo vrijeme žetve: dva teretna kamiona zaustavila su se posred Ulice Sinuiju, a ljudi ministra masovne mobilizacije megafonima su iz kreveta izvukli sve stanovnike stambenoga bloka Radnički raj. Moje su susjede u noćnim odorama polako trpali u kamione. Do zore će pognuti, do koljena uronjeni u rižina polja, temeljito, poput đaka na popravnome, usvojiti riječ „mukotrpnost“, od koje nastaje sva hrana.

„Oče“, izrekao sam u mrak sobe. „Oče, zar je samo stvar u preživljavanju? Zar se sve samo na to svodi?“ Osjećao sam toplinu tegle na dlanu dok sam pažljivo zatvarao poklopac. Kad su kamioni odmaknuli, čulo se samo blago zviždanje očeva disanja kroz nos, po čemu se uvijek znalo da je budan.

*

Sljedećeg jutra nestao je još jedan član mojeg tima. Ne smijem mu otkriti ime, no to je onaj s tankim brkovima i govornom manom. Nije ga bilo već tjedan dana i morao sam već pretpostaviti da nije samo riječ o prisilnoj žetvenoj dužnosti. Bilo je poprilično izgledno da ga više neću vidjeti. On je bio već treći ovoga mjeseca, šesti ove godine. Što im se dogodilo, gdje su završili? Kako ćemo zamijeniti Pubyoke kad odu u mirovinu ako imamo tek pokojeg čovjeka i dvoje pripravnika?

No žičarom smo se ipak uputili na vrh planine Taesong. Dok su Jujack i Leonardo pretraživali kuću Druga Buca, Q-Kee i ja pročešljali smo dom Zapovjednika Ga, no teško nam se bilo koncentrirati. Svaki put kad bismo podignuli pogled, kroz goleme prozore dočekala bi nas

panorama P'yongyanga koja se prostirala ispod nas. Pogled na to jednostavno bi ti izmamio uzdah. Cijela je kuća bila pomalo nestvarna – Q-Kee zapanjilo je to što imaju svoju spavaću sobu i kuhinju. Ni s kim nisu dijelili ormar. Pseće je dlake bilo na sve strane, i bilo je posve jasno da životinju drže isključivo zbog osobnog užitka. Zlatni pojas, istaknut u osvijetljenoj vitrini, bojali smo se pretražiti. Čak ga ni Pubyoci nisu dirali tijekom prve premetačine.

Vrt im je bio obran do temelja – nije ostalo ni zrno graška da ga ponesem kući roditeljima. Zar su Zapovjednik Ga i Sun Moon ponijeli svježiju hranu, spremajući se možda za putovanje? Ili je Ga tu hranu namijenio za bijeg? Na smetištu su im pronašli koru cijele dinje i tanjušne kosti ptica pjevica. Zar su živjeli oskudnije nego što se po njihovu *yangbanskom* zdanju dalo zaključiti?

Pod kućom smo pronašli tunel dug trideset metara pun zaliha riže i američkih filmova. Vratašca za bijeg probijala su preko ceste, iza grmlja. U kući smo u zidu pronašli uobičajene pretince za skrivanje, no uglavnom su bili prazni. U jednome smo zatekli hrpu južnokorejskih časopisa o boričkim vještinama, krajnje zabranjenih. Časopisi su bili dotrajali i prikazivali su borbe kojima su se tijela napinjala u klinču. Uz časopise je stajala i jedna maramica. Nju sam podignuo tražeći inicijale. Okrenuo sam se prema Q-Kee. „Baš me zanima što ova maramica tu – ”

„Bacite je”, rekla mi je Q-Kee.

Istog sam je trena ispustio, a maramica je pala na pod. „Molim?” upitao sam.

„Zar ne znate čemu mu je to služilo?” upitala me. Pogledala me kao da sam slijepo štene tek pridošlo u zoološki vrt. „Zar vi nemate braće?”

U kupaonici mi je Q-Kee skrenula pozornost na Sun Moonin češalj i britvu Zapovjednika Ga koji su jedno pokraj drugoga stajali na rubu umivaonika. Na posao je došla s masnicom na oku i pravio sam se da je ne primjećujem, no kad smo stali pred ogledalo, nikako je nisam mogao izbjeći.

„Je li te tko ozlijedio?” upitao sam je.

„Kako znate da nije iz ljubavi?”

Nasmiješio sam se. „To bi bio nov način izražavanja ljubavi.”

Q-Kee nagnula je glavu u stranu i promatrala me u ogledalu.

Podignula je čašu s umivaonika i primaknula je svjetlu.

„Dijele čašu za ispiranje”, rekla je. „To je ljubav. Puno je dokaza.”

„To je dokaz?” upitao sam je. Ja s roditeljima dijelim čašu za ispiranje.

Q-Kee razmatrala je stanje u spavaćoj sobi. „Sun Moon vjerojatno spava na ovoj strani”, rekla je. „Bliža je zahodu.” Potom je prišla stolicu s te strane kreveta. Otvorila je i zatvorila ladicu, pokucala na drvo. „Pametna bi žena”, rekla je Q-Kee, „kondome držala zalijepljene za dno stolice. Muž ih ne bi vidio, a kad joj zatreba, samo treba ispružiti ruku.”

„Kondomi”, ponovio sam. Svaki oblik zaštite bio je strogo zabranjen.

„Ima ih na svakoj noćnoj tržnici”, rekla je. „Kinezi ih proizvode u svim bojama.”

Okrenula je Sun Moonin stolicu, ali ispod nije bilo ničega.

I ja sam okrenuo stolicu Zapovjednika Ga – ništa.

„Vjerujte mi”, rekla je Q-Kee. „Zapovjedniku ne treba zaštita.”

Zajedno smo svukli pokrivače s kreveta i klečeći identificirali vlasi na jastucima. „Oboje su ovdje spavali”, ustvrdio sam, a onda smo prstima pročešljali svaki centimetar madraca, njušeći i zagledavajući se čak i u najmanju naznaku tragova. Negdje napola madraca naišao sam na vonj s kakvim se nikad u životu nisam susreo. U nosnicama sam osjetio nešto iskonsko, a onda mi je u glavi zabljesnula jarka svjetlost. Vonj je bio toliko iznenađan i stran da sam ostao bez riječi, i ne bih mogao upozoriti Q-Kee čak i da sam htio.

Oboje smo ustali u podnožju kreveta.

Q-Kee je prekrížila ruke u nevjerici. „Spavali su zajedno, ali nije bilo *fucky-fucky*.”

„Čega?”

„To je engleska riječ za seks”, rekla je. „Zar ne gledate filmove?”

„Takve ne gledam”, rekao sam, a istina je bila da nisam pogledao nijedan.

Otvorivši ormar, Q-Kee prstom je prolazila po Sun Mooninin *choson-otima* sve dok se nije zaustavila na praznoj klinčanici. „Ovaj je uzela”, rekla je Q-Kee. Sigurno je bio veličanstven sudeći prema ovima koje je ostavila. Znači, Sun Moon nije planirala dugo izbivati, ali htjela je biti u najboljem izdanju.” Promatrala je blistave tkanine pred sobom. „Poznata mi je svaka njezina haljina iz svakog njezina filma”, rekla je. „Da se ovdje dovoljno dugo zadržim, proključala bih koja nedostaje.”

„Ali berba u vrtu”, rekao sam, „upućuje na to da su *planirali* dulje izbivati.”

„Možda je to samo bio posljednji obrok u najboljoj haljini.” Rekao sam: „Ali to ima smisla samo ako – ”

„ – je Sun Moon znala što joj se sprema”, dodala je Q-Kee. – „No ako je Sun Moon znala da je Ga misli ubiti, zašto se uredila, zašto je pristala na to?”

Q-Kee razmišljala je o mojem pitanju dok su joj sve te prelijepe haljine i dalje privlačile dodir.

„Možda bismo ih trebali zaplijeniti kao dokazni materijal”, rekao sam joj, „pa ih možeš pobliže pregledati kad budeš htjela.”

„Predivne su”, rekla je. „Poput haljina moje majke. Ali ja se sama odijevam. Osim toga, oblačenje poput kustosice u Muzeju međunarodnog prijateljstva nije u mom stilu.”

Leonardo i Jujack vratili su se iz kuće Druga Buca.

„Nemamo baš što prijaviti”, rekao je Leonardo.

„Pronašli smo skriveni pretinac u kuhinjskome zidu”, dodao je Jujack. „Ali unutra smo pronašli samo ovo.”

Podignuo je pet sićušnih Biblija.

Svjetlost se promijenila kad je sunce zabljesnulo čelik udaljenoga Prvomajskog stadiona i na trenutak nas je nanovo zapanjilo ovakvo zdanje, bez zajedničkih zidova, javnih pipa, bez poljskih kreveta koji se sklapaju i guraju u kut, bez spuštanja dvadeset katova do komunalne kade.

Zaštićeni Pubbyokovom trakom za uviđaj počeli smo razdjeljivati svu rižu i sve filmove Zapovjednika Ga. *Titanik* je, složili su se naši pripravnici, najbolji film koji je ikad snimljen. Jujacku sam rekao da Biblije baci s balkona. Dužnosnicima Ministarstva za zaštitu državne sigurnosti još bih nekako objasnio vreće pune DVD-ova, ali to nikako.

*

U Odjelu 42 upravo sam završio s dnevnom seansom sa Zapovjednikom Ga, a osim onoga što se dogodilo s glumicom i njezinom djecom, vrlo me rado uputio u što i zašto i gdje i kad se zbilo što god me zanimalo. Ponovno je ispričao kako ga je Mongnan preklinjala da obuče uniformu mrtvog Zapovjednika, osvrnuo se na razgovor s Upraviteljem, svinutim pod teretom kamenčine, zbog kojega je uspio izaći iz zatvorskoga rudnika. Istina je da su mi u prvim idejama o Zapovjednikovoj biografiji poglavljima dominirali veliki trenutci, kao što je podzemni okršaj s osvajačem Zlatnoga pojasa, no sad sam stvarao puno profinjeniju knjigu i sve što me zanimalo je – kako.

„Jasno mi je da ste se iz zatvora izvukli razgovorom”, rekao sam Zapovjedniku Ga. „No kako ste skupili hrabrosti doći u kuću Sun Moon? Što ste joj rekli neposredno nakon što ste joj ubili supruga?”

Zapovjednik Ga sad je već napustio krevet. Stajali smo naslonjeni na suprotne zidove malene sobe i pušili.

„Kamo sam mogao otići?” upitao me. „Što sam mogao reći osim istine?”

„I kako je reagirala?”

„Srušila se i zaplakala.”

„Naravno da jest. Kako ste od tog trenutka došli do iste čaše?”

„Iste čaše?”

„Znate na što mislim”, rekao sam mu. „Kako ste pridobili njezinu ljubav, iako zna da drugima nanosite bol?”

„Volite li vi koga?” upitao me Zapovjednik Ga.

„Ovdje ja postavljam pitanja”, rekao sam, no nisam mogao dopustiti da pomisli da nemam nikoga. Blago sam mu kimnuo, kao da mu želim reći: *Zar nismo muškarci?*

„Znači, voli vas unatoč tome što radite?”

„Što radim?” upitao sam ga. „Ja ljudima pomažem. Spašavam ih od tretmana kakav bi im priuštile one životinje od Pubyoka. Ispitivanje sam pretvorio u znanost. Zubi su vam na mjestu, zar ne? Je li vam tko stezao žicu oko članaka dok vam prsti nisu otekli i poljubičastili i odumrli? Pitam vas kako vas je zavoľjela. Bili ste zamjenski suprug. Nitko zapravo ne voli zamjenskog supruga. Samo im je prva obitelj važna.”

Zapovjednik Ga počeo je govoriti na temu ljubavi, no glas su mu u mojim ušima zagušile smetnje. Nisam čuo ništa jer mi se u glavi pojavila ideja, pomisao da su možda moji roditelji imali prvu obitelj, da je prije mene bilo djece koju su izgubili te da sam ja samo kasnija, bezvrijedna zamjena. To bi objasnilo njihovu poodmaknulu dob i način na koji me gledaju, kao da vide nešto što nedostaje. A strah u njihovim očima – da to nije nepodnošljiv strah da će i mene izgubiti, strah zbog spoznaje da takav gubitak ponovno ne bi podnijeli?

Podzemnim kolicima odvezao sam se u Središnji arhiv i izvadio dosjee svojih roditelja. Cijelo sam ih poslijepodne iščitavao i uvidio još jedan razlog za zapisivanje biografija građana: dosjei su bili prepuni datuma, pečata, znatih slika, navoda doušnika i izvještaja iz stambenih blokova, tvorničkih saziva, okružnih okruglih stolova, volonterskih dužnosti i partijskih odbora. No u njima nije bilo stvarnih podataka, nikakve prosudbe kakvo je to dvoje staraca, što ih je iz Manpa dovelo ovamo da cijeli život provedu radeći na traci u Tvornici svjedočanstva uzvišenosti strojeva. Na kraju je, doduše, jedini pečat Bolnice za porođništvo u P'yongyangu bio moj.

Vrativši se u Odjel 42, krenuo sam prema salonu Pubyoka, gdje sam svoju iskaznicu „Ispitivača broj 6” pomaknuo iz pretinca „Na dužnosti” u „Izvan dužnosti”. Čulo se kako se Q-Kee i Narednik smiju, no kad sam ušao, utihnuli su. Toliko o seksizmu. Q-Kee nije nosila kutu i nemoguće je bilo ne zamijetiti njezinu figuru ugodno smještenu na jednom od Pubyokovih naslonjača.

Narednik je podignuo šaku svježe omotanu trakom. Unatoč sijedoj glavi, unatoč mirovini koja se bliži ponovno je slomio šaku. Proizveo je glas kao da mu prsti govore: „Je li me dovratak ozlijedio?” upitala je njegova šaka. „Ili me voli?”

Q-Kee jedva je susprezala smijeh.

Umjesto priručnika za ispitivanje, police Pubyoka bile su napunjene bocama Ryoksonga te sam pretpostavio kako će završiti njihova noć: lica će se zacrvjeti, na aparatu za karaoke

gromoglasno će se zapjevati koja domoljubna i brzo će Q-Kee s Pubyocima zaigrati pijani stolni tenis, a oni će se okupiti oko nje i gledati joj grudi dok se naslanja, vrebati njezin kraj stola, udarati tom njezinom vatrenom palicom.

„Došli ste obrisati ime s ploče?” upitala me Q-Kee.

Sad se Narednik nasmijao na sva usta.

U tom je trenutku već odavno prošlo vrijeme kad roditeljima kuham večeru, a kako vlakovi više nisu vozili, morao bih pješice proći cijeli grad da im pomognem u pohodu na zahod prije spavanja. No zatim mi je pogled pao na veliku ploču, i tada sam prvi put nakon nekoliko tjedana sagledao svoje radne zadatke. Imao sam jedanaest aktivnih slučajeva. Svi Pubyoci zajedno imali su jedan – nekog tipa kojega su do jutra smekšavali u jami. Pubyoci bi u četrdeset pet minuta zaključili slučaj tako što bi ljude odvukli u radionicu i pomogli im da se uhvate olovke za priznanja netom prije nego što bi izdahnuli. No sada, dok sam promatrao sva ta imena, shvatio sam koliko je daleko otišla moja opsjednutost Zapovjednikom Ga. Moj je najdulje otvoren slučaj bila vojna medicinska sestra iz Panmunjoma, optužena za koketiranje s časnikom južnokorejske vojske preko demilitarizirane zone. Rečeno mi je da mu je mahala malim prstom i slala mu poljupce koji su bili dovoljno snažni da odlepršaju preko minskih polja. To mi je zapravo bio najlakši slučaj na ploči, zato sam ga odgađao. Na ploči je pisalo da je smještena u „Donju ćeliju” i shvatio sam da sam je ondje držao već pet dana. Iskaznicu sam ponovno vratio u pretinac „Na dužnosti” i izašao prije nego što nastupi smijuljenje.

Sestra nije baš dobro mirisala kad sam je izvukao. Svjetlo ju je umalo uništilo.

„Kako mi je drago što vas vidim”, rekla je lecajući se od boli. „Spremna sam na razgovor. Jako sam puno razmišljala i spremna sam vam nešto reći.”

Odveo sam je u komoru za ispitivanje. Bio je to zapravo čisti cirkus. Već sam napisao pola njezine biografije – izgubio sam valjda tri poslijepodneva na to. A njezino će se priznanje napisati gotovo samo, ali nije ona kriva – jednostavno je ostala kratkih rukava.

Polegnuo sam je na jedan od naših nježno plavih naslonjača.

„Spremna sam ih pokazati”, rekla je. „Puno me nevaljalih građana pokušalo iskvariti, imam popis, spremna sam otkriti sva imena.”

Samo sam zamišljao što će se dogoditi ako u sljedećih sat vremena ne odvedem oca na zahod. Medicinska sestra nosila je bolničku haljinu, a ja sam dlanove spustio niz njezin trup da provjerim da ne skriva kakve predmete ili nakit koji bi omeli rad autopilota.

„To želite?” upitala je.

„Što?”

„Spremna sam izgaditi odnose sa svojom domovinom”, rekla je. „Spremna sam učiniti što god treba da pokažem da sam dobra građanka.”

Podignula je haljinu iznad kukova i objelodanila tamno inje svojih stidnih dlaka. Znao sam od čega je žensko tijelo sastavljeno i koje su mu glavne funkcije, no kontrolu sam ponovno osjetio tek kad sam je svezao i kad se začulo bubnjanje autopilotovih probnih ispitivanja. Uvijek se začuje onaj prvotni nehotični krik, ono kočenje cijelog tijela dok autopilot zadaje prve udare. Sestrine su se oči zagledale u daljinu, a ja sam dlanom prošao po njezinoj ruci i preko ključne kosti. Osjetio sam kako je prožima naboje. Prošao je kroz mene, naježio mi dlake na nadlanici.

Q-Kee me s pravom zadirkivala; dopustio sam da stvari izmaknu kontroli i sad je naša sestra plaćala ceh. Barem smo se na autopilot mogli osloniti. Kad sam tek došao u Odjel 42, vodeća metoda preodgoja građana bila je lobotomija. Dok smo bili pripravnici, Leonardo i ja brojne smo proveli u djelo. Pubyoci bi zgrabili ispitanike koji bi im se našli pri ruci i u svrhu obuke odradili

bismo pet-šest zaredom. Treba ti samo čavao od dvadeset centimetara. Ispitanika bismo ispružili na stol i sjeli mu na prsa. Leonardo bi stajao i učvrstio ispitanikovu glavu, a palcima bi podignuo oba kapka. Vrlo oprezno, pazeći da ništa ne probušimo, čavao bismo ugurali uz gornji rub kapka i zarivali ga sve dok ne bismo naišli na kost na poledini očne duplje. A onda bismo dlanom pošteno nabili glavicu čavla. Nakon probijanja kroz kost, čavao se s lakoćom kretao po mozgu. Postupak je potom bio jednostavan: uguraj do kraja, zatresi nalijevo, zatresi nadesno, ponovi s drugim okom. Ja nisam liječnik, ali trudio sam se da mi pokreti budu glatki i precizni, a ne grubi kao u Pubyoka, koji su svojim izlomljenim šakama svaki osjetljivi zadatak izvršavali poput majmuna. Otkrio sam da je jaka svjetlost najhumanija jer ispitanici jednostavno ne vide što im se događa.

Rekli su nam da postoje čak i lobotomne zadruge, u kojima bivši podrivači ne znaju ni za što drugo osim za dobronamjeren rad za dobrobit svih. No istina je bila posve drukčija. Jednom sam, kad mi je bilo tek mjesec dana u kuti, s Narednikom išao ispitati čuvara u jednoj od tih zadruga, a ondje od uzorne farme nije bilo ni traga. Pokreti su im svima bili tupi, trzavi. Radnici bi isti komadić zemlje prekopali bezbroj puta i bezumno zatrpavali rupe koje su upravo izrovali. Bili odjeveni ili goli, nisu marili, a olakšavali su se po volji. Narednik je bez prestanka komentirao nemar lobotomiziranih, njihovu kolektivnu lijenost. Udarničke im zviždaljke ništa nisu značile, rekao je, a bilo je nemoguće u njima pobuditi duh Juche. Rekao je: „Čak i djeca znaju pokrenuti kotač!”

No ono što nikad ne zaboraviš obješena su lica osakaćenih mozgova – više života ima u dojenčadi u teglama izloženim u Muzeju čuvene znanosti. To mi je putovanje dokazalo da je sustav pokvaren i znao sam da ću jednog dana sudjelovati u njegovu popravku. A onda je došao autopilot, koji su razvili mozgovi iz dubokog bunkera, a ja sam zgrabio priliku da ga ispitam u praksi.

Autopilot je beskontaktna elektronička majstorija. Nije tu riječ o brutalnoj primjeni struje kao što to Pubyoci rade akumulatorima. Autopilot djeluje u slozi s umom, mjereći moždane aktivnosti, reagirajući na alfa-valove. Svaka svijest ima zaseban električni potpis, a autopilotovi algoritmi uče čitati taj zapis. Zamislite njegove udare kao razgovor s mozgom, zamislite ga kako pleše s identitetom. Da, zamislite olovku i gumicu kako prelijepo plešu po stranici. Vrh olovke prsti od izražavanja – črčkica, oblika, riječi – i ispunjava stranicu dok gumica odmjerava, bilježi, slijedi olovku u stopu i za sobom ostavlja samo bjelinu. Sljedeći olovkin napadaj črčkanja vjerojatno je jači i očajniji, no kraćeg daha, a gumica joj je i dalje za petama. Nastavljaju tako vojničkim korakom pojedinac i država, približavajući se jedno drugome dok se na kraju olovka i gumica gotovo ne stope, krećući se s razumijevanjem, a linija nestaje čak i dok se stvara, riječi ne zapisane prije nego što se oblikuju slova, i na kraju ostaje samo bjelina. Muški ispitanici zbog struje obično dobiju strahovitu erekciju pa nisam siguran da je ovo iskustvo posve loše. Bacio sam pogled na prazan plavi naslonjač pokraj sestre – da nadoknadim posao, vjerojatno ću morati obrađivati po dvoje istodobno.

No vratimo se mojoj sestri. Sad je već bila u dubokom ciklusu. Grčevi su joj ponovno zadignuli haljinu, i zastao sam prije nego što je povučem dolje. Preda mnom se otkrilo njezino skriveno gnijezdo. Nagnuo sam se i duboko udahnuo, upijajući pršteći prodoran ozonski vonj koji se širio s nje. A onda sam je odvezao i ugasio svjetlo.

KAD JE Zapovjednik Ga stigao na lokaciju umjetnog Teksasa, u zraku je visjela jutarnja rosa. Krajolik je bio brežuljkast i šumovit pa se obližnji kontrolni tornjevi i lansirne rampe za projekte zemlja-zrak nisu mogli vidjeti. Nalazili su se nizvodno od P'yongyanga, a iako se rijeka Taedong nije mogla vidjeti, onako nabujala i zelena osjećala se u svakom dahu. Nedavno je bilo kiše, nekakav rani monsun sa Žutog mora, a ovo blato i povijene vrbe nisu nimalo nalikovale na teksašku pustinju.

Parkirao je Mustang i izašao. Sviti Dragoga Vođe nije bilo ni traga. Ovdje je bio samo Drug Buc, sjedio je sam za stolom za piknik, a pred njim je bila kartonska kutija. Buc ga je dozvao da pride, a Ga je uočio da su u daske stola urezani inicijali na engleskome. „Sve do najmanjeg detalja”, rekao je Bucu.

Buc je kimnuo prema kutiji. „Imam iznenađenje za tebe”, rekao je.

Kad je Zapovjednik Ga pogledao kutiju, odjednom je imao osjećaj da se unutra nalazi nešto što je nekoć pripadalo pravom Zapovjedniku Ga. Nije znao je li to jakna ili šešir niti zašto bi se Buc tako nečega dočepao, samo je osjećao da je to unutra pripadalo njegovu prethodniku i da će, kad otvori kutiju i dođe u kontakt s time, kad to dodirne i prihvati, pravi Zapovjednik Ga nad njime imati moć.

„Ti to otvori”, rekao je Bucu.

Drug Buc posegnuo je u kutiju i izvadio par crnih kaubojskih čizama.

Ga ih je uzeo, pregledao ih sa svih strana – bio je to isti onaj par koji je držao u Teksasu.

„Kako si ih pronašao?” upitao je.

Buc nije odgovorio, nego se nasmiješio ponoseći se što može pronaći bilo što, bilo gdje u svijetu, i dopremiti to do P'yongyanga.

Ga je skinuo svečane cipele, koje su, kako je upravo shvatio, stvarno pripadale njegovu prethodniku. Bile su mu barem jedan broj prevelike. Kad je stopala uronio u kaubojske čizme, pristajale su mu kao salivene. Buc je uzeo jednu Zapovjednikovu cipelu i proučavao je.

„Baš je bio šupak što se cipela tiče”, rekao je Buc. „Tjerao me da mu ih nabavljam iz Japana. *Moraju biti iz Japana.*”

„Što ćemo s njima?”

„Fine su to cipele”, rekao je Buc. „Na noćnoj tržnici vrijede cijelo bogatstvo.”

No Buc ih je tada bacio u blato.

Ova dva muškarca zajedno su krenula u ophodnju lokacije, provjeravajući je li sve spremno za inspekciju Dragoga Vođe. Japanska kola s poljskom kuhinjom izgledala su poprilično uvjerljivo, a štapovima za pecanje i kosama nije bilo kraja. Blizu stalka za pucanje stajao je bambusov kavez s tamnim kretnjama zmija otrovnica.

„Odaje li ti dojam Teksasa?” upitao je Drug Buc.

Zapovjednik Ga slegnuo je ramenima. „Dragi Vođa nikad nije bio u Teksasu”, rekao je. „On će misliti da izgleda kao Teksas, a samo je to važno.”

„Nisam te to pitao”, rekao je Buc.

Ga je podignuo glavu da vidi sprema li se kiša. Tog je jutro padalo kao iz kabla, zamaglivši

pogled kroz prozore pa je svjetlo bilo prigušeno kad se Sun Moon prebacila na njegovu stranu kreveta. „Moram znati da ga zaista nema”, rekla je. „Moj je suprug već toliko puta nestao, a onda bi se pojavio nakon nekoliko dana ili tjedana, da te testira, iznenadi. Da se sad vrati, da vidi što spremamo... nemaš pojma.” Tu se zaustavila. „Kad on nekoga ozlijedi”, dodala je, „nakon toga nema slikanja.”

Ruka joj je bila na njegovim prsima. Dodirnuo joj je rame, koža joj je bila topla od pokrivača. „Vjeruj mi”, rekao joj je. „Nikad ga više nećeš vidjeti.” Spustio je dlan niz njezin bok, prsti su mu putovali nježnom kožnom stazom.

„Ne”, rekla je i odmaknula se. „Samo mi reci da je mrtav. Otkako smo smislili plan i sad kad znam da riskiramo sve, proganja me pomisao da bi se mogao vratiti.”

„Mrtav je, obećavam ti”, rekao joj je. No nije bilo tako jednostavno. Nije bilo jednostavno zato što je u rudniku bilo mračno i kaotično. Zapovjednika Ga prekrštenim je rukama gušio s leđa, držao ga punu minutažu i još dulje. Kad ga je Mongnan pronašla, rekla mu je da obuče Zapovjednikovu odoru. Navukao ju je i slušao kad mu je govorila što da kaže Upravitelju. No kad mu je rekla da kamenom zdrobi lubanju golog muškarca, zatresao je glavom. Umjesto toga, tijelo je otkotrljao u okno, plitko okno, kako se pokazalo. Čuli su kako tijelo udara prije nego što se spustilo na počinak, a uz sjeme sumnje koje mu je Sun Moon posadila u prsima, sad je i on imao osjećaj da je *zamalo* ubio pravog Zapovjednika Ga, da je taj čovjek negdje, da se oporavlja, prikuplja snagu i da će se stvoriti kad ponovno bude sav svoj.

Ga je prišao toru. „Ovo nam je jedini komad Teksasa”, rekao je Bucu, a zatim se popeo po kolcima i sjeo na najvišu prečku. U toru je bio ograđen jedan jedini vol. Palo je nekoliko debelih, rijetkih kapi kiše, no za njima nisu stigle druge.

Drug Buc pokušavao je zapaliti vatru, no uglavnom je stvarao dim. S mjesta na kojem je sjedio na vrhu tora Ga je vidio kako jegulje gutaju zrak uz površinu bare za pecanje i čuo lamatanje teksaške zastave, rukom oslikane na korejskoj svili. Ranč je dovoljno nalikovao na Teksas da se prisjeti Doktora Songa. No kad se sjetio što se dogodilo Doktoru Songu, to mu mjesto odjednom nimalo nije nalikovalo na Ameriku. Teško mu je bilo vjerovati da starca više nema. Zapovjednik Ga i dalje ga je vidio kako sjedi na mračnoj mjesečini one teksaške noći i pridržava šešir na vjetru. Još je uvijek čuo glas Doktora Songa u onom hangaru: *Bilo je to iznimno zanimljivo putovanje, ne ponovilo se nikad više.*

Drug Buc polio je još goriva na plamen, stvorivši taman stup.

„Čekaj samo da Dragi Vođa ovamo dovede Amerikance”, rekao je Buc. „Kad je Dragi Vođa sretan, svi su sretni.”

„Kad smo kod toga”, rekao je Ga. „Misliš li da si ovdje gotov s poslom?”

„Molim?” upitao je Buc. „Kako to misliš?”

„Čini se da si se uspio dočepati svega što je trebalo. Zar ne bi sad trebao krenuti na neki drugi zadatak i zaboraviti na ovo?”

„Nešto si uznemiren?” upitao ga je Drug Buc.

„Što ako Dragi Vođa ne bude sretan? Što ako nešto pođe po zlu i na kraju bude jako nesretan? Jesi li razmišljao o tome?”

„Zato smo mi tu”, rekao je Buc. „Da ne dopustimo da se to dogodi.”

„A onda imaš Doktora Songa, koji je sve učinio kako treba, i vidi što su mu napravili.”

Buc se okrenuo, a Zapovjednik Ga znao je da taj čovjek ne želi pričati o svojem starom prijatelju.

Ga je rekao: „Imaš obitelj, Buc. Trebao bi se distancirati od ovoga.”

„Ali još me trebaš”, rekao je Buc. „I ja tebe trebam.” Buc je prišao vatri i uzeo željezni žarač za žigosanje namijenjen Dragome Vođi, koji se upravo počeo usijavati. Buc ga je zadignuo objema rukama i podignuo ga da ga Zapovjednik pregleda. Na žaraču je na engleskome, slovima koja se obrnuto nižu, pisalo: „VLASNIŠTVO DEMOKRATSKE NARODNE REPUBLIKE KOREJE.”

Slova su bila velika, a žarač dug gotovo metar. Ovako usijan, životinji bi spalio cijeli bok.

„Dečkima iz ljevaonice trebalo je tjedan dana da ovo naprave”, rekao je Buc.

„Pa?”

Buc je izgledao nestrpljivo. „Pa? Ne govorim engleski. Trebaš mi potvrditi jesmo li to dobro napisali.”

Zapovjednik Ga pažljivo je pročitao obrnuta slova. „U redu je”, rekao je. A onda se provukao kroz šipke tora i prišao volu koji je bio svezan za prsten u nosu. Govedo je nahranio potočarkom iz kante, a onda ga potapšao po crnoj ploči između rogova.

Drug Buc se približio, a prema opreznom pogledavanju te goleme životinje, bilo je posve jasno da ga nikad nisu regrutirali za sjetvu.

„Znaš da sam ti ispričao da sam porazio Zapovjednika Ga u zatvorskome rudniku?”

Buc je kimnuo.

„Ležao je ondje gol, izgledao je kao da je mrtav. Prijateljica mi je rekla da mu bacim kamenčinu na lubanju.”

„Mudra prijateljica”, rekao je Buc.

„Ali nisam mogao. Sad stalno mislim, znaš – ”

„ – da je Zapovjednik Ga još uvijek živ? Nema šanse. Da je živ, već bismo to znali, već bi nam visio nad glavom.”

„Znam da je mrtav. Ali stvar je u tome”, rekao je Ga, „što imam osjećaj da će se dogoditi nešto loše. Ti imaš obitelj. Na njih trebaš misliti.”

„Nešto si mi prešutio, zar ne?” upitao je Buc.

„Samo ti hoću pomoći”, rekao mu je Ga.

„Vidim da nešto smišljaš”, rekao je Buc. „Što si naumio?”

„Ma nisam ništa”, rekao je Ga. „Zaboravi da sam išta rekao.”

Buc ga je zaustavio. „Moraš mi reći”, rekao je. „Gle, kad je došla vrana, otvorio sam ti vrata svojeg doma, i vas smo uključili u svoj plan spasa. O tvojem pravom identitetu nikome nisam rekao ni riječ. Dao sam ti svoje breskve. Ako se nešto sprema, moraš mi reći.”

Ga nije rekao ništa.

„Kao što si rekao, imam obitelj. Što je s njima?” upitao je Buc. „Kako da ih zaštitim ako me pustiš da tapkam u mraku?”

Zapovjednik Ga promatrao je ranč, pištolje, vrčeve za limunadu, košare s darovima na stolu za piknik. „Kad američki zrakoplov poleti, mi letimo s njim, Sun Moon, djeca i ja.”

Drug Buc uvukao se od straha. „Ne, ne, ne”, rekao je. „To se nikad ne govori. Zar to ne znaš? Nikad ne odaješ. Ni prijateljima, ni obitelji, a osobito meni. Svi bismo zbog tebe mogli nastradati. Ako me budu ispitivali, znat će da sam znao. I to sve pod pretpostavkom da uspijete. Znaš li kakvo bih lagodno promaknuće dobio da te prijavim?” Buc je bacio ruke u zrak. „Nikome se to ne govori. Nikad nikome. Nikad.”

Zapovjednik Ga gladio je vola po crnom vratu, a zatim ga dvaput potapšao, podignuvši mu prašinu s masne dlake. „Znaš, onaj žarač vrlo će ga vjerojatno ubiti. To Amerikance ne bi zadivilo.”

Drug Buc počeo je uz drvo redati štapove za pecanje. Ruke su mu se tresle. Pogledao je Zapovjednika Ga, kao da je on kriv. „Ali ti”, rekao je. „Ti si onaj koji govori.” Odmahnuo je glavom.

„Zato si drukčiji. Za tebe očito vrijede drukčija pravila, i zato možda imaš šanse da uspiješ.”

„Misliš?”

„Je li plan jednostavan?”

„Mislim da jest.”

„Nemoj mi reći više ništa. Ne želim znati.” Začula se grmljavina, a Buc je podignuo pogled da procijeni stiže li kiša. „Samo mi još ovo reci – voliš li je?”

„Ljubav”, kakva velika riječ.

„Da joj se nešto dogodi”, upitao je Buc, „bi li otišao bez nje?”

Sasvim jednostavno pitanje – kako se to sam nije zapitao? Osjećao je na tetovaži njezin čvrst dodir od protekle noći kad ga je pustila da tiho jeca u krevetu pokraj nje. Nije čak ni zakrenula svjetiljku da joj se pogled ne susretne s njegovom ranjivošću. Samo ga je promatrala zabrinutim očima dok je nije svladao san.

Ga je zatresao glavom.

U daljini su se pojavili farovi. Buc i Ga okrenuli su se i ugledali crn automobil koji se probijao kroz blatne rupe na cesti. Nije to bio karavan Dragoga Vođe. Dok se približavao, vidjeli su da su mu brisači još uvijek uključeni, što znači da je pristizao iz smjera oluje.

Buc se okrenuo prema njemu i sad su stajali blizu. Govorio je užurbano. „Reći ću ti ono što znam o tome kako ovaj svijet funkcionira. Ako ti i Sun Moon odvedete djecu, *možda* postoji šansa da uspijete, *možda*? Pale su prve kapi kiše. Vol je spustio glavu. „Ali ako se Sun Moon s djecom uspije uvući u zrakoplov, a ti budeš pokraj Dragoga Vođe, usmjeravaš mu pogled, smišljaš izlike, skrećeš mu pozornost, *vjerojatno* će se uspjeti izvući.” Uto je Drug Buc odbacio svoj trajni osmijeh i nasmijano škiljenje. Kad mu se lice opustilo, jasno je bilo da mu je ozbiljnost prirodno stanje. „To također znači”, rekao je, „da ćeš *bez daljnjega* ti platiti cijenu njihova bijega, a ne poslušni građani poput mene i moje djece.”

Prema njima je hodala neka silueta. Vidjelo se da je vojno lice. Iako je kiša nadirala sve gušće, nije se pokušao zakloniti, a promatrali su kako mu se uniforma svakim korakom zatamnjuje. Ga je raširio naočale i zagledao se kroz njih. Iz nekog razloga nije uspio razaznati muškarčevo lice, no s uniformom nije bilo sumnje: čovjek je bio zapovjednik.

Drug Buc promatrao je siluetu koja im se približavala. „Jebeš mi sve”, rekao je i okrenuo se prema Zapovjedniku. „Znaš li što je Doktor Song rekao za tebe? Rekao je da imaš dar, da uspiješ izreći laž dok govoriš istinu.”

„Zašto si mi to sad rekao?”

„Zato što ti Doktor Song nije stigao reći”, rekao je Buc. „Evo što ti moram reći. Vrlo vjerojatno nema šanse da to izvedeš bez mene. Ali ako ostaneš ovdje nakon što to prođe, ako ostaneš i preuzmeš teret, pomoći ću ti.”

„Zašto?”

„Zato što mi je Zapovjednik Ga učinio nešto najgore. I onda nastavio živjeti u kući pokraj moje. A ja sam morao nastaviti raditi na istom katu gdje i on. Morao sam se saginjati da mu provjerim veličinu cipele prije nego što sam mu naručivao papuče iz Japana. Svaki put kad bih zažmirio, vidio bih ga kako nasrće na mene. Kad legnem sa ženom, osjetim njegovu težinu na sebi. Ali onda si došao ti i sredio si mi to. Kad si ti stigao, on je nestao.”

Drug Buc zaustavio se i okrenuo. I Zapovjednik Ga se okrenuo.

A onda je iz kiše izronilo ustrašeno lice Zapovjednika Parka.

„Jeste me zaboravili?” upitao je Park.

„Ni slučajno”, rekao je Ga. Promatrao je kako grašci kiše oplahnjuju rane na Parkovu licu i

pitao se je li ovo bila inspiracija za unakaženog muškarca u scenariju Dragoga Vođe.

„Došlo je do nepredviđenih okolnosti”, rekao je Zapovjednik Park. „Drug Buc i ja napraviti ćemo pregled stanja ovdje.” Pogled nije skidao sa Zapovjednika Ga. „A vas će Dragi Vođa osobno uputiti u situaciju. A kad se sve ovo svrši, možda ćemo vi i ja moći obnoviti svoje prijateljstvo.”

*

„A, znači, upravo pristižete iz Teksasa”, rekao je Dragi Vođa kad je ugledao blatne čizme Zapovjednika Ga. „Što mislite? Je li ranč uvjerljiv?”

Dragi Vođa stajao je u bijelome hodniku ukopanom duboko u zemlju i odlučivao koja će od dvojica identičnih vrata otvoriti. Kad je Dragi Vođa primio jednu kvaku, ona je zazujala, a Ga je čuo kako se električna brava otvara.

„Neopisiva sličnost”, rekao je Ga. „Kao da sam zakoračio na Divlji zapad.”

Zapovjedniku je bubnjalo u ušima od spuštanja dizalom. Uniforma mu je bila mokra, a podzemna hladnoća uvlačila mu se u kosti. Koliko je daleko bio od P'yongyanga nije mogao ni naslutiti. Jarka fluorescentna svjetla i bijeli betonski zidovi bili su mu poznati, no mogao se samo pitati jesu li na istoj razini kao i prošli put.

„Nažalost”, rekao je Dragi Vođa, „ja mu se možda neću imati prilike nadiviti.”

Soba je bila prepuna darova, nagrada, pladnjeva i plaketa s praznim prostorom za graviranje natpisa i prigoda u srebru i bronci. Dragi Vođa naslonio se na podupirače za knjige od nosorogovine. „Mugabe nam stalno ovo šalje”, rekao je. „Amerikancima bi Prozac kroz pišaku procurio da ih iznenadimo s ovakva dva. I tu se sad postavlja pitanje: što darovati gostu koji prevale dalek put da te posjeti, ali ne prihvaća tvoju gostoljubivost?”

„Ne pratim vas baš”, rekao je Ga.

Dragi Vođa dodirivao je vrh nosorogova roga. „Amerikanci su nas obavijestili da ovo ipak neće biti diplomatska misija. Sada kažu *Ovo je razmjena*, a obaviti će se u zračnoj luci. Žele da svoju lijepu veslačicu dovedemo onamo, a na pisti će mi, ako nabavimo viličar, vratiti ono što su mi ukrali.”

Ga se odjednom uvrijedio. „Neće probati naše kukuruzne pogačice i pucati iz naših pištolja?”

Dragome Vođi opustile su se bore smijalice, a Zapovjedniku Ga uputio je pogled toliko pun ozbiljnosti da bi ga neznanac protumačio kao tugu. „Ovako od mene uzimaju nešto puno veće.”

„A što ćemo s teksaškim rancem?” upitao je Dragoga Vođu. „Izgradili smo ga do zadnjeg detalja.”

„Rastavite ga i preselite u zračnu luku”, rekao je. „Smjestite ga u hangar da nam bude pri ruci ako odlučimo iskoristiti neki dio.”

„Sve? I zmije, i jegulje?”

„Imate jegulje? E sad mi je baš žao što sam to propustio.”

Zapovjednik Ga pokušao je zamisliti rastavljanje ognjišta i štale. Onaj stravični žarač za žigosanje sad mu se učinio kao plod ljubavi i nije mogao zamisliti da će ga gurnuti negdje u kut skladišta za filmske rekvizite i da ima jednake šanse da ponovno ugleda svjetlo dana koliko i ručno oslikana svilenast zastava Teksasa.

„Jesu li Amerikanci naveli razlog?”

Oči Dragoga Vođe panoramski su snimale prostoriju, pokušavajući, kako je Ga primijetio, pronaći poklon koji bi se mogao usporediti s njegovim poniženjem. „Amerikanci kažu da od ovoga

trenutka iduća dva dana japanski špijunski sateliti neće prelijetati preko nas. Amerikanci se boje da će se Japanci razljutiti kad doznaju da – Ma jebeš njih!” rekao je Dragi Vođa. „Zar oni ne znaju da se na mojoj zemlji igra po mojim pravilima! Zar ne znaju da su od trenutka kad kotačima dodirnu tlo dužni samo meni, mojem strahovitom osjećaju časti!”

„Znam što darovati”, rekao je Zapovjednik Ga.

Dragi Vođa sumnjičavo se zagledavao u njega.

„Kad je naša delegacija odlazila iz Teksasa, u zračnoj luci bilo je nekoliko iznenađenja.”

Dragi Vođa nije rekao ništa.

„Bile su ondje dvije palete, onakve kakve se podižu viličarom. Prva je bila puna hrane.”

„Paleta hrane? Toga nije bilo u izvještaju koji sam čitao. Nitko to nije priznao.”

„Hranu nije dao Senator nego njegova crkva. Bilo je bačava s brašnom, vreća riže od sto kila i vreća graha, a sve su bile nagurane u kocku i čvrsto omotane plastikom.”

„Hrana?” upitao je Dragi Vođa.

Ga je kimnuo.

„Nastavi”, rekao je Dragi Vođa.

„A na drugoj ”podlozi bile su malene Biblije, tisuće i tisuće Biblija stisnutih u plastičnom pakiranju.”

„Biblije”, rekao je Dragi Vođa.

„Jako male, sa zelenim vinilnim koricama.”

„Zašto ja nisam čuo za to?”

„Mi to, naravno, nismo prihvatili, ostavili smo sve na pisti.”

„Na pisti”, rekao je Dragi Vođa.

„I još jedna stvar”, rekao je Zapovjednik Ga. „Psić, štenac. Dala nam ga je Senatorova supruga iz vlastitog legla.”

„Pomoć u hrani”, rekao je Dragi Vođa dok su mu oči vrludale od razmišljanja. „Biblije i pas.”

„Hrana je već spremna”, rekao je Ga.

„A što ćemo umjesto Biblija?”

Ga se nasmiješio. „Znam jednog autora čije bi misli o operi trebale biti obvezna literatura u svim civiliziranim zemljama. Lako ćemo nabaviti tisuću primjeraka.”

Dragi je Vođa kimnuo. „A umjesto psa? Koji bi mu korejski ljubimac bio istovjetan? Možda tigar? Divovska zmija?”

„Zašto im ne bismo vratili psa – reći ćemo da je to Senatorov pas i da ga vraćamo jer je sebičan i lijen materijalist.”

„Taj pas”, rekao je Dragi Vođa, „mora biti najgrozomornija, najkrvoločnija džukela u cijeloj zemlji. Mora se napiti krvi pavijanima u Središnjem zoološkom vrtu i žvakati kosti poluizgladnjelih zatvorenika u Logoru 22.” Dragi Vođa zagledao se u daljinu, kao da nije na dnu bunkera nego u zrakoplovu i gleda kako bijesan pas sakati Senatora tijekom šesnaestosatnog leta pri povratku u Teksas.

„Znam točno kojeg ćemo psa uzeti”, rekao je Zapovjednik Ga.

„Znaš da si”, rekao je Dragi Vođa, „mojem vozaču slomio nos.”

Ga je rekao: „Zacijelit će i biti još jači.”

„Tako govore pravi Sjevernokorejci”, rekao je Dragi Vođa. „Dodi, Zapovjedniče, nešto sam ti htio pokazati.”

*

Preselili su se na drugi kat, u drugu sobu koja je izgledala jednako kao i prethodna. Zapovjedniku je bilo jasno da je cilj te jednoličnosti zbuniti napadačke sile, no zar onima koji su to svakodnevno morali trpjeti nije bilo gore? U hodnicima je osjećao prisutnost sigurnosnih ekipa, koje bi uvijek izmaknule iz vidnog polja i odavale dojam da je Dragi Vođa vječno sam.

U sobi se nalazila školska klupa s računalnim zaslonom, na kojemu je treptao zeleni kursor. „Evo stroja koji sam ti obećao pokazati”, rekao je Dragi Vođa. „Jesi li se potajno ljutio na mene što sam te pustio da čekaš?”

„Ovo je glavno računalo?” upitao je Ga.

„Jest”, rekao je Dragi Vođa.

„Imali smo nekoć i lažnu verziju, ali to je bilo samo u svrhu ispitivanja. Ovaj sadrži ključne podatke o svakom pojedinom građaninu – kaže ti datum rođenja ili datum smrti, trenutačno boravište, podatke o članovima obitelji i tako dalje. Kad utipkaš ime nekog građanina, svi se ti podaci šalju posebnoj agenciji koja odmah na teren šalje vranu.”

Dragi Vođa pokazao je Zapovjedniku Ga da sjedne. Ispred njega bilo je samo crnilo ekrana i ono zeleno treptanje. „Svi su ovdje?” upitao je Ga.

„Svaki muškarac, svaka žena, svako dijete”, rekao je Dragi Vođa. „Kad se na ekran upiše ime, šalje se našem najboljem timu. Reagiraju vrlo ažurno. Osobu o kojoj je riječ odmah će pronaći i odvesti je. Njima nitko ne umakne.”

Dragi vođa pritisnuo je dugme, a na ekranu se pojavio broj 22.604.301.

Ponovno je pritisnuo i broj se promijenio: 22.604.302.

„Svjedok si fenomenu stvaranja života”, rekao je Dragi Vođa. „Znaš li da među nama živi pedeset četiri posto žena? Nismo to znali prije ovog stroja. Kažu da glad štedi žene. Na Jugu je obrnuta priča. Oni imaju stroj koji ti kaže hoće li se roditi dječak ili djevojčica, a djevojčica se rješavaju. Zamisli ti to, ubiti žensko dijete i to u majčinu trbuhu?”

Ga nije rekao ništa – u Zatvoru 33 ubijaju se sva dječica. Svakih nekoliko mjeseci održao bi se dan prekida kad bi cijeli redovi trudnih zatvorenica čekali da im u trbuh ubrizgaju fiziološku otopinu. Čuvari su imali drvenu kutiju na kotačiće koju su okolo nagurali nogama. U nju su jedna po jedna, kako bi pristizale, upadale ljubičaste, djelomično razvijene bebe, lamatajući poput štenaca koji se utapaju.

„Ali naša će biti zadnja”, rekao je Dragi Vođa. „Razvija se sustav sa svim južnokorejskim imenima pa nam više nitko neće umaknuti. To je pravo ujedinjenje, zar ne, da ti rame svakog Korejca, bio on sa Sjevera ili Juga, možeš primiti rukom pravog vodstva? Uz dobre infiltracijske ekipe bit će kao da demilitarizirana zona uopće ne postoji. U duhu Jedinstvene Koreje dat ću ti jedan dar. Upiši ime osobe koju želiš naći, za koju još nema rješenja, i to će se srediti. Hajde, bilo koje ime. Možda nekoga tko ti je nešto skrivio tijekom Marša do raja ili nekog protivnika iz sirotišta.”

Ga je u misli prizvao mimohod ljudi, sve one čija se odsutnost u njegovu sjećanju isticala poput praznog suhog doka. Cijelog je života osjećao prisutnost onih koje je izgubio, koji su mu vječno bili tek malo izvan domašaja. I eto ga sad, sjedi ispred zbirke svačijih sudbina. Međutim, nije znao kako mu se roditelji zovu, a jedini podatak koji daju imena siročadi jest da je riječ o siročadi. Otkako je u njegov život ušla Sun Moon, prestao se pitati što se dogodilo Časniku Sou i Drugom Časniku i njegovoj supruzi. Upisao bi bio Kapetanovo ime, no za tim više nije bilo

potrebe. A Mongnan i Doktor Song – njih nikad ne bi upisao jer je želio da zauvijek žive u njegovu sjećanju. Na kraju ga je mučila samo jedna osoba, čovjek čiju je sudbinu i lokaciju morao doznati. Zapovjednik Ga namjestio je prste na tipke i upisao „Zapovjednik Ga Chol Chun”.

Kad je Dragi Vođa to vidio, bio je izvan sebe. „O, ma nemoj”, rekao je. „Ovu foru još nisam čuo. Znaš što ovaj stroj radi, zar ne, znaš kakva ekipa čeka ta imena? Dobra ti je ta, predobra, ali neće ići.” Dragi Vođa stisnuo je tipku *delete* i zatresao glavom. „Upisao svoje ime. Čekaj samo da to ispričam danas za večerom. Čekaj samo da čuju kako je Zapovjednik u glavno računalo upisao svoje ime.”

Zeleni je kursor u tami pred Zapovjednikom treptao poput udaljenog bila.

Dragi Vođa potapšao ga je po ramenu. „Dodi”, rekao je. „Još jedna stvar. Nešto mi trebaš prevesti.”

*

Kad su došli do ćelije Veslačice, Dragi je Vođa zastao ispred. Naslonio se na zid i ključem kuckao o beton. „A ne bih da ode”, rekao je.

Dogovor je, naravno, postignut, Amerikanci stižu za nekoliko dana i kršenje ovakva dogovora ne bi nam nikad oprostili. No Ga to nije spominjao. Samo je rekao: „Točno znam kako se osjećate.”

„Nema pojma što pričam kad joj se obratim”, rekao je Dragi Vođa. „Ali to je u redu. Znatiželjna je to glavica, to se vidi. Posjećujem je već godinu dana. Oduvijek mi je trebao takav netko, netko kome mogu pričati. Mislim da uživa u mojim posjetima. Mislim da sam joj se s vremenom uvukao pod kožu. Natjera te da se naradiš za taj osmijeh, ali kad ti se nasmije, znaš da je iskreno.”

Oči Dragoga Vođe bile su malene i uznemirene, kao da se ne želi suočiti s činjenicom da će je se morati odreći. Bio je to pogled u vodu koja zapljuskuje na dnu skipa jer bi skretanje pogleda bilo gdje drugdje – prema plaži ili ljepljivoj traci u rukama ili kamenu licu Časnika Soa – značilo da sam sebi priznaješ da si u klopci, da će te uskoro natjerati da učiniš ono čega se najviše gnušaš.

„Pročitao sam negdje da postoji sindrom”, rekao je Dragi Vođa. „Kad razviju taj sindrom, zatvorenice počnu suosjećati sa svojim tamničarom. Često iz toga nastane i ljubav. Jesi li čuo za to?”

Ta mu se ideja činila nemogućom, besmislenom. Kakva bi to osoba osjetila privrženost prema porobljivaču? Tko bi to mogao osjetiti suosjećanje prema zlikovcu koji ti je otuđio život?

Ga je zatresao glavom.

„Taj sindrom postoji, vjeruj mi. Jedini je problem taj što kažu da katkad treba nekoliko godina da se razvije, a čini se da nam to vrijeme nije na raspolaganju.” Zagledao se u zid. „Kad si rekao da znaš kako se osjećam, jesi li to stvarno mislio?”

„Stvarno sam tako mislio”, rekao je. „I mislim.”

Dragi Vođa pomno je proučavao uture u ključu koji je držao u ruci. „A valjda znaš”, rekao je. „Imaš Sun Moon. Nekoć sam se njoj povjeravao. Da, nekoć sam joj sve govorio. Davno je to bilo. Prije nego što si je ti odveo.” Sad je promatrao Zapovjednika i odmahivao glavom. „Ne mogu vjerovati da si još živ. Ne mogu vjerovati da te nisam šutnuo Pubyocima. Reci mi, gdje ću naći drugu veslačicu? Koja je visoka i lijepa i sluša, koja ima iskreno srce, ali ipak zna golim rukama iscijediti krv iz prijateljice?” Gurnuo je ključ u bravu. „Pa što ako ne razumije riječi koje joj

govorim – znam da razumije što znače. I ne trebaju joj riječi – sve što osjeća vidi joj se na licu. I Sun Moon je bila takva. Sun Moon bila je baš takva”, rekao je i okrenuo ključ u bravi.

*

Unutra se Veslačica marljivo uhvatila službe. Bilježnice su joj bile naslagane na visoku hrpu, a ona je tiho prepisivala englesko izdanje *Snažnog žara revolucionarnog duha* Kim Jong Ila.

Dragi Vođa naslonio se na otvoreni dovratnik i divio joj se iz daljine.

„Pročitala je svaku riječ koju sam napisao”, rekla je. „To je najiskreniji način da nekoga upознаš u dušu. Zamisli samo, Ga, da je taj sindrom stvaran i da se Amerikanka zaljubi u mene? Ne bi li to bila krajnja pobjeda? Krepka, prelijepa Amerikanka. Ne bi li to bila završna riječ?”

Ga je kleknuo kraj nje i povukao svjetiljku s drugog kraja stola da je bolje pogleda. Koža joj je bila toliko blijeda da je bila gotovo prozirna. Dok je disala, čulo se hripanje zbog vlažnog zraka.

Dragi je Vođa rekao: „Pitaj je zna li što je *choson-ot*. Cisto sumnjam. Već godinu dana ženu nije vidjela. Kladim se da je posljednju koju je vidjela ubila golim rukama.”

Ga ju je naveo da ga pogleda u oči. „Želiš li ići kući?” upitao ju je.

Kimnula je.

„Izvršno”, rekao je Dragi Vođa. „Dakle, zna što je *choson-ot*. Reci joj da će joj netko doći uzeti mjere.”

„Ovo je jako važno”, rekao joj je Ga. „Amerikanci će pokušati doći po tebe. A sad te molim, da u bilježnicu napišeš ovo što ti kažem: Wanda, primi –”

„Reci joj da ćemo joj prirediti i prvu kupku”, prekinuo ga je Dragi Vođa. „I svakako joj reci da će joj žena pomoći.”

Ga je nastavio. „Napiši točno ovo što ti kažem: Wanda, primi pomoć u hrani, psa i knjige.”

Dok je pisala, on je okrenuo pogled prema Dragome Vođi, osvjetljenome lampama u hodniku.

Dragi Vođa rekao mu je: „Možda da je pustim van, da je povedeni na uljepšavanje u hotel Koryo. Možda bi se tome počela veseliti.”

„Sjajna ideja”, rekao mu je Ga i potom se okrenuo prema djevojci. Potiho je i razgovijetno rekao: „Dodaj: *Skriveni gosti nose vrijedan laptop*.”

„Možda da je malo razmazim”, zadubio se u misli Dragi Vođa zagledavši se u strop. „Pitaj je želi li što, bilo što.”

„Kad odemo, uništi taj papir”, rekao joj je Ga. „Vjeruj mi, vratit ću te kući. Treba li ti dotad što?”

„Sapun”, rekla je.

„Sapun”, rekao je Dragome Vođi.

„Sapun?” upitao je Dragi Vođa. „Nisi li joj upravo rekao da ćemo joj prirediti kupku?”

„Ne sapun”, rekao joj je Ga.

„Ne sapun?” upitala je. „Onda pastu za zube. I četkicu.”

„Misli da je na sapun za pranje zuba”, rekao mu je Ga. „Znate, pastu i četkicu.”

Dragi Vođa zagledao se najprije u nju, a onda u njega. Ključem ćelije upro je u Zapovjednika Ga.

„Baš ti se uvuče pod kožu, zar ne?” upitao je Dragi Vođa. „Kako da se nje odrekнем? Reci mi, što misliš što bi Amerikanci učinili da dođu ovamo, vrate mi što mi pripada, ja ih ponizim i onda nazad ponesu samo vreće riže i zlu džukelu?”

„Mislio sam da smo se tako i dogovorili.”

„Jesmo, tako smo se dogovorili. Međutim, moji savjetnici svi su odreda kao miševi u tvornici streljiva. Kažu mi da ne ljutim Amerikance, da ih ne smijem previše provocirati, da nema šanse da popuste sad kad znaju da je Veslačica živa.”

„Ova je djevojka vaša”, rekao je Ga. „To je jedina činjenica. Ljudi moraju shvatiti da je stvar vaše želje hoće li ona ostati, otići ili će završiti kao lešina u Odjelu 42. Ako Amerikance poučimo toj činjenici, nije ni važno što će se dogoditi s njom.”

„Istina, istina”, rekao je Dragi Vođa. „Ali ja ne bih da ona ode. Postoji li kakav način, što misliš?”

„Ako se djevojka sastane sa senatorom i sama mu kaže da želi ostati, možda ne bude incidenata.”

Dragi Vođa odmahnuo je glavom na taj neukusan prijedlog. „Da barem imam još jednu veslačicu”, rekao je. „Da se barem naša mala ubojica nije riješila prijateljice, doma bih poslao onu koja mi se manje sviđa.” Uto se nasmijao. „Baš bi mi to trebalo, a? *Dvije zločestočice na grbači.*” Zamahnuo je prstom prema njoj. „*Zločesta, zločesta djevojko*”, rekao je i nasmijao se. „*Strasno si zločesta.*”

Zapovjednik Ga. izvukao je fotoaparatus. „Ako je mislimo oprati i uzeti joj mjere za *choson-of*, rekao je, „treba mi slika ,prije.’” Približio joj se i kleknuo da je uslika. „A možda još i jedna radna fotografija”, istaknuo je, „na kojoj naša gošća zapisuje sve znanje koje je stekla od našega slavnog vođe Kim Jong Ila.”

Kimnuo joj je. „*Podigni knjigu.*”

Zapovjednik Ga škiljio je da sve savršeno stane u kadar, i žena i njezina knjiga i poruka za Wandu – sve je to trebalo biti izoštreno – kad je u tražilu uočio da je Dragi Vođa kleknuo, stisnuo se u kadar i privukao je primivši je za rame. Zapovjednik Ga zagledao se u taj neobičan i opasan prizor pred sobom i zaključio da su fotoaparatusi s pravom zabranjeni.

„Reci joj da se nasmiješi”, rekao je Dragi Vođa.

„*Možeš li se nasmijati?*” upitao je.

Nasmijala se.

„A zapravo”, rekao je Ga pritišćući dugme, „kad-tad svi odu.”+Na te riječi koje su izašle iz usta Zapovjednika Ga Dragi se Vođa nasmiješio od uha do uha. „Živa istina”, uzvratio je.

Ga je na engleskome rekao: „*Say, Cheese?*”

A onda su Dragi Vođa i njegova draga veslačica zajedno zažmirili zbog bljeskalice.

„Razvij i meni te slike”, rekao je Dragi Vođa s mukom se nastojeći uspraviti.

OSTAO SAM DOKASNA

u Odjelu 42; tijelo mi je bilo slabo. Kao da mi nedostaje okrepe, kao da moje tijelo vapi za hranom s kojom se jednostavno nisam susreo. Sjetio sam se pasa u Središnjem zoološkom vrtu koji žive samo na kupusu i gnjilim rajčicama. Jesu li zaboravili okus mesa? Osjećao sam da postoji nešto, neka hranjivost koju nikad nisam upoznao. Disao sam duboko, no miris zraka nije se mijenjao – pečene travke luka, prokuhani kikiriki, proso na tavi, večera u P'yongyangu. Nije bilo druge nego poći kući.

Veći dio struje u gradu preusmjerili su u postrojenja za sušenje riže u južnom dijelu grada pa podzemna željeznica nije radila, a red za brzi autobus prema Kwangboku protezao se preko tri ulice. Počeo sam hodati. Nisam prošao ni dvije ulice kad sam začuo megafone i shvatio da sam u nevolji. Ministar masovne mobilizacije i njegov kadar obilazili su četvrt i kupili sve nesretne građane koji su se zatekli na cesti. Već mi je od pogleda na njihove žute oznake bilo zlo. Nisi mogao pobjeći – čak i ako pomisle da si pokušao izbjeći „dobrovoljni rad” na žetvi, dobio bi mjesec dana rada i grupne kritike na Farmi otkupljenja. To je, doduše, bila jedna od onih situacija iz koje se izvučeš značkom Pubyoka. No kako je nisam imao, našao sam se u prikolici teretnog kamiona na putu prema šesnaestosatnim smjenama branja riže.

Vozili smo se na sjeveroistok po mjesecini, prema obrisima planinskog lanca Myohyang, u kamionu punom gradskih ljudi u poslovnoj odjeći, a vozač bi palio svjetla kad bi mu se učinilo da vidi nešto na cesti, no na njoj nije bilo ničega, ni ljudi, ni automobila, ničega osim praznih autocesta obrubljenih tenkovskim blokadama i golemim kineskim bagerima ispruženih, smrznutih narančastih ruku, koji pokraj kanala osamljeno čekaju dijelove.

U mraku smo pronašli neko selo uz rijeku Chongchon. Mi gradski ljudi, nas stotinjak, spustili smo se iz kamiona i spremali se leći na голу zemlju. Imao sam kutu da me grije i aktovku umjesto jastuka. Zvijezde na nebu kao da su se namjestile po mojoj želji, a bila je to ugodna promjena u usporedbi sa spavanjem pod kozama i zemljom. Pet sam se godina značkom služio da se izvučem iz žetvene obveze pa sam zaboravio kako ljeti zvuče žabe i cvrčci, zaboravio sam probojni miris izmaglice koja se izdiže nad rižinom vodom. Čuo sam kako se djeca igraju negdje u mraku, i muškarca i ženu koji su se vjerojatno upustili u snošaj. Uslijedio je najbolji san u proteklih nekoliko godina.

Nije bilo doručka, a ruke su mi već prije zore bile pune žuljeva. Satima sam samo iskapao brane za navodnjavanje i zakapao odvodne kanale. Nisam imao pojma zašto jedno polje isušujemo a drugo natapamo, no na seljake provincije Chagang svanula je mukotrpna zora. Svi su nosili jeftinu odjeću od vinilona neprikladne veličine, na nogama samo crne sandale, a tijela su im bila suha poput vretena, s ispucalom pocrnjelom kožom i zubima prozirnim sve do crnih korijena. Svaku ženu s makar i naznakom ljepote odveli su u metropolu. Pokazalo se da se nisam baš iskazao kao berač riže pa su me zato poslali da čistim lonce za izmet i sadržaj im praznim između slojeva rižinih ljusaka. A onda sam kroz selo kopao kanale koji će, kako su mi rekli, biti korisni kad dođu kiše. Jedna stara žena, prestara za rad, promatrala me kako kopam. Pušila je svoju vrstu cigarete, smotanu u kukuruznu komušinu, i ispričala mi puno priča, no kako nije imala zuba, nijednu nisam razumio.

Popodne je jednu gradsku ženu ujela golema zmija, dugačka koliko i čovjek. Ranu su joj premazali toplim melemom. Gladio sam je po kosi i pokušao umiriti njezine vriske, ali taj joj je ugriz očito nešto učinio – počela me udarati i odgurivati. Seljaci su dotad već ulovili migoljavu zmiju, crnu poput poizmećene vode koja ju je sakrila. Neki su joj htjeli izvaditi žučni mjehur, drugi su joj htjeli iscijediti otrov za alkohol. Obratili su se starici, a ona im je dala znak da je puste. Promatrao sam kako zmija pliva kroz obrano rižino polje. Plitka je voda bila i mračna i sjajna od zalazećeg sunca. Zmija je krenula svojim putem, daleko od svih nas, a imao sam osjećaj da na drugom kraju vode stoji neka druga zmija i čeka ovog prodornog plivača da joj se vrati.

*

Bila je ponoć kad sam stigao kući. Iako se ključ u bravi okrenuo, vrata se nisu htjela otvoriti. Kao da ih je netko iznutra zabarikadirao. Zalupao sam po vratima. „Majko”, viknuo sam. „Oče, ja sam, vaš sin. Nešto nije u redu s vratima. Morate mi otvoriti.” Neko sam ih vrijeme molio, a onda sam naslonio rame na drvena vrata i upro, ali ne previše. Razbijanje vrata izazvalo bi brojne komentare u zgradi. Na kraju sam zakopčao kutu i legao u hodnik. U misli sam pokušao dozvati zvuk cvrčaka i djece kako trče u mraku, no kad sam zažmirio, zamišljao sam samo hladan cement. Sjetio sam se seljaka, njihovih suhonjavih tijela i gruboga govora, i kako osim gladovanja u njihovu životu nije bilo briga.

U mraku sam čuo zvuk – *ping*. Oglasio se crveni mobitel.

Pronašao sam telefon, na kojemu je svijetlila zelena lampica. Na sitnom ekranu bila je nova fotografija: korejski dječak i djevojčica pod sunčanim plavim nebom, pomalo začuđeni, blaga osmijeha. Nosili su crne kapice s ušima i nalikovali na mišiće.

Kad je stiglo jutro, vrata su bila otvorena. Moja je majka unutra kuhala kašu, a otac je sjedio za stolom. „Tko je to?” upitao je otac. „Ima li koga?”

Na poledini jednog stolca uočio sam sjajan trag od naslanjanja na kvaku.

„Oče, ja sam, tvoj sin.”

„Hvala nebesima da si se vratio”, rekao je otac. „Zabrinuli smo se za tebe.”

Majka nije rekla ništa.

Na stolu su stajali njihovi dosjei koje sam izvukao. Cijeli sam ih tjedan proučavao. Izgledalo mi je kao da ih je netko ispremetao.

„Pokušao sam sinoć ući, ali vrata su bila zaglavljena”, rekao sam. „Zar me niste čuli?”

„Nisam ništa čuo”, rekao je otac obraćajući se zraku. „Ženo moja, jesi li ti što čula?”

„Nisam”, rekla je kraj štednjaka. „Ništa nisam čula, baš ništa.”

Poravnao sam papire u dosjeima. „Izgleda da ste vas dvoje po novom i oglušili.”

Majka se dječjim koracima vukla prema stolu noseći dvije zdjele kaše da ne bi posrnula u svojoj tami.

Upitao sam: „Ali zašto su vrata bila zaglavljena? Nije valjda da me se bojite?”

„Tebe da se bojimo?” upitala je majka.

„Zašto bismo se tebe bojali?” upitao je otac.

Majka je rekla: „Zvučnik je rekao da američka mornarica provodi agresivne vojne vježbe u blizini naše obale.”

„Nikad dovoljno sigurnosti”, rekao je otac. „S Amerikancima stalno moraš biti na oprezu.”

Puhali su u hranu i polako gutali pune žlice.

„Kako to”, upitao sam majku, „da tako dobro kuhaš, a ne vidiš?”

„Osjetim toplinu na zdjeli”, rekla je. „A dok se hrana kuha, miris joj se mijenja.”

„A nož?”

„Nije mi teško rezati nožem”, rekla je. „Vodim se člancima. Najteže mi je miješati u loncu. Uvijek mi se prelije.”

U majčinu dosjeu bila je njezina slika iz mladosti. Bila je ljepotica, vjerojatno su je zato sa sela doveli u glavni grad, no nije pisalo kako je umjesto posla pjevačice i domaćice spala na rad u tvornici. Zašuštao sam papirima tako da se čuje.

„Neki su papiri bili na stolu”, rekao je otac nervoznim glasom.

„Pali su na pod”, rekla je majka. „Ali pokupili smo ih.”

„Slučajno su pali”, dodao je otac.

„Slučajnosti se događaju”, rekao sam im.

„A ti papiri”, rekla je majka. „To je nešto vezano za posao?”

„Da”, rekao je otac. „Je li to neki slučaj na kojem radiš?”

„Samo istražujem”, rekao sam.

„Sigurno su važni kad si ih donio kući”, rekao je otac. „Je li netko u nevolji? Možda netko koga znamo?”

„Što se tu događa?” upitao sam ih. „Ima li ovo kakve veze s gospođom Kwok? Još se na mene ljutite zbog toga? Nisam je htio prijaviti. Ali ona je krala ugljen iz peći. Zimi nam je svima bilo hladnije zbog njezine sebičnosti.”

„Nemoj se ljutiti”, rekla je majka. „Samo smo zabrinuti za nesretne duše u tvojim dosjeima.”

„Nesretne?” upitao sam. „Zašto ih nazivaš nesretnima?”

Oboje su ušutjeli. Okrenuo sam se prema kuhinji i pogledao konzervu bresaka povrh najvišeg ormarića. Imao sam osjećaj da ju je netko malo pomaknuo, da je ovaj slijepi dvojac oko nje njuškao, no nisam bio siguran u kojem sam je položaju ostavio.

Majci sam polako ispružio dosje pred očima, no nije ga popratila pogledom, a onda sam zamahnuo njime pa joj je povjetarac zapahnuo lice i iznenadio je.

Majka se trznula i udahnula od straha.

„Što je?” upitao je otac. „Što se dogodilo?”

Nije rekla ništa.

„Vidiš li me, Majko?” upitao sam. „Važno mi je da to znam.”

Okrenula se prema meni, no oči su joj bile neizoštrene. „Vidim li te?” upitala me. „Vidim te kao i prvi put, u naznakama, kroz tamu.”

„Dosta je bilo zagonetki”, upozorio sam je. „Moram znati.”

„Rođen si noću”, rekla je. „Cijeli sam dan radila, a kad je pao mrak, nismo imali svijeća. Po osjećaju si se spustio u očeve ruke.”

Otac je podignuo dlanove osakaćene na stroju za tkanje. „Ove ruke”, rekao je.

„Takva je bila godina Juche 62.”, rekla je majka. „Takav je bio život u tvorničkom domu. Otac ti je palio šibicu za šibicom.”

„Jednu za drugom, sve dok ih nisam potrošio”, rekao je otac.

„Dodirnula sam svaki dio tvog tijela, najprije da vidim je li sve na mjestu, a onda da te upoznam. Tako si bio nov i nevin – mogao si postati bilo tko. Prošlo je neko vrijeme, do prvog svjetla, dok nismo ugledali što smo stvorili.”

„Je li bilo druge djece?” upitao sam. „Je li postojala druga obitelj?”

Majka se na to oglasila. „Oči nas više ne služe. To je odgovor na tvoje pitanje. Ali sada, baš kao

i tada, ne trebaju nam oči da vidimo kakav si postao.”

U NEDJELJU

Zapovjednik Ga šetao je sa Sun Moon Pješačkom stazom za opuštanje Chosun, koja se uz rijeku protezala do Glavnog autobusnog kolodvora. Mislili su da ih na tom javnom mjestu nitko neće čuti. Starci su popunili klupe, a kako je tog mjeseca objavljena nova knjiga, mladi su ležali u travi i čitali roman *Sve za njezinu domovinu*. Zapovjednik Ga njušio je još vrelu tintu na novom izdanju lista *Rodong Sinmun*, koji je, kako se govorkalo, nedjeljom popodne tiskao sve brojeve za idući tjedan. Kad god bi Ga u grmlju uočio derana gladnih očiju, dobacio bi mu koji novčić. Djeca Sun Moon kao da nisu bila svjesna te siročadi koja se među njima skrivala. Dječak i djevojčica jeli su led s okusom i lutali među vrbama čije su kasnoljetne ruke visjele dovoljno nisko da zagrabe po šljunčanoj stazi.

Zapovjednik Ga i Sun Moon sporazumijevali su se apstraktnim pojmovima i poluidejama, okolišajući oko činjenica vezanih za i te kako stvaran plan koji su pokrenuli. Htio je tome što rade dati neko ime, nazvati ga bijegom, dezerterstvom. Htio je iznijeti korake, zapamtiti ih i naglas izvježbati njihov slijed. Kao prema scenariju, rekao je. Tražio je od nje da mu kaže da je svjesna onoga najgoreg što se može dogoditi. Nije o tome htjela reći ni riječi, već je komentirala kako joj pod nogama pucketa šljunak, kako riječni gliboderi reže dok zahrđale ruke zabijaju ispod površine. Zastala je kako bi pomirisala azaleju kao da je posljednja, a dok je hodala, od glicinije je vezla tanjušne ljubičaste narukvice. Nosila je bijeli pamučni *choson-ot* koji joj je s gibanjima vjetra naglašivao tijelo.

„Želim reći djeci prije nego što odemo”, rekao joj je.

To ju je, vjerojatno zato što joj se učinilo toliko neumjesnim, natjeralo da progovori.

„Što im želiš reći?” upitala je. „Da si im ubio oca? Ne, odrast će u Americi u uvjerenju da im je otac bio velik heroj čiji ostaci počivaju u dalekoj zemlji.”

„Ali moraju znati”, rekao je, a onda na trenutak zašutio dok je kraj njih prolazila brigada i, tresući crvenim konzervama, od prolaznika iznuđivala donacije za Songun. „Djeca to trebaju čuti od mene”, nastavio je. „Istinu, objašnjenje – najvažnije je da to čuju. To je sve što im mogu dati.”

„Bit će vremena”, rekla je. „Tu odluku možemo donijeti kasnije, kad u Americi budemo na sigurnome.”

„Ne”, rekao joj je. „Moramo to sada riješiti.”

Zapovjednik Ga okrenuo se prema dječaku i djevojčici. Promatrali su ovaj razgovor iako su bili predaleko da bi razaznali riječi.

„Nešto nije u redu?” upitala je Sun Moon. „Zar Dragi Vođa nešto sumnja?”

Odmahnuo je glavom. „Mislim da ne”, rekao je, iako mu je to pitanje u misli prizvalo Noćnu Veslačicu i pomisao da je se Dragi Vođa možda neće htjeti odreći.

Sun Moon zastala je pokraj betonske bačve za vodu i podignula joj drveni poklopac. Potegnula je vode i ispila je, podmetnuvši ruku pod srebrnu zaimaču. Zapovjednik Ga promatrao je kako joj je tanak mlaz vode zatamnio prednji dio *choson-ota*. Pokušao ju je zamisliti s drugim muškarcem. Da Dragi Vođa ne pusti svoju Veslačicu, plan bi otpao, Amerikanci bi otišli bijesni i ubrzo bi se nešto ružno dogodilo Zapovjedniku Ga. A što se Sun Moon tiče, ona bi ponovno postala nagrada nekome zamjenskome mužu kojega joj nađu. A što ako je Dragi Vođa bio u pravu, što ako nakon

nekoliko godina zavoli toga novog supruga, što ako to bude prava ljubav, a ne nada u ljubav ili mogućnost ljubavi – bi li Zapovjednik Ga mogao napustiti ovaj svijet znajući da je njezino srce suđeno drugome?

Sun Moon zaronila je zaimačom duboko u bačvu da zagrabi hladne vode s dna, a onda je pružila Zapovjedniku Ga. Voda je bila mineralna i svježa okusa.

Obrisao je usta. „Reci mi”, rekao joj je. „Misliš li da je moguće da se žena zaljubi u svojeg otmičara?”

Na trenutak se zagledala u njega. Vidio je da na njegovu licu traži znak kako da mu odgovori.

Rekao je: „To je nemoguće, zar ne? Sasvim suluda ideja, nije li?” Mislima mu je prohujala povorka ljudi koje je oteo, njihove razrogačene oči i izgrebena lica, bjelina njihovih usana kad bi im strgnuo ljepljivu traku. Vidio je one crvene nokte kako se spremaju za napad. „Mislim, prema tebi mogu osjećati samo prezir jer si im uzeo sve. Reci mi istinu, kaži mi da takav sindrom ne postoji.”

„Sindrom?” upitala je.

Bacio je pogled prema djeci, zamrznutoj na pola koraka. Često su se igrali tko više nalikuje na kip.

„Dragi Vođa čitao je o jednome sindromu i smatra da ga određena žena može zavoljeti ako je drži dovoljno dugo u zatočeništvu.”

„Određena žena?” upitala je Sun Moon.

„Nije važno tko je ona”, rekao je. „Važno je samo da je Amerikanka. Po nju dolazi delegacija, a ako je Dragi Vođa ne preda, naš plan pada u vodu.”

„Kažeš da je zatočena. Kako – zar je u kavezu ili zatvoru? Koliko to već traje?”

„Nalazi se u njegovu privatnom bunkeru. Putovala je oko svijeta, ali na njezinu je brodu došlo do problema. Izvukli su je iz mora, a Dragi Vođa sad je zaluden njome. Svaku noć spušta se dolje i pušta joj opere skladane njemu u čast. Namjerava je držati dolje sve dok prema njemu ne počne osjećati nešto. Jesi li kad čula za takvo što? Reci mi da to ne postoji.”

Sun Moon utihnula je na trenutak, a zatim rekla: „Što ako žena s otmičarom mora spavati u istom krevetu?”

Zapovjednik Ga promatrao ju je da shvati na što cilja.

Sun Moon rekla je: „Što ako o otmičaru ovise sve njezine potrebe – hrana, cigarete, odjeća – a on joj ih po volji može zadovoljiti ili uskratiti?”

Pogledala ga je kao da iskreno želi čuti odgovor, no on se samo pitao misli li na njega ili na njegova prethodnika.

„Što ako žena s otmičarom ima djecu?”

Ga je uzeo zaimaču iz njezine ruke i zagrabio vode dječaku i djevojčici, no oni su upravo zauzeli poze nositelja srpa i čekića na frizu Spomenika osnivanju Partije, a čak ih ni vreline nije mogla natjerati da izađu iz svojih uloga.

„Tog čovjeka više nema”, rekao je. „Sad sam ja tu. Ja nisam tvoj otmičar. Ja te oslobađam. Lako je govoriti o zatvorenici, no ja sam taj koji te tjera da izgovoriš riječ ‚bijeg’. To je ono što želi zatvorenica Dragoga Vođe. Iako je zatočena u ćeliji, srce joj ne miruje. Zgrabit će bilo kakvu priliku da pobjegne, vjeruj mi.”

„Zvučiš kao da je poznaješ”, rekla je Sun Moon.

„Ima tome već neko vrijeme”, rekao joj je. „Čini mi se kao da je to bilo u drugom životu. Radio sam kao transkriptor radijskih prijenosa na moru. Preslušavao sam ih od sumraka do zore, a u najtamniji bih sat začuo nju, Veslačicu. Ona i prijateljica veslale su oko svijeta, no ova je veslala

noću, bez horizonta da po njemu prati smjer, bez sunca da po njemu prati napredak. Bila je neraskidivo vezana za drugu veslačicu, no potpuno sama. S mukom se probijala naprijed samo zbog dužnosti, povijajući tijelo pod veslima, no njezin um, njezini prijenosi -nijedna žena nikad nije zvučala tako slobodno."

Sun Moon naherila je glavu i isprobavala njegove riječi. „Neraskidivo vezana za drugu”, šapnula je. „No potpuno sama”, dodala je preispitujući se.

„Zar tako želiš živjeti?” upitao je.

Zatresla je glavom.

„Jesi li spremna razgovarati o planu?”

Kimnula je.

„Dobro”, rekao je. „Samo zapamti, neraskidivo vezana a sama – to uopće nije loše. Ako se iz nekog razloga razdvojimo, ako se ne uspijemo izvući zajedno, bit ćemo povezani čak i ako ne budemo skupa.”

„O čemu pričaš?” upitala je. „Ništa sama. Neće to tako ići.”

„A što ako nešto pođe po zlu, što ako u nastojanju da izbavim vas troje ja ne uspijem pobjeći?”

„A ne”, rekla je. „O tome nema ni govora. Trebam te. Ne govorim engleski, ne znam kamo da idem, ne znam koji su Amerikanci doušnici, a koji nisu. Ne dolazi u obzir da na drugi kraj svijeta odemo samo s odjećom koju imamo na sebi.”

„Vjeruj mi – da nešto pođe po zlu, pridružio bih vam se kad-tad. Snašao bih se nekako. I ne bi bila sama. Pomogla bi ti Senatorova supruga dok ja ne nađem put do tebe.”

„Ne treba mi nečija supruga”, rekla mu je. „Trebaš mi ti. Tebe moram imati. Ne znaš kako mi je bilo u životu, koliko su me već puta namamili i prevarili.”

„Moraš mi vjerovati da ću doći za tobom”, rekao je Ga. „Nakon što se sigurno izvučeš, ja ću te pratiti u stopu. Dosad sam u Južnoj Koreji bio dvanaest puta, u Japanu devet, u Rusiji dvaput, i vidio sam kako sunce izlazi i zalazi za teksašku zemlju. Doći ću k tebi.”

„Ne, ne, ne”, rekla je. „Da ti nije palo na pamet da mi to napraviš, da mi se slučajno nisi izgubio. Idemo svi zajedno. Tvoj je zadatak da to ostvariš. Zar te ona *Casablanca* pomutila?” Glas joj se podizao. „Ne možeš ostati kao mučenik, kao Rick. Rick posao nije obavio kako treba, posao mu je bio da...” Zaustavila se prije nego što se previše uzruja i nabacila mu onaj puteni glumački osmijeh. „Ne možeš me ostaviti. Ja sam tvoja zarobljenica”, rekla je. „A što vrijedi zarobljenica bez porobljivača? Zar ne bismo trebali provesti puno vremena zajedno da jednom za svagda provjerimo postoji li onaj sindrom Dragoga Vođe?”

Čuo je laž u njezinu glasu. Sad je već znao prepoznati njezinu glumu. No ispod nje osjetio je očaj i ranjivost, i zbog toga ju je volio još više.

„Naravno da idem s tobom”, rekao joj je Ga. „Uvijek ću biti s tobom.”

A onda je uslijedio poljubac. Počela ga je nagnuvši glavu, pogled joj je planuo na njegovim usnama, dlanom je polako posegnula za njegovim vratom i ondje ga zadržala, a onda se nagnula najsporije što se ikada pamti. Prepoznao ga je. Bio je to poljubac iz *Uzdignimo stijeg visoko!*, poljubac koji je udijelila slaboumnome južnokorejskom pograničnom vojniku da ga omete dok njezina družina boraca za slobodu prekida strujne vodove u stražarskom tornju i počinje oslobođenje Južne Koreje iz ropstva kapitalističkog agresora. Sanjao je o tom poljupcu i sad mu je pripao.

U uho mu je šapnula: „Bježimo.”

GRAĐANI!

Otvorite prozore i podignite pogled visoko jer iznad P'yongyanga leti vrana i svojim umješnim kljunom trza na svaku moguću prijetnju domoljubnome narodu. Čujte kako zamahuje crnim krilima, trznite se na njezin oštar krik. Pratite kako se ova vladarica zraka obara na školska dvorišta da onjuši trag kukavičluka na dječjim licima, a onda isturenih kandža ponire da izmjeri odanost grlica koje krase kip Kim Il Sunga. Budući da je riječ o jedinoj životinji čiji je vid dovoljno oštar da prepozna nevinost, pratite kako naša vrana kruži oko Omladinske jedinice Juche i zadovoljno kimajte dok naša glasovita letaćica provodi zračni pregled njihove reproduktivne čistoće.

No vranine su misli zapravo obuzete Amerikom. Više ne lovi kradljivce kestena i ne naviruje se kroz prozore u stambenim blokovima tražeći izdajničke otiske nezakonitog uzgoja pasa. Ne, građani, Amerikanci su prihvatili poziv Dragoga Vođe za posjet P'yongyangu, najblistavijoj metropoli nasvijetu. Tamna krila koja zaštitničkom sjenom brane Arirang danas tragaju za naznakama kapitalističkih simpatizera. Samo je jedan izdajnik dovoljan da razočara zemlju koja je toliko čista da ne zna za materijalističku gramzivost ili potajne, zločinačke ratne napade. Srećom, građani, nijedna životinja ne prati korejski narod tako blagonaklonim okom kao vrana. Neće dopustiti da se pretvorimo u naciju u kojoj ljudi psima daju imena, koja druge ugnjetava zbog boje kože i jede farmaceutski zaslađene pilule da pobaci dječicu.

No zašto, pitate se, ova vrana kruži oko Pješačke staze za opuštanje Chosun? Zar ondje ne šetaju naši najdičniji građani, zar se ondje ne okupljaju mladi kako bi starima prali noge, zar dojilje u vrele dane spremno ne vade dojke da ondje okrijepe najdivniju dojenčad *yangbana*?. Oštroumna je vrana ovdje, građani, jer uočila je jednog muškarca kako baca svjetlucav predmet u grmlje, gdje se gramziva siročad za njega otimala. Ne samo da davanjem novčića siročadi uskraćujemo samopoštovanje i duh Juche već i kršimo glavno načelo dobrog građanstva: Primjenjujte samodostatnost.

Zagledavši se поближе, vrana je zamijetila da se muškarac jednoj ženi obratio određenim pokretima koji su nesumnjivo uputili na to da se raspravljalo o planu. O sutrašnjici se brine država, građani. O sutrašnjici se brinu vaši vođe, i sve što se treba dogoditi u njihove ruke morate prepustiti. Znači, prekršeno je još jedno načelo dobrog građanstva: Suzdržite se od budućnosti. Upravo je tada ova vrana prepoznala kršitelja kao Zapovjednika Ga, čovjeka čijemu smo kršenju svih načela dobrog građanstva nedavno posvjedočili: Vječno se predajte našem veličanstvenom vodstvu, Cijenite kritiku, Poštujte politiku Songuna, Posvetite se kolektivnom odgoju djece i Provodite redovite drilove mučeništva.

Upravo je ovdje, očarana ljepotom, vrana umalo pala s neba kad je otkrila da je žena s kojom razgovara ovaj omraženi građanin ni više ni manje nego Sun Moon. Prikovavši krila za slobodni pad, ptica se spustila među naš neskladni par. U kljunu je nosila poruku, a kad se Zapovjednik Ga sagnuo da je uzme, ptica je skočila visoko – *ku!* – i krilima ga ošinula po licu. Ptica se potom okrenula licu Sun Moon. Poruka je, kako je tada shvatila, bila namijenjena njoj. Kad je odmotala komadić papira, na njemu je samo pisalo ime našega Dragoga Vođe Kim Jong Ila.

Odjednom se pojavio crni Mercedes, a muškarac okrhnuti nosa požurio je da Sun Moon

otvori vrata. Krenula je posjetiti Velikoga Generala koji ju je otkrio, koji je napisao sve njezine filmove, koji ju je noćima i noćima savjetovao kako da oslika pobjedu naše nacije nad zlom kobi. Velik vođa, diplomat, strateg, taktičar, sportaš, filmaš, pisac i pjesnik – sve to, a usto je Kim Jong, da, još i prijatelj.

Prolazeći ulicama P'yongyanga, Sun Moon naslonila je glavu na prozor automobila i kao s tugom promatrala kako zlaćane zrake sunca oplahnjuju zrak ispunjen prosenim prahom u Središnjoj opskrbenoj stanici za racioniranu potrošnju. Izgledalo je kao da će zaplakati dok je prolazila pokraj Dječjeg kazališta, gdje je kao djevojka učila harmoniku, lutkarstvo i masovnu gimnastiku. *Gdje li su sad moji stari učitelji?* kao da su se pitale njezine oči i suzama popratile maštovite piruete na klizalištu, jedno od rijetkih mjesta koje se njezina majka, vječno oprezna pred potajnim američkim napadima, usudila pohoditi. Tih dana svi su na ledu samo klicali mladoj Sun Moon, njezinim djevojačkim udovima koji su se širili u skokovima, radosti koja je na njezinu licu blistala kroz sastrugane kristale leda. Jadna Sun Moon! Kao da je znala da te znamenitosti više nikad neće vidjeti, kao da je imala predosjećaj što joj divlji, beščutni Amerikanci spremaju. Koja žena ne bi plakala duž cijelog Bulevara ujedinjenja kad bi pomislila da više nikad neće vidjeti tako čistu ulicu, tako savršen red za racioniranu opskrbu ili ponovno čuti kako grimizno domoljubno znamenje u lancu crvenih zastava lebdi, nad tisućama stamenih koji veličaju svaku riječ veličanstvenog Kim Il Sungova govora od 18. listopada Juche 63.!

Sun Moon doveli su pred Dragoga Vođu u sobu koja je osmišljena da prilikom posjeta umiri Amerikance. Prigušene svjetiljke, zamračena zrcala i drveni stolovi podsjećali su na američku „točionicu“, a to je ustanova koju Amerikanci posjećuju kako bi izbjegli prismotri represivne vlade. Iza debelih vrata točionice Amerikanci slobodno zlorabe alkohol, spolno opće i nasiljuju jedni na druge.

Preko uglađena kombinezona Dragi Vođa nosio je pregaču. Na čelu je nosio štitnik, a oko ramena omotao je krpu. Približio se šanku ispruženih ruku. „Sun Moon“, viknuo je. „Čime te mogu poslužiti?“

Njihov je zagrljaj bio prepun draži socijalističkog drugarstva.

„Ne znam“, rekla je.

Rekao joj je: „Trebaš reći: ‚Kao i uvijek‘.“

„Kao i uvijek“, rekla je.

Na to im je ulio skromne čašice sjevernokorejskoga konjaka, koji je poznat po ljekovitim svojstvima.

Kad se pomnije zagledao, Dragi Vođa u njezinim je očima zapazio tugu.

„Što te snuždilo?“ upitao ju je. „Ispričaj mi što je bilo, a ja ću tvojoj priči dati sretan završetak.“

„Ma nije ništa“, rekla je. „Samo vježbam za novu filmsku ulogu.“

„Ali to je sretan film“, podsjetio ju je. „Razularenog supruga tvogeg lika zamijenimo vrlo učinkovitim suprugom – uskoro svi ratari povećaju urod. Očito te muči nešto drugo. Nešto te u srcu mori?“

„U mojem srcu ima mjesta samo za Demokratsku Narodnu Republiku Koreju“, rekla je.

Dragi se Vođa nasmiješio. „To je moja Sun Moon“, rekao je. „To je djevojka koja mi nedostaje. Dođi, vidi, imam dar za tebe.“

Iza šanka Dragi je Vođa izvukao američki glazbeni instrument.“

„Što je to?“ upitala je.

„Ovo se zove *gi-tara*. Upotrebljava se za izvođenje američke ruralne glazbe. Navodno je osobito popularna u Teksasu“, rekao joj je. „Također je omiljeni instrument za sviranje *bluesa*, a to

je vrsta američke glazbe koja bilježi bol uzrokovanu bijednim odlukama.”

Sun Moon nježnim je prstima prebiralala po žicama *gitare*. Proizvela je muklo režanje, kao da je netko živahni *gayageum* omotao dekom i polio kantom vode. „Amerikanci imaju puno razloga za tugu”, rekla je trznuvši drugom žicom. „No slušajte vi ovo. Nikakvu pjesmu ovime ne mogu stvoriti.”

„Ali, moraš, moraš”, rekao je Dragi Vođa. „Molim te da mi nešto odsviraš.”

Počela je prebirati. „*Žalim što mi srce...*”, zapjevala je, „... *nije veliko kao ljubav...*”

„E, tako”, rekao je.

Prebiralala je dalje. „*Prema najdemokratskijoj naciji*”, nastavila je, „*Demokratskoj Narodnoj Republici Koreji*.”

„To je dobro”, rekao je. „Hajde sad s manje cvrkutanja. Pjevaj sa žarom u krvi.”

Gitaru je poledinom poglela na šank, onako kako se sviraju pravi žičani instrumenti. Prstima je stiskala žice da se oglase različiti tonovi.

„*Ameri su sretni*”, pjevala je i žestoko prebiralala. „*Ameri su tužni*”

Dragi Vođa udarao je šakom o šank u ritmu.

„*Naša nacija ne vidi razliku*”, pjevala je snažno. „*Oduvijek poznajemo samo zadovoljstvo.*”

Zajedno su prasnuli u smijeh. „Baš mi sve ovo nedostaje”, rekao je. „Sjećaš li se kako smo dokasna znali razgovarati o scenarijima? Kako smo iskazivali ljubav prema domovini i priželjkivali ujedinjenje?”

„Sjećam se”, rekla je. „No sve se to promijenilo.”

„Promijenilo se? Još se to pitam”, rekao je Dragi Vođa, „pitam se bismo li, da se na jednoj od mnogih opasnih misija nešto dogodi tvojem suprugu, ponovno postali prijatelji. Tvoj je suprug, dakako, živ i zdrav i brak ti je, ne sumnjam, bolji nego ikad. No da se nešto dogodilo tvojem suprugu, da ga je domovina izgubila na jednoj od brojnih herojskih misija, bih li s pravom smatrao da ćemo ponovno postati bliski, da ćemo ponovno dugo u noć razmjenjivati nazore Juche i učenje Songuna?”

Povukla je ruku s *gitare*. „Zar će se mojem suprugu nešto dogoditi? To mi pokušavate reći? Zar ga šaljete na kakvu opasnu misiju?”

„Ma ni slučajno”, rekao je Dragi Vođa. „Ni blizu istini. Doduše, nikad se to ne može sa sigurnošću tvrditi. Treba napomenuti da je svijet opasan i da su s budućnosti upoznati samo visoki dužnosnici.”

Sun Moon rekla je: „Vaša očinska mudrost uvijek s lakoćom umiri moje ženske strahove.”

„To mi je jedan od brojnih talenata”, odgovorio je u punoj slavi Blagotvorni Vođa Kim Jong Il. „Moram primijetiti”, nastavio je, „da ga zaista oslovljavaš kao *supruga*.”

„Ne znam kako bih ga drukčije oslovljavala.”

Dragi je Vođa kimnuo. „No nisi mi odgovorila na pitanje.”

Sun Moon prekrižila je ruke i okrenula se od šanka. Koraknula je dvaput, a zatim se okrenula. „I ja čeznem za našim kasnonoćnim razgovorima”, rekla je. „No ti su dani prošli.”

„Ali zašto?” upitao je Dragi Vođa. „Zašto bi morali proći?”

„Zato što čujem da imate novu pouzdanicu, novu mladu učenicu.”

„Vidim da je netko s tobom razgovarao, prenosio ti određene stvari.”

„Kad građanka dobije zamjenskog supruga, njezina je dužnost da mu se u nekim stvarima prepusti.”

„I jesi li?” upitao je Dragi Vođa. „Jesi li mu se *prepustila*?”

„Samo su visoki dužnosnici upoznati s budućnosti”, rekla je i nasmiješila se.

Dragi Vođa kimnuo je s uvažavanjem. „Vidiš, to mi je nedostajalo. Upravo to.”

Sun Moon ispila je prvi gutljaj svojeg pića.

„I tko je ta nova učenica?” upitala je. „Cijeni li vašu oštroumnost i vaš humor?”

Dragi Vođa pomalo se nagnuo, sretan što ga ponovno uveseljuje razgovorom. „Nije kao ti, to ti odmah mogu reći. Po ljepoti, šarmu i rječitosti nije ti ni do koljena.”

Sun Moon hinila je zapanjenost. „Nije rječita?”

„Sad me zadirkuješ”, rekao je. „Znaš da govori samo engleski. Nije kao Sun Moon, to bez daljnega, ali nemoj podcjenjivati tu američku djevojku. Nemoj misliti da moja Veslačica nema posebnih kvaliteta, da nema neku mračnu energiju.”

Sad se Sun Moon nagnula naprijed pa su se preko šanka približili jedno drugome.

„Odgovorite mi na ovo pitanje, Najdraži Vođo”, rekla je. „I molim vas da govorite iz srca. Može li razmažena Amerikanka podnijeti veličanstvene ideje koje potječu iz uma koji je tako velik kao vaš? Može li ta djevojka iz korumpirane i pohlepne zemlje shvatiti čistoću vaše mudrosti? Je li vas vrijedna ili bi je trebalo poslati kući da na njezino mjesto dođe prava žena?”

Dragi Vođa posegnuo je iza šanka. Pred Sun Moon stavio je sapun, češalj i *choson-ot* naizgled od čistoga zlata.

„To ćeš mi ti reći”, rekao joj je.

*

Građani, primijetite gostoljubivost koju naš Dragi Vođa iskazuje svim narodima svijeta, čak i podanici despotskih Sjedinjenih Država. Nije li Dragi Vođa poslao našu najdičniju ženu da toj svojeglavoj Amerikanki pruži utjehu i potporu? Nije li Sun Moon zatekla Veslačicu u prelijepoj sobi, svježoj i bijeloj i jarko osvijetljenoj, s dražesnim prozorčićem koji pruža pogled na ljupku sjevernokorejsku livadu i šarene konje koji ondje skakuću? Nije ovo tmurna Kina ili okaljana malena Južna Koreja, stoga nemojte zamišljati neku zatvorsku ćeliju sa zidovima potamnjelim od lampa i hrđavim lokvicama na podu, već zamijetite veliku bijelu kadu na zlatnim lavljim šapama, punu vrole okrepljujuće vode iz rijeke Taedong.

Sun Moon joj je prišla. Iako je Veslačica bila mlada, kožu joj je nagrdilo sunce i more. No duh joj je bio jak – možda je u godini koju je provela kao gošća naše dične nacije njezin život dobio smisao i smjer. Nesumnjivo je samo ovdje upoznala čednost. Sun Moon pomogla joj je da se razodjene, primajući Veslačičinu odjeću dok se svlačila. Djevojčina su ramena bila široka, a na vratu su joj se nazirala snažna mišićna vretena. Na nadlaktici je imala malen, okrugao ožiljak. Kad ga je Sun Moon dodirnula, iz Veslačice su potekle riječi koje Sun Moon nije razumjela, no na licu Veslačice prepoznala je pogled koji je Sun Moon uvjerio da je taj biljeg znak nečega dobrog, ako je takva rana uopće moguća.

Amerikanka se ispružila u kadi, a Sun Moon sjela je povrh šireg dijela kade i zaimačom namakala njezinu tamnu, ravnu kosu. Završni centimetri Veslačičine kose bili su oslabljeni i trebalo ih je maknuti, no Sun Moon nije imala škare. Umasirala joj je sapun u tjeme, gomilajući pjenu. „Znači, ti si taj simbol izdržljivosti, osamljenosti i preživljavanja”, rekla je Sun Moon dok ju je ispirala i sapunala i ponovno ispirala. „Djevojka koja je zaokupila pozornost svih muškaraca. Ti si žena koja se bori, zar ne, poznavateljica samoće? Sigurno misliš da mi u svojoj sretnoj državi obilja o nesreći ništa ne znamo? Možda smatraš da sam lutka na polici u dvorani *yangbana*. Da ću život provesti hraneći se škampima i breskvama dok me na plažama Wonsana ne dočeka

mirovina.”

Sun Moon pomaknula se prema donjem dijelu kade, gdje je krenula prati Veslačičine dugačke prste i glomazna stopala. „Moja je baka bila strašna ljepotica”, rekla je Sun Moon. „Tijekom okupacije odabrali su je da caru Taishu, dekadentnom Hirohitovu prethodniku, bude žena za utjehu. Diktator je bio nizak i boležljiv, nosio je debele naočale. Držali su je u tvrđavi pokraj mora, koju je car posjećivao na kraju svakog tjedna. Obeščastio bi je pokraj prozora da dalekozorom može pratiti svoju flotu. Njegova je potreba da je kontrolira išla do te mjere da je taj zli čovječuljak zahtijevao da se pravi da je sretna.”

Sun Moon sapunala je Veslačičine napete gležnjeve i sasušene listove.

„Kad je baka pokušala skočiti s tog prozora, Car ju je probao oraspoložiti čamčićem u obliku labuda. Onda joj je kupio mehaničkog konja koji je na metalnoj šini kružio oko šipke. Kad se pokušala baciti na oštar oceanski greben, izdignuo se morski pas. *Izdrži*, rekao joj je morski pas. *Ja svakoga dana moram zaranjati do morskog dna kako bih ulovio večeru – moraš i ti skupiti snage da preživiš*. Kad je gurnula vrat među zupčanike mehaničkog konja, sletjela je zeba i preklinjala je da nastavi živjeti. *Po cijelom svijetu letim da pronađem sjemenje – možeš i ti izdržati još jedan dan*. Dok je u svojoj sobi čekala dolazak Cara, uprla je pogled u zid. Zureći u žbuku koja je povezivala kamenje u zidu, pomislila je: mogu izdržati još malo. Dragi Vođa njezinu mi je priču pretvorio u scenarij pa znam kako se baka osjećala. Okusila sam njezine riječi i uz nju čekala neizbježan dolazak japanskoga diktatora.”

Sun Moon dala je Veslačici znak da ustane i onda joj oprala cijelo tijelo, kao da je golemo dijete kojemu koža sjaji iznad sivilom ogađene vode u kojoj je stajala. „A o odlukama koje je moja majka morala donijeti uopće ne mogu ni govoriti. Ako sam na ovome svijetu sama, lišena braće i sestara, to je zbog poteza na koje je ona bila prisiljena.”

Na Veslačičinim rukama i vratu bilo je pjega. Sun Moon nikad dotad nije vidjela pjege. Još bi ih prije mjesec dana smatrala manama ujednačene kože, no sad su je te pjege uputile u to da na svijetu postoje različiti oblici ljepote, a ne samo težnja porculanu iz P'yongyanga. „Možda je nesreća preskočila moju generaciju”, rekla joj je Sun Moon. „Možda je istina da ne poznajem istinsku patnju, da nisam gurala glavu među zupčanike i noću veslala oko svijeta. Možda me samoća i tuga nisu dotaknule.”

Šutjele su dok je Sun Moon pomagala Veslačici da izađe iz kade te su bile tihe dok je brisala Amerikankino tijelo. *Ckoson-ot*, zlatan do najsitnijeg detalja, bio je iznimne ljepote. Sun Moon nježno je tu i tamo povukla tkaninu dok nije savršeno obljubila njezino tijelo. Na kraju je Veslačičinu kosu krenula vezati u jednu pletenicu. „Znam da će doći moj red za patnju”, rekla je. „Svima dođe. Moj je možda već nadomak ruke. Pitam se što svakodnevno u Americi trpite kad nemate vladu da vas zaštiti, nikoga da vam kaže što da učinite. Je li istina da nema knjižica za racioniranu potrošnju, već sami morate priskrbiti hranu? Je li istina da vaš rad nema višu svrhu od papirnatog novca? Što je Kalifornija, to mjesto iz kojeg si došla? Nikad nisam vidjela nijednu sliku. Što Amerikanci slušaju na zvučnicima, kad vam počinje policijski sat, što se uči u odgojnim zadrugama? Kamo žene vode djecu nedjeljom popodne, i ako žena ostane bez supruga, kako zna da će joj vlada osigurati dobru zamjenu? Kome bi se omiljela da djecu ubaci k najboljemu vođi Omladinske jedinice?”

Uto je Sun Moon shvatila da stišće Veslačičine zglobove i da su se njezina pitanja pretvorila u zahtjeve uperene u Amerikankine razrogačene oči. „Kako funkcionira društvo bez očinskoga vođe?” usrdno je zapitkivala Sun Moon. „Kako da građanka zna što je najbolje bez dobronamjerne ruke koja je vodi? Nije li to izdržljivost, kad učiš sama navigirati tim terenom – nije li to

preživljavanje?”

Veslačica je istrgnula ruke i uprla prstom prema nepoznatoj udaljenosti. Sun Moon imala je osjećaj da je ova žena pita o završetku priče, o tome što se dogodilo s Carevom ženom za utjehu, njegovom osobnom *kisaeng*. „Čekala je baka do starosti”, rekla je Sun Moon. „Čekala je da se vrati u selo, da joj djeca odrastu i zasnuju obitelji, a onda je iz korica izvadila nož koji je dugo skrivala i vratila svoju čast.”

Što god je Veslačici prolazilo kroz glavu, snaga Sun Mooninih riječi potaknula ju je da se pokrene. I sama je počela energično govoriti, pokušavajući objasniti Sun Moon nešto jako važno. Amerikanka je prišla stoliću sa svjetiljkom i mnoštvom bilježnica. Donijela je Sun Moon jedno nadahnjujuće djelo Kim Jong Ila u očitom pokušaju da pomogne Sun Moon na putu prema jedinoj mudrosti koja može umiriti glumičine brige. Veslačica je zatresla knjigom i uto je iz nje izbila brza bujica riječi, neko žurno buncanje koje Sun Moon nije uspjela razaznati.

Građani – što to ova jadna američka Veslačica govori? Ne treba nam prevoditelj da shvatimo da je klonula duhom već od same pomisli na to da bi mogla napustiti Sjevernu Koreju, koja joj je sad bila drugi dom. Nikome ne treba engleski rječnik da osjeti njezinu tjeskobu zbog mogućnosti da će je iščupati iz grada gdje su hrana, krov nad glavom i zdravstvena skrb besplatni. Građani – osjetite njezinu tugu zbog povratka u zemlju u kojoj liječnici ultrazvučnim strojevima naganjanju trudnice. Doživite njezinu ogorčenost zbog toga što je šalju u materijalističku, isključivu zemlju ogađenu kriminalom, u kojoj mnogi stanovnici venu u zatvorima, leže u lokvama urina na cesti ili nepovezano blebeću o Bogu na izlizanim klupama megacrkava. Razmislite kakvu krivnju osjeća nakon što je doznala da su Amerikanci, njezin vlastiti narod, razorili ovu veličanstvenu zemlju tijekom podlog imperijalističkog rata. No, ne očajavaj, Veslačice, jer će ti već i jedan zalogaj sjevernokorejske velikodušnosti i samilosti pomoći da proživiš crne dane nakon povratka u američko divljaštvo.

BIO SAM umoran kad sam stigao u Odjel 42. Snovi su mi bili puni tamnih zmija, a siktanje im je zvučalo poput onih seljaka u snošaju. No zašto zmije? Zašto bi me zmije tako progonile optužujućim pogledima i savijenim zubima? Nijedan me ispitanik kojega sam priključio na autopilot nijednom nije posjetio u snovima. U ovome snu držao sam mobitel Zapovjednika Ga, a na ekranu su se stalno smjenjivale slike nasmijane supruge i sretne djece. No to je bila *moja* suprug, *moja* djeca, obitelj za koju oduvijek smatram da sam je trebao imati – samo je trebalo otkriti gdje se nalaze i probiti se kroz zmije do njih.

No što je taj san značio? To nikako nisam mogao dokučiti. Da se barem može napisati knjiga koja bi prosječnome građaninu omogućila da prodre i protumači tajne sna. Vlada nije imala službeni stav o tome što se događa dok njezini građani spavaju, no ne otkriva li san nešto o onome koji sanja? I što je s dugotrajnim snom otvorenih očiju koji bih svojim ispitanicima priuštio kad bih ih priključio na autopilot? Sjedio bih i satima promatrao naše ispitanike u takvu stanju – to uzburkano ljuljanje očiju, dječji govor, diranje, posezanje za nečim izoštranim u daljini. Bilo je tu i orgazama, koje naši liječnici uporno nazivaju napadajima. Što god to bilo, u tim ljudima događa se nešto dalekosežno. Na kraju se sjećaju samo ledenoga planinskog vrha i bijelog cvijeta koji ondje pronađu. Vrijedi li doći do odredišta ako se ne sjećaš putovanja? Ja bih rekao da vrijedi. Vrijedi li živjeti novim životom ako se staroga ne sjećaš? Utoliko bolje.

Na poslu sam zatekao neke tipove iz Propagande kako njuškaju oko naše knjižnice u potrazi za dobrom pričom kojom bi nadahnuli narod, kako su mi rekli.

Nisam imao ni najmanju namjeru pustiti ih blizu naših biografija ikad više.

„Nemamo dobrih priča”, rekao sam im.

Ma kako su samo ulickani, ti zlatni zubi i kineska toaletna voda.

„Bilo kakva priča će poslužiti”, rekao je jedan. „Dobra ili loša, nije važno.”

„Da”, dodao mu je pobočnik. „Kasnije ćemo dodati inspiraciju.”

Lani su maznuli biografiju jedne misionarke koja se s Juga potajno uspjela probiti s torbom punom Biblija. Rečeno nam je da doznamo kome je dala Biblije i hoda li među nama još takvih poput nje. Čini mi se da je bila jedina, uz Zapovjednika Ga, koju Pubyoci nisu uspjeli slomiti. Čak i dok sam je spajao na autopilot, s lica nije skidala neki čudan osmijeh. Nosila je debele naočale koje su joj povećale oči dok su ležerno kružile prostorijom. Čak i dok je autopilot bio na najvišem ciklusu, ona je pjevušila pjesmu o Isusu, a posljednju sobu koju će u životu vidjeti promatrala je kao da je ispunjena dobrotom, kao da su u Isusovim očima sva mjesta stvorena jednaka i kao da se na svoje oči u to uvjerila i smatrala da tako treba biti.

Međutim, kad su dečki iz Propagande završili s njezinom pričom, pretvorili su je u monstruožnu kapitalističku špijunku koja je naumila oteti djecu odanu Partiji i natjerati ih da crnče u tvornici Biblija u Seulu. Moji su roditelji bili ovisni o toj priči. Svake večeri morao sam slušati njihov sažetak najnovije epizode emitirane na zvučniku.

„Pišite si svoje priče o uspjehu Sjeverne Koreje”, rekao sam dečkima iz Propagande.

„Ali nama trebaju istinite priče”, rekao mi je jedan.

„Ne zaboravi”, dodao je drugi. „Te priče nisu tvoje – one pripadaju narodu.”

„Želite da zapišem vaše biografije?” upitao sam ih, a prešutna im prijetnja nije promaknula. Rekli su: „Vratit ćemo se.”

Promolio sam glavu u salon Pubyoka, nije bilo nikoga. Prostorija je bila prepuna praznih boca, što znači da su probdijeli noć. Na podu je bila hrpa duge crne kose. Kleknuo sam i podignuo uvojak koji se sjajio na svjetlu poput svile. E, Q-Kee, pomislio sam. Mirišući polako i duboko, upijao sam njezinu esenciju. Podignuo sam pogled prema velikoj ploči i vidio da su Pubyoci zaključili moje slučajeve, sve do jednog, Zapovjednika Ga. Svi ti ljudi. Sve te izgubljene priče.

Tada sam zamijetio kako Q-Kee stoji na vratima i promatra me. Glava joj je stvarno bila obrijana, a nosila je košulju u Pubyokovoj nijansi smeđe, vojničke hlače i crne čizme Zapovjednika Ga.

Ispustio sam pramen i podignuo se s koljena.

„Q-Kee”, rekao sam. „Drago mi je što te vidim.”

Nije rekla ništa.

„Vidim da se puno toga promijenilo otkako su me mobilizirali za žetvu.”

„Sigurna sam da je bilo dobrovoljno”, rekla je.

„Naravno da jest.” Pokazavši prstom na hrpu kose, dodao sam: „Upravo sam primjenjivao svoje istražiteljske vještine.”

„A što ste htjeli utvrditi?”

Nastupila je neugodna tišina.

„Vidim, nosiš čizme Zapovjednika Ga”, rekao sam. „Bit će fina trampa na noćnoj tržnici.”

„Zapravo mi dobro pristaju”, rekla je. „Mislim da ću ih zadržati.”

Kimnuo sam, diveći se na trenutak njezinim čizmama. A onda sam opazio njezin pogled.

„Jesi li i dalje moja pripravnica?” upitao sam. „Nisi valjda prešla na drugu stranu?”

Ispružila mi je ruku, a u njoj preklopljen komad papira.

„Pa dajem vam ovo, zar ne?” rekla je.

Odmotao sam papir; na njemu je bila rukom iscrtana karta s crtežima tora, ognjišta, štapova za pecanje i pištolja. Neke su riječi bile na engleskome, no prepoznao sam riječ „Teksas”.

Q-Kee je rekla: „Pronašla sam to u Zapovjednikovoj desnoj čizmi.”

„Što misliš, što je to?” upitao sam je.

„Možda je to mjesto na kojem ćemo pronaći glumicu.” Q-Kee se okrenula da ode, no pogledala me preko ramena. „Znate, pogledala sam sve njezine filmove. Pubyoke uopće nije briga hoće li je pronaći. A nisu ni uspjeli natjerati Zapovjednika Ga da progovori, ili tko god taj čovjek bio. Ali vi ćete ostvariti rezultate, zar ne? Pronaći ćete Sun Moon. Treba je dostojno pokopati. Rezultati, ja sam na strani rezultata.”

Dugo sam proučavao kartu. Raširio sam je preko Pubyokova stola za stolni tenis i mozgao o svakoj riječi i crti kad je u salon ušao Narednik. Bio je moker do kože.

„Malo ste utapali?” upitao sam ga.

„Ne, nego pada kiša”, rekao je. „Bliži se velika oluja sa Žutog mora.”

Trljao je dlanove. Iako se smiješio, vidio sam da ga bole ruke.

Pokazao sam na veliku ploču. „Vidim da je bilo masovnih priznanja dok me nije bilo.”

Narednik je slegnuo ramenima. „Imamo cijeli tim bez obveza. A ti i tvojih dvoje pripravnika deset otvorenih slučajeva. Samo smo htjeli pokazati solidarnost.”

„Solidarnost?” upitao sam. „Što se dogodilo s Leonardom?”

„S kim?”

„S voditeljem mogeg tima, onim što ima lice kao u djeteta. Jedne je noći otišao s posla i nikad

se više nije vratio. Kao ni ostali pripadnici mojeg tima.”

„Tražiš od mene da riješim jednu od najvećih životnih tajni”, rekao je. „Tko zna što se dogodi s ljudima? Zašto kiša pada prema dolje a ne prema gore? Zašto je zmija stvorena plaha a pas okrutan?”

Nisam znao ruga li mi se ili ne. Narednik nije bio neki filozof, a otkako je Leonardo nestao, prema meni je bio neobično uljudan.

Vratio sam se nevještom crtežu teksaškog sela.

Stajao je ondje i masirao ruke.

„Zglobovi”, rekao je. „Ubijaju me kad je kiša.”

Ignorirao sam ga.

Narednik mi je provirio preko ramena. „Što je to, nekakva karta?”

„Nekakva.”

Zagledao se поближе. „A, da”, rekao je. „Stara vojna baza zapadno od grada.”

„Kako znate?”

Upro je prstom. „Ovo je cesta prema Nampu, a ovo ovdje, vidiš, rukavci rijeke Taedong.” Okrenuo se prema meni. „Ima li to kakve veze sa Zapovjednikom Ga?”

Konačno trag kakav smo priželjkivali, prilika da rasvijetlimo ovaj slučaj. Smotao sam kartu. „Imam posla”, rekao sam.

Narednik me zaustavio. „Znaš”, rekao je, „ne moraš napisati cijelu knjigu o svakom građaninu koji nam prođe kroz vrata.”

Ali morao sam. Hoće li netko drugi ispričati njegovu priču, hoće li biti drugih dokaza da je netko nekada postojao? Ako uložim vrijeme i trud da sve o njima doznam, ako to zapišem, onda mogu podnijeti ono što im se kasnije dogodi. Autopilot; zatvorski rudnici, nogometni stadion u zoru. Ako nisam biograf, tko sam, čime se zapravo bavim?

„Shvaćaš li ti mene?” upitao je Narednik. „Nitko te knjige ne čita. Skupljaju prašinu u mračnoj sobi. Daj se nemoj ubijati. Isprobaj već jednom našu metodu. Izbiješ koje brzinsko priznanje, a onda s dečkima na pivo. Dat ćemo ti da složiš listu za karaoke.”

„A Zapovjednik Ga?” upitao sam.

„Što s njim?”

„Njegova je biografija najvažnija.”

Narednik se zagledao u mene sa strahovitom frustracijom.

„Kao prvo”, rekao je, „to nije Zapovjednik Ga. Zar si zaboravio? Kao drugo, nije htio ni zucnuti. Obučili su ga da podnosi bol – aureola ga nije ni dirnula. A što je najvažnije, nema tu nikakve tajne.”

„Naravno da ima”, rekao je. „Tko je on? Što se dogodilo s glumicom? Gdje je njezino tijelo, gdje su joj djeca?”

„Misliš da ovi na vrhu”, rekao je Narednik pokazujući prstom prema duboko ukopanom bunkeru, „misliš da oni ne znaju što se zapravo dogodilo? Znaju gdje su ugostili Amerikance – bili su ondje. Misliš da Dragi Vođa ne zna što se dogodilo? Kladim se da mu je Sun Moon vjerojatno stajala s desne, a Zapovjednik Ga s lijeve strane.”¹

A koja je onda naša svrha, pitao sam se. Što mi to ispituje i zašto?

„Ako znaju sve odgovore”, rekao sam, „što čekaju? Koliko se dugo narod može pitati zašto je nestala naša glumačka prvakinja? I što je s našim narodnim herojem, osvajačem Zlatnoga pojasa? Koliko dugo Dragi Vođa može tajiti da su netragom nestali?”

„Misliš li da Dragi Vođa nema razloga za to?” upitao me Narednik. „I samo da znaš: nisi ti taj

koji priča priče građana već država. Ako građanin učini nešto vrijedno priče, bilo to dobro ili loše, o tome odlučuje narod Dragoga Vođe. Narod je taj koji priča njegovu priču.”

„Ja ne pričam priče. Ja slušam i zapisujem ono što čujem. A ako misliš na dečke iz Propagande, ti lažu čim zinu.”

Narednik se začuđeno zabluljio u mene, kao da je tek sad shvatio koliki nas ponor dijeli. „Tvoj je posao...”, zaustio je, ali zatim počeo govoriti nešto drugo. Stalno je tresao šake, nastojeći istjerati bol. Na kraju se okrenuo da ode te na trenutak zastao na vratima.

„Prošao sam obuku u toj bazi”, rekao je. „Bježi od Nampa za oluje koliko te noge nose.”

Kad je otišao, nazvao sam Središnjju motornu bazu i rekao im da nam treba vozilo za put u Nampo, a onda pozvao Jujacka i Q-Kee. „Nabavite kabanice i lopate”, rekao sam im. „Idemo po glumicu.”

*

Ispostavilo se da smo se cestom do Nampa po kiši mogli probiti samo starim sovjetskim Tsirom. Kad se zaustavio, vozač nije bio nimalo sretan jer mu je netko ukrao brisače. Jujack je zatresao glavom i počeo uzmicati.

„Nema šanse”, rekao je. „Otac mi je rekao da u vranu ne ulazim.”

Q-Kee je držala lopatu. „Šuti i upadaj u kamion”, rekla mu je.

Nas troje uskoro je krenulo prema zapadu, ravno u oluju. Tamna perada bila je napravljena od zamašćenog platna koje nas je štitilo od kiše, no kroz podne daske uzdizala se zablacena voda. Na klupi na kojoj smo sjedili bila su urezana različita imena. Vjerojatno je to bilo djelo ljudi koje su vozili u daleke zatvorske rudnike kao što su 22 ili 14-18, a putovanja su to na kakvima čovjek stigne puno razmišljati. Eto, takav je ljudski nagon da nas upamte.

Q-Kee je prstom prešla preko urezanih imena, zadržavši se na jednome.

„Poznavala sam jednog Yong Yap-Nama”, rekla je. „Zajedno smo slušali Zla kapitalizma.”

„Vjerojatno to nije taj Yong Yap-Nam”, tješio sam je.

Slegnula je ramenima. „Ako se građanin pokvari, pokvari se. Što bi drugo trebao očekivati?”

Jujack nije htio pogledati nijedno ime. „Zašto ne pričekamo da prođe oluja?” stalno je ponavljao. „Čemu sad ovaj odlazak onamo? Vjerojatno nećemo pronaći ništa. Vjerojatno i nemamo što pronaći.”

Vjetar je počeo tresti crnu ceradu, a njezina su metalna rebra ječala. S ceste se slijevao vodopad, prelijevajući kanalizacijske jarke. Q-Kee je naslonila glavu na držak lopate i iz stražnjeg dijela kamiona pratila dva kanala koja su u vodi izrovale naše gume.

Q-Kee me upitala: „Ne mislite valjda da se Sun Moon pokvarila?”

Zatresao sam glavom. „Ni slučajno.”

„Stvarno želim pronaći Sun Moon”, rekla je. „Ali onda će biti mrtva. Dok je naše lopate ne otkriju, kao da je živa, tako mi se čini.”

Kad sam zamišljao kako pronalazim Sun Moon, u mislima mi se javljala ona božanstvena žena s filmskih plakata, i tek sam sad zamišljao kako mi lopata izbacuje komade raspadnute djece, kako se oštrica lopate uranja u trbuh trupa.

„Kad sam bili mala, otac me vodio gledati *Slavu svake slave*. Stalno sam nešto izvodila, a tata mi je htio pokazati što se događa ženama koje se usprotive vlasti.”

Jujack je pitao: „Je li to onaj film u kojem Sun Moon odrube glavu?”

„Nije riječ samo o tome”, rekla je Q-Kee.

„Ali ima dobre efekte”, dodao je Jujack. „Ono kad joj se glava otkotrlja i krv se izlije na sve strane, i onda niknu pupoljci mučeništva i procvjetaju. Stari moj, oborilo me s nogu, kao da sam tamo.”

Taj je film, naravno, svima bio poznat. Sun Moon glumi siromašnu djevojku koja se usprotivi japanskome časniku, poljoprivrednom rukovoditelju u njezinu selu. Seljaci Japancima moraju dati sav urod, no dio riže nestane pa časnik odredi da će svi gladovati dok se ne otkrije krivac. Sun Moon hrabro se suprotstavi časniku i kaže mu da su rižu ukrali njegovi korumpirani vojnici. Zbog te je uvrede časnik kazni odrubljivanjem glave nasred gradskog trga.

„Nije važno o čemu je u filmu zapravo riječ i kako ga je moj otac protumačio”, rekla je Q-Kee. „Sun Moon sa svih je strana bila okružena moćnim muškarcima, a u njoj nije bilo ni trunke straha. To sam ja zamijetila. Vidjela sam s kakvom je snagom prihvatila sudbinu. Vidjela sam kako je muškim uvjetima nametnula svoje. To što sam danas ovdje, u Odjelu 42, dugujem njoj.”

„E, a kad klekne pred mač”, rekao je Jujack kao da upravo gleda taj prizor. „Izvi je leđa, teškim prsima zamahne naprijed. A onda joj se one savršene usne razdvoje, a kapci polako, polako sklope.”

Taj je film pun poznatih scena, kao što je ona u kojoj starice iz sela cijelu noć šiju prelijepi *choson-ot* u kojemu će Sun Moon otići u smrt. Ili ona kad prije zore Sun Moon obuzme strah i pokoleba joj odlučnost, a uto joj doleti vrabac – ptica u kljunu donese cvijet kimilsungije da je podsjeti da u žrtvi nije sama. Trenutak koji ja pamtim, ona scena na koju nijedan građanin ne uspije suspregnuti suze, jest njezin oproštaj od roditelja u rano jutro. Kažu joj ono što je oduvijek bilo prešutno, da ona njihovu životu da je smisao, da će bez nje klonuti, da njihova ljubav ne vrijedi ništa ako nije upućena njoj.

Pogledao sam Q-Kee, koja se duboko zamislila, i na trenutak sam poželio da ne otkrijemo raspadnute ostatke njezine heroine. Vrana je s ceste skrenula u porječje, polje plitke vode dokle pogled seže. Kad sam se raspitao kod vozača, pokazao mi je na kartu koju sam mu dao. „To je to”, rekao je.

Pogledali smo van kroz ceradu. Nebo se bijelilo od bljeskanja.

Jujack je rekao: „U ovoj kanalizaciji možemo naći samo difteriju. Gledajte, siguran sam da ondje nema ničega, ostavimo se ćorava posla.”

„Nećemo to znati dok lopata ne udari o tlo”, rekao sam mu.

„Ali vjerojatno gubimo vrijeme”, rekao je Jujack. „Što ako su ga u posljednji tren pomaknuli?”

„O čemu ti to? Što su pomaknuli?” upitala ga je Q-Kee. „Znaš li nešto što nam nisi rekao?”

Jujack se zabrinuto zagledavao u zatamnjeno nebo.

Q-Kee ga je pritiskala. „Znaš nešto, zar ne?”

„Dosta”, rekao sam im. „Imamo još samo dva sata danjeg svjetla.”

A onda je nas troje iskočilo iz vrane u vodu duboku do gležnja, koja se sjajila od goriva i otpadne pjene. Svugdje oko nas unedogled se protezala blatna voda. Karta, koja se već odavno smočila, upućivala nas je prema šumarku. Služeći se lopatama kao sondama, polako smo krenuli onamo. Između nas izbijale su grbe riječnih jegulja koje su se probijale kroz plićinu. Te su zvijeri izgledale poput bicepsa sa zubima, a neke su bile duge i dva metra.

Ispostavilo se da su stabla dupkom puna zmija. Glave su pognule i pratile nas kako šljapkamo od debla do debla. Točno je tako bilo u mojim strašnim noćnim morama, kao da su me zmije iz sna ovdje posjetile. Možda vrijedi obrnuto – hoće li me zmije večeras ponovno posjetiti? Kako sam se samo nadao da neće. Izdržat ću što moram tijekom dana. Ali, molim vas, zar ne mogu imati

mira kad padne mrak?

„To su mokasine”, rekla je Q-Kee.

„Ma nisu sigurno”, rekao je Jujack. „One žive samo u planinama.

Q-Kee se okrenula prema njemu. „Razumijem se u otrovnice”, rekla je.

Kad bi sijevnulo u daljini, sve su se poput sjena nazirale na granama, sikćući, spremne zaskočiti bezazlene građane koji obavljaju svoje građanske dužnosti.

„Zmija je zmija, jebote”, rekao sam. „Samo ih nemojte izazivati.”

Ogledali smo se, no ognjištu i toru nije bilo ni traga. Nije bilo kola s poljskom kuhinjom, nije bilo pištolja ni štapova za pecanje, nije bilo naslaganih kosa.

„Na pogrešnom smo mjestu” rekao je Jujack. „Idemo odavde prije nego što nas sprži struja.”

„Ne”, rekla je Q-Kee. „Kopat ćemo.”

„Gdje?” upitao je Jujack.

„Svugdje”, rekla je Q-Kee.

Jujack je oštricu lopate zabio u mulj. S velikim je naporom izvukao jedan zamah blata, isisavši ga iz rupe koja se umah napunila vodom. Kad je preokrenuo lopatu, blato se zalijepilo za nju.

Kiša mi je šibala lice. Stalno sam okretao kartu, nastojeći shvatiti jesam li pogriješio. To je trebalo biti to mjesto – stabla, rijeka, cesta. Trebao nam je pas iz Središnjeg zoološkog. Kažu da svojim divljačkim instinktima namirišu kosti, čak i one koje su dugo pod zemljom.

„Ovo je nemoguće”, rekao je Jujack. „Sama voda. Gdje je mjesto zločina? Gdje je bilo kakvo mjesto?”

„Ovo bi nam mogla biti prednost”, rekao sam im. „Ako se u mulju krije tijelo, možda ga voda izbaci. Samo trebamo naokolo rahliti zemlju.”

I krenuli smo tako svatko svojim smjerom, prebirući po mulju u potrazi za bilo kakvim tragom o ukopanoj glumici.

Počeo sam lopatom prevrtati mulj, zamah po zamah. Svaki put zamislio bih uspjeh, svaki put predosjećao kako je otkriće nadomak ruke i kako će mi glumica poslužiti da od Zapovjednika Ga izvučem priču, i onda bi njegova biografija pripala meni, sa Zapovjednikovim pravim imenom na hrptu, a onda bi i Narednikov ured pripao meni. Dok je kiša nemilice padala, u misli su mi navirale jezgrovite rečenice koje bih uputio Naredniku dok bi svoje oskudne stvari spremao u staru kutiju humanitarne pomoći i iznosio ih iz mogega novog ureda.

Eto, pomislio sam, konačno događaj koji bi vrijedilo upisati u moju biografiju.

Vozači vrane promatrali su nas iza vjetrobranskog stakla. Smračilo se dovoljno da se nazre crven žar njihovih cigareta. Kako su mi ruke slabjele, prebacio sam lopatu iz desne u lijevu. Svaka kost u koju sam udario ipak je bila korijen stabla. Kad bi barem izronio komadić svile ili možda cipela. Jegulje su se u zamuljanoj vodi zabijale u nešto, a kako sam pomislio da su možda nešto nanjušile, počeo sam ubadati lopatom gdje god bi one iskesile zube i borile se za nevidljiv plijen. Svakim novim grumenom blata bio sam sve potišteniji, i ubrzo dan više nije nalikovao na život kakav želim, već na život kakvim živim – na mukotrpan rad bez cilja, na neuspjeh koji se samo gomilaju. Na ovo bi se moglo svesti moje cjelokupno fakultetsko iskustvo – kad sam se tek upisao, pitao sam se koja je od tih tisuća žena za mene prava, no s vremenom sam, ženu po ženu, shvatio da nije nijedna. Ne, današnji dan zasigurno ne zaslužuje poglavlje u mojoj biografiji.

U mraku sam čuo samo kako Q-Kee stenje svaki put kad bi težinom zabijala lopatu. Na kraju sam dreknuo u mrak: „Dosta je za danas.”

Kad smo se Q-Kee i ja vratili u vranu, zatekli smo Jujacka kako ondje već sjedi.

Bili smo mokri do kože i promrznuli, dlanovi su nam bili prepuni žuljeva od mokrih držaka, a

tabani upaljeni od tisuću nabijanja glave lopate u mulj.

Q-Kee nije skidala pogled s Jujacka cijelim putem do Odjela 42.

„Znao si da nije ondje, zar ne?” stalno mu je ponavljala. „Nešto znaš i nisi nam rekao.”

*

Čim smo se stubama spustili do Odjela 42, Q-Kee je odjurila ravno u Narednikov ured.

„Jujack nam nešto taji”, rekla je. „Zna nešto o slučaju Zapovjednika Ga i ne želi nam reći.”

Na Narednikovu licu ukazao se ozbiljan pogled. Zagledao se u Q-Kee, a zatim i u Jujacka.

„To je teška optužba”, rekao joj je Narednik. „Imaš li dokaz?”

Q-Kee je pokazala na srce. „Osjećam to”, rekla je.

Narednik se na čas zamislio, a onda kimnuo. „Dobro”, rekao je. „Izbit ćemo istinu iz njega.”

Dva Pubyoka krenula su zgrabiti Jujacka.

„Ej”, rekao sam umiješavši se. „Lakše malo. „Osjećaj’ nije dokaz.”

Primio sam Jujacka za rame. „Reci istinu, sine”, rekao sam. „Samo reci što znaš i ja ću te podržati.”

Jujack nam se zabuljio u stopala. „Ne znam ništa, kunem se.”

Svi smo se okrenuli prema Q-Kee. „Ne morate mi vjerovati na riječ”, rekla je. „Samo mu pogledajte u oči. Svatko to može vidjeti.”

Narednik se pognuo i zagledao se momku u oči. Stajao je tako cijelu vječnost, a onda kimnuo i rekao: „Vodite ga.”

Dva Pubyoka primila su Jujacka. U pogled mu se uvukla jeza.

„Čekajte”, rekao sam, ali plutajući zid ne možeš zaustaviti. Za tren oka Jujack se otimao dok su ga vukli prema radionici.

Jujack je vrištao: „Ja sam ministrov sin.”

„Čuvaj to za biografiju”, doviknuo mu je Narednik uza smijeh.

Rekao sam: „Sigurno je došlo do neke zabune.”

Narednik kao da me nije čuo. „Jebena izdaja”, rekao je i odmahivao glavom, a onda se okrenuo prema Q-Kee. „Bravo”, rekao joj je. „Obuci kutu. Ti ćeš iz njega izvuci istinu.”

*

Jujack je nešto skrivao, a jedina osoba koja je mogla znati o čemu je riječ bio je Zapovjednik Ga. Potrčao sam prema cisterni u kojoj smo ga držali. Ga je ondje sjedio gol do pasa, ne skidajući pogled s odraza svojih prsa u zidu od nehrđajućeg čelika.

Ne okrenuvši se prema meni, rekao je: „Znaš, trebao sam im reći da njezin lik ucrtaju naopačke.”

„Imamo hitan problem”, rekao sam. „Moj pripravnik Jujack je u nevolji.”

„No tada nisam znao”, rekao je Ga. „Nisam znao kakva mi je sudbina.” Okrenuo se prema meni pokazavši prstom na svoju tetovažu. „Ti je vidiš kakva je. Ja je vidim obrnutu. Trebao sam im reći da mi je ucrtaju naopačke. No tada sam mislio da je to za druge. A zapravo je cijelo vrijeme bilo za mene.”

„Trebaju mi neke informacije”, rekao sam. „jako je važno.”

„Zašto si tako zapeo za moju biografiju?” upitao me Zapovjednik Ga. „Onih koje bi zanimala

više nema.”

„Treba mi samo jedna stvar. O životu je riječ”, rekao sam. „Bili smo u vojnoj bazi na cesti za Nampo, no ondje nema ni tora ni ognjišta ni vola. Znam da ste ondje izgradili selo kako bi se Amerikanci osjećali kao kod kuće. No glumice ondje nije bilo. Nije bilo ničega.”

„Rekao sam ti da je nikada nećete naći.”

„Ali gdje je stol za piknik, gdje su kola s poljskom kuhinjom?”

„Premjestili smo ih?”

„Kamo?”

„Ne mogu ti reći.”

„Zašto? Zašto ne možeš?”

„Zato što je ta tajna jedini podsjetnik Dragome Vođi da mu se to zbilja dogodilo, da mu se dogodilo nešto na što nije mogao utjecati.”

„Što mu se dogodilo?”

„To bi njega trebalo pitati.”

„Ali tu nije riječ o Dragome Vođi, nego o klinji koji je pogriješio.”

„I to je jedino što me drži na životu.”

Pokušao sam ga urazumiti. „Nema šanse da ovo preživiš”, rekao sam.

Kimnuo je potvrdno. „Nema šanse da itko od nas ovo preživi”, rekao je. „Imaš li plan? Jesi li poduzeo kakve korake? Imaš još vremena, možeš sam odrediti uvjete.”

„Koliko god ti vremena preostalo”, rekao sam, „dovoljno je da spasiš ovog malog, dovoljno je da okaješ gnjusnost koju si učinio glumici.” Iz džepa sam izvukao njegov mobitel. „Slike koje stižu na ovaj telefon”, rekao sam. „Jesu li namijenjene tebi?”

„Kakve slike?”

Upalio sam mobitel i pokazao mu plavu lampicu napunjene baterije.

„Daj mi to”, rekao mi je.

„Dat ću ti ako mi pomogneš”, rekao sam.

Stavio sam mu telefon pred lice i pokazao mu sliku zvijezde na pločniku.

Uzeo mi ga je iz ruke. „Amerikanci su odbili gostoprimstvo Dragoga Vođe”, rekao je. „Nisu htjeli izaći iz zrakoplova pa smo teksaško selo preselili u zračnu luku.”

„Hvala ti”, rekao je, a čim sam se okrenuo, vrata su se silom otvorila.

Na pragu je stajala Q-Kee, a iza nje ostatak Pubyoka. Kuta joj je bila umrljana krvlju. „Preselili su se u zračnu luku”, izjavila je. „Glumica je ondje nestala.”

„Bilo je i logično da zna što se događalo u zračnoj luci”, rekao je jedan od Pubyoka. „Tata mu je Ministar prometa.”

„Što je s Jujackom?” podignuo sam glas. „Gdje je, što se dogodilo s njim?”

Q-Kee nije odgovorila. Pogledala je Narednika, a on joj je kimanjem dao zeleno svjetlo.

S čvrstinom u očima Q-Kee se okrenula prema Pubyocima okupljenima ispred vrata. Zauzela je stav iz tekvondoa. Muškarci su uzmaknuli i dali joj vremena da se pribere. A onda su svi uglas izrekli *Junbi. Hana, dul, set*, izbrojali su, a kad su uzviknuli *Sijak!*, njezina je ruka udarila o čelična vrata.

Uslijedio je dug, zadrhtali udah, a zatim jako i plitko disanje.

Polako je slomljenu šaku privila uz njedra.

Prvi je lom bez iznimke oštar udar o vanjski rub dlana. Bit će još puno prilika za lomljenje članaka, obično dva u istom mahu.

Polako i oprezno Narednik joj je primio ruku i ispružio je, položivši njezin slomljeni dlan na

svoj. Brižno joj je jednom rukom primio zglob, a potom joj drugom uhvatio dva najmanja prsta. „Sad si jedna od nas”, rekao je. „Više nisi pripravnica. Ime ti više ne treba”, dodao je i žestoko joj povukao prste, ispravivši joj slomljene kosti da pravilno zacijele.

Narednik mi je kimnuo u znak poštovanja. „Protivio sam se dolasku žene u Odjel”, rekao mi je. „Ali bio si u pravu – ona je budućnost.”

BILO JE poslijepodne, sunce je jarko ali bez vreline prodiralo kroz prozore. Zapovjednik Ga sjedio je između dječaka i djevojčice, a njih troje promatralo je kako Sun Moon nemirno luta kućom, kako joj ruke podižu neke predmete koje kao da gleda novim očima. Pas je hodao za njom, njušio sve što bi dodirnula – ogledalce, suncobran, u kuhinji čajnik. Bio je dan prije dolaska Amerikanaca, dan prije bijega, iako djeca to nisu znala.

„Što je s njom?” upitao je dječak. „Što traži?”

„Ovako se ponaša prije nego što krene novi film”, rekla je djevojčica. „Zar snima novi film?”

„Nešto slično”, rekao im je Ga.

Sun Moon prišla mu je noseći ručno oslikanu ploču za *chang-gi*. Pogled na njezinu licu govorio je: *Kako da ovo napustim?* Već joj je rekao da ništa ne mogu ponijeti sa sobom, da bi svaka ponesena uspomena mogla razotkriti njihov plan.

„Moj otac”, rekla je. „To je jedino što mi je od njega ostalo.” Zatresao je glavom. Kako da joj objasni da je bolje ovako, da, istina, predmet u sebi čuva neku osobu, da s fotografijom možeš razgovarati, da prsten možeš poljubiti, da puhanjem u usnu harmoniku daješ glas nekome tko je daleko. No fotografije se mogu izgubiti. Prsten ti može skinuti lopov dok spavaš u baraci. Ga je na svoje oči vidio kako jedan starac gubi volju za životom – vidjelo se kako iz njega istječe – kad ga je čuvar prisilio da se odrekne medaljona. Ne, voljene trebaš čuvati na sigurnijem mjestu. Trebaš ih pričvrstiti za sebe kao tetovažu, koju ti nitko ne može oduzeti.

„Ništa osim odjeće koju nosim na sebi?” upitala ga je.

A onda je odjednom nešto shvatila. Okrenula se i pojurila prema ormaru. Zagledala se u niz *choson-ota*, presavijenih svakog na svojoj klinčanici. Zalazeće je sunce preliveno i bogato prodrlo u spavaću sobu. Na tom zlaćanom, žumanjastom svjetlu haljine su se sjajile kao da su žive.

„Kako da odaberem?” upitala ga je. Prešla je prstom preko njih. „Ovu sam nosila u Očevini bez majke”, rekla je. „Ali glumila sam suprugu političara. Ne mogu tako otići odavde. Ne mogu zauvijek biti ta žena.” Sun Moon proučavala je jednostavan *choson-ot* s bijelim *jeogorijem* i *chimom* s uzorkom blijedih cvjetova. „A ovo je *Prava kći domovine*. Ne mogu u Ameriku kao seljančica.” Listala je haljine – *Porobljivači padaju, Raščetvoreni tirani, Uzdignimo stijeg visoko!*

„Sve si haljine dobila u filmovima?”

Kimnula je. „Zapravo su imovina Fundusa kostima, ali kad ja u njima glumim, one postanu dio mene.”

„Nemaš nijednu svoju?” upitao je.

„Ne trebaju mi moje”, rekla je. „Imam ove.”

„A što je s haljinama koje si nosila prije filmova?”

Na trenutak se zagledala u njega.

„Joj, ne mogu odlučiti”, rekla je i zažmirila. „To ću kasnije.”

„Ne”, rekao joj je. „Ovu.”

Izvadila je srebrni *choson-ot* koji je odabrao, prslonila ga uz tijelo.

„*Slava svake slave*”, rekla je. „Želiš da budem operna pjevačica?”

„To je priča o ljubavi”, rekao joj je.

„I tragediji.”

„I tragediji”, potvrdio je. „Ne bi li Dragome Vođi bilo drago da te vidi odjevenu poput operne zvijezde? Ne bi li time odala počast njegovoj drugoj strasti?”

Sun Moon namreškao se nos na spomen te ideje. „Doveo mi je opernu pjevačicu da me pripremi za tu ulogu, ali bila je nemoguća.”

„Što joj se dogodilo?”

Sun Moon slegnula je ramenima. „Nestala je.”

„Nestala? Kamo?”

„Valjda onamo kamo ljudi odlaze. Samo je jednog dana više nije bilo.”

Dodirnuo je tkaninu. „Onda je ovo prava haljina.”

*

Ostatak svjetla iskoristili su da oberu vrt i pripreme sirovu gozbu. Cvijeće su pretvorili u čaj, a krastavce narezali i s naribanim crvenim kupusom namočili u rasol od octa i zašećerene vode. Djevojččinu prvorazrednu dinju razbili su na kamenu pa se meso rascijepalo duž nizova sjemenki. Sun Moon upalila je svijeću i za stolom su svoju posljednju večeru otpočeli graham, koji su izvadili iz mahuna i protrljali krupnom soli. A onda je za dječaka uslijedila poslastica – četiri pjevice koje je sam ulovio, očistio i osušio na suncu sa sjemenkama crvene paprike.

Dječak je počeo prepričavati priču koju je čuo na zvučniku, priču o radniku koji pronade dragulj. Umjesto da o otkriću dragulja obavijesti voditelja svojeg odjela, on ga proguta u nadi da će ga moći zadržati za sebe.

„Svi su čuli tu priču”, rekla mu je sestra. „Na kraju se pokaže da je to samo komad stakla.”

„Molim vas”, rekla je Sun Moon. „Da čujemo neku sretnu priču.”

Djevojčica je rekla: „A ona u kojoj se grlica ispriječi imperijalističkome metku i spasi život – ”

Sun Moon podignula je ruku da je zaustavi.

Djeca su, čini se, znala samo priče iz zvučnika. Kad je Zapovjednik Ga bio mlad, katkad bi se siročad za stolom morala zasititi pričama. Posve nepripremljen, Zapovjednik Ga rekao je: „Ispričao bih vam priču o psiću koji iz P’yongyanga otputuje u svemir, ali tu ste sigurno već čuli.”

Nesigurna izraza lica djevojčica je pogledala brata pa majku, a onda slegnula ramenima. „Da, naravno”, rekla je. „Tko tu nije čuo?”

Dječak se također pravio da zna o čemu je riječ. „Da, ta je stara”, dodao je.

„Čekajte da se prisjetim kako ono ide”, rekao je Zapovjednik Ga. „Okupili su se najbolji znanstvenici i izgradili divovsku raketu. Na trupu su joj naslikali plavu zvijezdu i crveni krug Demokratske Narodne Republike Koreje. Zatim su je do kraja napunili zapaljivim gorivom i odgurali je na lansirnu rampu. Raketa je bila napravljena da ide gore. Kad bi u tome uspjeli, znanstvenici bi potom izgradili novu raketu koja bi se mogla i vratiti. Iako se znalo da će znanstvenik koji njome bude upravljao biti proglašen mučenikom, nijedan nije bio dovoljno hrabar da unutra uđe.”

Ga je tada prekinuo priču. Pijuckao je čaj i promatrao djecu, kojima nije bilo jasno što ova priča zapravo veliča.

Djevojčica je zamuckujući rekla: „I tada su odlučili poslati psa.”

Ga se nasmiješio. „Tako je”, rekao je. „Znao sam da vam je priča poznata. Ma gdje su ono pronašli psa?”

Još jedanput nastupila je šutnja. „U zoološkom”, rekao je napokon dječak.

„Naravno”, rekao je Ga. „Kako sam to mogao zaboraviti? I kako je taj pas izgledao?”

„Bio je siv”, rekla je djevojčica.

„I smeđ”, rekao je dječak.

„S bijelim šapama”, rekla je djevojčica. „Imao je dugačak i tanak rep. Izabrali su njega zato što je bio mršav pa je stao u raketu.”

„Zlobni čuvar”, nastavio je dječak, „hranio ga je samo gnjilim rajčicama.”

Sun Moon nasmiješila se jer su se djeca uključila u priču. „Noću bi pas promatrao Mjesec”, dodala je ona.

„Mjesec mu je bio jedini prijatelj”, rekla je djevojčica.

„Pas bi zavijao i zavijao”, dodao je dječak, „ali nitko mu se nije odazivao.”

„Da, stara ali dobra priča”, rekao je Zapovjednik Ga uz smiješak.

„E sad, pas je pristao na vožnju raketom u svemir – ”

„– da se približi svojem prijatelju Mjesecu”, rekla je djevojčica.

„Tako je, da se približi svojem prijatelju Mjesecu”, rekao je Ga. „No jesu li rekli psu da se nikada neće vratiti?”

U dječakovu pogledu zaiskrila je izdaja. „Ništa mu nisu rekli”, rekao je.

Ga je kimnuo nemoralnosti ove nepravde. „Znanstvenici su, koliko se sjećam, dopustili psu da sa sobom ponese samo jednu stvar.”

„Štap”, rekao je dječak.

„Ne”, rekla je djevojčica. „Ponio je zdjelicu.”

I odjednom su se njih dvoje natjecali tko će otkriti predmet koji je pas odlučio ponijeti u svemir, a Ga je na sve prijedloge kimao s odobravanjem.

„Pas je ponio vjevericu”, rekao je dječak. „Da ne bude usamljen.”

„Izabrao je vrt”, uzvratila je djevojčica. „Da ne bude gladan.”

Nabrali su i nabrali – loptu, užu, padobran, frulicu koju svira šapama.

Ga ih je zaustavio rukom i pustio da šutnja zavlada stolom. „Kriomice je”, šapnuo je, „pas sve to sa sobom ponio, a pod težinom svega raketa je nakon lansiranja promijenila smjer i uputila se prema...”

Ga je pokazao prema nebu, a djeca su podignula glavice kao da će se na stropu stvoriti odgovor.

„... Mjesecu”, rekla je djevojčica.

Ga i Sun Moon slušali su kako djevojčica i dječak sami raspleću ostatak priče, kako je na mjesecu pas otkrio još jednog psa, koji je svake noći zavijao na zemlju, kako je na mjesecu bio dječak, i djevojčica, kako su psi i djeca zajedno izgradili svoju raketu, a Ga je promatrao kako im se plamen svijeće poigrava na licu, kako se kapci Sun Moon spuštaju od razdraganosti, kako djeca uživaju u majčinoj pažnji, kako se nadmeću za nju, i kako su kao obitelj onu dinju ogolili do kore, odvojivši sjemenke u drvenu zdjelicu, smiješeći se zajedno dok im je slatki narančasti sok curio niz prste i zglobove.

Dječak i djevojčica preklinjali su majku da za putnika na Mjesec osmisli baladu, a kako Sun Moon nije htjela svirati *gayageum* u kućnoj odjeći, ubrzo se pojavila u *choson-otu* čija je *chima* skrojena od satena boje šljive. Spustivši se na drveni pod, krunu instrumenta položila je na jastučić, a donji dio naslonila na svoje podmotane noge. Naklonila se djeci, a oni su joj iz poštovanja pognuli glave.

Najprije je žice prebiralala visoko, stvarajući brze i vedre tonove. Trzala je zvukove mlaznog

pogona rakete i pratila ih glasom obojenim humorom i rimom. Kad se pas iz gravitacije izdignuo u svemir, njezina je svirka poprimila nezemaljske nijanse, a žice su odjekivale poput suzvučja u praznini. Svjetlost svijeeće oživjela je u slapovima njezine kose, a kad je napućila usne da odsvira zahtjevnije akorde, Ga ih je osjetio u prsima, u vanjskim komorama svojeg srca.

Nanovo ga je ranila, a onda ga je svladala spoznaja da će je se ujutro morati odreći. U Zatvoru 33 malo-pomalo svega bi se odrekao, počevši od sutrašnjice i svega što bi moglo biti. Zatim bi otišla i prošlost i odjednom bi bilo nezamislivo da ti je glava ikada počivala na jastuku, da si se nekoć služio žlicom i zahodom, da su ti usta nekoć poznavala okuse i da su ti oči nekoć dražile neke druge boje osim sive i smeđe i one nijanse crne koju poprими krv. Prije nego što se odrekneš sebe – Ga je to već polako bio osjećao, poput obamrlosti zaleđenih udova – lišiš se svih drugih, svakoga koga si nekoć poznavao. Najprije se pretvore u ideje, pa u slutnje a onda u dojmove, i na kraju u utvare, kao da su projekcije na zidu zatvorske ambulante. Sun Moon sad mu se prikazala takvom, ne kao žena prepuna živosti i ljepote, koja o tuzi progovara kroz instrument, već kao tračak nekoga koga je nekoć poznavao, kao fotografija osobe koje već odavno nema.

Priča o psu sad je postala usamljenija i sjetnija. Pokušao je ovladati disanjem. Dalje od svjetlosti svijeeće ne postoji ništa, rekao je sebi. U sjaju svjetlosti stajao je dječak, djevojčica, ova žena i on. Iza njega nema planine Taesong, nema P'yongyanga, nema Dragoga Vođe. Pokušao je bol iz prsa raspršiti po cijelome tijelu, onako kako ga je poučio mentor za bol Kimsan, da plamen ne osjeti na dijelu, već u cjelini, da zamisli kako mu se krvni tok širi, kako bol u prsima razvodnjuje na cijeloga sebe.

A onda je sklopio oči i zamišljao Sun Moon, onu koja je oduvijek u njemu bila – mirno prisutnu, raširenih ruku, spremnu da ga spasi u svakome trenutku. Ne ostavlja ona njega, ne ide nikamo. I tad mu je strašna bol u prsima popustila, a Zapovjednik Ga shvatio je da je unutarnja Sun Moon njegov rezervat boli koji će mu pomoći da preživi gubitak ove Sun Moon pred njim. Ponovno je počeo uživati u pjesmi, čak i kad je postala prilično tužna. Sladak sjaj psićeva Mjeseca osvijetlio je put nepoznatoj raketi na neizvjesnoj putanji. Ono što je počelo kao dječja pjesmica pretvorilo se u njezinu pjesmu, a kad su se akordi razdvojili, kad su se tonovi svojeglavo osamili, shvatio je da je pjesma njegova. Konačno je prestala svirati i polako se nagnula naprijed dok se čelom nije naslonila na otmjeno drvo instrumenta koji više nikad neće svirati.

„Dodite, djeco”, rekao je Ga. „Vrijeme je za spavanje.”

Otpratio ih je do sobe i zatvorio im vrata.

A onda se posvetio Sun Moon, pomogavši joj da izađe na balkon kako bi udahнула svježeg zraka.

Svjetla grada ispod njih svijetlila su dulje nego inače.

Naslonila se na ogradu okrenuvši mu leđa. Bilo je tiho i kroza zid su čuli kako djeca proizvode raketne zvukove i psu daju upute za lansiranje.

„Jesi dobro?” upitao ju je.

„Samo mi treba cigareta”, rekla je.

„Ne moraš to učiniti, možeš odustati i nitko neće saznati.”

„Samo mi zapali”, rekla je.

Cigaretu je zaklonio dlanovima, zapalio i udahnuo.

„Premišljaš se”, rekao je. „To je normalno. Vojnici se premišljaju prije svake misije. Tvoj se suprug sigurno stalno premišljao.”

Ovlaš ga je pogledala. „Moj se suprug nikad ni zbog čega nije premišljao.”

Kad joj je pružio cigaretu, promatrala je kako ju je držao među prstima i zatim se ponovno

okrenula prema svjetlima grada. „Sad pušiš kao *yangban*”, rekla je. „Sviđa mi se kako si nekoć pušio, dok si još bio dječak niotkuda.”

Približio joj je ruku i odmahnuo joj kosu da joj vidi lice.

„Ja ću uvijek biti dječak niotkuda”, rekao joj je.

Zatresla je kosu natrag na mjesto, zatim posegnula za cigaretom, a prstima u obliku slova V pokazala je gdje bi je trebalo staviti. Primio ju je za ruku i okrenuo je prema sebi.

„Ne smiješ me dodirivati”, rekla je. „Znaš koja su pravila.”

Pokušala je izvući ruku, ali nije ju puštao.

„Pravila?” upitao je. „Kad sunce sutra svane, prekršit ćemo sva pravila koja postoje.”

„E, sutra još nije stiglo.”

„Ali stiže”, rekao joj je. „Šesnaest sati, toliko traje let iz Teksasa. Sutra je već sad u zraku i kruži Zemljom da dođe do nas.”

Primila je cigaretu. „Znam što smjeraš”, rekla je. „Znam što hoćeš postignuti tom pričom o *sutra*. No bit će vremena u izobilju, do vječnosti. Ne gubi iz vida ono što moramo učiniti. Toliko se toga mora posložiti prije nego što i mi poletimo tim avionom.”

I dalje joj je čvrsto stiskao ruku. „A što ako nešto pođe po zlu? Jesi li razmišljala o tome? Što ako postoji samo danas?”

„Danas, sutra”, rekla je. „Jedan dan ne vrijedi ništa. Dan je samo šibica koju kresneš nakon što se već deset tisuća šibica ugasio.”

Pustio ju je, a ona se vratila ogradi i pušila. četvrt po četvrt gasila su se svjetla P’yongyanga. Dok se krajolik mračio, lakše je bilo razaznati farove vozila koje se serpentinama uspinjalo prema njima.

„Želiš me?” rekla je na kraju. „I ne poznaješ me.”

I sebi je zapalio cigaretu. Svjetla na Prvomajskome stadionu nisu se ugasila, kao ni u Glavnom filmskom studiju na sjevernome dijelu grada, na cesti prema zračnoj luci. Svugdje osim ondje svijet se zamračio. „Tvoja ruka traži moju dok spavaš”, rekao je. „Znam to.”

Sun Moonina cigareta zasjala je crvenim žarom kad je udahnula.

„Znam da noću spavaš sklupčana”, dodao je, „da bez obzira na to jesi li danas *yangban* ili nisi, s krevetom nisi odrasla. Vjerojatno si kao dijete spavala na malenoj slamarici i, iako braću i sestre nikad ne spominješ, vjerojatno si ruku pružala bratu ili sestri koji su spavali na slamarici pokraj tvoje.”

Sun Moon netremice je gledala pred sebe kao da ga nije čula. U mraku je razaznao tek zvuk automobila ispod njih, no nije dokučio koje je vrste. Pošao je provjeriti da nije i Drug Buc čuo automobil i izašao na balkon, no susjedna je kuća bila zamračena.

Zapovjednik Ga nastavio je: „Znam da se ujutro praviš da spavaš da mi daš još vremena da te proučavam, da zamijetim kvrgu na ključnoj kosti, gdje te netko ozlijedio. Dopuštaš mi da ti vidim ožiljke na koljenima, ožiljke koji mi govore da si nekoć upoznala težački rad. Htjela si da upoznam pravu tebe.”

„To su mi ožiljci od plesa”, rekla je.

„Pogledao sam sve tvoje filmove”, rekao je.

„Ne poistovjećuj me s mojim filmovima”, odbrusila mu je.

„Pogledao sam sve tvoje filmove”, nastavio je, „i u svakome ti je kosa jednako začesljana – ravna, pokriva ti uši. A opet, dok se praviš da spavaš...” Ponovno je posegnuo u njezinu kosu i prstima joj pronašao resicu. „... daš mi da vidim kako ti je uho zarezano. Je li te agent Ministarstva za zaštitu državne sigurnosti ulovio kako kradeš na tržnici ili su te pokupili zbog prosjačenja?”

„Dosta”, rekla je.

„Već si ti okusila cvijeće, zar ne?”

„Rekla sam dosta.”

Primio ju je za leđa i privlačio dok im se tijela nisu dodirnula. Njezinu je cigaretu bacio preko balkona, a svoju joj potom prinio usnama tako da shvati da će odsada dijeliti, i da će joj svaki udah dati on.

Lica su im bila blizu. Podignula je pogled prema njegovim očima. „Nemaš ti pojma o meni”, rekla je. „I sad kad mi je majka... sad kad je više nema, samo jedan čovjek zna tko sam ja. A to nisi ti.”

„Žao mi je zbog tvog supruža. To što mu se dogodilo, što sam učinio – nisam imao izbora. Znaš da je tako.”

„Molim te”, rekla je. „Ne govorim o njemu. Taj ni sebe nije poznavao, a kamoli mene.”

Dlan joj je naslonio na obraz i zagledao joj se u oči. „Nego tko?”

Cestom se dovezao crni Mercedes i zaustavio se pokraj kuće. Sun Moon bacila je pogled prema vozaču koji je izašao i otvorio joj vrata. Vozač više nije imao zavoja, no grba na nosu nikad neće nestati.

„Stigao je naš pravi problem”, rekla je. „Čovjek koji me poznaje želi da mu se vratim.”

Otišla je u kuću i vratila se s pločom za *chang-gi*.

„Djeci ni riječi”, rekla je, a onda je Ga pratio kako ravnodušna lica ulazi u automobil, kao da je već tako puno puta došao po nju. Auto je polako krenuo unatrag, a kad su mu gume s trave zagazile na šljunak, čuo je kako se hvataju ceste i znao je da su mu uzeli ono krajnje.

Gospodar Siročadi izvio mu je prste i iz ruke mu oduzeo hranu. A dok su naizmjenice umirali, drugi su mu dječaci iz Dugih sutra oduzeli stav da se ramenom treba okrenuti od smrti, da se prema smrti ne treba ponašati kao prema drugu iz zahoda ili iritantnom liku s kreveta na katu koji zviždi u snu. Isprva su mu tuneli stvarali samo stravu, no nakon nekog vremena polako su mu je čak počeli oduzimati sve dok mu strah odjednom nije nestao, a s njime i sklonost samoočuvanju. Otmice su sve svele na život ili smrt, a rudnici Zatvora 33 iscijedili su mu, baš kao i nebrojene vrećice krvi, sposobnost da ih razlikuje. Možda mu je jedino majka oduzela nešto veće kad ga je odložila u Dugim sutrima, no to su bila samo nagađanja jer nikad nije otkrio trag koji je to na njemu ostavilo... sve dok se cijeli nije u taj trag pretvorio.

A opet, što ga je pripremilo za ovo, za to što je Dragi Vođa potegnuo vrpce pod kojom će se konačno raspasti? Kad Dragi Vođa želi da više izgubiš, onda ti više i da. To mu je Sun Moon rekla. I to se dogodilo. U koji će je bunker odvesti? Kojim će je bezbrižnim pričama pogostiti? Koji će eliksir pijuckati dok se Dragi Vođa bude pripremao za ozbiljniju zabavu?

Pokraj njega su, Ga je to tek sada zamijetio, bosa na travi stajala djeca. Između njih bio je pas s plaštem oko vrata.

„Kamo je otišla?” upitao ga je Dječak.

Ga se okrenuo prema njima dvoma.

„Je li ikad itko noću dolazio autom po vašu majku?” upitao je.

Djevojčica se zagledala ravno pred sebe u mračnu cestu.

Kleknuo je da bude u njihovoj razini.

„Došlo je vrijeme da vam ispričam jednu ozbiljnu priču”, rekao im je.

Okrenuo ih je prema svjetlosti koja je dopirala iz njihova doma.

„Vas dvoje smjestite se u krevet. Dolazim za koju minutu.”

A onda se okrenuo prema kući Druga Buca. Najprije je trebao doznati pokoji odgovor.

Zapovjednik Ga ušao je kroz bočna vrata. U Bucovoj kuhinji upalio je šibicu. Stol za sjeckanje bio je očišćen, korito za pranje ispražnjeno i preokrenuto za noćni počinak. Još se uvijek osjetio miris fermentiranoga graha. Pošao je u blagovaonicu koja je bila sumorna i mračna. Noktom palca upalio je novu šibicu i uto se nazrelo staro pokućstvo, portreti na zidu, vojne počasti i obiteljska keramika, a ništa to nije zamijetio dok su sjedili za stolom i prosljeđivali zdjelice s breskvama. U Sun Mooninu domu takvih stvari nije bilo. Na Bucovu zidu visio je stalak s dugačkim i tankim lulama poredanim prema povijesti muških predaka. Ga je uvijek smatrao da se to događa nasumce, tko preživi a tko umre, tko je bogat a tko siromašan, no bilo je jasno da ovi ljudi korijene vuku još od Joseonskoga Kraljevstva, da su potomci veleposlanika i učenjaka i ljudi koji su se u gerilskome ratu borili uz bok Kim Il Sungu. Život nikogovića u vojnim barakama i život značajnih u kućama navrh planine nije bio stvar sreće.

U susjednoj sobi začuo je neki mehanički zvuk i ondje zatekao suprugu Druga Buca kako stišće papučicu šivaćeg stroja dok je uz svjetlost svijeće zašivala bijelu haljinicu.

„Yoon je prerasla svoju haljinu”, rekla je i pregledala šav koji je netom spojila prešavši svijećom po cijeloj duljini. „Pretpostavljam da tražite mojeg supruga.”

Zamijetio je njezin spokoj, spokoj koji nastaje od zbližavanja s nepoznatim.

„Je li ovdje?”

„Amerikanci sutra stižu”, rekla je. „Cijeli tjedan radi dokasna i priprema posljednje detalje vašeg plana za dobrodošlicu.”

„To je plan Dragoga Vođe”, rekao je. „Jeste li čuli da je stigao automobil? Odveo je Sun Moon.”

Supruga Druga Buca preokrenula je haljinu da je ponovno pregleda. „Yooninu haljinu ubrzo će dobiti Jia”, rekla je. „Jijina će ubrzo biti taman za Hye-Kyo, a Hye-Kyoina će čekati Su-Kee, koja gotovo i ne raste.” Ponovno je pritisnula papučicu. „Ubrzo ću smotati još jednu Su-Keenu haljinu i odložiti je. Tako ja obilježavam naš život. Kad ostarim, nadam se da ću za sobom ostaviti to – niz nenošenih bijelih haljina.”

„Je li Drug Buc s Dragim Vođom? Zna li gdje bi mogli biti? Imam auto, da znam gdje je, mogao bi – ”

„Ništa jedno drugome ne govorimo”, rekla je. „Tako čuvamo obitelj. Tako jedni druge štitimo.” Odrezala je konac, a zatim pod iglom okrenula haljinu. „Moj suprug kaže da se ne brinem, da ste mu obećali, da nas vaša riječ sve štiti od opasnosti. Je li to istina? Obećali ste mu?”

„Jesam.”

Pogledala ga je, kimnula. „No teško je znati što budućnost nosi. Ovaj je stroj bio svadbeni dar. Kad sam se zavjetovala, nisam zamišljala da ću jednog dana šivati ovakvu odjeću.”

„Kad kucne čas, kad dođe do toga”, rekao je, „zar je važno što na sebi nosiš?”

„Nekoć sam šivaći stroj držala na prozoru”, rekla je, „da imam pogled na rijeku. Kad sam bila djevojčica, hvatali smo kornjače u Taedongu i puštali ih kad bi im na oklop ispisali političke slogane. Mrežom smo lovili ribu i svaku je večer nosili ratnim veteranima. Sva ova stabla što se danas sijeku? Mi smo ih zasadili. Smatrali smo se najsretnijim narodom najsretnije zemlje. Kornjače su pojeli, a umjesto riba danas plivaju jegulje. Pretvorili smo se u svijet životinja. Moje cure neće otići kao životinje.”

Ga joj je htio reći da u Chongjinu nema dobrih starih dana, no rekao je: „U Americi žene šiju tako da ispričaju priču. Različite se tkanine spajaju i tako stvaraju priču o čovjekovu životu.”

Supruga Druga Buca maknula je nogu s papučice.

„A koja bi to priča bila?” upitala ga je. „Priča o čovjeku koji se pojavi u gradu i uništi ti sve što imaš? Gdje bih pronašla tkaninu koja priča o tome kako ti ubiju susjeda, zauzmu njegovo mjesto i

upletu ti muža u neku igru koja će te stajati svega?”

„Kasno je”, rekao joj je Zapovjednik Ga. „Oprostite što sam vam smetao.”

Okrenuo se da ode, no zaustavila ga je na vratima.

„Je li Sun Moon išta ponijela sa sobom?” upitala je.

„Ploču za *chang-gu*.”

Supruga Druga Buca kimnula je. „Noću”, rekla je, „Dragi Vođa traži inspiraciju.”

Ga je posljednji put pogledao bijelu tkaninu i pomislio na djevojčicu koja će je odjenuti.

„Što im kažete?” upitao je. „Dok im prevlačite haljine preko glave? Znaju li istinu? Znaju li da vježbate za kraj?”

Na trenutak je na njemu zadržala pogled. „Nikad im ne bih otela budućnost”, rekla je. „To najmanje želim. Kad sam bila Yoonine dobi, nedjeljom je u parku Mansu sladoled bio besplatan. Odlazila bih onamo s roditeljima. Danas kamioni sa sladoledom grabe djecu i voze ih u logore 9-27. Djeca o tome ne bi trebala razmišljati. Kako bih svoje cure odmaknula od kamiona, hvalim se time da su breskve najbolji desert, da mi imamo posljednje konzervirane breskve u P’yongyangu i da ćemo jednog dana, kad obitelj Buc bude na samom vrhuncu sreće, prirediti gozbu od bresaka i bit će ukusnije od sveg sladoleda u Koreji.”

*

Žigo je podignuo glavu kad je Ga ušao u spavaću sobu. Pas više nije nosio plašt. Dječak i djevojčica smjestili su se u podnožju kreveta zabrinutih lica. Ga je sjeo na pod pokraj njih.

Gore na polici stajala je konzerva bresaka koju će sutra ponijeti sa sobom. Kako da im kaže to što im mora reći? Odlučio je samo udahnuti i krenuti.

„Katkad ljudi naude drugim ljudima”, rekao je. „To je nesretna činjenica.”

Djeca su ga netremice promatrala.

„Neki ljudi žive od toga. Nitko u tome ne uživa. Pa, većina ne uživa. Ovo što vam moram ispričati jest priča o tome što se dogodi kad se sastanu dva čovjeka koji drugima nanose bol.

„Misliš na tekvondo?” upitao je dječak.

Ga je morao pronaći način da im objasni kako im je ubio oca, koliko god to gadno bilo. Ako u Ameriku odu s laži da im je otac još uvijek živ, da prijeti iz daljine kao i propaganda koja se oko njega stvorila, onda će se u dječjem sjećanju u to i pretvoriti. Pretvorit će se u broncu i neće gotovo nimalo nalikovati na stvarnoga čovjeka. Ako se ne otkrije istina, bit će još samo jedno poznato ime u nizu, klesarski potez na postolju kipa. Ovo je bila jedina prilika da doznaju tko je zapravo bio njihov otac, a tu priliku Ga nikad nije dočekao. Ista je stvar vrijedila za njihov dom – da ne doznaju za skrivene DVD-ove, za sadržaj *laptopa*, za pravu narav bljeskanja plavoga svjetla noću, njihova bi se kuća na planini Taesong u sjećanju pretvorila u akvarel, namješten poput razglednice. A ako ne doznaju kakvu je ulogu on u njihovu životu uistinu odigrao, u njihovim bi se uspomnama sveo tek na gosta koji je kod njih boravio iz nekog nepoznatog razloga na neodređeni rok.

Međutim, nije ih htio povrijediti. I nije se htio usprotiviti Sun Mooninim željama. No ponajviše ih nije htio ugroziti ako time bude utjecao na njihovo ponašanje sutra. Da im barem istinu može otkriti u budućnosti, da barem može razgovarati s njima starijima. Trebala mu je boca s porukom koju će tek za nekoliko godina moći dešifrirati.

Djevojčica je progovorila. „Jesi li doznao gdje je mama?” upitala je.

„Majka vam je s Dragim Vođom”, rekao im je. „Vjerujem da je na sigurnome i da će se uskoro vratiti kući.”

„Možda su se sastali radi filma”, rekla je djevojčica.

„Možda”, rekao je Ga.

„Nadam se da nisu”, rekao je dječak. „Ako opet bude snimala film, morat ćemo opet u školu.”

„Ja se želim vratiti u školu”, rekla je djevojčica. „Imala sam izvrsne ocjene iz Društvene teorije. Želiš li čuti Kim Jong Ilov govor od petnaestog travnja godine Juche 86.?”

„Ako vam majka ode na teren”, upitao je Ga, „tko će vas čuvati?”

„Neki očevo potrčko”, rekla je djevojčica. „Bez uvrede.”

„Otac”, rekao je Ga. „Prvi put ga spominješ.”

„Na misiji je”, rekla je djevojčica.

„To su tajne misije”, dodao je dječak. „Ide na puno njih.”

Nakon šutljive stanke djevojčica je izustila: „Rekao si da ćeš nam ispričati priču.”

Zapovjednik Ga duboko je udahnuo. „Da biste razumjeli priču koju ću vam ispričati, trebate znati neke stvari. Jeste li ikad čuli za tunel za najezde?”

„Tunel za najezde?” upitala je djevojčica namrštena lica.

Ga je rekao: „A za rudu urana?”

„Ispričaj nam još jednu priču o psu”, rekao je dječak.

„Da”, rekla je djevojčica. „A ovaj put pošalji ga u Ameriku da jede hranu iz konzerve.”

„I vrati one znanstvenike”, dodao je dječak.

Zapovjednik Ga zamislio se na trenutak. Zapitao se bi li im mogao ispričati priču koja bi im se sada učinila dovoljno prirodnom, no koja bi im u nekim kasnijim razmišljanjima prenijela pravu poruku.

„Tim znanstvenika dobio je zadatak da pronađe dva psa”, otpočeo je. „Jedan je trebao biti najpametniji pas u Sjevernoj Koreji, a drugi najhrabriji. Ta su dva psa zajedno trebala ići na tajnu misiju. Znanstvenici su obišli sve uzgajivačnice u zemlji, a zatim su pretražili pseće kaveze u svakom zatvoru i vojnoj bazi. Psima su najprije dali da šapama pomiču kuglice na računaljki. Zatim su se borili protiv medvjeda. Kad su svi psi pali na testovima, znanstvenici su sjeli uz cestu i uhvatili se za glavu jer ih je bilo strah priopćiti to ministrima.”

„Ali nisu provjerili Žigu”, rekao je dječak.

Na spomen svojega imena, Žigo se trznuo u snu, no nije se probudio.

„Tako je”, rekao je Zapovjednik Ga. „Upravo je u tom trenutku Žigo slučajno prolazio ulicom s noćnom posudom na glavi.”

Dječak je prasnuo u smijeh, a čak je i djevojčica pokazala osmijeh. Odjednom je Ga vidio da se ta priča može bolje iskoristiti tako da im pomogne odmah, a ne kasnije. Ako bi u priči psa uspio prevesti do Amerike tako da se potajno uvuče u bačvu koja se ukrca na američki zrakoplov, u djecu bi mogao ucijepiti osnovne upute za sutrašnji bijeg – kako da se uvuku u bačvu, kako da budu tiha, kakvo kretanje mogu očekivati i koliko da se strpe prije nego što počnu vikati da ih izvuku.

„Noćna posuda”, rekao je dječak. „Kako se to dogodilo?”

„Što misliš?” uzvratilo je Ga.

„Fuj”, rekao je dječak.

„Jadni Žigo nije znao tko je ugasio svjetlo”, rekao je Ga. „U posudi je sve odjekivalo. Lutao je ulicom, zabijao se u koješta, no znanstvenici su mislili da je došao na testiranje. Kako je ovaj pas hrabar, dobrovoljno se došao boriti s medvjedom, pomislili su znanstvenici. I baš je pametno

nabio štit!"

I dječak i djevojčica nasmijali su se grohotom i od srca. Nestala je briga s njihovih lica, a Ga je shvatio da je možda bolje da priča nema svrhu, da ne bude ništa drugo nego to što jest, spontana i originalna na putu prema vlastitom zaključku.

„Znanstvenici su se radosno izgrlili”, nastavio je Ga. „A onda su radijem pozvali P’yongyang i dojavili da su pronašli najizvanrednijeg psa na svijetu. Kad su američki špijunski sateliti presreli poruku – ”

Dječak je Zapovjednika potezao za rukav. I dalje se smijao, lice mu je bilo nasmiješeno, no nekako se uozbiljio.

„Želim ti nešto reći”, rekao je dječak.

„Slušam te”, rekao je Ga.

No dječak je tada utihnuo i zagledao se u pod.

„Hajde”, rekla je djevojčica bratu. Kad nije htio odgovoriti, rekla je Zapovjedniku: „Želi ti reći kako se zove. Mama je rekla da možemo ako hoćemo.”

Ga je pogledao dječaka. „O tome je riječ? Želiš mi reći kako se zoveš.”

Dječak je kimnuo.

„A ti?” Zapovjednik je upitao djevojčicu.

I ona je pogled uprla prema podu. „Valjda”, rekla je.

„Nema potrebe”, rekao je Ga. „Imena dođu i prođu. Imena se mijenjaju. Ja i nemam ime.”

„Je li to istina?” upitala je djevojčica.

„A imam valjda pravo ime”, rekao je Ga. „Ali ga ne znam. Ako ga je majka na meni zapisala prije nego što me ostavila u sirotištu, izbljedjelo je.”

„U sirotištu?” upitala je djevojčica.

„Ime nije osoba”, rekao je Ga. „Nemoj nikoga ni pamtit po imenu. Ako nekoga želiš održati na životu, stavi ga u sebe, stavi mu lice na svoje srce. I onda će, gdje god ti bio, taj netko uvijek biti s tobom jer je dio tebe.” Primio ih je za ramena. „Vi ste važni, a ne vaša imena. Vas dvoje nikad neću zaboraviti.”

„Pričaš kao da nekamo odlaziš”, rekla je djevojčica.

„Ne”, rekao je Ga. „Ja ostajem ovdje.”

Dječak je konačno podignuo pogled. Nasmiješio se.

Ga je upitao: „Nego, gdje smo stali?”

„Kod američkih špijuna”, rekao je dječak.

TUŽNA VIJEST,

građani – u dobi od stotinu trideset pet godina umro je naš najstariji drug. Putuj mirno u onostrani život, prijatelju stari, i rado se sjećaj svojih dana u najzadovoljnijoj, najdugovječnijoj zemlji na svijetu! Odvojite danas vrijeme, građani, da starijem stanaru svojeg stambenog bloka uputite uljudnu gestu. Ponesite im ledene gromade uza stube ili ih iznenadite zdjelicom juhe od cvjetova vlasca. Zapamtite: bez previše začina!

I upozoravamo, građani, da ne dirate balone koji lebde iznad demilitarizirane zone. Ministar javne sigurnosti ustvrdio je da plin koji pokreće te balone i propagandne poruke u njima sadrže ubojitu tvar koja napada živčani sustav nevinih civila koji s njima dođu u kontakt.

No ima i dobrih vijesti, građani! Uhvaćen je zloglasni gradski kradljivac vjetrobranskih brisača. Mole se svi građani da sutra ujutro dođu na nogometni stadion. I još dobrih vijesti – sa sela nam pristižu pošiljke sijerka. Obratite se svojim stanicama za racioniranu opskrbu radi izdašnih porcija ovog ukusnog škroba. Ne samo da sijerak osnažuje crijeva već i pospješuje muškost. Destilacija sijerka u alkoholni *goryangju* ove godine nije dopuštena. Pripremite se na nasumične inspekcije kuhinjskih posuda.

I vjerojatno najbolja vijest, građani, jest da slijedi novo poglavlje najbolje ovogodišnje sjevernokorejske priče. Kako se bližimo svršetku priče, narod već plače jer traži još! No nastavka neće biti, građani. Kraj ove priče nosi vječnu konačnost.

Zaboravite na trenutak, građani, da proizvodite odjeću od vinilona ili da upravljate tokarskim strojem, već zamislite sljedeću scenu – kasno je, mjesec je na nebu tek tanka nit, a ispod njega P'yongyang sniva. Jedan automobil svojim svjetlima siječe kroz uzdignute građevine na putu prema sjeveru, na cesti prema zračnoj luci. U daljini se nazire Glavni filmski studio, najveći pogon za filmsku produkciju na svijetu. Hektari i hektari hangara povezani su u lanac nenadmašnih kinematografskih kapaciteta. I upravo se ovdje vozilo zaustavilo. Iz njega je izašla Sun Moon, žena zahvaljujući kojoj ovaj studio i postoji. Za nju su se otvorila rolo vrata, a iznutra je zasjalo jarko svjetlo. Okupana toplim sjajem dočekala ju je bez sumnje najkarizmatičnija ličnost na svijetu, Presvijetli General Kim Jong Il. Zdušno joj je raširio ruke i potom su razmijenili geste socijalističke podrške.

Jak je bio miris teksaške kuhinje – pozamašni odresci svinjskog trupa i rezanci koji se zovu *mak-a-roni*. Kad ju je Dragi Vođa uveo unutra, Sun Moon otkrila je glazbu, gimnastiku i sinkronizirane viličare!

„Mislila sam da će se spektakl za doček Amerikanaca održati u zračnoj luci”, rekla je.

„I hoće”, rekao joj je Dragi Vođa. „Ali pripreme moramo obaviti u zatvorenome.” Upro je prstom prema nebu. „Da se zaštitimo od špijunskih očiju.”

Dragi Vođa primio ju je za ruke i stiskao ih kroz saten. „Zdrava si, zar ne? Dobro ti je?”

„Ničega mi ne manjka, Dragi Vođo”, rekla je.

„Divno”, uzvratio je. „Ispričaj mi sad o Amerikanki. Koliko je sapuna trebalo da se opere naša strašna prljavica?”

Sun Moon je zaustila.

„Ne, nemoj mi još reći”, prekinuo ju je Dragi Vođa. „Mišljenje o njoj sačuvaj za kasnije.

Najprije ti nešto moram pokazati, svojevrstu poslasticu.”

Njih dvoje krenulo je kroz studio. Pokraj neprobojnih komora smjestio se Elektronički ansambl Pochonbo i svirao svoj najnoviji hit, *Dugu ujedinjenja*. Uz tu se glazbu izvodio balet viličara s paletama hrane za Amerikance, a teret su uzdizali visoko dok su kružili, vrtjeli se i kretali unatrag radosno usklađeni sa živahnom glazbom. Međutim, najupečatljivija je bila vojska djece gimnastičara u šarenim uniformama. Svako je gipko djetešce za plesnog partnera imalo stolitarsku bačvu. Djeca su bijele plastične bačve vrtjela poput zvrka, kao da se same okreću i zatim – *iznenađenje!* – skočila na njih, kotrljajući ih složno prema viličarima, gdje će ih poredati i ukrcati na američki teretni zrakoplov. Recite nam, građani, jesu li se gladni ikad naužili takve preciznosti i radosti?

Kad su se približili krojačkim lutkama s tri *choson-ota*, Sun Moon ostala je bez daha od njihove zapanjujuće ljepote. Zastala je pred njima.

„Ovo je prevrijedan dar”, rekla je, diveći se trima satenskim haljinama gotovo metalnog sjaja – bijeloj, plavoj i crvenoj.

„A, to”, rekao je Dragi Vođa. „Nije to ta poslastica. Ove ćeš sutra odjenuti kad se budeš ogrnula bojama zastave Demokratske Narodne Republike Koreje. Bijelu kad dočekamo Amerikance, plavu dok budeš izvodila *blues* skladbu u čast odlaska Veslačice, a crvenu dok Veslačicu budeš pratila u njezinu američku sudbu. Tako će to biti, zar ne? Tako si odabrala?”

„Zar neću nositi svoju haljinu?” upitala je. „Jednu sam već izabrala.”

„Bojim se da je odluka već pala”, rekao joj je. „Stoga, molim te, da ne vidim tugu u očima.”

Iz džepa je izvukao omotnicu i pružio joj je.

Unutra je pronašla dvije ulaznice. „Što je ovo?” upitala je.

„To je dio poslastice”, rekao je. „Djelić onoga što te tek čeka.”

Kad se zagledala u ulaznice, shvatila je da su to službene pozivnice za premijeru *Žene za utjehu*.

„Sljedeće nedjelje”, rekla je.

„Morali smo otkazati operu”, rekao je. „No prioriteti su prioriteti, zar ne?”

„Moj film”, rekla je. U nevjerici je upitala: „Moj će se film konačno prikazati?”

„Prisustvovat će cijeli *P'yongyang*”, uvjeravao ju je Dragi Vođa. „Ako tvoj suprug iz nekog razloga bude pozvan na misiju, hoćeš li me počastiti svojim dolaskom u moju ložu?”

Sun Moon s divljenjem se zagledala u oči Dragoga Vođe. Gotovo da nije mogla shvatiti zašto bi netko toliko moćan i darežljiv pomagao tako skromnoj građanki. No s Dragim je Vođom, zapamtite, građani, sve moguće. Zapamtite da je njegova jedina želja svakoga od vas priviti u svoj beskrajni zagrljaj.

„Dođi”, rekao je Dragi Vođa. „Ima još.”

Sun Moon uočila je da se na drugom kraju studija okuplja manji orkestar. Njih dvoje kročilo je u tom smjeru, prolazeći pokraj polja rekvizita, a svi su joj bili poznati – niz američkih džipova, vješalice s uniformama američkih vojnika skinutih s mrtvih imperijalista tijekom rata. A eto i modela planine Paektu, rodnoga mjesta veličanstvenoga vođe Kim Jong Ila, rođena blizu sunca! Paektusan, neka se tvoji imperativni vrhovi vječno izdižu prema nebesima!

Kad su odmaknuli, Dragi Vođa rekao je: „Vrijeme je da porazgovaramo o tvom sljedećem filmu.”

„Vježbala sam dijaloge”, rekla mu je.

„Za *Krajnje žrtve?*” upitao je. „Taj scenarij možeš baciti – predomislio sam se – nije za tebe priča o zamjenskome suprugu. Dođi da vidiš svoje nove projekte.”

Došli su do tri stalka okružena glazbenicima odjevenima u smokinge. Ondje je u smokingu stajao i Dak-Ho, državni filmski producent. Zahvaljujući svojem zvonkom tenoru, bio je pripovjedač u svim njezinim filmovima. Dak-Ho maknuo je pokrivač s prvoga platna i otkrio plakat Sun Moonina sljedećeg filma. Na njemu se zanosna Sun Moon, čiju raskoš uniforma jedva sputava, sklanja u zagrljaj časnika mornarice dok ih oplahnjuje aureola od torpeda. No, pazite sad, građani, časnik kojega grli nosi južnokorejsku uniformu!

„*Demonska flota*”, objavio je Dak-Ho kreplekim i dubokim glasom.

Orkestar je zasvirao naslovnu pjesmu budućeg filma, napetu i mračnu.

„U svijetu opasnosti i intriga”, nastavio je Dak-Ho, „jedna će žena otkriti da je čisto srce jedino oružje koje može suzbiti imperijalističku prijetnju. Nakon što jedina preživi podmukli južnokorejski napad na podmornicu, Sun Moon „spasi” helikopter njezinih napadača. Kad je zarobi ugladeni kapetan južnokorejske mornarice, iz nje silom izvuče obrambene strategije sjevernokorejske flote. Međutim, polako svojem naočitom porobljivaču počinje otkrivati kako je on zapravo zarobljen – zatočen u manipulaciji američkog režima. Na čudesnom vrhuncu svoje oružje okreće protiv pravoga neprijatelja.”

Dragi Vođa nasmiješio se od uha do uha. „Podmornica na kojoj ćemo snimati uvodne scene već je usidrena u Taedongu”, rekao je. „I upravo u ovom trenutku cijeli jedan mornarički odred u spornim vodama traga za prikladnim helikopterom južnokorejske vojske koji bi mogli oteti.”

Dragi Vođa pucnuo je prstima i pokrivač je spao i s drugog stalka.

Uzvišeni zvuci violine stopili su se u snažan i nadahnjujući refren.

„*Plutajući zid*”, zaustio je Dak-Ho, no Dragi ga je Vođa prekinuo.

„Ovo je biografski film o prvoj ženi među Pubyocima”, rekao je Dragi Vođa pokazujući na prelijepu, odlučnu ženu na filmskome plakatu. Istaknuo je kako joj se značka žarko sjaji i kako je pogled prikovala za neki bolji horizont. „U ovoj ćeš uložiti ostvarivati rezultate – rješavati slučajeve i dokazati da žena može biti jaka poput muškarca.”

Dragi Vođa okrenuo se prema njoj da vidi kako će reagirati.

Sun Moon uprla je prstom u plakat. „Ali ta kosa”, rekla je. „Jako je kratka.”

„Jesam li spomenuo da je to istinita priča?” upitao je. „Nedavno su u Odjelu 42 zaista zaposlili jednu ženu.”

Sun Moon zatresla je glavom. „Ne mogu glumiti s kosom te duljine”, rekla je.

„To je lik Pubyoka”, rekao je Dragi Vođa. „Zato mora biti kratka. Nikad se nisi klonila vjerodostojnosti, pa ti zapravo živiš svoje uloge.” Ispružio je dlan i dodirnuo joj kosu. „Predivna je, ali žrtve su neophodne.”

Pokrivač se nije skinuo s posljednjeg plakata jer se Sun Moonino lice rastužilo. Koliko god se trudila, suze nije mogla zaustaviti. Prekriženih ruku krenula je dalje.

Pogledajte, građani, koliko je krhka njezina osjećajnost. Pozorni će građanin primijetiti da nitko drugi nije dovoljno neiskvaren da te uloge odglumi, i ako nam itko ukrade Sun Moon, otuđiti će nam i te snažne likove. Ta buduća bi naraštaji bili lišeni filmova. Oteli bi budućnost naše domaće kinematografije, a ona ne pripada samo našem domoljubnom narodu, već cijelome svijetu!

Dragi joj se Vođa približio. „Molim te, reci mi da su to suze radosnice.”

Uplakana je Sun Moon kimnula.

„Što je?” upitao je. „Hajde, meni možeš reći.”

„Plačem samo zato što moja majka neće moći doći na premijeru *Žene za utjehu*”, rekla je. „Otkako se odselila u Wonsan, nije mi nijedanput pisala, ni jedanput. Upravo sam je zamišljala na

prijmu *Žene za utjehu*, kako priču rođene majke gleda na velikom ekranu.”

„Ne brini se, ja ću to riješiti. Tvoja majka vjerojatno nema papira za pisaći stroj ili se poštanske marke na istočnu obalu ne dostavljaju pravovremeno. Večeras ću nazvati. Vjeruj mi, ja mogu sve ostvariti. Do sutra navečer stići će ti majčina pisma napisana na stroju.”

„Je li to istina?” upitala je. „Zar stvarno sve možete ostvariti?”

Palcima je Dragi Vođa obrisao njezine suze. „Teško mi je povjerovati koliko si daleko dogurala”, rekao je. „Katkad to zaboravim. Sjećaš li se kad sam te prvi put ugledao?” Odmahnuo je glavom na sjećanje na neki pradačni trenutak. „Tada se čak nisi ni zvala Sun Moon.” Posegnuo joj je u kosu i dodirnuo uho. „Sjeti se da od mene ništa ne tajiš. Zato sam ja tu, ja sam onaj kojemu se otkrivaš. Samo mi reci što trebaš.”

„Molim vas”, rekla je. „Obradujte me majčinim dolaskom na premijeru.”

Građani, građani. Naša kultura štuje starije i udovoljuje njihovoj potrebi za odmorom i samoćom u najstarijim danima. Zar najsajnija nacija na svijetu ne može starijima pružiti malo tišine? Svi bismo, naravno, htjeli da nam roditelji zauvijek budu energični, da nas nikada ne napuste. No, Sun Moon, slušaj kako ti narod pucketa jezikom. Vidiš li kako je sebično opteretiti majku mukotrpnim putovanjem, na kojemu bi mogla i umrijeti, samo da zadovoljiš osobne nagone? Ali dižemo ruke. Tko bi što uskratio Sun Moon? Toj vječnoj iznimci, tako neokaljanih osjećaja.

„Sjedit će u prvome redu”, rekao joj je Dragi Vođa. „Jamčim ti.”

Građani, ako tako Dragi Vođa kaže, to je riješena stvar. Ništa neće spriječiti Sun Mooninu majku da dođe na tu premijeru. Samo bi se posve nepredviđen događaj – možda nesreća vlaka ili poplava u tom kraju – mogla ispriječiti ovom radosnom susretu. Samo bi karantena zbog difterije ili podmukao vojni napad spriječili ispunjenje Sun Mooninin snova!

U znak socijalističke potpore Dragi Vođa na nju je položio svoju ruku.

„Zar nisam slijedio pravila?” upitao je.

Ona je šutjela.

„Moraš mi se vratiti”, rekao joj je. „Moramo se vratiti našem dogovoru.”

„Bio je to sporazum”, rekla je.

„Tako je, i zar nisam ispunio obećano, zar nisam ispoštovao pravila?” upitao je. „Nikad te ni na što nisam prisiljavao, nije li to prvo pravilo? Odgovori mi, jesam li se ikad usprotivio tvojoj volji? Možeš li reći jednu stvar na koju sam te natjerao?”

Zatresla je glavom.

„Tako je”, rekao joj je podižući glas. „Zato moraš odlučiti da mi se vratiš, odmah to moraš odlučiti. Došao je taj trenutak.” Glas mu se zaoštrio od očinske zabrinutosti za nju. Dopustio si je da zastane ne tren, a onda se vratio njegov šarmantan osmijeh. „Da, da, znam da ćeš smisliti nova pravila. Bit će to nedokučiva, nevjerojatno složena pravila – već vidim tu radost na tvojem licu kad mi ih budeš diktirala, no odmah pristajem na njih, unaprijed prihvaćam sve tvoje nove odredbe.” Raširio je ruke pred mogućnostima. „Samo se vrati. Bit će kao nekad. Igrat ćemo se Krušaka i jabuka s kuharima, pomagat ćeš mi s pismima obožavatelja. Vozit ćemo se mojim vlakom gdje god poželimo i cijele noći provoditi u vagonu za karaoke. Izmišljanje novih vrsta sušija, zar ti to ne fali? Sjećaš li se kako smo kraj jezera igrali *chang-gi*? Možemo ovaj vikend održati turnir dok ti se djeca voze na mojem *jet-skiju*. Jesi li je ponijela?”

„U autu je”, rekla je.

Dragi Vođa se nasmiješio.

„Gdje smo stali?” upitao ju je. „Ne sjećam se rezultata.”

„Posljednjih nekoliko krugova pali su mi bodovi.”

„Nisi mi valjda puštala da pobijedim?” upitao je.

„Igrala sam bez milosti, vjerujte mi”, rekla je.

„To je moja Sun Moon.”

Obrisao joj je tragove suza.

„Skladaj pjesmu o odlasku naše Veslačice. Molim te da je pjesmom odvojiš od nas. Odjeni za mene onaj crveni *choson-ot*, hoćeš li? Reci da hoćeš. Samo ga probaj, probaj ga i sutra ćemo malu Amerikanku vratiti u onu zabit u kojoj se okotila.”

Sun Moon spustila je pogled prema tlu i polako kimnula.

I Dragi je Vođa polako kimnuo. „Hoću”, rekla je potihom.

A onda je podignuo prst, i tko bi drugi žustro dojahao na viličaru nego Drug Buc, kojemu se s čela slijevao znoj. Ne gledajte ga, građani! Odmaknite pogled od tog lažnog, izdajničkog osmijeha.

„Kako bismo zaštitili čednost Sun Moon”, rekao je Dragi Vođa, „trebat će joj nekakva komora za presvlačenje.”

Drug Buc duboko je udahnuo. „Samo najbolja”, rekao je.

Dragi Vođa primio ju je za ruku i okrenuo je prema svjetlima i glazbi.

„Dođi”, rekao je. „Moram ti pokazati još jedan film. Posjet Amerikanaca naveo me na razmišljanje o kaubojima i pravdi osvetnika. Stoga sam osmislio jedan vestern. Glumit ćeš napaćenu suprugu teksaškog goniča stoke kojega iskorištavaju kapitalistički zemljovlasnici. Kad ga korumpirani šerif optuži za krađu – ”

Zaustavila ga je.

„Obećajte mi da mu se neće dogoditi ništa loše”, rekla je Sun Moon.

„Kome? Goniču stoke?”

„Ne, mojem suprugu. Ili tko god on već bio”, rekla je. „Ima dobro srce.”

„U ovakvu svijetu”, rekao joj je Dragi Vođa, „nitko takvo što ne može obećati.”

ZAPOVJEDNIK GA

pušio je na balkonu, škiljeći prema zamračenoj cesti u nizini, tražeći bilo kakav znak da će mu onaj automobil vratiti Sun Moon. Čuo je dalek lavež psa u zoološkom vrtu, i prisjetio se jednog psa na jednoj davnoj plaži, kako je držao stražu pred valovima čekajući nekoga tko se nikad neće vratiti. Ima ljudi koji ti uđu u život i koštaju te svega. Supruga Druga Buca to je dobro rekla. Usran je osjećaj kad si jedan od tih ljudi. On je bio onaj koji je uzimao. Bio je onaj kojega su uzimali. A onda i onaj kojega napuste. Ubrzo će otkriti kako je biti sve to troje odjednom.

Ugasio je cigaretu. Na ogradi je ostalo pokoje sjeme celera od dječakove klopke za ptičice. Ga ih je trljao prstom i promatrao grad koji je na površini bio crn, no ispod njega nalazio se labirint jarko osvijetljenih bunkera, a u jednome od njih, znao je to Ga, nalazila se Sun Moon. Tko je to mjesto izmislio? Tko mu je udahnuo život? Kako je ideja o poplunu supruzi Druga Buca bila ružna i posprdna. Gdje je taj uzorak i na kakvoj je to tkanini otisnut da bi se njime satkala priča o životu ovdje? Ako je išta naučio o Zapovjedniku Ga noseći njegovu odjeću i spavajući u njegovoj postelji, shvatio je da ga je ovo mjesto stvorilo. U Sjevernoj se Koreji ne rađaš, već se stvaraš, a onaj koji stvara, noćas je radio dokasna. Raštrkane sjemenke vodile su do sjemenog brdašca. Najpolaganije, ruku je ispružio prema njemu. Odakle je, pitao se, supruga Druga Buca prikupila onoliko spokoja u ovakvim okolnostima? Kako je znala što treba učiniti? Odjednom se grančica slomila, kamen je pao, uzica se zategnula, a malena omča stegnula se oko Zapovjednikova prsta.

Pretražio je kuću tražeći informacije, za koju svrhu i koje vrste – nije znao. Pregledao je Zapovjednikovu zbirku rižinih vina, provukavši svaku bocu kroz ruke. Stao je na stolac i uz pomoć svijeće pregledao cijeli niz pištolja nehajno odloženih u gornjem ormariću. U tunelu je pogledom preletio po svim DVD-ovima, tražeći neki koji bi odgovarao njegovoj situaciji, no čini se da Amerikanci ne snimaju takve filmove. Proučavao je slike na koricama i pročitao opis, no gdje je film bez početka, s nemilosrdnom sredinom i nebrojeno mnogo završetaka? Od čitanja engleskoga zaboljele su ga oči, a onda je počeo razmišljati na engleskome, što ga je prisililo na to da pomisli na budućnost i tada je, po prvi put nakon mnogo vremena, osjetio kako se u njega uvlači strahovit strah. Engleski će mu odzvanjati u glavi sve dok ne čuje Sun Moonin glas.

Kad je njezin automobil napokon stigao, on je mirno ležao u krevetu i slušao dječje disanje – nesvjesno, praiskonsko – da se umiri. Osluškiavao je kako ulazi u mrak i kako u kuhinji zaimačom lijeva vodu u čašu. Kad je otvorila vrata spavaće sobe, napipao je kutiju šibica i jednu izvukao.

„Nemoj”, rekla je.

Pobojao se da je oštećena ili obilježena, da pokušava sakriti nešto što su joj napravili.

„Jesi li dobro?”

„Sve je u redu”, rekla je.

Slušao je kako se presvlači u odjeću za spavanje. Mogao ju je zamisliti unatoč tami, kako svlači komad po komad i namješta ga na naslon stolca, kako se rukom oslanja o zid i noge uvlači u spavaćicu u kojoj će leći na počinak. Osjetio je kako u mraku dodiruje djecu po licu da se uvjeri da su dobro i u duboku snu.

Kad se uvukla pod pokrivače, upalio je svijeću i onda se stvorila, ozarena zlaćanom svjetlošću.

„Kamo te odveo?” upitao je. „Što ti je učinio?”

Proučavao joj je lice tražeći kakav znak onoga što je proživjela.

„Nije mi naudio”, rekla je. „Samo mi je dao mali uvid u budućnost.”

Ga je opazio da se na zidu bijele, plave i crvene tri obješena *choson-ota*.

„Imaju li oni kakve veze s tim?” upitao je.

„To su kostimi koje sutra trebam odjenuti. Bit ću poput onih domoljubnih kustosica u Muzeju rata.”

„Ne smiješ nositi svoju haljinu, onu srebrnu?”

Zatresla je glavom.

„Znači, odavde odlaziš kao zabavljačica koju on želi”, rekao je. „Znam da to nisi htjela, ali najvažnije je da odeš. Nije valjda da se premišljaš? I dalje ideš, zar ne?”

„I dalje idemo, zar ne?” rekla je. A onda joj je nešto zapelo za oko. Podignula je pogled prema praznoj polici. „Gdje su breskve?”

Zastao je. „Bacio sam konzervu preko balkona”, rekao joj je. „Više nam ne trebaju.”

Zagledala se u njega.

„A što ako ih netko nađe i pojede?” upitala je.

„Razrezao sam poklopac”, rekao je, „da is cure.”

Sun Moon naherila je glavu. „Lažeš mi?”

„Naravno da ne.”

„Mogu li ti i dalje vjerovati?”

„Bacio sam ih jer nećemo ići tim putem”, rekao je. „Biramo drukčiji put, put koji vodi prema životu nalik na onaj u američkom filmu.”

Okrenula se na leđa i pogled uprla u strop.

„A što je s tobom?” upitao je. „Zašto mi ne želiš reći što ti je učinio?”

Povukla je plahtu i čvrsto je stisnula.

„Je li te dirao?”

„Ima nekih stvari koje se na ovome svijetu dogode”, rekla je. „I što se o njima može reći?”

Ga je čekao da objasni, ali nije.

Nakon nekog vremena, duboko je izdahnula.

„Došlo je vrijeme da budem intimna s tobom”, rekla je. „Mnogo toga Dragi Vođa zna o meni. Kad budemo na sigurnome u zrakoplovu, ispričat ću ti svoju priču ako to želiš. Večeras ću ti reći ono što on ne zna.”

Izvila je vrat prema svijeći i ugasila je.

„Dragi Vođa nema pojma o tome da su moj suprug i Zapovjednik Park protiv njega kovali urotu. Dragi Vođa ne zna da mrzim njegove stalne karaoke, da nikad u životu pjesmu nisam otpjevala iz užitka. Ne zna ništa o tome kako mi je njegova supruga slala poruke – stavila bi njegov pečat na njih kako bih ih otvorila, no nijednu nisam. Nikad ne bi shvatio kako gasim sluh čim mi počne povjeravati svoje ogavne tajne. Nikada mu ne bih priznala koliko sam te mrzila kad si me natjerao da pojedem cvijet, koliko sam te prezirala što si me natjerao da prekršim zakletvu da više nikad neću jesti kao netko tko umire od gladi.”

Ga je htio upaliti svijeću, da vidi je li ljuta ili uplašena. „Da sam znao – ”

„Ne prekidaј me”, rekla mu je. „Neću ti ovo moći reći ako me zaustaviš. Ne zna da je najvrednija imovina moje majke bila čelična citra. Imala je sedamnaest žica i na njezinoj si crnoj lakiranoj površini vidio svoj odraz. Noć prije nego što je umrla moja mlađa sestra, otac je sobu ispunio parom uzavrelih trava, a majka nas je preplavila *sanjom*, strastveno u tami, dok je s nje

curio znoj, a metalne su žice plamtjele. Tim je zvukom prkosila svjetlosti koja će zorom odvesti njezinu djevojčicu. Dragi Vođa ne zna da noću posežem za sestricom. Kad je ne nađem, svaki se put probudim. Nikad mu ne bih priznala da mi ta glazba nikako ne izlazi iz glave.

Dragi Vođa zna moju osnovnu priču, zna činjenice. Zna da su mi baku odveli u Japan da služi kao žena za utjehu. No nikad ne bi mogao shvatiti što je proživjela, zašto se kući vratila naučivši samo pjesme o očaju. Kako o tim godinama nije mogla govoriti, bilo je važno da njezine kćeri nauče te pjesme. A prenijeti ih je morala bez stihova – nakon rata već bi te zbog znanja japanskoga skratili za glavu. No poučila ih je notama i kako u note upisati osjećaj riječi koje nedostaju. Tome ju je Japan naučio – da prebiranje žice sadrži ono čega nema, da u svaki akord pohrani ono što je progutao rat. Dragi Vođa ne razumije da je to vještina zbog koje me cijeni.

Ne zna da sam, prvi put kad me čuo, pjevala majci zaključanoj u drugome vagonu, da sam je pjesmom htjela spasiti od očajavanja. Bilo nas je stotine u vlaku za premještaj u logor za iskupljenje, svima su nam uši bile svježije raskravljenije. To je bilo nakon što su mi stariju sestru zbog ljepote odveli u P'yongyang. To je bilo nakon što smo se kao obitelj dogovorili da će otac pokušati prokrijumčariti moju mlađu sestru. To je bilo nakon što pokušaj nije uspio, nakon što smo je izgubili, nakon što su mi oca proglasili dezterterom, a nas obitelji deztertera, majku i mene. Put je bio dug, a vlak se tako sporo kretao da su vrane slijetale na krov teretnog vagona, koračale ventilacijskim otvorima i zagledavale se u nas dolje kao da smo cvrčci kojih se ne mogu dokopati. Majka mi je bila u drugom vagonu. Razgovor je bio zabranjen, ali smjelo se pjevati. Pjevala bih joj *Arirang* da zna da sam dobro. Uzvratila bi pjesmom da mi kaže da je još uvijek uz mene.

Vlak nam je skrenuo na sporednu prugu da propusti drugi vlak. Pokazalo se da je to blindirani vlak Dragoga Vođe, koji se zaustavio kako bi naši kondukteri porazgovarali o idućim prugama. Vagonima su se proširile glasine, potiha panika zbog toga što nam se sprema. Zamor ljudskih glasova bio je sve glasniji jer su nagađali o tome što se događa u drugim vagonima, hoće li koga izdvojiti, pa sam zapjevala što sam glasnije mogla u nadi da će me majka čuti ako nadglasam zvuke tjeskobe.

Odjednom su se otvorila vrata našeg vagona, a čuvari su nekog čovjeka udarcima bacili na koljena. Kad su mu rekli da pogne glavu, i mi smo je svi pgnuli. A onda se osvijetljen jarkim svjetlom iz pozadine pojavio Dragi Vođa.

Jesam li ja to čuo pjevicu? upitao je. Recite mi, tko je od nas ta jedna ptičica?

Nitko nije ni zucnuo.

Tko je to uzeo našu državnu skladbu i uresio je s toliko osjećajnosti? upitao nas je Dragi Vođa koračajući između naših koljena. Kakva to osoba može do te mjere rastaliti ljudsko srce i prelići ga u oruđe domoljubnog žara? Molim te, dovrši pjesmu. Kako da postoji bez završetka?

Na koljenima i uplakana, počela sam pjevati:

Arirang, Arirang, a-ra-ri-joo, prelazim brdo Arirang.

Vjerovala sam ti kad si mi rekao

Da na brdo Arirang idemo na proljetni piknik.

Arirang, noge će te izdati prije nego što se od mene

Deset koraka udaljiš.

Dragi Vođa zažmirio je i nasmiješio se. Nisam znala što je gore – udovoljiti mu ili ozlovoljiti ga. Znala sam samo da majka bez mene neće preživjeti.

*Arirang, Arirang, a-ra-ri-joo, Arirang posve sam,
s bocom rižina vina skrivenom pod mojom suknjom.
Tražila sam te, ljubavi, na našem tajnom mjestu, u Odongu,
U šumi Odong.
Arirang, Arirang, vrati mi moju ljubav.*

Kad sam završila, Dragi Vođa kao da nije čuo krhku uzvratnu pjesmu.

Odveli su me u njegov osobni vagon, gdje su prozori toliko debeli da je svjetlost koja je dopirala do njega bila zelena i iskrivljena. Ondje me zamolio da izrecitiram dijalog iz jedne priče koju je upravo natipkao. Zvala se *Raščetvoreni tirani*. Kako na meni nije osjetio vonj urina ili smrad gladi koji ti se uvuče u grlo i zagadi ti dah? Izgovorila sam te riječi iako mi u takvu stanju nisu imale nikakva značenja. Jedva sam rečenicu uspjela dovršiti a da ne podlegnem.

A onda je Dragi Vođa uzviknuo *Bravo* i obasuo me pljeskom. *Reci mi*, rekao je. *Reci mi da ćeš zapamtiti moje dijaloge, reci mi da ćeš prihvatiti ulogu.*

Kako nije shvatio da uopće nisam znala što je film, da sam samo slušala prijenose revolucionarnih opera? Kako sam mogla znati da u vlaku Dragoga Vođe postoje vagoni namijenjeni ponudama koje nisu plemenite poput audicija?

Uto je Dragi Vođa široko zamahnuo rukom, kao da smo u kazalištu. *Naravno, tankoćutnost ove umjetničke forme takva je*, dodao je, *da će moje riječi postati tvoje. Ljudi će vidjeti kako vladaš ekranom i zapamtiti samo emociju tvojeg glasa koji riječima udahnuje život.*

Vlak pod mojim nogama počeo se kretati.

Molim vas! poviknula sam, gotovo vrisnula. *Majka mi mora biti na sigurnome.*

Naravno, rekao je. Poslat ću nekoga da provjeri.

Ne znam što me tada snašlo. Podignula sam pogled prema njegovu. *Zauvijek na sigurnome*, rekla sam.

Nasmiješio se, zatečen novim shvaćanjem. *Na sigurnome, zauvijek*, pristao je.

Vidjela sam da reagira na uvjete. Govorio je jezikom pravila.

Onda ću to učiniti, rekla sam mu. *Izvest ću vašu priču.*

To je trenutak u kojem me ,otkrio'. Kako se samo Dragi Vođa toga rado sjeća, kao da me svojom oštroumnom pronicavošću i mudrošću spasio od neke razorne prirodne sile, primjerice, odrona. Tu je priču godinama prepričavao sa žarom kad bismo sami sjedili u njegovoj opernoj loži ili plovili zrakom u njegovoj osobnoj gondoli, tu priču o sudbinskom susretu naših dvaju vlakova. Nikad je nije uputio kao prijetnju, da me upozori koliko bih duboko pala, već da me prisjeti na našu vječnost.

Kroz zelenilo prozora promatrala sam kako se vlak s mojom majkom gubi iz vida.

Znao sam da ćeš pristati, rekao je Dragi Vođa. *Baš sam imao osjećaj. Odmah ću otpisati drugu glumicu. A dotad ti trebamo nabaviti poštenu odjeću. I to uho trebalo bi ti srediti."*

U mraku je Zapovjednik Ga izgovorio riječ „otpisati”.

„Otpisati”, ponovila je Sun Moon. „Koliko sam samo puta pomislila na tu drugu djevojku? Kako je Dragi Vođa mogao znati da mi ruke još uvijek zbog nje zebu?”

„Što se s njome dogodilo?” upitao je Ga.

„Znaš što se dogodilo”, rekla je.

Na trenutak su zašutjeli.

„Postoji još nešto što Dragi Vođa ne zna o meni”, rekla je. „No ubrzo će to doznati.”

„Što to?”

„Iznova ću stvoriti jednu od bakinih pjesama. U Americi ću otkriti riječi koje nedostaju, a ta će pjesma biti o njemu. Sadržavat će sve o ovome mjestu što nikad nisam mogla izgovoriti, sve do posljednje sitnice, i onda ću je otpjevati na državnome kanalu središnjega američkog odjela za emitiranje i svi će na ovome svijetu doznati istinu o njemu.”

„Ostatak svijeta zna istinu o njemu”, rekao je.

„Ne zna”, rekla je. „Neće znati dok je ne čuju u mojem glasu. Mislila sam da tu pjesmu nikad neću moći otpjevati.” Sun Moon kresnula je šibicu. Pod njezinim je plamenom rekla: „A onda si došao ti. Zar ne vidiš da Dragi Vođa nema pojma da sam neokaljana glumica, i to ne samo kad izgovaram njegove rečenice, već u svakom trenutku? Tu sam glumicu i tebi pokazala. Iako cijelo vrijeme moram glumiti – iznutra sam samo žena.”

Ugasio je šibicu i primio je za ruku okrenuvši je prema sebi. Tu je ruku već primio jedanput. Ovoga puta nije se otimala. Lice mu je bilo blizu njezina i osjetio je kako joj nadire dah.

Ispružila je ruku i čvrsto mu stisnula košulju.

„Pokaži mi je”, rekla je.

„Ali mrak je. Nećeš je vidjeti.”

„Želim je osjetiti”, rekla mu je.

Povukao je košulju preko glave i nagnuo se prema njoj tako da joj je tetovažom dodirnuo jagodice.

Prstima mu je prelazila preko mišića, osjetila kako mu se rebra nadimaju.

„Možda bih i ja jednu”, rekla je.

„Što, tetovažu?” upitao je. „Što bi tetovirala?”

„Koga predlažeš?”

„Ovisi. Na koji bi je dio tijela ucrtala?”

Povukla je spavaćicu preko glave i primila ga za dlan, sklopivši ga među svoje na srcu. „Što misliš o ovome mjestu?”

Oćutio je nježnost njezine kože, nagovještaj njezinih grudi. Ponajviše od svega, na dlanu je osjetio vrelinu njezine krvi i kako je srce pumpa kroz njezino tijelo, niz ruke i u dlanove kojima je obujmila njegov pa se osjećao kao da ga je preplavila.

„To je lako”, rekao. „Na srce trebaš tetovirati ono što ti je u srcu.”

Nagnuo se bliže i poljubio je. Poljubac je bio dug, cjelovit, a oči su mu se sklopile kad su im se usne razmaknule. Nakon njega je utihnula, a u njega se uvukao strah jer nije znao o čemu razmišlja.

„Sun Moon, jesi li tu?”

„Tu sam”, rekla je. „Upravo mi je kroz misli projurila pjesma.”

„Dobra ili loša?”

„Postoji samo jedna vrsta.”

„Je li istina da nikad nisi pjevala iz užitka?”

„Koju bi pjesmu da ti pjevam?” upitala ga je. „O prolijevanju krvi, slavljenju mučeništva, veličanju laži?”

„Zar ne postoji nijedna druga? Možda neka ljubavna?”

„Daj mi barem jednu koja nije pretvorena u ljubav prema Dragome Vođi.”

U mraku je pustio da mu ruka luta po njoj, po udubini iznad njezine ključne kosti, napetim vretenima u vratu, elegantnu rubu ramena.

„Znam ja jednu pjesmu”, rekao joj je.

„Kako ide?”

„Znam samo uvod. Čuo sam je u Americi.”

„Da čujem.”

„She’s the yellow rose of Texas”, rekao je.

„*She’s the yellow rose of Texas*”, zapjevala je.

Engleske su joj riječi u ustima bile grube, no taj zvuk, njezin glas, bio je predivan. Nježno joj je dodirnuo usne da osjeti kako pjeva riječi.

„I’m going for to see.”

„*I’m going for to see.*”

„When I finally find her, I’ll have her marry me.”

„Što znače te riječi?”

„Govore o ženi čija je ljepota poput rijetkog cvijeta. Postoji muškarac koji prema njoj osjeća strahovitu ljubav, ljubav koju je cijeloga života štedio, i nije mu važno što do nje mora prevaliti velik put, i nije važno što je vrijeme koje će zajedno provesti prekratko, što će je kasnije možda izgubiti jer ona je cvijet njegova srca i ništa ga neće odvojiti od nje.”

„Taj muškarac u pjesmi”, rekla je. „Jesi li to ti?”

„Znaš da sam to ja.”

„Ja nisam žena iz pjesme”, rekla je. „Ja nisam ni glumica ni pjevačica ni cvijet. Ja sam samo žena. Želiš li upoznati tu ženu? Želiš li biti jedini muškarac na ovome svijetu koji poznaje pravu Sun Moon?”

„Znaš da želim.”

Na to je blago izdignula tijelo da joj svuče posljednji komad odjeće.

„Znaš li što se dogodi s muškarcima koji za mnom izgube glavu?” upitala je.

Ga je na trenutak zastao da razmisli.

„Zatoče ih u tunel i dva tjedna hrane ih samo varivom?” Zavodljivo je rekla: „Ne.”

„Hm”, rekao je Ga. „Tvoj susjed gotovo ih zarazi botulizmom i onda ih vozač Dragoga Vođe opali po nosu?”

„Ne.”

„Dobro, odustajem. Što se dogodi s muškarcima koji za tobom izgube glavu?”

Primaknula je kukove i ugnijezdila ih ispod njegovih.

„Izgube je zauvijek.”

NAKON što smo izgubili Jujacka, a Q-Kee je prebjegla Pubyocima, klonio sam se Odjela 42. Znam da sam lutao gradom, ali koliko dugo, cijeli tjedan? I kamo sam išao? Jesam li šetao Narodnom pješačkom stazom i promatrao ptice kako beznadno lebde nad omčama koje su im stegnule nožice? Jesam li sjedio u mauzoleju Kumsusan i beskonačno zurio u kromirani i stakleni lijes Kim Il Sunga, u kojem mu se tijelo crveni pod svjetiljkama za konzerviranje? Ili sam promatrao kako Gospodar Uličara prerušen u sladoledara u svoj kamion trpa sve malene prosjake i čisti ih s ulica P'yongyanga? Jesam li se i u jednom trenutku sjetio kako sam Jujacka regrutirao na danu karijera Sveučilišta Kim Il Sung, gdje sam nosio odijelo i kravatu, dečku pokazivao naše brošure u boji i objašnjavao mu da se ispitivanje više ne svodi na nasilje, da je riječ o najvišem redu intelektualnog taktiziranja, u kojem je glavni alat kreativno razmišljanje, a ulog državna sigurnost? Možda sam sjedio u parku Mansu i promatrao kako djevice uniforme natapaju znojem dok sijeku drva za ogrjev. Ne bih li ondje promišljao o tome kako sam sâm, kako mojeg tima više nema, kako mi pripravnika više nema, kako mojih uspjeha više nema, kako ni prilika za ljubav, prijateljstvo i obitelj očito više nema? Možda mi je glava bila prazna dok sam stajao u redu za autobuse na koje se nisam namjeravao ukrcati, a možda ni o čemu nisam razmišljao dok su me vodili u jedinicu za pješčane nasipe. A možda sam se cijelo vrijeme naslanjao na plavi vinil naslonjača za autopilot i sve to zamišljao? I što ne valja s mojim pamćenjem? Kako to da se nisam uspio sjetiti kako sam proveo te bolne dane, i zašto sam pomirljivo prihvatio činjenicu da ih se ne sjećam? Ovako mi je bilo draže, zar ne? Je li život u usporedbi sa zaboravom imao ikakve šanse?

*

Bio sam nervozan kad sam se konačno vratio u Odjel 42. Spuštajući se posljednjim stubama, nisam bio siguran što ću ondje zateći, no sve je djelovalo aktivno i uobičajeno.

Na velikoj ploči stajali su novi slučajevi, a crvene lampice svijetlile su nad znojanama. Q-Kee je prošla pokraj mene u pratnji novog pripravnika.

„Drago mi je što vas vidim, gospodine”, rekla je.

Narednik je bio osobito veseo. „Eto našeg ispitivača”, rekao je. „Drago mi je što si se vratio.” Rekao je to tako kao da ne misli samo na moje nedavno izbjivanje.

Na radnome stolu stajao mu je krupan metalni predmet.

„Zdravo, Naredniče”, rekao sam.

„Naredniče?” rekao je. „Tko je taj?”

„Mislim, druže, oprostite”, rekao sam.

„Tako treba.”

Upravo je tada kraj nas šepajući i ruke u povezu prošao Zapovjednik Park. Držao je nešto u ruci – nisam uspio razaznati što, no bilo je ružičasto i vlažno i sirovo. Zapovjednik Park s tim je unakaženim licem, da vam pravo kažem, bio baš mračan lik. Kad bi te pogledao onim mrtvim očima u unakaženim dupljama, činilo bi se kao da je ispao iz filma strave o zlim diktatorima iz Afrike ili odakle već. Predmet je zamotao u novinski papir, a onda ga vakuumskom cijevi uputio

duboko u bunker ispod nas. Ruku je obrisao o hlače i otišao.

Narednik mi je pred licem pucnuo prstima. „Druže”, rekao je.

„Oprostite”, rekao sam. „Nisam Zapovjednika Parka ovdje ranije vidao.”

„On je Zapovjednik”, rekao je Narednik.

„On je Zapovjednik”, odjeknuo sam.

„Čuj”, rekao je Narednik. „Znam da su te odveli na žetvu i da živiš na dvadeset drugom katu. Znam da nemaš pravo prvenstva na sjedenje u podzemnoj.” Uto je posegnuo u džep. „Pa sam ti nešto donio”, rekao je. „Nešto što će te riješiti svih životnih problemčića.”

Bio sam uvjeren da je riječ o sedativu nove generacije o kojemu se šušalo, no Narednik je izvukao sjajnu novu značku Pubyoka. „Tim s jednim čovjekom nije tim”, rekao je pružajući mi je. „Pametani si tip. Nama treba pametan tip. Q-Kee je puno naučila od tebe. Hajde, budi pametan. I dalje ćeš moći raditi s njom.”

„Ga je još uvijek moj slučaj”, rekao sam. „Moram ga istjerati do kraja.”

„To cijenim”, rekao je Narednik. „Drukčije ne bih ni htio. Završi posao, naravno, i onda nam se pridruži.”

Kad sam uzeo značku, rekao je: „Reći ću dečkima da ti organiziraju zabavu za šišanje.”

Okretao sam značku na dlanu. Na njoj nije bilo imena, samo broj.

Narednik me primio za rame. „Dođi, vidi ovo”, rekao je.

S radnoga stola pridignuo mi je onaj metalni predmet. Težio je strahovito mnogo. Jedva sam ga držao. Imao je čvrstu ručku koja se spajala s natpisom iskovanim od metala.

„Koji je to jezik?” upitao sam. „Engleski?”

Narednik je kimnuo. „No čak i da znaš engleski”, rekao je, „ne bi ovo znao pročitati jer je napisano naopake.” Uzeo mi ga je iz ruku da mi pokaže zapis. „To se zove žarač. Čisto željezo, iskovano po mjeri. Upotrebljava se za označivanje imovine, a onda se čita slijeva nadesno. Ne sjećam se piše li Vlasništvo Demokratske Narodne Republike Koreje ili Vlasništvo Dragoga Vođe Kim Jong Ila.”

Narednik se zagledao u moje lice iščekujući kakvu pametnu opasku poput *Ima li uopće razlike?*

Kad je izostala, nasmiješio se i s odobravanjem kimnuo.

Na uređaju sam tražio utikač, no ništa nisam ugledao. „Kako to radi?”

„Lako”, rekao je. „Stara američka tehnologija. Staviš ga na podlogu s ugljenom dok se ne usija, a onda utisneš poruku.”

„U što?” upitao sam.

„U Zapovjednika Ga”, rekao je. „Žigosat će ga u zoru na nogometnome stadionu.”

Lešinari, pomislio sam iako sam se svesrdno trudio ne pokazati osjećaje.

„Je li zato Zapovjednik Park ovdje?”

„Nije”, rekao je Narednik. „Dragi Vođa poslao je Zapovjednika Parka ovamo da obavi nešto za njega osobno. Čini se da Dragome Vođe nedostaje Sun Moon te da je htio posljednju sliku po kojoj će je pamtit.”

Upro sam pogled u Narednika, pokušavajući shvatiti što mi želi reći, no kad su mu se usne razvukle u podmukao osmijeh, okrenuo sam se i odjurio, trčeći prema Zapovjedniku Ga koliko su me noge nosile. Pronašao sam ga u jednoj od zvučno izoliranih komora.

„Ujutro će me”, rekao je Ga kad sam ušao u njegovu sobu. Ležao je na stolu za ispitivanje gol do pasa i svezanih ruku. „Odvest će me na nogometni stadion i žigosati me pred svima.” No riječi mu nisam čuo. Samo sam mu netremice promatrao prsa. Približavao sam se polako ne skidajući

pogled sa sirovog crvenog četverokuta, gdje je nekoć bila njegova tetovaža Sun Moon. Krvi je bilo mnogo – slijevala se sa stola – no iz rane je sad curila samo prozirna tekućina, ostavljajući ružičaste tragove dok mu je klizila niz rebra.

„Dobro bi mi došao zavoj”, rekao je.

Ogledao sam se po sobi, no ondje nije bilo ničega.

Promatrao sam kako mu jeza prožima tijelo, popraćena dubokim uzdasima koji su mu nanosili strahovitu bol. Iz njega je probio čudan smijeh pun patnje.

„Za glumicu me nisu čak ni pitali”, rekao je.

„To valjda znači da si ih pobijedio.”

Čeljust mu se grčila od boli pa je mogao tek kimnuti.

Smogao je koji kratak udah, a zatim rekao: „Ako moraš birati između Zapovjednika Ga sa skalpelom – ” Uto je na tren stisnuo zube. „I morskog psa...”

Primio sam ga za čelo obliveno znojem.

„Da izaberem morskog psa, zar ne? Čuj”, rekao sam. „Nemoj govoriti, nema potrebe da budeš duhovit. Nemoj se praviti da si Drug Buc.”

To mu je ime, zamijetio sam, izazvalo najveću bol.

„Nije to tako trebalo biti”, rekao je Ga. „Buc nije trebao stradati.”

„Ti se brini za sebe”, rekao sam.

Znoj mu se skupljao u očima, koje su gorjele od brige.

„Zar je Buca ovo snašlo?” upitao je.

Krajem košulje obrisao sam mu suze.

„Nije”, rekao sam. „Buc je otišao pod vlastitim uvjetima.”

Ga je kimnuo, a donja mu je čeljust zadrhtala.

Ušao je Narednik, nasmijan od uha do uha. „Što sad misliš o velikome Zapovjedniku Ga?” upitao je. „On je najopasniji čovjek u našoj zemlji, znaš.”

„Ovo nije pravi Zapovjednik Ga”, podsjetio sam Narednika. „Ovo je samo čovjek.”

Narednik se nadvio nad stol Zapovjednika Ga.

Lecajući se, Zapovjednik Ga pokušao je okrenuti glavu što dalje od Narednika.

No Narednik se približio, nagnuvši se nad Zapovjednika Ga kao da mu želi izbliza pregledati ranu. Narednik me pogledao nasmiješeno. „O, da”, rekao je. „Dobri je Zapovjednik prošao obuku za podnošenje boli.” A onda je duboko udahnuo i puhnuo u Zapovjednikovu ranu.

Od vriska koji je uslijedio zazvonilo mi je u ušima.

Pogled mi je pobjegao na Zapovjednika Ga i njegove plitke, uzdrhtale udisaje.

„A što je s njegovom biografijom?” upitao sam Narednika.

„Jasno ti je da je to posljednja biografija, zar ne?” rekao mi je. „Ta su vremena gotova. No radi što god te volja, samo je važno da dobijemo priznanje crno na bijelo prije nego što ga u zoru odvedemo na stadion.”

Kad sam kimnuo, Narednik je otišao.

Približio sam se Zapovjedniku Ga. Koža bi mu se ofurila od naježenosti, a zatim omlitavjela. Nije on bio heroj. Bio je samo čovjek kojega su tjerali dalje nego što bi ijednog čovjeka trebalo tjerati. Dok sam ga promatrao, shvatio sam onu bajku koju nam je ispričao o siročiću koji liže med sa šapa Dragoga Vođe. Te je noći kad nam je Ga pripovijedao, shvatio sam, moj tim posljednji put bio cjelovit i na okupu.

„Neću dopustiti da te se medvjed dočepa”, rekao sam mu. „Neću im dopustiti da ti učine ono što su naumili.”

Iz očiju su mu navirale suze. „Zavoj”, samo je to uspio reći.
„Moram obaviti nešto”, rekao sam mu. „A onda se vraćam da te spasim.”

*

U stambenom bloku Slava planine Paektu nisam jurio stubama do roditelja na dvadeset drugome katu. Za promjenu sam koraćao polako, osjećajući napor svake stuba. Nisam mogao izbaciti iz glave onaj žarač. Vidio sam kako šuri i pršti na Zapovjedniku Ga, zamišljao sam kako njegovi ožiljci, drevni i potamnjeli, jure niz debela leđa starih Pubyoka, vidio sam kako unakazuju Q-Keeno savršeno tijelo, opeklinu koja joj se od vrata spušta prema pupku, rascjepljujući grudi prema prsnoj kosti, trbuhu i dolje. Nisam iskoristio Pubyokovu značku da se ukrcam na vagon za prednost sjedenja u podzemnoj. Sjedio sam s običnim građanima, a na svim mi se njihovim tijelima ukazivalo „Vlasništvo” izdignutih ružičastih slova. Svi su nosili biljeg, tek sam to sada vidio. Bila je to krajnja izopačenost komunističkog sna kojemu su me učili od djetinjstva. Došlo mi je da povratim onu repu iz želuca.

Gotovo nikad nisam bio kod kuće usred dana. Iskoristio sam priliku i izuo se u hodniku te posve tiho uvukao ključ u bravu. Dok sam otvarao vrata, podignuo sam kvaku da šarke ne zacvile. Unutra je treštao zvučnik, a moji su roditelji sjedili za stolom i pred sobom raširili neke moje dosjee. Došaptavali su se dok su prstima prelazili preko stranica, napipavajući spajalice i oznake dosjea, utisnute žigove i ispupčene pečate odjela.

Nisam tako naivan da kod kuće opet ostavim važne dokumente. Ovo su bili zahtjevi za rekviziciju.

Gurnuo sam vrata iza sebe. Škripala su cijelom putanjom dok brava nije škljocnula.

Njih se dvoje sledilo.

„Tko je to?” upitao je otac. „Tko je tu?”

„Je li to lopov?” upitala je majka. „Kunem vam se da nemate što ukrasti.”

Oboje su gledali ravno u mene, iako se činilo da me ne vide.

Njihovi dlanovi na stolu potražili su jedan drugoga i spojili se.

„Odlazite”, rekao je otac. „Ostavite nas na miru, inače ćemo reći sinu.”

Majka je prstima klizila po stolu dok nije napipala žlicu. Zgrabila je držak i ispružila ga kao da je nož. „Ne želite da moj sin sazna za ovo”, rekla je. „On je mučitelj.”

„Majko, Oče”, rekao je. „Nema razloga za brigu, to sam ja, vaš sin.

„Ali podne je”, rekao je otac. „Zar se nešto dogodilo?”

„Sve je u redu”, rekao sam mu.

Prišao sam stolu i maknuo dosjee.

„Bos si”, rekla je majka.

„Jesam.”

Vidio sam biljege na njima. Vidio sam da su ih žigosali.

„Ali ne razumijem”, rekao je otac.

„Slijedi mi duga noć”, rekao sam im. „I duga sutra. Neće me biti tu da vam skuham večeru i odvedem vas niz hodnik do kupaonice.”

„Ne brini se ti za nas”, rekla je majka. „Mi ćemo se snaći. Ako moraš ići, idi.”

„Ne moram ići”, rekao sam.

Otišao sam do kuhinje. Iz ladice sam izvadio otvarač za konzerve. Zastao sam ondje pokraj

prozora. Kako sam dane provodio pod zemljom, nisam naviknuo na dnevnu svjetlost. Promatrao sam žlicu i lonac i rešo na kojemu je majka kuhala. Zagledao sam se u stalak za sušenje, gdje su se na svjetlu zrcalile dvije staklene zdjelice. Odlučio sam da neću zdjelice.

„Mislim da me se bojite”, rekao sam im. „Zato što sam vam nepoznanica. Zato što me zapravo ne poznajete.”

Mislio sam da će se usprotiviti, no samo su šutjeli. Posegnuo sam do najviše police i skinuo konzervu bresaka. Puhnuo sam po poklopcu, no nije ondje stajala dovoljno dugo da nakupi puno prašine. Vrativši se stolu, uzeo sam žlicu iz majčine ruke i sjeo, stavivši ih ispred sebe.

„Eto, nikad se više nećete morati brinuti”, rekao sam im. „Zato što ćete danas upoznati pravoga mene.”

Uronio sam otvarač u konzervu i počeo zarezivati spor krug.

Otac je njušio zrak. „Breskve?” upitao je.

„Tako je”, rekao sam. „Breskve u svojem slatkom soku.”

„S noćne tržnice?” upitala je majka.

„Pa zapravo sam ih ukrao iz ormarića za dokaze.”

Otac je duboko udahnuo. „Kao da ih vidim, jasno kao dan, taj njihov gusti sok, vidim ih kako se sjaje na svjetlu.”

„Toliko već dugo nisam okusila breskvu”, rekla je majka. „Nekoć smo u knjižici svakog mjeseca dobivali kupon za konzervu.”

Otac je rekao: „Ma davno je to bilo.”

„U pravu si”, uzvratila je majka. „Samo kažem da smo nekoć obožavali breskve, a onda jednog dana više nisi mogao do njih.”

„E, pa, sad ću vas ja počastiti”, rekao sam im. „Otvorite.”

Otvorili su usta kao da su djeca. Otac je od iščekivanja sklopio svoje mliječne oči.

Promiješao sam breskve u konzervi i potom odabrao komad. Zagrebavši dnom žlice o rub konzerve, ocijedio sam sirup koji se s nje slijevao. Zatim sam ispružio ruku i polovicu breskve skliznuo majci u usta.

„Mmm”, rekla je.

Potom sam krenuo hraniti oca.

„Ovo je, sine moj”, rekao je, „breskva i pol.”

Osim dernjave sa zvučnika sve je utihnulo dok su uživali u trenutku.

Jednoglasno su rekli: „Hvala ti, Dragi Vođo Kim Jong Ile.”

„Da”, rekao sam. „Njemu trebate zahvaliti.”

Ponovno sam promiješao konzervu, lovio sljedeću polovicu.

„Imam novog prijatelja”, rekao sam.

„S posla?” upitao je otac.

„Da, prijatelja s posla”, rekao sam. „Postali smo baš intimni. Dao mi je nadu da za mene negdje postoji ljubav. To je čovjek koji je iskusio istinsku ljubav. Vrlo sam pomno proučavao njegov slučaj i rekao bih da je tajna ljubavi u žrtvovanju. On se izvrgnuo krajnjoj žrtvi zbog žene koju voli.”

„Dao je život za nju?” upitao je otac.

„Zapravo joj je uzeo život”, rekao sam i u usta mu uvalio breskvu.

U majčinu glasu čulo se podrhtavanje. „Sretni smo zbog tebe”, rekla je. „Kao što Dragi Vođa kaže: *Ljubav pokreće svijet*. Stoga, nemoj oklijevati. Idi i pronađi pravu ljubav. Ne brini se za nas. Bit ćemo mi dobro. Možemo se mi sami o sebi brinuti.”

Ugurao sam joj još jednu žlicu. Iznenadila se i zakašljala.

„Možda ste me tu i tamo”, rekao sam, „vidjeli da pišem dnevnik. Nije to zapravo dnevnik, već osobna biografija. Kao što znate, ja se bavim time, pišem tuđe biografije, koje držimo u svojevrsnoj privatnoj knjižnici. Jedan tip s kojim radim, zvat ću ga Narednik, kaže da je problem u tome što moje biografije nitko nikad ne čita. I to me dovodi do mogega novog prijatelja, koji mi je rekao da više nema onih koji bi jedini na ovome svijetu čitali njegovu biografiju.”

Izvadio sam nove polovice s obilatim preljevom.

„Oni”, rekao je otac, „to jest dama koju voli tvoj prijatelj.”

„Tako je”, rekao sam.

„Dama koju je tvoj prijatelj ubio”, rekla je Majka.

„I njezinu djecu”, rekao sam. „Ima ta priča tragičnu notu, nema se tu što reći.”

Kimnuo sam na tu istinu. Bio bi to dobar podnaslov njegove biografije – *Zapovjednik Ga: Tragedija*. Ili kako se već taj čovjek zove.

Polovicu bresaka već su pojeli. Miješao sam ih i izabrao novu polovicu.

„Uzmi i sebi”, rekao je otac.

„Da, dosta je”, rekla je majka. „Toliko dugo nisam okusila slatko da mi ga želudac više ne trpi.”

Zatresao sam glavom. „Ovo je rijetka konzerva bresaka”, rekao sam. „Htio sam ih sačuvati za sebe, ali linijom manjeg otpora ne rješavaju se životni problemi.”

Majčina je usna zadrhtala. Pokrila ju je dlanom.

„No vratimo se mojem problemu”, rekao sam. „Mojoj biografiji i teškoćama s kojima se suočavam otkako je pišem. Biografska blokada od koje patim – sad mi je to posve jasno – potječe od toga što duboko u sebi znam da nitko ne želi čuti moju priču. S druge strane, moj je prijatelj spoznao da njegova tetovaža nije javna već osobna. Iako je bila izložena svima, zapravo je bila namijenjena samo njemu. Kad je ostao bez nje, zapravo je ostao bez svega.”

„Kako ostaneš bez tetovaže?” upitao je otac.

„Nažalost, lakše nego što misliš”, rekao sam im. „Doduše, to me navelo na razmišljanje i shvatio sam da biografiju ne pišem ni za potomstvo ni za Dragoga Vođu ni za dobrobit građana. Ne, oni koji trebaju čuti moju priču jesu oni koje volim, ljudi koji sjede preda mnom i koji su me počeli smatrati strancem, kojima sam ulio strah u kosti jer me više ne poznaju.”

„Ali tvoj je prijatelj ubio one koje je volio, zar ne?”

„Strašno, znam”, rekao sam. „Za to mu nema oprosta, nije ga čak ni tražio. No da krenem sa svojom biografijom. Rođen sam u P'yongyangu”, otpočeo sam, „u obitelji tvorničkih radnika. Moji majka i otac bili su stariji ljudi, ali dobri roditelji. Preživjeli su svako čišćenje radnika te izbjegli potkazanja i preodgoj.”

„Ali to već znamo”, rekao je otac.

„Šššš”, rekao sam mu. „Knjizi se ne odgovara. Ne možeš mijenjati biografiju dok je čitaš. Nego, vratimo se mojoj priči.” Dok su dovršavali breskve, prenosio sam im poglavlje o svojem normalnom djetinjstvu, sviranju harmonike i blokflaute u školi i pjevanju visokog alta u izvedbama *Kvote nas podižu u visine*. Zapamtio sam sve govore Kim Il Sunga i postigao najviše ocjene iz Teorije Juche. A onda sam krenuo prema stvarima koje nisu znali. „Jednoga dana u našu školu došao je čovjek iz Partije”, rekao sam. „U šupi za održavanje testirao je odanost svih dječaka, jednog po jednog. Sam je test trajao tek nekoliko minuta, no bio je jako težak. Ja sam, srećom, prošao taj test, svi smo prošli, ali o tome se među nama više nikad nije pričalo.”

Osjetio sam strahovitu slobodu što konačno o tome progovaram, o temi koju nikad ne bih mogao prenijeti na papir. Odjednom mi je bilo jasno da ću s njima sve podijeliti, da ćemo biti

bliskiji nego ikad – ispričat ću im o poniženju koje sam pretrpio tijekom obvezne vojne službe, o jedinom spolnom susretu s jednom ženom, o okrutnom šikaniranju koje sam doživio kao pripravnik Pubyoka.

„Ne želim se previše baviti naravi tog testa odanosti, no promijenio mi je viđenje stvari. Iza vitrine pune medalja možda stoji junak ili čovjek s požudnim kažiprstom. Pretvorio sam se u sumnjičava dječaka koji je znao da se ispod površine uvijek nešto može naći ako si voljan kopati. Vjerojatno me to usmjerilo na put prema ovoj karijeri, stazom koja je potvrdila da ne postoji čestit građanin spreman na žrtvu kao što nas vlada uvjerava. Ne žalim se, čujte, samo objašnjavam. Nije mi bilo ni izbliza gadno kao nekima. Ja nisam odrastao u sirotištu kao moj prijatelj Zapovjednik Ga.”

„Zapovjednik Ga?” upitao je otac. „On ti je novi prijatelj?”

Kimnuo sam.

„Odgovori”, rekao je otac. „Je li Zapovjednik Ga tvoj novi prijatelj?”

„Da”, rekao sam.

„Ma ne možeš vjerovati Zapovjedniku Ga”, rekla je majka. „On je kukavica i zločinac.”

„Da”, dodao je otac. „On je varalica.”

„Ne poznajete Zapovjednika Ga”, rekao sam im. „Zar ste čitali moje dosjee?”

„Ne trebaju nama nikakvi dosjei”, rekao je otac. „Znamo to iz najpouzdanijeg izvora. Zapovjednik Ga državni je neprijatelj.”

„A da mu ne spominjemo onog podmuklog prijatelja Druga Buca”, dodala je majka.

„Nemoj to ime ni spominjati”, upozorio je otac.

„Otkud sve to znate?” upitao sam. „Da čujem o tom pouzdanom izvoru.”

Oboje su prstom uprli prema zvučniku.

„Svakoga dana ispričaju dio njegove priče”, rekla je majka. „O njemu i Sun Moon.”

„Tako je”, rekao je otac. „Jučer je bila peta epizoda. U njoj Zapovjednik Ga vozi Sun Moon u Opernu kuću, no on, znaš, nije pravi Zapovjednik Ga – ”

„Dosta”, rekao sam. „To nije moguće. Ostvario sam vrlo slab napredak u njegovoj biografiji. Kraja čak i nema.”

„Poslušaj sam”, rekla je majka. „Zvučnik ne laže. Popodne će se emitirati novi nastavak.”

Odvukao sam stolac u kuhinju i s njega dosegnuo zvučnik. Nakon što sam ga iščupao iz zida, visio je na kabelu preko kojega je i dalje skvičao. Tek sam ga nožem za meso uspio ušutkati.

„Što se događa?” upitala je majka. „Što to radiš?”

Oca je uhvatila histerija.

„Što ako nas Amerikanci napadnu iz potaje?” upitao je. „Kako će nas upozoriti?”

„Vi se više ne trebate bojati tajnih napada”, rekao sam im.

Otac se krenuo pobuniti, no iz usta mu je iscurio mlaz sline. Primio se za usta i opipavao usne, kao da su obamrle. Jedan majčin dlan počeo se tresti. Umirila ga je drugom rukom. Otrov botulizma u njima počeo je cvjetati. Vrijeme sumnji i svađa došlo je kraju.

Sjećam se one užasne slike obitelji Druga Buca zgužvane na podu. Odlučio sam da moji roditelji neće pretrpjeti takvo poniženje. Oboma sam dao veliku čašu vode i smjestio ih u krevete da dočekaju pad noći. Cijelo poslijepodne i u sumrak darivao sam ih svojom pričom, svakim korakom, i ništa nisam izostavio. Dok sam govorio, zurio sam kroz prozor, a zaključio sam je tek kad su se počeli grčiti. Nisam mogao djelovati dok ne stigne mrak, a kad je napokon stigao, grad P'yongyang bio je poput onoga crnog cvrčka iz bajke – bio je svugdje i nigdje, a njegovo je cvrčanje uznemirivalo samo one koji su prečuli posljednji poziv za san. Mjesec se svjetluca na

rijeci, a nakon što su ušare napale, od ovaca i koza čulo se tek zvočkanje zuba dok su u mraku žvakale travu. Kad je tama bila potpuna, a moji roditelji izgubili osjetila i um, poljubio sam ih za rastanak jer nisam smogao snage svjedočiti neizbježnomu. Jasan znak botulizma jest gubitak vida pa sam se samo nadao da neće znati što ih je snašlo. Posljednji sam se put ogledao po sobi, ugledavši našu obiteljsku fotografiju, očevu usnu harmoniku, njihovo vjenčano prstenje. No sve sam to ostavio. Ondje kamo sam krenuo ništa nisam mogao ponijeti.

*

Nije bilo šanse da Zapovjednik Ga s otvorenom ranom podnese mukotrpno putovanje koje ga je čekalo. Na noćnoj sam tržnici značku Pubyoka trampio za jod i veliku kompresu. Putujući gradom kroz mrak na putu prema Odjelu 42, osjećao sam nepomičnost golemog stroja u mirovanju. Nije se čulo zujanje struje u žicama iznad glave ni grgljanja vode u cijevima. P'yongyang je čučao u mraku da zaskoči novi dan. A kako sam samo volio buđenje ovoga grada, dim drva u jutarnjem zraku, miris prženih rotkvica, užareno trenje tramvajskih tračnica. Ja sam bio gradski momak. Nedostajat će mi metropola, njezina buka i energičnost. Da barem ovdje ima mjesta za osobu koja prikuplja i zapisuje ljudske priče. No P'yongyang je već prepun autora osmrtnica. A meni se propaganda gadi. Pomislio bi da se čovjek navikne na okrutne sudbine.

Kad sam se pojavio u sobi Zapovjednika Ga, upitao je: „Je li već jutro?”

„Nije još”, rekao sam mu. „Ima još vremena.”

Pobrinuo sam se o Zapovjedniku Ga najbolje što sam mogao. Od joda su mi se zacrvenjeli prsti pa je izgledalo kao da sam ja osakatio čovjeka ispred sebe. No kad sam previo Zapovjednika Ga, rana je nestala. Cijelu rolu ljepljive trake potrošio sam da pričvrstim gazu.

„Odlazim odavde”; rekao sam mu. „Želiš li da te povedem sa sobom?”

Kimnuo je.

„Je li ti važno kamo ideš i kakve nas prepreke čekaju?”

Zatresao je glavom. „Ne”, rekao je.

„Jesi li spreman? Treba li ti što da se pripremiš?”

„Ne”, rekao mi je. „Spreman sam.”

Pomogao sam mu da ustane, a onda ga na ramenu vukao kroz Odjel 42 do komore za ispitivanje, gdje sam ga spustio u svijetlo-plavi naslonjač.

„Ovdje si mi dao aspirin kad sam tek došao”, rekao je. „Sad mi se to čini jako davno.”

„Putovanje neće biti loše”, rekao sam mu. „Na drugoj strani nema Pubyoka, nema ostana za stoku i žarača. Nadam se da će te poslati u poljoprivrednu zadrugu. Nije to lak život, no možeš zasnovati novu obitelj i služiti svojoj zemlji u istinskome duhu komunizma – radom i predanošću.”

„Ja sam svoje proživio”, rekao je Zapovjednik Ga. „Ovo ostalo ću propustiti.”

Zgrabio sam dva sedativa. Kad je Zapovjednik svoj odbio, popio sam oba.

U ormariću s opremom pretraživao sam pelene dok nisam našao srednju veličinu.

„Hoćeš i ti jednu?” upitao sam. „Držimo ih ovdje kad nam dođu važne osobe. Spasi te neugodnosti. Imam ovdje veliku.”

„Neću, hvala”, rekao je.

Spustio sam hlače i namjestio je pomoću ljepljivih trakica. „Znaš, poštujem te”, rekao sam. „Ti si se jedini održao a da nisi ni zucnuo. Bio si pametan – da si nam rekao gdje je glumica, odmah bi

te bili ubili.”

„Prikopčat ćeš me na ovaj stroj?”

Kimnuo sam.

„Zagledao se u žice i pokazivač jačine struje. „Nema tu tajne”, rekao je. „Glumica je jednostavno prebjegla.”

„Baš ne odustaješ, a? Za koji tren izgubit ćeš sve osim otkucaja srca, a još nam uvijek pokušavaš zamesti trag.”

„To je istina”, rekao je. „Ukrcala se na zrakoplov i odletjela.”

„Nemoguće”, rekao sam. „Naravno, nađe se koji seljak koji riskira život i udove prelaskom preko zaleđene rijeke. Ali naša državna prvakinja, i to pred nosom Dragoga Vođe? Vrijeđaš me.”

Pružio sam mu papirnate čizmice. Sjedio je u svojem svijetloplavom naslonjaču, ja sam sjedio u svojem, i zajedno smo izuli cipele i čarape i navukli ih.”

„Ne želim te vrijeđati”, rekao je, „ali što misliš, čije su one slike na mojem telefonu? Supruga i djeca mi nestanu, a onda se iz daleka pojave slike neke žene i djece. Zar je to tolika zagonetka?”

„Teško pitanje, priznajem. Puno sam o tome razmišljao. No znam da si ubio one koje voliš. Nema drugog načina.” Izvukao sam njegov telefon iz džepa i tipkama izbrisao slike. „Ako ispitivač počne sumnjati u jedinu stvar u koju je siguran, onda... ali, molim te, ja više nisam ta osoba. Više ne pišem biografije. Sad me zanima samo moja priča.” Bacio sam telefon u čelični lavor, a potom i nešto kovanica i identifikacijsku značku, na kojoj je pisalo samo „Ispitivač”.

Pokazao je prstom na kožnato remenje. „Nećeš me valjda time svezati?”

„Moram, žao mi je. Važno je da ljudi znaju da sam ja tebi ovo priuštio, a ne obrnuto.”

Spustio sam mu naslonjač, a zatim mu vezao ruke i noge. Udovoljio sam mu tako što sam ih labavo svezao.

„Oprosti što nisam uspio dovršiti tvoju biografiju”, rekao sam mu. „Da sam je napisao, mogao sam je poslati s tobom na drugu stranu pa bi je pročitao i znao tko si bio nekoć tako da opet postaneš svoj.”

„Ne brini se”, rekao mi je. „Ona će biti na drugoj strani. Prepoznat će me i reći mi tko sam.”

„Mogu ti dati ovo”, rekao sam podignuvši olovku. „Ako želiš, možeš si negdje na tijelu napisati ime, negdje gdje neće primijetiti, na *umkyoungu* ili između nožnih prstiju. Tako bi kasnije mogao otkriti tko si bio. Ne pokušavam na prevaru otkriti tvoj identitet, vjeruj mi.”

„Hoćeš li i ti to napraviti?”

„Ne želim znati tko sam bio”, rekao sam.

„Ne znam ni koje bih ime napisao”, rekao mi je.

Kleknuo sam da mu na lubanju spojim elektrode. „Znaš da pričaju tvoju priču preko zvučnika”, rekao sam.

„Zašto?” upitao je.

„Ne znam, no kako se sutra nećeš javno pokajati na stadionu, pretpostavljam da će morati smisliti novi završetak tvoje priče.”

„Završetak moje priče”, rekao je. „Moja je priča završila već deset puta, a opet nikako da prestane. Završetak mi se stalno vraća, a onda uzme sve ostale. Siročad, prijatelje, zapovjednike, sve ih nadživim.”

Očito je sebe pomiješao sa svojom pričom, a to je normalno nakon velikih patnji. „Ovo za tebe nije završetak”, rekao sam mu, „već novi početak. I nisi nadživio sve prijatelje. I mi smo prijatelji, zar ne.”

Zagledao se u strop kao da ondje prolazi povorka ljudi koje je nekoć poznavao.

„Ja znam zašto sam u ovome plavom naslonjaču”, rekao je. „A zašto si ti?”

Namještanje silnih crvenih i bijelih žica koje su mu se širile s lubanje izgledalo je kao da mu pletem kosu.

„Ovo je nekoć bilo mjesto”, rekao sam mu, „gdje se obavljao značajan rad. Ovdje se građanin odvajao od svoje priče. To je bio moj posao. Od njih dvoje zadržali bismo priču, a osobu bismo likvidirali. Smatrao sam da je to u redu. Na taj smo način otkrili mnogo devijantnih jedinki i kontrarevolucionara. Doduše, katkad bi s krivima pali i nevini, no nije bilo drugog načina da se otkrije istina, a kad čovjeku jednom uzmeš priču, iščupaš je s korijenom, recimo to tako, više mu je nažalost ne možeš vratiti. Ali sad...”

Ga je izvio vrat da me pogleda. „Da?”

„Sad se osoba gubi kad i njezin život. Oboje umiru.”

Prilagodio sam strujnu skalu njegova autopilota. Ga je imao snažan um pa sam je namjestio na osmicu.

„Daj mi ponovno ispričaj kako funkcionira intimnost”, rekao sam.

„Na kraju se pokazalo lako”, rekao je Ga. „Nekome kažeš sve, dobro i loše, ono zbog čega si snažan, a i ono čega te sram. Ako si ubio supruga svoje žene, moraš joj to reći. Ako te netko pokušao muški napasti, i to moraš reći. Ja sam ti rekao sve kako sam najbolje znao. Iako ne znam tko sam, znam da je glumica slobodna. Nisam baš siguran razumijem li slobodu, no osjetio sam je, a sad je osjeća i ona.”

Kimnuo sam. Bilo mi je ugodno ponovno to čuti. Vratilo mi je unutarnji mir. Konačno sam s roditeljima bio intiman. A Zapovjednik Ga bio mi je prijatelj unatoč toj laži da je glumica i dalje živa. Toliko ju je snažno upio da mu se nekako pretvorila u istinu. Po nekoj izopačenoj logici on je meni, svojem prijatelju, rekao potpunu istinu.

„Vidimo se na drugoj strani”, rekao sam.

Pogled je prikovao za neku točku koja nije postojala.

„Moja je majka bila pjevačica”, rekao je.

Kad je zažmirio, upalio sam prekidač.

Krenuo je s uobičajenim nehotičnim pokretima, trzanjem očiju, lebdenjem ruku i hvatanjem zraka kao da je šaran na dnu meditacijskog jezera. *Moja je majka bila pjevačica*, to su bile njegove posljednje riječi, kao da su to jedine pouzdane riječi kojima može opisati tko je nekoć bio.

Zalegao sam u naslonjač pokraj njegova, no nisam se htio vezati. Želio sam da Pubyoci znaju da sam sâm odabrao svoj put, da sam odbacio njihov način. Sâm sam si namjestio žice i pozornost usmjerio na strujnu skalu. Ovoga se mjesta ni najmanje nisam htio sjećati pa sam je namjestio na osam i pol. No, s druge strane, nisam htio ni lobotomiju. Spustio sam je na sedam i pol. A kad sam već bio tako intiman sa sobom, priznao sam si i da se užasavam boli. Na kraju sam se odlučio za šest i pol.

Drhteći od nade, ali i žaljenja, što me začudilo, prst mi je pritisnuo prekidač.

Ruke su mi poskočile pred tijelom. Izgledale su kao tuđe ruke. Čuo sam stenjanje i shvatio da je to moj glas. Strujni jezik lickao me duboko u mozgu, istražujući ga kao kad se kutnjaci pregledavaju nakon jela. Ranije sam zamišljao da se ovo iskustvo svodi na tupilo, no sad sam razmišljao hiperbrzo, misli su mi letjele. Sve je bilo drukčije – sjaj metalnih greda, divljački zeleno oko muhe. Sve je postojalo samo po sebi, bez poveznica i konteksta, kao da ti se sve u umu otkopčalo od svega drugoga. Plavo i koža i stolac, nisam to mogao povezati. Takav miris ozona bio je nemoguć, takva je iskričavost žarulje bila neviđena. Dlačice su mi se u nosu ukočile. Erekcija mi je bila odvratna i usamljena. Nije bilo ledenog vrha ni bijelog cvijeta. Tražio sam ih pogledom po

sobi, no vidio sam samo elemente: sjaj, glatko, hrapavo, sjenu.

Zapazio sam da se Zapovjednik Ga pokraj mene pomiče. Kako su mi ruke bile visoko, mogao sam tek blago pomaknuti glavu da ga promotrim. Oslobodio je ruku iz remena i posezao za skalom. Vidio sam kako je pomiče do kraja, na smrtonosnu dozu. No o njemu se više nisam mogao brinuti. Bio sam na svojem putu. Uskoro ću stići u seoce, zeleno i mirno, u kojemu ljudi kosama zamahuju u tišini. Bit će ondje jedna udovica i nećemo gubiti vrijeme na udvaranje. Prići ću joj i reći joj da sam njezin novi suprug. Isprva ćemo u postelju lijegati na suprotnim stranama. Neko će vrijeme imati pravila. No s vremenom će naša spolovila općiti na ispravan i zadovoljavajući način. Noću ćemo, nakon moje ejakulacije, ležati i slušati kako nam djeca trčkaraju dok u mraku love ljetne žabe. Moja će se supruga služiti s oba oka pa će znati kad sam ugasio svijeću. U tom selu imat ću ime i ljudi će me njime oslovljavati. Kad se svijeća ugasi, ona će mi se obratiti, reći mi da jako, jako duboko usnem, a kad mi je struja žešće zabrusila um, osluškivao sam njezin glas, zazivajući ime koje će uskoro biti moje.

UJUTRO je Zapovjednika Ga probudila tutnjava motora američkog teretnog zrakoplova. Djeca su već bila budna i zurila u strop. Zнала su da ovo nije tjedni let za Peking ni dvotjedni jednokrilač za Vladivostok. Djeca nikad nisu čula zrakoplov iznad P'yongyanga zbog ograničenja zračnog prostora. Još nijednom od američkog napada zapaljivim bombama 1951. godine iznad glavnoga grada nije uočen nijedan zrakoplov.

Probudio je Sun Moon i zajedno su osluškivali kako se kreće prema sjeveru kao da je krenuo iz Seula, odakle nitko nije smio pristignuti. Pogledao je na sat – Amerikanci su uranili tri sata. Dragi Vođa bit će bijesan.

„Lete nisko da najave dolazak”, rekao je. „Baš američki.”

Sun Moon okrenula se prema njemu. „Znači, vrijeme je.” Zagledao se u njezine oči da vidi što je ostalo od njihova sinoćnjeg vođenja ljubavi, no ona je gledala preda se i nije se osvrnula.

„Vrijeme je”, rekao je.

„Djeco”, viknula je Sun Moon. „Danas idemo u pustolovinu. Složite nam hrane.” Kad su otišli, ona je navukla ogrtač i pokraj prozora zapalila cigaretu, promatrajući kako Američki Golijat iznad Taedonga spušta stajni trap i slijeće prema zračnoj luci. Okrenula se prema Zapovjedniku. „Važno je da ovo shvatiš”, rekla je. „Kad je Dragi Vođa u pitanju, ja sam jedna jedina. Ima on puno djevojaka, cijelo *kippumjo*, no samo sam ja važna. On misli da mu sve otkrivam, da mi osjećaji bez nadzora izbijaju na licu te da zato nisam sposobna urotiti se protiv njega. Misli da samo meni na ovome svijetu može vjerovati.”

„Onda će danas osjetiti bol.”

„Ne govorim o njemu”, rekla je. „Ovdje je riječ o tebi. Mora ti biti jasno da će netko platiti ako mu kliznem iz šaka, a cijena će biti nezamisliva. Ne smiješ ostati, ne smiješ biti taj koji će platiti.”

„Ne znam odakle ti te ideje o meni”, rekao je. „Ali – ”

„Ti si taj koji se razbacuje idejama”, nastavila je. „Mislim da si nakon onog filma umislio da plemenit muškarac ostaje da podnese teret.”

„Tetovirana si mi na srcu”, rekao je. „Uvijek ćeš biti sa mnom.”

„Govorim o tvojem ostanku sa mnom.”

„Nekako ćemo to riješiti”, rekao je. „Obećavam. Sve će se srediti. Moraš imati povjerenja u mene.”

„Upravo me takve priče plaše”, rekla je i izdahnula dim. „Ovo mi sve smrdi na nekakav test odanosti. Toliko bolestan test da se čak ni moj suprug toga ne bi domislio.”

Koliko je drukčije kad te upozore da će ti se život promijeniti, pomislio je Ga, a kamoli kad znaš kad će se to dogoditi. Zar Sun Moon to nije bilo jasno? I još su o tome sami mogli odlučiti. Nehotice se nasmiješio na pomisao da bi se okolnosti barem na jedno jutro mogle promijeniti pod njihovim utjecajem.

„Taj pogled na tvojem licu”, rekla je. „Već sam zbog njega nervozna.”

Prišla mu je, a on je ustao da joj se približi.

„Ideš sa mnom”, rekla je. „Je li jasno? Neću to moći bez tebe.”

„Nikad te neću napustiti.”

Pokušao ju je dodirnuti, ali izmaknula se.

„Zašto ne želiš reći da ideš sa mnom?”

„Zašto ne slušaš što ti govorim? Naravno da idem.”

Sumnjičavo ga je pogledala. „Moja sestra, moj otac, moja sestra, moja majka. Čak i onaj moj okrutni suprug. Uskratili su mi ih jednog po jednog. Nemoj da se to ponovi. Ne bi to tako trebalo biti, barem ne kad imaš izbora. Pogledaj me u oči i reci mi.”

Tako je i učinio, pogledao ju je u oči. „Rekla si zauvijek i to sam ja, ja sam zauvijek. Uskoro me se više nikad nećeš moći riješiti.”

*

Nakon što je Sun Moon odjenula bijeli *choson-ot*, crveni i plavi objesila je na stražnje sjedalo Mustanga. Ga je navukao kaubojske čizme, ugurao konzervu bresaka u ruksak, a onda opipao džep da provjeri je li fotoaparat na mjestu. Djevojčica je s povodcem u ruci jurila za psom da ga priveže.

Dječak je dotrčao. „Nema mi klopke za ptice”, rekao je.

„Ionako je nismo mislili ponijeti”, rekla je Sun Moon.

„Kamo?” upitao je dječak.

„Napravit ćemo drugu”, rekao mu je Ga.

„Sigurno je uhvatila golemu pticu”, rekao je dječak. „I krila su joj bila tako snažna da je odletjela s mojom klopkom.”

Sun Moon stala je pred svetište suprugova Zlatnog pojasa. Ga joj se pridružio u promatranju dragoga kamenja i zlatnih ornamenata te raskoši koja je toliko bliještila da je vlasnik njome mogao privući bilo koju ženu u zemlji.

„Zbogom, bračni druže”, rekla je i ugasila žarulju koja ga je osvjetljivala. A onda se okrenula i na trenutak se zagledala u svoj *gayageum* u kutu, visok i veličanstven. Prava se tragedija, stoga, na njezinu licu ocrtala kad je umjesto njega uzela primitivni instrument zvan *gitara*.

Vani ih je uslikao ispred povijuša graha s procvjetalim bijelim pupoljcima i mladica djevojčine prvoklasne dinje koje su se uplele među rebra bijele ograde. Djevojčica je držala psa, dječak *laptop*, a Sun Moon grozni američki instrument. No svjetlo je bilo nježno i poželio je da slika nije Wandina nego njegova.

U svojoj najboljoj vojnoj uniformi Zapovjednik Ga polako se odvezao dok je Sun Moon sjedila pokraj njega. Jutro je bilo prelijepo, a svjetlost zlaćana dok su lastavice kružile oko staklenika u botaničkome vrtu i kljunovima zamahivale u oblake kukaca kao da su štapići. Sun Moon naslonila je glavu na prozor i sa sjetom gledala kako prolaze pokraj zoološkog vrta i Groblja mučenika revolucije. Sad je već znao da joj praujak nije ondje pokopan, da je kći rudara iz Huchanga, no u sjaju jutarnjeg sunca vidio je kako redovi bronačnih bista plamte u jednoglasju. Opazio je kako na mramornim postoljima blista mačje zlato i shvatio da takvo što više nikad neće vidjeti. Ako bude sreće, vratit će ga u zatvorski rudnik. Najvjerojatnije će ga poslati u neki bunker za ispitivanje Dragoga Vođe. Kako god bilo, više nikad neće osjetiti sok smreke u zraku ni nanjušiti salamuru sijerka koji se destilira u keramičkim loncima pokraj ceste. Odjednom je uživao u prašini koju je podizao Mustang i odzvanjanju guma pri prelasku mosta Yanggakdo. Zamijetio je smaragdni sjaj svake oklopne ploče koja brani Paviljon samokritike i razveselio se crvenu sjaju digitalnog brojača novorođenčadi na vrhu Bolnice za porođništvo.

Na sjeveru su spazili kako golemi američki mlažnjak uporno kruži iznad zračne luke kao da je u beskonačnoj bombaškoj akciji. Znao je da bi dječaka i djevojčicu trebao naučiti koju riječ engleskoga. Znao je da bi ih trebao naučiti kako da ga prokažu ako išta pođe po zlu. No nad Sun Moon nadvila se tuga i ničime drugim nije se mogao baviti.

„Jesi li se zbližila s gitarom?” upitao ju je.

Zadrndala je jednu krivu notu.

Pružio joj je svoje cigarete. „Da ti zapalim?”

„Neću prije nego što otpjevam”, rekla je. „Pušit ću kad budemo u zraku na sigurnome. Popušit ću ih stotinu u tom američkom zrakoplovu.”

„Idemo u zrakoplov?” upitao je dječak.

Sun Moon ignorirala ga je.

„Znači, otpjevat ćeš Veslačičin oproštaj?” upitao ju je Ga.

„Čini se da moram”, rekla je Sun Moon.

„O čemu je pjesma?”

„Nisam je još napisala”, rekla je. „Kad počnem svirati, riječi će mi same doći. Uglavnom sam puna pitanja.” Uzela je gitaru i zatrzala. „*Koliko te dugo znam?*” zapjevala je.

„*Koliko te dugo znam?*”, uzvratila je djevojčica, ponovivši stih kao tužaljku.

„*Sedam si mora preveslala*”, otpjevala je Sun Moon.

„*Sedam si mora upoznala*”, otpjevala je njezina kći.

Sun Moon prebiral je po gitari. „*No sad si u osmome moru.*”

„*Onome koji zovemo dom*”, zapjevao je dječak glasom višim od sestrina. Zapovjednika Ga obuzelo je zadovoljstvo dok ih je slušao kako pjevaju, kao da se nešto odavna konačno ispunilo.

„*Poleti, Veslačice*”, pjevala je Sun Moon, „*i more napusti sama.*”

Djevojčica joj je uzvratila. „*Odleti, Veslačice, i osmo ostavi sama.*”

„To je dobro”, rekla je Sun Moon. „Da probamo zajedno.”

Djevojčica je upitala: „Tko je Veslačica?”

„Idemo se oprostiti s njom”, rekla je Sun Moon. „Sad svi zajedno.”

I onda je obitelj zapjevala u isti glas: „*Odleti, Veslačice, i osmo ostavi sama.*”

Dječakov je glas bio čist i prodoran, a djevojčičin smeten sve prisutnijom svjesnosti. U spoju sa Sun Mooninom težnjom stvorio se sklad koji je nahranio Zapovjednika Ga. Nijedna obitelj na svijetu ne bi mogla stvoriti takav zvuk, a on je upravo uživao u njegovu sjaju. Čak mu ni pogled na nogometni stadion nije umanjio taj osjećaj.

*

U zračnoj luci Ga se zahvaljujući uniformi provezao terminalom do hangara, gdje se radi dočeka Amerikanaca okupilo cijelo mnoštvo ljudi, a sve su te građane, ljude koji su i dalje držali aktovke, kutije s alatom i logaritmare, mobilizirali s ulica.

Glazbeni sastav Wangjaesan svirao je *Brzi prepad* u čast vojnih postignuća Dragoga Vođe, a cijela je vojska djece u zeleno-žutim gimnastičarskim kostimima vježbala kotrljanje bijelih plastičnih bačava. Kroz oblak dima s roštilja Ga je razaznao znanstvenike, vojnike i ljude ministra masovne mobilizacije sa žutim povezima na nadlakticama kako mnoštvo raspoređuju u redove po visini.

Amerikanci su napokon odlučili da mogu sigurno sletjeti. Namještali su sivu zvijer, čija su krila bila šira od piste, i spustili je kroz lepezu trupova Antonova i Tupoljeva napuštenih na travnjacima.

Ga je parkirao pokraj hangara gdje su njega i Doktora Songa ispitali nakon povratka iz Teksasa. Ključ je ostavio u autu. Djevojčica je nosila majčine haljine, a dječak je na užetu vodio psa. Sun Moon ponijela je svoju *gitaru*, a Zapovjednik Ga futrolu *gitare*. U kasnojutarnjem suncu u daljini nazirale su se parkirane vrane.

Dragi je Vođa upravo vijećao sa Zapovjednikom Parkom kad su se približili.

Kad je ugledao Sun Moon, Dragi Vođa pokazao joj je da podigne ruke kako bi promotrio haljinu. Približivši mu se, okrenula se jedanput i raširila sjajni bijeli rub *chime*. A zatim se naklonila. Dragi Vođa primio ju je za ruku i poljubio je. Izvadio je dva srebrna ključa i Sun Moon predočio komoru za presvlačenje, minijaturnu repliku hrama Pohyon, s crvenim stupovima i zanjihanom, izvijenom strehom. Iako nije bila veća od kabine za provjeru putnih isprava, bila je izuzetna do najsitnijeg detalja. Dragi Vođa dao joj je jedan ključ, a potom u džep pospremio drugi. Rekao je Sun Moon nešto što Ga nije mogao čuti, a Sun Moon se prvi put toga dana nasmijala.

Dragi Vođa tada je zamijetio Zapovjednika Ga.

„A evo i korejskog prvaka u tekvondou!” najavio je Dragi Vođa.

Iz mnoštva se začuo usklik, na što je Žigo zamahnuo repom.

Zapovjednik Park dodao je: „I sa sobom vodi najopakijeg psa na svijetu.”

Kad se Dragi Vođa nasmijsao, svi su se nasmijsali.

Ako je Dragi Vođa bio bijesan, pomislio je Ga, onda je to ovako pokazivao. Mlažnjak je štropotao prema njima, polako svladavajući pristupne trake namijenjene znatno manjoj letjelici. Dragi Vođa okrenuo se prema Zapovjedniku Ga kako bi donekle mogli razgovarati nasamo.

„Ne posjećuju nas Amerikanci svaki dan”, rekao je.

„Imam osjećaj da je ovo danas vrlo rijetka prilika”, odgovorio je Ga.

„Svakako”, rekao je Dragi Vođa, „imam osjećaj da će nakon ovoga sve biti drukčije za sve nas. Volim takve prilike, a ti? Novi početak, prvi koraci.” Dragi Vođa zadivljeno je promatrao Zapovjednika Ga. „Nikad mi to nisi rekao, a jako me zanima – kako si se uspio izvući iz onog zatvora?”

Zapovjedniku je palo na pamet da Dragoga Vođu podsjeti na to kako žive u zemlji u kojoj su ljudi naučili prihvatiti svaku im danu stvarnost. Pomišljao je da mu kaže da postoji samo jedna kazna za propitkivanje stvarnosti, ona krajnja, i da građanin može zapasti u strašnu opasnost ako samo zamijeti da je došlo do smjene stvarnosti. Gak i zatvorski upravitelj takvo što ne bi riskirao.

Međutim, Ga je rekao: „Odjenuo sam Zapovjednikovu uniformu i govorio onako kako je

Zapovjednik govorio. Upravitelj je na ramenima nosio tešku gromadu. Bilo mu je važno samo da dobije dopuštenje da je spusti.”

„Da, ali kako si ga natjerao da učini ono što si htio, da okrene ključ u bravi i otvori zatvorsku kapiju? Nisi imao nikakvu moć nad njim. Znao je da si zaostali zatvorenik, nikogović bez imena. No uspio si ga navesti da te oslobodi.”

Zapovjednik Ga slegnuo je ramenima. „Mislim da mi se Upravitelj zagledao u oči i vidio da sam upravo nadvladao najopasnijeg čovjeka na svijetu.”

Dragi se Vođa nasmijao. „E, sad znam da lažeš”, rekao je. „Jer ja sam taj.”

I Ga se nasmijao. „Stvarno jeste.”

Strahovita letjelica rulala je u blizini terminala. Međutim, kad se približila, njezini su se motori utišali i motor se zaustavio. Okupljeno mnoštvo zagledalo se u tamne prozore kokpita, čekajući da pilot priđe dvama radnicima koji su ga dozivah narančastim palicama. No letjelica je zakurblala bočnim motorima, okrenula se u mjestu i krenula natrag prema pisti.

„Zar odlaze?” upitala je Sun Moon.

„Amerikanci su nepodnošljivi”, rekao je Dragi Vođa. „Zar im nijedan trik nije prebijedan? Zar im ništa nije ispod časti?”

Mlažnjak je rulao do piste, okrenuvši se u položaj za uzlijetanje, a zatim ugasio motore. Nos goleme zvijeri polako se otvorio i spustila se hidraulička teretna rampa.

Zrakoplov je bio udaljen gotovo kilometar. Zapovjednik Park počeo je urlati na okupljene građane da ih pokrene. Na suncu su mu se ožiljci zrcalili prozirnim ružičastim sjajem. Mnoštvo djece krenulo je valjati bačve prema pisti, a vojska opkoljenih građana stupala je iza njih. Među ljudima se potihopoput duha vukla manja flota viličara i osobni automobil Dragoga Vođe. Za sobom su ostavili orkestre, ognjišta za roštilj i izložbu poljoprivredne opreme Demokratske Narodne Republike Koreje. Zapovjednik Ga uočio je Druga Buca kako na žutom viličaru pokušava premjestiti hram u kojemu se Sun Moon trebala presvući, no pokazalo se da je previše nezgrapno da ga podigne. No nije više imalo smisla osvrtni se jer je Zapovjednik Park hodao na začelju.

„Zar te Amerikance ništa ne može nadahnuti?” upitao je Dragi Vođa dok su se polako vukli. „Njima je oplemenjivanje nepoznat pojam.” Pokazao je rukom prema terminalu. „Pogledajte ovu veličanstvenu građevinu Kim Il Sunga, najvećega domoljuba, utemeljitelja ove države, mojeg oca. Pogledajte grimizno-zlatni mozaik plamena Juche – zar ne bukti na jutarnjem suncu? A Amerikanci – gdje se oni parkiraju? Pokraj poljskog zahoda za stjuardese i bare u koju zrakoplovi izbacuju otpad.”

Sun Moon počela se preznojavati. Ona i Ga letimice su se pogledali.

„Hoće li nam se Amerikanka pridružiti?” upitao je Ga Dragoga Vođu.

„Baš zanimljivo da si je spomenuo”, rekao je Dragi Vođa. „Imam sreće što se nalazim u društvu najkorejskijeg para u ovoj zemlji, prvaka naše narodne borbilačke vještine i njegove supruge, glumice cijeloga naroda. Smijem li čuti vaše mišljenje o jednom pitanju?”

„Na raspolaganju smo vam”, rekao je Ga.

„Nedavno sam”, rekao je Dragi Vođa, „otkrio da postoji operacija kojom se korejsko oko može izmijeniti da izgleda zapadnjački.”

„Za koju svrhu?” upitala je Sun Moon.

„Da, za koju svrhu”, ponovio je Dragi Vođa. „To mi nije poznato, no operacija svakako postoji, to su mi potvrdili.”

Ga je osjetio da ovaj razgovor skreće na teren na kojemu nehotični pogrešni potezi vrebaju na svakome koraku. „Ah, čuda moderne medicine”, rekao je uopćeno. „Šteta što se primjenjuju u

kozmetičke svrhe, a u Južnoj Koreji toliki se rađaju hromi i zečjih usana.”

„Lijepo si to sročio”, rekao je Dragi Vođa. „No taj bi medicinski napredak ipak mogao imati društvenu primjenu. Upravo sam rano jutros okupio kirurge P’yongyanga i upitao ih može li se zapadnjačko oko pretvoriti u korejsko.”

„I što su rekli?” upitala je Sun Moon.

„Jednoglasno su se složili”, rekao je Dragi Vođa, „da putem niza postupaka svaka žena može postati Korejka. *Od glave do pete*, rekli su. Kad doktori s njome završe, bit će punokrvna Korejka kao domaćice u grobnici kralja Tanguna.” Obratio se Sun Moon dok su hodali. „Reci mi”, rekao je. „Misliš li da bismo tu novu ženu, novu Korejku, mogli smatrati djevicom?”

Ga je zaustio, no Sun Moon ga je prekinula. „Žena uz ljubav pravoga muškarca može postati nevinija nego iz utrobe iz koje je izašla”, odgovorila je.

Dragi ju je Vođa promatrao. „Od tebe se čovjek uvijek može nadati promišljenu odgovoru”, rekao je. „No ozbiljno te pitam, kad bi postupak bio uspješan, kad bi je skroz na skroz rekonstruirali, bi li je mogla opisati riječju ‚skromna’? Bi li je mogla nazvati *Korejkom*?”

Sun Moon nije oklijevala. „Nikako”, rekla je. „Ta bi žena bila čista varalica. ‚Korejka’, ta je riječ zapisana krvlju na zidovima srca. Nijedna se Amerikanka njome ne bi mogla poslužiti. Eto, malo je veslala u brodiću, malo ju je sunce smantalo. Jesu li se njezini voljeni zagledali smrti u oči kako bi ona preživjela? Je li tuga jedino što je povezuje s onima koji su nekoć bili? Jesu li njezin narod deset tisuća godina porobljavali mongolski, kineski i japanski agresori?”

„Ovako govori samo prava Korejka”, odgovorio je Dragi Vođa. „No s toliko žuči pristupaš riječi ‚varalica’. Tako ružno zvuči kad je ti izgovaraš.” Okrenuo se Zapovjedniku Ga. „Reci mi, Zapovjedniče, što ti misliš o varalicama? Misliš li da s vremenom zamjena može postati ono pravo?”

„Zamjena postaje prava”, rekao je Ga, „kad vi tako odlučite.”

Dragi Vođa podignuo je obrve nad tom istinom.

Sun Moon ošinula je supruga gnjevnim pogledom. „Ne”, rekla je i okrenula se Dragome Vođi. „Prema varalici ne možeš razviti osjećaje. S varalicom je uvijek beznačajnije, srce je uvijek lišeno.

S prednjeg kraja zrakoplova izašli su ljudi. Ga je ugledao Senatora, Tommyja, Wandu i još neke u pratnji sigurnosnih snaga u plavim odijelima. Istog su trena na njih nahrupile muhe iz kanalizacijske lagune.

Na licu Dragoga Vođe niknula je razdražljivost. Sun Moon rekao je: „A sinoć si me još preklinjala za sigurnost ovoga čovjeka – siročeta, otimača, atentatora iz tunela.”

Sun Moon okrenula se i uprla pogled u Zapovjednika Ga.

Dragi Vođa svojim joj je glasom ponovno domamio pozornost. „Sinoć sam za tebe pripremio obilje darova i poslastica, otkazao sam operu zbog tebe, a ti si mi zahvalila moljakajući me za njegovu dobrobit? Ne, nemoj hiniti da zazireš od varalica.”

Dragi Vođa maknuo je pogled s nje, a ona je pratila njegovo lice u očajničkom pokušaju da im se pogledi spoje. „Vi ste mi ga dali za supruga”, rekla je. „Zbog vas se prema njemu tako ponašam.” Kad ju je napokon pogledao, rekla je: „I vi to možete razvrgnuti.”

„Ne, nikad se ja tebe nisam odrekao, već su mi te uzeli”, rekao je Dragi Vođa. „U vlastitoj opernoj kući Zapovjednik Ga nije mi se htio nakloniti. A onda je tebe naveo kao svoju nagradu. Pred svima je zazvao tvoje ime.”

„Davno je to bilo”, rekla je Sun Moon.

„Zazvao te i ti si mu odgovorila, ustala si i pošla s njime.”

Sun Moon rekla je: „Čovjeka o kojemu govorite više nema. Mrtav je.”

„A ti mi se ipak ne vraćaš.”

Dragi Vođa zagledao se u Sun Moon da shvati.

„Zašto igramo ove igrice?” upitala je. „Ovdje sam, jedina žena od krvi i mesa na ovoj zemlji koja vas je vrijedna. Znaite to. Zbog vas je moja priča sretna. Bili ste na njezinu početku i na njezinu kraju.”

Dragi Vođa okrenuo se prema njoj željan novih riječi, no sumnja mu se i dalje nazirala u očima.

„A Veslačica?” upitao je. „Što za nju predlažeš?”

„Dajte mi nož”, rekla je Sun Moon, „i dokazat ću vam svoju odanost.”

Oči Dragoga Vođe raširile su se od ushićenja.

„Uvuci derače, moja planinska tigricice!” uskliknuo je. Zagledao joj se u oči i tišim glasom rekao: „Moja prelijepa planinska tigricice.” Okrenuo se potom prema Zapovjedniku Ga. „Pravu ženu imaš”, rekao je. „Izvana snijeg planine Paektu, a iznutra se uvija kao mokasina dok osluškuje imperijalističku čizmu.”

Senator se pokazao u društvu svoje svite. Naklonivši se blago Dragome Vođi, rekao je: „Gospodine Glavni Sekretare Središnjeg Komiteta Radničke Partije Koreje.”

Dragi Vođa uzvratio je istom mjerom: „Štovani Senatore demokratske države Teksas.”

Uto je istupio Zapovjednik Park pogurnuvši nekolicinu mladih gimnastičarki ispred sebe. Svako je dijete na pladnju nosilo čašu vode.

„Dođite, topao je dan”, rekao je Dragi Vođa. „Morate se osvježiti. Ništa ne krijepi kao osvježavajuće vode slatkoga Taedonga.”

„Najljekovitije rijeke na svijetu”, rekao je Park.

Jedno je dijete pružilo čašu Senatoru, koji je netremice promatrao Zapovjednika Parka i pratio kako mu grašci znoja izbijaju na licu, a potom klize niz ispupčene ožiljke. Senator je primio čašu. Voda je imala zamućenu, zelenkastu nijansu.

„Žao mi je zbog lokacije”, rekao je Senator i potegnuo gutljajčić prije nego što je čašu vratio na pladanj. „Pilot se bojavao da je zrakoplov pretežak za asfalt pokraj terminala. Ispričavam se i što smo tako dugo kružili. Pozivali smo kontrolni toranj da nam da upute za slijetanje, no nismo ih uspjeli dobiti putem radioveze.”

„Rano, kasno, amo-tamo”, rekao je Dragi Vođa. „Te riječi među prijateljima ništa ne znače.”

Zapovjednik Ga prevodio je riječi Dragoga Vođe i na kraju dodao svoje: „Da je Doktor Song ovdje, podsjetio bi nas da američki zrakoplovi nameću kontrolu, a da u Sjevernu Koreju može sletjeti tko god poželi. Upitao bi vas nije li ovo demokratskiji prometni sustav.”

Senator se na to nasmiješio. „Eto našeg starog poznanika Zapovjednika Ga, ministra zatvorskih rudnika, majstora tekvondoa.”

Na licu Dragoga Vođe naslućivao se ciničan osmijeh.

Zapovjedniku Ga rekao je: „Ti i Amerikanci kao da ste stari prijatelji.”

„Reci mi”, rekla je Wanda. „Gdje je naš prijatelj Doktor Song?”

Ga se okrenuo prema Dragome Vođi. „Pitaju za Doktora Songa.”

Na lošem engleskom, Dragi Vođa rekao je: „*Song je više nema.*”

Amerikanci su s poštovanjem kimnuli što im je Dragi Vođa osobno prenio tu tužnu vijest i to na jeziku svojih posjetitelja. Senator i Dragi Vođa brzo su počeli izmjenjivati misli o međudržavnim odnosima te važnosti diplomacije i svijetle budućnosti, a Ga je jedva stizao tako brzo prevoditi. Zamijetio je da Wanda netremice promatra Sun Moon, njezinu savršenu put u posve bijelome *choson-otu*, čiji je *jeogori* bio toliko elegantan da se činilo kao da iznutra sjaji, dok

je Wanda nosila vuneno odijelo za muškarce.

Kad su se svi razdragali, Tommy se ubacio i Dragome Vođi obratio se na korejskome. „U ime naroda Sjedinjenih Američkih Država”, rekao je, „uručujemo vam dar – olovku mira.”

Senator je olovku pružio Dragome Vođi, ističući nadu da će njome uskoro potpisati trajni sporazum. Dragi Vođa pompozno je primio olovku, a onda zapljeskao Zapovjedniku Parku.

„I mi smo pripremili dar”, rekao je Dragi Vođa.

„I mi imamo dar mira”, preveo je Ga.

Zapovjednik Park prišao je noseći podupirače za knjige od nosorogovine, a Ga je shvatio da se Dragi Vođa danas nije došao poigravati s Amerikancima. Naumio im je nanijeti bol.

Tommy se isprijčio i preuzeo dar, a Senator se pravio da ga ne vidi.

„Možda je”, rekao je Senator, „došlo vrijeme da raspravimo ono zbog čega smo došli.”

„Ma koješta”, rekao je Dragi Vođa. „Dodite da obnovimo odnose uz glazbu i hranu. Čekaju nas mnoga iznenađenja.”

„Došli smo po Allison Jensen”, rekao je Senator.

Dragi Vođa nakostriješio se na spomen toga imena. „Letjeli ste šesnaest sati. Vrijeme je za radost i veselje. Kakav to čovjek ne bi odvojio vremena za dječje harmonike?”

„Prije puta sastali smo se s Allisoninim roditeljima”, rekao je Tommy na korejskome. „Jako su zabrinuti za nju. Prije nego što nastavimo, treba nam potvrda, želimo razgovarati s našom državljankom.”

„Vašom državljankom?” odbrusio je Dragi Vođa. „Najprije ćete mi vratiti ono što ste mi ukrali. Tek ćemo onda razgovarati o djevojci.”

Tommy je preveo. Senator je zatresao glavom.

„Naša ju je nacija spasila od sigurne smrti u našim vodama”, rekao je Dragi Vođa. „Vaša je nacija neovlašteno banula u naše vode, ukrcala se na prepad na naš brod i pokrala me. Želim natrag ono što ste vi ukrali prije nego što vam vratim ono što sam ja spasio. „Odmahnuo je rukom. „A sad zabava.”

Trupa dječjih harmonikaških zvijezda pojurila je prema njima i stručnom preciznošću zasvirala *Naš je otac maršal*. Osmijesi su im bili ujednačeni, a okupljeno je mnoštvo točno znalo kad treba zapljeskati i poviknuti *Vječan je maršalov plam*.

Sun Moon, kojoj su rođena djeca stajala iza leđa, priljepila je pogled za malene harmonikaše u savršenu skladu, koji su se cijelim bićem izobličili da predоче radost. Potiho je počela jecati.

Dragi Vođa zamijetio je njezine suze i činjenicu da je ponovno ranjiva. Zapovjedniku Ga dao je znak da je došlo vrijeme da se sve priredi za njezinu pjesmu.

Ga ju je poveo kroz gomilu do ruba piste, gdje nije bilo ničega osim trave posute zahrđalim dijelovima aviona, sve do električne ograde koja je opkolila uzletišta.

Sun Moon polako se okrenula, upijajući ništavilo oko njih.

„U što si nas to uvalio?” upitala je. „Kako ćemo iz ovoga izvući živu glavu?”

„Smiri se”, rekao je. „Diši duboko.”

„Što ako mi da nož, što ako je ovo nekakav test odanosti?” Oči su joj se uto razrogačile. „Što ako mi da nož, a nije test?”

„Dragi Vođa neće tražiti da pred senatorom ubiješ Amerikanku.”

„Ma ne znaš ti njega”, rekla je. „Na svoje sam oči vidjela što je radio na zabavama, prijateljima, neprijateljima. Nije važno. On može sve, što god hoće.”

„Danas ne može. Danas mi možemo sve.”

Iz usta joj se probio uplašen, nervozan smijeh. „Dobro zvuči kad govoriš takve stvari. Zaista

bih htjela vjerovati u to.”

„Zašto ne vjeruješ?”

„Jesi li stvarno sve ono učinio?” upitala je. „Jesi li stvarno drugima nanosio bol, otimao?” «
Zapovjednik Ga nasmiješio se. „Hej, pa ja sam dobar lik u ovoj priči.”

Nasmijala se u nevjerici. „Ti si dobar lik?”

Ga je kimnuo. „Vjerovala ili ne, heroj sam ja.”

I tada su ugledali kako im se brzinom od tek nekoliko kilometara na sat približavao Drug Buc na dizalici namijenjenoj prijevozu zrakoplovnih motora. S njezinih je lanaca visjela Sun Moonina komora za presvlačenje.

„Trebao mi je veći stroj”, doviknuo im je Buc. „Cijelu smo noć ovo sastavljali. Nisam je ni u ludilu htio ostaviti.”

Kad je spustio hram, drvo je zadrhtalo i zaječalo, no Sun Moon uspjela je srebrni ključ okrenuti u bravi. Njih je troje ušlo unutra, a Buc im je pokazao kako se stražnji zid komore otvara na šarke, poput ograde tora, te da je dovoljno velik za ruke viličara.

Sun Moon podignula je ruku prema Drugu Bucu. Jagodicama mu je dodirivala lice i zagledala mu se u oči. Tako je ona izražavala zahvalnost. A možda je to bio i oproštaj. Buc nije uzmicao pred njezinim pogledom dokle god je mogao, a onda se okrenuo i potrčao prema viličaru.

Sun Moon bez srama se presvukla pred suprugom, a dok je vezala *goreum*, upitala ga je: „Stvarno nemaš nikoga?” Kad nije odgovorio, upitala je: „Nemaš oca da te savjetuje, nemaš majke da ti pjeva? Ni sestre?”

Namještao joj je mašnu na haljini.

„Molim te”, rekao je. „Vrijeme je da nastupiš. Daj Dragome Vođi upravo ono što želi.”

„Ne mogu ja upravljati time što pjevam”, rekla je.

Uskoro je odjevena u plavo i sa suprugom stajala uz bok Dragome Vođi. Točka s harmonikama bila je na vrhuncu, a dječaci su jedni drugima stali na ramena u piramidu od tri kata. Ga je zamijetio da je Kim Jong Il spustio pogled, da ga je dječja pjesma – živahna, bezgranično vesela – uistinu dirnula. Kad je pjesma završila, Amerikanci su zapljeskali bez zvuka.

„Još jedna pjesma”, najavio je Dragi Vođa.

„Ne”, rekao je Senator. „Najprije naša državljanka.”

„Moja imovina”, rekao je Dragi Vođa.

„Potvrda”, rekao je Tommy.

„Potvrda, potvrda”, rekao je Dragi Vođa. Okrenuo se Zapovjedniku Ga. „Mogu li posuditi tvoj fotoaparat?” upitao je.

Osmijeh na licu Dragoga Vođe ponovno je Zapovjedniku Ga uvukao strah u kosti. Ga je iz džepa izvadio fotoaparat i pružio ga Dragome Vođi, koji se kroz mnoštvo probijao do svojeg automobila.

„Kamo ide?” upitala je Wanda. „Odlazi?”

Dragi Vođa sjeo je na stražnje sjedalo crnoga Mercedesa, no automobil se nije ni pomaknuo.

A onda se začuo zvučni signal telefona u Wandinu džepu. Kad je pogledala na ekran, u nevjerici je zatresla glavom. Pokazala ga je Senatoru i Tommyju. Ga joj je dao znak da mu pruži crveni telefončić. Wanda mu ga je dobacila, a na ekranu je stajala slika Allison Jensen, Veslačice, na stražnjem sjedalu automobila. Ga je kimnuo Wandi i pred njezinim očima telefon gurnuo u džep.

Dragi se Vođa vratio i zahvalio Zapovjedniku Ga što mu je ustupio fotoaparat. „Jeste li potvrdili?” upitao je.

Na Senatorov znak dva su se viličara spustila iz teretnog spremišta zrakoplova. U tandemu su u sanduku izrađenoj po mjeri prevozili japanski detektor prirodne radijacije.

„Valjda vam je jasno da neće raditi”, rekao je Senator. „Japanci su ga razvili za otkrivanje radijacije u svemiru, a ne izotopa urana.”

„Nijedan od mojih vrhunskih znanstvenika ne bi se s vama složio”, rekao mu je Dragi Vođa. „Štoviše, jednoglasnog su mišljenja.”

„Sto posto”, rekao je Zapovjednik Park.

Dragi Vođa odmahnuo je rukom. „No zašto o svojem statusu nuklearnih nacija ne bismo razgovarali neki drugi put. A sada poslušajmo malo *bluesa*.”

„Ali gdje je Veslačica?” upitala ga je Sun Moon. „Njoj trebam pjevati. Rekli ste mi da njoj napišem pjesmu.”

Na licu Dragoga Vođe pojavio se srdit pogled. „Tvoje su pjesme moje”, rekao joj je. „Samo meni pjevaš.”

Dragi Vođa obratio se Amerikancima. „Rečeno mi je da vaša kolektivna američka svijest reagira na *blues*”, rekao je. „Da putem *bluesa* ljudi jadikuju o rasizmu, vjeri i kapitalističkoj nepravdi. *Blues* je za one koji poznaju glad.”

„Svaki šesti”, rekao je Zapovjednik Ga.

„Svaki šesti Amerikanac svakoga dana gladije”, ponovio je Dragi Vođa. „*Blues* je i za nasilje. Zapovjedniče Park, kad je posljednji put neki građanin P’yongyanga počinio nasilan zločin?”

„Prije sedam godina”, rekao je Zapovjednik Park.

„Sedam dugih godina”, rekao je Dragi Vođa. „No u američkoj metropoli pet tisuća crnaca čami u zatvoru zbog nasilja. Imajte na umu, Senatore, da vam na zatvorskom sustavu zavidi cijeli svijet – vrhunske tamnice, apsolutni nadzor, otporan na tri milijuna zatvorenika! No ne koristite se njime za društvenu dobrobit. Zatvoreni građanin ni na koji način ne potiče slobodnoga, a rad osuđenika ne pokreće stroj nacionalnih potreba.”

Senator je pročistio grlo. „Kao što bi rekao Doktor Song: *Ovo je pravo otkriće.*”

„Zamara vas društvena teorija?” Dragi Vođa kimnuo je kao da je od američkog posjetitelja više očekivao. „Onda vam dajem Sun Moon.”

Sun Moon kleknula je na betoniranu pistu i položila *gitaru* ispred sebe. U sjeni onih koji su je okružili tiho se zagledala u *gitaru*, kao da iščekuje nekakvu daleku inspiraciju.

„Pjevaj”, šapnuo je Zapovjednik Park. Vrhom čizme podbo ju je u križa. Sun Moon oteo se uplašen uzdah. „Pjevaj”, rekao je.

Žigo je režao s kraja povodca.

Sun Moon počela je svirati na vratu *gitare*, tarući prstima i prebiraći perom ušare. Svaka je nova nota bila u neskladu s prethodnom, jeziva i osamljena. Konačno je tugaljivim turpijanjem lutalačkog *sanja* zapjevala pjesmu o dječaku koji je odlutao predaleko i roditelji ga nisu mogli pronaći.

Mnogi su se građani nagnuli nastojeći prepoznati tu melodiju.

Sun Moon pjevala je: „*Zapuhao je hladan vjetar i rekao: Dođi, siročiću, spavaj u mojim lelujavim bijelim plahtama.*”

Na tom su stihu građani prepoznali pjesmu i bajku iz koje je nastala, no nitko od njih nije otpjevao odgovor: „Ne, siročiću, nemoj se smrznuti.” Tu su pjesmu učila sva djeca u glavnome gradu s namjerom da se udahne veselje u svu smušenu siročad koja je jurcala ulicama P’yongyanga. Sun Moon pjevala je i dalje, no okupljeni su bili vidljivo razočarani što se tako vesela pjesma, dječja pjesma koja u konačnici govori o pronalasku očinske ljubavi Dragoga Vođe, pjeva

na tako neveseo način.

Sun Moon pjevala je: „*Rudnik je rekao: Dođi, sakrij se u mojoj dubini.*”

U svojoj je glavi Ga čuo odgovor: „Kloni se tame, siročiću. Traži svjetlost.”

Sun Moon pjevala je: *onda je duh šapnuo: „Pusti me da ti uđem, siročiću, ugrijat ću te iznutra.”*

Bori se protiv vrućice, siročiću, pomislio je Ga. Nemoj noćas umrijeti.

„Pjevaj kako spada”, dreknuo je Zapovjednik Ga.

No Sun Moon nastavila je sjetno pjevati o dolasku Velikog Medvjeda, o Medvjedovu posebnu jeziku, o tome kako je pridignuo siročića i kandžama raskolio saće. Glas joj je iskrio onime što je pjesma izostavila, poput oštine kandža, uboda roja pčela. U zvonкости njezina glasa čula se Medvjedova nezasitnost, njegova neumoljiva, sveproždrljiva glad.

Muškarci u gomili nisu poviknuli: „Nauži se meda Velikoga Medvjeda!”

Žene nisu zapjevale: „Podijeli slast njegovih djela!”

Zapovjednika Ga prožeo je val snažnih osjećaja, no nije znao zašto. Je li zbog pjesme, pjevačice, zbog toga što se pjeva sad i ovdje ili zbog siročića o kojemu pjeva? Znao je samo da je to njezin med, da ga njime hrani.

Do kraja pjesme držanje Velikoga Vođe uvelike se promijenilo. Nestala je ona bezbrižna površina i radosne geste. Oči su mu se potištile, obrazi objesili.

Njegovi su znanstvenici nakon pregleda detektora radijacije dojavili da je u netaknutu stanju.

Parku je dao znak da ode po Veslačicu.

„Dajte da završimo s time, Senatore”, rekao je Dragi Vođa. „Građani naše zemlje žele gladnim građanima vaše zemlje darovati pomoć u hrani. Kad to obavimo, smijete povratiti svoju državljaniku i odletjeti pametnijem poslu.”

Kad je Ga to preveo, Senator je rekao: „Može.”

Zapovjedniku Ga Dragi Vođa rekao je tek: „Reci supruzi da odjene crveno.”

Da barem Dragi Vođa još uvijek ima Doktora Songa, pomislio je Ga. Doktora Songa, koji se tako gipko migoljio kroz ovakve situacije, kojemu su takve scene bile poput nabora koji se s lakoćom izravna.

Wanda ga je okrnula ramenom začuđena lica.

„O čemu je bila ta pjesma, jebote?” upitala je.

„O meni”, rekao je, no već je otišao s dječakom, djevojčicom, svojom suprugom i svojim psom.

Kad su ušli u nj, hram Pohyon djelovao je vrijedan molitve jer je unutra Drug Buc smjestio paletu s četiri prazne bačve. „Ništa ne pitajte”, rekla je Sun Moon djeci dok je skidala bijele poklopce bačava. Zapovjednik Ga otvorio je futrolu *gitare* i iz nje izvukao Sun Mooninu srebrnu haljinu. „Otiđi pod vlastitim uvjetima”, rekao joj je, a zatim podignuo djevojčicu i spustio je u bačvu. Otvorio joj je dlan i na nj joj stavio sjemenke od sinoćnje dinje. Dječak je bio sljedeći, a za njega je Ga pripremio izrezbarene grančice, konop i kamen za klopku za ptice koju su zajedno izradili.

Gledao je tako njih dvoje dok su im glavice virile, prikraćene za bilo kakva pitanja, a ona prava ne bi ni znali postaviti, ne bi još dugo. Osvijestio je taj trenutak da im se nadići, da se nadići toj rijetkoj, netaknutoj pojavi koja tek nastaje. Sve je odjednom bilo tako jasno. Napuštanje ne postoji, postoje samo ljudi u nemogućim položajima, ljudi koji se uzdaju u najbolju nadu, a možda i u jedinu nadu. Kad bi uslijedila veća opasnost, to nije bilo napuštanje već spašavanje. Spasila ga je, sad mu je to bilo jasno. Ljepotica, njegova majka, pjevačica. Zbog toga je uslijedila grozna sudbina – nije ga ostavila, već ga je spasila od onoga što mu se spremalo. A ovu paletu s četiri bijele bačve odjednom je vidio kao čamac za spašavanje o kojemu su na Junmi dugo maštali, o

jedinoj stvari koja je značila da neće potonuti s brodom. Jednom su ga morali pustiti da prazan otplovi i sad se vratio. Vratio se po najdragocjeniji teret. Ispružio je ruku i raskuštrao kosu dvoje zbunjene dječice koja nisu čak ni znala da ih spašava, a kamoli od čega.

Kad se Sun Moon odjenula u srebrno, nije joj se divio ni časa. Podignuo ju je visoko, a kad ju je smjestio, pružio joj je *laptop*.

„Ovo je vaše tranzitno pismo”, rekao joj je.

„Kao u našem filmu”, rekla je i u nevjerici se nasmiješila.

„Tako je”, rekao joj je. „Zlatna karta za ulazak u Ameriku.”

„Slušaj me”, rekla je. „Ovdje su četiri bačve, po jedna za svakoga od nas. Znam što ti se mota po glavi, ali ne budi glup. Čuo si moju pjesmu, vidio si njegov pogled.”

„Zar ne ideš s nama?” upitala je djevojčica.

„Tiho”, rekla joj je Sun Moon.

„A Žigo?” upitao je dječak.

„On ide”, rekao im je Ga. „Dragi Vođa vratit će ga Senatoru i reći da mu je narav previše izopačena za miroljubive građane naše zemlje.”

Djeca se na to nisu nasmijala.

„Hoćemo li te ikad više vidjeti?” upitala je djevojčica.

„Ja ću vidjeti vas”, rekao je Ga i dao joj fotoaparat. „Slika koju uslikaš prikaže se na mojem telefonu, evo ovdje.”

„Što da uslikamo?” upitao je dječak.

„Što god mi želite pokazati”, rekao je. „Što god vam izmami osmijeh.”

„Dosta je sad”, rekla je Sun Moon. „Učinila sam što si tražio, stavila sam te u srce. To je jedino što znam, da se ne razdvajamo, da svi ostanemo zajedno bez obzira na sve.”

„I ti si u mojem srcu”, rekao je Ga i na zvuk viličara Druga Buca nabio poklopce na bačve.

Ovakav razvoj događaja psa je strašno uznemirio. Žigo je cvileći kružio oko bačava i gledao kako da se unutra uvuče.

U četvrtu je bačvu Zapovjednik Ga istresao ostatak sadržaja futrole za *gitaru*. U bačvu su ulepršale fotografije, tisuće fotografija izgubljenih duša Zatvora 33 s imenima, datumom ulaska, datumom smrti.

Ga je odgurnuo stražnji zid hrama i Druga Buca navodio rukama.

Iz lica Druga Buca iscijedila se sva boja. „Stvarno se upuštamo u ovo?” upitao je.

„Napravi velik krug oko okupljenih”, rekao mu je Ga. „Neka izgleda kao da stižeš iz suprotnog smjera.”

Buc je podignuo paletu i prebacio u rikverc, no viličar se nije pomaknuo.

„Priznat ćeš, je li tako?” upitao je Buc. „Dragi Vođa znat će da je ovo tvoje maslo?”

„Znat će, vjeruj mi”, rekao je Ga.

Kad je Buc krenuo unatrag prema svjetlu, Ga se užasn timer kad je shvatio koliko se jasno vidi da se u bačvama nalaze ljudi, ili barem njihovi obrisi, poput ličinki koje se koprcaju u bijelim čahurama.

„Mislim da smo zaboravili rupe za zrak”, rekao je Buc.

„Samo vozi”, rekao mu je Ga.

Na pisti je Zapovjednik Ga zatekao Dragoga Vođu i Zapovjednika Parka kako rukovode timom djece koja su bačve kotrljala na palete. Djeca su se kretala uvježbanim pokretima, no bez glazbe i pratnje sastava njihova je pantomima nalikovala na robota koji sklapa traktor u Muzeju socijalističkog napretka.

S njima je u zlatnoj haljini stajala Veslačica. Tiho se skutrla uz Wandu, a na glavi je imala teške naočale iza kojih joj se nisu nazirale oči. Zbog njih je izgledala kao da je na teškim sedativima. A možda je, pomislio je Ga, bila na onoj operaciji očiju.

Dragi Vođa približio mu se i Zapovjednik je vidio da mu se na lice vratio smiješak.

„Gdje je naša Sun Moon?” upitao je.

„A znate nju”, rekao je Ga. „Mora izgledati savršeno. Lickat će se dok ne postigne savršenstvo.”

Dragi Vođa kimajući je potvrdio tu istinu. „Barem će se Amerikanci uskoro nagledati njezine nesumnjive ljepote dok se bude opraštala od naše otresite posjetiteljice. Kad stanu bok uz bok, neće biti sumnje koja je nadmoćnija. Barem mi ta zadovoljština slijedi.”

„Kad da vratim psa?” upitao je Ga.

„To će, Zapovjedniče Ga, biti konačna uvreda.”

Nekoliko je viličara projurilo pokraj Tommyja i Senatora na putu prema rampi zrakoplova. Njih dvojicu zainteresirao je neobični teret koji je upravo prošao – jedna se bačva plavila od vinilonskih kombinezona radnih jedinica, a druga je bila grozomorno smeđa kao da je prepuna govedine za roštilj. Kad je prošao viličar s kompostnim zahodima, Tommy je upitao: „Ma kakva je ovo pomoć?”

„Što kaže Amerikanac?” upitao je Dragi Vođa Zapovjednika Ga.

Ga je rekao: „Zanima ih narav naše pošiljke humanitarne pomoći.”

Dragi Vođa obratio se Senatoru: „Vjerujte mi, unutra ćete naći samo ono što bi državi opterećenoj društvenim boljkama moglo zatrebati. Želite li ih pregledati?”

Tommy se okrenuo prema Senatoru. „Želite li pregledati viličar?” upitao je.

Kako se Senator nećkao, Dragi Vođa doviknuo je Zapovjedniku Parku da zaustavi jedan viličar. Ga je ugledao Druga Buca kako se približava s druge strane besposlene gomile, ali Park je srećom dozvao nekoga drugog – no taj se vozač užasnuta lica pravio da ga ne čuje i nastavio dalje. Park je dozvao drugoga, a i taj se pravio da je strašno usredotočen na vožnju prema zrakoplovu. „Dak-Ho”, dreknuo je Park za njim. „Znam da si to ti. Znam da me čuješ.”

Dragi Vođa nasmijao se i doviknuo Parku: „Možda da probaš s laskanjem.”

Teško je bilo na licu Zapovjednika Parka razaznati što osjeća, no kad je dozvao Druga Buca, učinio je to s autoritetom, a Ga je znao da Buc nije tip čovjeka koji ne bi stao.

Ni deset metara od cilja s visoko uzdignutom paletom Drug Buc zaustavio je viličar, a svakome tko bi podignuo pogled bilo bi jasno da se unutra pomiču ljudske siluete.

Zapovjednik Ga prišao je Senatoru i odrješito ga potapšao po leđima.

Senator ga je ošinio pogledom.

Ga je upro prstom u Bucov viličar. „Ovo je baš prava pošiljka za pregled, nije li?” upitao je Senatora. „Puno bolja od onog viličara ondje, je li?”

Senatoru je trebala koja sekunda da shvati. Pokazao je na drugi viličar i Dragoga Vođu upitao: „Postoji li neki razlog zašto nam ne želite pokazati ovu pošiljku?”

Dragi se Vođa nasmiješio. „Pregledajte koju god želite.”

Kad su ljudi krenuli prema viličaru koji je Senator odabrao, Žigo je podignuo njušku, zamahnuo repom i počeo lajati na viličar Druga Buca.

„Samo nastavi”, doviknuo je Ga Drugu Bucu. „Ne trebamo te više.”

Zapovjednik Park naherio je glavu zagledavši se u lajavog psa.

„Ne, stani”, doviknuo je Park Bucu, koji je skrenuo pogled da ga ne prepozna.

Park je kleknuo pokraj psa i promatrao ga. Zapovjedniku Ga rekao je: „Ove živine navodno štošta znaju nanjušiti. Kažu da su im njuške jako snažne.” Proučavao mu je držanje, a zatim se psu

zagledao između ušiju i niz njušku, gdje je kao na nišanu opazio bačve na Bucovu viličaru. „Hm”, rekao je Zapovjednik Park.

„Zapovjedniče Park, dođi ovamo”, dozvao ga je Dragi Vođa. „Jao, kako će ti se ovo svidjeti.”

Park je na trenutak zastao da razmisli o ovoj situaciji, a onda Bucu viknuo: „Ne miči se odavde.”

Dragi Vođa ponovno ga je dozvao uz smijeh.

„Dođi, Park”, rekao je. „Treba nam vještina kojom samo ti vladaš.”

Park i Ga prišli su Dragome Vođi, a Žigo je na svojem povodcu poskakivao u suprotnome smjeru.

„Kažu da su psi osobito podmukle životinje”, rekao je Park. „Što ti misliš?”

Ga je odgovorio: „Mislim da su opasni koliko i vlasnici.”

Prišli su viličaru pokraj kojega je Dragi Vođa stajao u društvu Senatora i Tommyja, a uto su im se pridružile Wanda i Veslačica. Na paleti viličara stajale su dvije bačve i naslagane kutije s plastificiranim omotom.

„Kako vam mogu pomoći?” upitao je Park.

„Savršeno”, nasmijao se Dragi Vođa. „Predobro. Izgleda da treba otvoriti jednu kutiju.”

Zapovjednik Park izvukao je skalpel iz džepa.

„Što je tako smiješno?” upitao je Tommy.

Zapovjednik Park oštricom se spustio niz šav kutije.

Park je rekao: „Zato što ga još nikad nisam upotrijebio za otvaranje ambalaže.”

Dragi Vođa ponovno se od srca nasmijao.

U kutiji su bili svesci sabranih djela Kim Jong Ila.

Dragi Vođa zgrabio je jedan svezak, savio ga na hrptu i duboko udisao tintu.

Veslačica je skinula sunčane naočale, a oči su joj bile ošamućene sedativima. Škiljeći se zagledala u knjige i u naglu ih naletu strave prepoznala. „Ne”, rekla je, izgledajući kao da će joj pozliti.

Tommy je skinuo poklopac s jedne bačve i nagrabio šaku riže.

„Ovo je kratko zrno”, rekao je Tommy. „Zar kratko zrno ne uzgaja Japan, a dugo Koreja?”

Wanda je progovorila glasom Doktora Songa. „Sjevemokorejsko žito najstasitije je žito na svijetu.”

Dragi je Vođa po tonu njezina glasa zaključio da je izrečena uvreda, no nije znao kakva. „Ma gdje je ta Sun Moon?” upitao je Zapovjednika Ga. „Idi vidi zašto se tako dugo zadržala.”

Kako bi dobio na vremenu, Zapovjednik Ga obratio se Senatoru. „Nije li vam Doktor Song u Teksasu obećao da će vam se Dragi Vođa potpisati na svoje djelo ako ikad posjetite našu sjajnu zemlju?”

Senator se nasmiješio. „Eto prilike da iskušamo onu olovku mira.”

„Nikad još nijednu svoju knjigu nisam potpisao”, rekao je Dragi Vođa polaskano i sumnjičavo. „Ovo je valjda ipak posebna prilika.”

„Wanda”, rekao je Ga. „Ti si htjela jedan primjerak za svojeg oca, je li? A ti, Tommy, nisi li se ti ono strašno ražalostio što nisi dobio svoj potpisani primjerak?”

„Mislio sam da više neću imati tu čast”, rekao je Tommy.

Zapovjednik Park okrenuo se prema viličaru Druga Buca.

Žigo se otimao s povodca.

„Zapovjedniče Park”, viknuo je Ga. „Pođite sa mnom, idemo provjeriti je li sve u redu sa Sun Moon.”

Park se nije ni osvrnuo. „Evo me za minutu”, rekao je dok se približavao viličaru.

Zapovjednik Ga vidio je kako Buc od straha stišće volan, kako se siluete u bačvama vrte od vrućine i potrošena zraka. Ga se spustio pokraj Žige. Skliznuo mu je konop s vrata i primio ga za nabor kože.

„Ali Zapovjedniče Park”, rekao je Ga.

Park je zastao i osvrnuo se.

Zapovjednik Ga rekao mu je: „Lovi.”

„Lovi?” upitao je Park.

No bilo je već prekasno, pas je već na njega navalio i među zube mu zgrabio ruku.

Senator se zgrozio kad je ugledao kako jedna od njegovih nagrađivanih Catahoula razdire tetive čovjekove podlaktice. Senator je domaćinima uputio procjenjivački pogled, a na njegovu se licu nazro pogled mračne spoznaje da ne postoji ništa što Sjeverna Koreja s vremenom ne bi pretvorila u nešto manijakalno i zlokobno.

Veslačica je vrisnula, a kad je vidjela kako Zapovjednik Park kolje psa i kako lete golemi grašci pseće krvi, histerično se zatrčala prema zrakoplovu. Teških, pulsirajućih ruku njezino je drogirano sportaško tijelo, koje je godinu dana mirovalo pod zemljom, reagiralo po nagonu.

Pseća dlaka ubrzo je pocrnjela od krvi. Kad je Zapovjednik Park ponovno zasjekao, pas je ugrize preselio na njegov gležanj i vidjelo se da su zubi došli do kosti.

„Ubijte ga”, vrištao je Park. „Ubijte prokletinju.”

Agenti Ministarstva za zaštitu državne sigurnosti koji su stajali među mnoštvom izvukli su Tokareve. Upravo su se tada građani razbježali u svim smjerovima. Drug Buc pojurio je dalje, krivudajući između agenata američke sigurnosne službe koji su dotrčali osigurati Senatora i njegovu delegaciju.

Dragi Vođa stajao je sam, zbunjen. Bio je na pola duge posvete. Iako je svjedočio krvavom spektaklu, kao da nije prepoznao događaj koji se zbio bez njegova odobrenja.

„Što je, Ga?” upitao je Dragi Vođa. „Što se događa?”

„U tijeku je epizoda nasilja, gospodine”, rekao mu je Ga.

Dragi Vođa ispustio je olovku mira. „Sun Moon”, rekao je. Osvrnuo se prema paviljonu, a zatim zakopao ruku u džep da pronade srebrni ključ. Grabio je onamo što je brže mogao, a trbuščić mu je poskakivao u sivom kombinezonu. Pratilo ga je nekoliko ljudi Zapovjednika Parka, a Zapovjednik Ga držao je korak s njima.

Iza njihovih leđa dug napad, koji se sada nastavio na tlu, i pas koji nije popuštao.

Pred komorom za presvlačenje Dragi Vođa, nesigurno je zastao, kao da je prišao pravome hramu Pohyon, bastionu u obrani od Japanaca tijekom ratova Imjina, domu velikoga ratnika i svećenika Sosana, posljednjem počivalištu Anala dinastije Yi.

„Sun Moon”, dozivao je. Pokucio je na vrata. „Sun Moon.”

Uvukao je ključ u bravu, kao da ne čuje pucnje iza leđa i posljednji, posmrtni Žigin urlik. Malena prostorija bila je prazna. Na zidu su visjela tri *choson-ota* – bijeli, plavi i crveni. Na podu je bila njezina futrola za *gitaru*. Dragi Vođa sagnuo se da je otvori. Unutra je stajala *gitaru*. Palcem je trznuo po žici.

Dragi Vođa okrenuo se prema Zapovjedniku Ga. „Gdje je?” upitao je. „Kamo je otišla?”

Ga je rekao: „A što joj je s djetecom?”

„Tako je”, rekao je. „Ni djece joj nema. No kamo bi otišla bez odjeće?”

Dragi Vođa dodirnuo je sve tri haljine, kao da želi potvrditi da su prave. A onda je omirisao rukav. „Da”, rekao je. „Njezine su.” Na betonu je nešto zamijetio. Kad se sagnuo, vidio je da su to

dvije fotografije spojene na poledinama. Na prvoj je stajao mlad muškarac kojemu se na licu ocrtala tjeskobna nesigurnost. Kad je Dragi Vođa okrenuo stranu i pogledao drugu sliku, ugledao je slomljeno ljudsko tijelo na tlu prekriveno zemljom, otvorenih usta iz kojih se prosula zemlja.

Dragi se Vođa trznuo i slike bacio u stranu.

Izašao je van, gdje se čula grmljavina motora i zatvaranje teretnog spremišta mlažnjaka. Dragi Vođa jednom je obišao komoru, a zatim bez objašnjenja podignuo pogled prema oblacima.

„Ali odjeća joj je ovdje”, rekao je. „Tu joj je crvena haljina.”

Drug Buc pristignuo je i sišao s viličara. „Čuo sam pucnje”, rekao je.

„Sun Moon je nestala”, obavijestio ga je Zapovjednik Ga.

„Ali to je nemoguće”, rekao je Buc. „Gdje bi mogla biti?”

Dragi Vođa okrenuo se Zapovjedniku Ga. „Nije ništa rekla, nije spominjala da ide nekamo?”

„Ništa nije rekla, baš ništa”, rekao je Ga.

Pridružio im se Zapovjednik Park. Za sobom je vukao nogu. „Ta džukela”, rekao je i duboko udahnuo. Izgubio je dosta krvi.

Dragi Vođa rekao je: „Nestala je Sun Moon.”

Park se nagnuo naprijed i teško disao. Zdravom se rukom primio za zdravo koljeno. „Pritvorite sve građane”, rekao je svojim ljudima. „Provjerite im osobne iskaznice. Pretresite teren, pročešljajte sve napuštene letjelice i pozovite nekoga tko će isušiti onu kenjaru.”

Američki je mlažnjak ubrzavao niz pistu, a od buke njegovih motora ništa se nije čulo. Minutu su tako stajali i čekali dok ne budu mogli razgovarati. Kad je zrakoplov uzletio i počeo se naginjati u stranu, Park je već povezao stvari.

„Dajte da vam odem po zavoj”, rekao je Buc Zapovjedniku Parku.

„Ne”, rekao je Park zagledavši se u pod. „Nitko ne ide nikamo.” Dragome Vođi rekao je: „Moramo pretpostaviti da je Zapovjednik Ga imao svoje prste u ovome.”

„Zapovjednik Ga?” upitao je Dragi Vođa i upro prstom. „Ovaj?”

„Sprijateljio se s Amerikancima”, rekao je Park. „Sad Amerikanaca više nema. A nema ni Sun Moon.”

Dragi Vođa podignuo je pogled nastojeći locirati američki avion te pogledom panoramski pregledavao nebo. A onda se okrenuo prema Zapovjedniku Ga. Na licu Dragoga Vođe zamijetila se nevjerica. Pogledom je preletio preko svih mogućnosti, preko svi nemogućih stvari koje su se Sun Moon mogle dogoditi. Na trenutak je pogled Dragoga Vođe posve otupio, a Zapovjedniku Ga taj je izraz lica bio dobro poznat. To je bilo lice koje je Zapovjednik Ga pokazivao svijetu, izraz dječaka koji je gutao ono što mu se događa, no koji to dugo, dugo neće razumjeti.

„Je li to istina?” upitao je Dragi Vođa. „Istinu na sunce.”

Sad su upali u tišinu, ondje gdje je nekoć bio zvuk zrakoplova.

„Sad znate nešto o meni”, rekao je Ga Dragome Vođi. „Ja sam vama dao djelić sebe i sad znate tko sam zapravo. I ja znam nešto o vama.”

„O čemu ti pričaš?” upitao je Dragi Vođa. „Reci mi gdje je Sun Moon.”

„Uzeo sam vam ono krajnje”, rekao je Ga. „Potegnuo sam nit koja će vas razmrstiti do kraja.”

Zapovjednik Park uspravio se, izgledajući kao da se tek djelomice oporavio, i zamahnuo okrvavljenim skalpelom.

Podignutim prstom Dragi ga je Vođa zaustavio.

„Moraš mi reći istinu, sine”, rekao je Dragi Vođa Zapovjedniku Ga polaganim i strogim glasom. „Jesi li joj što učinio?”

„Dao sam vam ožiljak sa svojeg srca”, rekao mu je Ga. „Više nikad neću vidjeti Sun Moon. A

nećete ni vi. Odsad ćemo u tom smislu biti poput braće.”

Zapovjednik Park dao je znak i dvojica njegovih ljudi zgrabila su Zapovjednika Ga zarivši mu palce duboko u nadlaktice.

„Razjasnit će to moji dečki u Odjelu 42”, rekao je Park Dragome Vođi. „Smijem li ga dati Pubyocima?”

No Dragi Vođa nije mu odgovorio. Ponovno se osvrnuo prema komori za presvlačenje, prema jednostavnome malenom hramu s haljinama.

Zapovjednik Park uzeo je stvar u svoje ruke. „Vodite Zapovjednika Ga Pubyocima”, rekao je svojim ljudima. „Povedite i druge vozače.”

„Čekajte”, rekao je Ga. „Buc nije imao nikakve veze s tim.”

„Tako je”, rekao je Drug Buc. „Ja nisam ništa učinio.”

„Žao mi je”, rekao je Bucu Zapovjednik Park. „No tu bol koja će se iz ovoga izroditi jedan čovjek ne može podnijeti sam. Čak i kad se raspodijeli na vas ostale, možda svejedno bude previše.”

„Dragi Vođo”, rekao je Buc. „To sam ja, vaš najbližiji drug. Tko vam nabavlja konjak iz Francuske i morske ježeve s Hokkaida? Tko vam je dopremio sve vrste cigareta na svijetu? Odan sam. Imam obitelj.” Uto se Buc približio. „Ja nisam prebjeg”, rekao je. „Nikad nisam prebjegao.”

No Dragi Vođa nije slušao. Sa Zapovjednika Ga nije skidao pogled.

„Ne razumijem tko si ti”, rekao mu je Dragi Vođa. „Ubio si mi suparnika. Pobjegao si iz Zatvora 33. Mogao si se zauvijek izvući. No ti si došao ovamo. Kakav bi čovjek učinio takvo što? Tko bi se probio do mene i odrekao se vlastita života samo da uništi moj?”

Ga je podignuo pogled prema tragu mlažnjaka na nebu i pratio ga prema horizontu. Prožeo ga je val zadovoljstva. Dan nije samo šibica koju kresneš kad se sve druge ugase. Za jedan dan Sun Moon bit će u Americi. Sutra će je zateći ondje gdje će moći zapjevati pjesmu koju čeka cijeli život. Odsad se dan više neće svoditi na preživljavanje i izdržljivost. I u taj su se novi dan upustili zajedno.

Uzvrativši pogled Dragome Vođi, Ga nije osjećao strah dok je gledao u oči čovjeka čija će riječ biti zadnja. Štoviše, bio je nekako čudno bezbrižan. *Ovako bih se osjećao cijeloga života*, pomislio je Ga, *da se ti nisi rodio*. Ga je spoznao vlastitu svrhu, sad je bio svoj gospodar. Kakav neobičan, nov osjećaj. Možda je na to Wanda mislila kad je stajala pod širokim teksaškim nebom i pitala ga osjeća li slobodu. Može se *osjetiti*, sad mu je to bilo jasno. Prsti su mu bridjeli njome, prštala mu je u plućima, odjednom mu je otvorila put prema svim životima koje je mogao proživjeti, a taj osjećaj nije nestao ni kad su ga ljudi Zapovjednika Parka srušili na tlo i za pete ga vukli prema nestrpljivoj vrani.

GRAĐANI, okupite se oko svojih zvučnika! Vrijeme je za posljednji nastavak najbolje ovogodišnje sjevernokorejske priče, iako bi bez sumnje mogla nositi naslov Najbolje Sjevernokorejske Priče Svih Vremena! Međutim, u ovoj posljednjoj epizodi, građani, nakaznost neizbježno pomalja svoju glavu pa vam predlažemo da je ne slušate sami. Pronađite utjehu u kolegama iz tvornice. Zagrlite neznanca u vagonu podzemne željeznice. Također vam savjetujemo da našim najmlađim drugovima uskratite današnji sadržaj jer oni još ne poznaju ljudsku nepravdu. Da, danas Amerikanci puštaju pse s lanca. Stoga, pometite piljevinu s poda tvorničkog pogona, pokupite pamuk s motora tkalačkih stanova – iskoristite sve što vam je pri ruci da začepite nježne uši nevinih.

Konačno je došao trenutak da se vrati jedna Američka Veslačica, koju je naša hrabra ribarska flota spasila iz opasnih voda. Dobro se sjećate Amerikankina jadna izgleda prije nego što ju je Sun Moon uljepšala. Ovoga je dana Veslačica nosila dugu pletenicu koju je isplela sama Sun Moon. Doduše, nijedan *choson-ot* koliko god zlatan bio ne može prikriti ta zgurena ramena i neskladne dojke, no Veslačica je barem izgledala zdravije jer su joj prehranu uravnotežili obilatim porcijama ukusna i hranjiva sjerka. A nakon što joj je Dragi Vođa udijelio strogu lekciju o čednosti, odmah je djelovala ženstvenije, ozbiljnija lica, ispravna držanja.

No njezin je odlazak bio tužan jer se vratila Americi i životu nepismenosti, pasa i šarenih kondoma. Barem je sa sobom ponijela svoje bilježnice, dupkom ispisane mudrostima i dosjetkama Dragoga Vođe, koje će je izvesti na pravi put. I mora se priznati: ona pripada svojem narodu, pa makar to bila zemlja u kojoj ništa nije besplatno – ni morska trava ni sunčanje ni temeljna transfuzija krvi.

Zamislite s kakvim je fanfarama naš Presvijetli General Kim Jong Il dočekaao Amerikance koji su u P'yongyang doletjeli po svoju mladu Veslačicu. U duhu dobre suradnje Dragi Vođa bio je spreman na jedan dan zaboraviti američki napad napalmom na P'yongyang, američko bombardiranje brane Haesang, američki napad strojnicama na civile u No Gun Riju. Za dobrobit obostranog prijateljstva Dragi Vođa odlučio je da neće spominjati što su američki pomagači radili u zatvoru Daejeon ili tijekom ustanka Jeju, a kamoli zvjerstva na Ganghwi i u dolini Dae Won. Nije čak mislio spomenuti ni masakr lige Bodo ni prisilno novačenje naših zatvorenika na obrambenoj liniji Pusan.

Ne, bolje je prošlost gurnuti u stranu i razmišljati samo o rasplesanim dječacima, živahnoj svirci harmonika i radostima darežljivosti jer je ovaj dan bio puno više od energije dobronamjerne kulturne razmjene: Dragi Vođa osmislio je i humanitarnu misiju dostave pomoći u hrani svakome šestom Amerikancu koji svakoga dana gladije.

Isprva su se Amerikanci pravili ljubazni, no povelili su puno pasa! Sjetite se da se u Americi psi redovito podvrgavaju obuci poslušnosti, dok to nije slučaj s ljudima, običnim građanima poput vas i vašega susjeda. Treba li nas onda čuditi što su dobivši ono što su htjeli – povratak svoje priproste sunarodnjakinje i dovoljno hrane da nahrane svoje siromahe – zahvalnost pokazali kukavičkom agresijom?

Da, građani, bio je to podmukao napad!

Na spomen tajne riječi svi su se psi iskesili i nasrnuli na korejske domaćine. A onda je iz američkih pištolja prema plemenitim korejskim kolegama poletjelo užareno olovo. Upravo je tada tim američkih specijalaca zgrabio Sun Moon i grubo je odvuкао prema svojem mlažnjaku! Jesu li Amerikanci detaljno planirali otmicu najveće glumice na svijetu iz naše skromne nacije? Ili ih je nenadani pogled na njezinu izvanrednu ljepotu naglašenu crvenim *choson-otom* nagnao da je iznenada uzmu? *No gdje je Drug Buc?* pita se zasigurno pronicavi građanin. Nije li Drug Buc bio uz Sun Moon da je brani? Odgovor je, građani, da Buc više nije vaš drug. Nikad nije ni bio.

Psihički se pripremite za ovo što slijedi, građani, i nemojte izgorjeti od želje za osvetom. Bijes usmjerite u trud, građani, i udvostručite svoje proizvodne kvote! Neka žar vašeg gnjeva potpiri peći proizvodnje!

Kad su Amerikanci šćepali našu državnu glumačku prvakinja, odurni ju je Buc od straha za vlastitu sigurnost jednostavno njima predao, a potom se okrenuo i pobjegao.

„Ubijte me”, vikala je Sun Moon dok su je odvlačili. „Ubijte me odmah, drugovi, jer ne želim živjeti bez dobrohotnog vodstva najvećega vođe Kim Jong Ila.” Naoružan vojnim iskustvom, Dragi Vođa pohitao je u akciju loveći kukavice koji su ukrade naše državno blago. U juriš paljbe Dragi je Vođa pojurio. Grlica za grlicom zalijetala se u putanje metaka, a svaka je prsnula pernatim žarom domoljubne žrtve!

A evo i kukavičkog Zapovjednika Ga – varalice, siročeta, oglednog primjera lošega građanina – kako besposleno stoji sa strane. No kad je vidio kako Dragi Vođa odguruje pse i izmiče mecima, u ovome se priprostem čovjeku pobudio nekakav duh, revolucijski žar kakva dotad nije iskusio. Kako je iz prve ruke svjedočio činu iznimne hrabrosti, Zapovjednik Ga, najniži član društva, osjetio je poriv da na sličan način služi najvišim socijalističkim idealima.

Kad je jedan američki vojnik poviknuo *Besplatno usvajanje!* i zgrabio punu ruku mladih gimnastičara, Zapovjednik Ga skočio je u akciju. Unatoč tome što nije vladao moćima Dragoga Vođe za obranu od pasa, znao je tekvondo. *Charyeot!* viknuo je Amerikancima. To im je privuklo pozornost. *Junbi*, rekao je tada. *Sijak!* dreknuo je. Tada su krenuli udarci i batine. Kroz leteće je šake pojurio za Amerikancima koji su se povlačili, probijajući se kroz turbulencije, metke u bakrenim čahurama i bjelokosne sjekutiće do zrakoplova koji je ubrzavao.

Iako su motori mlažnjaka grmjeli od uzletne snage, Zapovjednik Ga skupio je svoju korejsku unutrašnju snagu te uz pomoć snage Juche ulovio zrakoplov i skočio mu na krilo. Dok se mlažnjak podizao s piste, uzdižući se nad P'yongyangom, Ga se podignuo i uz oštar se vjetar probio do prozora, gdje je kroz staklo vidio kako se Veslačica smije dok Amerikanci uz preglasnu južnokorejsku pop glazbu slave i, skidajući joj komad po komad odjeće, Sun Moon lišavaju čednosti.

Zarivši prst u raskrvavljenu ranu, Zapovjednik Ga na prozore zrakoplova napisao je nadahnjujuće slogane, a da Sun Moon dade neku mjeru odvažnosti, crvena je slova napisao naopako, kao podsjetnik na vječnu ljubav koju Dragi Vođa ne osjeća samo prema njoj već i prema svakome građaninu Demokratske Narodne Republike Koreje! Amerikanci su kroz prozore Zapovjedniku Ga uputili gnjevne geste, no nijedan od njih nije imao petlje popeti se na krilo i boriti se s njime kao muškarac. Štoviše, zrakoplov su dotjerali do zapanjujućih brzina, izvodeći iznenadne manevre i zračne akrobacije kako bi se riješili žilavoga posjetitelja, no nema tog bačvastog valjka koji bi mogao zaustaviti odlučnoga Zapovjednika Ga! Propao je i uhvatio se za rub krila dok se zrakoplov podizao nad blaženom planinom Myohyang i svetim jezerom Chon, šćućurenome među zaleđenim vrhovima planine Paektu, no svijest je izgubio tek nad zelenim gradom Chongjinom.

Ostatak priče doznali smo samo zahvaljujući moćnom dosegu sjevernokorejskoga radara.

Na hladnome su se i rijetkome zraku smrznuti prsti Zapovjednika Ga i dalje čvrsto držali, no psi su uzeli danak. Naš je drug kopnio. Tada je Sun Moon raščupane kose i natečena lica prišla prozoru i svojim mu domoljubnim glasom zapjevala iz sve snage, ponavljajući stihove *Naš je otac maršal*, sve dok točno u pravome trenutku Zapovjednik Ga nije promrmljao: *Vječan je maršalov plam*. Vjetar mu je s usana čupao zaleđene krvave niti, no dobri se Zapovjednik prenuo i uspravljajući se ponavljao *Vječan je maršalov plam*.

Boreći se sa strašnim vjetrom, probio se do prozora gdje mu je Sun Moon uprla prstom u more ispod njih. Ondje je vidio to što je vidio: američki nosač zrakoplova kako agresivno patrolira našim vodama. Također je vidio i priliku da konačno umakne sjeni svoje nekadašnje kukavštine. Zapovjednik Ga žustro je salutirao Sun Moon posljednji put, a onda zaronio s krila, pretvorivši sebe u projektil dok je jurio nadolje, ploveći prema prevarantskim tornjevima kapitalizma, gdje je američki kapetan zasigurno kovao novi potajni napad.

Ne zamišljajte kako Ga zauvijek pada, građani. Zamislite ga na oblaku bjeline. Pogledajte ga na savršenu svjetlu, dok se sjaji poput ledena planinskog cvijeta. Da, zamislite izdignuti bijeli cvijet, koji je toliko visok da se sagne kako bi vas ubrao. Da, ovdje je Zapovjednik Ga, ubran na vrhuncu i podignut visoko. A uto se pomaljaju – sve se sjaji, sve blješti – raširene ruke Kim Il Sunga.

Kad vas jedan Presvijetli Vođa preda drugome, onda, građani, uistinu živite zauvijek. Ovako prosječan čovjek postaje heroj, mučenik, svačije nadahnuće. Stoga, nemojte plakati, građani, pogledajte: brončana bista Zapovjednika Ga već se postavlja na Groblju mučenika revolucije! Obrišite suze, drugovi, jer će buduće generacije siročića biti nagrađene imenom ovog heroja i mučenika. Zauvijek, Zapovjedniče Ga Chol Chun. Na taj način živjet ćete zauvijek.

scan i obrada: Miel

<http://www.balkandownload.org/>

ZAHVALE

Ova je knjiga dobila potporu Državne zaklade za umjetnost, Zaklade Whiting i Stanfordova programa za kreativno pisanje. Dijelovi ove knjige prvi su se put pojavili u sljedećim publikacijama: *Barcelona Review*, *Electric Literature*, *Faultline*, *Fourteen Hills Review*, *Granta*, *Haydens Ferry Review*, *Playboy*, *Southern Indiana Review*, *Yalobusha Review* i *ZYZZYVA*. Autora je zadužila i Medicinska knjižnica Kalmanovitz Sveučilišta u Kaliforniji, gdje je napisan dobar dio ove knjige.

Zahvaljujem svojim suputnicima u Sjevernoj Koreji: dr. Patricku Xiaopingu Wangu, Willardu Chiju i uvaženome dr. Josephu Man- -Kyungu Hau. Kyungmi Chun, knjižničarka Korejskih studija na Stanfordu, bila je od velike pomoći, kao i Cheryl McGrath iz knjižnice Widener na Harvardu. Profesori pisanja na Stanfordu pružili su mi neprocjenjivu podršku, osobito Eavan Boland, Elizabeth Tallent i Tobias Wolff. Zahvalan sam na Scottu Hutchinsu, Edu Schwarzschildu, Toddu Pierceu, Skipu Horacku i Neilu Connellyju, koji su čitali verzije ove knjige i na njih reagirali mudrim savjetima.

Ovaj roman boljeg urednika i zagovornika od Davida Ebershoffa nije mogao poželjeti. Warren Frazier opet se pokazao kao princ književnih agenata. Posebno zahvaljujem Philu Knightu, koji je od svojeg učitelja napravio učenika. Posebne zahvale zaslužili su i dr. Patricia Johnson, dr. James Harrell i Gayle Harrell. Moja supruga mojem radu udahnuje inspiraciju, a moja mu djeca daju svrhu, stoga hvala ti, Stephanie, i hvala Jupiter, Jamesu Geronimu i Justice Everlasting.

IZ RECENZIJA

Odvažan i izniman roman.
Michiko Kakutani, *The New York Times*

Roman izazovne genijalnosti koji stvara ovisnost; studija o žrtvi i slobodi u dinastiji koja proždire svoje građane; pravodoban podsjetnik na to da su anonimne žrtve diktature ljudska bića koja vole. Hrabra, zadivljujuća knjiga.
David Mitchell

Raskošno tmurna priča o totalitarizmu. Ovu izvanrednu, žestoku pustolovinu ne možete ispustiti iz ruku... Vrlo ambiciozan roman.
The Sunday Times

Ovo je jedna od onih knjiga u kojima osjećate da ste se našli u rukama nekoga tko doista zna ispričati priču, no ipak ne upada naivno u zamke umjetnog dojma. Idejna je struktura fantastična: naraciju dijelom preuzimaju zvučnici sjevernokorejskog režima.
Zadie Smith

Adam Johnson uspio je prenijeti atmosferu toga izoliranoga kraljevstva bolje nego ijedan pisac kojega sam dosad čitao. *Sin gospodara siročadi* zaslužuje mjesto među distopijskim klasicima kao što su *1984* i *Vrli novi svijet*.
Guardian

Inteligentan, iznimno originalan roman s izrazito uzbudljivom radnjom.
Daily Mirror

Sin gospodara siročadi ima sve sastojke pravog, univerzalnog bestselera: likove s kojima suosjećamo, egzotično, nedokučivo mjesto radnje i priču koja će vas se dojmiti više nego ijedna priča koju plasira Demokratska Narodna Republika Koreja.
Sunday Telegraph

Brz i intrigantan roman... Ova složena priča s više pripovjedača podsjetit će neke čitatelje na *Atlas oblaka*, jednako maštovitu priču Davida Mitchella. Veličanstveno djelo.
Financial Times

Izvanredno... Adam Johnson zadivljujuće je fleksibilan pisac koji u samo nekoliko redaka vješto navigira od apsurdnosti do zvjerstva. Ne znamo što se točno događa u tom čudnom mjestu, no ovaj genijalni i aktualni roman pruža nam barem djelomičan, ali potresan uvid.

Wall Street Journal

Adam Johnson napisao je odvažan i izniman roman koji ne samo što otvara zastrašujući prozor u svijet tajanstvenoga kraljevstva Sjeverne Koreje nego i uranja u srž ljubavi i žrtve.

The New York Times

BIOGRAFIJA AUTORA

ADAM JOHNSON predaje kreativno pisanje na Sveučilištu Stanford. Njegovu su fikciju dosad objavljivali *Esquire*, *The Paris Review*, *Harper's*, *Tin House*, *Granta* i *Playboy*, a objavljen je i u *The Best American Short Stories*. Između ostaloga, napisao je *Emporium*, zbirku kratkih priča, i roman *Parasites Like Us*.

Živi u San Franciscu.